

LENIN

OPERE COMPLETE

Proleta i din toate țările, uniți-vă!

LENIN

OPERE
COMPLETE

55

TRADUCEREA IN LIMBA ROMANA
APARE IN URMA HOTĂRIRII C.C.
AL P.C.R. EA A FOST INTOCMITĂ
DUPĂ ORIGINALUL IN LIMBA RUSĂ,
ED. A V-A

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

OPERE
COMPLETE

EDIȚIA A DOUA

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI — 1970

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

VOL.

55

Scrisori

1893—1922

EDITURA POLITICA
BUCUREȘTI — 1970

P R E F A Ț Ă

Volumul 55 al Operelor complete ale lui V. I. Lenin cuprinde scrisorile adresate de Vladimir Ilici membrilor familiei sale între 1893 și 1922. În acest volum au fost incluse scrisorile, biletele și telegramele trimise de V. I. Lenin mamei sale, M. A. Ulianova, surorii mai mari, Anna Ilînicina Ulianova-Elizarova, și soțului ei, Mark Timofeevici Elizarov, fratelui său Dmitri Ilici Ulianov, surorii mai mici, Maria Ilînicina Ulianova, și soției, Nadejda Konstantinovna Krupskaia.

În volumul de față se publică 279 de scrisori, telegrame și bilete ale lui V. I. Lenin. În comparație cu volumul 37 din ediția precedentă (scrisori către familie), ediția de față s-a completat cu 4 documente noi, care se publică pentru prima oară: o carte poștală din 20 iulie 1904 către M. A. Ulianova, scrisă în timpul unei excursii în munții Elveției, două bilete către M. I. Ulianova, scrise în 1921 și 1922, și o telegramă către D. I. Ulianov trimisă în aprilie 1921. În volum au fost introduse de asemenea: un bilet al lui V. I. Lenin către M. I. Ulianova, scris la sfârșitul lunii februarie sau cel mai târziu la 8 martie 1918, și unul către A. I. Ulianova-Elizarova, scris după luna octombrie 1919, dar înainte de 7 septembrie 1920; aceste documente se includ pentru prima oară în Operele lui V. I. Lenin și au fost publicate anterior în „Culegeri din Lenin“, vol. XXI și XXXV.

Volumul conține de asemenea 16 scrisori comune ale lui V. I. Lenin și N. K. Krupskaia. Sînt sau scrisori ale lui

Vladimir Ilici cu un post-scriptum din partea Nadejdei Konstantinovna, sau scrisori ale Nadejdei Krupskaia cu un post-scriptum din partea lui V. I. Lenin.

Cea mai mare parte a corespondenței lui V. I. Lenin cu familia sa a fost publicată pentru prima oară în revista „Proletarskaia Revoluția” din anii 1924, 1929 și 1930, în „Culegeri din Lenin”, vol. III, XXIV, XXV și XXXV; ea a apărut de asemenea în culegerile „Scrisori către familie” în anii 1930, 1931 și 1934, pregătite pentru tipar de A. I. Ulianova-Elizarova și M. I. Ulianova.

Conținutul și însemnătatea scrisorilor lui V. I. Lenin către membrii familiei sale sînt amplu arătate în prefața scrisă de M. I. Ulianova la culegerea editată în 1930 și în prefața (articolul) Annei Ilinicina Ulianova-Elizarova — „Pe marginea scrisorilor lui Vladimir Ilici” — la edițiile din 1931 și 1934 ale aceleiași culegeri, prefete care se publică la începutul acestui volum.

Scrisorile lui V. I. Lenin către familie conțin nu numai o mare bogăție de date biografice. Întreaga viață a lui V. I. Lenin a fost închinată luptei revoluționare pentru fericirea oamenilor muncii, iar „viața lui personală este indisolubil legată de această luptă, de activitatea în slujba cauzei proletarietului” (volumul de față, p. XI). În scrisorile lui V. I. Lenin către familie, după cum arată pe bună dreptate A. I. Ulianova-Elizarova, „regăsim ecourile luptei pentru o justă înțelegere a marxismului, pentru justa lui aplicare în diferitele stadii de dezvoltare a mișcării proletare, luptă pe care el a dus-o toată viața” (p. XLVIII).

Printre scrisorile care s-au păstrat din corespondența lui V. I. Lenin cu familia sînt larg reprezentate cele din perioada deportării în Siberia și din anii 1900—1902, 1908—1910 și 1912—1914. În aceste scrisori este amplu oglindită istoria elaborării și editării lucrărilor clasice „Dezvoltarea capitalismului în Rusia” și „Materialism și empiriocriticism”, precum și activitatea desfășurată de V. I. Lenin pentru crearea „Iskrei”, primul ziar marxist pe întreaga Rusie, și cea din perioada șederii sale în Polonia.

În anexele la volum se publică extrase din 6 scrisori ale lui V. I. Lenin adresate membrilor familiei sale și găsite într-un dosar al direcției jandarmeriei din Moscova, pre-

cum și 56 de scrisori adresate de N. K. Krupskaia către M. A. și M. I. Ulianova și A. I. Ulianova-Elizarova. În volumul de față, scrisorile Nadejdei Konstantinovna Krupskaia au fost completate cu două scrisori noi, care se publică pentru prima oară, ambele adresate Mariei Aleksandrovna Ulianova : o scrisoare din 19 august 1904 și una din 17 aprilie 1915.

Scrisorile Nadejdei Konstantinovna Krupskaia constituie o prețioasă completare la scrisorile lui V. I. Lenin ; cele mai multe dintre ele se referă la perioada deportării în Siberia și la cea a emigrației. În aceste scrisori este viu descrisă viața lor comună, munca, odihna, întâlnirile cu tovarășii, — se poate spune că ele ilustrează conținutul corespondenței lui V. I. Lenin, redau mai detaliat condițiile lui de viață, evenimentele din viața familiei, felul lor de trai.

Aproape toate scrisorile lui V. I. Lenin incluse în volumul de față se tipăresc după manuscris, cu excepția a 4 scrisori adresate Mariei Aleksandrovna Ulianova și Annei Ilincina Ulianova-Elizarova (scrisori care se tipăresc după copii găsite în arhiva departamentului poliției) și a unei telegrame din 10 iulie 1919 către Nadejda Konstantinovna Krupskaia (care se tipărește după copia dactilografiată).

*
*   *
*   *

În ediția de față * a Operelor lui V. I. Lenin au intrat circa 9 000 de documente, din care mai mult de jumătate nu fuseseră incluse în edițiile precedente, iar circa 1 100 de lucrări s-au publicat pentru prima oară.

Volumele 1—34 ale Operelor complete conțin lucrările scrise de V. I. Lenin în perioada 1893 — octombrie 1917. În volumele 35—45 au fost incluse lucrările scrise după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Cele 10 volume următoare (46—55) cuprind scrisorile lui V. I. Lenin. Penultimul volum, al 54-lea, conține, în afară de aceasta, o secțiune alcătuită din documente cu caracter diferit care au fost descoperite după apariția volumelor respective și au fost suplimentar incluse în ediția de față.

* A 5-a ediție rusă (a doua în limba română). — *Nota trad.*

Numeroasele documente incluse pentru prima oară în Operele lui V. I. Lenin și publicate pentru prima oară completează lucrările leniniste cunoscute și reflectă multilateralitatea activității teoretice și organizatorice a lui V. I. Lenin.

Apariția Operelor complete ale lui V. I. Lenin constituie o manifestare vie a grijii Partidului Comunist al Uniunii Sovietice pentru editarea moștenirii literare leniniste, a atenției pe care el o acordă propagării leninismului.

Editarea operelor marelui Lenin este considerată de P.C.U.S. ca o datorie internațională a sa. Operele lui V. I. Lenin constituie un bun de neprețuit nu numai al poporului sovietic, ci și al întregii omeniri progresiste. Leninismul constituie baza ideologică a educării oamenilor muncii în spiritul comunismului, al internaționalismului proletar. Lucrările lui V. I. Lenin înarmează pe comuniști, înarmează masele din toate țările în lupta lor pentru pace, democrație, socialism și comunism. Apariția Operelor complete ale lui V. I. Lenin are o însemnătate deosebit de mare pentru întreaga mișcare comunistă și muncitorească internațională.

*Institutul de marxism-leninism
de pe lângă C.C. al P.C.U.S.*

PREFAȚĂ LA CULEGEREA „SCRISORI CĂTRE FAMILIE”,
EDITATĂ ÎN 1930

Scrisorile lui V. I. Lenin publicate în această culegere sînt adresate în cea mai mare parte mamei noastre, Maria Aleksandrovna, și surorii sale Maria Ilinicina *, și cuprind perioada 1894—1917 **, adică perioada care începe cu primii ani ai activității revoluționare a lui Vladimir Ilici și se încheie cu înapoierea sa în Rusia după revoluția din februarie. În această perioadă, de aproape un sfert de veac, s-a născut și s-a format partidul nostru. Și în toată această glorioasă perioadă de 25 de ani a stat în fruntea acestui partid, l-a condus și l-a crescut Vladimir Ilici. Toată viața lui a fost închinată luptei revoluționare, iar viața lui personală este indisolubil legată de această luptă, de activitatea în slujba cauzei proletariatului.

Dar dacă avem azi o ediție completă a Operelor lui Lenin și o literatură destul de bogată (atît științifică cît și de popularizare) despre leninism, în schimb Lenin-omul, cu

* Deși, „pentru a se evita repetările“, de obicei conținutul acestor scrisori era destinat tuturor membrilor familiei noastre, sau în orice caz celor care în momentul respectiv locuiau împreună.

** În această culegere n-au intrat scrisorile trimise de V. I. Lenin familiei sale în perioada deportării (vezi „Proletarskaia Revoluția“ nr. 2—3, 4, 5, 6 și 8 din 1929) și în 1896, cînd a stat în prevenție la Petersburg (de la 9 decembrie 1895 pînă la 29 ianuarie 1897 stil vechi) și a avut mai tot timpul dreptul la vorbitor cu mama și cu surorile lui, iar corespondența sa personală cu ele era foarte restrînsă (vezi articolul Annei Ilinicina Elizarova-Ulianova „Vladimir Ilici în închisoare“, „Proletarskaia Revoluția“ nr. 3 din 1924, și cele două scrisori din 1896 ale lui V. I. Lenin anexate la acest articol). Din noiembrie 1905 pînă în decembrie 1907, V. I. Lenin a locuit la Petersburg sau în Finlanda; pe atunci el se vedea adesea cu rudele și aproape că nu coresponda cu ele. În afară de aceasta, există încă o serie de scrisori către Anna Ilinicina și Maria Aleksandrovna, îndeosebi din perioada cînd Maria Ilinicina locuia în străinătate. Aceste scrisori vor fi publicate ulterior. (Scrisorile la care se referă M. I. Ulianova au fost incluse în volumul de față. — *Nota red.*).

personalitatea lui vie și multilaterală, a fost pînă acum zugrăvit cu totul insuficient sau, mai bine zis, n-a fost zugrăvit aproape de loc.

Scrisorile pe care le oferim cititorului umplu *în parte* acest gol. Cu ajutorul lor, el își poate forma o *oarecare* idee despre felul de viață al lui Vladimir Ilici, despre deprinderile și înclinațiile lui, despre atitudinea lui față de oameni etc. Am spus „oarecare”, deoarece, în primul rînd, această culegere e departe de a cuprinde toate scrisorile adresate de el rudelor în perioada amintită mai sus. Din cauza repetatelor mutări dintr-un oraș în altul și a numeroaselor perchezitii și arestări la care erau supuși cînd unul, cînd altul dintre membrii familiei noastre, multe dintre scrisorile lui ori au căzut în mîinile poliției și nu au mai fost restituite *, ori s-au pierdut în alt mod. Au fost și frecvente cazuri cînd scrisorile s-au pierdut pe drum înainte de a ajunge la destinație, mai ales în timpul războiului imperialist. Așa se explică de ce una și aceeași problemă revine uneori în cîteva scrisori la rînd. Pe lîngă aceasta, scrisorile poartă amprenta regimului polițienesc din vremea țarismului. E adevărat că toată corespondența referitoare la activitatea noastră (toate comunicările privind evenimente revoluționare, viața partidului etc.) noi o purtam cu respectarea regulilor conspirației, scriind cu cerneală simpatică, de obicei printre rînduri în diferite exemplare de cărți și reviste, și o trimiteam pe adrese străine „necompromise” **. Dar viața noastră personală și activitatea revoluționară se împleteau atît de strîns, încît corespondența personală legală avea, fără îndoială, mult de suferit, fiind considerabil mutilată de noi din cauza rigorilor polițienești. Nu degeaba într-una din scrisorile trimise surorii noastre Maria Ilinicina la Vologda, unde era deportată pe atunci, Vladimir Ilici scria : „În situația noastră (și a ta, și în special a mea) este foarte greu să corespunzi așa cum ai vrea” ***.

* Astfel, în Arhiva centrală am găsit extrase din 6 scrisori ale lui Vladimir Ilici care fuseseră anexate la dosarul direcției jandarmeriei din Moscova în calitate de „probe materiale”. Aceste extrase sînt reproduse în anexe. (Vezi volumul de față, p. 397—398. — *Nota red.*)

** Păstrarea acestor scrisori în Rusia era, firește, imposibilă, și numai o parte din ele s-au păstrat în copii făcute în străinătate.

*** Vezi volumul de față, p. 363. — *Nota red.*

Or, acest lucru era adevărat nu numai pentru Maria Ilinicina, ci și pentru toți membrii familiei noastre, căci eram înrudiți cu Vladimir Ilici nu numai prin sânge, ci și prin concepții, prin convingeri. Toți membrii familiei (inclusiv M. T. Elizarov, soțul Annei Ilinicina) erau pe atunci social-democrați și făceau parte din aripa revoluționară a partidului, cu toții participau — într-o măsură mai mare sau mai mică — la activitatea revoluționară, se interesau îndeaproape de viața partidului, se bucurau de succesele lui, sufereau când avea insuccese. Și chiar mama noastră — care era născută în 1835 și pe la sfârșitul secolului trecut, când perchezițiile și arestările deveniseră deosebit de frecvente în familia noastră, avea peste 60 de ani — privea cu multă simpatie activitatea noastră revoluționară.

Toată corespondența legală a revoluționarilor era cenzurată, și trebuia să recurgem la tot felul de aluzii, denumiri convenționale etc. pentru a vorbi de problemele care ne interesau într-un fel sau altul, pentru a comunica primirea unei scrisori ilegale, pentru a întreba de cunoscuți etc.

Cititorul va vedea că scrisorile pe care Vladimir Ilici le trimitea direct pe adresa mamei, a uneia dintre surori sau a fratelui nostru aproape că nu conțin nici un nume, căci în caz contrar ar fi putut atrage neplăceri pentru persoana al cărei nume ar fi fost pomenit într-o astfel de scrisoare. Or, noi, bineînțeles, nu voiam cîtuși de puțin să pricinuim cuiva — în cazul cel mai bun — neplăceri de un fel sau altul. Și dacă în scrisorile lui Vladimir Ilici se întîlnesc totuși prenume și arareori nume de familie, este vorba numai de tovarăși și de cunoscuți despre care poliția oricum știa că ne cunoaștem (fie pentru că au fost deportați ca implicați în același proces cu unul din noi, fie pentru că au urmat aceeași școală etc.) sau de persoane ale căror relații cu noi erau de ordin pur practic (nume de editori, de librari etc.). Pentru a evita să pomenească numele vreunuia dintre cunoscuții mai mult sau mai puțin legali despre care voia să comunice ceva sau căruia voia să-i transmită salutări etc., Vladimir Ilici recurgea adesea în aceste scrisori la porecle sau la indicii legate de anumite fapte sau evenimente pe care le cunoșteam noi. Astfel, pe I. I. Skvortov-Stepanov, cu care a întreținut un timp — prin Anna Ilini-

cina și Maria Ilicina — o corespondență * foarte vie, Vladimir Ilici îl numește „istoricul“ (avînd în vedere lucrările acestuia în domeniul istoriei).

Pentru a trimite salutări lui V. V. Vorovski, care era deportat la Vologda în același timp cu Maria Ilicina, Vladimir Ilici scrie: „Transmite salutări prietenilor polonezi și roagă-i să ne sprijine pe cît posibil“**. Prin „călătorul chinez“ era subînțeles A. P. Sklearenko, pe atunci funcționar la calea ferată din Manciuia; prin „domnul cu care ne-am plimbat cu barca anul trecut“*** — V. A. Levițki etc.

Într-un limbaj alegoric trebuia să scriem și despre trimiterea de publicații ilegale, de corespondențe conspirative, de cărți care conțineau, printre rînduri, scrisori scrise cu cerneală simpatică etc.

La sfîrșitul lunii decembrie 1900, autoarea acestor rînduri a trimis lui Vladimir Ilici în străinătate, prin intermediul lui G. B. Krasin, textul „Manifestului partidului socialștilor-revoluționari“, pe care, pentru a-l feri de ochii poliției, l-a camuflat într-un album cu fotografii. Acest pachet l-a bucurat foarte mult pe Vladimir Ilici, care în scrisoarea sa din 16. I. 1901 scria: „Mulțumesc foarte mult pentru cărțile trimise, și în special pentru fotografiile foarte frumoase și extrem de interesante trimise de vărul din Viena; aș dori foarte mult să primesc cît mai des asemenea cadouri“****.

„Iskra“ și alte publicații ilegale se trimiteau în Rusia, printre altele, în plicuri expediate pe adrese legale, „necompromise“. Asemenea adrese foloseam și pentru primirea cărților de care aveam nevoie. Și uneori eram înștiințați prin scrisori legale despre trimiterea unor asemenea cărți, ca să avem posibilitatea de a ne informa la destinatar. Probabil că o astfel de înștiințare cuprind și următoarele cuvinte ale lui Vladimir Ilici (scrisoarea din 14 decembrie 1900): „Ți-am trimis pe ziua de 9, pare-mi-se, obiectul care te

* Din această corespondență s-a păstrat, din păcate, o singură scrisoare, datată 16 decembrie 1909. Vezi V. I. Lenin, Opere, vol. XIV, ed. a II-a, p. 212—216. (Din corespondența lui V. I. Lenin cu I. I. Skvortov-Stepanov s-au păstrat două scrisori: una din 2 și alta din 16 decembrie 1909. Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 47, București. Editura politică, 1967, p. 236—239, 240—246. — *Nota red.*)

** Vezi volumul de față, p. 347. — *Nota red.*

*** Vezi volumul de față, p. 203 și 221. — *Nota red.*

**** Vezi volumul de față, p. 210. — *Nota red.*

interesă“. „Lunga ta scrisoare l-a bucurat foarte mult pe Volodea — arată Nadejda Konstantinovna în scrisoarea ei din 8 februarie 1916. — Mai scrie-ne din cînd în cînd“ *. Deoarece scrisorile noastre legale nu au fost niciodată prea lungi, iar în timpul războiului imperialist, cînd a fost scrisă această misivă, corespondam mai mult prin cărți poștale, trimise recomandat, întrucît multe se pierdeau pe drum, e de presupus că pasajul citat se referă la o scrisoare ilegală inserată printre rîndurile unei cărți.

În 1900, la începutul șederii lui în străinătate și neștiind încă pentru cît timp se va stabili acolo, Vladimir Ilici, din motive conspirative, nu ne dădea pentru corespondență adresa sa efectivă; în timp ce el locuia în Elveția sau la München, noi îi scriam la Paris sau la Praga. Astfel, în scrisoarea din 2 martie 1901 el ne comunică noua sa adresă, adăugînd: „M-am mutat împreună cu gazda mea“ **. Franz Modráček, pe a cărui adresă îi expediam noi scrisorile, se mutase într-adevăr într-o locuință nouă, dar Vladimir Ilici continua să locuiască la vechea lui adresă din München.

Acuratețea și punctualitatea, precum și o severă sobrietate în cheltuirea de mijloace în general, și mai ales în cheltuielile personale, constituiau trăsături caracteristice ale lui Vladimir Ilici. Sînt calități pe care Vladimir Ilici le moștenise, probabil, de la mama, cu care avea multe trăsături comune. Pe linia maternă, mama noastră era de origine germană, iar trăsăturile de caracter arătate aici îi erau în mare măsură proprii.

Cît de econom era Vladimir Ilici în materie de bani și cît de cumpătat în propriile sale cheltuieli se poate vedea din scrisoarea sa datată 5 octombrie 1895 ***.

„Acum, pentru prima oară de cînd locuiesc la Petersburg, am ținut un caiet de venituri și cheltuieli, ca să văd cîți bani mi se duc în realitate. A reieșit că în luna de la 28 august la 27 septembrie am cheltuit în total 54 de ruble și

* Vezi volumul de față, p. 207 și 463. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 215. — *Nota red.*

*** Este vorba de scrisoarea din 5 octombrie 1893 (vezi volumul de față, p. 2. — *Nota red.*).

30 de copeici, fără a pune la socoteală plata pentru lucruri (vreo 10 ruble) și cheltuielile în legătură cu un proces pe care, poate, îl voi purta (tot vreo 10 ruble). E drept că o parte din aceste 54 de ruble reprezintă cheltuieli care nu se vor repeta în fiecare lună (galoși, haine, cărți, un calculator cu bile etc.), dar chiar dacă le scad pe acestea (16 ruble), reiese totuși că am cheltuit prea mult — 38 de ruble pe lună. Se vede că n-am fost cumpătat: numai pentru tramvaiul cu cai, de pildă, am cheltuit într-o lună 1 rublă și 36 de copeici. Probabil că după ce mă voi mai obișnui pe aici voi cheltui mai puțin*.

Și a cheltuit într-adevăr mai puțin, mai ales atunci când nu câștiga și era nevoit să recurgă la „subvenție“, cum numea el ajutorul în bani pe care îl primea de la mama noastră. Mergea atît de departe cu economia, încît în 1893, când locuia la Petersburg, nu s-a abonat nici măcar la ziarul „Russkie Vedomosti“* și-l citea la biblioteca publică „o dată la două săptămîni“. „Mă voi abona, poate, cînd voi căpăta de lucru aici“, scria el surorii noastre.

Această trăsătură de caracter i-a rămas lui Vladimir Ilici pentru toată viața și s-a manifestat nu numai pe vremea cînd în Rusia nu câștiga încă sau cînd, în emigrație, nu izbutea să găsească un editor pentru lucrările sale (e de ajuns să amintim că „Problema agrară“ a zăcut în sertar 10 ani de-a rîndul, ca să apară abia în 1917) și se afla uneori într-o situație de-a dreptul critică (vezi, de pildă, scrisoarea sa din septembrie 1916 către tov. Șleapnikov**), ci și atunci cînd a avut o situație materială pe deplin asigurată, adică după revoluția din 1917.

Numai cînd era vorba de cărți îi venea greu lui Vladimir Ilici să facă economie. De cărți avea nevoie pentru lucrările sale, pentru a fi la curent cu evoluția politică, economică etc. a Rusiei și a altor țări.

„Spre marea mea groază — arată el în scrisoarea trimisă din Berlin mamei noastre la 29 august 1895 —, mă văd iarăși în fața unor «dificultăți» financiare: «ispita» de a cumpăra cărți etc. e atît de mare, încît nici nu știu unde

* „Russkie Vedomosti“ era pe atunci cel mai decent și mai interesant dintre toate ziarele burgheze.

** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 49, București, Editura politică, 1968, p. 330. — Nota red.

mi se duc banii“ * . Dar și în această privință el căuta să se restrângă și mergea să lucreze în diferite biblioteci, cu atât mai mult cu cât acolo avea, pe vremea când se afla în emigrație, o ambianță de lucru mai liniștită, scăpînd de agitația și de nesfîrșitele și obositoare discuții atât de caracteristice emigranților, care se plictiseau în mediul străin, cu care nu erau obișnuiți, și cărora le plăcea să-și descarce suflul în astfel de discuții.

De altfel, nu numai în străinătate se folosea Vladimir Ilici de biblioteci, ci și în Rusia. Într-o scrisoare trimisă din Petersburg mamei noastre, el spunea că e mulțumit de noua sa cameră, care se află „aproape de centru (bunăoară, pînă la bibliotecă nu sînt decît 15 minute de mers)“ ** . În drum spre locul de deportare, a profitat chiar și de cele cîteva zile de ședere la Moscova pentru a lucra la Muzeul „Rumeanțev“. Iar la Krasnoiarșk, unde a locuit cîtva timp în așteptarea deschiderii navigației pe fluviul Ienisei pentru a putea pleca în județul Minusinsk, a lucrat la bibliotecă lui Iudin, deși, ca să ajungă acolo, era nevoit să parcurgă zilnic vreo 5 verste.

În deportare, unde nici vorbă nu putea fi de biblioteci, Vladimir Ilici a căutat să umple acest gol rugîndu-ne să-i trimitem prin poștă cărți procurate de la diferite biblioteci. Am făcut cîteva încercări de acest fel, dar se pierdea prea mult timp cu drumul (aproape o lună dus și întors), iar bibliotecile nu împrumutau cărți decît pe termen limitat.

Dar și mai tîrziu au fost cazuri în care Vladimir Ilici a recurs la această metodă. Astfel, într-o scrisoare din 11 februarie 1914 *** către Anna Ilinicina, el scrie : „În ce privește culegerile de date statistice cu privire la procesele penale pe anii 1905—1908, te-aș ruga să nu le cumperi (nu are rost, căci sînt prea scumpe), ci să le iei de la o bibliotecă (fie la Consiliul baroului, fie la Duma de stat) și să mi le trimiți pentru o lună“.

Și în timpul cît a stat în străinătate Vladimir Ilici a folosit întotdeauna bibliotecile publice. La Berlin lucra la Biblioteca imperială. La Geneva își avea „clubul“ său pre-

* Vezi volumul de față, p. 12. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 1. — *Nota red.*

*** Scrisoarea nu s-a păstrat; acest fragment a fost luat de noi din dosarul departamentului poliției. (Vezi volumul de față, p. 358. — *Nota red.*)

ferat („Société de lecture“); ca să poți lucra în biblioteca acestui „club“ trebuia să te înscrii și să plătești o anumită cotizație, ce-i drept foarte modestă. La Paris lucra la Biblioteca națională, deși se plîngea că „e prost organizată“, iar la Londra la Muzeul britanic. Numai în timpul șederii la München se plîngea că „aici nu sînt biblioteci“, iar la Cracovia nu prea s-a folosit de bibliotecă. În scrisoarea din 22 aprilie 1914 către M. I. Ulianova, el scrie că „aici (la Cracovia. — *M.U.*) ...biblioteca este săracă și cît se poate de prost amenajată, dar nu prea am ocazia să mă duc pe acolo...“ Munca la ziar (la „Pravda“), relațiile de tot felul cu tovarășii, care veneau la Cracovia în număr mult mai mare decît în Franța sau în Elveția, îndrumarea activității fracțiunii social-democrate din Duma de stat, conferințele și consfăturile de partid etc. îi cereau eforturi prea mari ca să mai fi putut consacra mult timp activității științifice. Dar și atunci „ne aminteam adesea de Geneva — scrie Vladimir Ilici —, unde se lucra mai bine, biblioteca e bine amenajată, iar viața e mai puțin agitată, mai puțin dezordonată“*.

Ajuns din nou în Elveția, după ce fusese arestat în Galiția la începutul războiului imperialist, Vladimir Ilici scrie: „Foarte bune sînt aici bibliotecile, și eu m-am aranjat destul de bine în ceea ce privește folosirea cărților. E chiar plăcut să te dedici lecturii după o perioadă de muncă gazetărească zilnică“**. Apoi îl vedem plecînd cu Nadejda Konstantinovna de la Berna la Zürich, printre altele, în dorința „de a mai lucra puțin în bibliotecile de aici“ (continuînd însă cu aceeași intensitate munca politică de partid, ceea ce reiese pregnant și din corespondența sa cu tovarășii Karpinski și Ravici în această perioadă***, publicată în „Culegeri din Lenin“, vol. XI, apărut de curînd), care, după cum spunea el, „sînt mult mai bune decît cele din Berna“. Dar dacă sub raportul posibilității de a citi cărți străine, de a răsfoi ziarele și revistele, Vladimir Ilici se bucura de condiții bune în străinătate, frecventînd în acest scop bibliotecile, în schimb lipsa cărților rusești se resimțea întotdeauna în mod

* Vezi volumul de față, p. 364 și 363. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 366. — *Nota red.*

*** O parte din această corespondență a intrat în volumul 49 al Opereilor complete ale lui V. I. Lenin. — *Nota red.*

acut : „Cărți germane îmi voi procura ușor aici — scrie el în scrisoarea din 2 aprilie 1902 —, căci se găsesc din belșug. În schimb cărți rusești se găsesc greu” *. „Văd puține cărți noi” — scrie el în scrisoarea din 6 aprilie 1900. Și nu încapă îndoială că faptul de a nu fi avut la îndemână cartea care îi trebuia a frânat adesea considerabil munca lui Vladimir Ilici în perioada cît a stat în străinătate. De aceea, în scrisorile sale adresate familiei se repetă mereu rugămintea de a i se trimite diferite cărți de care avea nevoie (culegeri statistice, lucrări în problema agrară, studii filozofice etc.), precum și cărți noi, reviste, cărți literare. Din aceste scrisori ne putem face o *oarecare* idee despre natura lucrărilor științifice care îl interesau pe Vladimir Ilici în cutare sau cutare perioadă și pentru care dintre lucrările sale le-a folosit el.

O atenție deosebită acorda el diferitelor culegeri de date statistice.

Cît de mare este importanța pe care Vladimir Ilici o atribuie statisticii, „faptelor exacte, faptelor incontestabile”, se vede clar din lucrările sale, din ciornele, extrasele și calculele care precedau aceste lucrări. Caracteristică este în această privință și lucrarea sa neterminată și nepublicată încă : „Statistică și sociologie” ** — P. Piriucev (noul pseudonim adoptat de Vladimir Ilici pentru a înlesni publicarea acestei lucrări), care avea ca temă „importanța și rolul mișcărilor naționale, raportul dintre național și internațional” ***.

În această lucrare găsim următorul pasaj :

„În domeniul fenomenelor sociale — scrie Vladimir Ilici — nu există o metodă mai răspîndită și mai inconsistentă decît aceea de a lua fapte *izolate*, decît jocul de-a exemplele. Să aduci exemple în general nu e mare greutate, dar asta n-are nici o valoare, sau are una pur negativă, căci esențialul îl constituie condițiile istorice concrete în care a avut loc fiecare caz în parte. Faptele dacă se iau în *ansamblul* lor, în *conexiunea* lor, sînt nu numai «îndărătnice», ci și într-un tot concludente. Dar dacă se iau în afara ansam-

* Vezi volumul de față, p. 230. — *Nota red.*

** Această lucrare a fost publicată în 1935. Vezi *V. I. Lenin. Opere complete*, vol. 30, București, Editura politică, 1964, p. 349—356. — *Nota red.*

*** Ibid.

blului, în afara conexiunii, dacă sînt fragmentate și arbitrare, ele nu sînt decît o jucărie sau chiar ceva mai rău... trebuie să încercăm ca din fapte exacte și incontestabile să creăm o temelie pe care să ne putem sprijini, cu care să putem confrunta oricare dintre raționamentele «generale» sau «exemplificatoare» de care se abuzează astăzi atît de mult în unele țări. Pentru ca aceasta să reprezinte într-adevăr o temelie trebuie să luăm nu fapte izolate, ci *întreg ansamblul* faptelor referitoare la problema analizată, *fără nici o excepție*, căci altminteri s-ar naște în mod inevitabil bănuiala, și o bănuială cît se poate de legitimă, că faptele au fost spicuite sau triate arbitrar, că în locul conexiunii și interdependenței obiective a fenomenelor istorice în ansamblul lor se oferă o cîrpăceală „subiectivă“, menită să justifice, poate, o mîrșăvie. Se știe doar că asta se întîmplă... mai des decît s-ar părea“*.

În 1902 Vladimir Ilici a rugat ca dintre cărțile pe care le-a avut cu el în Siberia să i se trimită în străinătate „*toată statistica*“**, căreia (după cum spune el în scrisoarea din 2 aprilie 1902) „am cam început să-i duc dorul“... Mai târziu, pentru a primi cu mai multă regularitate material statistic din diferite orașe ale țării, Vladimir Ilici a adresat chiar o cerere*** specială statisticienilor participanți la congresul medicilor și naturaliștilor care a avut loc la Moscova în iarna 1909—1910 (la acest congres a existat o subsecție a statisticienilor). La această cerere i-au răspuns mai mulți statisticieni din provincie, iar în scrisoarea din 2 ianuarie 1910 Vladimir Ilici comunică: „Am mai primit o scrisoare din Reazan în legătură cu statistica; e foarte bine că, după cît se pare, voi fi ajutat de mulți“****.

În 1908, pe cînd lucra la „Materialism și empiriocriticism“, Vladimir Ilici a cerut să i se trimită broșura profe-

* Vezi op. cit., p. 350—351.

** Această statistică, pe care Vladimir Ilici a folosit-o pentru cartea sa „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“, a fost primită din străinătate, împreună cu alte cărți ale lui Vladimir Ilici, în 1929, de către Institutul Lenin, și pe baza extraselor și însemnărilor făcute pe aceste cărți se vor putea trage noi concluzii prețioase în legătură cu munca lui Ilici. (O parte din materialele pregătitoare la cartea lui V. I. Lenin „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“ au fost publicate în 1940, în „Culegeri din Lenin“, vol. XXXIII. — *Nota red.*)

*** Posibilitatea de a o publica aici o datorăm tot jandarmeriei din Moscova, care a păstrat-o în arhiva ei. (Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 47, București, Editura politică, 1967, p. 239. — *Nota red.*)

**** Vezi volumul de față, p. 308. — *Nota red.*

solului Celpanov despre Avenarius și școala lui, broșura „Filozofia imanentă” de același autor etc. În legătură cu această lucrare a sa, el scrie: „Am consacrat mult timp analizei teoriilor machiste și cred că am reușit să scot la iveală toate platitudinile lor nemaipomenite (inclusiv cele ale «empiriomonismului»)“*.

Interesându-se dacă a fost primit manuscrisul despre capitalismul contemporan („Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului”)**, V. I. Lenin scrie: „Eu atribui acestei lucrări economice o importanță deosebită și țin neapărat s-o văd cât mai curînd apărută în întregime” (scrisoarea din 22 octombrie 1916)***. După cum se știe, această dorință a sa nu s-a realizat (deși Vladimir Ilici și-a dat „toată osteneala” să se conformeze „«rigorilor» cenzurii”, cum arată el în scrisoarea sa din 2 iulie 1916**** către M. N. Pokrovski): lucrarea lui Vladimir Ilici a fost supusă unei serii întregi de modificări și de ciuntiri, și abia după zece ani a văzut lumina tiparului în forma ei originală.

Din scrisorile lui Vladimir Ilici către familie aflăm în ce împrejurări a întreprins el elaborarea lucrării (încă nepublicate) „Structura capitalistă a agriculturii moderne”*****. În scrisoarea sa din 22 octombrie 1916 citim: „Îmi scrii că «editorul ar vrea să scoată „Problema agrară” în volum, și nu în broșură». De aici deduc că trebuie să trimit continuarea (adică în completarea lucrării consacrate Americii să scriu ceea ce am promis despre Germania). Mă voi apuca de această lucrare îndată ce voi termina ceea ce trebuie să scriu în contul avansului primit de la vechiul editor”*****. Manuscrisul acestei lucrări, care se păstrează la Institut, e neterminat; se vede că revoluția „l-a împiedicat” pe Vladimir Ilici să-și termine lucrarea.

* Vezi volumul de față, p. 264—265. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, p. 307—430. — *Nota red.*

*** Vezi volumul de față, p. 374. — *Nota red.*

**** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 49, București, Editura politică, 1968, p. 280. — *Nota red.*

***** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 19, București, Editura politică, 1963, p. 341—367. — *Nota red.*

***** Vezi volumul de față, p. 374—375. — *Nota red.*

Scrisorile lui Vladimir Ilici oglindesc în oarecare măsură atât condițiile în care se desfășura activitatea sa publicistică, cât și marile greutăți de care era legată publicarea rezultatelor ei. Ne referim aici la lucrările lui legale. Sub acest raport, în toată perioada prerevoluționară (cu excepția perioadei primei revoluții și a perioadei de apariție a ziarelor „Zvezda” și „Pravda” — anii 1912—1914, când a avut posibilitatea să colaboreze la ziare legale și când partidul dispunea, deși pentru scurtă vreme, de edituri legale), Vladimir Ilici s-a aflat în condiții neprielnice nu numai pentru că în străinătate, de pildă, se făcea mereu simțită lipsa de cărți rusești și de alte materiale de care avea el nevoie pentru lucrările sale.

Mari dificultăți creau și rigorile cenzurii: articolele lui Vladimir Ilici se ciunteau și se denaturau (ca, de exemplu, articolul „O critică necritică”), cărțile se confiscau („Problema agrară”, vol. II) etc. etc. Dar, pe lângă aceasta, greutăți serioase decurgeau și din faptul că, rupt de Rusia, el era deseori lipsit de posibilitatea de a avea legături directe cu editurile etc. Caracteristice sînt, de pildă, repetatele lui încercări de a-și asigura o colaborare la Dicționarul enciclopedic Granat. „Ar fi bine să capăt ceva de lucru pentru Dicționarul enciclopedic — scria el în scrisoarea pe care ne-a adresat-o la 22 decembrie 1914 —, dar așa ceva e, desigur, greu de obținut dacă nu ai ocazia să faci cunoștință cu secretarul de redacție” *. Noi nu-l cunoșteam pe secretar, iar cînd Vladimir Ilici se adresa direct redacției dicționarului Granat, uneori nici nu căpăta răspuns la scrisori sau îl căpăta cu mare întîrziere. „Nu s-ar putea să mai capăt ceva de lucru pentru Dicționarul enciclopedic? — întreabă el într-o scrisoare din februarie 1915. — I-am scris în acest sens secretarului, dar nu-mi răspunde” **. „Din păcate, am pierdut orice legătură cu editurile” — scrie el în 1912 ***.

Dacă n-ar fi fost ajutorul substanțial pe care i-l dădeau lui Vladimir Ilici tovarășii și rudele în ceea ce privește cău-

* Vezi volumul de față, p. 366. — *Nota red.*

** Lucrurile nu stăteau mai bine nici în ce privește răspunsurile altor editori la scrisorile din acea perioadă ale lui Vladimir Ilici. Vezi în această privință scrisoarea 3 (din 27 noiembrie 1901) a lui Lenin către L. I. Akselrod, „Culegeri din Lenin”, vol. XI, p. 326. (Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 46, București, Editura politică, 1967, p. 163—164. — *Nota red.*)

*** Vezi volumul de față, p. 370, 339. — *Nota red.*

tarea de editori pentru lucrările sale, corectarea lor etc., apariția acestora ar fi întâmpinat greutate și mai mari. Dar surorile și fratele lui nu erau întotdeauna în stare să-l ajute pe Vladimir Ilici în această privință, îndeosebi atunci când stăteau la închisoare sau se aflau în deportare. În 1904, de pildă, el a cerut mamei adresa lui Mark Timofeevici, cu care avea de rezolvat „niște chestiuni publicistice“ (scrisoarea din 20 ianuarie 1904) *.

Dar dacă Vladimir Ilici știa să lucreze metodic, perseverent și extrem de fecund, nu-i mai puțin adevărat că știa să se și odihnească atunci când i se oferea prilejul. Cea mai bună odihnă o găsea el în mijlocul naturii și în singurătate. „Aici (la Stirsudden în Finlanda, unde se odihnea după ce s-a întors „extrem de obosit“ de la Congresul al V-lea al partidului. — *M.U.*) e un loc minunat pentru odihnă ; mă scald și mă plimb, nu văd țipenie de om și nu fac nimic. Cel mai mult îmi priesc singurătatea și inactivitatea“ **. Înconjurat de atenția și grija deosebită a Lidiei Mihailovna Knipovici, el a avut acolo condiții de odihnă excelente, de care și-a adus aminte mai târziu, când într-o scrisoare adresată Mariei Ilinicina, care era în convalescență după o formă gravă de febră tifoidă, spunea : „Bine ar fi dacă te-am putea trimite la Stirsudden !“ ***

Vladimir Ilici iubea natura, și în scrisorile sale se întîlnesc mereu pasaje consacrate descrierii frumuseților ei, indiferent de locul unde îl arunca soarta. „Aici natura e superbă — scria el mamei în 1895, în drum spre Elveția. — Pentru mine e o desfătare s-o tot privesc. Imediat după gara germană din care ți-am trimis scrisoarea precedentă au început să se vadă Alpii, au apărut lacurile, și nu mă mai puteam desprinde de la fereastra vagonului“. „Fac plimbări — scrie el Mariei Aleksandrovna. — Acum e plăcut să faci plimbări aici, iar la Pskov (și în împrejurimi) sînt, pare-se, destule locuri frumoase“. „Zilele acestea... ne-am plimbat... pe un lac foarte frumos, admirînd priveliști minunate, pe o vreme splendidă...“, scrie el din străinătate. „Acum cîteva zile am făcut, împreună cu Nadea și cu un prieten, o excursie

* Vezi volumul de față, p. 245. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 250. — *Nota red.*

*** Vezi volumul de față, p. 262. — *Nota red.*

admirabilă pe Salève. Jos, la Geneva, e pretutindenii ceață și o vreme posomorită, dar pe munte (la circa 1 200 m deasupra nivelului mării) — un soare splendid, zăpadă, săniuțe, ca într-o frumoasă zi de iarnă rusească. Dedesubt, la poalele muntelui — la mer du brouillard, o adevărată mare de pîclă și nori, care ascund vederii totul; deasupra acestor nori se conturează numai piscuri și numai cele mai înalte dintre ele. Pînă și Petit Salève (900 m) este învăluit în ceață. „...Împreună cu Nadea am colindat multe locuri prin împrejurimi și am găsit colțuri de-a dreptul minunate“, citim în scrisoarea din 27 septembrie 1902. Vladimir Ilici avea, probabil, dreptate cînd scria: „Dintre toți tovarășii de aici, sîntem singurii care am explorat toate împrejurimile orașului. Găsim tot felul de drumeaguri «de țară», cunoaștem locurile din apropiere, avem de gînd să facem excursii și mai lungi“*.

Vara, cînd nu reușeau să evadeze pentru cîtva timp afară din oraș, unde introduceau îndată un regim de viață „ca la țară“ („scularea dis-de-diminează și culcarea aproape o dată cu găinile“**), Vladimir Ilici și Nadejda Konstantinovna plecau uneori, pe vremea cînd locuiau în Elveția, să facă ascensiuni. În scrisoarea din 2 iulie 1904 adresată Mariei Aleksandrovna, Nadejda Konstantinovna descrie o astfel de excursie: „E o săptămînă de cînd am plecat din Geneva și ne odihnim în adevăratul înțeles al cuvîntului. Treburile și grijile le-am lăsat la Geneva, iar aici dormim cîte 10 ore pe zi, ne scaldăm și ne plimbăm. Volodea nici măcar ziarele nu le citește ca lumea, în general am luat foarte puține cărți, dar și pe acestea le trimitem mîine la Geneva fără să le fi citit. La 4 dimineața ne vom lua rucsacurile în spinare și vom pleca în munți pentru vreo două săptămîni. Vrem să mergem la Interlaken, iar de acolo la Lucerna; studiem Baedekerul și chibzuim minuțios drumul... M-am înțeles cu Volodea să nu discutăm despre nici un fel de treburi și, pe cît posibil, nici să nu ne gîndim la ele, că doar n-o să fie prăpăd“***.

* Vezi volumul de față, p. 8, 191, 198, 244, 235, 243, — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 347. — *Nota red.*

*** Vezi volumul de față, p. 246. — *Nota red.*

Dar asemenea excursii erau foarte rare și se făceau numai atunci cînd munca și ciorovăielile fracționiste deveneau prea obositoare și ajungeau să zdruncine sănătatea și nervii, cum s-a întîmplat după iarna 1903—1904, care a urmat Congresului al II-lea al partidului și scindării acestuia. De obicei însă, dacă pleca vara la țară, după cîteva zile de odihnă deplină, cînd reușea să aibă asemenea zile, Vladimir Ilici continua să lucreze și acolo. Iar dacă nu puteau să plece din oraș sau cînd plecau numai pentru scurtă vreme, ei făceau — duminica de obicei — excursii afară din oraș, uneori în munți, pe jos sau cu bicicletele. „Nu știu cum se face, dar întotdeauna plecăm în excursie, potrivit obiceiului din străinătate, numai duminică, deși este o zi cam nepotrivită, căci pretutindeni e lume multă”, scrie Vladimir Ilici mamei noastre la 29 martie 1903 *. Cînd întreprindeau o astfel de excursie, își luau cu ei sandvișuri și plecau pe toată ziua. Nu e de mirare deci că Vladimir Ilici și Nadejda Konstantinovna au fost categorișiți în partidul „plimbăreților” (amatorii de plimbări), în timp ce alți tovarăși au fost declarați membri ai partidului „cinefililor”, cum spuneau ei în glumă.

Într-adevăr, lui Vladimir Ilici nu-i prea plăceau distracțiile, în care alți tovarăși găseau o clipă de destindere după o muncă încordată. La cinematograful nu mergea, cred, nici odată, în special cînd se afla în străinătate; nici la teatru nu se ducea decît foarte rar. Cînd a plecat pentru prima oară în străinătate, a văzut la Berlin „Țesătorii”; mai mergea uneori la teatru cînd era în emigrație „destul de singur” (adică fără familie) sau cînd, după o muncă încordată, pleca cu vreo treabă oarecare într-un oraș mare și profita de ocazie ca „să se mai dezmoștească” puțin. Dar pe Vladimir Ilici nu prea îl mulțumeau spectacolele puse în scenă la teatrele din străinătate (uneori pleca din sală împreună cu Nadejda Konstantinovna chiar după primul act, ceea ce îi făcea pe tovarăși să-i reproșeze în glumă că aruncă banii în vînt). Dintre spectacolele văzute mai tîrziu, se pare că o impresie deosebită i-a lăsat numai piesa „Cadavrul viu”. I-a plăcut însă foarte mult Teatrul de artă, unde fusese îm-

* Vezi volumul de față, p. 242. — *Nota red.*

preună cu Lalaiianț („Columb“) încă în perioada cît a stat la Moscova, înainte de a pleca în emigrație ; într-o scrisoare adresată mamei în februarie 1901, el spune că își amintește „și acum cu multă plăcere“ de acest spectacol. „Am vrea să mergem și la Teatrul de artă rus, să vedem «Azilul de noapte»...“, citim în scrisoarea sa din 4 februarie 1903 *. Dar a izbutit să vadă „Azilul de noapte“ abia mulți ani mai târziu, pe vremea cînd locuia la Moscova după revoluție.

La concerte Vladimir Ilici se ducea de asemenea relativ rar, deși îi plăcea muzica. „De curînd am fost, pentru prima oară în iarna asta, la un concert bun — citim în aceeași scrisoare — și am rămas foarte mulțumit, îndeosebi de ultima simfonie a lui Ceaikovski (symphonie pathétique)“. „Zilele acestea am fost la operă, unde am ascultat cu multă plăcere «Ebreca». Am mai auzit-o o dată la Kazan (cînd a cîntat Zakrjevski), să tot fie 13 ani de atunci — îi scrie el mamei la 9 februarie 1901 —, dar unele arii le mai țin minte și azi“ **. El fluiera deseori după aceea melodiile auzite (în felul lui deosebit de a fluiera printre dinți). Mai târziu, în străinătate, Vladimir Ilici se ducea rar la operă și la concerte. Muzica avea asupra lui un efect prea puternic, și cînd nervii îi erau oboșiți — ceea ce se întîmpla foarte des în condițiile vieții agitate și pline de frecuşuri din emigrație —, el o suporta foarte greu. De asemenea bugetul lui modest și faptul că era foarte ocupat îl determinau pe Vladimir Ilici să ducă o viață retrasă (sub raportul distracțiilor).

Vladimir Ilici nu acorda prea mare atenție rarităților din diferitele orașe : „Ele mă lasă în genere destul de indiferent — spune el într-o scrisoare trimisă din Berlin în 1895 —, și de cele mai multe ori numai din întîmplare nimeresc în astfel de locuri. Și în general îmi place mai mult să frecventez serbările și distracțiile populare decît să vizitez muzee, teatre, pasaje comerciale etc.“ ***. Pentru frecventarea unor asemenea serbări el folosea de obicei serile, pe vremea cînd locuia la Berlin în 1895, și aceasta îi dădea posibilitatea să studieze moravurile berlineze și să

* Vezi volumul de față, p. 240. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 212. — *Nota red.*

*** Vezi volumul de față, p. 12. — *Nota red.*

audă vorbindu-se nemțește *. Dar nu numai cînd a fost pentru prima oară în străinătate, la Berlin, s-a ocupat el cu studierea moravurilor — în scrisorile lui către familie găsim multe pasaje din care se vede că și atunci cînd locuia la Paris sau cînd se afla în trecere prin acest oraș îi plăcea să observe viața de acolo, ținuta degajată a parizienilor pe străzi și pe bulevarde. „Pentru oameni cu mijloace modeste, Parisul e un oraș prea puțin confortabil și foarte obositor — scria Vladimir Ilici după o vizită de cîteva zile făcută în acest oraș. — Dar nu există loc mai vesel și mai potrivit pentru o vizită scurtă sau pentru o plimbare“ **. Trecînd prin Cehoslovacia, Vladimir Ilici observă cu atenție și felul de viață al cehilor, și regretă că nu cunoaște limba cehă. El descrie în culori vii viața și obiceiurile țărănilor galițieni, pe care a avut prilejul să le observe în timpul șederii sale în Galiția ; descrie carnavalul și bătaia cu confeti și cu serpentine de la München etc. El iubea viața în toate manifestările ei și știa s-o observe și s-o studieze cum numai puțini știu s-o face.

Din scrisorile lui Vladimir Ilici ne putem face o idee și despre atitudinea lui față de membrii familiei și, într-o oarecare măsură, față de oameni în general. Cîtă atenție și cîtă grijă exprimă aceste scrisori ! Vladimir Ilici se simțea foarte legat de familie și mai ales de mama noastră. În toate scrisorile adresate ei sau celorlalți membri ai familiei noastre se simte preocuparea de a asigura mamei un trai mai bun, mai tihnit și mai confortabil. În scrisorile lui se interesează mereu de sănătatea mamei, întreabă bunăoară : „Cum v-ați aranjat în noua locuință ? E călduroasă ?“ „Mă îngrijorează faptul că aveți o locuință friguroasă — scrie el într-o scrisoare adresată mamei în 1909. — ...Ai grijă să nu răcești... N-ați putea lua unele măsuri, bunăoară să puneți o sobiță de tuci ?...“ *** În aceste scrisori el o sfătuiește adesea pe mama : „să te odihnești bine vara“, „să alergi mai puțin, să te odihnești mai mult, să ai grijă de sănătatea ta“ etc.

Vladimir Ilici era deosebit de atent cu mama atunci cînd asupra ei se abătea vreo nenorocire. Și multe a mai avut ea

* Vezi volumul de față, p. 12. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 360. — *Nota red.*

*** Vezi volumul de față, p. 305. — *Nota red.*

de pătit în decursul vieții ! Cînd unul, cînd altul dintre membrii familiei noastre era arestat sau deportat, iar uneori chiar mai mulți în același timp, și ea, pe atunci o femeie în vîrstă, trebuia să alerge pe la închisori, la vorbitoare și cu pachete, să aștepte ore în șir în anticamerele jandarmeriei și ohranei, să sufere, cîteodată fără a avea pe nimeni alături, pentru copiii ei întemnițați. Din scrisoarea trimisă mamei la 1 septembrie 1901 se vede bine cît îl îngrijora pe Vladimir Ilici situația ei în asemenea perioade de viață și cît de mult îl apăsa faptul că era despărțit de ea. Maria Ilinicina și Mark Timofeevici se aflau pe atunci la închisoare, Anna Ilinicina era în străinătate și nu se putea întoarce în Rusia, căci ar fi fost arestată ca implicată în același proces cu ei, și nici Dmitri Ilici nu putea să rămîna cu mama, deoarece trebuia să-și termine studiile universitare la Iuriev. La fel s-a întîmplat și în 1904, cînd Dmitri Ilici, Anna Ilinicina și Maria Ilinicina au fost arestați la Kiev, în procesul Comitetului Central și al Comitetului din Kiev ale partidului, iar mama noastră a rămas singură într-un oraș străin.

Dorința dintotdeauna a lui Vladimir Ilici a fost să locuiască împreună cu mama și în multe rînduri a chemat-o la dînsul. Dar lucrul acesta era greu de realizat, mai ales din cauză că mama locuia întotdeauna cu aceia dintre copiii ei care aveau mai mare nevoie de ajutorul ei, iar în Rusia avea aproape întotdeauna nevoie de acest ajutor acela dintre noi asupra căruia se abăteau represiunile polițienești. De aceea, numai cîte o singură dată în fiecare din cele două perioade de emigrație ale lui Vladimir Ilici a reușit ea să vină pentru scurt timp în străinătate, ca să se vadă cu el. În 1902 a stat cam o lună cu Vladimir Ilici și Anna Ilinicina la Loguivy, în nordul Franței. Pentru a doua și ultima oară a reușit să-l vadă pe Vladimir Ilici la Stockholm, unde a venit în 1910, împreună cu Maria Ilinicina, anume pentru a se întîlni cu el. Cu prilejul acestor călătorii, Vladimir Ilici îi indica întotdeauna itinerariul exact și o sfătuia să se oprească peste noapte la hotel, „ca să n-o obosească prea mult drumul“. Tot la Stockholm, M. A. Ulianova a avut pentru prima și ultima oară prilejul să-l audă pe Vladimir Ilici vorbind la o adunare a muncitorilor emigranți. La

plecare, Vladimir Ilici ne-a condus pînă la debarcader ; pe vapor nu s-a putut urca, deoarece vasul naviga sub pavilion rus și Vladimir Ilici risca să fie arestat. Nici pînă în ziua de azi nu pot uita expresia feței lui cînd, stînd pe debarcader, își avea privirea fixată asupra mamei. Cîtă durere era întipărită pe chipul lui ! Parcă ar fi presimțit că e ultima oară cînd o mai vede. Și așa s-a și întîmplat. Pînă la înapoierea sa în Rusia, după revoluția din februarie, Vladimir Ilici nu și-a mai putut vedea familia, iar mama murise cu puțin timp înainte, în iulie 1916. Prima scrisoare trimisă de Vladimir Ilici după ce a primit știrea morții ei nu ne-a parvenit. Nu s-a păstrat nici scrisoarea următoare, dar și din conținutul ei, după cît mi-l amintesc, se vedea cît de mult l-a îndurerat pe Vladimir Ilici această pierdere, cît de greu o suporta, cîtă duioșie manifesta față de noi, care eram la fel de îndurerăți de moartea mamei.

Foarte atent a fost întotdeauna Vladimir Ilici și cu surorile sale, cu fratele său, precum și cu M. T. Elizarov, interesîndu-se îndeaproape cum o duc, cum se simt, dacă au de lucru, dacă au bune condiții de odihnă etc. Căuta să ne procure material pentru traduceri, trimițîndu-ne uneori, în acest scop, cărți străine ; se interesa de lectura și de studiile noastre, ne chema să venim să stăm la el. Vladimir Ilici era foarte atent și cu tovarășii săi, se interesa de felul cum o duc ei, căuta să-i ajute și materialicește. Așa, de pildă, se oferea să scrie prefețe la traduceri făcute de ei, pentru a le înlesni editarea acestor lucrări și pentru a le crea astfel posibilitatea de a cîștiga un ban.

Tovarășilor care nu cunosc condițiile vieții în emigrație și felul în care se purta corespondența legală pe vremea țarismului ar putea să le pară ciudat și de neînțeles faptul că, în scrisorile lui, Vladimir Ilici spune deseori că duce „o viață retrasă“, „stingheră“, că trăiește „în liniște și pace“ etc., și aceasta tocmai în perioade ca, de pildă, cea a războiului imperialist, cînd din literatura și din corespondența ilegală se vede că el dădea dovadă de o energie clocotitoare în lupta împotriva șovinismului, sub a cărui influență căzuse majoritatea partidelor social-democrate. Dar nu trebuie să uităm că pe atunci Vladimir Ilici se putea manifesta fie numai în presă — și nici aici nu putea s-o facă decît într-un ziar care

apărea o dată la câteva săptămîni, ba uneori și o dată la câteva luni, și a cărui transportare în țară, ca și cea a broșurilor, era extrem de dificilă —, fie la adunările puțin numeroase ale emigranților sau în cercurile restrînse ale muncitorilor străini. Este de la sine înțeles că pentru Vladimir Ilici aceste posibilități erau infime, și dacă la izbucnirea revoluției în Rusia, după cum spune N. K. Krupskaia, el făcea impresia unui leu care se zbate să iasă din cușcă, avem toate motivele să credem că și pînă atunci viața în emigrație, departe de Rusia — mai ales în timpul războiului imperialist — era pentru el o cușcă ce-l stînjenea enorm, îl împiedica să-și desfășoare întreaga energie, să-și îndeplinească rolul de conducător, de tribun al poporului. El se zbătea să-și asigure un larg cîmp de activitate, se zbătea cu adevărat ca un leu, dar era nevoit să se limiteze la contactul direct cu doi-trei tovarăși, pentru ca prin intermediul lor să capete acces la mase mai largi. Și pentru un om ca Vladimir Ilici, cu o fire ca a lui, putea oare o astfel de activitate — și îndeobște atmosfera din „somnolenta Bernă“ — să nu fie prea „tihnită“, prea „stingheră“?...

În corespondența legală numai rareori răbufnește furia sa împotriva „mișeilor oportuniști de cea mai rea speță“, împotriva „arhiplatitudinilor pe tema votării creditelor“ * etc. Aici el se simțea încătușat de rigorile cenzurii, dar e de ajuns să vezi care anume pasaje din scrisorile lui „atrăgeau atenția“ agenților ohranei și a jandarmilor (vezi anexele) și deveneau „probe materiale“, ca să-ți dai seama că și el, și membrii familiei sale erau pe atunci într-o situație în care „era foarte greu să corespunzi așa cum ai vrea“ **.

Nu degeaba am arătat la începutul acestei prefețe că scrisorile lui Vladimir Ilici către familie prezintă importanță și interes îndeosebi pentru caracterizarea lui ca om (caracterizare cu totul incompletă și, date fiind rigorile polițienești, oarecum unilaterală). În acest sens, credem noi, ele constituie un prețios aport la literatura consacrată lui Vladimir Ilici, și nu putem decît să regretăm că s-a pierdut un număr atît de mare din scrisorile către familie și către tovarășii săi.

* Vezi volumul de față, p. 369. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 363. — *Nota red.*

Despre Lenin conducătorul, omul politic și omul de știință vorbesc alte documente și, în primul rînd, vasta lui moștenire literară.

Deosebit de grea a fost pentru Vladimir Ilici a doua perioadă de emigrație. Ajuns la Geneva, după ce locuise la Petersburg și în împrejurimi, i-a venit extrem de greu să îndure înapoierea la vechea vatră părăsită. „De cîteva zile ne aflăm în această blestemată Genevă... — spune el în scrisoarea din 14 ianuarie 1908 către Maria Ilinicina. — E o văgăună infectă, dar n-ai ce-i face. O să ne adaptăm“ * . Și cu perseverența și energia lui de totdeauna, Vladimir Ilici se apucă de lucru, deoarece știe „să se adapteze“ la orice condiții. „Neplăcută a fost doar deplasarea propriu-zisă, ca orice trecere de la mai bine la mai rău. Dar asta era ceva inevitabil“, spune el în scrisoarea următoare, adresată mamei ** . Și tot ca o trecere de la mai bine la mai rău se face greu simțită pentru el lipsa materialelor, a cărților noi și a ziarelor de care avea nevoie în munca sa, întrucît la Petersburg avusese posibilitatea să citească toate ziarele și revistele și să urmărească toate aparițiile noi. El roagă „să i se procure... stenogramele dezbaterilor Dumei a III-a (ediția oficială a dărilor de seamă stenografice, precum și declarațiile, interpelările și proiectele de legi depuse în Dumă)“ și să i se trimită „*totul*, fără a omite nimic“. Îl interesau și „programele, anunțurile și foile volante ale octombriștilor, ale celor de dreapta, ale grupului căzăcesc etc.“. El este lipsit de aceste materiale care-i sînt necesare, în timp ce „în Dumă toate aceste «hîrțoage» se tăvălesc pe jos, desigur, și nimeni nu le ridică“. Roagă de asemenea să i se trimită „*tot* ce a apărut nou la menșevici“ *** , revistele sindicale care au supraviețuit etc.

Dar în timpul cît a stat în emigrație, Vladimir Ilici a dus lipsă nu numai de cărți, oricît ne străduiam noi să-i procurăm măcar lucrările cele mai interesante care apăreau în Rusia, ci și de ziare rusești. Deosebit de prost au stat lucrurile sub acest raport în timpul războiului imperialist, cînd au fost perioade în care Vladimir Ilici nu primea nici

* Vezi volumul de față, p. 254. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 255—256. — *Nota red.*

*** Vezi volumul de față, p. 254, 260, 254. — *Nota red.*

un ziar din țară. „Trimite-mi o dată pe săptămână ziarele rusești citite, căci eu nu am de *nici un fel*“, scrie el în scrisoarea din 20 septembrie 1916 *.

Foarte greu a dus-o Vladimir Ilici și sub raportul posibilităților de câștig, în special în ultimii săi ani de emigrație. „Vechile noastre surse de existență vor seca curînd și problema posibilităților de câștig se pune cu destulă acuitate“ (14 decembrie 1915). Această problemă „îl frămîntă foarte mult“, scrie Nadejda Konstantinovna, căci Vladimir Ilici era foarte scrupulos în chestiuni bănești și refuza orice ajutor, indiferent din partea cui ar fi venit el. „M-aș apuca să scriu orice — scrie el la 20 septembrie 1916 —, căci e o scumpete cumplită și traiul a devenit al naibii de greu“ **.

Și la numai cîteva luni înainte de revoluția din februarie, în toamna anului 1916, Vladimir Ilici se vede nevoit să caute cărți de tradus și să ia legătura cu un editor în problema editării lor. Cît de steril și-ar fi irosit el forțele dacă ar fi trebuit într-adevăr să-și piardă timpul cu traduceri, dar și de la aceasta „l-a împiedicat“ în cele din urmă revoluția.

Acestea au fost condițiile în care a trăit Vladimir Ilici în emigrație cu puțin înainte de revoluție. Deși energia și perseverența nu l-au părăsit niciodată, nu-i de mirare totuși că lipsa de legătură cu Rusia, cu masele muncitorești, spre a căror înrîurire nemijlocită a năzuit întotdeauna cu atîta ardoare, precum și condițiile grele ale vieții de emigrant au sfîrșit prin a-i „măcina nervii“, prin a-i zdruncina întregul organism.

Cu cîtă amărăciune repetă el în scrisoarea din 15 februarie 1917 gluma făcută de Nadejda Konstantinovna la primirea unei sume de bani din Rusia : „Pe cît văd, ai început să primești «pensie»“ ***.

Iar după această scrisoare, în care sub paravanul glumelor se întrezăresc clar condițiile grele în care a fost nevoit să trăiască Vladimir Ilici înainte de revoluție, a urmat o scurtă comunicare telegrafică care ne-a umplut inimile de bucurie : „Sosim luni noaptea ora 11. Anunțați «Pravda»“.

* Vezi volumul de față, p. 374. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 461, 374. — *Nota red.*

*** Vezi volumul de față, p. 377. — *Nota red.*

Era sfârșitul emigrației. Era și sfârșitul corespondenței cu familia.

De la Vladimir Ilici nu am mai primit decât două bilețele scurte *, după cum scurtă a fost și șederea lui ilegală în Finlanda, în timpul guvernării lui Kerenski și al rebeliunii lui Kornilov, în ajunul mării victorii din Octombrie.

M. Ulianova

---

* Vezi volumul de față, p. 379—381. — *Nota red.*

PE MARGINEA SCRISORILOR LUI VLADIMIR ILICI
CĂTRE FAMILIE *

Importanța corespondenței personale în descrierea vieții unui om și în elucidarea personalității sale rezidă în aceea că, arătându-l pe acest om în viața de fiecare zi, în relațiile cu oamenii, ea ne ajută să punem în lumină anumite trăsături de caracter pe care activitatea lui științifică sau publică nu le vădesc în suficientă măsură sau nu le vădesc de loc, și ne oferă în orice caz noi elemente pentru caracterizarea lui. Scrisorile lui Vladimir Ilici, deși sînt de obicei extrem de scurte și de concise, lipsite de orice efuziune sentimentală, care, ca și în genere orice prolixitate, îi repugna întotdeauna, deși se simte în ele omul de acțiune, deprins să acorde puțin timp chestiunilor personale, totuși reflectă și ele, într-o măsură mai mare sau mai mică, caracterul autorului lor.

Nu trebuie să uităm, de asemenea, că această corespondență a fost purtată în condițiile cenzurii țariste, că întotdeauna trebuia avută în vedere posibilitatea unei perlustrări a scrisorilor, ceea ce obliga la maximum de concizie. „Este foarte greu să corespunzi așa cum ai vrea“ **, scria Vladimir Ilici surorii noastre Maria Ilicina. Mai multă libertate ofereau scrisorile scrise cu cerneală simpatică, în care, pe lângă chestiunile de interes pur practic, se întîlneau relații cu privire la cele mai recente evenimente din partid, la congresele și conferințele partidului, caracterizări pregnante — în 2—3 cuvinte — făcute de Vladimir Ilici unor oameni

* Articol scris de A. I. Ulianova-Elizarova pentru culegerea „Scrisori către familie“, edițiile 1931 și 1934. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 363. — *Nota red.*

și unor curente din partid, expresii tari, categorice, proprii limbajului său în convorbirea liberă. Dar aceste scrisori trebuiau distruse după ce au fost citite și, bineînțeles, nu s-a păstrat nici una din ele. Ele se scriau fie printre rîndurile unor scrisori, fie, de cele mai multe ori, printre rîndurile unor cărți, reviste sau extrase din numere de revistă. Și cînd Vladimir Ilici, enumerînd cărțile primite, scrie că „Jurnalul congresului tehnicienilor“ sau „Extrasul din Arhiv“ „a fost extrem de interesant“ și îi mulțumește foarte mult Aniutei pentru el *, asta înseamnă, firește, că el a primit respectiva scrisoare scrisă cu cerneală simpatică. Eu nu păstram nici scrisorile scrise cu cerneală obișnuită, dar care nu erau trimise pe adresa mea, cum au fost, de pildă, cele pe care le-am primit în anii 1913—1914 la redacția revistei „Prosvetzenie“ sub un pseudonim dinainte stabilit. Nici scrisorile trimise de Ilici pe adresa mea nu le-am putut păstra pe toate ; îmi amintesc că pe cîteva din ele mi-a cerut chiar el să le distrug.

Despre scrisorile cuprinse în această culegere se mai poate spune că, deși erau adresate unor oameni apropiați și, ca atare, conțineau, firește, multe lucruri care priveau exclusiv familia și prea puține de interes general, pe de altă parte însă, ceea ce îi apropia pe acești oameni erau nu numai legăturile de sînge, ci și convingerile, iar între ei se purta și o corespondență în chestiunile muncii practice, așa încît scrisorile legale constituiau uneori o completare, erau oarecum niște verigi în lanțul întregii corespondențe. Și dacă în scrisorile adresate direct mamei, Vladimir Ilici evita orice chestiune legată de activitatea lui, nu-i mai puțin adevărat totuși că nici nu era obligat să se ascundă față de ea, căci știa că ea privește cu simpatie toate năzuințele lui revoluționare, întreaga lui activitate. Din același motiv, o scrisoare adresată unuia dintre membrii familiei era, în majoritatea cazurilor, adresată tuturor. În scrisori trimise mamei el dădea însărcinări surorilor sale, fratelui sau cumnatului său, și ele erau citite de obicei de toți membrii familiei, iar dacă vreunul dintre ei se afla în alt oraș, i se trimiteau acolo.

* Vezi volumul de față, p. 84. — *Nota red.*

Importanța corespondenței dintre Vladimir Ilici și membrii familiei sale este sporită, desigur, și de faptul că ea îmbrățișează perioada de un sfert de secol în decursul căreia a luat ființă și s-a încheiat partidul nostru, în a cărui făurire Vladimir Ilici a avut un rol atît de important.

Deosebit de intensă și de bogată în conținut era corespondența din anii 1897—1899 și 1908—1909 — cînd au fost editate două mari lucrări ale lui Vladimir Ilici : „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“ și „Materialism și empiriocriticism“ —, deoarece conținea însărcinări practice în legătură cu editarea acestor cărți, cu corectura lor etc. Scrisorile datînd din prima din aceste două perioade sînt mai frecvente și mai bogate în conținut și din cauză că aparțin anilor de deportare, cînd singurătatea forțată și viața izolată predispun la scris și pe oamenii cei mai închiși din fire. Din scrisorile trimise de Vladimir Ilici în această perioadă, și în special din extrem de amănunțitele scrisori adresate mamei, cititorul își va putea face o idee clară despre condițiile lui de viață, despre deprinderile și înclinațiile lui ; în aceste scrisori personalitatea lui se conturează în modul cel mai pregnant.

Apoi, și acesta este lucrul cel mai important, în scrisorile sale din deportare Vladimir Ilici nu numai că nu apare rupt de viață, ci, dimpotrivă, atinge în cuprinsul lor toate problemele palpitate din acea vreme ale teoriei și practicii marxismului. Din aceste scrisori reiese, deși voalată de pseudonime — și nici nu se putea altfel —, atitudinea lui față de membrii grupului „Eliberarea muncii“, față de Plehanov și de Akselrod, deplina solidaritate cu ei și profundul lui respect față de amîndoi, legăturile pe care le întreținea cu ei atît prin corespondență cît și prin convorbirile pe care, din însărcinarea lui, le-am avut cu ei în 1897, în cursul unei călătorii pe care am făcut-o în străinătate. În scrisorile sale, Vladimir Ilici subliniază că „izolarea de viața politică“, izolare a cărei primejdie o sublinia Akselrod, nu este în nici un caz admisibilă. „...Aici autorul are, după părerea mea, de o mie de ori dreptate, în special împotriva acestor atît de limitați adepți ai «economismului»“ *. Prin aceștia din urmă

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 46, București, Editura politică, 1967, p. 16. — *Nota red.*

Lenin subînțelegea pe Maslov & Co., adică redacția ziarului „Samaraskii Vestnik“, care acuzase revista „Novoe Slovo“, în frunte cu Struve, că nutrește simpatii față de burghezie și de liberalism. Vladimir Ilici considera pe atunci că munca de propagandă și agitație nu se poate limita exclusiv la lupta economică. „Important este să nu lășăm să se răspîndească iluzia că se poate obține ceva numai prin lupta împotriva fabricanților“, mi-a spus el puțin timp înainte de a fi arestat. „Trebuie să dezvoltăm din capul locului conștiința politică a muncitorilor“. De aceea, în divergențele dintre Struve și grupul „Samaraskii Vestnik“, Vladimir Ilici, în deplin acord cu grupul „Eliberarea muncii“, s-a situat pe atunci, asemenea lui Fedoseev și Martov, de partea lui Struve și a scris în acest sens lui Maslov & Co., luînd apărarea celui dintîi. După spusele lui Maslov, una din scrisorile lui Vladimir Ilici era scrisă pe un ton bătăios și se încheia cu cuvintele: „Dacă vrei război, război să fie!“ Și în scrisorile sale din 1899 Vladimir Ilici se pronunță în repetate rînduri împotriva grupului din Samara.

„Cît despre samareni, tare mă îndoiesc ca ei să spună ceva inteligent (mi s-a mai scris că au aruncat acuzații de «burghezism»)“ (scrisoarea din 13 februarie 1899)*. În legătură cu recenzia sa la o carte a lui Gvozdev, el scrie: „N-a fost o muncă prea agreabilă pentru mine. Cartea nu mi-a plăcut: nu aduce nimic nou, abundă în locuri comune, pe alocuri stilul e de-a dreptul imposibil...“ „Dacă am reuși să stăm de vorbă pe această temă (în legătură cu articolul despre moștenire. — A.E.) cu oameni care nu se mărginesc doar la gvozdevism (ai citit cartea lui Gvozdev despre chiaburie? ** După mine, este foarte slabă), am face un lucru foarte util și foarte interesant“ ***.

Dar, continuînd să combată „economismul“ de comun acord cu Akselrod și cu Plehanov, care insistaseră încă în 1895, în timpul primei călătorii făcute de Vladimir Ilici în străinătate, asupra necesității de a se trece de la controverseele de cerc cu narodnicii și de la izolare la organizarea unui partid politic al social-democrației, Vladimir Ilici sem-

* Vezi volumul de față, p. 147. — *Nota red.*

** R. Gvozdev. „Chiaburie-cămătărie, însemnătatea ei social-economică“, Petersburg, 1899.

*** Vezi volumul de față, p. 144, 151. — *Nota red.*

nalează, într-o broșură nouă scrisă de Akselrod (despre raporturile dintre democrația liberală și cea socialistă în Rusia), o altă cădere în extrem. El arată că autorul nu subliniază în suficientă măsură caracterul de clasă al mișcării și are o atitudine prea binevoitoare față de agrarienii frondiști, că ar trebui să se vorbească de folosirea, și nu de sprijinirea lor.

În aceste scrisori se manifestă indignarea lui Ilici față de curentul revizionist care apăruse pe vremea aceea : cartea lui Bernstein, articolele publicate de revizionistii germani în revista „Die Neue Zeit” și un articol al lui Bulgakov. În legătură cu acest din urmă articol, el scrie : „Bulgakov însă pur și simplu m-a scos din sărite : atâtea baliverne, și numai baliverne, înșirate pe un ton atât de pretentios și de profesoral, încît simți că te cuprinde indignarea !...” „*El îl denaturează pur și simplu pe Kautsky*”. „Intenționez să scriu «despre cartea lui Kautsky...»” (împotriva lui Bernstein, — A. E.) (vezi scrisoarea din 1 mai 1899) *.

Despre Bernstein el scrie :

„Nadea și cu mine ne-am apucat îndată de lectura cărții lui Bernstein ; am citit mai mult de jumătate și sîntem din ce în ce mai uimiți de conținutul ei. Din punct de vedere teoretic este o lucrare extrem de slabă, care nu face decît să repete ideile altora. Face paradă de critică, dar nu găsești în ea nici măcar o încercare de critică serioasă și de sine stătătoare. În practică, asta înseamnă oportunism..., dar un oportunism *laș totuși*, căci Bernstein nu vrea să se atingă direct de program... Afirmările lui că numeroși ruși îi împărtășesc părerile... ne-au indignat la culme. Se vede treaba că noi, cei de aici, am ajuns într-adevăr «bătrîni» și «am rămas în urma» «noilor sloganuri»... copiate de la Bernstein. În curînd îi voi scrie mai amănunțit Aniutei în legătură cu această chestiune” **.

Ilici roagă (la 22 august 1899) pe sora noastră Maria Ilinicina să-i procure dările de seamă ale Congresului de la Hanovra, care urma să se țină în octombrie. Precum se știe, principala problemă de pe ordinea de zi a acestui congres a fost aceea a atitudinii față de Bernstein. Trimițînd re-

* Vezi volumul de față, p. 162—163, 167. — *Nota red.*

** — adică o scrisoare scrisă cu cerneală simpatică. (Vezi volumul de față, p. 184—185. — *Nota red.*)

vistei „Novoe Slovo“ recenzia sa la articolul lui Bulgakov (ea a apărut în „Naucinoe Obozrenie“) *, Ilici scrie :

„O polemică între tovarăși de idei este, firește, ceva neplăcut, așa că m-am străduit să atenuez puțin tonul, dar a trece sub tăcere divergențele existente e ceva nu numai neplăcut, ci *de-a dreptul dăunător*, și nici nu pot fi trecute sub tăcere divergențele fundamentale dintre «ortodoxism» și «criticism» care au apărut în marxismul german și în cel rus“ **.

Pe Vladimir Ilici îl revoltă și Tugan-Baranovski : „Am citit nr. 5 al revistei «Naucinoe Obozrenie»“ (scrisoarea din 20 iunie 1899) „și găsesc că articolul lui Tugan-Baranovski din acest număr este o mostră de prostie și nepricepere : el a introdus pur și simplu în mod arbitrar variația ratei plus-valorii, pentru a-l «infirma» pe Marx, și presupune ceva absurd : variația productivității muncii fără o variație corespunzătoare a valorii produsului. Nu știu dacă face să scriu despre fiecare articolaș absurd de acest soi ; să-și îndeplinească mai întâi autorul promisiunea de a expune mai pe larg această teză. În general, devin tot mai categoric un adversar al noului «curent critic» din marxism și al neokantianismului (care a generat, printre altele, ideea separării legilor sociologice de cele economice). Are perfectă dreptate autorul cărții «Beiträge zur Geschichte des Materialismus» *** când califică neokantianismul drept o teorie reacționară a burgheziei reacționare și ia poziție împotriva lui Bernstein“ ****.

Un al doilea articol al lui Vladimir Ilici este „Încă o dată cu privire la teoria realizării“ ***** (îndreptat în special împotriva lui Struve, ale cărui simpatii pentru revizionism începuseră să devină tot mai vădite). Critica lui Vladimir Ilici mai are încă un caracter tovarășesc, de critică a greșelilor unui tovarăș de idei.

* Articolul lui V. I. Lenin „Capitalismul în agricultură (Despre cartea lui Kautsky și despre articolul d-lui Bulgakov)“ (vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 91—145) a fost trimis la revista „Nacealo“ și publicat în revista „Jizn“ din ianuarie-februarie 1900. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 167. — *Nota red.*

*** Plehanov.

**** Vezi volumul de față, p. 173. — *Nota red.*

***** Opere, vol. II, p. 405. (Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 66—84. — *Nota red.*)

„Termin acum un articolăş în care-i răspund lui Struve. El încurcă lucrurile rău de tot, după părerea mea, şi cu articolul lui poate provoca multă confuzie în rîndurile adepţilor, oferind adversarilor un prilej de a jubila“ (7 martie) *.

Treptat însă încep să apară temeri mai serioase, care se manifestă mai clar în scrisorile adresate în acelaşi an lui Potresov („Culegeri din Lenin“, vol. IV). Totodată el scrie că a început să studieze filozofia, după puţinele cărţi de filozofie pe care le avea la dispoziţia sa.

„Volodea citeşte de zor tot felul de opere filozofice (asta este acum ocupaţia lui oficială) : Holbach, Helvétius etc.“, scrie N. K. Krupskaia în scrisoarea ei din 20 iunie 1899 către M. A. Ulianova **.

În sfîrşit, tot în scrisori este menţionat şi faptul politic cel mai important, poate, din această perioadă, şi anume aşa-zisul „Credo“ şi răspunsul la el, întocmit de un grup de 17 social-democraţi *** :

„În curînd îi voi scrie Aniutei mai amănunţit **** în legătură cu «Credo» (care pe mine şi pe noi toţi ne interesează şi ne indignează în cel mai înalt grad)“ (1 august 1899) *****.

„Cît despre credo der Jungen, am rămas pur şi simplu uluit de lipsa de conţinut a acestei frazeologii. Nu este un credo, ci pur şi simplu o jalnică înşiruire de vorbe goale ! Am de gînd să scriu despre el ceva mai pe larg“ (25 august 1899) *****.

Acest document eu îl trimiseşem lui Ilici şi tot eu îl botezasem cu totul întîmplător. Fără a da prea multă importanţă acestui lucru, în scrisoarea mea, scrisă cu cerneală simpatică, am căutat să mă exprim, pur şi simplu, cît mai concis : „Îţi trimit un fel de «Credo» al tinerilor“.

Ulterior, cînd această denumire a prins şi s-a pus chestiunea unui „Anti-Credo“, a început să mă îngrijoreze gîndul că, fără voia mea, prin această denumire improprie am exa-

* Vezi volumul de faţă, p. 152. — *Nota red.*

** Vezi volumul de faţă, p. 420. — *Nota red.*

*** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 4, Bucureşti, Editura politică, 1953, p. 157—170. — *Nota red.*

**** — adică într-o scrisoare scrisă cu cerneală simpatică.

***** Vezi volumul de faţă, p. 175. — *Nota red.*

***** Vezi volumul de faţă, p. 183. — *Nota red.*

gerat importanța documentului, și într-o scrisoare către Ilici, scrisă tot cu cerneală simpatică, i-am comunicat cum stau lucrurile în realitate. Dar pesemne că pasajul respectiv din scrisoarea mea a rămas necitit, deoarece atunci când, după ce Vladimir Ilici s-a întors din deportare, i-am spus că acest document nu este expresia crezului unui grup de tineri, ci este opera a doi autori, Kuskova și Prokopovici, și că denumirea de „Credo” îmi aparține, Vladimir Ilici a rămas surprins și m-a întrebat: „ție?”, dar după o clipă de tăcere mi-a spus că, oricum, tot trebuia să li se răspundă. Și așa a pornit documentul în lume sub această denumire.

Vedem, așadar, că în scrisorile pe care Vladimir Ilici le-a trimis din deportare membrilor familiei sale, el se interesează de toate problemele arzătoare ale vieții de partid din acea vreme; în ele se vede conturându-se linia generală a drumului pe care avea să-l urmeze el și care trebuia să ocolească deopotrivă atât îngustimea economismului, cât și pericolul de confuzie pe care îl prezenta îngăduința față de liberali, precum și pasiunea pur intelectualistă pentru revizionism, pentru critică de dragul criticii. Încă din anii de deportare el recrutează tovarăși pentru viitoarea construire a partidului, pentru acea literatură „nedeghizată” * despre a cărei necesitate îi scrie lui Potresov, arătând în aceeași scrisoare că, dintre tovarășii săi de deportare, îl consideră indicat pentru o asemenea literatură numai pe Martov, „singurul care pune la inimă toate acestea” (interesele revistei, ale partidului) „și se preocupă de ele în mod activ”. Vladimir Ilici schitează planul „Iskrei”.

În scrisorile lui Vladimir Ilici din anii 1908—1909, când a fost tipărită cartea sa „Materialism și empiriocriticism”, se întâlnesc și aprecieri pe teme generale, în special pe tema cărții sale, deși mult mai puține decât în scrisorile din deportare, care sînt în general mai amănunțite. Dar încercările de a revizui marxismul pe plan filozofic, în fruntea

---

* Interpretarea dată de L. Kamenev acestor cuvinte în prefața sa la scrisorile lui Lenin și în adnotarea 41 („Culegeri din Lenin”, vol. IV, p. 19) este vădit greșită. Prin „literatură deghizată” trebuie înțeleasă, evident, nu literatura liberală împoziționată în veșminte social-democrate, ci literatura noastră, social-democrată, care din cauza cenzurii era nevoită să ia o înfățișare legală; adică, în afară de literatură social-democrată legală, era nevoie și de o literatură social-democrată ilegală. În acest pasaj nu este vorba cîtuși de puțin de necesitatea unei delimitări de „liberalii deghizați”. El nu poate fi înțeles altfel.

căroră s-au aflat la noi Bogdanov și Lunacearski, îl indignau pe Vladimir Ilici tot atît de mult ca și cele întreprinse pe planul economiei politice de către Bernstein. Am văzut că, încă de pe cînd se afla în Siberia, apariția acestui curent neokantian în tabăra marxismului l-a determinat să se apuce de studiul filozofiei. În anii de reacțiune de după prima noastră revoluție, curentul zidirii de dumnezeu l-a determinat să se apuce temeinic de studiul filozofiei și să scrie o carte în care să analizeze această deviere de la marxism.

„Lucrarea mea de filozofie — scria el surorii noastre Maria Ilinicina la 13 iulie 1908 — a întîrziat considerabil din cauza bolii mele. Dar acum sînt aproape complet restabilit și am s-o scriu neapărat. Am consacrat mult timp analizei teoriilor machiste și cred că am reușit să scot la iveală toate platitudinile lor nemaipomenite (inclusiv cele ale «empiriomonismului»)“ *

Pe Vladimir Ilici îl indigna profund „obscurantismul popesc“ — expresie folosită de el pentru a desemna orice căutare de dumnezeu, orice tendință de a strecura în marxism, sub o formă sau alta, diferite concepții religioase. Din considerente legate de rigorile cenzurii, el recomandă ca expresia „obscurantism popesc“ să fie pretutindeni înlocuită prin „fideism“, termen care să fie explicat într-o notă („fideismul este doctrina care pune în locul științei credința sau care în genere atribuie credinței o anumită valoare“) **.

Așa s-a și făcut. În manuscris însă fraza la care s-a dat această notă suna astfel: „Sprijinindu-se pe toate aceste doctrine pretins moderne, vajnicii noștri nimicitori ai materialismului dialectic se încumetă chiar să propage obscurantismul popesc fățiș (ceea ce se vede cel mai clar la Lunacearski, dar nicidecum numai la el)“. Și Vladimir Ilici îi biciuiește cu toată asprimea pe acești „nemicitori“, rugîndu-mă să nu atenuez nimic din ceea ce îi privește pe ei și acceptînd cu greu unele atenuări din considerente legate de restricțiile impuse de cenzură.

* Vezi volumul de față, p. 264—265. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 18, București, Editura politică, 1963, p. 10. — *Nota red.*

„Expresia «și l-a asociat mintal pe bunul dumnezeu» va trebui înlocuită cu : «și-a asociat mintal ... — ca să ne exprimăm mai blînd — noțiuni religioase» sau ceva în genul acesta“ *.

În manuscris această expresie figura în contextul următoarei fraze : „Oamenii pot concepe și-și pot «asocia mintal» tot ce vreți, inclusiv iadul și tot felul de draci. Lunacearski și l-a asociat mintal chiar pe bunul dumnezeu“. Acolo însă unde nu existau motive de schimbări din cauza restricțiilor impuse de cenzură, el cerea : „Te rog să nu atenuezi *nimic* din pasajele îndreptate împotriva lui Bogdanov, Lunacearski & Co. Nu pot atenua. Ai scos pasajul în care arătăm că Cernov e un adversar «mai onest» decît ei, și n-ai făcut bine. Nuanța nu mai este aceeași. Luate în ansamblu, acuzațiile mele nu mai concordă între ele. Ceea ce vreau să arăt e că machiștii noștri sînt dușmani lași și *neonești* ai marxismului în filozofie“. Iar mai departe : „Nu atenua, te rog, pasajele îndreptate împotriva lui Bogdanov și a obscurantismului religios al lui Lunacearski. Relațiile cu ei sînt *definitiv rupte*. N-are rost să atenuez, nu merită“ (9 martie 1909).

„Îți atrag atenția — scrie el la 21 martie — să *nu* scoți pasajul cu «Purișkevici» și alții în paragraful consacrat criticii kantianismului !“ **.

Ilici îi compara pe machiști cu „Purișkevici“, deoarece la fel cum acesta pretindea că îi critică pe cadeți mai consecvent și mai categoric decît marxistii, tot astfel și machiștii susțineau că-l critică pe Kant mai consecvent și mai categoric decît marxistii. Dar nu trebuie să uitați, d-le Purișkevici — i se adresează Ilici —, „că dv. i-ați criticat pe cadeți pentru că sînt *prea* democrați, iar noi pentru că *nu sînt* îndeajuns de democrați. Machiștii îl critică pe Kant pentru că e *prea* materialist, iar noi îl criticăm pentru că nu e îndeajuns de materialist. Machiștii îl critică pe Kant de pe poziții de dreapta, iar noi de pe poziții de stînga“ (Opere, vol. XIII, p. 163) ***.

* Vezi volumul de față, p. 278. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 289, 287, 290. — *Nota red.*

*** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 18, București, Editura politică, 1963, p. 203. — *Nota red.*

Și mai târziu, trimițînd completarea la § 1 al capitolului al IV-lea — „Din ce punct de vedere aborda N. G. Cernîșevski critica kantianismului?“, Vladimir Ilici scrie : „Consider că e foarte important să-l opunem pe Cernîșevski machiștilor“*. În scrisorile legale din acea perioadă, aspectul politic al acestor divergențe, care sînt cunoscute ca divergențe cu grupul „Vpered“, este menționat de Ilici doar în cîteva cuvinte : „La noi lucrurile merg prost de tot : se va produce, probabil, eine Spaltung (o sciziune. — A. E.) ; sper că peste o lună, o lună și jumătate îți voi putea trimite știri mai amănunțite în această privință. Deocamdată nu putem decît să facem presupuneri“ (26 mai)**. Despre această sciziune se vorbește amănunțit în „Înștiințare asupra consfătuirii redacției lărgite a ziarului «Proletarii»“ și în rezoluțiile anexate la această înștiințare : a 5-a — despre desprinderea tov. Maksimov (Bogdanov) și a 4-a — despre școala de partid (de la Capri) ; redacția ziarului „Proletarii“ declară că-și declină orice răspundere pentru activitatea acestei școli, deoarece „inițiatorii și organizatorii școlii de la N. N. sînt în mod exclusiv exponenți ai otzovismului, ai ultimatismului și ai curentului zidirii de dumnezeu“ (iunie, 1909, Opere, vol. XIV, p. 89—103)***.

În scrisorile din ultimii ani, care sînt în general mai rare, el se referă și mai puțin la teme sociale.

Primii ani ai celei de-a doua perioade de emigrație au fost pentru Ilici ani de viață monotonă, plicticoasă, pe care el o suporta foarte greu. De acest lucru m-am convins și personal, cînd l-am vizitat la Paris în toamna anului 1911. Starea lui de spirit era pe atunci vădit mai puțin vioaie ca de obicei. O dată, pe cînd se plimba împreună cu mine, mi-a spus : „Mă întreb dacă-mi va fi dat să mai apuc revoluția următoare“. Îmi amintesc și acum cîtă tristețe se citea atunci pe fața lui, a cărei expresie semăna cu cea de pe fotografia făcută la ohrană în 1895. Era o perioadă de reacțiune cumplită. Pe atunci abia începuseră să

* Vezi volumul de față, p. 291. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 297. — *Nota red.*

*** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 19, București, Editura politică, 1963, p. 1—43. — *Nota red.*

se ivească unele simptome de trezire, cum a fost, de pildă, apariția ziarului „Zvezda” și a revistei „Mîsl”.

Astfel, ca o notă veselă răsună în scrisoarea sa din 3 ianuarie 1911 comunicarea : „Ieri am primit din Rusia nr. 1 al ziarului «Zvezda» și astăzi nr. 1 al revistei «Mîsl». Iată un adevărat prilej de bucurie!... Mă bucur din toată inima! !” *.

Această apăsătoare stare de spirit este agravată, firește, de „zîzaniile neconținute” care-l sustrag de la ocupațiile sale și despre care a scris el în 1910, adică de divergențele cu Biroul din străinătate al C.C. și cu grupul „Vpered”. Tot de aceste „vremuri de sîcîitoare zîzanii” se plînge Vladimir Ilici în scrisoarea sa din 3 ianuarie 1911, rugîndu-l pe M. T. Elizarov să-l scuze că nu scrie regulat.

Începînd din toamna anului 1912, cînd Vladimir Ilici s-a mutat la Cracovia, scrisorile vădesc o considerabilă îmbunătățire a stării lui de spirit. El scrie că o duce mai bine decît la Paris : nervii sînt mai odihniți, activitatea publicistică e mai intensă, zîzaniile mai puține. Munca la „Pravda”, înviorarea mișcării muncitorești, a activității revoluționare au, desigur, efecte foarte pozitive asupra lui Vladimir Ilici. Se observă și o slăbire a zîzaniilor ; astfel, Vladimir Ilici scrie că Gorki are față de noi o atitudine mai puțin neamicală ca înainte. După cum se știe, curînd după aceea Gorki a intrat în redacția revistei bolșevice „Prosvetșenie”.

Vladimir Ilici scrie că se proiectează editarea de broșuri la „Pravda” ; el vine în contact cu mai mulți oameni din Rusia și se simte, probabil, mai aproape de țară ; îl invită pe M. T. Elizarov să vină în vilegiatură la el, la Zakopane, comunicîndu-i că această localitate are legături feroviare directe cu Varșovia ; mă cheamă și pe mine, menționînd că locuitorii din zona de frontieră pot trece granița în schimbul unei taxe de 30 de copeici.

În general este mulțumit de viața pe care o duce la Cracovia și scrie că nu are de gînd să se mute nicăieri, „afară de cazul cînd ne-ar alunga de aici un război ; dar nu prea cred că va fi război” **.

* Vezi volumul de față, p. 324. — Nota red.

** Vezi volumul de față, p. 338. — Nota red.

În toamna anului 1913 m-am mutat la Petersburg, unde am lucrat la revista bolșevică „Prosveșcenie“, la revista „Rabotnița“, precum și la „Pravda“. Pe vremea aceea, în afară de schimbul de scrisori scrise cu cerneală simpatică, am avut cu Vladimir Ilici o corespondență intensă și în legătură cu activitatea publicistică; scrisorile se trimiteau pe adresa redacției revistei „Prosveșcenie“, sub pseudonimul Andrei Nikolaevici. Din această corespondență cu caracter practic posed deocamdată numai două scrisori per-lustrate, care nu au fost incluse în această culegere de scrisori către familie.

În anii războiului, corespondența noastră a fost, firește, mai săracă și multe scrisori s-au pierdut. Dar și în puținele care s-au păstrat, și chiar în cărțile sale poștale, Vladimir Ilici atinge problemele generale care-l interesau cel mai mult. Astfel, într-o carte poștală din 1 februarie 1910 el scrie: „Ultima perioadă a fost la noi foarte «furtunoasă», dar s-a încheiat printr-o încercare de pace cu menșevicii; da, da, oricît de ciudat ar părea acest lucru; am desființat organul fracționist și încercăm să acționăm mai energic în direcția *unificării*. Să vedem dacă vom reuși“*.

Într-o carte poștală din 24 martie 1912 citim: „...Ai noștri se ciorovăiesc aici și se împroașcă cu noroi, cum nu au mai făcut de mult, ba poate chiar niciodată. Toate grupurile și grupulețele s-au ridicat împotriva ultimei conferințe și a organizatorilor ei, așa încît în adunările care au avut loc aici s-a ajuns pur și simplu la părăială“**.

În scrisoarea sa din 14 noiembrie 1914, el scrie: „E foarte trist să asisti la creșterea valului de șovinism în diferite țări și la acte de trădare ca cel al marxiștilor sau pseudomarxiștilor germani*** (și nu numai germani)... E foarte explicabil că liberalii îl laudă iarăși pe Plehanov; el a meritat pe deplin această rușinoasă pedeapsă... Am citit scandalosul și infamul număr din «Sovremennîi Mir»... e o rușine, o adevărată rușine!...“****

* Vezi volumul de față; p. 311. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 330. — *Nota red.*

*** Votul dat de social-democrații germani în favoarea acordării creditelor de război la 4 august 1914.

**** În acest număr a fost publicat articolul lui Iordanski „Trăiască victoria!“ (Vezi volumul de față, p. 365. — *Nota red.*)

Dar în anii aceștia, cînd corespondența cu C.C. s-a redus simțitor, schimbul nostru de scrisori consacrate problemelor muncii practice și scrise cu cerneală simpatică a continuat cu atît mai intens; și, în singura lui carte poștală care s-a păstrat din anul 1915, Vladimir Ilici îmi trimite „multe mulțumiri pentru carte, pentru extrem de interesanta colecție de publicații pedagogice și pentru scrisoare“*. Culegerea de publicații pedagogice era „extrem de interesantă“, bineînțeles, datorită textului scris cu cerneală simpatică printre rîndurile ei.

Așadar, în scrisorile lui Vladimir Ilici către membrii familiei sale regăsim ecourile luptei pentru o justă înțelegere a marxismului, pentru justa lui aplicare în diferitele stadii de dezvoltare a mișcării proletare, luptă pe care el a dus-o toată viața.

Să încercăm acum, pe baza acestor scrisori, să facem unele generalizări, să relevăm pe scurt acele laturi ale personalității lui Vladimir Ilici, acele trăsături ale caracterului său care, după părerea noastră, reies din conținutul scrisorilor lui către familie.

Vedem, în primul rînd, trăinicia atașamentului său — lucru remarcat și în recenziile la scrisorile lui Vladimir Ilici către familie care au fost publicate în diverse numere ale revistei „Proletarskaia Revoluția“ —, vedem o atitudine durabilă, statornică față de unii și aceiași oameni timp de mulți ani. E drept că acești oameni erau rudele lui apropiate, dar nu-i mai puțin adevărat că trăinicia simpatiilor sale, statornicia caracterului său se conturează clar în aceste scrisori. Tot în aceste scrisori se reflectă fermitatea convingerilor sale și încrederea neștrămutată în triumful cauzei sale: nici umbră de șovăială, de îndoială, de înclinare temporară în altă direcție nu se observă în scrisorile lui Vladimir Ilici către rudele cele mai apropiate, cu care omul este, de obicei, mai sincer decît cu oricine.

Și nici în ceea ce-l privește personal nu numai că nu se vede nici urmă de deprimare și de văicăreală — care erau

---

* S-au păstrat două cărți poștale; vezi volumul de față, p. 369—371. — *Nota red.*

în genere străine de caracterul lui —, dar nu-l vedem nicio dată plîngîndu-se de situația sa — indiferent dacă se afla la închisoare, în deportare sau în emigrație —, nu găsim nici măcar un ton acru în descrierea ei. Aceasta se datora, desigur, și faptului că majoritatea scrisorilor lui erau adresate mamei, care a avut atîta de suferit pentru copiii ei, iar Vladimir Ilici, care o iubea și o respecta nespus de mult, își dădea perfect seama de acest lucru. El își dădea seama de faptul că și activitatea lui personală prilejuia mamei multe clipe de îngrijorare pentru soarta lui și grele frămîntări sufletești, și, în măsura în care asta depindea de el, căuta să le atenueze.

De același optimism sînt pătrunse și scrisorile adresate celorlalți membri ai familiei, inclusiv cei care într-o perioadă sau alta nu locuiau împreună cu mama. Îmi amintesc, bunăoară, de scrisorile trimise mie în anii 1900—1902, cînd mă aflam în străinătate, și pe care la întoarcerea mea în Rusia a trebuit, firește, să le distrug. Îmi amintesc că pentru mine ele au fost întotdeauna ca o adiere proaspătă care alunga deprimarea, nervozitatea, apatia; ele îmi dădeau un aflux de optimism, îmi ridicau moralul. În același timp, încrederea lui în sine nu te copleșea, ci îți sporea energia și năzuința spre o mai deplină manifestare de sine, glumele lui spirituale îți sporeau voioșia, care este cel mai bun stimulent pentru orice activitate. Scrisorile lui vădesc o neasemuită înțelegere a stării de spirit a altora, o atenție prietenească, tovarășească, ceea ce se vede din grija pe care el o poartă atît mamei și celorlalți membri ai familiei, cît și tovarășilor săi, din întrebările sau din relațiile despre ei pe vremea cînd se afla la închisoare, în deportare sau în emigrație (vezi, de pildă, scrisorile din 15 martie și 5 aprilie 1897).

Se remarcă, totodată, simplitatea și firescul lui Vladimir Ilici, marea lui modestie, absența totală nu numai a oricărei îngîmfări, lăudăroșenii, ci și a oricărei tendințe de a-și scoate în relief meritele, de a se lăuda cu ele, și asta încă din anii tinereții, cînd o anumită tendință de a-și etala cunoștințele este, de obicei, proprie oricărui om capabil. Astfel, multă vreme el n-a fost de acord ca o amplă și temeinică lucrare a lui să fie intitulată „Dezvoltarea capi-

talismului în Rusia“, spunînd că acest titlu „e prea îndrăzneț, prea cuprinzător și promite prea mult“, că titlul „ar trebui să fie însă ceva mai modest“ (scrisoarea din 13 februarie 1899) și că „nu-i place“ nici considerentul că cu acest titlu cartea „ar merge“ mai bine (10 ianuarie 1899) *.

În toată truda depusă de Vladimir Ilici în anii săi de tînă și deportare, iar mai tîrziu în străinătate pentru studiarea materialelor necesare elaborării cărților și lucrărilor sale, ca și pentru scrierea de articole și de broșuri legale și ilegale, dintre care foarte multe s-au pierdut, — în toată această trudă el de asemenea vedea ceva foarte firesc și de la sine înțeles. Ea ne atestă totodată marea capacitate de muncă a lui Vladimir Ilici, precum și tenacitatea și perseverența de care dădea el dovadă în îndeplinirea unei munci pe care și-a asumat-o. Astfel, termenele fixate de el pentru terminarea lucrării „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“ sau a diferitelor capitole din această carte au fost în general respectate, după cum se vede din scrisorile publicate în culegerea de față.

Exigența față de sine însuși generează, firește, și exigența față de alții. Dînd întotdeauna numeroase însărcinări și insistînd asupra îndeplinirii lor, el educa în spiritul exactității și punctualității care-l caracterizau pe toți tovarășii care într-un timp sau altul au lucrat alături de el. Pe Ilici îl nemulțumeau întotdeauna lipsa de punctualitate, întîrzierile în îndeplinirea muncilor și a însărcinărilor, în materie de corespondență. Astfel, în scrisorile din deportare îi reproșează lui Struve lipsa de punctualitate în schimbul de scrisori dintre ei ; în scrisorile din anii 1908—1909 el se arată nemulțumit de faptul că tov. Skvorțov-Stepanov a efectuat neatent corectura cărții „Materialism și empiriocriticism“, pe care s-a angajat s-o facă etc.

Scrisorile lui Vladimir Ilici vădesc, de asemenea, marea lui modestie, precum și faptul că nu era pretențios în viață și știa să se mulțumească cu puțin ; oricare ar fi fost condițiile în care-l punea soarta, el scria întotdeauna că nu-i lipsește nimic, că se alimentează bine ; și aceasta atît

* Vezi volumul de față, p. 146, 134. — *Nota red.*

în Siberia, unde trebuia să-și asigure întreținerea completă exclusiv din alocația lunară de 8 ruble pe care o primea de la stat, cât și în emigrație, unde în timpul rarelor noastre vizite ne-am putut convinge întotdeauna că alimentația lui era departe de a fi suficientă. Faptul că, în condițiile în care se afla el, era nevoit să beneficieze de sprijinul financiar al mamei vreme mai îndelungată ca de obicei, în loc s-o ajute el pe ea, l-a amărît întotdeauna. Astfel, la 5 octombrie 1893 el scrie : „...am cheltuit prea mult — 38 de ruble pe lună. Se vede că n-am fost cumpătat : numai pentru tramvaiul cu cai, de pildă, am cheltuit într-o lună 1 rublă și 36 de copeici. Probabil că după ce mă voi mai obișnui pe aici voi cheltui mai puțin“ *. Iar înai târziu, când a auzit că mama, care dintr-o scrisoare adresată de el altcuiva aflase că e strîmtorat, se pregătea să-i trimită bani, Vladimir Ilici s-a alarmat și a rugat-o să nu-i trimită nimic și să nu facă economii din pensia ei (scrisoarea din 19 ianuarie 1911).

Jenantă era pentru el și situația în care, din cauza insuficienței câștigului din munca sa de publicist, era nevoit să primească bani de la partid. „Pe cât văd, ai început să primești «pensie»“ — reproduce el cu amărăciune o glumă făcută de Nadejda Konstantinovna la primirea unei sume de bani din Rusia (15 februarie 1917) **.

Din aceleași motive de economie se străduiește Vladimir Ilici să se folosească de cărți din bibliotecă, acolo unde acest lucru e posibil. Pentru plăcerea sa nu cheltuiește aproape nimic : la teatru, la concerte se duce atît de rar (vezi scrisoarea din 9 februarie 1901), încît acest gen de cheltuieli aproape că nu afectează bugetul său. De altfel, Vladimir Ilici prefera întotdeauna acestor forme de recreare în societate, în public, recrearea în sînul naturii. „Aici e un loc minunat pentru odihnă — scria el din Stir-sudden (Finlanda), după ce s-a înapoiat de la Congresul al V-lea al partidului —, mă scald, mă plimb, nu văd țipenie de om și nu fac nimic. Cel mai mult îmi priesc singurătatea și inactivitatea“ (27 iunie 1907). Fac cu plăcere această plimbare, deși trebuie să merg pe jos vreo

* Vezi volumul de față, p. 2. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 377. — *Nota red.*

5 verste, care îmi iau aproape o oră, scria el în 1897 din Siberia *.

Luîndu-și rucsacul în spinare, pleacă cu N. K. Krupskaja să cutreiere munții și trecătorile Elveției. Face ascensiuni în Alpi, iar în timpul șederii la Cracovia face excursii în munții Tatra. Dar nu numai asemenea frumuseți deosebite ale naturii îl atrag; el cutreieră și împrejurimile marilor orașe, cum ar fi Londra sau München. „Dintre toți tovarășii de aici, sîntem singurii care am explorat *toate* împrejurimile orașului. Găsim tot felul de drumeaguri «de țară», cunoaștem locurile din apropiere, avem de gînd să facem excursii și mai lungi” **.

„Ne înfundăm în colțuri îndepărtate pe care nu le vizitează nimeni dintre emigranți”. Îl pasionează sportul: vînătoarea, patinajul, plimbările cu bicicleta, șahul, pe care le practică cu ardoarea unui tînar sau chiar a unui adolescent.

Foarte plastic, deși prea concis, descrie el unele excursii în munți, de pildă ascensiunea pe Salève, lîngă Geneva, sau împrejurimile satului siberian Șușenskoe, în care a locuit în timpul deportării.

Scrisorile lui Vladimir Ilici vădesc de asemenea capacitatea lui de a folosi din plin condițiile momentului: capacitatea de a se cufunda în studii științifice, teoretice — la închisoare, în deportare, în zilele de restriște ale emigrației —, de a așeza, ca să spunem așa, și consolida temelia științifică a operei de căpetenie a vieții sale — activitatea în slujba revoluției proletare — în perioadele în care, din voia soartei, era nevoit să se îndepărteze, într-o măsură mai mare sau mai mică, de această activitate în sensul nemijlocit al cuvîntului. Iar atunci cînd viața îl pune în contact mai viu cu oamenii — la țară, în străinătate, în timpul deplasărilor și călătoriilor sale —, vedem la el capacitatea de a sesiza realitatea, de a înțelege masele, de a se ridica de la fapte și observații mărunte la generalizări, de a găsi și înnodea întotdeauna firele care leagă teoria și idealurile generale de viața reală, și viceversa; capacitatea de a culege impresii de pretutindeni — din

* Vezi volumul de față, p. 250, 26. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 243. — *Nota red.*

orice convorbiri, din scrisori. Vedem cu cît interes aşteaptă Ilici scrisori obişnuite, care se limitează pur şi simplu să descrie viaţa înconjurătoare, fără probleme generale, cu cîtă atenţie le citeşte el şi cum roagă să i se trimită mai des asemenea scrisori.

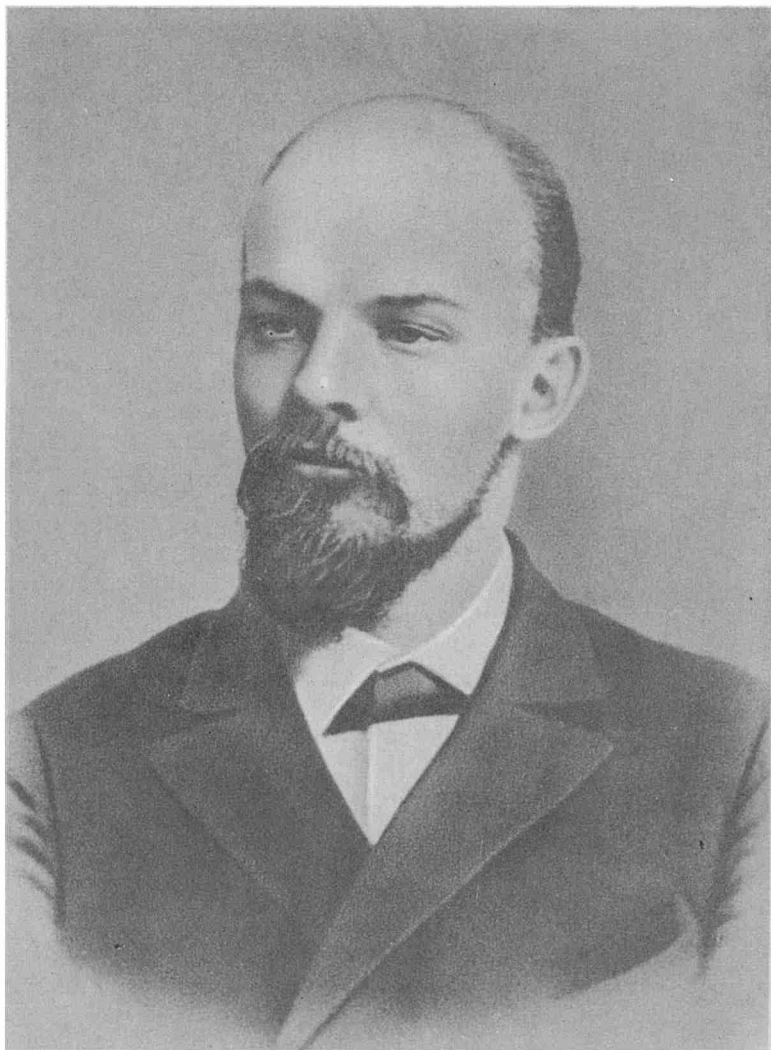
Şi, în sfîrşit, vedem în aceste scrisori capacitatea lui Vladimir Ilici de a-şi păstra calmul, echilibrul sufletesc atît în timpul cînd a stat la închisoare cît şi după aceea (vezi scrisoarea lui din 19 mai 1901, cu sfaturi pentru Maria Ilinicina), vedem cum, după anii de temniţă şi după diferitele frămîntări sociale sau politice care îi zdruncinaseră acest echilibru, el făcea eforturi susţinute pentru a şi-l restabili cît mai repede, pe deplin conştient de faptul că acest echilibru este indispensabil oricărei activităţi intelectuale şi politice, care a fost întotdeauna principala formă de activitate în viaţa sa. Din acelaşi motiv a stat el în Şuşa lui toţi cei trei ani de deportare şi nu a cerut să fie transferat la oraş, asemenea majorităţii deportaţilor. El ne scria că e mai bine să se ducă din cînd în cînd la oraş decît să locuiască acolo. Referindu-se la sinuciderea lui Fedoseev, el scria: „În deportare nu e nimic mai rău decît aceste «evenimente din viaţa în deportare»“. „Nu, mai bine nu-mi dori să am la Şuşa tovarăşi dintre intelectuali!“ (24 ianuarie 1898)*.

Încheind această succintă enumerare a trăsăturilor de caracter ale lui Vladimir Ilici, a particularităţilor lui individuale care, după părerea noastră, se manifestă în scrisorile lui către familie publicate în culegerea de faţă, ne exprimăm speranţa că ele vor arunca o lumină vie asupra personalităţii sale şi vor contribui la o mai bună cunoaştere a ei.

A. Ulianova-Elizarova

---

* Vezi volumul de faţă, p. 103, 75. — *Nota red.*

V.I. Lenin
1897

1893

1

CĂTRE M. A. ULIANOVA ¹

5. X

Am primit ieri, dragă măicuță, scrisoarea ta din 2/X. Mi-am găsit, în sfârșit, o cameră destul de bună, pe cît se pare : alți locatari nu mai sînt, familia proprietăresei e puțin numeroasă, iar ușa care desparte camera mea de salonul lor este lipită cu hîrtie, astfel încît zgomotele se aud înăbușit. Camera e curată și luminoasă. Intrarea e bună. Și cum e și foarte aproape de centru (bunăoară, pînă la bibliotecă nu sînt decît 15 minute de mers), sînt cît se poate de mulțumit.

Pe Tillo l-am văzut și ieri, și azi. Nu mi-a procurat bilet și, din păcate, nici nu mi-l poate procura, căci lipsește persoana pe care conta. Mi-a spus însă că-l va procura, poate, atunci cînd propria lui situație în cadrul direcției interimare a căilor ferate se va consolida. Dar asta, după cît se pare, nu va fi prea curînd.

Curînd după sosirea mea aici m-am dus la cimitirul Volkovo. Acolo toate s-au păstrat așa cum au fost — și crucea, și coroana ².

Cu dragoste, al tău, *V. Ulianov*

Te rog să-mi trimiți ceva bani : cei pe care i-am avut sînt pe sfîrșite *. Din Samara mi se scrie că s-a promis că banii pentru procesul lui Grafov (procesul din Kazan pe care l-am pledat la Samara) îmi vor fi achitați în noiembrie. Urmează să primesc (dacă promisiunea va fi înde-

* Va trebui să achit vreo 10 ruble la înscrierea mea ca avocat stagiar, care va avea loc în curînd.

plinită ; cît de demnă e de crezare, nu știu) vreo 70 de ruble. Mi s-a promis un post la un contencios, dar nu știu cînd anume îl voi căpăta (și dacă-l voi căpăta).

Scrie-mi cum stai cu finanțele ; ai primit ceva de la mătușa ? ai primit de la Krușviț rata de arendă din septembrie ? ți-a mai rămas ceva din arvună (500 de ruble) după cheltuielile făcute cu mutatul și cu instalarea ? ³

Acum, pentru prima oară de cînd locuiesc în Petersburg, am ținut un caiet de venituri și cheltuieli, ca să văd cîți bani mi se duc în realitate. A reieșit că în luna de la 28 august la 27 septembrie am cheltuit în total 54 de ruble și 30 de copeici, fără a pune la socoteală plata pentru lucruri (vreo 10 ruble) și cheltuielile în legătură cu un proces pe care, poate, îl voi purta (tot vreo 10 ruble). E drept că o parte din aceste 54 de ruble reprezintă cheltuieli care nu se vor repeta în fiecare lună (galoși, haine, cărți, un calculator cu bile etc.), dar chiar dacă le scad pe acestea (16 ruble), reiese totuși că am cheltuit prea mult — 38 de ruble pe lună. Se vede că n-am fost cumpătat : numai pentru tramvaiul cu cai, de pildă, am cheltuit într-o lună 1 rublă și 36 de copeici. Probabil că după ce mă voi mai obișnui pe aici voi cheltui mai puțin.

*Scrisă la 5 octombrie 1893
Trimisă din Petersburg la Moscova*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

2

CĂTRE M. I. ULIANOVA ⁴

Pentru Maneașa

Am citit cu mult interes scrisoarea ta din 27 septembrie și mi-ar face mare plăcere dacă mi-ai scrie din cînd în cînd.

N-am fost încă nici la Ermitaj și nici la teatru. Parcă nu-mi vine să mă duc singur. La Moscova voi merge bucuros împreună cu tine la Galeria Treteakov și în alte locuri.

Ziarul „Russkie Vedomosti” ⁵ îl citesc la biblioteca publică (o dată la două săptămîni toate numerele apărute în-

tre timp). Poate că mă voi abona la el după ce voi căpăta de lucru aici. Nu face să-l păstrezi pentru mine, dar nici nu trebuie să-l distrugi prea devreme : s-ar putea să am nevoie de vreun material interesant apărut în el.

Din cele ce-mi scrii despre profesorul de limba franceză constat că liceenele din Moscova, chiar dacă te-au întrecut, nu sînt cu mult înaintea ta. Probabil că elevele de nivel mediu nu știu mai mult decît tine. Scrie-mi dacă temele pentru acasă îți răpesc mult timp.

Spune-i lui Mitea ⁶ să-l lase naibii pe anticarul acela care cere 25 de ruble pentru Kliucevski ; mai mult de 4 ruble să nu-i dea ⁷. Cum merge el cu învățătura ?

La revedere. Al tău, V. U.

Reușești să-mi descifrezi scrisul ?

Scrisă în octombrie 1893

Trimisă din Petersburg la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista*

„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 11

Se tipărește după manuscris

1894

3

CĂTRE M. I. ULIANOVA

13.XII.1894

Cam de mult n-am mai primit știri de acasă. Tu cum o mai duci cu sănătatea, Maneașa ? Mi s-a scris că ai reînceput să frecventezi școala.

Ar trebui să găsești în fiecare zi timp să te plimbi vreo două ore. Nu face să muncești atît de mult cu lecțiile, îți ruinezi sănătatea.

Ce faci în timpul liber ? Ce citești ? Te vezi cu M. I. * ? Pleacă în Crimeea sau nu ? Mai scrie-mi, dacă se poate, încă ceva despre pățania lui Kliucevski la Universitate. Am auzit că a ținut nu știu ce conferință, iar apoi a publicat o carte. Eu nu i-am văzut nici măcar titlul ; aș fi curios să știu ce anume s-a întîmplat ⁸.

Cum mai merge cu noua ta cunoștință ?

Al tău, V. U.

Am scris mai demult că mă interesează volumul al III-lea al „Capitalului“. Mi s-a promis că îmi va fi procurat (de către un cunoscut pe care îl știe Mark ⁹). Și acum nu mai știu nimic. Se vor ține de promisiune ? Își mențin promisiunea sau se dezic de ea ? Aș vrea să știu cum stau lucrurile, deoarece cartea aceasta nu e ușor de procurat. Asta te rog s-o transmiți lui Mark.

Salutări la toți ai noștri.

Mama e sănătoasă ? Sărut-o din partea mea.

Aștept să-mi scrii.

---

* a primit scrisoarea mea ?

Spune-i Aniutei ¹⁰ că am fost la Al. Andreevici, dar m-am dus degeaba. I s-a promis — și el așteaptă, dar cât timp va mai trebui să aștepte, nu știe.

Trimisă din Petersburg la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

4

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Pentru Maneașa

24.XII

În sfârșit am găsit timp să-ți răspund la scrisoarea ta din 15 crt.

Trebuie să-ți spun că nu pot fi de acord cu felul tău de a privi școala și învățătura.

În primul rînd, doctorul ți-a spus să întrerupi frecvențarea școlii pînă la crăciun, iar tu găsești că nu e bine să absentezi. Știi foarte bine că sînt cazuri cînd se absentează cu lunile, și nu numai cu săptămînilor : va fi mult mai rău dacă în primăvară ai să cazi la pat.

În al doilea rînd, tu scrii : ori mă las de învățatură, ori, dacă învăț, să învăț temeinic, „și nu așa, de mîntuială”. Eu cred că acum poate fi vorba cel mult de *absolvire*. Dar pentru asta n-are rost să te omori muncind ; nu e nici o nenorocire dacă ai să iei note de trei, și chiar pe ici-colo cîte un doi. În orice caz, cu note bune în primele două trimestre vei fi promovată. Mai mult nici nu trebuie. Și apoi, de vreme ce de la începutul cursului liceal ai făcut temeinic toate materiile, este cert că acum vei absolvi cu bine, chiar dacă nu-ți vei mai pregăti de loc lecțiile. Trebuie să admiți că elevii care se mulțumesc cu nota trei, în primul rînd nu-și fac lecțiile, iar în al doilea rînd nu știu nimic din urmă. [La noi, cel puțin, așa era.] Aceasta înseamnă că tu vei avea o superioritate față de asemenea elevi.

Părerea mea este că vei putea absolvi liceul numai dacă vei învăța „de mîntuială“. Altfel, pînă la vară, ai să te îmbolnăvești serios.

Dacă nu poți învăța de mîntuială, e mai bine să renunți și să pleci în străinătate. Liceul ai să-l poți absolvi oricînd, iar o călătorie în momentul de față te-ar înviora, te-ar mai dezmoți, ca să nu te acrești tot stînd acasă. Acolo te vei putea informa asupra posibilităților de învățatură și să rămîi să studiezi ceva mai interesant decît istoria lui Ilovaiski sau catehismul lui Filaret (?).

Acum te duci des la plimbare ? Probabil că nu. De ce nu faci patinaj ? Iar ai să spui că „e plictisitor“. Dar nu e permis să te lași să ajungi într-un asemenea hal de slăbiciune : asta e și mai puțin „amuzant“. Trebuie să ai mai multă voință.

Cît despre Șelgunov, sînt de acord cu tine că în unele privințe e depășit. Care dintre articolele lui îți plac ? Cele consacrate problemelor ruse sau cele cu subiect istoric ? Articolele economice sau cele pe teme filozofice ?

Al tău, V. U.

*Scrisă la 24 decembrie 1894
Trimisă din Petersburg la Moscova
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 11*

Se tipărește după manuscris

1895

5

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Salzburg, 14 (2).V.1895

Profit de un popas de două ore într-un orășel din Austria (de unde nu mai e mult * pînă la locul de destinație) pentru a-mi îndeplini promisiunea de a-ți scrie din drum ¹¹.

De două zile călătoresc prin „străinătăți“ și caut să mă deprind cu limba : cunoștințele mele s-au dovedit a fi foarte slabe, pe germani îi înțeleg cu mare greutate, sau, mai bine zis, *nu-i înțeleg de loc* **. Îl întreb ceva pe conducător, el îmi răspunde, dar eu nu înțeleg. El repetă mai tare. Eu tot nu înțeleg, iar el se supără și pleacă. Cu tot acest fiasco rușinos, nu mă descurajez și continui să stîlcesc cu zel limba germană.

Salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. Ulianov

Probabil că scrisoarea următoare n-o voi putea scrie atît de curînd.

Trimisă la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 11

Se tipărește după manuscris

* ceva mai mult de 24 de ore.

** Nu înțeleg nici cuvintele cele mai simple, atît de neobișnuită îmi pare pronunția lor și atît de repede vorbesc ei.

6

CĂTRE M. A. ULIANOVA

20 (8) mai

Scrisoarea precedentă ți-am trimis-o din drum. Acum m-am stabilit, dar cred că nu pentru multă vreme și că în curînd voi pleca din nou în altă parte.

Aici natura e superbă. Pentru mine e o desfătare s-o tot privesc. Imediat după gara germană din care ți-am trimis scrisoarea precedentă au început să se vadă Alpii, au apărut lacurile, și nu mă mai puteam desprinde de la fereastra vagonului; dacă aș cunoaște condițiile și prețurile de acolo (e de neconceput ca la țară să nu existe posibilitatea de a te aranja ieftin), mi-aș putea face vilegiatura pe aceste meleaguri. Trenul nu costă prea scump, iar natura e splendidă.

M-am văzut cu fina și cu familia ei¹². Am discutat, între altele, problema prețurilor, ridicată de Mark *. Am aflat că aici o femeie de serviciu este plătită foarte scump: 25—30 frs. pe lună, cu întreținere completă, iar hrana trebuie de asemenea să fie foarte bună.

Ați plecat, în sfîrșit, în vilegiatură? cred că de adresă n-am nevoie, pentru că pot să-i scriu lui Mark, dar aș vrea... **

Scrisă la 20 mai 1895

Trimisă din Elveția la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista*

„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

7

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Paris, 8 iuin 1895

Am primit scrisoarea ta chiar în momentul cînd mă pregăteam să plec la Paris. Îmi pare nespus de rău că boala lui

* M-am aranjat acum... (Continuarea acestei note era scrisă pe fila a doua a scrisorii, care nu s-a păstrat. — *Nota red.*)

** Sfîrșitul scrisorii nu s-a păstrat. — *Nota red.*

Mitea a avut consecințe atît de stupide ; nu înțeleg cum se poate refuza unui om amînarea examenului dacă prezintă certificat medical că e bolnav. De ce nu vrea să întreprindă noi demersuri ? De ce să piardă un an ? — Maneașa, probabil, termină de dat examenele sau le-a și terminat. Ar trebui să se odihnească bine în cursul verii.

La Paris abia încep să mă descurc încetul cu încetul : e un oraș imens, atît de întins, încît periferiile (unde stai mai frecvent) nu-ți dau o imagine despre înfățișarea centrului. Orașul face o impresie foarte plăcută : străzi largi, luminoase, foarte multe grădini publice, verdeată abundentă ; aici oamenii au o ținută foarte degajată, încît la început, obișnuit fiind cu ținuta rigidă și severă a petersburghezilor, am fost chiar întrucîtva surprins.

Ca să cunosc bine orașul, va trebui să stau aici cîteva săptămîni.

Locuințele sînt foarte ieftine aici : de pildă, pentru două camere și bucătărie plătești 30—35 frs. pe lună ; pentru o cameră mobilată chiria pe săptămîină este de 6—10 frs., așa că sper să mă aranjez la un preț destul de convenabil.

Salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Sînteți mulțumite de casa în care stați în vilegiatură ? *

Trimisă la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

8

CĂTRE M. A. ULIANOVA

18 juillet (6 iulie) 1895

Ultima scrisoare ți-am trimis-o, dacă nu mă înșel, pe data de 8. De atunci am hoinărit cam multșor ; acum am nimerit... într-o stațiune balneară din Elveția : am hotărît să profit de ocazie ca să mă ocup îndeaproape de boala (de

* Sfirșitul scrisorii nu s-a păstrat. — *Nota red.*

stomac) care mă tot sîcîie, și asta cu atît mai mult cu cît medicul specialist care conduce această stațiune mi-a fost recomandat ca expert în materie. Sînt aici de cîteva zile și mă simt destul de bine : pensiunea e minunată și tratamentul mi se pare eficace, așa că sper ca peste 4—5 zile să plec de aici. După toate aparențele, viața este foarte scumpă aici, iar tratamentul e și mai scump, așa încît mi-am și depășit bugetul și nu mai sper s-o pot scoate la capăt cu resursele de care dispun. Dacă se poate, mai trimite-mi vreo sută de ruble pe adresa : *Suisse, Zürich*. Parterre. Seilergraben, 37. H-n *Grünfest*¹³ [*și atît ; indicații de retransmitere etc. nu sînt necesare*] *. În orice caz, pe această adresă am să aștept scrisoarea, iar adresa mea nu v-o comunic, fiindcă n-ar avea nici un rost : oricum voi pleca de aici înainte de a primi vreun răspuns.

Cum v-a plăcut călătoria pe Volga ? Ce mai e nou pe acolo ? Sînteți sănătoși cu toții ? Probabil că mi-ați și scris, dar n-am primit încă nimic [ultima misivă am primit-o pe cînd eram la Paris : o carte poștală de la Mark], fiindcă am peregrinat mereu dintr-o localitate în alta. Dar dacă ați trimis scrisoarea pe adresa din Paris, o voi primi.

Vara asta e tare cald la voi ? Aici sînt călduri caniculare, dar eu locuiesc acum departe de oraș, într-o regiune plăcută, cu multă verdeață, în apropierea unui lac mare.

Salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Trimisă din Elveția la Moscova
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

---

* Baniî se trimit cel mai bine prin intermediul poștei, într-o scrisoare cu valoare declarată.

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Berlin, den 10. August 1895

Nu știu dacă ai primit scrisoarea precedentă, pe care ți-am trimis-o de aici în urmă cu o săptămână. Pentru orice eventualitate, repet adresa mea : Berlin, Moabit, Flensburgerstrasse, 12^{II} (bei Frau Kurreick) Herrn W. Ulianoff.

M-am aranjat aici destul de bine : la câțiva pași de locuința mea se află Tiergarten (un parc minunat, cel mai bun și cel mai mare din Berlin), râul Spree, unde mă scald în fiecare zi, și stația trenului aerian. Aici calea ferată (suspendată) străbate orașul de la un capăt la altul : trenurile trec din 5 în 5 minute, așa că am o legătură foarte comodă cu „orașul“ (Moabit, unde locuiesc eu, e considerat de fapt o suburbie).

Greu îmi este însă în ceea ce privește limba : germana vorbită o înțeleg incomparabil mai prost decât franceza. Germanii au o pronunție atât de neobișnuită pentru mine, încît nu înțeleg cuvintele nici chiar atunci cînd sînt adreseate unui public, pe cînd în Franța înțelegeam totul în asemenea cazuri. Alaltăieri am fost la teatru, unde am văzut „Die Weber“ * de Hauptmann. Deși înainte de reprezentare am recitat întreaga dramă, pentru a putea urmări jocul, n-am putut prinde toate frazele. De altfel, nu mă descurajez, regret doar că dispun de prea puțin timp pentru a studia temeinic limba.

Salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Dacă mi-ai trimis deja banii, scrie-mi, te rog, imediat ; dacă nu — trimite-i aici.

De mult n-am mai primit scrisori de la voi ; probabil că ele (scrisorile) rătăcesc pe undeva prin locurile peregrinărilor mele.

Trimisă la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 11*

Se tipărește după manuscris

* — „Țesătorii“. — *Nota trad.*

CĂTRE M. A. ULIANOVA

29.VIII.1895

Acum cîteva zile am primit scrisoarea ta, dragă măicuță, iar astăzi o scrisoare de la Mark, căruia îi adresez cîteva rînduri la urmă.

O duc așa cum știți, și deocamdată îmi place Berlinul. Mă simt cît se poate de bine, probabil că viața regulată [m-am săturat de atîtea peregrinări, care, în plus, făceau imposibilă o alimentație rațională și regulată], scăldatul și toate celelalte, îmbinate cu respectarea prescripțiilor medicale își fac efectul. Continui să lucrez la Königlische Bibliothek *, iar seara hoinăresc, de obicei, prin oraș ca să studiez moravurile berlineze și să aud vorbindu-se nemțește. Acum m-am mai familiarizat și înțeleg ceva mai mult, deși încă extrem de prost.

Raritățile berlineze nu prea mă atrag : ele mă lasă în genere destul de indiferent, și de cele mai multe ori numai din întîmplare nimeresc în astfel de locuri. Și în general îmi place mai mult să frecventez serbările și distracțiile populare decît să vizitez muzee, teatre, pasaje comerciale etc.

Nu intenționez să rămîn aici mai multă vreme : „e bine să fii musafir, dar acasă e mai bine“. Deocamdată însă mai stau aici și, spre marea mea groază, mă văd iarăși în fața unor „dificultăți“ financiare : „ispita“ de a cumpăra cărți etc. e atît de mare, încît nici nu știu unde mi se duc banii. Sînt nevoit să recurg din nou la „subvenție“ : dacă se poate, trimite-mi vreo 50—100 de ruble.

Mark îmi scrie că în ceea ce privește locuința sînteți pur și simplu într-o situație tragică : nu se găsesc locuințe. Înseamnă că, în această privință, la Moscova lucrurile stau și mai prost decît la Petersburg. Sînt groaznic de neplăcute

---

* — Biblioteca regală. — *Nota trad.*

alergăturile astea după locuință. Vă urez să scăpați cât mai repede de ele.

Salutări la toți ai noștri.

Al tău, *V. Ulianov*

Trimisă din Berlin la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

11

CĂTRE M. A. ULIANOVA

7 September (26 august) 1895

Am primit astăzi, măicuță dragă, scrisoarea ta împreună cu banii și îți mulțumesc. Mă miră o atît de mare deosebire în ce privește starea timpului : tu îmi scrii că la voi e frig, pe cînd aici e o căldură toridă, cum n-a fost în tot cursul lunii august, așa că eu îmi închipuiam că veți mai sta la țară, probabil.

La mine totul e așa cum știți și m-am obișnuit aici în așa măsură, încît mă simt aproape ca acasă ; aș mai rămîne cu plăcere, dar se apropie vremea plecării, și încep să mă gîndesc la tot felul de chestiuni practice ; trebuie să-mi cumpăr unele lucruri, printre care și un geamantan, bilete etc. Nu vreți să vă aduc ceva de aici ? Aș putea să cumpăr într-unul din marile magazine lucruri dintre cele mai diferite, și mi se pare că produsele industriale sînt mai ieftine aici decît la noi și, probabil, mai bune. Poate că Mitea are nevoie de unele cărți, să-mi scrie [poate îi trebuie, de pildă, un atlas anatomic sau altă lucrare de medicină] ; la fel și Maneașa. Dacă ea nu dorește nimic special, poate mă sfătuiеști tu sau Aniuta ce să-i aduc. Știi că trebuie să aduc unele mici atenții... *

Trimisă din Berlin la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

* Sfîrșitul scrisorii nu s-a păstrat. — *Nota red.*

12

CĂTRE M. A. ULIANOVA

5.XII. 1895

Am primit ieri, măicuță dragă, o scrisoare de la Aniuta, în care îmi spune că ai de gînd să pleci cu Ardașevii ¹⁴ la Kazan, de aceea mă grăbesc să-ți scriu.

Ardașevii intenționau să plece astăzi. D. A. îmi propune să mă ocup eu de constatarea drepturilor successorale ale uneia dintre rubedeniile lui, dar deocamdată nu ne-am înțeles definitiv.

La mine nu e nimic nou. De cameră nu prea sînt mulțumit: în primul rînd, pentru că proprietărea e cicălitoare, iar în al doilea rînd pentru că încăperea alăturată e despărțită de a mea printr-un perete subțire, astfel încît se aude totul de dincolo și uneori sînt nevoit să fug din pricina balalaicii cu care vecinul meu se distrează literalmente la urechea mea. Din fericire, pînă în prezent asta nu s-a întîmplat prea des. El mai mult lipsește de acasă, și atunci locuința este foarte liniștită.

Deocamdată nu știu dacă mai stau aici încă o lună sau nu ¹⁵. Voi vedea. În orice caz, la crăciun, cînd expiră termenul de închiriere a camerei, nu-mi va fi greu să găsesc alta.

Aici timpul se menține foarte frumos, așa că noul meu palton e tocmai indicat pentru acest sezon*.

Trimisă din Petersburg la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

---

* Sfîrșitul scrisorii nu s-a păstrat. — *Nota red.*

1896

13

CĂTRE A. K. CEBOTAREVA ¹⁶

2.I.1896

Am un plan la care mă gîndesc mult din momentul arestării mele și care, cu cît trece timpul, mă preocupă tot mai mult. De mult mă ocup de o problemă economică (desfacerea în interiorul țării a mărfurilor industriei prelucrătoare). Am și strîns ceva material, am întocmit un plan pentru prelucrarea lui, am și scris cîte ceva, hotărît să-mi public lucrarea în volum dacă va depăși proporțiile unui articol de revistă. Tare n-aș vrea să renunț la această lucrare ; dar acum, pe cît se pare, mă aflu în fața alternativei : sau s-o scriu aici, sau să renunț la ea definitiv.

Îmi dau bine seama că planul de a o scrie aici se lovește de multe piedici serioase. Dar poate că ar trebui totuși să încerc ?

Piedici „independente“, ca să zic așa, se pare că nu există. Deținuților le sînt permise ocupațiile literare : m-am informat în mod special la procuror, deși știam și dinainte (ele sînt îngăduite și celor deținuți în penitenciare). Tot el mi-a confirmat că nu există nici un fel de îngrădiri în ce privește numărul cărților admise. Apoi, restituirea cărților e permisă, ceea ce înseamnă că mă voi putea folosi de bibliotecă. Din acest punct de vedere deci lucrurile se prezintă destul de bine.

Mult mai serioase sînt însă celelalte piedici, cele legate de procurarea cărților. Am nevoie de multe cărți — anexează lista cărților de care am nevoie încă de pe acum —, așa că procurarea lor ne va da multă bătaie de cap. Nici nu știu dacă vor putea fi procurate toate. Se poate conta, desigur,

pe biblioteca Societății economice libere *¹⁷, unde în schimbul unei garanții se dau cărți acasă pe timp de două luni, dar fondul ei de cărți este mult prea incomplet. Dacă am putea căpăta acces (prin intermediul unui autor sau al unui profesor universitar **) la Biblioteca universitară și la cea a comitetului științific al Ministerului de Finanțe, problema procurării cărților ar putea fi socotită ca rezolvată. Desigur că unele cărți vor trebui să fie cumpărate, și cred că voi putea aloca o anumită sumă în acest scop.

Ultima și cea mai grea problemă este aceea a transportării cărților. Asta e cu totul altceva decât să aduci două-trei broșuri: cărțile trebuie adunate de prin biblioteci în mod periodic, vreme destul de îndelungată, apoi aduse aici *** și duse înapoi. Nici nu știu cum s-ar putea aranja așa ceva. Poate doar dacă am găsi un ușier, sau un portar, sau un comisionar, sau un băiat care, în schimbul unei remunerații, să aducă și să ducă înapoi cărțile. Date fiind atât condițiile de lucru cât și condițiile în care bibliotecile dau cărți acasă, schimbarea cărților va necesita, desigur, regularitate și punctualitate, așa încât toată treaba asta trebuie să fie bine pusă la punct.

„E ușor de spus...” Îmi dau foarte bine seama că acest proiect nu este chiar atât de ușor de realizat și că „planul” meu se poate dovedi a nu fi decât o himeră. Poate că veți găsi de cuvîință să transmiteți cuiva această scrisoare, să vă sfătuiți cu cineva, iar eu voi aștepta răspuns.

Lista de cărți este împărțită în două, așa cum se împarte și lucrarea mea: A. — Partea teoretică generală. Pentru ea e nevoie de mai puține cărți, așa că în orice caz sper s-o scriu; dar ea necesită mai multă muncă pregătitoare. B. — Aplicarea tezelor teoretice la datele din Rusia. Pentru această parte e nevoie de foarte multe cărți. Principala dificultate o vor constitui: 1) publicațiile zemstvelor. De altfel, o parte din ele se găsește la mine, o parte va putea fi comandată (micile monografii), iar restul va trebui procurat prin statisticieni cunoscuți; 2) publicațiile oficiale — lu-

* Am deja cărți luate de acolo în schimbul unei garanții de 16 ruble.

** V. I. Lenin se referă la P. B. Struve, A. N. Potresov și la relațiile lor. — *Nota red.*

*** Cred că ar fi de ajuns o dată la două săptămîni sau poate chiar o dată pe lună dacă se aduc mai multe deodată.

crări ale unor comisii, dările de seamă și procesele-verbale ale unor congrese etc. Ele conțin materiale foarte importante, și procurarea lor va fi cea mai dificilă. Unele dintre ele se pot găsi la biblioteca Societății economice libere, mi se pare chiar că majoritatea lor.

Lista de cărți pe care o anexez aici e destul de lungă, pentru că e întocmită în vederea unei lucrări de mari proporții *. Dacă voi vedea că unele cărți sau unele capitole de cărți nu pot fi procurate, s-ar putea ca, potrivit cu aceasta, să mai restrâng întrucîtva tema. Asta e foarte posibil mai ales în ceea ce privește partea a doua.

Cărțile care se găsesc în biblioteca de aici nu sînt trecute pe listă, iar cele pe care le am sînt însemnate cu o cruciuliță.

Am impresia că, citînd din memorie, n-am transcris exact unele titluri și în acest caz pun semnul? **

*Trimisă din închisoarea preventivă
(Petersburg)*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 3*

Se tipărește după manuscris

14

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

12.I.1896

Am primit ieri pachetul cu alimente pe care mi l-ai trimis ; înainte ta mi-a mai adus cineva tot felul de provizii, astfel încît s-au adunat aici stocuri serioase : aş putea foarte bine, de pildă, să deschid un comerț de ceai, dar nu cred că mi s-ar îngădui, deoarece, în concurență cu prăvălia de aici, victoria ar fi fost, fără îndoială, de partea mea. Pîine mănînc foarte puțină, căci vreau să țin un oarecare regim, iar tu mi-ai adus o cantitate uriașă, care îmi va ajunge, cred, timp de aproape o săptămînă și se va întări, probabil, nu mai puțin decît plăcinta de duminică a celor din Oblomovka ¹⁸.

* Bineînțeles că, dacă voi reuși să mențin aceste proporții, lista va spori și mai mult în însuși procesul de elaborare a lucrării.

** Lista de cărți anexată la scrisoarea de față nu s-a păstrat. — *Nota red.*

Am acum tot ce-mi trebuie, și chiar mai mult decît îmi trebuie *. Cu sănătatea o duc destul de bine. Apa minerală de care am nevoie o primesc și aici : comand la farmacie și mi se aduce în aceeași zi. Dorm 9 ore din 24 și văd în vis diferite capitole ale viitoarei mele cărți.

Cum o duce mama și toți cei de acasă, sînt sănătoși ? Transmite salutări tuturor.

Al tău, V. *Ulianov*

Dacă mai treci cumva pe aici, adu-mi, te rog, un creion automat. Creioanele obișnuite, fabricate din grafit și lemn, nu pot fi folosite aici, deoarece deținuții n-au voie să țină cuțite. Trebuie să te rogi de gardian să-ți ascută creionul, dar ăstora nu prea le place să facă astfel de servicii și le fac cu mare întîrziere.

Ar fi bine dacă aș primi și cutia ovală cu canula pentru clisme, care se află ** la mine, în sertarul șifonierului. Cred că așa ceva s-ar putea căpăta și fără procură ; se vîră gazdei în mîină 25 de copeici ca să vină cu o birjă pînă aici și să predea cutia *contra chitanță*. Din păcate însă, această onorabilă matroană e încăpățînată ca o Korobocika. Deocamdată nu am neapărată nevoie, așa că nu face să cum-părați.

*Trimisă din închisoarea preventivă
(Petersburg)*

*Publicată pentru prima oară în 1931,
în culegerea :
V. I. Lenin. „Scrisori către familie”*

Se tipărește după manuscris

15

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

14.I.1896

Ieri am primit scrisoarea ta din 12 crt. și îți trimit încă o procură. La drept vorbind, nu știu dacă nu e de prisos : ieri am primit cîteva lucruri de-ale mele, și asta mă face

* Cineva, de pildă, mi-a adus un surtuc, o vestă și un șal. Toate acestea, fiind lucruri de prisos, „au luat direct drumul” magaziei de efecte.

** sau, poate, mai exact : se afla ?

să cred că ai primit prima mea procură. Pentru orice eventualitate, trimit încă una, avînd în vedere cele scrise de tine și de Aleksandra Kirillovna. — Acum am *îndeajuns* și rufe, și toate celelalte ; nu-mi mai trimite rufe, că nu am unde să le țin. De altfel, se poate preda la magazia de efecte, ca să se isprăvească o dată cu treaba asta.

Multe mulțumiri lui Al. K. pentru aranjarea tratamentului stomatologic : mi-e penibil că i-am pricinuit atîta bătaie de cap. Dentistul n-are nevoie de permis special, căci am aprobată procurorului ; și nu i-am scris dentistului decît după ce am obținut-o. Poate să vină în orice zi și la orice oră. Firește, nu pot garanta că mă va găsi întotdeauna — s-ar putea să fiu chemat, de pildă, la interogator —, dar cred că, cu cît va veni mai curînd, cu atît mai multe șanse vom avea să evităm această piedică puțin probabilă. D-lui Dobkovici (dentistul, asistentul lui Vajinski) nu-i scriu : el locuiește în vecinătatea fostei mele locuințe (Gorohovaia nr. 59), și poate că vei trece tu pe la el să-i explici cum stau lucrurile.

În ceea ce privește cărțile mele, am trimis deja lista celor pe care aș dori să le primesc *. Îți sînt foarte îndatorat pentru cărțile lui Golovin și Schippel pe care mi le-ai trimis ieri. Din cărțile mele te rog să-mi mai trimiți numai *dicționarele*. În momentul de față traduc ceva din germană **, așa că te-aș ruga să-mi trimiți dicționarul Pavlovski.

Mi s-au trimis niște rufe vădit străine ; ele trebuie restituite. Cînd mai vii pe aici, să ceri să ți se aducă rufele și lucrurile mele de prisos, iar eu le voi preda între timp.

Sînt perfect sănătos.

V. Ulianov

Sînt foarte bucuros că mama și Mark s-au însănătoșit.

Trimisă din închisoarea preventivă
(Petersburg)

Publicată pentru prima oară în 1931,
în culegerea :

V. I. Lenin. „Scrisori către familie“

Se tipărește după manuscris

* Lista de cărți nu s-a păstrat. — *Nota red.*

** Nu s-a stabilit despre ce fel de traducere este vorba. — *Nota red.*

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

16. I. 1896

Ieri am primit scrisoarea ta din 14 crt. și mă grăbesc să-ți răspund, deși nu prea sper să capeți răspuns pînă joi¹⁹.

Ți-am mai scris că rufele străine ar trebui restituite. Acum le-am strîns și, cînd vei fi aici, va trebui să le ceri sau să rogi persoana care va veni să le ceară ea în numele tău. Nu le restituie pe toate, pentru că o parte din ele sînt la spălat (poate vei ruga pe cineva să ridice cumva restul mai tîrziu); în afară de aceasta, îmi permit să opresc deocamdată un pled, care-mi este de mare folos aici.

M-am informat în privința cărților: o ladă nu prea mare poate fi instalată aici la magazia de efecte *. Bineînțeles că n-are rost să mi se aducă aici toate cărțile mele. În lista trimisă de tine figurează și cîteva cărți care nu-mi aparțin: „Industria de fabrică“, „Kobeleațki“, de pildă, sînt ale Aleksandrei Kirillovna; și mi se pare că am mai luat de la ea încă o carte. Apoi culegerile zemstvei din Saratov și culegerile statistice ale zemstvelor cu privire la gubernia Voronej mi-au fost date cu împrumut, pare-se, de un statistician. Ar fi bine să te interesezi dacă ar putea să mai rămîna la mine. Acum n-are rost să mi le aduceți aici. — De asemenea, mi se pare că nici „Pogojev“ și „Culegerea de ordonanțe pentru St. Petersburg“ nu sînt ale mele (n-au fost cumva luate de la vreo bibliotecă?). Codurile de legi și manualele de drept nu-mi sînt, bineînțeles, de nici o trebuință. Dintre cărți, te-aș ruga să-mi procuri deocamdată numai pe *Ricardo*, *Belto*v, *N.—on*, *Ingram* și *Foville*. Culegerile zemstvelor (pentru guberniile Tver, Nișni Novgorod și Saratov) să le faci pachet **, după ce le vei fi numărat; nu merită să le treci pe o listă: cred că și acest pachet poate fi depus la magazie. În felul acesta ai putea isprăvi dintr-o dată cu problema cărților mele și să scapi de o grijă. De la magazie le voi putea primi (după ce vor fi controlate).

* tot acolo s-ar putea pune și ceva îmbrăcăminte: un palton, un rînd de haine, o pălărie. Vesta, surtucul și șalul care mi-au fost aduse trebuie luate îndărăt.

** împreună cu „Culegerea de statistici militare“ și „Culegerea de date totalizatoare“.

Tare mă tem că-ți dau prea multă bătaie de cap. Te rog să nu te obosești prea mult — în special cu procurarea cărților prevăzute în listă : nu e nici o grabă, căci în momentul de față am destule cărți.

Al tău, *V. Ulianov*

În ce privește rufăria, te-aș ruga să mai adaugi fețe de pernă și prosoape.

Îl recitesc cu interes pe Șelgunov și mă ocup cu lectura cărții lui Tugan-Baranovski : e un studiu solid, dar schemele, de la sfârșit de pildă, sînt atît de confuze, încît mărturisesc că nu le înțeleg ; va trebui să-mi procur volumul al II-lea al „Capitalului“.

*Trimisă din închisoarea preventivă
(Petersburg)*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în revista
„Proletarskaia Revolușia“ nr. 3*

Se tipărește după manuscris

1897

17

CĂTRE M. A. ULIANOVA

2 martie. Gara „Obi“²⁰

Dragă măicuță, încă o dată îți scriu din drum. Aici trebuie să facem un popas lung și, fiindcă n-am ce face, m-am hotărât să-ți mai trimit o scrisoare — a treia la număr. Au mai rămas încă două zile de mers. Chiar acum am trecut râul Obi cu sania și mi-am și luat bilete pînă la Krasnoiarsk. Deoarece aici circulația pe căile ferate e deocamdată „provizorie“, se plătește tot după vechiul tarif, așa că a trebuit să dau 10 ruble pe bilet + 5 ruble pentru bagaje pentru o distanță de numai 700 de verste!! Aici circulația trenurilor este sub orice așteptări. Aceste 700 de verste le vom face tîrîndu-ne timp de 48 de ore. De la Krasnoiarsk încolo nu mai este cale ferată decît pînă la Kansk, adică pe o distanță de 220 de verste, iar pînă la Irkutsk sînt în total circa 1 000 de verste. Înseamnă că va trebui să merg cu sania *dacă va fi cazul*. Aceste 220 de verste de cale ferată se fac în alte 24 de ore : cu cît înaintăm, cu atît trenurile se tîrăsc mai încet.

Trecerea peste Obi se face cu sania pentru că podul nu este încă gata, deși scheletul e deja ridicat. Traversarea a mers destul de bine și am putut s-o fac fără haine călduroase (sau, mai bine zis, foarte călduroase) numai fiindcă nu a durat prea mult : mai puțin de o oră. Dacă pînă la locul de destinație va trebui să merg cu sania (și, după toate probabilitățile, așa va fi), va trebui să-mi procur, desigur, un cojoc, pîslari și poate chiar o căciulă ((iată ce înseamnă să te deprinzi rău în Rusia!! Dar parcă se poate altfel cînd mergi cu sania ?))

Deși am mers îngrozitor de încet, călătoria asta m-a obosit incomparabil mai puțin decît mă așteptam. Aș putea spune chiar că nu m-a obosit aproape de loc. Asta mă miră și pe mine, deoarece pe vremuri după numai trei zile de drum de la Samara la Petersburg mă simțeam istovit. Aceasta se datorește, probabil, faptului că aici dorm bine în fiecare noapte. Ținutul prin care trece linia ferată vest-siberiană, pe care am străbătut-o în întregime (cele 1 300 de verste de la Celeabinsk pînă la Krivoșcekov le-am făcut în trei zile și trei nopți), este de o monotonie uimitoare : o stepă goală și pustie. Nu se vîd pe aici nici regiuni locuite și nici orașe, satele sînt foarte rare și numai din cînd în cînd vezi cîte o pădure, restul nu e decît stepă. Cît vezi cu ochii e numai cer și zăpadă, și asta în tot cursul celor trei zile de drum. Mi s-a spus că mai încolo vom întîlni mai întîi taigaua, iar apoi, de la Acinsk, încep munții. În schimb, aerul de stepă e foarte sănătos : ușor de respirat. E un ger strașnic, sub minus 20°, dar e incomparabil mai ușor de suportat decît în Rusia. Nici nu-ți vine să crezi că e minus 20°. Siberienii spun că asta se datorește faptului că aerul este „blînd” și face ca gerul să fie mult mai ușor de suportat. Tot ce se poate.

În trenul cu care mergeam m-am întîlnit cu Arzt-ul * la care a fost Aniuta la Petersburg. De la el am aflat despre Krasnoiarsk etc. unele lucruri utile pentru mine. După spusele lui, este sigur că mă voi putea opri acolo pentru cîteva zile. Așa am de gînd să și fac, pentru a-mi clarifica situația pe mai departe. Dacă îți voi telegrafia că „mă opresc pentru cîteva zile”, înseamnă că nici eu încă nu știu cît am să rămîn. Înseamnă că acolo îl voi aștepta pe doctor **, îl voi întîmpina și, dacă va trebui să plec la Irkutsk, vom face drumul împreună. După spusele aceluiași Arzt, nu trebuie să mă aștept la vreo întîrziere a fixării locului meu de deportare : mai probabil e că a și fost fixat, deoarece toate măsurile necesare în acest scop se iau din vreme. Pe curînd.

Al tău, V. U.

Salutări la toți ai noștri.

* — medicul V. M. Krutovski. — *Nota red.*

** Este vorba de I. M. Leahovski. — *Nota red.*

P. S. Orice mi s-ar putea reproșa, dar nu și că scriu prea rar ! Când *am ce*, scriu foarte des.

Din discuția avută cu Arzt-ul mi s-au lămurit (deși doar aproximativ) foarte multe lucruri, și acum sînt cît se poate de calm : nervozitatea mi-am lăsat-o la Moscova. La baza acestei nervozități nu era altceva decît incertitudinea în ceea ce privește situația mea. Acum însă situația s-a mai clarificat și de aceea mă simt destul de bine.

*Scrisă la 2 martie 1897
Trimisă la Moscova*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 2—3*

Se tipărește după manuscris

18

CĂTRE M. I. ULIANOVA ²¹

Pentru Maneașa

Am primit scrisoarea pe care mi-ai trimis-o cu medicul și m-am bucurat foarte mult aflînd vești de acasă. Am primit, de asemenea, și sacul trimis de mama și cred că o să-mi prindă foarte bine. Probabil că voi accepta propunerea ta de a face extrase pentru mine la biblioteca Rumeanțev ²². Ieri am vizitat aici faimoasa bibliotecă a lui Iudin ; acesta m-a primit afabil și mi-a arătat colecțiile sale de cărți. Mi-a permis să lucrez în bibliotecă și cred că voi avea posibilitatea să fac acest lucru. (În această privință sînt două impedimente : în primul rînd, biblioteca se află în afara orașului, dar la o distanță nu prea mare — cel mult două verste —, așa că va fi un prilej de plimbare plăcută. În al doilea rînd, ea nu este încă definitiv aranjată, așa încît frecvente cereri de cărți din partea mea ar putea să devină prea împovărătoare pentru posesorul ei). Să vedem cum va fi pînă la urmă. Cred că și cel de-al doilea impediment va fi înlăturat. N-am avut nici pe departe posibilitatea de a vedea tot ce se găsește aici, dar este, în orice caz, o bibliotecă remarcabilă. Găsești aici, de pildă, colecții complete de reviste (dintre cele mai importante) începînd de la sfîrșitul

secolului al XVIII-lea și pînă în vremea noastră. Sper să pot găsi în ele materialul documentar de care am atîta nevoie pentru lucrarea mea.

Am citit în ziare că în primăvară vor începe să circule și în părțile acestea trenuri rapide : ele vor face 8 zile de la Paris * pînă la Krasnoiarsk, ceea ce înseamnă că de la Moscova pînă aici vor face circa 6 zile. Atunci și corespondența va fi mult înlesnită.

Al tău, V. U.

Scrisă la 10 martie 1897
Trimisă din Krasnoiarsk la Moscova
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
 „Proletarskaia Revoluția” nr. 2—3

Se tipărește după manuscris

19

CĂTRE M. A. ULIANOVA

15. III. 1897

Am tot așteptat o scrisoare de la tine, dragă măicuță, dar pînă în momentul de față n-am primit nimic : mă interesez mereu la poștă, dar degeaba. Încep să cred că nici nu mi-ai scris, fiindcă ai așteptat să primești telegrama mea ; dar eu n-am avut posibilitatea să vă telegrafiez îndată după sosirea mea aici. Dată fiind durata prea mare a termenului de efectuare a remiterilor poștale dintre noi (adică scrisorile au de parcurs un drum prea lung), trebuie să-mi scrieți fără a mai aștepta adresa mea. Dacă mă vor trimite de aici, voi lăsa la poștă o cerere de retransmitere a scrisorilor la noua mea adresă. De aceea scrieți-mi cît mai des pe ultima adresă pe care o cunoașteți, căci altfel încep să duc dorul scrisorilor de acasă. Pînă acum n-am primit decît un bilețel de la Maneașa prin intermediul medicului.

Astăzi l-am condus pe medic, care a plecat la Irkutsk. Lui nu i s-a aprobat să mai aștepte aici, adică nu i-au aprobat autoritățile locale. Pe mine mă lasă în pace deocamdată, și cred că ele nici nu pot să facă altceva, deoarece eu am

* Este vorba, probabil, de Petersburg. — *Nota red.*

adresat o cerere guvernatorului general și acum aștept răspuns. De altfel, nu este absolut exclus ca și eu să fiu nevoit să fac această călătorie. Aici, cu începere de azi, se consideră că drumurile sînt desfundate, așa încît călătoria cu poșta se scumpește și devine mai anevoioasă. Vremea e minunată, ai zice că a și venit primăvara. Am aici două îndeletniciri : în primul rînd, frecventez biblioteca lui Iudin, iar în al doilea rînd caut să cunosc orașul Krasnoiarsk și pe locuitorii lui (în majoritate neliberi)²³. La bibliotecă mă duc în fiecare zi, și cum ea se află la două verste de la marginea orașului, trebuie să fac în totul vreo cinci verste, care îmi iau aproape o oră. Sînt foarte mulțumit de aceste plimbări și le fac cu multă plăcere, deși adeseori mă moleșesc rău de tot. Printre cărțile din bibliotecă sînt mult mai puține în legătură cu subiectul meu decît mă puteam aștepta judecînd după mărimea ei, dar se găsește totuși și cîte ceva care-mi este de folos și sînt foarte bucuros că nu-mi pierd timpul chiar degeaba aici. Mă duc și pe la biblioteca orășenească, unde pot răsfoi ziarele și revistele, dar ele sosesc aici după 11 zile de la apariție, și eu încă nu mă pot obișnui cu asemenea „noutăți“ întîrziate. Dacă va trebui să locuiesc la o distanță de cîteva sute de verste de aici, poșta va avea de parcurs un drum și mai lung, și cu atît mai necesar va fi să ne scriem mai des, fără a mai aștepta răspuns ; în caz contrar va dura mai mult de o lună de la o scrisoare la alta !

Îmi pare nespus de rău că nu știu nimic despre lotul de deportați²⁴. Am și renunțat să mai aștept o telegramă de la Aniuta, căci am ajuns la concluzia că ea nu reușește să afle nimic sau că s-a produs vreo întîrziere. Aici, după cum se aude, a și fost desființat sistemul trimiterii sub escortă din post în post, ceea ce înseamnă că lotul va veni cu trenul. Dar, dacă așa stau lucrurile, nu înțeleg de ce e reținut la Moscova. Puteți trimite cu ei cărți ? alimente ? scrisori ? Dacă nu veți primi prea tîrziu această scrisoare, aș fi foarte bucuros ca Aniuta să-mi răspundă la toate aceste întrebări.

16/III. Ieri n-am apucat să expediez scrisoarea. Trenul spre Rusia pleacă de aici noaptea tîrziu și gara e departe

Te îmbrățișez cu drag și te rog să transmiți salutări la toți ai noștri. Mîine, poate, voi reuși, în sfîrșit, să-i trimit Aniutei cărțile luate pentru scurt timp.

Al tău, V. U.

Ai primit scrisoarea cu adresa ? Pentru orice eventualitate, o repet : strada Bolșekacenskaia, casa Klavdia Popova. Se poate scrie și post-restant : eu mă interesez regulat la poștă. Cînd voi pleca de aici, scrisorile vor fi trimise pe urma mea.

Trimisă din Krasnoiarsk la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 2—3*

Se tipărește după manuscris

20

CĂTRE M. A. ULIANOVA

26. III. 1897

În sfîrșit, dragă măicuță, am primit vești de la voi și m-am bucurat nespus. În primul rînd, am primit răspuns telegrafic la telegrama mea. M-am interesat și la gară : nu era nimic. Abia după aceea Schwester * a găsit acolo scrisoarea ta, dar cea de la Aniuta se vede că s-a pierdut. În al doilea rînd, aseară pe la 10 am primit telegrama cu privire la plecarea lotului de deportați, ceea ce m-a bucurat nespus și am alergat într-un suflet la Schwester să-i împărtășesc vestea cea bună. Acum numărăm zilele și „călătorim” cu trenul poștal care a plecat din Moscova pe ziua de 25. Din această ultimă telegramă am înțeles că ei călătoresc pe cont propriu ; altfel n-ar fi fost semnată de Gleb. Credem că i-a telegrafiat și mamei sale²⁵ la Celeabinsk, căci altfel s-ar putea întîmpla ca el să treacă prin apropiere și ea să stea mult și bine așteptînd vești de la el ! (scrisoarea pe care i-a scris-o Schwester a fost expediată de curînd, așa

* A. M. Rozenberg, sora lui G. M. Krjijanovski. — *Nota red.*

încît se prea poate ca mama lor să nu mai reușească să plece la timp). Multe mulțumiri Maneașei pentru scrisoare și pentru extrasele din scrisorile primite. Anexez aici răspunsul meu la unul din aceste extrase — Maneașa să procedeze cu el ca și pînă acum. Am de gînd s-o mai exploatez atît în materie de corespondență, cît și chiar în materie de literatură. — Cărțile și scrisorile mi se pot trimite aici, deoarece încă nu știu cînd voi fi trimis mai departe și unde anume. Dar poate că ar fi mai bine să mi le trimiteți pe adresa lui Schwester, iar lucrurile mai importante să mi le expediați *recomandat*, căci la poșta de aici pare a fi o mare harababură, astfel încît scrisorile se pierd, probabil (la asta se mai adaugă, desigur, și unele impedimente lăturalnice *).

Despre mine n-am nimic nou de comunicat ; în felul meu de viață nu s-a produs nici o schimbare : hoinăresc mereu — cînd la bibliotecă în afara orașului, cînd plimbîndu-mă pur și simplu prin împrejurimi, cînd pe la cunoscuți, dorm cît doi ; într-un cuvînt, totul e așa cum se cuvine să fie.

Al tău, V. U.

Îi trimit Aniutei o mică listă de cărți pe care aș vrea neapărat să mi le procure și care pot fi cumpărate, pare-se, numai la anticarii din Petersburg ; așa că va trebui să-i scrie directorului ** și să-l roage să facă el treaba asta sau să însărcineze pe cineva s-o facă. Mi-e grozav de necaz că am încurcat o denumire (mai exact, anul) în scrisoarea pe care am trimis-o din închisoarea preventivă și am făcut-o pe Aniuta să facă un drum degeaba. Nu cumva ar putea ea să caute aceste cărți și la bibliotecile din Moscova ? Poate că s-ar găsi pe undeva ?

1. „Anuarul Ministerului de Finanțe“. Petersburg, 1869. Partea I.

2. „Anuarul statistic al imperiului rus“. Publicație a Comitetului central de statistică de pe lîngă Ministerul afacerilor interne.

* Este vorba de cenzura țaristă. — *Nota red.*

** S. I. Radcenko. — *Nota red.*

Seria a II-a, partea a 6-a : „Materiale pentru statistica industriei de fabrică din Rusia europeană pe anul 1868“, apărute sub îngrijirea lui I. Bok. Petersburg, 1872.

3. „Atlasul statistic al principalelor ramuri ale industriei de fabrică din Rusia europeană, cu lista nominală a fabricilor și uzinelor“. Întocmit de *D. Timireazev*. Partea a III-a. Petersburg, 1873 (primele două părți le-am găsit aici la Iudin. Prețul inițial al acestor trei cărți : 1) 2 r., 2) 1 r. și 3) 1 r. și 50 cop., numai că nu se găsesc de vânzare).

Trimisă din Krasnoiarsk la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista

„Proletarskaia Revoluția“ nr. 2—3

Se tipărește după manuscris

21

CĂTRE M. A. ULIANOVA

5. IV. 1897

Astăzi am primit vești bune, dragă măicuță, și mă grăbesc să ți le comunic. În primul rînd, o telegramă din Irkutsk din partea medicului : „Auzit repartizarea dumitale Minusinsk“. În al doilea rînd, A. M. a aflat, în sfîrșit, răspunsul guvernatorului general : lui Gleb și lui Bazil li se fixează de asemenea districtul Minusinsk ca loc de deportare. Mîine sosește E. E., care va face demersuri pentru punerea lor în libertate și obținerea permisiunii de a călători mai departe pe cont propriu. E de presupus că va reuși să obțină aprobarea (judecînd după precedentele create)²⁶.

Sînt foarte mulțumit de locul ce mi-a fost fixat (dacă zvonul se va adevăra, și nu cred să fie fals), deoarece Minusinskul și districtul său reprezintă tot ce e mai bun în această regiune, atît prin clima lor excelentă cît și prin iefinătatea traiului. Nu e prea departe de Krasnoiarsk, poșta vine de două sau de trei ori pe săptămîină, așa că o scrisoare cu răspunsul respectiv va face, probabil, cel mult 30—35 de zile, în loc de 22—23 cît face acum. Nu cred că voi reuși să plec înainte de deschiderea navigației, deoarece drumu-

rile sînt complet desfundate și tot lotul care pleacă la Irkutsk a fost oprit aici pînă în mai. Iar cînd se va deschide navigația, se va putea ajunge la Minusinsk cu vaporul.

Îmi pare nespus de rău că nu s-a cerut ca și Anatoli Aleksandrovici să fie trimis în districtul Minusinsk ; pentru el, după pleurezia de care a suferit, ar fi fost extrem de important să fie trimis acolo. Noi am cerut telegrafic la Petersburg să se facă demersuri în acest sens : deoarece a fost oprit întregul lot, este timp îndeajuns, așa că se poate spera că vor reuși să obțină aprobarea și pentru el dacă vor interveni cu toată energia.

Scrisorile trebuie să-mi fie trimise deocamdată, bineînțeles, pe vechea adresă : dacă plec, am să las aici noua mea adresă și îmi vor fi retransmise. Cărțile mele pot fi expediate, cred, de pe acum, fără a se mai aștepta fixarea definitivă a locului meu de deportare ; oricum la Minusinsk nu se pot trimite bagaje (acolo nu există birou de transport), iar pe calea ferată va dura prea mult pînă aici. De aceea expediți-mi cărțile fie și pe adresa lui A. M., dar și mai bine prin serviciul de coletărie pe numele prezentatorului scrisorii de trăsură, pe care o veți trimite în plic recomandat pe numele lui A. M. De aici coletul va putea fi trimis la primăvară cu vaporul.

Am auzit că Gleb și Bazil arată foarte prost ; sînt palizi, trași la față și complet extenuați. Poate că se vor îndrepta după ce vor scăpa de acolo.

Eu sînt perfect sănătos și o duc bine aici ; este o vreme minunată. Am de gînd să-i scriu Maneașei o scrisoare cu conținut „literar“ ; nu știu însă dacă voi găsi timp. Am văzut revista „Novoe Slovo“²⁷ și am citit-o cu multă plăcere.

Salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

CĂTRE M. A. ULIANOVA
ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

17. IV. 1897

Ieri am primit, măicuță dragă, trei scrisori de la voi. Astăzi am cules informații mai amănunțite în legătură cu satele care ne-au fost fixate ca loc de deportare (în mod oficial nu mi s-a comunicat încă nimic în această privință)²⁸. Mie mi-a fost fixat satul Șuşenskoe (mi se pare că în scrisorile precedente am scris greșit Șuşinskoe). Este un sat mare (cu peste 1 500 de locuitori), cu o administrație de plasă, cu o locuință pentru zemski zasedatel (grad polițienesc corespunzător stanovoiului * de la noi, dar cu atribuții mai largi), cu școală etc. E așezat pe malul drept al fluviului Ienisei, la 56 de verste spre sud de Minusinsk. Întrucât aici se află administrația de plasă, poșta va veni destul de regulat: de două ori pe săptămână, după câte am auzit. Pentru a ajunge acolo, va trebui să merg cu vaporul pînă la Minusinsk (mai departe, pe Ienisei în sus, nu circulă vapoare), iar apoi cu caii. Astăzi a pornit aici gheața pe Ienisei, așa că peste vreo 7—10 zile vor începe, probabil, să circule vapoarele, și mă gîndesc să plec pe la sfîrșitul lui aprilie sau începutul lui mai. Scrisorile către mine pot și trebuie să fie trimise pe actuala mea adresă **, întrucât la plecare voi lăsa aici o cerere pentru retransmiterea corespondenței. Îmi este însă imposibil să stabilesc cu precizie data plecării. Lui Gleb și lui Bazil li s-a fixat ca loc de deportare satul Tesinskoe, tot reședință de plasă etc., la 37 de verste spre nord de Minusinsk, pe râul Tuba (un afluent din partea dreaptă a Ieniseiului). În privința lor s-a trimis azi o telegramă la departamentul poliției, cu rugămintea de a li se aproba să călătorească pe cont propriu. Sper că la cererea mamei lui Gleb, care e mereu suferindă aici, li se va aproba acest lucru, și atunci vom merge împreună pînă la Minusinsk. Îmi voi petrece deci vara în

* — stanovoi pristav — polițai rural. — *Nota trad.*

** Acum primesc în mod regulat toate scrisorile. Probabil că primele s-au pierdut la gară, unde ordinea lasă mult de dorit.

„Italia siberiană“, cum i se spune pe aici părții de sud a districtului Minusinsk. Deocamdată nu pot să știu cât de justă este această denumire, dar se spune că la Krasnoiarsk regiunea e mai puțin plăcută. Cu toate acestea, și aici împréjurimile orașului, de-a lungul fluviului Ienisei, îți amintesc cînd de Jiguli, cînd de peisaje elvețiene; am făcut mai deunăzi cîteva plimbări (zilele erau calde de tot și drumurile zvîntate), care mi-au plăcut foarte mult și mi-ar fi plăcut și mai mult dacă n-aș fi fost tot timpul cu gîndul la prietenii noștri care pleacă la Turuhansk și la deținuții repartizați la Minusinsk ²⁹.

Aici o duc foarte bine: am o locuință convenabilă — cu atît mai mult cu cît e cu pensiune completă. Am făcut rost de niște cărți de statistică (după cum v-am mai scris, pare-se *), dar lucrez puțin, mai mult hoinăresc.

Maneașei îi mulțumesc pentru scrisoare: i-am dat acum atîta de lucru, încît mă tem să nu i se lehamitească de toată această cifrăraie ³⁰. Cărțile mele trebuie trimise la Krasnoiarsk, cu indicația de a fi predate prezentatorului recipisei (prin serviciul de coletărie sau prin biroul de transport, cum credeți că e mai bine), iar eu voi ruga pe careva dintre cunoscuții mei să le trimită la Minusinsk, unde iarăși va trebui să apelez la niște cunoscuți. Altă cale nu există.

Ce i-a venit lui Mitea să se decidă să plece pentru a participa la combaterea ciumei ! ? ? ³¹ Dacă-l pasionează pînă într-atîta călătoriile și medicina, sînt gata să-i propun să se angajeze la un centru de repartizare a coloniștilor. De pildă, ... în Siberia răsăriteană. Am auzit *de altfel* că un asemenea centru se deschide în satul „meu“ — Șuşenskoe, districtul Minusinsk, gubernia Ienisei... Să poftească deci. Vom merge împreună la vînătoare, — bineînțeles dacă Siberia va reuși să facă din mine un vînător și dacă el nu-și va găsi de lucru (și de vînat) în locuri „mai puțin îndepărtate“... Ehei! Dacă după trei săptămîni și ceva am devenit pînă-ntr-atîta siberian, încît am curajul să chem la mine oameni din „Rusia“, atunci ce o să fie peste trei ani? Lă-sînd gluma la o parte, am fost foarte surprins de planurile

* Vezi volumul de față, p. 25—29. — *Nota red.*

lui în legătură cu „ciuma“ : sper că nu va fi nici o ciumă și nici el nu va avea prilejul să participe la combaterea ei.

Al tău, V. U.

Pentru Aniuta

În privința cărților : cum să mi le trimiteți — vezi mai sus. Ce să-mi trimiteți ? Dacă onorariul se va ridica la 150 de ruble ³² (poate că plata se va face cu țirău, în trei rate lunare ?), atunci o parte din această sumă poate fi alocată pentru cumpărare de cărți. Cumpără-mi, în acest caz, ultimele trei volume din „Meșteșugurile în gubernia Vladimir“ (3,75), „Influența recoltelor etc.“ de Ciuprov și Posnikov (5,00), „Indicatorul fabricilor și uzinelor pe 1890. Petersburg, 1894“ (5,00 ?). Pe urmă am să-ți mai scriu eu, totul e în funcție de mărimea onorariului ; de aceea vă rog să nu trimiteți (lui Schwester, bineînțele) întreaga sumă deodată. Comunică-i, te rog, scriitorului * că aș fi foarte bucuros dacă ar pune la o parte câteva zeci de ruble și ar consimți ca în locul lor să-mi trimită cărți : și rusești și străine, unele pentru recenzii, altele fără scop special. El știe ce subiecte mă interesează, iar cărțile ar putea să ți le trimită ție. Aș lua cu plăcere și diferite lucrări de tradus : la rîndul meu, aș putea să le repartizez printre tovarășii din Minusinsk și chiar din Turuhansk ** (dacă nu sînt prea urgente), luînd asupra mea contractarea traducerii și garantînd efectuarea ei la timp și la nivelul convenit. Dar asta este, firește, cu totul altă chestiune, iar pînă una-alta aș dori foarte mult să se aranjeze plata onorariului în cărți, — *bineînțeles dacă asta nu-l va împovăra prea mult pe scriitor* *** (așa să și adaugi textual).

Cred că va trebui să mă abonez la o serie de reviste și ziare : la Șuşenskoe, probabil, n-am să găsesc nimic. În funcție de posibilitățile financiare, se vor putea face abo-

* Aici și în cele ce urmează, V. I. Lenin îl numește „scriitor“ (écrivain) pe P. B. Struve. — *Nota red.*

** etc. Am auzit că lui Fedoseev i s-a fixat ca loc de deportare orașul Kirensk, gubernia Irkutsk.

*** Am toată încrederea în alegerea pe care ar face-o el, iar plata în cărți mă interesează pentru că este singurul mijloc de a căpăta *de îndată* ultimele cărți importante apărute : pentru colaborarea la o revistă este extrem de importantă actualitatea articolelor și a recenziilor. Dar dacă va trebui ca mai întîi să aflu eu aici, iar apoi să comand cărțile, se va produce o întîrziere de cel puțin 5 săptămîni (!!!).

namente la următoarele publicații : „*Russkie Vedomosti*“, „*Russkoe Bogatstvo*“, „*Vestnik Finansov*“³³ (fără suplimente), „*Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik*“³⁴. Toate acestea reprezintă o sumă destul de mare, care va fi cheltuită deci în caz de încasări mari. Dar dacă încasările vor fi mici, mă pot limita, eventual, la „*Russkie Vedomosti*“. Ai să vezi acolo ce-i de făcut, în special după ce-ți voi comunica din Șuşenskoe care e bugetul meu. (Tu ești, pare-mi-se, supărată pe écrivain. Dar când îi scrii în numele meu, să nu te arăți supărată; eu nu-i port pică pentru pierderea ultimei mele „literaturi“ *. El doar n-are nici o vină în chestiunea asta.)

Transmite multe salutări din partea mea Bulocikinelor³⁵. De ce nu-mi scrii mai amănunțit despre ele? Care a fost la ele finalul? Se poate să nu fi fost nici unul? În cazul acesta ar fi minunat. Dacă ai ocazie, salută din partea mea și pe ceilalți cunoscuți, pe librar etc.

V. U.

Sper că, atunci când te vei hotărî să pleci în Occident, mă vei înștiința din timp, ca să mai apuc să-ți scriu și să-ți dau multe și mici comisioane.

Trimisă din Krasnoiarsk la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista*

„Proletarskaia Revoluțiia“ nr. 2—3

Se tipărește după manuscris

23

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Minusinsk, 7 mai 1897

Abia ieri am ajuns aici, măicuță dragă³⁶. Mîine e vorba să plecăm pe la satele noastre, și aveam de gînd să-ți scriu cît mai amănunțit despre felul cum a decurs călătoria noastră, care a fost foarte costisitoare și foarte anevoioasă (așa că n-are nici un rost să veniți aici), dar nu știu dacă

* Nu s-a stabilit despre ce este vorba aici. — *Nota red.*

voi mai avea timp să vă scriu, deoarece acum sînt extrem de ocupat cu pregătirile pentru plecare, iar mîine voi fi, poate, și mai ocupat. Dacă mîine nu reușesc să-ți scriu mai pe larg, mă voi mărgini la rîndurile de față pentru a-ți da un semn de viață, urmînd să-ți trimit o scrisoare mai amănunțită din al meu „Șu-șu-șu“ ..., cum numesc eu în glumă localitatea unde tribulațiile mele vor lua sfîrșit.

Al tău, V. U.

Trimisă la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia“ nr. 2—3

Se tipărește după manuscris

24

CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA

18. V. 1897

În cursul acestei săptămîni, dragă măicuță, am primit două scrisori de la tine (din 20 și 24. IV) și-ți răspund la ultima din ele cu prima cursă poștală, care pleacă de aici astă-seară. Scrie-mi cît face o scrisoare de aici, adică după cîte zile de la expediere o primești. Scrisorile tale au făcut atît de mult pînă la mine fiindcă au fost retransmise din Krasnoiarsk, și asta a durat enorm de mult. În ceea ce privește banii, nu-mi amintesc ca tu să mă fi întrebat în două rînduri (cum scrii în scrisoarea din 24. IV), sau poate am uitat. Cît timp am stat bine cu finanțele nu v-am scris nimic, dar înainte de a pleca din Krasnoiarsk (între 26 și 28 aprilie) am trimis o scrisoare *recomandată* cu rugămintea de a-mi trimite bani prin mandat poștal; probabil că în momentul de față banii sînt pe drum de la Krasnoiarsk încioace³⁷. Apoi v-am mai scris și de aici că bani mai am deocamdată pentru vreo două săptămîni.

În nici un caz nu face să vii aici numai pentru a încerca să obții mutarea mea. În primul rînd, cred că aș obține și eu singur aprobarea de mutare dacă aș face demersurile necesare. În al doilea rînd, nu prea cred ca în satul Tesinskoe

să fie mai bine decît la Şuşa. Judecînd după toate informațiile preliminare culese de noi, Tes se află într-o situație mult mai proastă în ceea ce privește regiunea, posibilitățile de a vîna etc. În al treilea rînd, o călătorie pînă aici nu este un lucru chiar atît de simplu, am mai scris despre asta și astăzi îi scriu și mai amănunțit Maneașei, care mă acuză (glumesc) că sînt „groaznic de neospitalier“. — Pînă acum n-am primit nici o scrisoare din Tes³⁸ și, deoarece nu știu nimic despre această localitate, firește că nu voi întreprinde nimic : s-ar mai putea de asemenea ca ei să ceară să fie mutați în altă parte dacă la Tes este într-adevăr atît de rău cum am auzit noi.

Şu-şu-şu este un sat destul de plăcut. E drept că este situat pe un loc cam gol, dar nu departe de el (la o verstă și jumătate sau două) se află o pădure, cam rărită, ce-i drept. De aici nu poți ajunge la Ienisei, dar rîul Şuş trece chiar la marginea satului și nu departe (la o verstă, o verstă și jumătate) curge un afluent destul de mare al Ieniseiului, unde mă voi putea scălda. La orizont se profilează munții Saian sau o ramificație a lor ; pe alocuri crestele sînt complet albe, și nu cred ca zăpada care le acoperă să se topească vreodată. Înseamnă deci că și pe linia pitorescului se găsește aici cîte ceva, și nu degeaba, încă pe cînd eram la Krasnoiarsk, am încercat să compun o poezie : „În Şuşa, la poalele Saianului...“, dar, din nefericire, mai departe de primul vers n-am reușit să merg !

Mă surprinde că nu-mi scrii nimic despre expedierea celorlalte cărți. Ar fi regretabil dacă nu s-au trimis încă (ți-am scris de mult despre asta, încă de pe cînd eram la Krasnoiarsk *). Acum vapoarele merg pînă la Minusa (apa este în continuă creștere), așa încît ele mi-ar putea fi lesne reexpediate aici. Mai tîrziu însă va fi iarăși greu, deoarece Ieniseiul formează o sumedenie de bancuri de nisip, iar apele vor începe să scadă. Dar poate că ați și trimis cărțile ?

Cît privește reproșurile mele că îmi scrieți prea rar, ele sînt azi de domeniul trecutului, și totul se explică prin înțepineala uimitoare (pentru noi, deoarece nu eram obișnuiți) cu care venea răspunsul la scrisorile trimise. Despre aceasta

* — Vezi volumul de față, p. 28—29. — *Nota red.*

am scris, după cîte îmi amintesc, acum o lună sau o lună și jumătate : prin urmare reproșurile mele se refereau la scrisorile pe care mi le-ați trimis încă la sfîrșitul lui martie ! Acum însă primesc poștă mai des decît înainte, iar ca să se fi pierdut vreo scrisoare, nu prea îmi vine să cred, căci ne-am fi dat seama la primirea scrisorilor următoare. Pe cît se vede, în afară de prima scrisoare, pe care Aniuta a expediat-o pe adresa gării, nu s-a mai pierdut nici una. Aici, la țară, va trebui să acord și mai mult timp corespondenței, așa încît ar fi mai bine să primesc cît mai des scrisori din „Rusia“.

Îmi scrii : „Anea spune că răspunsul către redacție ea l-a citit deja“. Nu înțeleg tocmai bine : cine a citit deja răspunsul, ea sau redacția ? Nu cumva cunoaște Anea unele amănunte cu privire la diferendul cu redacția, la războiul pe care-l duce împotriva ei căutătorul de aur & Co. ? Nu cumva a auzit ce spune „partea cealaltă“, adică vreunul dintre membrii redacției ?³⁹ Aștept să-mi scrie. M-ați abonat la vreun ziar ? Aici n-am nici un fel de ziare. Și la Minusa ar trebui să mi se trimită ziare, căci nici acolo nu există sală de lectură.

Salutări lui Mark. De ce nu dă nici un semn de viață ? Pot să-i comunic lui și lui Mitea că aici par a fi locuri destul de bune pentru vînătoare. Ieri am făcut vreo 12 verste ca să vînez rațe și becaține. Vînat e mult, dar fără cîine de vînătoare treaba merge destul de greu, mai ales pentru un țintaș slab ca mine. Sînt chiar și capre sălbatiche, iar în munți și în taiga (la o distanță de 30—40 de verste, unde se duc uneori să vîneze țărani din partea locului) se găsesc veverițe, samuri, urși și cerbi.

Îmi pare rău că nu mi-am luat impermeabilul. Aici mi-ar fi prins bine. Nu mi l-ați putea trimite într-un colet ? Căci nu știu cînd voi mai avea prilejul să merg la oraș și cine știe dacă voi găsi ceva potrivit la Minusinsk, care e mai mult un amestec de sat și oraș. Poate că (dacă vor fi bani) îl voi mai ruga pe Mark să-mi cumpere un revolver bun : deocamdată însă n-am încă nevoie de el.

Al tău, V. U.

Ce se mai aude despre Columb ? * Am auzit că s-a însurat și că e bolnav. Nu știți nimic despre el ?

Anatoli și Iuli au fost din nou încarcerați : n-au vrut să plece înainte de a se deschide navigația, și guvernatorul general a dispus ca ei să aștepte în închisoare !! Vaporul spre Ieniseisk urma să plece din Krasnoiarsk în ultima decadă a lunii mai.

Pentru Maneașa

18. V. 1897

Am primit, Maneașa, extrasele făcute de tine, pentru care îți mulțumesc frumos. Nu cred să mă pot ocupa de ele mai îndeaproape înainte de sosirea toamnei, căci acum îmi petrec timpul mai mult hoinărind și nu fac nimic. De aceea nu pot încă să-ți spun dacă voi mai avea nevoie de ceva și de ce anume.

În privința afirmației tale că sînt „groaznic de neospitalier“, dă-mi voie să te contrazic. Căci înainte de a fi „ospitalier“, adică de a primi oaspeți, trebuie, în primul rînd, să afli unde vei locui, lucru pe care nu-l știam atunci cînd eram la Krasnoiarsk. Vei fi de acord, sper, că nu te poți considera informat cînd auzi de la alții și repeți după ei : „Șu-șu-șu“, dar n-ai nici cea mai mică idee despre felul cum se prezintă drumul pînă la acest Șu-șu-șu, cum arată localitatea, care sînt condițiile de trai etc. Și apoi, înainte de a fi ospitalier, trebuie mai întîi să te convingi că oaspeții vor putea să ajungă la destinație și să se instaleze, nu zic confortabil, dar cel puțin suportabil. Or, pînă în ultimul timp, adică pînă la jumătatea lui mai, nu puteam spune așa ceva. Apoi, scrisoarea de față tu o vei citi, probabil, abia în iunie. Înseamnă că cea mai bună jumătate din vară se va pierde numai cu informări și pregătiri ! Ar mai avea vreun rost ? Că drumul pînă aici este destul de anevoios și nu prea plăcut te-ai putut convinge, bineînțeles, din scrisoarea în care ți-am descris călătoria mea cu sania. Și încă e bine că a fost timp frumos. Dar dacă ar fi plouat ?... Aici vremea e foarte schimbătoare. Ieri, de pildă, am plecat la vîntoare ; dimineața vremea a fost admirabilă, iar ziua a fost

* Este vorba de I. H. Lalaianț. — *Nota red.*

foarte cald, ca într-o zi de vară. Spre seară însă s-a stîrnit deodată un vînt cumplit, foarte rece, iar pe deasupra a început să și plouă. Ne-am întors cu toții plini de noroi și, dacă n-am fi avut haine *îmblănite*, am fi înghețat pe drum. Localnicii spun că în Siberia asemenea schimbări nu sînt rare nici vara, așa încît *pînă și vara*, cînd pleacă la drum, își iau cu ei haine îmblănite*. Pînă nu te aclimatizezi și nu te familiarizezi cu mediul nou, nu se cade să inviți oaspeți.

În orice caz, chiar de va fi cazul să veniți cîndva pe aici, va trebui ca în prealabil să *vi se telegrafieze* din Minusa că vapoarele merg pînă la oraș și că navigația s-a normalizat. Altfel se poate întîmpla oricînd ca vaporul să vă lase la jumătatea drumului. Îniseiul formează o sumedenie de praguri și bancuri de nisip, astfel încît perioada în care navigația se face chiar pînă la Minusinsk durează foarte puțin, și trebuie „s-o prinzi“. Eu nici în momentul de față, bunăoară, nu știu sigur dacă vapoarele ajung pînă la Minusa : cred că ajung, deoarece apa crește foarte mult.

Apropo de telegrame. „Poștașul“ nostru (de plasă) se duce la Minusa joia și luna (zilele în care sosește poșta în această localitate). De aceea, dacă aveți să-mi comunicați ceva telegrafic, e de preferat să trimiteți telegrama miercuri sau duminică, adică în așa fel încît să ajungă la Minusinsk joi sau luni *dimineța*. În acest caz, eu o voi primi marți sau vineri dimineța. Se poate telegrafia, firește, și în orice altă zi, cînd telegrama se transmite printr-un curier special, dar asta este mult mai costisitor și numai pentru cazuri de extremă urgență.

Mă miră mult, de altfel, faptul că pleci cam fără chef în străinătate. Să fie oare mai interesant să stai într-un sătuc din împrejurimile Moscovei?? Și dacă *te deplasezi* la Moscova ca să iei lecții de muzică, n-ai putea să te deplasezi și acolo pînă la un oraș din apropiere? De altfel, cred că această scrisoare o vei citi undeva în străinătate.

Cu o strîngere de mînă, al tău, V. U.

---

* Mă gîndesc să-mi fac rost de o scurtă îmblănită pentru expedițiile mele vi-nătorești.

Ai grijă să-mi trimiți tot felul de cataloage, în special de la anticari și mai ales din străinătate.

Trimisă din Șuşenskoe la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 2—3*

Se tipărește după manuscris

25

CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

25. V. 1897

Am primit alaltăieri, dragă măicuță, scrisoarea ta din 5 mai și-ți răspund cu prima poștă. Mă mir și eu cum de nu v-am scris atîta vreme în a doua jumătate a lunii aprilie: pesemne că în învălmășeala de atunci am lăsat să treacă o zi, două, dar pe urmă ți-am scris foarte des, atît înainte de a pleca din Krasnoiarsk cît și din drum. Și de aici îți scriu destul de des: o dată pe săptămîină. Ca să scriu mai des îmi lipsește pur și simplu materialul; de altfel, răspund îndată la toate scrisorile, așa că uneori s-a întîmplat, pare-mi-se, să-ți scriu și de două ori pe săptămîină.

În prezent n-am nici o știre despre starea sănătății lui E. E.; probabil că e satisfăcătoare din moment ce tovarășii din Tes nu scriu nimic. Călătoria a istovit-o serios, în special drumul făcut cu caii, și abia aștepta să ajungă în sat să se odihnească. Nu-mi amintesc să fi primit pe adresa mea o scrisoare de la tine adresată ei: se prea poate să i-o fi trimis și între timp să fi uitat de ea.

M-a pufnit pur și simplu rîsul cînd am citit în scrisoarea ta că „caraghiosul. ăsta” de Mitea nu vine aici! Dar am scris asta în glumă! * Ce rost ar avea să se trambaleze pe o distanță de 4 500 de verste, să piardă o lună cu drumul (dus și întors) și totul pentru o minunăție ca Șu-șu-șu! Mă necăjește doar gîndul că din pricina mea nu v-ați hotărît încă unde să plecați pe timpul verii și astfel pierdeți și lunile cele mai bune și vilele cele mai bune etc.

* Vezi volumul de față, p. 32. — *Nota red.*

Îmi pare rău de întârzierea cu care au fost expediate cărțile (dacă au fost expediate ; îmi scrii că „zilele acestea“ le trimiteți). Eu credeam că sînt deja pe drum. Acum ar trebui să aflu cînd vor ajunge la Krasnoiarsk. Cred că nu înainte de sfîrșitul verii !

Aici o duc destul de bine : mă îndeletnicesc asiduu cu vînătoarea, am făcut cunoștință cu vînătorii din partea locului și mă duc să vînez împreună cu ei ⁴⁰. Am început să mă duc la scăldat ; deocamdată mai trebuie să merg destul de departe, la vreo două verste și jumătate, dar mai tîrziu voi putea merge ceva mai pe aproape, la o verstă și jumătate. Pentru mine însă toate distanțele astea nu contează, deoarece și în afară de vînătoare și de scăldat îmi petrec cea mai mare parte din timp plimbîndu-mă. Numai ziarele îmi lipsesc, dar sper că în curînd voi începe să le primesc, că voi le-ați și trimis.

Am primit o scrisoare de la Bazil, din Tes. Scrie că e o localitate infectă, o adevărată pustietate : nu are nici pădure și nici un rîu prin apropiere (curge o apă la o depărtare de două verste, ceea ce pentru el înseamnă departe !), nu ai unde merge la vînătoare sau la pescuit. Așa că, dacă este vorba de mutare, ar trebui ca ei să vină aici : eu nu am nici un interes să mă mut acolo. A. M. a venit pe la ei pentru o zi (la 14 mai) din Krasnoiarsk, însoțind un lot de coloniști ; apoi s-a întors la Krasnoiarsk cu intenția de a reveni la Tes, de data asta pentru a se stabili acolo.

Salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Pentru Aniuta

25. V. 1897

Îmi pare nespus de rău că din cauza mea pregătirile voastre pentru plecarea în străinătate înaintează în ritm de melc. M-am aranjat aici atît de bine (și, fără îndoială, mai bine decît toți ceilalți tovarăși), încît mama nu are absolut nici un motiv să fie îngrijorată. Cît privește vilegiatura ei, sînt și eu de părere că în străinătate ea s-ar putea odihni incomparabil mai bine decît dacă ar veni aici, după un

drum de cîteva mii de verste făcut cu tot felul de mijloace de transport. De altfel acum — adică în momentul cînd citeşti această scrisoare — toate acestea sînt, probabil, lipsite de interes.

Din scrisoarea ta nu înţelegeam la început de ce îmi scrii: „*Repet*, eu nu-i arăt etc.“⁴¹, dar apoi mi-am adus aminte că am mai vorbit, pare-se, cu tine despre treaba asta la Moscova sau chiar la Petersburg. Am uitat cu desăvîrşire acest lucru — acolo a fost o învîlmăşeală atît de complicată —, căci altfel, se înţelege, nu ți-aş fi spus a doua oară. Redactorul este ocupat, cred, pînă peste cap, și de aceea nu-mi comunică nimic în afara relațiilor strict profesionale dintre mine și revistă*. De aceea cred că era chiar deplăsată cererea mea de a mi se trimite onorariul în cărți: n-are el cînd să-și mai bată capul cu treaba asta relativ complicată. Dacă nu i-ai scris încă nimic în această privință, nici să nu-i mai scrii. Onorariul primit pentru primul articol îmi va ajunge, cred, timp de aproape un an pentru completarea alocației mele⁴², iar restul, ceea ce voi primi pentru următoarele două articole⁴³, intenționez să-l folosesc pentru reviste și cărți. (Nu știu cît anume mi-ați trimis pînă acum: mi-ar ajunge 30—40 de ruble, iar restul să fie folosit pentru reviste.)

În privința revistelor v-am mai scris** (pentru orice eventualitate, repet, deși cred că cel puțin o parte din ele mi-au și fost trimise aici) că trebuie să mă abonați la următoarele publicații: 1) „Russkoe Bogatstvo“; 2) „Russkie Vedomosti“***; 3) „Vestnik Finansov“ (de la începutul anului); 4) „Soziale Praxis“; 5) „Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik“ (herausgegeben von Braun). Cît despre cărți, în parte am și scris, pare-se, și anume despre „Indicatorul fabricilor și uzinelor“, ediția a 3-a, Petersburg, 1894 (5 ruble, dacă nu mă-nșel) și despre cartea lui Ciu-

* Revista s-o trimite direct pe adresa mea, pe care te rog să le-o comunici; banii însă să ți-i trimită ție.

** Vezi volumul de față, p. 34. — *Nota red.*

*** Poate veți socoti că e mai convenabil să-mi trimiteți exemplarul vostru după ce-l veți fi citit. Căci dacă veți potrivi trimiterile după zilele în care se primește aici poșta (și asta vom învăța repede să facem), va trebui să-l expediați numai de două ori pe săptămînă. Asta înseamnă și mai puțină bătaie de cap cu trimiterea și mult mai puține cheltuieli decît în cazul trimiterii lui zilnice, care costă tot atît cît și ziarul însuși.

prov și Posnikov în legătură cu prețurile cerealelor *. Dacă nu au fost trimise împreună cu celelalte cărți (ceea ce ar fi regretabil, deoarece în cazul acesta va dura trei luni pînă să le primesc), trimite-le, te rog, în banderolă. Tocmai de aceste cărți (plus „Anuarul“, bineînțeles dacă ați reușit să-l găsiți) am nevoie în munca mea mai mult decît de oricare altele. Apoi, dintre cărțile noi trimite-mi direct aici tot ce e mai interesant, ca să le primesc mai repede și să nu rămîn prea mult în urmă. Apropo, dacă a apărut darea de seamă asupra dezbaterilor care au avut loc în cadrul Societății economice libere în problema prețurilor la cereale (în legătură cu cartea lui Ciuprov și Posnikov), trimite-mi-o ⁴⁴.

Mă tot gîndesc cum am putea folosi biblioteca din Moscova : ați aranjat ceva în această privință, adică ați căpătat acces la vreo bibliotecă publică ? Căci dacă am putea lua cu împrumut pe termen de două luni (ca la Petersburg, la biblioteca Societății economice libere), expedierea în *banderolă* nu ar costa atît de mult (16 copeici de fiecare funt (se pot trimite 4 funturi = 64 de copeici) ; 7 copeici în plus pentru trimitere recomandată) și mi-ar fi, desigur, mai convenabil să cheltuiesc banii cu expedierea cărților și să am multe cărți, decît să cheltuiesc mult mai mult cu *cumpărarea* unui număr mic de cărți. Am impresia că așa ar fi mult mai avantajos pentru mine ; întrebarea e numai dacă se pot căpăta cărți pe asemenea termen (cu garanție, bineînțeles) de la o bibliotecă bună, cum ar fi cea universitară ** sau biblioteca Societății juridice din Moscova (trebuie să vă informați, să luați catalogul bibliotecii, să aflați care sînt condițiile pentru primirea de noi membri etc.), sau de la oricare alta. Probabil că la Moscova există cîteva biblioteci bune. V-ați putea interesa și de cele particulare. Dacă a mai rămas careva dintre voi la Moscova, îl rog să se informeze despre toate acestea.

Dacă pleci în străinătate, dă-mi de știre, și-ți voi scrie amănunțit ce cărți aș dori să capăt de acolo. Trimite-mi cît

* Vezi volumul de față, p. 33. — *Nota red.*

** Cred că lui Mitea nu i-ar fi greu să aranjeze acest lucru printr-un student de la drept sau ducîndu-se direct la profesorul de economie politică și spunîndu-i că dorește să lucreze în această specialitate și că ar vrea să împrumute cărți de la biblioteca principală. Numai că acum treaba asta va trebui amînată pînă la toamnă.

mai multe cataloage de tot felul de la anticari etc. (biblioteci, librării).

Al tău, V. U.

Cît privește veștile din Petersburg, aproape că nu mai am nici o speranță ; nu mai am de la cine să le aștept acum, căci pe director de mult l-am lăsat în plata domnului.

Cînd scrii Bulocikinelor, trimite-le salutări din partea mea. Roagă-le să-mi trimită fotografiile lor în schimbul uneia de-a mea. Ce se aude cu procesul lor ?

Trimisă din Șuşenskoe la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 2—3*

Se tipărește după manuscris

26

CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

8. VI alten Styls (20/VI).

Alaltăieri, 6.VI, am primit, dragă măicuță, scrisoarea ta și a Maneașei trimisă din Varșovia. Abia din cuprinsul ei am aflat că, în sfîrșit, ați lăsat la o parte toate ezitățile voastre și ați pornit la drum. Foarte bine ați făcut ! Vă urez să vă aranjați și să vă odihniți cît mai bine în vara asta. Nu înțeleg de ce ți-e teamă că în curînd vei fi cuprinsă de Heimweh *. Cînd pleci numai pentru o vară ? Nu prea îmi vine să cred. Eu voi continua să scriu la fel de des ca și pînă acum, iar faptul că poșta va face 3—4 zile în plus nu înseamnă mare lucru, cînd pînă la Moscova este oricum o distanță considerabilă.

Cred că ai primit deja toate scrisorile mele precedente din Șușa și știi acum că m-am aranjat destul de bine. Astăzi se împlinește o lună de cînd mă aflu aici și nu pot decît să spun încă o dată : și de locuință și de masă sînt pe deplin

* — dor de țară. — *Nota trad.*

mulțumit ; cît despre Mineralwasser *, de care mă întrebi, nici nu mă mai gîndesc la ea și sper că în curînd am să-i uit pînă și numele. Acum aștept oaspeți : trebuie să vină un tovarăș din Minusa, apoi Gleb pentru o partidă de vînătoare. Înseamnă deci că nu mă voi plictisi. Iuli a plecat la 27/V din Ieniseisk la Turuhansk. Anatoli însă a rămas, deoarece medicul care l-a examinat din ordinul guvernatorului general l-a găsit slăbit. Probabil că acum locul de deportare îi va fi fixat în districtul Minusinsk ; poate chiar aici la mine. Nici doctorului nu i s-a fixat ca loc de deportare districtul Iakutia. El va trebui să stea la Kirensk **.

Mulțumesc Maneașei pentru rîndurile adăugate.

Vă sărut pe amîndouă. Al tău, V. U.

Pentru Aniuta

Ți-am mai scris, pare-se, în legătură cu ziarele și revistele. Îmi pare rău că nu i-am scris lui Mark. S-ar putea ca de aici să iasă o mare întîrziere.

Trimite-mi cît mai multe „apariții literare“ de tot felul : pentru început, măcar niște cataloage, prospecte etc. În acest scop trebuie să scrii la diferite adrese, ca să poți strînge cît mai multe. Tare aș vrea să-mi procur originalele clasicii economiei politice și ai filozofiei. Ar fi bine dacă ai afla care sînt edițiile cele mai ieftine (people edition *** etc.) și cît costă ele. Cred că multe dintre ele nu pot fi găsite decît la anticari. De altfel, am să aștept mai întîi să-mi dați de știre cum și unde v-ați instalat, iar după aceea voi mai avea tot timpul să vă scriu.

Gleb îți trimite multe complimente. Ei se află acum la Tesinsk cu toții, inclusiv A. M. (care s-a lăsat de serviciu). În ultima vreme au avut o mulțime de oaspeți, așa că nu s-au plictisit. S-au instalat destul de bine, după cum scriu.

Deocamdată tot fără ziare stau. Nu știi de ce n-a venit nici „Novoe Slovo“ pe luna mai. Trimite-mi ziarul pe

* — apă minerală. — *Nota trad.*

** Doctorul — I. M. Leahovski. — *Nota red.*

*** — ediție populară. — *Nota trad.*

care-l citești sau chiar și numerele disparate pe care le cumperi. Să mă uit cel puțin prin ele.

Te las cu bine. Scrie-mi mai des.

Al tău, V. U

*Scrisă la 8 iunie 1897
Trimisă din Șuşenskoe în Elveția*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 2—3*

Se tipărește după manuscris

27

CĂTRE M. T. ELIZAROV

15. VI. 1897

Cu penultima poștă am primit, Mark, scrisoarea d-tale din 23/V. Foarte bine că te apuci și d-ta, în sfârșit, „să mîzgălești hîrtie”. Sper că „plictiseala cumplită” de care te plîngi te va sili să faci mai des acest lucru, ceea ce m-ar bucura nespus de mult. De altfel în prezent ne aflăm amîndoi într-o situație oarecum analogă. Amîndoi stăm la țară singuri — e drept că eu sînt ceva mai departe —, așa că trebuie să punem accentul pe corespondență.

Pentru mine a fost o noutate că moșia Kokușkino a și fost scoasă în vînzare și că în legătură cu această chestiune Mitea a plecat la Kazan⁴⁵. Dar i s-a dat procură să păstreze proprietatea? Să-mi scrii cum se va rezolva această chestiune. Pe de o parte, s-ar părea că e bine că se sfîrșește, în fine, o dată pentru totdeauna, dar pe de altă parte „sfîrșitul” acesta este totuși cel mai neplăcut; el va pricinui multă bătaie de cap și, după toate probabilitățile, va aduce și pagubă.

Lada cu cărți nu numai că nu am primit-o, dar nici măcar nu am știut că mi-ați trimis-o. Pe numele cui a fost expediată și cînd? Cui i-a fost remisă recipisa de predare a coletului? Scrie-mi despre toate astea. Dintr-o scrisoare a mamei știu că era vorba să-l expedieze printr-un birou de transport. Înseamnă că pînă la primirea lui va trece destul de mult timp, s-ar putea chiar vreo două-trei luni. Dacă

s-au cumpărat ceva cărți noi pentru a fi expediate în acest colet, scrie-mi, te rog (dacă mai ții minte), care anume, căci acum nu mă pot decide să comand anumite cărți, gândindu-mă că poate ele se și află pe drum.

Am început să primesc „*Russkie Vedomosti*” și-l citesc cu o aviditate care nu poate fi explicată decât ca o reacție firească după o îndelungată lipsă de ziare. M-ați mai abonat la ceva ? („*Russkoe Bogatstvo*” ; „*Vestnik Finansov*” — pe numele Ribkinei⁴⁶ ; ziare germane). Ziarele se primesc în ziua a 13-a după fiecare miercuri și sîmbătă. Înseamnă că atîtea zile face poșta de la Moscova pînă aici : rețineți această cifră pentru eventualitatea unor calcule în legătură cu expedierea.

Am primit alaltăieri darea de seamă a societății pentru organizarea de distracții populare⁴⁷. Multe mulțumiri.

De la ai noștri din străinătate nu am primit încă nici o scrisoare. Pesemne că, din cauza deplasărilor, ei au primit mai rar scrisorile mele și, la rîndul lor, mi-au scris mai rar. Nici eu nu mai știu unde să le scriu acum. La Berna cred că nu mai are rost, iar altă adresă nu am. Ultima oară i-am scris mamei acum o săptămîină, cînd ți-am trimis și d-tale o carte poștală. Astăzi nu-i scriu separat, dar te rog să-i transmiți d-ta această scrisoare, ca să nu se neliniștească și să aibă și de data asta un semn de viață de la mine.

N-ar fi rău dacă și Mitea, după ce se va înapoia, s-ar apuca și el să mîzgălească hîrtie. Nu i-am răspuns încă la scrisoarea lui „teoretică” ; adevărul e că la Moscova gîndurile mi-au fost atît de împrăștiate, încît nu am reținut nimic din relatarea sa cu privire la problema care-l interesează. Iar din scrisoarea lui nu mi-am putut face o idee prea precisă, în primul rînd, pentru că a scris prea concis, iar în al doilea rînd, pentru că nu am la îndemîină o traducere rusă a cărții la care se referă și de aceea nu dispun de datele necesare.

Cu o strîngere de mînă, al d-tale, V. I.

P.S. Ideea de a aranja lucrurile în așa fel încît să mi se trimită aici cărți de la o bibliotecă din capitală mă preocupă tot mai mult și tot mai frecvent ; uneori încep să cred că

altfel nu voi reuși să desfășor aici nici un fel de activitate publicistică, — atît de necesar este, pentru o asemenea activitate, un impuls din afară, care aici însă lipsește cu de-săvîrșire.

Trimisă din Șuşenskoe la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 2—3*

Se tipărește după manuscris

28

CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA

19.VII.1897

Ieri am primit, dragă măicuță, scrisoarea ta și cea a Maneșei din 29.VI. Merçi pentru ele.

Deoarece scrisorile noastre fac prea mult timp pe drum, răspunsurile la întrebări sosesc cu atîta întîrziere, încît adeseori e pur și simplu de prisos să mai răspunzi. Așa, de pildă, în ultima ta scrisoare tot te mai arăți îngrijorată în privința banilor și a coletului cu cărți, dar între timp ai primit deja — și de mult, sper — scrisoarea mea care lămurește toată această chestiune : banii i-am primit de mult ; a durat mult pînă să-i primesc, fiindcă nu am avut nevoie de ei, iar A. M. n-a avut cu cine să mi-i trimită. Coletul cu cărți nu l-am primit încă : nu știu dacă o fi sosit la Krasnoiarsk (era așteptat să sosească pe la sfîrșitul lui iunie) ; de acolo ar putea să-mi parvină cu o ocazie, care cred că se va ivi curînd. Ca să-l trimită prin poștă, ar costa, probabil, destul de mult, deoarece poșta nu se transportă cu vaporul ; iar pe calea ferată nu merge decît pînă la Acinsk, și de acolo cu caii pînă la Minusa.

Tot astfel știi deja acum, desigur, nu numai că i s-a propus lui Mark să se mute la Petersburg, dar și ce a hotărît el ; Mark mi-a scris că așteaptă răspunsul vostru din străinătate.

Am primit scrisoarea în care îmi relatezi cum stau lucrurile cu Kokușkino și ți-am și răspuns. Ieri am primit și o

primă scrisoare de la Mitea, în care, la rîndul său, îmi scrie cum a decurs călătoria lui la Kazan.

În ceea ce privește igiena, cred că m-am aranjat aici la fel de bine ca voi amîndouă la Spitz⁴⁸; mă scald și eu (uneori de două ori pe zi) în Ienisei, fac plimbări *, mă duc la vînătoare. Pentru plimbare, e drept, nu prea sînt aici locuri potrivite, dar cînd merg la vînătoare mi se întîmplă să mă aventurez departe, în locuri destul de atrăgătoare.

De la Tes am primit ieri știrea că vor avea o nuntă: a lui Bazil cu A. M. Mă cheamă să le fiu cavalier de onoare⁴⁹. Dar mai e pînă atunci.

Îmi pare foarte rău de Petr Kuzmici ** ! Abia din scrisoarea ta am aflat ce s-a întîmplat cu el !

Te sărut și te rog să nu-ți faci griji din pricina mea.

Al tău, V. U.

Am primit o scrisoare de la doctor, din Verholensk (gubernia Irkutsk), unde i s-a fixat locul de deportare. Acolo este și N. E. Fedoseev.

Pentru Maneașa

Îmi ceri, Maneașa, să-ți descriu satul Șu-șu-șu... Hm, hm ! Dar pare-mi-se că l-am mai descris o dată. Satul e mare și are cîteva ulițe, care sînt destul de murdare, pline de praf, cum se și cade să fie. E înconjurat de stepă ; grădini și, în general, vegetație nu există. Satul este înconjurat de... bălegar, care aici nu se transportă pe cîmp, ci se aruncă la marginea satului, astfel încît, pentru a ieși din sat, trebuie aproape întotdeauna să treci peste grămezi de bălegar. În imediata apropiere a satului curge rîulețul Șuș, acum complet secat. La o verstă, o verstă și jumătate depărtare de sat (mai exact, *de mine* : satul e lung), Șuș se varsă în Ienisei, care formează aici o mulțime de insule și de brațe, așa încît nu se poate ajunge la albia lui principală. Eu mă scald în brațul cel mai mare al Ieniseiului, dar și în el apa scade

* Apărîndu-mă cu o plasă împotriva țînțarilor, care se găsesc aici cu nemiluita. Și asta încă nu-i nimic în comparație cu nordul !

** Este vorba de P. K. Zaporojeț. — *Nota red.*

acum mereu. De partea cealaltă (opusă râului Șuș), cam la o verstă și jumătate, se află un „codru“, cum îl numesc solemn țărani, dar în realitate nu e decît o pădurice sărăcăcioasă, mult rărită de pe urma tăierilor, unde nu găsești nici măcar umbră ca lumea (în schimb sînt multe căpșuni !) și care nu are nimic comun cu taigaua siberiană, pe care o cunosc pînă acum numai din auzite, căci de văzut nu am văzut-o (pînă acolo e o distanță de cel puțin 30—40 de verste). Munții... în privința munților m-am exprimat nu tocmai precis, căci ei se află *la vreo 50 de verste* de aici, așa încît pot numai să-i privesc cînd nu sînt acoperiți de nori... exact așa cum din Geneva poți privi Montblancul. De aceea primul (și ultimul) vers din poezia mea conține o oarecare hiperbolă poetică (au poezii o figură de stil care se cheamă așa !) cu privire la „poalele munților“ *... și de aceea la întrebarea ta : „Ce munți ai urcat ?“, nu pot să răspund decît : niște coline de nisip care se înalță în așa-zisul „codru“. În general, nisip e destul pe aici.

Lucrarea mea înainteză cu pași de melc **. Nici nu știu dacă o să mai fie nevoie de extrase. Sper ca pînă la toamnă să mă aranjez cu primirea de cărți de la vreo bibliotecă din Moscova sau din Petersburg.

Am citit cu plăcere pasajele în care descrii viața din străinătate și impresiile tale de acolo. Aș fi foarte bucuros dacă mi-ai scrie mai des.

Planul vostru de a-mi trimite aici, la distanță de 6 000 de verste și ceva, „un pudîșor de vișine“ m-a lăsat cu gura căscată de mirare (și nu din dorința de a înghiți aceste vișine. Pe aici nu sînt vișine ; dar vor fi pepeni verzi)... în fața exuberanței imaginației voastre. Pe lîngă voi, chimiștii noștri sînt niște pigmei !!

Al tău, V. U.

Trimisă din Șușenskoe în Elveția

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 2—3*

Se tipărește după manuscris

* Vezi volumul de față, p. 36. — *Nota red.*

** Lenin se referă la lucrarea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“. — *Nota red.*

M.A. Ulianova
1898

CĂTRE M. A. ULIANOVA

17.VIII

Am primit alaltăieri, dragă măicuță, scrisoarea ta din 29.VII (10.VIII), ca și pe cea a Maneașei.

Mă mir de ce afirmi mereu că vă scriu rar : pe cît îmi amintesc, de mult timp vă scriu în fiecare săptămînă, iar uneori și de două ori pe săptămînă, adică cu fiecare poștă.

În privința lăzii cu cărți am început și eu să am unele nedumeriri : după ce la sfîrșitul lunii iunie am primit din Krasnoiarsk știrea că lada trebuie să sosească pe la sfîrșitul aceleiași luni și că trebuie să plătesc pentru ea o taxă suplimentară de vreo 9 ruble, nu am mai primit nici o veste, deși chiar atunci (la 1. VII) am trimis la Krasnoiarsk, în legătură cu aceste cărți, două scrisori, dintre care una conținea și bani *. Cunoscutul care mi-a promis că se va ocupa de cărțile mele s-a dovedit a fi extrem de neglijent și nici nu-mi răspunde la scrisori **. Acum i-am trimis Popovei o carte poștală, la care am mai anexat una pentru răspuns ; poate că-mi va răspunde. Tristă poveste ! Mai rău ca orice e că nici măcar nu mi se scrie și nu mi se comunică cum stau lucrurile ! Să se fi produs o întîrziere la biroul de transport ? Nu-i așa că șnapanii ăștia nici nu se obligă să predea obiectul la termen și nu răspund de întîrziere ?

Despre pierderea scrisorilor voastre îmi scrie și Ariuta. (Apropo, am primit de la ea o carte de Gumpłowicz și „Archiv“. Îi mulțumesc pentru ambele cărți.) Nu știu ce scrisori s-au pierdut ; eu vă comunic întotdeauna ce primesc. O scrisoare a zăcut vreo două luni la Minusinsk, după cum ți-am mai scris. Am reclamat îndată la oficiul poștal de acolo, anexînd ca dovadă plicul scrisorii respective ***. Dacă s-a pierdut vreuna dintre scrisorile recomandate sau vreo tipăritură trimisă în banderolă, trebuie păstrate recipisele și să se ceară neapărat despăgubiri ; numai așa îi vom învăța pe acești „Ivan Andreici“⁵⁰ din Siberia să fie punctuali.

* Aceste scrisori nu s-au păstrat. — *Nota red.*

** Nu s-a putut stabili despre cine e vorba. — *Nota red.*

*** Scrisorile nu s-au păstrat. — *Nota red.*

Despre mine nu prea am ce scrie. De aceea și scrisorile mele sînt scurte, pentru că viața e mult prea monotună. Ambianța de aici v-am descris-o toată, iar sub raportul vieții lăuntrice zilele nu se deosebesc una de alta decît prin aceea că azi citești o carte, iar mîine alta ; azi te duci la plimbare în locuri situate la dreapta satului, iar mîine în locuri situate la stînga lui, astăzi scrii o lucrare, mîine alta (acum am lăsat lucrarea mea principală, ca să scriu un articol ⁵¹). Sînt, bineînțeles, perfect sănătos ; uneori mă duc la vînătoare. Acum e o vreme păcătoasă : vînt, frig, burniță mărunță de toamnă, așa că stau mai tot timpul în casă. Probabil că vor mai fi zile frumoase în septembrie. Am de gînd să mă duc la Minusinsk pentru mici cumpărături : o lampă, unele lucruri pentru iarnă etc. ; m-am înțeles cu Prominski să mergem împreună.

Îi mulțumesc Maneașei pentru scrisorica ei. Mă întrebă cam ce aș vrea să primesc din străinătate : Mitea, zice ea, așteaptă un ceas de nichel... Hm, hm ! Ceas am și deocamdată merge bine ; poate doar un deșteptător mi-ar fi (sau, mai bine zis, mi-ar putea fi) de mare folos, deoarece aici dorm excesiv de mult, așa că, fără îndoială, nu numai că am recuperat din plin orele nedormite la închisoarea preventivă, dar am făcut și rezerve serioase... Numai că nu știu cum să mi-l trimitați aici. Poate doar cu vreo ocazie...

E de la sine înțeles că Aniuta, stînd la țară, nu-mi va putea face comisioanele în materie de cărți. Doar dacă la întoarcere se va întîmpla să treacă prin Berlin sau Leipzig. V-am mai scris că scriitorul s-a declarat dispus să îndeplinească rugămintea mea de a-mi trimite cărți, și am și primit de la el cîteva (și probabil că voi mai primi și altele) ; înseamnă deci că sub acest raport am tot ce-mi trebuie și deocamdată nu duc lipsă de cărți.

Te îmbrățișez pe tine și pe surori, V. U.

*Scrisă la 17 august 1897
Trimisă din Șuşenskoe în Elveția*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 2—3*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. T. ELIZAROV ȘI M. I. ULIANOVA

7.IX

Îți trimit, Mark, în banderolă, recomandat, articolul meu *. Trimite-l, te rog, cât mai repede (e și așa destul de întârziat) scriitorului împreună cu scrisoarea adresată lui, pe care o anexez ⁵².

La 5/IX am primit, în sfârșit, numărul din iunie al revistei „Novoe Slovo“. Acum mă tem să nu-mi trimiteți și voi un al doilea exemplar. N-aș mai avea ce face cu el.

Cealaltă jumătate a acestei file e pentru Maneașa, de la care am primit scrisoarea din 18/30. VIII, cu ștampila poștei din Lausanne. Sper că toți ai noștri sînt de mult acasă.

Cu o strîngere de mînă, V. U.

Am citit deunăzi în „Russkie Vedomosti“ că la Tula statisticienii nu au fost confirmați ⁵³. N-o fi fost printre ei și chicagheanul? De ce nu mi-o fi răspuns la cea de-a doua scrisoare, pe care i-am trimis-o prin Maneașa încă din Krasnoiarsk? **

Cum stau lucrurile în privința împrumuturilor de cărți de la biblioteci?

Pentru Maneașa

7.IX.1897

Am primit, pe ziua de 5. IX, scrisoarea ta datată 18/30 și-ți mulțumesc pentru ea. Ați avut o idee foarte bună că ați luat bilete circulare ca să vizitați Elveția.

Sînt foarte bucuros că în cele din urmă ți-a plăcut totuși străinătatea. Ce planuri ai acum pentru iarna care vine? Probabil că sînteți ocupate pînă peste cap cu căutarea de locuință. Într-un oraș mare, problema locuinței

* Pentru orice eventualitate îți comunic, ca să poți controla, că el are 130 de pagini numerotate de mine.

** Chicagheanul — V. A. Ionov. Corespondența cu el nu s-a păstrat. — Nota red.

este anevoioasă și cât se poate de plicticoasă ! Probabil că tot mai alergați și căutați, dacă Mark și Mitea n-au reușit pînă acum să găsească ceva pentru voi.

Scrisoarea în care mama mi-a scris despre cererea ei am primit-o și i-am răspuns încă de atunci ⁵⁴. Demersurile făcute de Gleb și de Bazil pentru transferarea lor la Minusinsk nu au dus deocamdată la nici un rezultat, deși ei se ocupă energetic de această chestiune ⁵⁵. Eu nu fac nici un demers în acest sens și deocamdată nici nu intenționez să fac : pe de o parte, nu mă pot plînge de Șu-șu-șu, iar pe de altă parte îmi displace cu desăvîrșire starea aceea în care începi să te frămînți, ai emoții, aștepți răspuns, mereu trebuie să fii gata să pleci în altă parte etc.

Închei, urîndu-ți toate cele bune. Îți scriu puțin, pentru că astăzi am întîrziat cu trimiterea articolului și sînt tare grăbit. Sărutări mamei.

V. U.

Trimisă din Șușenskoe la Moscova
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 2—3

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

30.IX

După cum ți-am promis, măicuță dragă, îți scriu din Tes. Am sosit aici aseară. Drumul a durat destul de mult, deoarece eram trei (eu, Bazil și băiatul pe care l-am tocmit), cu bagaje, și aveam un singur cal, care pe deasupra mai era și foarte leneș.

Cei din Tes * s-au aranjat cât se poate de bine. Ei ocupă o locuință admirabilă, într-o casă mare cu două caturi (la Șușa nici nu există asemenea case), cea mai bună din sat.

* G. M. Krjijanovski, mama lui și V. V. Starkov. — *Nota red.*

Ei ocupă tot catul de sus, compus din 4 camere mari, bucătărie și antreu. Camerele sînt spațioase, luminoase, înalte și curate, mobila e bună, într-un cuvînt o locuință admirabilă cu 6 ruble pe lună. Gleb are acum ceva de lucru, astfel că au reușit să se descurce și să depășească criza financiară, căci un timp au dus-o destul de greu. A. M. a obținut un post de felceriță în satul Sagaiskoc din același district, la o depărtare de cîteva zeci de verste. Probabil că nu va sta mult în acest post, deoarece starea sănătății ei îi interzice cu desăvîrșire o asemenea muncă : se crede că peste o lună va fi înapoi. Gleb nu prea arată bine, e mereu suferind și nervos. Bazil e într-o stare înfloritoare. E. E. se simte în ansamblu foarte bine în familie și e absorbită de grijile gospodăriei, deși vara i-a fost cam greu și nici acum nu-i e ușor : ea trebuie să facă totul singură. Femei de serviciu nu se găsesc aici, iar vara nici măcar pentru scurtă vreme nu e cu putință să găsești pe cineva. Acum mai vine pe la ei o femeie care o mai ajută.

Chiar astăzi am fost cu toții la vînătoare. Este o vreme minunată și nu ne plictisim de loc. Am permis pentru cincî zile, așa încît voi pleca de aici vineri sau sîmbătă direct la Șușa ; pînă acolo sînt vreo 70 de verste.

E destul de mult de cînd n-am mai primit nimic de la Mark (ultima lui scrisoare e datată 12.IX). Aștept vești în legătură cu rezultatul „călătoriei lui de lichidare“ la Kazan. Mi-a scris, printre altele, de trimiterea unui cîine. Am luat la Șușa un cățeluș și sper să am la anul un cîine de vînătoare. Dacă aș aduce unul din Rusia, ar costa enorm de mult. Mark mă întrebă de asemenea ce se aude cu cartea la care lucrez : nu a mai înaintat de loc, e în același stadiu. Cînd mă voi întoarce la Șușa, sper să mă apuc mai sîrguincios de lucru și atunci vă voi scrie mai pe larg. Te sărut pe tine și pe Maneașa.

Al tău, V. U.

Și cei de aici spun că m-am îngrișat în timpul verii, m-am bronzat și arăt ca un adevărat siberian. Iată ce în-

seamnă vînătoarea și viața la țară ! Am și uitat de toate beteșugurile mele petersburgheze !

Toți cei din Tes vă trimit, bineînțeles, multe salutări.

*Scrisă la 30 septembrie 1897
Trimisă din Tesinskoe la Moscova*

*Publicată pentru prima oară în 1951,
în culegerea :*
V. I. Lenin. „Scrisori către familie“

Se tipărește după manuscris

32

CĂTRE M. A. ULIANOVA

12.X.1897

Pe ziua de 7 am primit, dragă măicuță, scrisoarea ta și a lui Mitea din 20.IX. Data trecută eram tare grăbit, și de aceea v-am scris foarte pe scurt, după cîte îmi amintesc. Astăzi, în schimb, vă voi scrie mai mult ca de obicei.

Multe mulțumiri lui Mitea pentru scrisoare. Răspund la întrebările lui : primesc „Voprosî Filosofii i Psihologii“ pe anul 1897 ; am primit și numărul pe 1896, pe care-l voi trimite după ce-l voi fi citit (deocamdată l-am dat celor din Tes).

Continui să mă duc la vînătoare. Acum vînătoarea este mult mai puțin reușită (vînătoarea de iepuri, cocoși de munte și potîrnichi este ceva nou pentru mine și abia trebuie să mă mai deprind cu ea), dar nu și mai puțin plăcută. Cum se face o zi frumoasă de toamnă (și anul acesta asemenea zile sînt destul de frecvente aici), îmi iau arma și încep să cutreier pădurea și cîmpiile. De cele mai multe ori merg împreună cu Prominski ; iau cîinele gazdei, pe care l-am deprins să meargă cu mine și care are unele reflexe (reduse, ce-i drept) de cîine de vînătoare. Mi-am făcut rost și de un cîine propriu : am luat un cățel de la o cunoștință de aici și sper ca pînă la vara următoare să-l cresc și să-l învăț ; numai că nu știu ce fel de cîine va ieși din el, nu știu dacă va avea miros fin. Nu mă pricep în asemenea lucruri, iar după originea lui „Pegas“ al meu nu prea poți să-ți faci o idee despre însușirile lui. Scurta vătuită cumpărată la Petersburg — pentru fiecare din noi — este cît se

poate de potrivită pentru vînătoare și sînt pur și simplu încîntat de ea. În general trebuie să spun că în ceea ce privește îmbrăcămîntea de iarnă și celelalte (de care mă întreb) nu duc lipsă de nimic. Multe lucruri pentru iarnă mi-am procurat la Minusinsk, și o să mai cumpăr cîte ceva. În general e destul de greu să cumperi ceva de acolo : aproape că nici nu ai ce alege, prăvăliile sînt de tip sătesc (vînd de toate ; marfa le vine periodic, și eu am nimerit tocmai într-un moment cînd marfa veche se isprăvisese, iar cea nouă nu sosise încă), așa că unui om obișnuit cu magazinele din capitală îi este destul de greu să găsească ceva aici. De altfel, e de mult timpul să ne debarasăm de aceste deprinderi din capitală : aici sînt cu totul deplasate și trebuie să ne obișnuim cu condițiile locale. Eu m-am și obișnuit, pare-se îndeajuns, dar numai cînd e vorba de cumpărături mai judec uneori ca la Petersburg : mă duc la magazin și-mi iau...

Să vă descriu mai amănunțit călătoria mea. La Minusinsk nu am stat decît două zile, timp în care n-am făcut altceva decît să alerg după cumpărături, să mă ocup de procesul lui Bazil (împreună cu el am declarat apel împotriva hotărîrii judecătorului de pace, care a recunoscut singur că sancțiunea aplicată e prea aspră⁵⁶. Rămîne de văzut ce va decide instanța a doua), să fac vizite pe la cunoscuți. La Minusinsk se află acum destul de mulți deportați politici : Tîrkov A. V. (implicat în procesul atentatului de la 1 martie 1881), Tiutcev N. S. și Iakovlev E. K. (narodopraveți), Melnikov (narodovoleți), Blažejewski (muncitor polonez), Raicin S. Gr. (cel mai apropiat dintre cunoscuții mei ; mi e și tovarăș de orientare politică), Kon F. I. (intellectual polonez ; a stat la ocnă), Stoianovski (implicat în procesul Ghinzburg ; a stat și el la ocnă). M-am văzut aproape cu toți. Cred că la iarnă voi reuși să-i mai vizitez o dată. E, poate, chiar mai bine să faci vizite decît să locuiești în permanență la Minusinsk, care nu mă atrage. Singurul avantaj pe care îl prezintă el este poșta (la Acinsk, acest avantaj este și mai mare, și „aș prefera“, desigur, această localitate). Dar asta numai așa, în treacăt, căci m-am obișnuit foarte bine cu Șușa și cu iernatul aici, așa că nu fac

nici un demers pentru transferare și nici pe tine nu te sfătuiesc să faci.

La Tes am fost împreună cu Bazil. Am petrecut foarte bine și am fost cât se poate de încântat să mă întâlnesc cu tovarășii de acolo și să stau în mica lor societate, după șederea mea la Șuşenskoe. Dar această mică societate o duce, cred, mai prost decât mine. Și nu în ceea ce privește locuința etc. — sub acest raport ei s-au aranjat mai bine —, ci în ceea ce privește starea de spirit. Gleb e mereu suferind și deseori abătut ; nici Bazil, după cum am văzut pînă la urmă, nu e într-o stare chiar atît de „înfloritoare“, deși el este cel mai echilibrat dintre ei toți. E. E. își vede de gospodărie și este foarte mulțumită de viața din Tes ; e și ea suferindă. Îi este destul de greu cu gospodăria, căci nu se găsesc femei de serviciu ; în Siberia, la țară, este în general foarte greu să găsești o femeie de serviciu, iar în timpul verii e de-a dreptul imposibil. De aceea te poți aranja destul de bine cu pensiune completă, așa cum fac eu, dar să te gospodărești singur e foarte greu. Tesinienii întrețin mult mai multe „relații sociale“ (ca să zic așa) decât mine : au acolo o cunoștință, o felceriță, apoi nu departe (la vreo 15 verste) locuiesc niște foste studențe, cu care se întâlnesc deseori ⁵⁷. Eu tot sper că starea aceasta de proastă dispoziție o să le treacă. Gleb și Bazil au acum de lucru ⁵⁸ : altfel nu ar avea din ce să trăiască, deoarece alocația lunară pe care o primesc e de numai 24 de ruble (lui Bazil nu vor să-i dea alocație și pentru soție, deoarece s-a căsătorit cînd era deja în deportare).

Încă cîteva cuvinte în legătură cu biblioteca. De la care bibliotecă a luat Mitea „Voprosî Filozofii i Psihologii“ ? Nu cumva de la biblioteca Petrovskaia ? Dacă este așa, nu mi s-ar putea trimite un catalog (nou) al acestei biblioteci ? Căci acolo se pare că se dau cărți fără termen.

Al tău, V. U.

Eu sînt, bineînțeles, perfect sănătos, lucrez mereu și mă simt cât se poate de bine.

Doctorul (din nord) mă roagă să transmit salutări tuturor *. (Întrețin o corespondență destul de regulată atît cu el cît și cu Columb.) **

Trimisă din Șujenskoe la Moscova
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 2—3

Se tipărește după manuscris

33

CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA

19.X.1897

Pe ziua de 14 am primit, dragă măicuță, scrisoarea Maneașei din 29. IX, în care mă anunță că scrisorile trimise de mine pe adresa lui Mark *** au sosit cu întârziere. Mărturisesc că de asta mă cam temusem și mai înainte, cînd am aflat de plecarea lui Mark. Dar întârzierea a fost destul de mică, atît de mică încît manuscrisul expedit de mine a ajuns tocmai la timp la destinație ⁵⁹.

Duc, ca și pînă acum, o viață tihnită și lipsită de frămîntări. Iarna se apropie și noi de mult ne-am baricadat în spatele ferestrelor duble, facem focul etc. De altfel, gerurile mari încă nu au venit, iar pînă acum au fost mai mult zile de toamnă, în care era o adevărată plăcere să cutreieri pădurea în căutarea vînatului. Probabil că nici la iarnă nu mă voi lăsa de acest sport. Vîntoarea de iarnă — cea de iepuri, bunăoară — nu e mai puțin pasionantă decît cea de vară, și eu o consider drept unul dintre principalele avantaje ale vieții la țară.

În prima jumătate a lunii primesc de obicei revistele. Acum citesc cu mult interes numerele pe septembrie. Sper să primesc în curînd, din partea redacției, o comunicare în legătură cu articolul trimis de mine. Dacă articolul va fi acceptat, mă voi mai abona la cîteva reviste, dar o voi face mai bine prin aceeași redacție, ca să nu mai iasă iarăși o încurcătură și să primesc revistele în dublu exemplar.

* Este vorba de A. P. Sklearenko. — *Nota red.*

** Corespondența nu s-a păstrat. — *Nota red.*

*** Vezi volumul de față, p. 53. — *Nota red.*

Aștept vești în legătură cu sosirea Aniutei, a lui Mark și a lui Mitea.

Al tău, V. U.

Nu de mult am primit o scrisoare de la Iuli. Îmi scrie că s-a mutat în altă locuință, mult mai bună decît cea veche, și că s-a aranjat mulțumitor, astfel încît în tot cursul ultimei luni a putut să lucreze : a scris și și-a trimis lucrarea. Acum să vedem cum o va duce iarna la Turuhansk. Anatoli și-a găsit de lucru pentru cîtva timp ⁶⁰.

Pentru Maneașa

Mulțumesc pentru scrisoare, Maneașa. De ce-mi ceri mereu să vă scriu mai des ? Dar parcă acum vă scriu rar ? Chiar tu îmi scrii că primiți de la mine cîte două scrisori deodată. Ce vrei mai mult ?

Nici pînă acum nu am primit „L. G.“ * și „Bulletin“. Nu știu care să fie cauza acestei întîrzieri. Dacă ți se întîmplă să treci prin apropierea librăriei la care s-a făcut abonamentul, abate-te pe acolo și zorește-i.

Cumpără-mi „Programele de lectură pentru anul al 3-lea de studiu individual sistematic“, prețul 50 de copeici ; depozitul din str. Nikitskaia, casa Richter, apart. 3. (Am citit astăzi despre această cărțică în „*Russkie Vedomosti*“ și aș vrea s-o văd și eu. Probabil că se găsește și la alte librării, nu numai la depozit.) Mai abonează-te pentru mine la noua publicație lunară „Buletinul librăriilor societății M. O. Wolf“, prețul 35 de copeici *pe an* (Moscova, Kuznetki most, nr. 12). Vreau să văd și eu ce fel de publicație este aceasta. În general nu am de unde să culeg informații bibliografice și să aflu ce cărți noi apar. Dacă aceste lucruri vă interesează și pe voi, abonați-vă la această publicație, urmînd ca după aceea să mi-o trimiteți și mie. Programul acestei publicații bibliografice este atît de vast, iar prețul atît de mic, încît, fără să vrei, îți pui întrebarea dacă nu cumva este vorba de un bluff. Vom vedea.

* „The Labour Gazette“. — *Nota red.*

Îmi amintesc că tu sau Aniuta, nu știi care din voi, mi-a scris că mi s-a trimis al doilea volum din cartea lui Mehring. Nu l-am primit. Se prea poate ca primul să fi trecut în mod întâmplător.

Cu o strângere de mână, *V. U.*

Trimisă din Șușenskoe la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista

„Proletarskaia Revoluția” nr. 2—3

Se tipărește după manuscris

34

CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA
ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

10.XII.1897

După socoteala mea, dragă măicuță, această scrisoare va ajunge la Moscova de sărbători. Asta m-a și făcut s-o expediez chiar cu prima poștă și să nu mai amîn, ca de obicei, pînă duminică (mi-am făcut obiceiul să-ți scriu duminica). Gleb mi-a scris că a și cerut printr-o petiție să i se aprobe să vină la mine de sărbători pentru 10 zile. Nădăjduiesc că i se va aproba. Venirea lui aici m-ar bucura nespus. Din Tes mi se mai scrie că s-a dat sentința în procesul Zinaidei Pavlovna : 3 ani deportare în guberniile de nord, și că ea cere să fie mutată în districtul Minusinsk *. Se pare că la fel intenționează să facă și Nadejda Konstantinovna, în privința căreia nu se știe încă ce sentință s-a dat, dar probabil că e ceva în același gen.

Te sărut cu drag. Al tău, *V. U.*

Sper că la primirea acestei scrisori Mitea va fi deja în libertate. Probabil că mult n-o să-l țină ⁶¹.

Pentru Aniuta

Citesc acum „Essais sur la conception matérialiste de l’histoire” de Labriola. Este o lucrare extrem de judicioasă și de

* Este vorba de Z. P. Nevzorova. — *Nota red.*

interesantă *. Și m-am gândit că n-ar fi rău s-o traduci. (Originalul e în limba italiană, iar Kamenski, în „*Novoe Slovo*”, spune că traducerea franceză lasă de dorit, iar pe alocuri e chiar defectuoasă. Bineînțeles că în acest caz ar trebui să-ți procuri originalul.) Cartea este alcătuită din trei părți: prima — „En mémoire du Manifeste du parti communiste”; a 2-a (și cea mai mare) — „Le matérialisme historique”, și a 3-a — „Appendice: Manifeste du parti communiste” (traducere în limba franceză de Laura Lafargue). Bineînțeles că poate fi tradusă numai partea a 2-a, și *nici aceasta în întregime* (n-am citit-o încă toată). Dar cred că omiterea unor părți nu va diminua nicidecum valoarea acestei excepțional de inteligente apărări a „doctrinei noastre” (cum se exprimă Labriola). Chiar astăzi scriu și la Petersburg, ca să întreb dacă scriitorul nu intenționează să folosească acest material pentru revistă. Tu ai putea să afli prin N. K. (ei îi scriu) care e părerea scriitorului, sau să-i faci direct lui propunerea de a traduce această carte ⁶².

V. U.

Pentru Maneașa

Am primit, Maneașa, scrisoarea ta din 24/XI și cel de-al doilea volum al „Materialelor” cu privire la gubernia Veatka. Mai demult am primit „Codul” și „Regulamentul” ⁶³; nu-mi amintesc dacă v-am confirmat primirea lor.

Îmi scrii că „la Moscova nu se primesc încă” colete pentru Minusinsk. Poate că în curînd vor începe să primească? Mark ar putea, probabil, să afle acest lucru. Cu cărțile nu-i nici o grabă acum. Poate că se va ivi și vreo ocazie, fie de crăciun, fie cu fetele ** care intenționează să vină aici (despre ele îi scriu mamei), fie, în sfîrșit, cu altcineva. În cazul cînd ați trimite cărțile la Krasnoiarsk, ar întîrzia, oricum, foarte mult. Dacă voi avea nevoie de vreo carte pentru lucrul meu, vă voi scrie și mi-o veți putea trimite în banderolă. Iar cu transportul de cărți cred că deocamdată ar fi de preferat să mai așteptăm.

* Vezi în Opere complete, vol. 2, București, Editura politică, 1963, p. 494, aprecierea lui V. I. Lenin despre această carte. — *Nota red.*

** Este vorba de N. K. Krupskaja și Z. P. Nevzorova. — *Nota red.*

Cartea lui Savcenko e luată, pare-se, de la Peskovski. „Programul de lectură“ l-am primit și m-am uitat prin el. N-are nimic interesant, așa că n-am nici un chef să-i fac o recenzie.

Revista lui Wolf e bunicică, judecînd după început, și fabulos de ieftină.

Volumul lui Seignobos l-am comandat. Pe al lui Sieber deocamdată n-am de gînd să-l comand. De altfel, dacă voi avea bani, îl voi comanda și pe acesta. La librăria Kalmîkova mi se face un rabat (de 15⁰/0), așa că eu fac comenzi acolo; e preferabil așa, fiindcă vă mai scutesc și pe voi de alergătură.

Cu o strîngere de mîină, V. U.

Trimisă din Șuşenskoe la Moscova
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 2—3

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

21. XII. 1897

Am primit alaltăieri, dragă măicuță, scrisoarea ta din 5. XII. Sînt nespus de bucuros că în ceea ce privește cazul lui Mitea sînt speranțe de clarificare. Este, în orice caz, cît se poate de clar că în bună parte e vorba aici de o neînțelegere, și nicidecum de ceva serios. Nu înțeleg despre ce colet din 16. XI întrebî dacă l-am primit? În general, dacă se primesc colete pentru Minusinsk, trimiteți direct pe adresa mea, căci oricum toate scrisorile mele vin prin oficiul poștal din Minusinsk; am dat procură factorului nostru poștal să ridice corespondența mea.

M-am cam încurcat în toate aceste numeroase colete despre care nu mai știu dacă mi-au fost trimise sau urmau să fie trimise. Ați mai trimis ceva Popovei, la Krasnoiarsk? Cred că nu, dar pentru orice eventualitate am să-l rog pe un

cunoscut de-al meu (din Minusinsk) care pleacă acolo zilele acestea să se intereseze*.

Cu cărțile nu e nici o grabă. Am și așa atît de multe acum, încît n-am să le pot face față.

Al tău, V. U.

Pentru Maneașa

Am primit cartea ta poștală din 2. XII și cele două volume de Semenov. Merți. Le voi retrimite curînd, cel mai tîrziu peste o săptămînă (mă tem că miercuri 24 crt. poștașul nostru nu va pleca să aducă poșta).

Află că primele două volume nu conțin nimic interesant. Asemenea lucruri sînt inevitabile, desigur, atunci cînd comanzi cărți pe care nu le cunoști, și eram pregătit pentru asta.

Sper, cel puțin, să nu plătim amendă : termenul poate fi prelungit cu încă o lună.

N-am înțeles ce vrei să spui în fraza : „Pentru a căpăta acces la biblioteca juridică — l-am întrebat pe Kablukov — trebuie să fii jurist și să prezinți o recomandatie din partea a doi membri ai societății juridice“ ? Asta-i tot ? Nu trebuie să fii tu însuși *membru* al societății juridice ? Voi căuta să obțin o astfel de recomandatie prin cineva de la Petersburg.

Este în afară de orice îndoială că cineva care nu e jurist poate să devină membru al societății.

Cu o strîngere de mînă, V. U.

Pentru Aniuta

Îți mulțumesc pentru scrisoarea din 5. XII și pentru listă. Numai că nu trebuia să te ostenești copiind-o pentru a doua oară. Cred că în general nu m-am exprimat precis în privința decontării : mă interesa, firește, numai totalul + sau —, și nu amănunțele care ție ți-au dat atîta de furcă, iar mie oricum nu-mi folosesc la nimic**.

* Nu s-a stabilit despre cine e vorba aici. — *Nota red.*

** Este vorba, probabil, de decontarea onorariilor convenite pentru lucrări publicistice. — *Nota red.*

E curios că nici de la administrația revistei nu se trimite nici un fel de decontare. În curînd voi mai trimite acolo cîte ceva ⁶⁴. Am să adaug (cînd voi expedia manuscrisul) o scrisorică în care-i voi ruga să-mi trimită socotelele privind onorariul și costul revistelor etc. Căci am impresia că am cam luat-o razna, necunoscînd exact suma de care pot dispune.

O mică neînțelegere a survenit între noi, evident, și în urma faptului că te-am întrebat de unde a aflat cunoscutul nostru că se proiectează editarea unei mici reviste ⁶⁵ ? Eu înțelesesem că aflase de la tine. Acum însă văd foarte bine că nu e așa. Cade, bineînțeles, și ceea ce am spus în legătură cu prima presupunere, din moment ce s-a stabilit contrariul. Ah, Egor ăsta ! Îi arăt eu lui.

Cît despre fotografii și despre fotografia în grup, nici pomeneală !⁶⁶ I-am scris și Nadejdei Konstantinovna, dar n-am primit încă răspuns. N-ar fi bine să scriu surorilor lui Iuli ?

Apropo, am primit de la Iuli o scrisoare cu data de 29. X (sic !). Scrie că o duce destul de bine, s-au instalat cu toții laolaltă (așa e mult mai comod și mai ieftin, iar în ceea ce privește gătitul s-au aranjat mai simplu, recurgînd, bineînțeles, la serviciile singurei „doamne“ din grupul lor), alocații primesc, așa că el arată foarte bine și nu e cîtuși de puțin deprimat. Amicul nostru poetul * trebuie să vină zilele acestea, de sărbători, la mine, dacă nu-mi va trage și de data asta chiulul. Anatoli este profund îngrijorat de soarta soției sale, care a fost întemnițată (pe timp de 3 luni) la Ieniseisk : celulele, se zice, sînt reci, iar între timp ea s-a mai și îmbolnăvit ⁶⁷. Urîță treabă ! Era mult mai bine dacă își executa pedeapsa într-o închisoare din Rusia !

Fedoseev și Leahovski nu-mi scriu nimic ; naiba știe ce se face acolo la ei !

Aș vrea să-l am pe Saint-Simon, precum și următoarele cărți în limba franceză :

K. Marx. *Misère de la philosophie*. 1896. Paris, 3 frs. 50.

* Este vorba de G. M. Krjijanovski. — *Nota red.*

Fr. Engels. La force et l'économie dans le développement social. — — — 2.50

K. Marx. Critique de la philosophie du droit de Hegel. 1895. — — — 1.

toate de la „bibliothèque socialiste internationale“, în cadrul căreia a apărut și cartea lui Labriola.

Cu o strângere de mână, *V. U.*

Trimisă din Șuşenskoe la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista „Proletarskaia Revoluția“ nr. 2—3

Se tipărește după manuscris

36

CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA

27. XII. 1897

Dragă măicuță, am primit banii trimiși — atît primul cît și al doilea mandat (adică și cel din 16. XI și cel din 8. XII). Acum și alocațiile se primesc regulat la noi, așa că în această privință lucrurile s-au normalizat și cred că (relativ) multă vreme nu voi mai avea nevoie de nici un fel de suplimente.

De cîteva zile se află la mine Gleb, care a obținut aprobarea să stea aici timp de 10 zile. O ducem cît se poate de bine și facem plimbări lungi; din fericire, în majoritatea zilelor vremea se menține destul de caldă. După o zi în care termometrul a coborît, zice-se, la minus 36° R (acum vreo 10 zile) și după cîteva zile de viscol (de „vremuială“, cum spun siberienii) s-au statornicit zile foarte călduroase, și noi vînăm foarte zelos..., deși ghinionul se ține scai de noi. Ce poți vîna aici iarna! În schimb, plimbările sînt foarte plăcute. Din cauza sărbătorilor, în săptămîna asta n-a fost poștă miercuri (și nici vineri); de cînd mă aflu la Șuşenskoe, este a treia oară cînd nu e poștă în zilele programate pentru aducerea ei; dar încă nu-i prea mult. De altminteri, datorită prezenței oaspetelui meu, faptul acesta trece aproape neobservat.

Te sărut cu drag. Al tău, *V. U.*

Vă trimit un articolăş pentru revistă. Ar fi bine să-l trimiteţi cât mai repede : poate că mai apucă să intre în numărul din ianuarie ⁶⁸.

Gleb vă trimite salutări tuturor. Mă roagă să-i transmit Maneaşei că se aşteaptă să aibă multe controverse cu ea.

Pentru Maneaşa

Nu te mai osteni atîta, Maneaşa, cu căutarea celui de-al doilea articol semnat de Ştanghe : e foarte probabil că ți-am dat indicații greșite. Parcă poți să ții minte după atîția ani ? Bine că s-a găsit unul. Mi s-a părut chiar că cel de-al doilea articol a apărut nu în „Ekonomiceskii Jurnal“, ci în „Severnîi Vestnik“ pe 1891 (în orice caz undeva am întîlnit de curînd un asemenea citat). Prin urmare, nu mai e nevoie să cauți în „Ekonomiceskii Jurnal“ pe anii dinainte de 1885.

Mă bucură să aflu că vă pregătiți să veniți la mine. Acum e altă situație, și n-am motive speciale să vă sfătuiesc să renunțați la acest gînd. Dacă așteptați să se deschidă navigația pe Ienisei, puteți face acest drum în condiții destul de bune. Se prea poate ca și Nadejda Konstantinovna să vină la mine : această chestiune se va rezolva, probabil, în curînd, și poate că e deja rezolvată în momentul cînd citești această scrisoare. Dar dacă i se va permite să-și aleagă ca loc de deportare Şu-şu-şu în loc de nordul Rusiei, atunci, firește, nu i se va permite să amîne plecarea pînă la primăvară, așa că va trebui să plece imediat.

Cu o strîngere de mînă, *V. U.*

Îmi amintesc că Mark m-a întrebat cîndva dacă n-aş vrea să mi se trimită de la Moscova un cîine de vînătoare. Pe atunci propunerea aceasta m-a lăsat indiferent, deoarece îmi puneam nădejdea în Pegas, care m-a trădat însă cumplit. Acum, desigur, m-ar interesa foarte mult un asemenea plan, dar, pe cît se pare, asta nu-i decît o utopie de cea mai pură speță, căci ar fi mai scumpă ața decît fața. Transportul e enorm de scump. Gleb și-a dat frîu liber fanteziei : să

luați un cățeluș și să-l aduceți într-un coș ! Am rîs copios de năstrușnicia acestui plan, care, desigur, nu e cu mult mai bun decît oricare altul. Se vede treaba că Mark a aruncat, pur și simplu, „o vorbă în vînt“ ; iar tu poți să vezi din acest post-scriptum cu ce fleacuri se ocupă uneori cei din Șu-șu-șu și din Te-Te-tes.

Trimisă din Șușenskoe la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 2—3*

Se tipărește după manuscris

1898

37

CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI M. T. ELIZAROV

4. I. 1898

Am primit, dragă măicuță, scrisoarea ta din 15. XII. În această săptămînă s-a primit aici o poștă mai puțin (cea din 1. I), așa că nu cunosc rezultatul demersurilor făcute de Aniuta⁶⁹. E sigur, de altfel, că se vor termina cu bine, căci dacă procesul a și ajuns la Petersburg, înseamnă că e vorba de un fleac și că nu mai e de așteptat ca lucrurile să tă-răgăneze*.

Temerile tale în privința șubei sînt cu totul neîntemeiate. Cu îmbrăcămîntea mea de iarnă (aceea pe care fiecare din noi și-a adus-o de la Petersburg), șuba aceasta e absolut suficientă *chiar și pentru deplasări* (foarte rare aici dintr-o localitate într-alta). Dar ca s-o iau în plimbările mele este prea groasă, așa că umblu cu paltonul vătuit, cu excepția puținelor zile cînd e foarte frig (cum a fost ieri și alaltăieri). În general avem aici o iarnă neobișnuit de blîndă. Și în privința vînătorii îți faci griji degeaba: nu e nici un pericol. Iar acum, de altfel, se apropie de sfîrșit sezonul de vînătoare: de astă-dată, probabil, pînă la primăvară... (Banii i-am primit, ambele mandate cu aceeași sumă).

De la Șușa pînă la Minusinsk sînt 55 de verste, dar iarna există un drum ceva mai scurt, de 50 de verste.

Gleb a plecat de la mine alaltăieri; a stat aici 10 (zece) zile. Sărbătorile au fost acum la Șu-șu-șu adevărate zile de sărbătoare și nici nu mi-am dat seama cînd au trecut aceste zece zile. Lui Gleb i-a plăcut foarte mult Șu-șa: el susține că aici e mult mai bine decît la Tes (iar eu afirmam același

* Vezi volumul de față, p. 61. -- *Nota red.*

lucru despre Tes ! Și mai glumeam pe socoteala lui amin-tindu-i zicala că e mai bine acolo unde nu sîntem noi), că aici se află în apropiere o pădure (în care poți face și în timpul iernii plimbări admirabile) și se deschide o minunată vedere spre îndepărtații munți Saian. Priveliștea acestor munți îl încînta, mai cu seamă în zilele senine, luminoase. De altfel, Gleb a devenit acum un mare amator de muzică vocală, așa încît tăcutele mele odăi s-au umplut de larmă veselă o dată cu venirea lui și au redevenit liniștite după ce a plecat. Dar el n-are nici note, nici texte de cîntece. La noi se găsea, pare-mi-se, multă maculatură de acest soi (ră-masă de pe vremea în care din cînd în cînd „urlam“ și noi). Dacă în prezent n-are nimeni nevoie de ele, ar fi bine să i le trimiteți lui : i-ați face o bucurie. Bazil este muzicant (cîntă la chitară) și i-ar transpune cîntecele. Cît a stat la mine, starea sănătății lui Gleb s-a mai ameliorat întrucîtva, datorită regimului regulat de viață și plimbărilor îndelungate, așa că la plecare era mult mai bine dispus.

Ți-am mai scris, după cîte-mi amintesc, că Nadejda Konstantinovna are de gînd să ceară să fie trimisă aici. (A fost condamnată la 3 ani deportare în guberniile nordice.) Dacă acest plan se va realiza, veți avea o bună ocazie să mi trimiteți cărți, note și orice altceva.

Te îmbrățișez. Al tău, V. U.

Pentru Mark

4. I. 1898

Am primit scrisoarea d-tale din 16.XII, împreună cu cele două interesante înștiințări cu teze. Ca să spun drept, interzicerea referatelor lui Tugan-Baranovski și Struve nu prea m-a surprins, întrucît articolul celui de-al doilea pe această temă a fost masacrat de cenzură, iar tezele erau cît se poate de clare. Numai că n-am înțeles *care* ministru a interzis referatele. De altfel, la Petersburg legăturile între departamente se stabilesc foarte repede...⁷⁰

Am rămas foarte mirat aflînd că chicagheanul e la Petersburg. Ultima oară cînd am auzit despre el, mi s-a spus (mai exact, mi s-a scris) că e pe undeva în Caucaz. În-

seamnă că acum s-a aranjat. Nu-mi răspunde la scrisoare și cred că nici nu mai are rost să aștept răspuns ; probabil că acum e și foarte ocupat cu slujba, și absorbit de grija deplasărilor putea să mă uite de zece ori pînă acum. Mă voi descurca și fără el. Cum îl găsești ? Cum se prezintă (nu ca fizic) și ce planuri are ? Ce cunoștințe are acum ? Nu cumva intenționează să-și reia încercările publicistice ? (Aș ruga-o pe Aniuta să-mi scrie și să-mi răspundă la unele dintre aceste întrebări, și anume la acelea la care are ce să răspundă, așa încît pe d-ta probabil că degeaba te întreb.) Apropos, i-ai comunicat ultima mea rugăminte (i-am scris despre aceasta Maneașei) : să-l înștiințeze pe H. Braun despre autorizația de traducere ? *

Referatul lui Lozinski este, într-adevăr, o capodoperă de prostie ⁷¹. Dacă P. B. nu va scrie nimic despre el în cronica internă ⁷², trimite-mi — dacă nu va fi greu de găsit — numărul din „Lucrările Societății economice libere“ care conține referatul lui. El merită să fie pus alături de d-l Iujakov. [Dacă-mi trimiteți referatul lui, cumpără cu acest prilej și stenograma dezbaterilor care au avut loc în 1896 în cadrul Societății economice libere pe marginea reformei monetare. Și acolo s-a remarcat un narodnic, poate chiar Lozinski.]

Ce știi despre „Sîn Otecestva“ ? ⁷³ Am scris la Petersburg să mă aboneze la această foaie, dacă merită **. Prezintă interes prin narodnicii care s-au aciuat în redacția ei. Urmărești acest ziar ?

Cu o strîngere de mînă, V. U.

P. S. Am acum alt cîine de vînătoare : un setter. Mi l-a adus un tovarăș de la oraș. Să vedem ce o să iasă din el, dacă va rezista pînă la primăvară (e încă foarte tînăr, și mă tem să nu turbeze și ăsta). Un singur neajuns : e de sex feminin...

* Trimisă din Șușenskoe la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 4

Se tipărește după manuscris

* Nu s-a stabilit despre ce traducere este vorba. — Nota red.

** Această scrisoare nu s-a păstrat. — Nota red.

CĂTRE M. A. ULIANOVA
ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

24. I. 1898

Am primit scrisorile trimise de Maneașa și de Aniuta, precum și două cărți : Semenov, vol. III, și „Juridiceskii Vestnik“. Multe mulțumiri Maneașei pentru acestea din urmă. Am primit și fotografia lui Bazil.

V-aș ruga să-mi mai cumpărați următoarele cărți : „Prelegeri de economie agricolă“ de *Kablukov* și „Studii asupra industriei meșteșugărești“ de *V. V.* (1 rub. și 50 cop.). Aceasta din urmă se va găsi, poate, pe la anticari, iar prima a fost de curînd editată pentru studenți, și Maneașa probabil că o va putea procura chiar dacă n-a apărut pe piață (juducînd după lipsa unor anunțuri în acest sens în „Russkie Vedomosti“).

La mine toate-s vechi. E mai plăcut acum că mergem la vînătoare în trei, pe aici e o vreme ca de primăvară ; azi e chiar o zi de moină.

Nadejdei Konstantinovna i se dau speranțe că cei 3 ani de deportare în gubernia Ufa îi vor fi comutați în 2 ani de deportare la Șușa ⁷⁴, și o aștept să sosească împreună cu Elizaveta Vasilievna ⁷⁵. Le pregătesc chiar o locuință în odaia vecină cu a mea, la aceleași gazde *. Dacă la vară vor mai veni și alți musafiri, vom putea ocupa întreaga casă (gazdele se vor muta în vechea izbă din curte), — ceea ce ne-ar aranja mult mai bine decît să ne facem o gospodărie proprie.

Numai că nu știu dacă procesul Nadejdei Konstantinovna se va termina pînă în primăvară : se spune că se va termina în februarie, dar de spus se spun multe.

E foarte supărător că procesul lui Mitea se cam prelungește ; va fi neplăcut dacă va pierde anul. Probabil că i se

* S-a iscat o amuzantă concurență între mine și popa din sat, care se roagă și el să fie primit în gazdă de proprietarul meu. Eu protestez și insist să se aștepte pînă se lămurește definitiv situația mea „familiară“. Nu știu dacă voi reuși să înlătur pe acest concurent.

va permite totuși să se înscrie la o altă universitate sau să dea examen fără frecvență *.

Al tău, V. U.

Anexez o scrisoare pentru Columb **.

Pentru Aniuta

Am aflat din ziare că a apărut traducerea ta din De Amicis. Dacă ai exemplare în plus, trimite-mi și mie. În ce condiții ai tradus? Ai avut un contract cu editorul? Ce fel de contract? -

Fac acum tot felul de planuri pentru editarea articolelor mele în volum ⁷⁶. Am primit mai zilele trecute „Studii economice” de N. Vodovozov, și ele mi-au sugerat această idee. N-ar fi de loc indicat să editez în broșură articolul despre meșteșugari. E mult mai bine să public articolul despre Sismondi împreună cu cel despre meșteșugari. În acest caz cartea va putea fi editată fără cenzură prealabilă (pentru aceasta e nevoie de 10 coli, iar în cazul de față vor fi vreo 12 coli, adică aproximativ 200 de pagini), ceea ce e mult mai potrivit. Cartea ar putea fi intitulată chiar: „Contribuții la aprecierea teoriilor romantice ale narodnicismului”. Cuprinsul unei asemenea cărți ar fi mai interesant și mai variat. Dar va permite oare cenzura retipărirea unui articol dintr-o revistă care a fost interzisă? — iată care este, cred eu, principala întrebare. E de presupus că va permite, deoarece este vorba de un articol abstract, destul de vechi și tipărit cu mult înainte de interzicerea revistei. Îi scriu despre aceasta Nadejdei Konstantinovna, rugînd-o să ceară sfatul scriitorului. N-aș vrea să aștept pînă ce se vor realiza noile lor proiecte. Și apoi articolele, fiind foarte mari, nu prea sînt indicate pentru revistă. La revistă să meargă ce-lelalte articole, a căror eventuală includere în volum ar fi și periculoasă (nu va fi îngăduită), și nu tocmai indicată (au cu totul alt caracter). Articolul despre meșteșugari este cît se poate de pașnic și cuprinde o sumedenie de cifre. În ceea

* Vezi volumul de față, p. 61. — *Nota red.*

** Scrisoarea nu s-a păstrat. — *Nota red.*

ce privește latura financiară, lucrurile stau mult mai simplu, cred eu, decît în problema cenzurii. Presupunînd că prețul va fi de 1 rub. și 50 cop. și că se vor scoate numai 1 000 de exemplare *, putem socoti că editarea va costa 500 de ruble și tot atîta va reveni librarilor și autorului. Din vînzarea a 500 de exemplare se vor scoate cheltuielile de editare, și atîtea se vor vinde în mod sigur.

Întrebarea este : cine să-și asume sarcina editării ? La Petersburg n-avem pe cine să contăm. Atunci poate că Mark ar accepta să se ocupe de partea practică (cumpărarea hîrtiei, contractul cu tipografia), iar Maneașa să facă corectura ** ? Dacă acest plan s-ar realiza, aș trimite imediat modificările la articolul despre Sismondi (trebuie împărțit în paragrafe și trebuie corectate grave erori de tipar). În acest caz, *telegrafiază-mi* : „trimite modificările“. După calculele mele, în caz de reușită, cartea ar putea să apară în aprilie, dacă nu chiar mai devreme.

Cred că ar trebui să încercăm singuri, fără a mai aștepta pînă să se realizeze planurile celor de la „Novoe Slovo“, căci asta ar însemna : „paște murgule iarba verde“. Și apoi mi-e necaz să scriu așa, fără rost ; de altfel, mă interesează și cîștigul. Mi se va obiecta, poate, că articolele sînt prea eterogene, dar, după părerea mea, asta nu-i o nenorocire : și la N. Vodovozov articolele sînt eterogene, și în general se editează multe culegeri de articole. Și apoi, articolele mele au și ceva comun : amîndouă reprezintă o critică la adresa teoriei economice narodniciste, unul pe plan abstract, iar celălalt pe baza datelor din Rusia. Răspunde-mi, te rog, cît mai repede în legătură cu această chestiune : este sau nu realizabil acest plan ? Dacă da, atunci trebuie să vă apucați de el fără a mai pierde timp.

N. E. F. nu-mi scrie și nici nu-mi răspunde măcar, cu toate că i-am trimis două scrisori ***. Dojenește-l și tu dacă-i scrii. Despre „evenimentul“ din Verholensk am auzit și eu : s-a găsit acolo un scandalagiu scîrbos care l-a atacat pe

* La un tiraj de 2 000 de exemplare, prețul poate fi redus la 1 rub. și 20 cop.

** Nu va fi o corectură prea complicată, deoarece jumătate din carte va fi o retipărire, iar cealaltă jumătate se va tipări după un text transcris de mine cu multă grijă pe curat.

*** Corespondența dintre V. I. Lenin și N. E. Fedoseev nu s-a păstrat. — *Nota red.*

N. E. ⁷⁷ Nu, mai bine nu-mi dori să am la Șușa tovarăși dintre intelectuali ! Cu venirea Nadejdei Konstantinovna va fi și așa o întreagă colonie.

Salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Trimisă din Șușenskoe la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

39

CĂTRE M. A. ULIANOVA

7. II. 1898

Am primit ieri, dragă măicuță, scrisorile din 22—23. I trimise de tine și de toți ai noștri și m-am bucurat nespuse de mult ; vă mulțumesc pentru toate urările. Mă așteptam eu că-i veți scrie, desigur, Nadejdei Konstantinovna și o veți chema să se abată pe la voi ; să sperăm că i se va permite. În ceea ce privește însă transferarea ei la Șu-șu nu știu nimic pînă în prezent : ea îmi tot scrie că „zilele acestea” se va hotărî, dar văd că lucrurile tărăgănează. În orice caz, acum cred că nu mai are mult de așteptat sentința definitivă.

În ce privește trimiterea unui colet prin N. K., cred că trebuie s-o încărcăți cu cît mai multe cărți, fiindcă nu se știe dacă vara se va mai ivi vreoa ocazie. Așadar, Maneașa se pregătește să plece în străinătate (e, desigur, ceva mai interesant decît Șu-șu și țințarii siberieni), iar tu și Mitea probabil că plecați la Kokușkino... Nu e bine dacă în numai două luni și jumătate a și apărut la el o inflamație. În primul rînd, ține el regim în închisoare ? Probabil că nu. Dar acolo, după părerea mea, asta-i ceva necesar. În al doilea rînd, face gimnastică ? Tot nu, desigur, deși este și ea necesară. Eu, cel puțin, pot spune din proprie experiență că făceam în fiecare zi și cu multă plăcere gimnastică înainte de culcare, și asta mi-a fost de mare folos. Uneori mă dezmorțeam în așa măsură, încît mă încălzeam chiar în

timpul gerurilor celor mai mari, cînd în celulă era frig de tot, și după aceea dormeam mult mai bine. Îi pot recomanda și un exercițiu fizic destul de ușor (deși comic) — 50 de mătănii pînă la pămînt. Este exercițiul pe care-l făceam eu zilnic, fără a mă sinchisi cîtuși de puțin de faptul că gardianul, cînd mă supraveghea prin vizetă, se minuna de atîta evlavie la un om care nu vrea niciodată să meargă la biserica închisorii preventive! Dar să bată cel puțin 50 de mătănii la rînd și, fără a îndoii picioarele, să atingă de fiecare dată dușumeaua cu mîna — chiar așa să-i scrii. Căci medicii de cele mai multe ori nu fac altceva decît să vorbească despre igienă.

În privința îmbrăcămîntei ți-am mai scris în parte. Dintre articolele de lenjerie mi-ar mai trebui poate niște ciorapi. Cît despre croitorii de aici, nu prea am încredere în ei. Ca să dau la cusut la Minusinsk, e foarte incomod, e departe pînă acolo. Aici se găsește un croitor care coase (chiar el mi-a spus astăzi) pentru toată lumea, și pentru foștii deportați politici, și chiar pentru toți popii (așa mi s-a lăudat). Cu toată această reclamă impresionantă, cred că ar fi mai bine totuși să-mi cumperi de la Moscova niște haine de gata, iar stofa pe care ai pregătit-o pentru mine s-o dai lui Mitea sau lui Mark. Am însă o singură rugămintă: hainele să fie din *piele de drac*, căci la vînătoare se rup îngrozitor. Dacă mai e bună pălăria mea de paie (doar e de la Paris, ce naiba!), să mi-o aducă. E drept că Prominski s-a apucat să confecționeze aici pălării (care uneori seamănă cu niște... pîslari!), dar sînt bune pentru primăvară și toamnă, și nu pentru vară. Încă ceva, dacă se poate: niște mănuși din piele de căprioară, dacă se pot cumpăra fără măsură (lucru de care mă îndoiesc). N-am purtat niciodată așa ceva nici la Petersburg și nici la Paris, dar la Șu-șu-șu aș vrea să încerc, vara, ca să mă apăr de țîntari. Pe cap îmi pun o plasă, dar mîinile au mult de suferit. Gleb susține că țîntarii de aici te înțeapă și prin mănuși, dar mie nu-mi vine să cred. Trebuie, firește, să-mi alegeți niște mănuși potrivite — nu pentru dans, ci pentru țîntari. Aș mai avea apoi nevoie de niște hîrtie *liniată în pătrățele*: mă îndoiesc că s-ar putea găsi la Minusinsk, și

nici nu-mi trebuie prea multă, vreo patru topuri de hîrtie cu pătrățele de diferite mărimi, de la cele mai mici pînă la cele mai mari.

Aniuta mă întrebă cînd facem nunta, ba chiar și pe cine „invităm“ ? ! Grăbită mai e ! Mai întii trebuie să vină Nadejda Konstantinovna aici, apoi pentru căsătorie e nevoie de autorizație din partea autorităților, sîntem doar oameni lipsiți de orice drepturi. Poftim de „invită“ în asemenea condiții !

În ce privește termenii „verbalisme“ și „phraséologie“, cred că trebuie traduși prin verbalism (cu o notă explicativă) și frazeologie..., deși asta nu mai e traducere, ci simplă transcripție, dar n-ai ce-i face. „Diletantism“ nu este de loc totuna cu verbalism, ba mai curînd dimpotrivă. Verbalism este, poate, mai apropiat de scolastică, adică înseamnă mai curînd exces de (pseudo)erudiție decît diletantism. De altfel nu-mi amintesc în ce sens sînt folosite aceste cuvinte în lucrarea lui Labriola.

Mulțumesc pentru cartea lui Bogdanov. Am și citit jumătate. E foarte interesantă și judicioasă. Mă gîndesc să scriu o recenzie ⁷⁸.

Maneașa mă întrebă ce voce are Gleb... Hm, hm ! Se pare că e bariton. Cîntă cam aceleași bucăți pe care pe vremuri le „urlam“ (după cum spunea dădaca ⁷⁹) noi, Mark și cu mine.

Altă întrebare : nu se va zăpăci ea la Paris ? — Tot ce se poate. Dar ea a mai fost doar în străinătate, așa că e de presupus că se va descurca. Eu am stat la Paris numai o lună, nu prea am lucrat acolo, mai mult am colindat să văd „raritățile“. Nu mi-e clar, de asemenea, dacă Maneașa pleacă acolo să studieze sau numai pe timpul verii.

Multe mulțumiri lui Mark pentru scrisoare ! Să nu uite însă de „Ivan Andreicii“ lui Gogol. Nu știu ce progrese s-au realizat la voi, în Rusia, dar aici ei sînt în floare și, fără îndoială, caută să afle nu numai dacă filfiie drapelul și dacă țopăie domnișoarele ⁸⁰.

Mă surprinde că la voi nu se aude nimic despre „Sîn Otecestva“. Am citit azi în „Russkaia Mîsl“ (numărul din

noiembrie sau decembrie 1897) că acest ziar este declarat organ al narodnicilor pur sang *⁸¹.

Pe curînd. Al tău, *V. U.*

La noi sînt acum geruri mari, așa că am renunțat la vînațoare și ne limităm numai la plimbări — în pădure totuși. Am însă o locuință călduroasă, iar îmbrăcămintea e și mai călduroasă.

Rog pe Maneașa să trimită Nadejdei Konstantinovna lista cărților de care am nevoie, și ea le va căuta la Petersburg dacă, bineînțeles, nu este deja prea tîrziu.

Dacă mai sînt la noi acasă cărți cu poze pentru copii, să le aducă N. K. pentru copiii lui Prominski.

A. Semenov. Studiu asupra datelor istorice despre industrie și comerț. 3 volume. [E o carte veche, apărută în deceniul al 6-lea sau al 7-lea, dacă nu și mai devreme.]

Culegere de date și materiale cu privire la întreprinderile aflate sub controlul Ministerului de Finanțe. Petersburg, pe anul 1865, nr. 6.

1866, nr. 4 și 5

1867, nr. 6 (din iunie) în special.

Materiale pentru descrierea meșteșugurilor din gubernia Veatka. 5 părți. Veatka, 1880—1890 (partea a doua a și fost procurată de Maneașa).

Vasilenko. Meșteșugurile populației sătești din gubernia Poltava.

Culegere de date cu privire la situația economică a populației agricole din Rusia europeană. Petersburg, 1894. Publicație a cancelariei comitetului de miniștri.

Șcerbina. Relațiile economice în zona căii ferate din Vladikavkaz.

Bezobrazov. Economia națională a Rusiei.

Lucrările asociației proprietarilor rurali din sudul Rusiei [numerele pe 1895 în care a fost publicat articolul d-lui. ?? Borinevici sau cam așa ceva ? ... cu privire la o gospodărie agricolă de lângă Odesa].

Ragozin. Fierul și cărbunele în sudul Rusiei.

* — pur sînge, adevărați. — *Nota trad.*

Mendeleev. Tarif adnotat.

„Juridiceskii Vestnik“ pe anul 1887, nr. 11 și 12.

Liudogovski... (? „Bazele economiei agricole“ ? Sau cam așa ceva. Nu țin minte titlul exact. Cartea a apărut în deceniul al 8-lea).

Tabelele statistice întocmite de secția statistică a Consiliului Ministerului Afacerilor Interne pe baza datelor pe anii 1849—1852.

Anuarul statistic al Imperiului rus. Seria I, partea I, Petersburg, 1866.

Anuarul Comitetului central de statistică. 1894, nr. 34 (recolta medie de cereale și cartofi pe anii 1882—1892).

Anuarul Comitetului central de statistică. 1889, nr. 10 și 12.

Anuarul Comitetului central de statistică.

Numărul pe 1897 (una din ultimele părți) în care a fost publicată o prelucrare a datelor recensământului cailor pentru armată din anii 1893—1894.

(Trebuie văzut după catalogul sau lista publicațiilor Comitetului central de statistică.)

Trimisă din Șuşenskoe la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluīiia“ nr. 4

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI M. T. ELIZAROV

14. II. 1898

Am primit, dragă măicuță, cartea (lui Bulgakov)⁸² trimisă de Maneașa, pentru care-i mulțumesc. Mă întrebă dacă am primit tipăriturile pe care Anea mi le-a trimis recomandat, în banderolă, la 27. XII *. Mi-e greu acum să-mi amintesc cu precizie, fiindcă de atunci a trecut mult timp. Dacă nu mă-nșel, am primit niște cataloage străine și „Neue Zeit“⁸³. Scrisoarea Maneașei este din 26. I, așa că se prea poate ca pînă la această dată răspunsul meu la scri-

* „Neue Zeit“ nr. 3 l-am primit.

sorile voastre din 27. XII să nu fi ajuns încă la Moscova *. Cartea lui Bogdanov am primit-o mai demult ; mi-a plăcut foarte mult, și am scris o recenzie **. Nici cărticica lui Bulgakov nu e rea, însă capitolul despre circulație nu mi-a plăcut, iar formularea problemei pieței externe nu este tocmai exactă. Primirea ei m-a bucurat, firește, foarte mult.

La noi, în legătură cu începutul noului an, s-a întârziat iarăși cu plata alocației. Avem și o noutate : a venit un nou ispravnic, din Ieniseisk (cel care confisca acolo armele de vânătoare ale deportaților) ⁸⁴. Deocamdată, pe cât se pare, el nu se manifestă în nici un fel. Lui Prominski însă, din motive necunoscute, alocația i-a fost redusă de la 31 de ruble (are cinci copii) la 21 de ruble, sumă cu care nu pot trăi șapte persoane la Șușa, iar confecționarea de pălării (meseria lui) nu va merge aici. Celălalt tovarăș *** a plecat la Minusinsk pentru tratament și a fost internat în spitalul de acolo.

Pe aici vremea continuă să fie extrem de friguroasă : iarna siberiană ține neapărat să se facă simțită. Dar cu m-am cam obișnuit, pesemne, cu gerurile, căci în fiecare zi fac plimbări destul de lungi.

Al tău, V. U.

I-ați trimis cumva Nadejdei Konstantinovna bani ca să mă aboneze la „Vestnik Finansov“ ? Nu mă mai așteptam să-l primesc (căci vă rugasem să mă abonați numai în cazul când finanțele mele vor fi înfloritoare) ; când colo, îl primesc în continuare de la dînsa.

Chiar astăzi îi trimit Aniutei recomandat, în banderolă, cărțile de la bibliotecă și referatele tehnice.

Pentru Mark

Nadejda Konstantinovna îmi face cunoscut că scriitorul i-a propus să caute sau bani pentru editarea articolelor mele,

* Vezi volumul de față, p. 72. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 77. — *Nota red.*

*** O. A. Engberg. — *Nota red.*

sau un editor, și că de aceea ea nu va mai lua manuscrisele de la el. I-am răspuns să le ia și să ți le trimită d-tale, deoarece „căutarea“ poate să dureze ani în șir, iar în afară de aceasta, cine e dispus să-și asume o sarcină atât de împovărătoare? Zilele acestea mă voi apuca să fac modificările la Sismondi fără să mai aștept răspunsul d-tale la una din scrisorile mele precedente; îndată ce le voi isprăvi, ți le voi trimite ⁸⁵. (Propunerea făcută de scriitor prezintă importanță pentru mine numai pentru că dovedește posibilitatea realizării planului meu sub raportul rigorilor cenzurii, și acesta este propriu-zis singurul lucru care mă interesa.) Cît despre celelalte manuscrise ale mele, în afară de articolul despre meșteșugari * ⁸⁶, cred că ele nu trebuie incluse în volum, în primul rînd, pentru că au cu totul alt caracter, specific materialelor de revistă, și temele lor polemice prezintă un interes vremelnic, iar în al doilea rînd, pentru că nu merită să riscăm.

După primirea acestei scrisori ar putea fi începute, cred, convorbiri cu tipografiile (la plural, deoarece va trebui, desigur, să cauți și să te tocmești) și ar trebui căutat între timp un depozit de hîrtie. Pînă se vor termina aceste investigații preliminare, eu voi trimite modificările, și atunci va putea începe numaidecît tipărirea cărții. Părerea mea este că ar fi de dorit să nu se piardă timp, pentru ca această carte să poată apărea în cursul lunii aprilie.

Cu o strîngere de mînă, V. U.

E mai bine, cred, să fie pus întîi articolul despre Sismondi și apoi cel despre meșteșuguri.

Trimisă din Șuşenskoe la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 4*

Se tipărește după manuscris

* Adică articolul despre „moștenire“ și cel despre Iujakov. Nota în legătură cu cartea lui Mikulin nu mai este, evident, cîtuși de puțin potrivită pentru a fi inclusă în volum ⁸⁷.

CĂTRE M. T. ELIZAROV

18. II. 1898

Dragă Mark, îți trimit astăzi recomandat, în banderolă, corectura articolului despre Sismondi. A necesitat modificări mai puține decît mă așteptam : numai unele greșeli de corectură și împărțirea în capitole (două) și paragrafe. E de presupus că zețarilor le este incomparabil mai ușor să culegă după un text tipărit și de aceea e firesc să fie mai puține greșeli și corectura (deși e *neapărat necesară*) va necesita totuși mai puțină muncă. Tăieturile pe care ți le trimit pot fi predate direct la tipografie, dar cu mențiunea *expresă* ca cei de acolo să aibă grijă să nu le piardă * (căci de cele mai multe ori se pierd acolo manuscrisele) și *împreună cu șpaltul* să trimită *de fiecare dată și originalul* (manuscrisul sau tăietura din textul tipărit), căci altfel le va fi *foarte greu* unor persoane străine (nu autorului) să facă corectura (o spun din proprie experiență), și de aici vor rezulta o sumedenie de încurcături și greșeli dintre cele mai neplăcute. Sper că Maneașa își va găsi timp să facă ea corectura. În general e foarte important ca această operație să fie făcută de la început pînă la sfîrșit de una și aceeași persoană, căci altfel s-ar putea isca încurcături din pricina semnelor de corectură și, în afară de aceasta, la corecturile următoare (e nevoie de minimum două corecturi) se uită de obicei să se controleze dacă au fost scoase greșelile semnalate la prima corectură sau dacă în urma corectării lor nu s-au strecurat noi erori de tipar. Aspectul îngrijit al cărții și acurateța tiparului sînt extrem de importante.

Articolul (împreună cu această scrisoare) îl vei primi chiar la începutul lunii martie, astfel încît, dacă tipărirea ar începe imediat și ar continua fără întreruperi, într-un ritm rapid, ar fi posibil, cred, ca pînă la paști lucrarea să fie culeasă și prezentată la cenzură. Și asta ar fi foarte

* În acest scop, dacă manuscrisul va trebui desfăcut în file separate (așa cum se face de obicei la tipografie), se vor numerota din nou toate paginile.

bine ; căci probabil că și vînzarea cărții ar merge mai greu dacă aceasta ar apărea abia în mai. Voi aștepta vești de la d-ta cu privire la felul cum merg lucrurile.

Mă tot gîndesc la celelalte două articole (despre „moștenire“ și despre Iujakov) : pe de o parte, prudența mă sfătuiește să nu le tipăresc, dar pe de altă parte nu mă îndur să renunț la ele, mai ales la cel de-al doilea... Să nu uităm că în el se face analiza unei cărți, și nu a unui articol de revistă... Ce zici, să încercăm ? Dacă oamenii cu experiență ar găsi că nu e imposibil, mai că m-aș decide să încerc. În cazul acesta ar trebui scoase cîteva pasaje în care este menționată răposata revistă * (n-am la mine ciorna articolului despre Iujakov, așa că treaba asta va trebui s-o facă chiar editorul. Nu e mare lucru de făcut), iar după aceea articolele să fie așezate la urmă, în așa fel încît o eventuală scoatere a lor (dacă așa vor cere autoritățile) să nu dăuneze articolelor precedente. Socotind că cheltuielile de editare se vor ridica la 40 de ruble de fiecare coală, paguba pe care ne-ar provoca-o aceste articole (ambele însumînd vreo 4 coli) n-ar fi prea mare. În nici un caz însă nu merită ca din cauza acestor articole să întîrzie apariția cărții.

Dacă n-ai primit încă manuscrisele din Petersburg, trimite-i o scrisoare urgentă Nadejdei Konstantinovna să ți le expedieze imediat și începe tipărirea materialului pe care ți-l trimit astăzi.

Cu o strîngere de mînă, V. U.

Scrisoarea alăturată predă-o sau trimite-o Nadejdei Konstantinovna. Ea mă roagă să trimit acum la Moscova scrisorile ce-i sînt destinate, pentru că în curînd va trebui, probabil, să plece.

Trimisă din Șușenskoe la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4

Se tipărește după manuscris

* Este vorba de revista „Novoe Slovo”, pe care guvernul țarist o interzisesse în decembrie 1897. — *Nota red.*

CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA

24. II. 1898

Am primit astăzi, măicuță dragă, o mulțime de scrisori din toate colțurile Rusiei și Siberiei și de aceea am fost toată ziua într-o dispoziție excelentă.

De la Maneașa și Aniuta am primit scrisorile din 9.II, apoi „Juridiceskii Vestnik“ și „Anuarul statistic“, precum și „Jurnalul congresului“ (tehnicienilor)⁸⁸. Mulțumesc pentru tot. Acesta din urmă a fost extrem de interesant și îi mulțumesc mult Aniutei că mi l-a trimis. Cartea lui De Amicis, îmi scrie ea, este pentru copii. N-am știut asta, dar și o carte pentru copii ar prinde bine aici, deoarece copiii lui Prominski n-au ce citi. Mă gândeam chiar că ar fi bine să mă abonez la „Niva“⁸⁹. Pe copiii lui Prominski această revistă i-ar distra foarte mult (are poze în fiecare săptămână), iar eu m-aș alege cu operele complete ale lui Turgheniev în 12 volume, pe care „Niva“ le oferă ca premiu. Și toate acestea pentru șapte ruble, inclusiv porto poștal! E ceva foarte tentant. Dacă Turgheniev va fi editat în mod acceptabil (adică fără denaturări, omisiuni sau grosolane erori de tipar), chiar că face să mă abonez. N-a văzut careva din ai noștri premiile „Nivei“ pe anii trecuți? Dacă nu mă înșel, au dat operele lui Dostoievski. Cum se prezentau ele?

Am acum toate motivele să cred că situația mea financiară se va îmbunătăți în mod sigur, căci într-un fel sau altul trebuie să se rezolve și cu editarea separată a articolelor, iar în plus voi primi în curînd (din Petersburg) de tradus din limba engleză o lucrare mare a lui Adam Smith, traducere de pe urma căreia sper să mă aleg cu ceva câștig⁹⁰. Voi fi deci în măsură să-mi achit toate datoriile (trebuie doar să nu le uităm). De aceea consider că mă pot abona și la „Niva“; îi las pe ai noștri să aprecieze dacă Turgheniev va fi editat în condiții „acceptabile“, ei dispun de mai multe date pentru a lua o hotărîre.

Am primit astăzi „Russkoe Bogatstvo“ nr. 1 pe anul 1898 ; „Vestnik Finansov“ vine aici de multă vreme.

O anumită sumă de bani voi fi nevoit, firește, să vă rog să-mi trimiteți cu N. K., care urmează să pornească curînd încoace (nu e nevoie să-mi trimiteți mai devreme. Azi ni s-a plătit alocația), căci venirea ei poate fi legată de cheltuieli serioase. Aceasta înseamnă că datoria mea va crește întrucîtva.

O duc așa cum știți. Pe aici nimic nou — nici un musafir și nici un fel de cunoștințe.

Aniuta îmi scrie că, după cum i-a comunicat N. K., „s-a găsit un editor la Petersburg“. Mie mi-a comunicat doar că ei „promit să găsească“. Nu este exclus să se fi produs aici o încurcătură nostimă : la Petersburg acest plan s-a născut *in mod independent*, înainte de primirea scrisorii mele, iar la mine, tot în mod independent, înainte de primirea scrisorii din Petersburg. Și iată că acum țopăim unul în fața altuia, ca doi oameni care, mergînd pe stradă, se ciocnesc nas în nas și nici unul dintre ei nu știe dacă trebuie s-o ia la dreapta sau la stînga ca să-i facă loc celuilalt.

Acum, de altfel, probabil că lucrurile s-au lămurit.

Te îmbrățișez și te rog să transmiți multe salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

După cîte am înțeles din scrisoarea Maneașei, *ambele* cărți („Juridiceskii Vestnik“ nr. 12 din 1887 și „Anuarul statistic“) au fost cumpărate, așa că nu trebuie restituite.

Cu N. K. lucrurile stau destul de prost. Probabil că în privința termenului va trebui să se lase păgubașă ; dar i s-a promis că va primi aprobare să vină aici.

Anexez o scrisoare pentru ea, căci s-ar putea să fie deja la Moscova în momentul primirii acestei scrisori. Dacă nu, trimiteți-i-o.

Pentru Maneașa

Mai trimite-mi, Maneașa, următoarele lucruri :

1) Un creion „Hardtmuth“ nr. 6 (Aniuta mi-a cumpărat unul anul trecut și mi-a plăcut foarte mult ; dar, din păcate, s-a isprăvit).

2) O cutiuță de ceară roșie și un sigiliu oarecare pentru scrisori. (Dacă nu se mai găsește la noi acasă vreunul vechi, cumpărați sau comandați unul ieftin.) Pe sigiliu nu trebuie gravat nici un nume și nici măcar inițiale, ci numai o imagine sau un desen care să poată fi ușor reținut și transmis altora.

3) un essuie-plume * } le-am avut pe amîndouă, dar,
și 4) o foarfecă mică } din păcate, s-au pierdut pe drum.

Acum, în locul celei dintîi folosesc poala jachetei, pe care am umplut-o de pete de cerneală, iar foarfecă iau de la gazde — pe aceea de tuns oile. Meritul ei este că stîrnește întotdeauna rîsul și veselia tuturor.

Au revoir, V. U.

Trimisă din Șuşenskoe la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI M. T. ELIZAROV

1. III. 1898

Tot aștept, dragă măicuță, să mă vestești că Mitea a fost eliberat, dar văd că această veste se lasă cam mult așteptată.

Eu sînt bine sănătos și o duc ca și pînă acum. Se pare, în fine, că și iarna se apropie de sfîrșit. Aici ne-am săturat de tot de ea. Astăzi și ieri au fost adevărate zile de primăvară.

Anexez o scrisoare pentru N. K., în eventualitatea că n-a plecat încă, iar pe verso îi scriu lui Mark despre diversele noastre treburi.

Al tău, V. U.

* — ștergător de peniță. — *Nota trad.*

Pentru Mark

Am primit unele vești care mă determină să modific planul inițial în ceea ce privește editarea la Moscova *. Scriitorul îmi face cunoscut că la Moscova regimul de cenzură e de-a dreptul imposibil. Cartea lui Bulgakov (despre piețe) a fost ținută la cenzură *un an de zile!* E pur și simplu de necrezut! Dacă așa stau lucrurile, bineînțeles că nici nu ne mai putem gândi la Moscova; trebuie să ne concentrăm toată atenția asupra Petersburgului. Scriitorul are acum deplina posibilitate de a edita cartea, dar preferă să amâne totul pînă la toamnă (și rău face, cred eu). Cît privește banii necesari pentru editare, cred că s-ar putea face un „împrumut intern“ la mama, căci cheltuielile de editare vor fi sigur recuperate.

Știrea asta m-a derutat cu totul, așa că nu mai fac nici o propunere. Ai să te vezi, probabil, cu N. K.; discutați împreună și hotărîți. „A hotărî“ de aici înseamnă a scrie, a scrie mereu, și tot degeaba, fără a ști cum stau lucrurile în realitate și judecînd ipotetic etc.

Al d-tale, V. U.

Sper că acest plan nereușit n-a apucat să te pună pe drumuri degeaba. (N. K. îmi scrie că n-a trimis încă manuscrisele.) Aștept răspuns.

Trimisă din Șuşenskoe la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 4*

Se tipărește după manuscris

44

CĂTRE M. A. ULIANOVA
ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

8. III. 1898

Săptămîna asta, dragă măicuță, n-am primit, pare-se, nici o scrisoare de la voi. De aici deduc că Mitea se află încă la închisoare — și asta e cît se poate de trist.

* Este vorba de editarea culegerii „Studii și articole economice“. — *Nota red.*

Nu știu dacă această scrisoare o va mai găsi pe N. K. la Moscova. Pentru eventualitatea că o mai găsește, adaug încă un comision de care uitasem. Trimite-mi unul din șahurile noastre : printre tovarășii de la Minusinsk am găsit parteneri, și o dată m-am așezat să joc, aducându-mi aminte cu multă plăcere de vremurile trecute. Degeaba mi-am închipuit că Siberia răsăriteană este un ținut sălbatic, în care n-ai nevoie de șah. În Siberia răsăriteană sînt locuri dintre cele mai diferite.

La mine, nimic nou. Tesinienii îmi scriu că Elvirei Ernestovna i s-a retras alocația : „mamele nu sînt considerate membri de familie“ (o nouă interpretare !). Lui Prominski de asemenea i s-a redus alocația de la 31 la 19 ruble pe lună. După un lung calvar, Anatoli a reușit, în sfîrșit, „să-și scoată“ soția. Iuli scrie din Turuhansk că o duce destul de bine ; din fericire, e un om care nu se pierde cu firea !

Al tău, V. U.

Anexez o scrisoare pentru Nadejda Konstantinovna.

Trimite-mi, te rog, prin intermediul ei ceva mai mulți bani : iar dacă a plecat deja, expediază-i pe numele Eliz. Vas. S-ar putea să fiu nevoit să fac cheltuieli destul de mari, mai ales dacă ne vom face gospodăria noastră, așa că am de gînd să recurg la o considerabilă rotunjire a datoriei mele și la un nou împrumut intern. La toamnă voi primi, probabil, pentru traducere o sumă suficientă pentru acoperirea datoriilor — I believe more than five hundreds *.

Pentru Aniuta

Aș vrea să te rog să-mi procuri niște manuale de limba engleză. M-am oferit să lucrez aici la o traducere și am primit o carte groasă de soții Webb⁹¹ ; mă tem să nu fac greșeli.

Am nevoie de :

1) O gramatică a limbii engleze, în special *sintaxa*, și mai cu seamă capitolul despre idiotismele limbii. Dacă N. K.

* — cred că mai mult de cinci sute. — *Nota trad.*

nu are o gramatică de Nurok (a avut-o, pare-se, dar nu știu dacă era a ei), trimite-mi fie și această gramatică pe timpul verii, dacă tu (sau Maneașa) nu ai nevoie de ea. Nu știu însă dacă Nurok nu oferă prea puțin în această materie. Dacă s-ar putea găsi un bun manual de limba engleză, ar fi foarte bine.

2) Un dicționar de nume *geografice* și proprii. Traducerea și transcrierea lor din limba engleză este foarte anevoioasă, și mă tem să nu greșesc. Nu știu dacă există dicționare potrivite. Dacă nu găsești vreo informație în „Cartea cărților” sau într-un alt indicator sau catalog, atunci poate afli cumva din alte surse; asta, bineînțeles, dacă poți afla și-l poți procura ocazional (problema banilor nu se pune, căci onorariul va fi destul de mare și prima încercare trebuie făcută temeinic), dar ca să te ocupi în mod special de procurarea lui nu merită. Voi primi și traducerea în limba germană a acestei cărți, așa că, oricum, o să mă descurc.

Al tău, V. U.

Ce intenții aveți pentru la vară? O să i se permită lui Mitea să se ducă la Kokușkino? Acolo aveți de gând să vă instalați la vară sau în altă parte?

Nesuferit oraș e Moscova, nu-i așa? Și cu locuința e greu, și cu editarea de cărți e greu, — nu înțeleg de ce vă cramponați de el? Am rămas de-a dreptul mirat când am aflat dintr-o scrisoare a lui Mark că ești împotriva mutării la Petersburg.

Trimisă din Șuşenskoe la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

14. III. 1898

Am primit, măicuță dragă, scrisoarea ta din 28/II. Nu mă așteptam să vă întoarceți atît de curînd din Kazan!

Zilele trecute am primit de acolo, de la Aleksandr Ivanovici, o scrisoare care m-a mirat foarte mult. Îmi scrie că acum are serviciu, că Nikolai Ivanovici e la Petersburg, că locuiesc la Kazan la aceeași adresă⁹². Va trebui să-mi fac timp într-una din zile să-i răspund. Nu știu cum se simte cu sănătatea, căci din scrisoarea lui e greu să tragi vreo concluzie ; dacă e în aceeași stare ca și pînă acum, îi va fi greu să facă față cerințelor serviciului, și nici traiul nu-i va fi prea ușor.

Dacă la calea ferată se primesc cărți spre a fi expediate cu mare viteză, dar la tariful de mică viteză, se înțelege că cel mai bine ar fi să le expediați ca marfă. Întrebarea e numai unde și cînd să le expediați. Ca să le expediați la Acinsk, de unde ar urma să le ia Nadejda Konstantinovna, ar fi ceva riscant : cărțile ar putea să întîrzie, și vor rămîne să zacă acolo. Poate că ar fi bine să le expediați tot la Krasnoiarsk și apoi să așteptăm o ocazie pentru a le aduce aici. Cred că acum se va ivi mai curînd o astfel de ocazie.

Deocamdată nici nu mă gîndesc să cer mutarea mea de aici. E prea devreme, socot eu. Aștept să vină Nadejda Konstantinovna, să vedem cum ne vom aranja. Ei nu-i mai scriu astăzi, nădăjduiesc că va pleca din Moscova înainte de sosirea acestei scrisori. Dacă însă, în pofida așteptărilor, scrisoarea mea o va mai găsi acolo, transmite-i că am primit ieri traducerea în limba germană a cărții soților Webb (mi-e de mare folos la traducerea mea. Fără ea n-aș fi putut s-o scot la capăt) și „Vestnik Finansov“.

Sănătatea mea nu trebuie să te îngrijoreze cîtuși de puțin. Sînt acum perfect sănătos.

Aici e vreme frumoasă ; soarele începe să încălzească binișor, iar drumul să se desfunde. Dar aici iarna cedează foarte greu și va mai trece mult timp pînă să se încălzească de-a binelea.

Această scrisoare o vei primi, probabil, pe la 1 aprilie sau ceva mai devreme. De aceea te felicit de ziua ta ; la fel și pe Maneașa. Sper că pînă la paște Mitea va fi, desigur, pus în libertate.

Al tău, V. U.

Am primit de la Maneaşa „Moskovskie Vedomosti“⁹³ — mai întâi un număr (am uitat care anume) ; nu avea articole interesante. După aceea mi-au mai venit ieri încă 4 numere (nr. 53—56), conţinând o serie de articole interesante în care sînt atacaţi marxiştii. Mulţumesc pentru trimiterea lor.

Într-un viitor apropiat, poate peste 3—4 săptămîni, dacă nu şi mai curînd, trebuie să ne aşteptăm la obișnuita întrerupere de primăvară a comunicațiilor cu Rusia : timp de vreo două — sau, poate, în cazul cel mai rău, trei — săptămîni nu va circula poșta din și spre Rusia.

Trimisă din Șuşenskoe la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

46

CĂTRE M. T. ELIZAROV

Lui Mark

28. III

Am primit scrisoarea d-tale din 10.III, în care mă anunți că ai primit manuscrisele și-mi expui diverse planuri.

Ai primit, desigur, scrisoarea în care îți fac cunoscut că am renunțat la gîndul de a tipări cartea la Moscova (ți-am scris *îndată* ce am aflat care e regimul de cenzură la Moscova) *.

Se înțelege că din moment ce regimul de cenzură de acolo e atît de imposibil, nici nu ne putem gîndi să edităm cartea la Moscova. Ce rost ar avea să riscăm o sumă atît de mare de bani, avînd (*în cazul cel mai bun*) perspectiva unei tărăgănări de un an sau de un an și jumătate ?? Trebuie să strîngi manuscrisele, să le pui în banderole și să le retrimiți scriitorului la Petersburg, mai ales că e atît de amabil încît se declară dispus să-și asume toată bătaia de cap. În privința banilor să-i scrii că avem ; să ne comunice numai de ce sumă e nevoie și să se apuce de editarea cărții la toamnă,

* Vezi volumul de față, p. 87. — *Nota red.*

fără a pierde timp, de îndată ce i-o vor îngădui ocupațiile.

Acesta este rezultatul unei corespondențe care a durat două luni ! Nădăjduiesc că n-ai întreprins încă nimic hotărâtor. Dacă ai cumpărat hîrtie, ea poate fi trimisă la Petersburg, iar dacă ai dat deja materialul la cules, plătește pentru colile culese. Mai bine să pierdem cîteva zeci de ruble decît să riscăm sute de ruble. În privința Petersburgului, scriitorul spune (și nu avem nici un motiv să nu-l credem) că nu sînt riscuri.

Se înțelege că, dacă aș fi avut o cît de vagă idee despre surpriza pe care mi-o rezervă „prima cetate de scaun” și cenzura ei, nici prin gînd nu mi-ar fi trecut să editez cartea la Moscova. Toate astea le-am aflat prea tîrziu, abia din cele scrise de N. K. după ce s-a consultat cu scriitorul.

Cu o strîngere de mînă, al d-tale, *V. U.*

Lucrarea mea a sistat complet * : sînt ocupat cu o traducere care-mi dă destulă bătaie de cap. După aceea vom vedea ; ciorna va fi gata în curînd, dar va fi nevoie de o refacere *radicală*.

P. S. Mă miră că-mi scrii în așa fel încît se poate înțelege că ai vrea să editezi cartea la Moscova ??, deși tot d-ta arăți cît de imposibil este acolo regimul de cenzură. Ce rost are atunci să ne băgăm singuri în gura leului ??!

*Scrisă la 28 martie 1898
Trimisă din Șusenskoe la Moscova
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

47

CĂTRE M. A. ULIANOVA

10. V. 1898

În sfîrșit, dragă măicuță, au sosit și musafirii ⁹⁴. Au ajuns aici în seara zilei de 7 mai, și tocmai în ziua aceea am avut

* Este vorba de cartea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia”. — *Nota red.*

.eu proasta inspirație să plec la vânătoare, așa că nu m-au găsit acasă. Nadejda Konstantinovna nu arată prea bine ; aici va trebui să se îngrijească mai atent de sănătatea ei. Despre mine însă Elizaveta Vasilievna a spus : „Vai, cum te-ai îngrășat !“ — precum vezi, apreciere mai măgulitoare nici că se putea !

Este foarte trist însă că nu mi-au adus nici o veste bună în legătură cu Mitea !

Am primit atît scrisoarea trimisă cu ele cît și pe cea din 20/IV. Mulțumesc frumos pentru lucrurile trimise. Despre cărțile care urmează să sosească, N. K. a vorbit deja cu cine trebuie la Minusinsk, și sper să le primesc curînd și fără prea multă bătaie de cap. Se prea poate să le aduc chiar eu, fiindcă am de gînd să fac un drum pînă la „oraș“.

Să vă spun cum stau lucrurile cu navigația. N. K. a venit cu vaporul numai pînă la Sorokino (la vreo 70 de verste depărtare de Minusinsk) ; la Krasnoiarsk ele au așteptat o săptămîină. Apele sînt încă scăzute și nivelul lor va crește cam pe la sfîrșitul lui mai — începutul lui iunie. De la Minusinsk pînă la Șușa sînt 55 de verste. Aici vapoarele circulă neregulat : ele nu au orar, dar, în general, de îndată ce se normalizează navigația, ele circulă mai mult sau mai puțin regulat și fără întîrzieri din cale-afară de mari. Tare aș vrea să poți veni aici, — numai de i-ar da drumul lui Mitea mai curînd.

Aniuta m-a întrebat pe cine invit la nuntă : vă invit pe toți, numai că nu știu dacă n-ar fi mai bine să vă trimit invitația telegrafic !! Nadejdei Konstantinovna, precum știi, i s-a pus o condiție tragi-comică : dacă nu se căsătorește *neîntîrziat* (sic !), va fi retrimisă la Ufa. Eu nu sînt cîtuși de puțin dispus să admit așa ceva, și de aceea am și început să facem „demersurile“ necesare (în special cereri de eliberare a actelor fără de care nu se poate oficia cununia), astfel încît să ne putem cununa înainte de post (*înainte* de postul de Sîn-Petru) : să ne fie totuși îngăduit să sperăm că severii oameni ai stăpînirii vor găsi că asta înseamnă o căsătorie destul de „neîntîrziată“ ?! Îi invit pe cei din Tes

(ei mi-au și scris că doar am nevoie de martori) și sper că li se va permite să vină.

Salutări la toți ai noștri.

Te sărut cu drag. Al tău, V. U.

Era cît pe-acî să uit. Nadea mi-a spus că mi s-au trimis niște cărți de filozofie și că ele au plecat mai departe, undeva spre Irkutsk. Cum se face că eu nu știu nimic despre această trimitere ?? Nu cumva s-o fi pierdut pe drum vreo scrisoare ? O rog pe Aniuta să lămurească despre ce-i vorba.

Trimisă din Șuşenskoe la Moscova
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4

Se tipărește după manuscris

48

CĂTRE M. A. ULIANOVA

17. V. 1898

Am primit săptămîna asta, măicuță dragă, o scrisoare de la Maneașa, datată 1.V.

Cărțile mele n-au sosit încă, dar sper să le primesc în curînd. Nadejda Konstantinovna a discutat la Minusinsk toate amănunțele legate de această chestiune.

Cred că nu face să mă abonați la vreun ziar : sper să primesc „Sîn Otecestva” de la cei din Tes.

Aici vremea continuă să fie urîță : plouă și bate vîntul. Nici gînd să se desprimăvăreze.

Al tău, V. U.

Salutări la toți ai noștri. Am scris bine adresa ?

Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

7. VI. 98

Am primit alaltăieri, dragă măicuță, lunga ta scrisoare din 20. V, pentru care îți mulțumesc mult. Data trecută am uitat să-ți comunic că lada cu cărți a sosit la Minusinsk și am adus-o cu mine aici ⁹⁵.

Nu mă dumiresc cum de n-ai primit atîta vreme scrisori de la mine; încă „din vremuri imemorabile“ îți scriu în fiecare duminică.

În privința nunții noastre s-a produs o mică întârziere. Cînd se împlinește o lună de cînd am cerut în scris să mi se trimită actele necesare și m-am dus eu însumi la Minusa să aflu de la ispravnic cauzele acestei tărăgăneli. Am aflat („rînduiei“ siberiene!) că la Minusa nu s-a primit *nici pînă acum* fișa mea de deportat, deși mă aflu în al doilea an de deportare!! (Fișa de deportat este actul care conține date în legătură cu persoana deportată; fiindcă nu are acest act, ispravnicul nu știe nimic despre mine și nu-mi poate elibera adeverința.) Va trebui să ceară fișa la Krasnoiarisk, de la administrația închisorii, și teamă mi-e că ispravnicul va întârzia și de data asta. În orice caz acum nunta nu mai poate avea loc înainte de luna iulie*. L-am rugat pe ispravnic să îngăduie celor din Tes să vină la nunta mea, dar el a refuzat categoric, motivîndu-și refuzul prin aceea că în martie anul acesta un deportat politic din Minusinsk (Raicin) și-a luat o permisie pentru a pleca la țară și a dispărut fără urmă... Toate argumentele invocate de mine spre a-l convinge că n-are nici un motiv să se teamă de o dispariție a tesinienilor au rămas fără efect.

Tovarășilor din Tes li s-a permis să rămîină acolo pînă la toamnă, urmînd ca după aceea să se mute la Minusa.

Despre navigația pe Ienisei mi se pare că ți-am mai scris. Pînă în prezent nivelul apei continuă să fie ridicat, iar acum apele au început chiar să crească din nou; este extrem de cald și probabil că undeva în munți, în taiga,

* Căsătoria lui V. I. Lenin cu N. K. Krupskaja a avut loc la 10 iulie 1898.
— *Nota red.*

se topește zăpada. Aici vapoarele nu au orar (sînt toate remorcate); de la Krasnoiarsk pînă la Minusinsk vaporul face două zile, iar uneori și mai mult. De la Minusa pînă la Șușa sînt 55 de verste de mers cu caii. Sper că mă vei înștiința telegrafic dacă Mitea va fi pus în libertate și tu te vei decide să vii pe la noi. Elizaveta Vasilievna spune că se teme să nu te obosească prea mult drumul. Dacă aș putea să vii cu trenul la clasa a 2-a, cred că n-ar fi prea obositor.

Salutări la toți ai noștri. Aștept cu nerăbdare o scrisoare de la Aniuta. A primit „Voprosî Filosofii“ ?

Te sărut cu drag. Al tău, V. U.

*Trimisă din Șușenskoe la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 4*

Se tipărește după manuscris

50

CĂTRE M. A. ULIANOVA

14. VI. 1898

Am primit, măicuță dragă, o scrisorică de la Maneașa cu data de 30. V. Mulțumește-i din partea mea. De ce oare n-o fi pomenind ea nici un cuvînt despre „Voprosî Filosofii“, pe care i-am trimis-o la 14. V? A primit-o? (i-am trimis-o la cererea Aniutei; Maneașa îmi scrie că ați primit scrisorile mele din 10 și 17. V).

La noi nimic nou. Nadea vă scrie astăzi, cred, separat.

Acum pe aici e vară în toată puterea cuvîntului. Sînt niște călduri caniculare, pe care E. V. le suportă nespuse de greu. Nadea și cu mine am început să mergem la scăldat și am trecut la un regim de vară.

Noutăți sînt puține, și nici acestea nu sînt bune. De la Tes ni s-a comunicat că a înnebunit tovarășul Efimov (muncitor din Ekaterinoslav, — suferă de mania persecuției), și Gleb l-a dus la spital. Lui Iuli, la Turuhansk, i s-a întîmplat ceva foarte neplăcut: unul dintre deportați (un scandalagiu) i-a adus niște învinuiri arhiabsurde; s-a

ajuns la o ruptură, toți au trebuit să se împrăștie. Iuli stă acum singur; e bolnav, are nervii zdruncinați și nu mai poate lucra. Să ne ferească dumnezeu de „colonii de deportați“ ! și de „evenimente“ din viața în deportare ! Acum Iuli îl roagă pe tatăl său să facă demersuri pentru a obține mutarea lui în orice altă parte.

Sînt perfect sănătos. (Nadea și E. V. de asemenea.) Termin traducerea, iar apoi mă apuc iarăși de lucrarea mea⁹⁶. Mi s-a scris că în curînd începe tipărirea culegerii mele de articole.

Salutări la toți ai noștri. Mitea lucrează ? Ar trebui să facă un studiu sistematic, căci din „lectură“ în general nu te alegi cu mare lucru.

Te sărut cu drag. Al tău, V. U.

Dacă se ivește vreo ocazie, o rog pe Maneașa să-mi trimită din cărțile mele :

- 1) *Borovikovski*. „Legile civile“ (vol. X, partea 1).
- 2) „Codul de procedură civilă“ (ediția de buzunar).

Trimisă din Șușenskoe la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția“ nr. 4*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

15. VII. 1898

Ieri am primit scrisoarea ta din 27. VI.

De la doctor am primit ieri o scrisoare din care am aflat că N. E. și-a pus capăt zilelor cu un foc de revolver. La 23. VI a fost înmormîntat. Lui Gleb i-a lăsat o scrisoare și niște manuscrise, iar mie, zice-se, a cerut să mi se comunice că moare „cu deplină și nețărîmîrită încredere în viață, și nu pentru că ar fi decepționat“.

Nu mă așteptam să sfîrșească atît de trist. Probabil că „scandalul“ în care l-a tîrît un deportat scandalagiu l-a deprimat într-un hal fără de hal.

V-am mai scris, pare-se, că pe numele meu a sosit aici o ladă cu cărți din Vilno (n-am primit-o încă). Nu s-ar putea să fie chiar cărțile care s-au plimbat pe la Irkutsk? Când le voi primi, am să vă comunic. În general, încurcătura cu cărțile mele mă supără mult mai puțin (am destule cărți) decît încurcătura cu cartea de la bibliotecă (despre care îmi scrii că o vei restitui zilele acestea). Nu m-am așteptat la o întârziere atît de mare, colosală!! Înseamnă că toate strădaniile noastre de a evita întârzierile, de a face în așa fel încît drumul cărții, dus și întors, să nu dureze o jumătate de an, ci doar o lună și jumătate, — toate aceste strădanii au rămas zadarnice?! Ar fi ceva cît se poate de trist, cu atît mai mult cu cît, o dată cu plecarea Nadejdei Konstantinovna din Petersburg, am pierdut definitiv orice șansă de a folosi bibliotecile din acest oraș. Mă gîndeam chiar să te întreb dacă nu s-ar putea să stai de vorbă cu bibliotecarul, ca să stabilești cu el condiții precise pentru trimiterea și restituirea cărților, pentru respectarea punctualității în relațiile cu biblioteca etc. S-ar părea că nu e cine știe ce treabă complicată, și totuși de un an și jumătate mă zbat fără nici un rezultat. Am început să cred că trebuie să mă las păgubaș : să te războiești cu „marile distanțe“ nu-î lucru de șagă.

Sînt foarte surprins că n-ai primit numărul din „Voprosi Filosofii“. Ar fi păcat să se piardă, fiindcă e o revistă bună și destul de scumpă, și cu pierderea acestui număr se descompletează colecția. Eu ți l-am trimis pe numele „Maria Ulianova“, la 15. V, în banderolă, recomandat. Am păstrat recipisa. N-am făcut oare vreo încurcătură cu adresa? (poate că am scris tot pe vechea adresă : Sobaceaia ploșceadka). Fă, te rog, toate investigațiile posibile și comunică-mi rezultatul. Voi prezenta la poștă recipisa, ca să cer despăgubiri. — Trimiterea de cărți eu v-o comunic *întotdeauna* în scrisorile mele. De aceea, cînd o carte nu sosește, ar trebui să primesc îndată o înștiințare în acest sens. De aici ar rezulta că încă una din scrisorile mele s-a pierdut.

N.K. Krupskaja
1895

Serghei Ivanovici mi-a scris că acceptă bucuros postul de medic la Sredne-Kolîmsk. Și cred că bine face. E mai bine să ai o ocupație ; altfel te prăpădești în deportare. Iar cu un câștig de 2 500 de ruble se poate trăi, desigur, destul de bine acolo.

Împreună cu Nadea transcriu pe curat traducerea cărții soților Webb. După cum am convenit, pe la jumătatea lui august trebuie s-o predăm la poștă. M-am săturat de atîta copiat (circa 1 000 de pagini scrise de mîină, pentru amîndoi). Dar traducerea a fost interesantă, căci e o carte cît se poate de judicios scrisă.

De la Apollinaria Aleksandrovna a venit ieri (din Krasnoiarsk) o scrisoare pentru Nadea. I s-a fixat ca loc de deportare satul Kazacinskoe (districtul Ieniseisk, cam la 100 de verste depărtare de orașul Ieniseisk, pe malul Ieniseiului). Acolo mai sînt cîtiva deportați politici : Lepeșinski, Lingling, Rostkovski, Grigorieva. Ap. Al. a stat la Krasnoiarsk o săptămîină și jumătate și acum pleacă, probabil, spre locul de deportare.

Cînd, în sfîrșit, i se va da drumul lui Mitea ? Nu mă așteptam ca dintr-un fleac să se facă o asemenea înscenarc. Și unde se va duce după ce va fi pus în libertate ?

Sărutări mamei și salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Pleci cu Mark în Caucaz sau nu ?

M-a bucurat nespuse vestea că i-ai trimis lui écrivain bani pentru editare. Multe mulțumiri. Acum voi aștepta desfășurarea evenimentelor. Apropo : scrie-le, te rog, să-mi rezerve 25 de exemplare drept de autor : vreau să le trimit tovarășilor și cunoscuților mei. Cînd le primești, trimite-mi numaidecît 12—15 exemplare ; în privința celorlalte am să-ți scriu eu unde să le trimiți.

CĂTRE M. A. ULIANOVA

2. VIII. 1898

Zilele acestea am primit, dragă măicuță, scrisoarea ta din 15. VII.

Sper că această scrisoare îl va găsi pe Mitea în stare de libertate. De atâtea ori au promis că-i vor da drumul, încît probabil că la toamnă își vor îndeplini promisiunea. Prea mult tărăgănează instrucția în cazul lui!

Cred că planul Maneașei de a pleca la Bruxelles este foarte bun. Probabil că acolo se poate studia mai bine decît în Elveția. Cît privește limba franceză, sînt sigur că și-o va însuși în scurt timp. Se spune că e o climă bună acolo. Nadea are un cunoscut * care a locuit vreo cinci ani în Belgia și care acum se află în Rusia și se pregătește să plece din nou acolo (la Liège). E căsătorit cu o bună prietenă * a Nadiei. Nadea îi trimite astăzi o scrisoare în care o roagă să-i scrie Maneașei (la Podolsk) și să-i dea toate informațiile și adresele ce-i pot fi de folos.

Dacă portarul de la vechea voastră locuință a spus că în mai poștașul a adus într-o zi „o carte galbenă“, este vorba desigur de numărul din „Voprosî Filosofii“ pe care vi l-am retrimis. Se poate spera deci că el nu s-a pierdut și va mai putea fi găsit. Mai aștept încă o săptămînă, să văd ce află Mark la slujbă despre ea, și după aceea voi reclama pierderea.

Sînt foarte bucuros că Aniuta vrea să înștiințeze toată lumea să nu trimită nimic pe numele locuitoarei S. M.⁹⁷ De curînd neghioaba asta a primit din nou ceva pentru mine și vrea să facă din asta o întregă „istorie“... Firește că n-am să dau nici o atenție acestor ieșiri prostești (provocate, probabil, de cearta noastră cu cei din Minusinsk), iar cărțile trimise pe adresa ei le voi primi. Dar ar fi mai plăcut pentru mine să nu mai primesc nimic prin intermediul ei. Dacă au mai rămas persoane care n-au fost în-

* Din motive de ordin conspirativ, rudele lui V. I. Lenin au șters din scrisoarea lui numele și prenumele „cunoscutului“ și ale „prietenei“. Este vorba de N. L. Meșcereakov și de soția sa A. I. Meșcereakova (Ceciurina). — *Nota red.*

științate, rog pe Aniuta să le scrie și lor. Zilele trecute am primit o parte din cărțile cumpărate de Aniuta pentru mine (cele mai multe sînt cărți de filozofie). Cărțile care au sosit acum pentru mine sînt încă la Minusinsk ; sînt cărți de filozofie.

Printre cărțile primite se găsesc și următoarele, care sînt, cred, ale Aniutei : *Bädeker*, „Suisse“ ; „*Jahrbuch* des Unterrichts wesens in der Schweiz“, 1892, 1893 și 1894 (3 volume). Să-mi comunice Ania ce să fac cu ele. Dacă vrea să i le înapoiez, să-mi scrie cînd să le trimit : acum sau la toamnă (cînd avem de gînd să expediem cu trenul o ladă cu cărți) ?

[Apollinariei Aleksandrovna Iakubova] * i s-a fixat ca loc de deportare (ți-am mai scris, mi se pare) satul Kazacinskoe, districtul Ieniseisk, pe malul Ieniseiului, pe tractul poștei, la o depărtare de 100 de verste sau mai mult de Ieniseisk. Dintre deportații politici se află acolo Lingling, Rostkovski și alții. De acolo n-am primit încă nici o veste de la ea.

Tesinienii au de gînd să se mute pe la jumătatea lui august.

Din Verholensk am primit o scrisoare amănunțită de la doctor, care ne descrie împrejurările morții lui N. E. Fedoseev și ne restituie o scrisoare a Anei care era adresată lui N. E., dar a sosit după moartea lui (doctorul nu știe de la cine este această scrisoare) și mă întrebă ce să facă cu suma de 25 de ruble. (Ei strîng acolo bani pentru ridicarea unui monument). Ei (adică tovarășii din Verholensk) se angajează să achite și datoriile lui N. E. (circa 80 de ruble).

Doctorul ne scrie că N. E. a fost adînc mîhnit de mîrșavele acuzații ce i-au fost aduse de un ticălos (tot dintre deportații politici) în legătură cu niște chestiuni bănești. N. E. a hotărît apoi să nu mai primească *nici un fel* de ajutor de la nimeni (și el nu-și schimba hotărîrile), și din această cauză a avut de îndurat lipsuri foarte mari ; nu putea să muncească și, după cum spune el, „cînd s-a convins că nu mai poate murci, s-a hotărît să nu mai trăiască“ ... După moartea lui s-a primit la Verholensk o tele-

* Din motive de ordin conspirativ, rudele lui V. I. Lenin au șters din scrisoarea lui numele și prenumele Apollinariei A. Iakubova. — *Nota red.*

gramă prin care se anunța că Mariei Ghermanovna * i s-a permis să vină la el...

Te sărut și te rog să transmiți salutări la toți ai noștri. Lui Mark îi doresc călătorie și odihnă plăcută.

Al tău, V. U.

E. V. și Nadea trimit salutări.

*Trimisă din Șușenskoe la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

53

CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

16. VIII

Dragă măicuță, în cursul acestei săptămîni am primit scrisoarea Aniutei cu data de 30. VII. Am primit-o luni 10. VIII, la Minusa, unde mă dusesem pentru un tratament dentar⁹⁸. Am fost foarte mirat primind această scrisoare, care, după cum am constatat, a fost trimisă cu acceleratul. De altfel, din cauza transbordării poștei de la accelerat (care merge la Tomsk) la trenul personal, se pierde mult timp; marți 11. VIII am primit ziarul din Moscova cu data de 29. VII, sosit cu personalul, în timp ce scrisoarea purta data de 30. VII; așadar poșta sosită cu acceleratul nu vine cu mult mai repede.

De aici însă nici nu pot expedia corespondența cu acceleratul, căci pentru asta ar trebui să am cunoștințe la Obi⁹⁹ și să le trimit lor scrisoarea ca s-o pună la cutia de scrisori a acestui tren.

De altfel, mai faceți o experiență și trimiteți o scrisoare cu acceleratul: să vedem cînd va sosi aici.

* Este vorba de M. G. Gopfenhaus. — *Nota red.*

Astăzi trimit la Petersburg traducerea cărții soților Webb. Eu am scris acolo să vă trimită vouă onorariul : dacă écrivain nu vă cunoaște adresa, comunicați-i-o în acest scop.

Despre culegerea mea de articole am fi putut avea deja vești, dar nu primim nimic. Nadea și cu mine am și început să ne gândim la posibilitatea unui fiasco...

Maneașa, cred eu, nu face bine că ezită. I-ar prinde bine să stea cîtva timp și să studieze în străinătate, într-una din capitale ; cel mai bine ar fi să studieze în Belgia. În ce specialitate ar vrea ea să urmeze cursurile ?

Așadar, nu degeaba am tot amînat eu să reclam pierderea numărului din „Voprosi“ : pînă la urmă s-a stabilit că el nu s-a pierdut, deși a întîrziat atît de mult, încît trimiterea lui nu mai are nici un rost.

Al tău, V. U.

Pentru Aniuta

Cu poșta de astăzi, Aniuta, îți trimit în banderolă, recomandat, Tempeste de *Negri* și catalogul pe care mi l-ai cerut. Adresa e cea din această scrisoare. Înștiințează-mă de primire.

O dată cu scrisoarea ta am primit din Arhanghelsk știrea că și M. G. s-a împușcat (la 18. VII), după ce — la 16. VII — a aflat vestea morții lui N. E. E o poveste din caleafară de tragică ! Iar calomniile ordinare ale unui nemernic, un oarecare Iuhoțki (deportat *politic* !! din Verholensk), au avut în acest deznodămînt unul dintre principalele roluri. Pe N. E. aceste calomnii l-au afectat profund, și el a fost foarte deprimat. Din această cauză s-a hotărît să nu primească ajutor *de la nimeni* și a îndurat lipsuri de neînchipuit. Cu vreo două-trei zile înainte de moarte a primit, zice-se, o scrisoare în care erau repetate toate aceste calomnii. Nu știu ce să mai spun ! În deportare nu e nimic mai rău decît aceste „evenimente din viața în deportare“, dar niciodată n-am crezut că ar putea lua asemenea proporții ! Calomniatorul a fost de multă vreme fățiș și categoric condamnat de toți tovarășii, și nu m-am gândit nici-

odată că N. E. (care avea o oarecare experiență în materie de asemenea istorii scandaloase) ar putea să pună totul la inimă într-un mod atît de tragic.

Cartea lui Șahov, cea a lui Gumpłowicz și „Buletinul“ (două numere, din ianuarie și din martie) le-am primit alaltăieri, întîrzierea se datorește poștașului nostru.

Iuli speră că în curînd va reuși să scape din Turuhansk. Tesinienii fac nunta și în curînd se mută la Minusinsk *. Bazil a obținut un post de tehnician la un industriaș din partea locului.

Al tău, V. U.

*Scrisă la 16 august 1898
Trimisă din Sușenskoe la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 4*

Se tipărește după manuscris

54

CĂTRE M. A. ULIANOVA

26. VIII

Ieri am primit, măicuță dragă, telegrama din 21 cu vestea eliberării lui Mitea, precum și o scrisoare de la tine și una de la Aniuta. M-au bucurat nespus de mult toate aceste vești și mai ales prima. Așadar Mitea a fost eliberat după terminarea instrucției; e interesant de știut acum ce anume îi pregătește acuzarea ¹⁰⁰. Aștept să-mi scrieți cum vă aranjați pentru iarnă.

Scrisoarea Aniutei este foarte interesantă și am aflat cu plăcere că temerile mele cu privire la posibilitatea unui fiasco s-au dovedit a fi premature **. Expediez chiar astăzi (pe aceeași adresă ca și prezenta scrisoare) în banderolă, recomandat, un articol pe care l-am scris zilele acestea. Trimiteți-l, vă rog, lui écrivain, cu rugămintea de a încerca să-l publice undeva: dacă e prea tîrziu pentru a intra în culegere, să-l publice într-una din reviste (în „Mir Bojii“

* Este vorba de căsătoria lui G. M. Krjijanovski cu Z. P. Nevzorova. — *Nota red.*

** Este vorba de editarea culegerii „Studii și articole economice“. — *Nota red.*

sau, poate, mai bine, în „Naucinoe Obozrenie“) ¹⁰¹. Nu știu dacă e bine să trimit manuscritele direct la Petersburg. Așa am procedat cu traducerea cărții soților Webb, deoarece mai erau numai două săptămîni pînă la expirarea termenului de predare (1. IX), dar nu știu dacă asta nu i-a nemulțumit cumva pe cei de acolo. Deocamdată voi trimite pe adresa voastră.

Despre primirea cărților lui Gumpłowicz și Șahov, a „Buletinului“ lui Wolf, precum și a cărților de la Fridman ți-am mai scris.

Multe mulțumiri „mătușicăi“ * pentru salutări etc. Păcat însă că sînt numai salutări. Eu în orice caz n-am nici o vină că „nu răspund“. Aniuta ce crede, face să răspund acum, sau *trebuie* să mai aștept ?

Pe aici începe să miroase a toamnă, deși ultimele zile au fost foarte frumoase. Nu credem că locuința noastră n-ar fi potrivită pentru iarnă și n-avem nici o teamă în această privință. Am putea, bineînțeles, să găsim și altă locuință.

Al tău, V. U.

Ce se aude cu Maneașa ? Tot mai ezită, sau a luat, în sfîrșit, o hotărîre ?

*Scrisă la 26 august 1898
Trimisă din Șujenskoe la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția“ nr. 4*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

16. IX. 1898. Krasnoiarsk

Dragă măicuță, de cîteva zile mă aflu aici. Aș vrea să plec mîine dacă vaporul nu va întîrzia cu 24 de ore. Va trebui să plec fără A. M. și E. E. (ți-am scris, pare-mi-se, din Minusinsk cum m-am aranjat să fac această călătorie

* „Mătușica“ — A. M. Kalmikova. — *Nota red.*

împreună cu ele). E. E. a fost internată la spitalul de aici ; unul dintre medici o cunoaște pe A. M., așa încît E. E. s-a aranjat, pare-se, destul de bine și se simte bine acolo. Medicii nu pot pune încă un diagnostic precis : nu se știe dacă e vorba de o simplă durere traumatică (a căzut din trăsură acum șase sau opt săptămîni) sau este un abces la ficat, boală foarte gravă, de lungă durată și greu de vindecat. Îmi pare nespus de rău de suferințele bieteii A. M., care nu și-a revenit după moartea copilului și după boala prin care a trecut ea ; uneori se frămîntă atîta, încît mai-mai să fiică accese de nervi. Tare n-aș fi vrut s-o las singură aici, dar îmi expiră termenul și trebuie să plec. Îi voi ruga pe tovarășii de aici s-o viziteze din cînd în cînd. Din cauza călătoriei și a necesității de a o ajuta pe A. M. și de a face unele cumpărături, finanțele mi s-au zdruncinat simțitor. Trimite-i, te rog, Elizavetei Vasilievna (de la care m-am împrumutat) circa jumătate din suma care urma să vi se trimită pentru (întreaga) traducere a cărții soților Webb (pe care am trimis-o la Petersburg la 15 august *). Dacă nu vi s-a trimis încă, cred că e mai bine să așteptați un timp (sau să ridicați onorariul cu un prilej oarecare, dacă se ivește vreunul). La criză sper totuși să n-ajung, așa că nu e prea mare grabă.

Sînt foarte mulțumit că am venit aici : mi-am tratat dinții și m-am mai aerisit și eu puțin după un an și jumătate de ședere la Șușenskoe. Oricît de puțină lume e la Krasnoiarsk, dar cînd vii de la Șușa e plăcut totuși să te vezi cu oamenii și să mai discuți și altceva decît treburi vîntorești și „noutăți“ din Șușenskoe. Drumul la întoarcere va dura destul de mult (5 zile sau cam așa ceva) : în susul apei vapoarele se tîrăsc pe Ienisei al naibii de încet. Va trebui să stau în cabină, deoarece afară e tare frig (sînt îmbrăcat, bineînțeles, ca de iarnă și am mai cumpărat de aici un cojoc pentru Nadea, așa că în nici un caz nu mă va răzbi frigul). M-am aprovizionat cu luminări și cărți ca să nu mor de plictiseală pe vapor. O dată cu mine va pleca, probabil, și Lepeșinskaia, soția unui deportat, care se duce să-și ia în primire serviciul în satul Kuraghinskoe (la vreo 40 de

* Traducerea fusese expediată la 16 august (vezi volumul de față, p. 103).
— *Nota red.*

verste depărtare de Minusinsk, unde locuiește tovarășul nostru Kurnatovski); soțul ei a fost transferat tot acolo. Ieri am aflat vestea plăcută că Iuli a fost transferat, dar unde anume încă nu știu. Ultima scrisoare primită de acasă e cea pe care Aniuta mi-a trimis-o la 24. VIII. Îi mulțumesc foarte mult pentru scrisoare și pentru cărți („Neue Zeit“, extrasul din „Archiv“, biografia scriitoarei Kohanskaia¹⁰² și altele). Îi voi răspunde din Șușa, adică peste vreo 10 zile; destul de târziu, dar n-am ce-i face.

Al tău, V. U.

Te îmbrățișez cu drag și te rog să transmiți salutări la toți ai noștri.

Am văzut-o chiar acum pe A. M., de la care am aflat că Elvira Ernestovna se simte mult mai bine, așa că în momentul de față medicii o consideră în afară de orice pericol și promit că peste vreo 8 zile va ieși din spital complet restabilită și va putea pleca la Minusinsk. Prin urmare, vești cât se poate de îmbucurătoare.

Trimisă la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 5*

Se tipărește după manuscris

56

CĂTRE M. A. ULIANOVA

11. X. 1898

Săptămîna asta, dragă măicuță, n-am primit nici o veste de la voi. Probabil că vei locui împreună cu Mitea și cu turiștii reîntorși din vilegiatură. Se pare că voiajul Aniutci n-a fost, prea reușit. Îmi pare foarte rău, căci arareori își poate permite omul să plece în Crimeea. Ce a făcut Maneașa? A plecat? V-ați înțeles precis cu ea în ceea ce privește adresele și scrisorile? Dacă da, comunicați-mi și mie, ca să-i scriu și eu de aici. Sînt foarte intrigat de tăcerea în-

căpăținată a celor din Petersburg : le-am trimis traducerea cărții soților Webb la 15 august, și pînă acum nici măcar nu mi s-a confirmat primirea ei (am trimis-o, bineînțeles, recomandat, pe adresa depozitului, spre a-i fi predată lui P. B.). Și în privința culegerii domnește aceeași tăcere ciudată : ultima lor scrisoare era datată 7 august ; îmi scriau că s-a ajuns cu corectura la coala a 7-a ; asta înseamnă că mai mult de jumătate era gata. E cu puțință să se fi produs o întârziere de mai bine de o lună ? Probabil că a intervenit un fiasco, dar în acest caz contăm că oricum mi se va trimite cartea (în banderolă, recomandat — asta nu prezenta absolut nici un inconvenient). Nu știu ce să cred, dar Nadea și cu mine înclinăm spre ideea unui fiasco. Ar fi cît se poate de regretabil. Lucrarea despre piețe e terminată în ciornă și acum îi dau ultima finisare *. Transcrierea pe curat se va face concomitent, așa că m-am gîndit s-o expediez în tranșe, care urmează să fie tipărite pe măsura primirii lor, spre a se evita astfel orice întârziere (prima tranșă va fi trimisă, sper, cel mai tîrziu peste o lună) : dacă tipărirea ar începe în decembrie, cartea ar putea să apară încă în acest sezon. Trebuie numai (în cazul cînd lucrarea precedentă a suferit un fiasco) să găsim un editor și să încheiem un contract cu el. Scriu toate acestea pentru eventualitatea că Aniuta îl va vedea pe écrivain — căci, după cîte știu, ea se duce destul de des la Petersburg — sau va afla întîmplător ceva ; și în general (chiar dacă nu-l va vedea și nu va afla nimic) trebuie să discutăm și să ne sfătuim.

Pe aici nu e nimic nou. Vremea e rece, cred că în curînd va veni și iarna. Anul acesta avem o toamnă mai urîtă decît anul trecut.

Salutări la toată lumea. Al tău, V. U.

Era cît pe-aci să uit : cu poșta precedentă, din 8 octombrie, v-am expedit (în bonderolă, recomandat) două cărți : un număr din „Naucinoe Obozrenie“ și unul din „Voprosî

* Este vorba despre cartea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“. — *Nota red.*

Filosofii i Psihologii“ ; Aniuta m-a rugat să-i restituie aceste două exemplare și o rog să mă scuze că am întârziat.

Trimisă din Șușenskoe la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 5

Se tipărește după manuscris

57

CĂTRE M. A. ULIANOVA

1. XI. 1898

Am primit alaltăieri, dragă măicuță, scrisoarea ta din 14. X, care m-a bucurat nespus. Astăzi am oaspeți : a venit Gleb, singur, pentru 3 zile. Biata E. E. e mereu bolnavă, suferă de o boală gravă, și cred că va trebui să fie trimisă la Petersburg sau la Moscova, fiindcă medicii de aici sînt foarte slabi.

N-am timp să vă scriu mai mult, deoarece am întârziat și risc să nu mai prind poșta : toată ziua ne-am plimbat. Pe aici e o vreme frumoasă : zile senine, geroase și liniștite ; zăpada n-a căzut încă.

Salutări la toți ai noștri. Mark s-a odihnit bine în Crimeea ? Aștept să primesc în curînd o scrisoare de la Ania. Ce mai face Mitea ?

Vă rog să trimiteți lui A. P. Sklearenko scrisoarea anexată * ; i-am pierdut adresa.

Dacă Ania are într-adevăr de gînd să plece la Petersburg, ar fi foarte bine să facă unele demersuri în legătură cu lucrarea mea de mari proporții **. Primele două capitole vor fi trimise curînd (peste 7—10 zile) direct pe adresa Aniutei : în felul acesta voi ști cel puțin ce se întîmplă

* Această scrisoare nu s-a păstrat. — *Nota red.*

** Aici și în scrisoarea următoare este vorba despre cartea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia”. — *Nota red.*

cu ele. Tot atunci îmi voi scrie și ce planuri am în legătură cu această lucrare.

Te sărut cu drag. Al tău, V. U.

De la Maneașa n-am primit încă nici o scrisoare.

Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1922,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 5*

Se tipărește după manuscris

58

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Pentru Aniuta

Trimit astăzi, pe adresa mamei, două caiete din lucrarea despre „piețe”. Acestea sînt primele două capitole, reprezentînd cam un sfert sau o cincime din întreaga lucrare. În total vor fi opt capitole; acum închei pregătirile pentru capitolul 3, așa că, după toate probabilitățile, în ianuarie lucrarea va fi terminată, deoarece Nadea transcrie destul de repede, pe măsură ce eu o scriu. Cu toate că prescurtez foarte mult textul în comparație cu ciorna inițială, lucrarea iese totuși destul de voluminoasă. Primele două capitole conțin, după calculele mele, vreo 270 000 de semne, sau — socotind coala de tipar de 33 000 de semne — circa 8 $\frac{1}{2}$ coli de tipar. Întreaga carte va avea deci vreo 35—40 de coli de tipar, dar eu tot mai sper că nu va depăși 35 de coli, căci și așa va rezulta un volum prea gros (560 de pagini). În orice caz, ar fi de dorit ca această carte să fie tipărită într-un format mai mare și să fie culeasă cu caractere mijlocii, astfel ca pagina să aibă circa 2 400 de semne, iar coala peste 33 000, ceea ce ar prezenta avantajul că volumul ar avea mai puține pagini.

Cît privește editarea propriu-zisă, trebuie, după cît se pare, să contăm pe găsirea unui editor. Dacă ai să fii cumva la Petersburg, ar fi bine să te consulți cu écrivain. Întreabă-l dacă d-na M. Vodovozova n-ar accepta să editeze această carte? ¹⁰³ [Nu-mi fac iluzii că am putea-o edita pe

cont propriu, căci socot că editarea culegerii mele a eşuat, deşi nici despre ea şi nici despre traducere n-am primit pînă în prezent *nici* o veste ! Dacă, contrar aşteptărilor, lucrurile n-ar sta așa, atunci am putea să edităm lucrarea şi pe cont propriu, şi în acest caz ar trebui doar să găsim un corector special, un om cultivat, căruia să i se plătească cît trebuie şi să i se pună condiția să trimită de îndată fiecare coală de corectură.]

Tipărirea ar putea (şi ar trebui) să înceapă chiar acum (ar trebui, pentru că altfel cartea nu va apărea în primăvară) ; în continuare, manuscrisul poate fi trimis pe capitole şi eu promit că nu voi întîrzia. Dacă se va găsi un editor, trebuie încheiat cu el un contract precis, în care ar fi cît se poate de dorit să se stipuleze ca o condiție sine qua non obligația de a mi se trimite colile de corectură [greşelile de tipar din tabele, bunăoară, cu greu pot fi observate de altcineva decît autorul ; în afară de aceasta, s-ar putea să intervină unele modificări şi completări etc.]. Écrivain mi-a scris astă primăvară că lucrarea ar putea fi publicată treptat în „Naucinoe Obozrenie“ sau într-o altă revistă. Nu sînt, fireşte, împotriva acestui procedeu, dar mă îndoiesc că s-ar găsi vreo revistă care să publice o lucrare de asemenea proporții — ar fi ceva cu totul neobişnuit. Mai de crezut este că ar accepta să publice un capitol sau două. Capitolul al doilea, de pildă, ba chiar şi primul reprezintă fiecare o lucrare de sine stătătoare. Asta ne-a şi determinat în parte să ne grăbim să trimitem imediat capitolele gata scrise. Dar, predînd textul la revistă, trebuie să stipulați precis termenul înăuntrul căruia va fi publicată lucrarea şi să rezervați autorului dreptul de a publica oricînd întreaga carte, fără a mai aştepta sfîrşitul articolului în revistă ¹⁰⁴.

Prefața cărții v-o trimit nu ca s-o dați la tipar (va mai trebui, probabil, refăcută sau completată ulterior) ¹⁰⁵, ci ca să vă puteți face o idee despre planul întregii cărți. Tabla de materii o voi trimite în continuare împreună cu fiecare capitol. Dacă se va găsi că nu e nevoie de o tablă de materii atît de amănunțită (deşi pentru cititor, cred eu, e mult

mai comodă o tablă de materii amănunțită), ea va putea fi comprimată, lăsându-se numai titlurile de paragrafe *. De altfel, și în textul cărții ar trebui ca aceste titluri să fie culese nu cu aldine și nici cu cursive (ar fi ceva prea solemn), ci, dimpotrivă, cu petitul cel mai mărunț. În felul acesta vor ocupa mai puțin loc și vor corespunde în mai mare măsură menirii lor. În ceea ce privește tabelele, de asemenea cred că cel mai nimerit ar fi ca ele să fie culese cu petit, astfel încât să ocupe cât mai puțin loc.

Îmi dau seama că se prea poate ca toate aceste amănunte să fie complet inutile, dar cel puțin să știu că, în ce mă privește, am făcut tot ce trebuia. Este foarte probabil că écrivain va dori sau va consimți să se ocupe el de treaba asta ; păcat doar de un singur lucru, și anume că e nemai-pomenit și neînchipuit de nepunctual în relațiile cu partenerii săi și, pe cât se pare, absolut incorigibil în această privință. În general vorbind, el merge chiar prea departe cu amabilitatea : de pildă, soția sa a făcut singură corectura la prima parte a culegerii — o muncă destul de migăloasă și care cere mult timp. Trebuia ea să se apuce de treaba asta când e și așa destul de aglomerată cu propriile ei ocupații ? De aceea în asemenea cazuri ar fi mult mai bine să se angajeze (eventual la recomandarea lor) un corector special ¹⁰⁶, căruia să i se ceară să fie punctual, să te înștiințeze despre mersul lucrării și să trimită aici fiecare coală de corectură.

Dar e timpul să închei. Răspunde-mi, te rog, cât mai repede, — fie și printr-o simplă confirmare a primirii manuscrisului.

Al tău, V. U.

*Scrisă între 7 și 11 noiembrie 1898
Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 5*

Se tipărește după manuscris

* Tabla de materii la cartea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia” nu a fost comprimată. — *Nota red.*

CĂTRE M. I. ULIANOVA

11. XI. 1898

Am primit, Maneaşa, scrisoarea ta, care ne-a bucurat foarte mult. Numaidecît am luat o hartă şi am început să căutăm unde naiba vine Bruxelles ăsta. După ce l-am găsit, am stat şi ne-am gîndit : e numai la doi paşi de Londra, de Paris şi de Germania, adică chiar în centrul Europei... Te invidiez, crede-mă. În prima perioadă a deportării mele mă hotărîsem nici să nu pun mîna pe vreo hartă a Rusiei europene şi a Europei. Mă apuca jalea cînd desfăşuram o hartă şi începeam să privesc diferitele puncte negre însemnate pe ea. Dar acum vederea ei nu mă mai impresionează, m-am obişnuit cu situaţia şi privesc harta cu mai mult calm, ba chiar adeseori începem să visăm în care din aceste „puncte“ ar fi mai interesant să nimerim după aceea. În prima jumătate a perioadei de deportare probabil că priveam mai mult înapoi, dar acum privesc înainte. În sfîrşit, qui vivra, — verra *. În ceea ce priveşte ziarele şi revistele, procură-mi, te rog, tot ce-ţi stă în putinţă. Trimite-mi cataloage de tot felul, în toate limbile, de la anticariate şi de la librării. Aş fi vrut să-ţi cer chiar astăzi să-mi faci un mic comision, dar m-am hotărît să-l amîn deocamdată pentru data viitoare. Îţi reamintesc ceea ce ți-am scris ție — sau Aniei — anul trecut, şi anume că dintre ziare sînt adesea deosebit de interesante organele de presă oficiale, care conţin stenogramele dezbaterilor parlamentare. Ar fi foarte bine dacă te-ai interesa unde se vînd asemenea ziare (şi dacă la Bruxelles se găsesc numai ziare belgiene, sau şi franceze şi engleze ?) şi mi-ai trimite numerele mai *interesante* (sper că urmăreşti ziarele ?!). Te sfătuiesc să nu te limitezi la ziarele belgiene, ci să te abonezi şi la vreun ziar german : în felul acesta, pe de o parte, n-ai să uiţi limba,

* — vom trăi şi vom vedea. — *Nota trad.*

iar pe de alta vei avea și un foarte bun material de lectură ; iar ziarele nu sînt scumpe.

Vii acasă de crăciun ?

Al tău, V. U.

După o lungă așteptare am primit, în sfîrșit, culegerea mea *. O voi ruga pe Aniuta să-ți trimită și ție un exemplar.

Trimisă din Șușenskoe la Bruxelles

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 5*

Se tipărește după manuscris

60

CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

15. XI. 1898

Cum o duceți iarna la Podolsk, dragă măicuță ? E, desigur, o iarnă nu prea veselă pentru voi dacă Mark e nevoit să locuiască în altă parte, iar Mitea este țintuit de Podolsk. El nu-mi răspunde la întrebarea cum anume va trebui să-și facă serviciul militar — în front sau ca sanitar ? Aveți ceva știri în legătură cu procesul lui, cam cînd se va termina și în ce fel ? Sau n-ați aflat nimic ? Cum o duce Mark cu sănătatea ? Nu se plictisește singur la Moscova, sau este aglomerat de muncă la slujbă și cu lecțiile lui serale ? (Ic mai ține ?) ¹⁰⁷

Pe la noi nimic nou. S-a schimbat doar distracția : o dată cu venirea iernii, în loc de a merge la vînătoare, am început să fac patinaj ; mi-am adus aminte de vremurile de altădată și am constatat că n-am uitat, deși n-am mai patinat de vreo zece ani. Nadea vrea și ea să învețe, dar nu știu dacă va reuși.

Salutări la toți ai noștri. Te sărut cu drag.

Al tău, V. U.

* Este vorba de culegerea „Studii și articole economice”. — *Nota red.*

Pentru Aniuta

Am uitat să-ți comunic cu poșta precedentă că am primit și „Neue Zeit“. Ieri mi-a venit o notă de plată de la A. M. Kalmikova. Datoria mea se ridică la vreo 8 ruble, iar eu continuu să fac comenzi. Nu înțeleg de ce întârzie atât onorariul convenit pentru traducerea pe care am trimis-o la Petersburg încă de la 15 august ! Dacă sosește onorariul, trimite, te rog, vreo 50 de ruble la librărie, iar dacă nu sosește nici pînă la primirea acestei scrisori, nu mai știu, zău, nici eu ce-i de făcut. Dacă se poate, ar fi bine să trimiteți la librărie măcar vreo zece ruble ; în ce privește onorariul pentru traducere, mi s-a comunicat că va fi plătit în orice caz (în cazul de față nici nu poate fi vorba de piedici din partea cenzurii) ; prin urmare, e numai o chestie de timp.

Data trecută te-am rugat să trimiți exemplare din cartea mea unora dintre cunoscuți, dar am uitat că tu nu le cunoști adresele ¹⁰⁸. Adresele celor din Arhanghelsk nu le știu nici eu. Astăzi îi scriu *la întâmplare* lui M. E. Grigoriev *, la fabrica de cherestea în care el lucrează. Tu, dacă nu mă-nșel, întreții o corespondență cu Arhanghelskul : n-ar fi oare mai bine să trimiți cărțile la cunoscuții tăi, cu rugămintea de a le transmite respectivilor destinatari ? Dacă nu se poate, amînam totul pînă la primirea adreselor. Adresa lui Lalaianț este : / Is. Hristof. Lalaianț, Voronej, str. Bogoslovskaja, colț cu stradela Krutoi, nr. 11. Ar trebui să-i trimiți un exemplar și samareanului care scrie la „Naucinoe Obozrenie“ ** ; e la Petersburg, dar nu-i cunosc adresa.

Nu te împovărez prea mult cu comisiunile mele ?

Wolf anunță o colecție de clasici francezi, *cu 10 copeici volumul*. N-ai idee ce fel de colecții sînt astea ?

Al tău, V. U.

Cu mirare aflu din presă că Labriola a apărut în limba rusă. Îmi închipui în ce formă mutilată !

Nu cumva l-ai tradus tu ?

Am citit în „Frankfurter Zeitung“ ¹⁰⁹ o foarte interesantă dare de seamă asupra Parteitag-ului de la Stutt-

* Scrisoarea nu s-a păstrat. — *Nota red.*

** Este vorba de P. P. Masloy. — *Nota red.*

gart ¹¹⁰. Intenționăm ca la anul să ne abonăm la acest ziar. Tu citești vre o gazetă străină ?

Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 5

Se tipărește după manuscris

61

CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

22. XI. 1898

Astăzi, dragă măicuță, trebuie să-i scriu Aniutei o lungă scrisoare de interes practic. De aceea ție nu-ți mai scriu, cu atât mai mult cu cât Nadea a și așternut pe hîrtie o arhilungă descriere a vieții noastre de aici, și eu nu am absolut nimic de adăugat. Descrierea ei este în linii generale adevărată, cu excepția unor exagerări în ce privește munca mea la „piețe” *.

Al tău, V. U.

Îl rog pe Mitea să-i trimită cît de curînd lui Aleksei Pavlovici Sklearenko „Anuarul guberniei Tula” ** ; eu nu-i cunosc adresa.

Pentru Aniuta

Scrisorile tale din 1 și 4. XI le-am primit pe amîndouă în aceeași zi. Faptul că de editarea cărții se va ocupa Vodovozova își are și părțile lui bune : cel puțin în felul acesta lucrurile vor fi mai clare. Decontul ei pentru „studii” pare a fi întru totul corect, iar quantumul redus al onorariului e pe deplin explicabil prin numărul mic de exemplare ¹¹¹. Pentru „piețe”, bineînțeles, nu m-ar putea satisface un asemenea onorariu. Mă gîndesc să accept oferta Vodovozovei (căreia, cînd ai s-o vezi, să nu uiți să-i transmiți, bineînțeles, toate mulțumirile mele) de a-mi edita

* Vezi volumul de față, p. 414—415. — *Nota red.*

** pe care o trimit chiar astăzi în banderolă, recomandat, pe numele tău.

„piețele“, iar în privința condițiilor financiare te las pe tine (dacă nu ți-e prea greu) să tratezi cu ea ; nu știu dacă e mai convenabil un onorariu fix sau „tot beneficiul net“. Dintre aceste două posibilități trebuie să alegem, firește, pe cea mai avantajoasă, și aceasta cu atât mai mult cu cât n-am nici un motiv să mă grăbesc cu primirea banilor. Dar lucrul cel mai important la încheierea unui contract de editură este asigurarea unei corecturi *optime*. Altfel publicarea lucrării *n-are absolut nici un rost*. La „studii“ s-a făcut o corectură din cale-afară de proastă : în afară de greșelile de tipar care *denaturează sensul* și a căror listă ți-am trimis-o * 112, mai sînt o sumedenie de greșeli mărunte, pe care au și început să le semnaleze tovarășii. E neapărat nevoie de un corector cult și retribuit : acest lucru trebuie prevăzut ca o condiție sine qua non, și eu însumi mă declar dispus să-i plătesc chiar și dublu unui asemenea corector, dat fiind că autorul nu poate să facă el însuși corectura. În special aceste tabele — în ele se strecoară cele mai mari greșeli. Or, „piețele“ conțin o sumedenie de tabele. Apoi (chiar dacă se va face o corectură foarte bună) toate colile cu ultima corectură *trebuie neapărat* să-mi fie trimise imediat, coală cu coală, și eu voi trimite o listă cu greșelile de tipar. Procedînd astfel, întîrzierea apariției cărții va fi de cel mult o lună (dacă colile vor fi trimise cu regularitate), ceea ce n-ar fi nici o nenorocire, numai cartea să apară într-o formă îngrijită. În ce privește termenul editării, tipărirea ar putea începe imediat (capitolul 3 a și fost transcris pe curat, iar zilele acestea termin capitolul 4, adică jumătate din lucrare e gata ; cealaltă jumătate e mult mai ușoară, așa că pot să-mi iau fără ezitare obligația de a trimite la Moscova ultimul capitol la 15 februarie, dacă nu chiar mai devreme) ; asta mi-ar conveni de minune, întrucît la primele coli aș avea tot timpul să comunic nu numai greșelile de tipar, dar poate și unele lucruri mai esențiale. Ar fi de dorit ca formatul și litera să fie alese în așa fel încît o pagină să aibă circa 2 400 de semne ; atunci întreaga lucrare ar avea 30 de coli sau, în cifre rotunde, 500 de pagini (un număr mai mare

* Concomitent cu erata pe care ți-am trimis-o ție, i-am trimis și lui écrivain una, rugîndu-l s-o tipărească *neapărat* pe o foaie separată, care să fie introdusă în volum în momentul vînzării. Acum, așadar, această rugăminte va trebui să fie adresată Vodovozovei.

de pagini ar fi, probabil, exagerat și prea împovăraător pentru cititor). În sfârșit, în ceea ce privește diagrama de la capitolul II, trebuie să i se dea o atenție deosebită ca să nu apară cu greșeli. Vorbește, te rog, despre toate acestea cu Vodovozova și răspunde-mi cât mai curînd. Capitolele 3 și 4 vor fi trimise de îndată după terminarea lor, cam peste vreo două săptămîni.

Trimite-i, te rog, Maneașei încă 3 exemplare din „Studii“. Adresa lui Aleksandr Leontievici * : (str. Operaia, Gudina, Arhanghelsk). Tovarășii de aici au primit toți cîte un exemplar. Ar trebui să-i trimiți un exemplar și samareanului care scrie la „Naucinoe Obozrenie“.

Din treimea de onorariu încasată de tine, jumătate acoperă banii trimiși de Mitea pentru El. Vas. Din ceea ce rămîne, trimite, te rog, jumătate la librăria Kalmîkova (unde sînt dator bani și fac mereu alte comenzi), iar cealaltă jumătate trebuie folosită pentru abonamente la reviste și ziare pe anul 1899 ; e timpul, mai ales la cele străine :

„Russkie Vedomosti“ pe an — 8 rub. și 50 de cop. (trebuie să plătesc pe 10 luni)

„Russkoe Bogatstvo“ pe an — 9 rub.

„Mir Bojii“ „ „ — 8 rub.

„Niva“ pe 1899 „ „ — 7 rub.

„Frankfurter Zeitung“ pe primul trimestru al anului 1899 — 4 rub. și 70 cop.

„Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik“, herausgegeben von Heinrich Braun. Pe anul 1899 — 12 mărci.

Aici prețuim foarte mult ziarele și revistele, îndeosebi pe acelea care vin la timp ; tocmai de aceea te rog să faci abonamentele cât mai din timp.

Al tău, V. U.

Salutări la toți ai noștri.

(Cartea lui Blos am dat-o lui Bazil ; acum n-o avem aici).

Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista

„Proletarskaia Revoluțiia“ nr. 5

Se tipărește după manuscris

* A. L. Malcenko. — Nota red.

CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI D. I. ULIANOV

28. XI. 1898

Am primit, dragă măicuță, scrisoarea ta și a lui Mitea din 9. XI.

În ceea ce privește telegramele pe care le trimiteți aici, trebuie să aveți în vedere că poștașul nostru se duce la Minusa în fiecare luni și joi dimineța. Trebuie să telegrafiați deci duminică sau miercuri dimineța, și astfel voi primi telegrama marți, respectiv vineri dimineța (acestea sînt zilele noastre de poștă, „sărbătorile“ locale din Șușa) *.

De la Maneașa am primit o singură scrisoare, la care i-am răspuns ** ; dar după aceea n-am mai primit nimic de la ea.

Mă bucur nespun că-ți place la Podolsk. Îmi pare rău, bineînțeles, că Mark nu stă împreună cu voi.

Pe Aniuta o mai rog ceva : la lista revistelor la care am rugat-o să mă aboneze să adauge și „Lucrările Societății economice libere imperiale“, prețul trei ruble pe an (6 numere), în care e cuprins și porto poștal. Bineînțeles, dacă această revistă continuă să apară.

Dacă abonamentele la reviste le faceți prin Wolf, el are deja adresa mea : îmi trimite „Buletinul“.

Al tău, V. U.

Salutări la toți ai noștri.

E. V. vă trimite tuturor complimente.

Am terminat prima jumătate a lucrării mele și m-am convins că mai degrabă s-ar putea ca toată lucrarea să fie mai mică, și nu mai mare decît am presupus la început.

Pentru Mitea

Ești greșit informat în privința îndeletnicirilor mele vi-nătorești. De la cine îți culegi informațiile ? Nu cumva Aniuta este aceea care comite greșeli de cronologie, dînd

* adresa pentru telegrame : Minusinsk, pentru Ulianov, Șușenskoe.

** Vezi volumul de față, p. 113—114. — Nota red.

drept știri proaspete vechi povești despre vânătoarea de iepuri? Toamna asta am împușcat aici o sumedenie de iepuri; ostroavele Ieniseiului abundă în iepuri, așa că foarte curînd ne-am și plictisit de ei. Prominski a împușcat cîteva zeci, strîngînd pieile pentru a-și face o șubă.

Vânătoarea de cocoși de munte și de potîrnichi este, bineînțeles, mai interesantă, dar și foarte anevoioasă. În iulie am împușcat și eu cîteva gotci tinere, dar acum trebuie să alergî după ele călare și cu arma ghintuită: în timpul iernii, vîntorul pedestru nu se poate apropia de cocoșul de munte (în afară de foarte rare excepții). Pentru potîrnichi e nevoie (toamna) de un cîine bun; Jenny a mea însă e încă prea tînără sau poate că nu e bună de vânătoare. Iarna potîrnichile se prind mai mult în „vîrșe“, plase și lațuri*.

Acum avem o nouă distracție — patinajul, și din pricina lui nu prea mă mai duc la vânătoare.

La vară sper să vînez ceva mai mult, deoarece voi avea mai puțin de lucru, cîinele se va mai obișnui și apoi va fi (sper) ultima mea vară în Siberia.

Cu o strîngere de mînă, V. U.

Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista*

„Proletarskaia Revoluția” nr. 5

Se tipărește după manuscris

63

CĂTRE M. A. ULIANOVA,
A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA
ȘI M. T. ELIZAROV

6. XII. 1898

Am primit, dragă măicuță, cele cîteva rînduri adăugate de tine la scrisoarea Aniutei. Ei îi răspund pe larg. Despre mine nu pot să vă spun nimic nou: toate sînt așa cum le știți. Vremea se menține frumoasă, iar azi mă pregătesc să plec la o vânătoare de iarnă. Anatoli scrie că e bolnav, să-

* anul trecut am mai împușcat eu cîteva potîrnichi (deși foarte puține), dar anul acesta nimic.

racul ; mă tem să nu fie tifos. Iuli degeră la Turuhansk (dimineața, în locuința lui temperatura e de minus 2°) și așteaptă cu nerăbdare să fie transferat. Iak. M. (Leahovski) ne scrie că pentru monumentul lui Fedoseev e nevoie de 180 de ruble și că deocamdată nu s-au strîns decît 70 ; ne roagă să comunicăm acest lucru tuturor cunoscuților *. Ne mai scrie că la 18. X au sosit la închisoarea Aleksandrovskaja : A. Erghin, Frelîh, Zmeev, Aliușkevici, Talalaev, Tiutriumova-Abramovici și Goldman. Toți se duc în Iakutia.

Al tău, V. U.

Pentru Aniuta și Mark

Am primit scrisorile voastre, care au sosit în aceeași zi ; vă mulțumesc mult pentru ele și vă răspund mai pe larg.

Mă surprinde faptul că écrivain a respins propunerea mea de a se angaja un corector retribuit (pentru „studii“) — au scăpat o sumedenie de greșeli de tipar, și în special mă indispun greșelile care denaturează sensul și a căror listă ți-am trimis-o și ție, Aniuta, și lui. Aștept zilele acestea să mi se răspundă dacă vor reuși să introducă undeva această erată ; e absolut necesară.

Mi se pare că nu prea ar fi indicat să ne apucăm să edităm singuri lucrarea : în primul rînd, e de dorit să stabilim o legătură permanentă cu Vodovozova, de care vom mai avea nevoie ca editoare. În al doilea rînd, suma (necesară pentru editare) este foarte mare și treaba aceasta e foarte complicată, anevoioasă, cere multă bătaie de cap. A scoate singur pentru prima oară o carte înseamnă a comite inevitabil tot felul de greșeli ; or, eu țin foarte mult ca ea să apară într-o formă ireproșabilă, chiar dacă ar fi să ne coste cîteva sute de ruble în plus. În al treilea rînd, nici în ceea ce privește timpul nu cred să fie o diferență prea mare : scrisoarea mea va sosi de sărbători, iar Vodovozova va veni în februarie ; ba poate chiar că ați putea să vă înțelegeți cu ea printr-un schimb de scrisori. Și apoi, cît timp s-ar pierde (dacă am edita singuri lucrarea) cu drumurile,

* Baniî trebuie trimiși la următoarea adresă : I. M. Leahovski, Verholensk, gubernia Irkutsk.

căutările etc. În plus, este extrem de greu să supraveghezi dintr-un alt oraș editarea unei cărți. Nu credeți că ar fi mai bine să-i scrieți Vodovozovei și s-o întrebați cînd poate să înceapă tipărirea, cît timp va dura, dacă poate să apară cel mai tîrziu la sfîrșitul lunii aprilie etc. ? În ceea ce privește condițiile, gîndindu-mă bine, am ajuns la concluzia că e mai bine să optăm pentru beneficiu net decît pentru onorariu pe coală. În primul caz sper să primesc circa $\frac{1}{3}$ din suma totală, dacă nu chiar și mai mult, în timp ce pentru a putea primi aceeași sumă în cazul al doilea ar trebui să mi se fixeze minimum 75 de ruble de fiecare coală, ceea ce ar fi, cred, împovărător și riscant pentru editor.

Am terminat patru capitole, și astăzi va fi gata și transcrierea lor pe curat, astfel că zilele acestea vă mai trimit și capitolele III și IV. În februarie sper să primiți întreaga lucrare. În treacăt fie zis, dacă veți citi manuscrisul, trimiteți-mi, vă rog, observațiile voastre. Pe ciornă am notat numărul paginii respective din exemplarul scris pe curat, așa că vă pot trimite îndreptările. Mai am o rugăminte în legătură cu „Studiile“ : trimiteți-mi recenziiile din presă pe care le veți găsi voi sau care vă vor fi semnalate de cunoscuți, căci aici eu nu prea urmăresc presa curentă.

Dacă petitul și tabelele costă mai scump, înseamnă că la această lucrare editorul va trebui să facă cheltuieli foarte mari, căci sînt în ea o sumedenie de tabele și diagrame. Pe cît pot să-mi dau seama acum, cartea va fi de proporții mai mici decît presupuneam eu, dar va avea totuși circa 450 de pagini de tipar a cîte 2 400 de semne fiecare. Dar dacă cartea se va tipări în formatul obișnuit al edițiilor Vodovozovei (cu pagina prea aerisită, de numai 2 000 de semne fiecare), va fi nevoie de cel puțin 550 de pagini ; iată de ce e de dorit ca lucrarea să fie tipărită cu caractere mai înguste. Ar fi de asemenea extrem de indicat ca tabelele să fie tipărite toate cu petit, căci altfel ele necesită prea mult spațiu, devin mai puțin pregnante și cititorul nu le poate cuprinde dintr-o privire. Deosebit de incomode sînt tabelele care se tipăresc de-a latul paginii (adică pentru a le putea consulta cititorul trebuie să întoarcă cartea). Toate acestea sînt foarte importante pentru cititor. Ar fi bine dacă

s-ar folosi caracterele cu care au fost tipărite tablelele din *anexele* la cartea „Proprietatea funciară și agricultura“, apărută în editura Vodovozovei ; cu asemenea caractere ar trebui culese toate tablelele din capitolul II și din celelalte capitole (capitolul II conține cele mai multe tablele ; celelalte au mult mai puține, dar au totuși și ele). Trebuie să vorbiți cu editoarea despre toate aceste lucruri, precum și despre necesitatea de a mi se trimite mie colile de corectură (așa cum am mai scris). Pentru a se grăbi editarea, lucrarea ar putea fi tipărită în două tipografii, separat partea întâi (primele patru capitole) și partea a doua, paginile numerotându-se separat. Propunerea lui Mark de a schimba titlul lucrării și de a o scoate în două volume nu-mi pare a fi rezonabilă. Un titlu mai modest și mai greoi e mai convenabil din punctul de vedere al rigorilor cenzurii ; apoi, dacă aș schimba titlul, ar trebui să fac în textul lucrării o mulțime de modificări mici, dar tocmai de aceea foarte împovărătoare. Nici împărțirea lucrării în două volume nu este recomandabilă : dacă luăm ca model formatul și caracterele folosite la tipărirea „Studiilor“, fiecare volum ar fi de proporții *mai mici* decât această carte (și lucrarea nici nu se poate vinde separat pe volume, deoarece expunerea e concepută ca un tot unitar, cu referiri comune la diverse capitole etc.). Cât privește prețul, nici nu m-am gândit să fie mai mare de 3 ruble și socot că un preț mai ridicat ar fi contraindicat (iar un preț mai mic ar fi neconvenabil). Tirajul însă e de dorit să fie cât mai mare * : e regretabil că „Studiile“ au avut un tiraj atât de mic. Cât despre piedici din partea cenzurii pentru apariția „piețelor“, nu mă aștept la așa ceva, dacă între timp nu va surveni o perioadă de rigori excepționale și de prigoană împotriva alor noștri. Iar dacă „Studiile“ se vînd bine, e mai mult ca sigur că „piețele“ se vor vinde mult mai bine. Ar trebui s-o convingeți și pe editoare că așa va fi. Mai este apoi și problema exemplarelor de autor (sper că i-ai trimis Maneașei încă 3 exemplare din „Studii“). Cred că trebuie stipulate 50 de exemplare, căci de data asta va trebui să trimitem cartea la

* Sînt întru totul de acord cu Mark că „trebuie“ să fie de *cel puțin* 2 400 de exemplare. Rămîne de văzut ce va spune editoarea.

mai multe persoane, iar în unele cazuri va trebui să facem schimb cu publicații statistice ale zemstvelor.

Ei, cred că am pălăvrăgit destul și am repetat, probabil, o mulțime de lucruri despre care am vorbit și în scrisorile precedente, la fel de lungi, consacrate chestiunilor practice ! Și desigur că v-ați săturat de aceste repetări. La fel se întâmplă și cu lucrările mele : prima ciornă a „piețelor“ am mîzgălit-o și am scurtat-o fără milă.

Cu o strîngere de mînă, *V. U.*

Toți ai noștri vă trimit salutări.

Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista
„Proletarskaia Revoluțiia“ nr. 5

Se tipărește după manuscris

64

CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

12. XII. 1898

Am primit de la Aniuta „Neue Zeit“ și darea de seamă a comitetului pentru răspîndirea științei de carte, precum și o carte poștală datată 28. XI. Îi răspund pe verso. Zilele de poștă sînt la noi marțea și vinerea, dar, bineînțeles, nu asta vă interesează pe voi. Ziarele cele mai proaspete care sosesc aici sînt cele de miercuri și de sîmbătă, ceea ce înseamnă că le primim la 14 zile de la apariție. De aceea cred că pentru voi cel mai nimerit ar fi să ne scrieți în zilele de marți și vineri (asta e valabil pentru Moscova ; în privința Podolskului nu știu care zile ar fi indicate). Nadea și cu mine am cerut să ni se permită să plecăm de sărbători la Minusinsk, pe timp de o săptămînă¹¹³. Scrisorile le vom primi oricum, așa că nu e nevoie să scrieți pe altă adresă.

Al tău, *V. U.*

Pentru Aniuta

Trimit chiar astăzi în banderolă, recomandat, pe numele mamei, capitolele 3 și 4 din lucrarea despre „piețe”. Am făcut un calcul mai exact al întregului material ; primele 4 capitole însumează circa 500 000 de semne *. Asta e mai puțin decît am crezut eu (iar partea a doua va fi mai mică decît prima). Temerile mele s-au dovedit deci neîntemeiate ; se pot folosi și caractere care îngăduie o pagină cu numai 2 000 de semne. N-am nimic nici împotriva tipării în două volume separate : hotărîți voi împreună cu editoarea. Dar mă îngrijorează nespuse cifrele, cifrele ! — dacă nu mi se trimit corecturile, se vor strecura în ele multe greșeli **.

Fă, te rog, două modificări în manuscris : 1) în prefață trebuie scos de la cuvintele : „se știe că această problemă” etc., apoi propoziția următoare, de la început și pînă la cuvintele : „adversarilor ; am”, și să se pună direct : „Autorul” etc. („a socotit că etc.”).

Cred că ar fi imprudent să se vorbească chiar din primul pasaj despre „adversari” ¹¹⁴.

2) La pag. 44 trebuie scoasă nota referitoare la sfîrșitul § VI ; în locul ei trebuie pus : „Comp. V. *Ilin*. «Studii economice», Petersburg, 1899, pag. 30” ¹¹⁵.

Te rog să-mi confirmi primirea acestor modificări.

Multe mulțumiri pentru „Neue Zeit” și pentru darea de seamă a comitetului. Nu s-ar putea procura numerele care ne lipsesc din colecția pe 1897—1898 a revistei „N. Z.” ? Avem nr. 7—8 ; 11—24 ; ne lipsesc nr. 1—6 și 9—10. Tare aș dori să avem colecția completă pe 1897—1898.

Îmi scrii că ai primit scrisoarea mea din 15. XI ^{***}, dar că n-ai primit încă scrisoarea precedentă în care e vorba despre cărți. Nu mai țin minte cînd anume ți-am trimis-o, dar știu precis că imediat după primirea cărților din Petersburg ți-am trimis o scrisoare simplă, la care *am adăugat o listă a greșelilor de tipar care denaturează sensul* și în care

* Socotesc circa 900 de semne pe pagină (și circa 1 600 de semne pe o pagină din cele mari, ca cele din cap. II).

** Cifrele cu fracții zecimale trebuie neapărat tipărite într-un mod special : zecimalele trebuie tipărite cu caractere mai mici decît numerele întregi și totodată *coborîte mai jos*, adică nu 6,3 ci 6.3. Asta e foarte important pentru evitarea oricăror greșeli.

*** Vezi volumul de față, p. 114—116. — *Nota red.*

te-am rugat să distribui printre cunoscuți câteva exemplare, inclusiv 3 exemplare pentru Maneașa (în afară de exemplarul ei personal), unul la Petersburg, nu bătrînului, ci samareanului, și unul lui Kokușka (eu nu i-am trimis); dacă mai adăugăm cele trei pentru voi, trei pentru chicaghean, pentru autorul „Fabricii“ (T.-B.) și pentru autorul „Piețelor“ (Bulgakov)¹¹⁶, două pentru Grigoriev și Columb, avem în total cele 14 exemplare despre care, după cîte îmi amintesc, ți-am scris și în scrisoarea care s-a pierdut.

Am fost tare mirat cînd am aflat, dintr-o scrisoare a doctorului, că cenzura a interzis categoric tipărirea traducerii cărții soților Webb? ? Cum se poate? Cred că e mai curînd un zvon în legătură cu traducerea cărții „History of Trade Unionism“, care e mai zensurwidrig*. Și apoi traducerea noastră e abia în curs de tipărire.

Cu o strîngere de mînă, V. U.

Am scris la secția de statistică a consiliului zemstvei guberniale Tver, cu rugămîntea de a mi se trimite *culegerea totalizatoare* (vol. XIII, partea I, 1897). Nu mi-o trimit, ticăloșii. Nu ai printre cunoscuți pe cineva care ar putea să mi-o procure? Crezi că Krasnoperov (dacă este acolo) ar refuza?

Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 5*

Se tipărește după manuscris

65

N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN
CĂTRE M. A. ULIANOVA

20 decembrie

Dragă Maria Aleksandrovna! Volodea a plecat astăzi, pe neașteptate, la vînătoare, și de aceea îți scriu eu. În ultima vreme gerul a atins aici minus 20°; astăzi însă e cald, afară e 21½°, așa că Volodea n-a putut rezista ispitei de a merge la vînătoare, mai ales că, după teoria vînătorilor din Șu-

* — contrară dispozițiilor cenzurii. — *Nota trad.*

şenskoe, acum e timpul cel mai potrivit pentru vînătoarea de cocoşi de munte ; cînd e ger, ei nu mănîncă nimic, iar acum sînt atît de preocupăţi de căutarea hranei, încît nici nu-l mai văd pe vînător. Volodea a plecat cu o armă împrumutată de la cineva, fiindcă a lui s-a stricat : are țeava de fontă și a fost de ajuns să cadă o dată pe gheață, ca să se spargă. Am trimis-o la Minusa, dar meșterii de acolo au refuzat s-o primească la reparat. Așa că va trebui să-și cumpere o armă nouă. Se spune că la Minusa ar avea cineva de vînzare o armă foarte bună cu două țevi, și Volodea se gîndește s-o cumpere. Acum sîntem ocupați cu pregătirile în vederea plecării la Minusa. Toate pregătirile se reduc, de altfel, la aceea că Volodea a agățat pe perete o foaie de hîrtie pe care ne notăm tot ce trebuie să cumpărăm de la oraș. Mama nu merge cu noi ; la început a invocat motivul că nu e drumul bun, iar acum că e frig. Plecăm în ajun de crăciun și ne întoarcem pe data de 1 sau 2, așa că următoarea scrisoare de la Volodea o veți primi, probabil, din Minusa. Nu știu dacă v-a scris el că este vorba ca de sărbători să vină la Minusa și Kurnatovski și soții Lepeșinski ; au tot felul de proiecte : să facă patinaj, să joace șah, să cînte, să discute etc. Pe cît se pare, o să petrecem de minune.

După terminarea lucrării despre „piețe“ ne apucăm de studiul temeinic al limbilor, în general, și al limbii germane, în special. Volodea comandă la librărie un dicționar rus-german de Pavlovski și o roagă pe Aniuta să-i facă rost de Turgheniev în limba germană, precum și de o gramatică bună. Am auzit că o gramatică germană bună este cea a lui F. Fiedler, dar sigură nu sînt.

Apropo, avem impresia că ne-am înșelat în privința revistei „Jizn“¹¹⁷. Dacă este așa, atunci desigur că n-are rost să ne abonăm la ea.

De la Maneașa am primit o singură scrisoare. De ce nu ne scrie ? Sau poate că scrisorile ei nu ajung la noi ? Ar fi bine să le trimită recomandat. S-a întors Volodea și face gălăgie că stau acasă, în loc să merg la patinaj. De aceea îmi închei scrisoarea. „La mulți ani !“ Vă sărut cu drag, pe d-ta și pe Aniuta. Multe salutări lui D. I. și lui M. T. Mama vă transmite la toți multe salutări. Deocamdată nu prea avem

ce să vă scriem ; poate că după ce ne întoarcem de la Minusa vom avea mai multe de povestit. Încă o dată vă sărut cu drag.

A voastră, *Nadea*

Vă trimit și eu urările mele de Anul nou.

În privința traducerii germane din Turgheniev, cred că cel mai bine ar fi să vă informați, bunăoară, la Wolf și să luați totodată un catalog de publicații, fie și cel al editurii Reclam¹¹⁸. Ne e indiferent care anume din operele lui Turgheniev ne veți trimite, — principalul e să fie o traducere bună. Gramatica germană ar trebui să fie cât mai completă, în special în partea consacrată sintaxei. Poate fi și în limba germană, ba ar fi chiar mai bine așa, cred. Și în general n-ar fi oare mai bine să legăm relații cu Wolf în tot ce privește procurarea de cărți și de informații ? Librăria A. M. Kalmikova nu prea se arată dispusă să ne servească cu material informativ : i-am cerut, de pildă, să-mi procure articolul lui N. Karîșev „Materiale cu privire la economia națională a Rusiei“, partea a 2-a din „Buletinul Institutului agronomic din Moscova“ nr. 2 din 1898, dar ea a refuzat să-mi facă acest comision sau măcar să-mi comunice adresa „Buletinului“... Nu mi l-ați putea procura voi ?

Toate cele bune, *V. U.*

*Scrisă la 20 decembrie 1898
Trimisă din Șușenskoe la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 5*

Se tipărește după manuscris

66

CĂTRE M. I. ULIANOVA¹¹⁹

A M-ile M. Oulianoff.

Rue des Minimes, 40. Bruxelles, Belgique

22. XII. 1898

Am primit, Maneașa, cartea lui Kovalevski trimisă de tine, dar n-am primit încă nici o scrisoare. Pe mine (și pe

noi toți) ne miră un lucru : în afară de o singură scrisoare, prima, n-am mai primit nimic de la tine. Nu cumva se pierd pe drum ? Sau poate că ești atît de absorbită de noua ta viață, că nu-ți mai rămîne timp pentru corespondență ? Cartea lui Kovalevski o am de mult : am comandat-o la o librărie din Petersburg și am primit-o încă din noiembrie ; trebuie să mărturisesc că am început s-o citesc, dar n-am terminat-o : e o compilație plicticoasă. Scrie-mi cînd ai de gînd să pleci în vilegiatură ? Ce cărți și reviste citești ? Te-ai familiarizat pe deplin cu Bruxelles-ul și cu felul cum e organizată acolo desfacerea cărții ? Trimite-mi din cînd în cînd „Journal officiel“¹²⁰ cu discursurile parlamentare mai interesante. Am de gînd să-ți scriu o scrisoare detaliată după sărbători ; zilele acestea plecăm la Minusinsk, unde ne vom petrece sărbătorile.

Al tău, V. U.

Nadea îți trimite salutări.

Am primit scrisoarea ta din 20. XII *. Acum mă aflu la Minusa. Îți răspund la întoarcere.

Al tău, V. U.

*Scrisă la 22 și 28 decembrie 1898
Trimisă din Minusinsk*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 5*

Se tipărește după manuscris

67

CĂTRE M. A. ULIANOVA
ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Minusinsk, 28. XII. 1898

Îți scriu din Minusinsk, dragă măicuță ; am venit aici cu Nadea de sărbători și rămînem pînă la 1 ianuarie. Ne distrăm de minune. Nici nu ne putem dori o recreare mai

* Stil nou. — *Nota red.*

bună după munca depusă. Între altele, patinăm cu multă ardoare, cîntăm etc.

Al tău, V. U.

Pe fila cealaltă îi scriu Aniutei.

Am primit ieri o scrisoare din Bruxelles, de la Maneaşa, care-mi comunică noua ei adresă.

Pentru Aniuta

Am primit cartea ta poştală din 5. XII şi scrisoarea din 8. XII, pentru care îţi mulţumesc foarte mult. Despre referatul ţinut de écrivain am citit în „Russkie Vedomosti“ o dare de seamă amănunţită. Într-adevăr, asemenea concepţii noi trebuiau expuse nu în cadrul unui scurt referat. În această privinţă ar fi interesante crîmpeiele rămase din lucrarea lui Fedoseev ; mi se pare că el a avut cu totul alte păreri despre gospodăria noastră moşierească dinainte de reformă ¹²¹.

(Nu ţin minte dacă v-am comunicat că am primit „N. Z.“ pînă la numărul 24 inclusiv.)

Despre „Anuarul guberniei Tula“ v-am scris doar că e pentru A. Sklearenko, căci pe atunci nu aveam adresa lui. Primirea dării de seamă a comitetului pentru răspîndirea ştiinţei de carte v-am confirmat-o de mult *.

Sînt de acord cu sfaturile scriitorului (lucrarea să fie predată imediat la tipografie, formatul şi caracterele să fie cele folosite în cartea lui Tugan-Baranovski ¹²² şi să nu mi se trimită corecturile aici). Caracterele folosite la „Crize“ vor fi suficient de compacte : volumul va avea circa 500 de pagini. Am terminat încă două capitole (5 şi 6), din care primul a şi fost transcris. Sper să termin totul în cursul lunii ianuarie.

Sînt de acord, fireşte, să-ţi încredinţez ţie corectura a doua şi-ţi voi fi profund recunoscător pentru această difi-cilă şi ingrătă muncă. Dar un corector retribuit este totuşi absolut necesar ; după mine, e puţin 2 ruble de coală ; daţi-i 3 ruble şi chiar mai mult pentru două corecturi, iar tu să faci corectura a treia (şi nu a doua). Pentru descoper-

* Vezi volumul de faţă, p. 116 şi 124. — Nota red.

rirea eventualelor erori de tipar, trimiteți-mi mie lucrarea (nu coală cu coală, ci câte 5—10 coli o dată). Numai că nu prea mi-ar conveni, cred, să-ți trimit ciorna : am de făcut uneori completări, inserțiuni etc., și fără ciornă nu le pot face. Nu s-ar putea să-i dăm corectorului ceva în plus în schimbul obligației din partea lui de a-ți trimite, o dată cu corectura, și respectivele pagini din manuscris ? Dacă nu se va putea, atunci, desigur, îți voi trimite ciorna (mi-o poți cere telegrafic : „trimite ciorna“).

Al tău, V. U.

Acceptarea propunerii făcute de Vodovozova *ți-am comunicat-o îndată* după primirea scrisorii tale *. Cartea lui Blos se citește aici, iar respectivii tovarăși ne roagă mult să li-o mai lășăm. N-ați putea să vă procurați la Moscova un alt exemplar ?

Trimisă la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 5*

Se tipărește după manuscris

---

* Vezi volumul de față, p. 121. — *Nota red.*

1899

68

CĂTRE M. A. ULIANOVA

3. I. 1899

Dragă măicuță, ieri m-am întors împreună cu Nadea de la Minusa, unde am stat la Gleb și Bazil și am petrecut o săptămână foarte plăcută. Revelionul l-am petrecut în mijlocul tovarășilor ¹²³. S-au rostit cu acest prilej o mulțime de toasturi, dar cu deosebit de multă căldură au fost primite cuvintele unui tovarăș care a toastat „pentru Elvira Ernestovna și pentru mamele care nu sînt de față“.

Astăzi încă nu ne putem relua ocupațiile cotidiene, dar începînd de mîine trebuie să ne apucăm iarăși de lucru. Capitoul 6 al cărții mele este gata (dar încă netranscris pe curat); sper ca pînă-n 4 săptămîni să termin totul. Aniutei i-am răspuns încă de la Minusa la scrisorile ei din 5 și 8/XII *; i-am comunicat că sînt de acord ca primele capitole să fie predate imediat la tipar, corectura să se facă fără autor (e de preferat să fie trei, și nu două corecturi), căruia urmează să i se trimită numai colile pregătite pentru tipar, și ca în general editarea cărții să se facă sub îndrumarea Aniutei, care va decide după cum va crede de cuviință. Sper că a primit scrisoarea mea. Tot atunci i-am trimis și lui Mitea o scrisoare, în care-l rugam să-mi cumpere o armă. Sau poate că asta suscită dificultăți de ordin financiar? Văd că onorariul meu întîrzie nu știu de ce, iar

---

* Vezi volumul de față, p. 129—131. — *Nota red.*

eu tot iau la cărți de la librăria Kalmîkova, mi-e și penibil, zău.

Te sărut cu drag și te rog să transmiți tuturor salutări.

Al tău, V. U.

E. V. și Nadea mă roagă să vă transmit multe salutări.

Trimisă din Șușenskoe la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,

*în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 6*

Se tipărește după manuscris

69

CĂTRE M. A. ULIANOVA

10. I. 1899

Am primit, dragă măicuță, scrisoarea ta și a Aniutei din 24. XII. În ce privește coletul, după cum vă scrie Nadea mai pe larg, s-a produs o oarecare întârziere *.

Îmi scrii că scrisoarea mea din 6 ** ați primit-o pe ziua de 22 și că ți se pare ciudat că a zăbovit atît de mult pe drum. Nu știu care să fie cauza : poate că poșta a întârziat încă din Minusa ; totuși 16 zile nu este prea mult, dacă ziarele din Moscova ne parvin abia în a 13-a zi.

În ce privește corectura „piețelor“, drept să-ți spun, pe mine nu m-a liniștit de loc afirmația scriitorului că manuscrisul este „într-o formă exemplară“ ; el s-a mai dovedit și altă dată un slab corector, și în general asta nu intră în atribuțiile lui ; el nici nu este în măsură să facă cu toată grija cuvenită o treabă atît de migăloasă. De aceea cred că trebuie totuși să insistați să se facă trei corecturi, și nu două (ultima să fie făcută la Moscova), iar Aniuta să fie pusă în legătură directă cu corectorul. Mă tem să nu iasă la fel de prost ca la editarea „Studiilor“ ; ar fi foarte trist. În general însă este foarte greu, ba chiar imposibil să se dea de aici răspuns la toate problemele mărunte, de amănunt : ele

* Vezi volumul de față, p. 415. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 120—124. — *Nota red.*

trebuie rezolvate chiar acolo, pe loc. Tocmai de aceea nici nu mă leg prea mult de schimbarea titlului, deși nu-mi place, după cum nu-mi place nici considerentul că cu un titlu mai cuprinzător „ar merge“ mai bine. Titlul a fost anume ales cît mai modest. De altfel, din moment ce e păstrat în subtitlu, — asta nu mai prezintă mare importanță și, repet, toate problemele de amănunt trebuie rezolvate acolo, pe loc. Răspunsurile mele de aici sînt întotdeauna tardive și inutile. Dacă se poate și dacă nu e prea greu, aș ține foarte mult să primesc ultima corectură, fie și cîte 5—10 coli deodată.

Despre disputa iscată în jurul disertației lui Tugan-Baranovski am citit în „Russkie Vedomosti“. Într-adevăr, ar fi trebuit să i se răspundă mai energic lui Kablukov !¹²⁴

În curînd vom trimite capitolele 5 și 6 ; cît privește sfîrșitul lucrării, s-ar putea ca el să întîrzie, dar nu mult. Cred că asta nu va constitui, desigur, nici o piedică.

Al tău, V. U.

Multe salutări la toată lumea.

Trimit un adaos la capitolul II, la p. 152 din manuscris¹²⁵.

Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 6*

Se tipărește după manuscris

70

CĂTRE M. A. ULIANOVA

17. I. 1899

Am primit, în sfîrșit, coletul¹²⁶, dragă măicuță, și-ți mulțumesc pentru el. Marți am primit și „Neue Zeit“ de la Aniuta. Sînt extrem de bucurosi că încetul cu încetul se adună la noi aproape toate numerele revistei „Neue Zeit“ pe anul trecut. Aniuta a citit, desigur, în numerele trimise mie „Die historische Berechtigung etc.“. Eu am citit acest

articol încă mai de mult și (ca și ceilalți tovarăși de aici) am fost întru totul de acord cu principalele lui concluzii. Cu această poștă îți trimit în banderolă, recomandat, pe numele tău, încă două caiete din cartea mea (capitolele V și VI) [+ o foaie separată cu tabla de materii]; aceste două capitole însumează circa 200 000 de semne și cam tot atâtea vor avea și ultimele două capitole. Aș vrea să știu dacă a început deja tipărirea lucrării, cam cât timp durează pregătirea unei coli și dacă Aniuta face ultima corectură, așa cum și-a propus la început. Dacă da, atunci cred că n-ar fi prea greu să trimită autorului, o dată cu alte cărți, și câteva coli de la începutul lucrării. De altfel, probabil că în această privință s-a și luat o hotărîre pro sau contra, fără a mi se cere părerea.

Pe aici nimic nou. Nu știu ce-o fi cu Iuli că n-a mai scris de mult; asta mă surprinde și mă îngrijorează. Bietul Anatoli e mereu suferind; nu de mult a avut tifos și s-a ales cu niște complicații la plămîni și la inimă. Noi îl sfătuim să ceară să fie mutat în districtul Minusinsk, fiindcă la Ieniseisk clima e mult mai aspră, dar nu știu de ce se încapăținează să rămînă acolo ¹²⁷.

Al tău, V. U.

Multe salutări la toată lumea.

*Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 6*

Se tipărește după manuscris

71

CĂTRE M. I. ULIANOVA

A M-ile Marie Ouljanoff. Rue des Minimes, 40
Belgique. Bruxelles

24. I. 1899

Am primit, Maneașa, cataloagele trimise de tine, pentru care îți mulțumesc din toată inima. Ele conțin lucruri in-

teresante. Am de gînd să-ți trimit o mică listă de cărți pe care aș vrea să mi le procuri. Scrie-mi dacă ești acum pe deplin familiarizată cu viața la Bruxelles în general, și cu editarea și desfacerea cărții în special? M-ar interesa să citesc stenogramele unor dezbateri parlamentare în probleme importante. La Paris, de pildă, ele apar în „Journal officiel”, din care se pot cumpăra, firește, și numere separate. Nu știu dacă se găsește de vînzare și la Bruxelles. Probabil că și în organul oficial belgian se publică asemenea stenograme. De unde ai procurat cataloagele engleze? Există la Bruxelles librării engleze, sau le-ai comandat la Londra?

În momentul de față sînt ocupat cu o lucrare urgentă: nu mai am mult pînă să-mi termin cartea, iar după aceea va trebui, probabil, să mă apuc să scriu articole pentru reviste. De aceea îți scriu acum pe scurt, cu atît mai mult cu cît Nadea îmi spune că-ți descrie mai pe larg viața noastră de aici.

Dacă găsești pe la anticari cărți privind economia agrară din Franța, Anglia etc. (statistică agricolă, anchete, rapoarte ale unor comisii engleze) sau lucrări privind istoria formelor industriei (de altfel, Babbage și Ure sînt autori binecunoscuți în această problemă), procură-mi-le dacă prețurile sînt acceptabile.

Ai mult de lucru? Cînd ai de gînd să pleci acasă?

Cu o strîngere de mînă, al tău, V. U.

Trimisă din Șuşenskoe

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 6*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE D. I. ULIANOV

26. I. 1899

Am primit scrisoarea ta în care îmi scrii despre cumpărarea armei și mă grăbesc să-ți răspund, fără a mai aștepta catalogul de prețuri pe care mi l-ai făgăduit. Eu am catalogul ma-

gazinului de arme „I. Schönbruner“ (stradela Staraia Gazetnaia, între străzile Tverskaia și Nikitskaia, casa Tolmacev), pe care mi l-a trimis Mark iarna trecută. Din acest catalog, cele mai potrivite mi s-au părut armele cu foc central ale firmei „Aug. Francotte“ din Lüttich — pag. 6—7 (45—55 de ruble ; choke-bore ; apropo, este adevărat că „choke“-ul concentrează gruparea loviturilor și mărește puterea lor, cum scrie în catalogul de prețuri și cum am auzit de la niște vânători ? Dacă e adevărat, înseamnă că trebuie să fie o armă foarte bună : calibrul 12 sau 16, greutatea circa 7,5 funți) ; apoi la pag. 22 armele ușoare ale aceleiași firme (6,5 funți, țeava nu de 17, ci de 14,5 verșoace, tot choke-bore, 65 de ruble, calibrul 12) *. Mă întrebi despre calibru și greutate. Arma mea era de calibrul 12, și mi-au rămas cartușe (de alamă) de acest calibru (de la fabrica „E. Torbek“ ; le-am plătit cu 12 copeici bucata) ; mărimea orificiului : **

De altfel, este probabil că va trebui să luăm cartușe noi (25 de bucăți — cu tub de alamă — sînt de ajuns, cred), căci ele trebuie să se potrivească perfect cu calibrul armei. Așa că mai bine alege tu singur calibrul și greutatea : acestea contează mai puțin, important e ca bătaia să fie bună (bineînțeles că, celelalte condiții fiind egale, e de preferat o armă ușoară ; poate că într-adevăr e mai bine ca țevele să fie mai „solide“ — la rigoare să poată fi alezate și să nu se rupă sau să se îndoiaie atît de ușor. Dar eu, care am avut o pușcă Berdan, m-am cam deprins cu arme ușoare). În mod deosebit mă interesează indicațiile date de Schönbruner în ceea ce privește condițiile de vânzare a armelor : „alegerea după precizia loviturilor și puterea de pătrundere a proiectilului o face chiar cumpărătorul, asistînd la încercarea armei, sau magazinul“ (pag. 3), fără să se prevadă vreo plată specială pentru încercare ! Evident că alegerea nu poate fi lăsată la aprecierea magazinului și că trebuie să încerci chiar tu arma și să iei măsura *** și cartoanele de

* Sînt și arme mai ieftine : 42 de ruble (pag. 10), 35 de ruble (pag. 14, figura 18, fără choke-bore). Dacă bate bine și este în genere o armă bună, atunci merge și asta. Nu țin cîtuși de puțin la aspectul exterior. Calibrul 12 este cam mare, poate că 16 e mai bun.

** În acest loc V. I. Lenin a desenat cu creionul un cerculeț. — *Nota red.*

*** ar fi foarte bine să iei măsura, dacă la acest magazin se face reglarea armei, căci altfel e multă bătaie de cap cu măsura asta.

probă. E ciudat însă că armele se încearcă „de la 50 de arșini“ (pag. 3. N. B.) ! Unde naiba găsești vînat care să poată fi împușcat de la 17 stînjeni ! Eu întotdeauna mi-am încercat arma de la 25—30 de stînjeni. Dar poate că asta se datora lipsei mele de experiență. Dacă „vei convoca un consiliu“ (oho !), nu mă îndoiesc că totul va fi bine chibzuit. Ceea ce m-a mirat deosebit de mult e faptul că, pentru expedierea armei, „Schönbruner“ socotește greutatea coletului la 35 de funți (sic ! pag. 108 — „în localitățile îndepărtate“). Dar asta-i pur și simplu scandalos : înseamnă că trebuie plătit 17 ruble și 50 de copeici ! Greutatea armei de 7,5 funți, ceea ce face 4 ruble ; pentru lădiță (scrii tu) vreo 2 ruble, în total deci 7 ruble, așa cum ți-am scris eu și cum mi s-a spus și la Minusa. N-ar fi mai bine să comanzi chiar tu lădița și s-o expediezi singur ? Pentru umplutul tuburilor să iei un dispozitiv cît mai simplu (al meu a costat 1 rub. și 75 cop. ; scoaterea capselor se poate face cu o simplă sulă fixată în vîrfurile unui bețigaș. În catalogul lui „Schönbruner“, pag. 75, fig. 133, „simple, din țară“ — 1 rub. și 75 cop.). Geantă de vînatore nu-mi trebuie (cînd am să dobor un vînat, am să-l aduc legat cu o sfoară !) ; drept cartușieră am o cutie soldățească (de piele) pentru 12 cartușe, iar pe celelalte 8—9 le port în buzunar ; am și curea de armă, dar inelul de care se prinde e mai bine să fie fixat în magazin, dacă așa se face de obicei. De ce scrii : „capsă de calibru corespunzător“ ?? Pe cît știu, capsele sînt de aceeași mărime pentru toate armele cu foc central. Imprim aici, mai sus, măsura capsei mele * ; dacă nu sînt la fel, va trebui, bineînțeles, să-mi trimiți vreo 500 de bucăți, dacă nu chiar mai multe, deoarece aici nu se găsesc decît din acestea cum am eu.

În ce privește burele, mă folosesc de hîrtie simplă de ziar și consider că ar fi un lux inutil să le cumpăr. Dacă greșesc, adică dacă burele prezintă vreo importanță pentru bătaie și dacă într-adevăr (după cum scrii tu) nu costă prea scump, atunci trimite-mi fie bure, fie o matriță de decupat bure (în catalog, la pag. 92 — 75 de cop. ; am auzit că e un lucru

* În acest loc V. I. Lenin a făcut o săgeată, iar pe marginea paginii a desenat cu creionul un cerculeț de mărimea capsei. — *Nota red.*

practic. Dacă te folosești de așa ceva, spune-mi ce fel de carton întrebuințezi). Toc de armă nu merită să cumperi în mod special, mi-a rămas unul, simplu, vechi, pe care cei de la magazin (din Krasnoiarsk) mi l-au dat împreună cu arma*. Despre perile de sîrmă mi-a spus un tovarăș că sînt foarte utile.

Se pare că asta-i tot. Dacă găsești o armă de ocazie cu bătaie verificată și lipsită de orice defecte pe țevă, face, desigur, s-o iei. Trimite arma pe numele Elizavetei Vasiliievna. Nu e prea mare zor, trimite-o așa încît s-o primesc pînă la începutul lunii martie, dar nu mai tîrziu decît pînă la sfîrșitul ei.

Mă bucură nespuse că procesul tău a luat o întorsătură favorabilă și că sînt din nou speranțe să-ți poți urma studiile la universitate. Foarte just ai semnalat greșeala de la începutul § II, cap. IV (pag. 346), îți mulțumesc. Trebuie scris 41.3 milioane de cetverti, și nu 14.3**. La mine, în prima ciornă era corect, dar am transcris greșit și n-am observat acest nonsens. *Trimite, te rog, imediat această modificare.* În ce privește cuvîntul „rațional“ folosit de Kablukov, cred că nu e nevoie de nici o modificare; este evident că prin „rațional“ el înțelege aici „rezonabil“, iar nu rațional din punct de vedere tehnic, dar nici *eu* nu folosesc aici cuvîntul rațional altfel decît în accepția de rezonabil, și nu în aceea de rațional din punct de vedere tehnic. Sensul ironiei mele este că argumentul lui Kablukov este o tautologie, deoarece narodnicii consideră „rezonabilă“ economia naturală. Este oare îndreptățit cititorul să înțeleagă cuvîntul „rațional“ în cazul al doilea altfel decît în primul (adică să-l înțeleagă în textul lui Kablukov altfel decît în cuvintele mele din același pasaj)?***

Numărul plantațiilor de tutun era într-adevăr de 75 — 95 — 650 *de mii* (adică 75 000 — 95 000 — 650 000)****.

* Dar se va potrivi oare tocul de la o armă cu o singură țevă? De altfel, cred că ar fi mai convenabil să-l cos aici, căci la prăvălie te jupoaie pur și simplu.

** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963, p. 246. — *Nota red.*

*** Ibid.

**** Op. cit., p. 91. — *Nota red.*

Practic cu pasiune patinajul. Mi-a arătat Gleb, la Minusa, tot felul de figuri (el patinează admirabil), și acum le învăț cu atîta rîvnă, încît o dată mi-am stîlcit mîna și vreo două zile n-am fost în stare să scriu. Ce s-a învățat o dată nu se uită totuși. Iar ca exercițiu fizic patinajul este mult mai bun decît vînătoarea pe timp de iarnă, cînd adesea te înfunzi în zăpadă pînă peste genunchi, îți strici arma și... rareori dai de vreun vînat !

Cu o strîngere de mînă, *V. U.*

Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista

„Proletarskaia Revoluțiia“ nr. 6

Se tipărește după manuscris

73

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Podolsk, gubernia Moscova

Maria Aleksandrovna Ulianova. Str. Bronnițkaia,

casa Vinogradov

30. I. 1899

Am primit ieri, dragă măicuță, „Neue Zeit“ de la Aniuta și catalogul de prețuri de la Mitea. Multe mulțumiri. Astăzi am citit în „Russkie Vedomosti“ anunțul în legătură cu apariția revistei „Nacealo“¹²⁸. Bine că am reușit să termin lucrarea mea despre „piețe“ tocmai cînd începe să apară „Nacealo“ (astăzi am terminat-o, în sfîrșit. Miercuri vă trimitem ultimele două capitole); acum voi avea timp liber să mă ocup cîte puțin și de chestiunile curente. Am primit o carte spre recenzare, dar n-am reușit încă s-o citesc în întregime¹²⁹.

Nu mai țin minte dacă v-am scris că Anatoli e mereu suferind. Acum i-a căzut altă belea pe cap: a venit ordin să fie transferat în satul Anțiferovo (la cîteva zeci de verste spre nord de Ieniseisk, pe drumul care duce la Turuhansk)¹³⁰; e o nouă deportare ca pedeapsă pentru că deportatul Mahnoveț (care a sosit aici astă iarnă) a evadat și

3/11/99.

Nautilus este cunoscut, depozit
 scindat, omal antic, glet supradu
 la care pusem, matou 444 4 1/2, sarutier
 dea unu (P. 4) 4 omal antic de 4
 nautilus mat. Kokonau - nu kokon
 mat 4 er pusem, kokonau ides
 Grand pusem de 444 do de 4
 pusem. Nautilus Amosny pusem
 a pusem, pusem de 444 er
 pusem de 444 pusem de 444
 pusem. Mat pusem 4 444 pusem
 mat. "444 pusem," 4 444 4 444
 pusem de 444 omal antic de 444
 444 444 pusem de 444 pusem
 pusem de 444. Nautilus mat de 444
 pusem de 444. omal antic de 444, seos de 444
 444 444 pusem (pusem de 444
 pusem de 444 pusem de 444
 pusem de 444 4 444). A 444 pusem de 444

a dat cuiva adresa lui Anatoli. De aici autoritățile au dedus, nu se știe în ce mod, că el trebuie să fi știut de această evadare ! Deocamdată nu-l transferă încă, deoarece e bolnav, nici nu iese din casă. A înaintat o cerere să fie mutat în districtul Minusinsk sau în Rusia pentru tratament.

Despre transferarea lui Iuli nu se știe nimic.

Din satul Kazacinskoe (unde se află A. A. Iakubova) au fost de asemenea mutați trei deportați (Lengnik — nu departe de noi, Arefiev și Rostkovski), așa că rîndurile coloniei de acolo s-au rărit simțitor.

Kurnatovski (care locuiește în satul Kuraghinskoe, la vreo 100 de verste depărtare de noi) a cerut să fie mutat la Șușa ; cererea i-a fost respinsă ; acum îl transferă în satul Ermakovskoe (la vreo 40 de verste de Șușa), unde va fi absolut singur.

La noi e o vreme surprinzător de frumoasă : geruri nu prea mari (între 10 și 12°), zile senine și un soare de primăvară. Nu seamănă a iarnă siberiană !

Te sărut cu drag și te rog să transmiți salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Trimisă din Șușenskoe

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 6*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

3. II. 1899

Îți trimit astăzi, dragă măicuță, ultimele două caiete din lucrarea mea despre „piețe”, capitolele VII și VIII, precum și două anexe (II și III)¹³¹ și tabla de materii a ultimelor două capitole. Am terminat, în sfârșit, lucrarea asta, care la un moment dat părea că se va întinde la infinit. O rog pe Aniuta s-o trimită cât mai curînd scriitorului, împreună cu alăturata recenzie la cartea lui Gvozdev. Mi-a trimis-o „spre recenzare” scriitorul și de aceea m-am jenat să-i răs-

pund de aici cu un refuz. Dar n-a fost o muncă prea agreabilă pentru mine. Cartea nu mi-a plăcut : nu aduce nimic nou, abundă în locuri comune, pe alocuri stilul e de-a dreptul imposibil (expresii ca „toleranțe în ce privește îndeletnicirile agricole“ etc.). Autorul este în același timp și tovarăș de idei și adversar al narodnicilor, iar esențialul — este colaborator al revistei „Nacealo“. Oricît mi-ar dispăcea acest spirit „samarean“*, m-am hotărît totuși să mă stăpînesc și să umplu recenzia în proporție de $\frac{4}{5}$ cu observații îndreptate împotriva narodnicilor și $\frac{1}{5}$ cu observații îndreptate împotriva lui Gvozdev. Nu știu dacă recenzia va fi pe placul redacției, căci nu știu în ce relații este ea cu „samarenii“. Despre toate astea îi va scrie Nadea, chiar astăzi, soției scriitorului.

Te sărut cu drag. Multe salutări la toți ai noștri.

V. U.

*Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia“ nr. 6*

Se tipărește după manuscris

75

CĂTRE M. A. ULIANOVA

7. II. 1899

Îți trimit astăzi, dragă măicuță, încă o mică banderolă (recomandată) pe numele tău : în primul rînd, numărul din „Buletin“¹³² pe care am fost rugat să-l înapoiez, și în al doilea rînd, o recenzie¹³³, pe care vă rog s-o trimiteți scriitorului. Cu poșta următoare vă voi trimite încă un mic adaos la capitolul VII. Sper că nu va fi prea tîrziu. Data trecută am uitat, pare-mi-se, să vă scriu că, după calculele mele aproximative, întreaga carte va avea circa 934 000 de semne. Nu-i prea mult : în total vreo 467 de pagini de tipar, a cîte 2 000 de semne fiecare. Dar dacă ar fi mai puține semne pe pagină, de pildă 1 680 (ca în „Crize“ de Tu-

* Vezi adnotarea 39. — *Nota red.*

gan-Baranovski) — ceea ce ar duce, firește, la o inutilă scumpire a ediției —, lucrarea ar avea circa 530 de pagini.

Pesemne că Aniuta n-a primit scrisoarea mea (trimisă de foarte multă vreme) în care o rugam să-mi trimită 1) vreo traducere mai bună în limba germană a scrierilor lui Turgheniev și 2) o gramatică germană amănunțită (fie și una în limba germană, pentru germani, căci cele pentru ruși sînt de obicei prea sumare) *. Vreau să mă apuc serios de studiul limbii germane. Acum vă mai rog să-mi trimiteți și un dicționar rus-german, unul din acelea care se găsesc la noi acasă, al lui Lenstroem sau, și mai bine, al lui Reiff, din rusă în trei limbi europene. Am cerut librăriei Kalmíkova să-mi trimită un dicționar rus-german de Pavlovski, dar mi s-a răspuns că el apare în fascicule, iar pînă acum n-a apărut decît aproximativ jumătate.

Al tău, V. U.

Salutări la toți ai noștri

Trimisă din Șușenskoe la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 6*

Se tipărește după manuscris

76

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Pentru Aniuta

13. II. 1899

Am primit scrisoarea ta din 27. I și m-am bucurat să aflu noutăți în legătură cu „piețele“. Dacă, după cum îmi scrii tu, scrisoarea mea din 10/I a fost exagerat de pesimistă, scrisoarea de față va fi, cred, exagerat de optimistă. Mă simt profund îndatorat față de V. A., față de Mitea și mai ales față de tine pentru strădaniile voastre în legătură cu cartea mea, a cărei soartă — sub raportul editării ei în condiții satisfăcătoare — nu-mi mai inspiră acum nici o îngrijorare. În ce privește titlul, sînt de acord, în parte, că

* Vezi volumul de față, p. 127—128. — *Nota red.*

titlul dat de mine e prea lung ; el este necesar, ce-i drept, dar e mai bine să figureze în subtitlu. Titlul însuși ar trebui să fie însă ceva mai modest decît „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“. Acesta din urmă e prea îndrăzneț, prea cuprinzător și promite prea mult. Mai bine ar fi, după părerea mea, „Contribuții la problema dezvoltării capitalismului în Rusia“. Broșura lui Ribot („Memoria afectivă“), despre care îmi scrii că mi-o trimiți, *n-am primit-o*¹³⁴. S-a produs o întârziere, fie la tine cu expedierea ei în banderolă, recomandat, fie aici, dintr-un motiv sau altul, cu primirea ei. Într-una din scrisorile precedente ți-am mai scris care va fi, aproximativ, numărul de semne pe care îl va avea întreaga lucrare, așa că îți va fi destul de ușor să stabilești cîte coli au mai rămas. Aștept cu mult interes primele două capitole ; din punctul de vedere al tipografiei, capitolul doi este cel mai greu. Foarte bine ai făcut că l-ai convins pe V. A. să nu facă modificări „dictate de rațiune“ (în special în ceea ce privește expresia „un mic exemplu“ ai perfectă dreptate cînd susții că am vrut să spun „malenkii“, și nu „milenkii“^{*}. Cît despre expresiile tari, eu sînt acum în genere pentru atenuarea și reducerea lor. M-am convins că în textele tipărite expresiile tari au o rezonanță mult mai vehementă decît în vorbire sau într-o scrisoare, așa că în această privință trebuie să fim ceva mai moderați). În ce privește tabelele, sînt de asemenea cît se poate de mulțumit că i-ai convins să nu omită fracțiile, să le tipărească cu alte caractere și mai jos de numerele întregi, să nu tipărească tabelele de-a curmezișul paginii. Chiar dacă în felul acesta vor crește întrucîtva cheltuielile de tipărire, nu-i cine știe ce nenorocire. Judecînd după evaluarea ta aproximativă a costului editării la un tiraj de 2 400 de exemplare, cred că va putea fi fixat un preț de vînzare moderat, de cel mult două ruble și jumătate^{**}. Toate acestea rămîn, de altfel, întru totul la aprecierea ta. M-ar interesa foarte mult să văd cum iese diagrama¹³⁵. Ce spun despre ea statisticienii (V. A. și celălalt^{***}) ? Mi s-au făcut

* — malenkii — mic ; milenkii — draguț. — *Nota trad.*

** Ar fi de dorit ca, în scopul ieftinirii cărții pentru public, la sediul revistei etc. cartea să se vîndă cu rabat pentru cumpărătorii cu bani peșin, bunăoară, la prețul de 1 rub. și 75 cop. Nu știu însă dacă acest lucru e realizabil.

*** Nu s-a stabilit despre care alt statistician este vorba aici. — *Nota red.*

unele observații în sensul că e neobișnuită. Își atinge ea oare scopul sub raportul gestației și al concluziei ?

Am primit de la editor * o scrisoare în legătură cu „Moștenirea“ ; în observațiile lui este o anumită doză de adevăr¹³⁶. Cît despre samareni, tare mă îndoiesc ca ei să spună ceva inteligent (mi s-a mai scris că au aruncat acuzații de „burghezism“) ¹³⁷. Problema „a cui moștenire am preluat-o noi“ nu este nicidecum aceea pe care am pus-o eu răspunzîndu-i lui Mihailovski la întrebarea dacă renunțăm sau nu la moștenirea „asupra căreia se aruncă «Moskovskie Vedomosti»“ și căreia eu i-am dat o definiție precisă¹³⁸. O polemică cu samareni în problema de principiu a atitudinii marxismului față de curentele liberalo-iluministe și a rolului și importanței factorului „extraeconomic“ ar fi cît se poate de interesantă și de folositoare.

Îți strîng mîna ție, lui Mark și lui Mitea și te rog să transmiți mamei multe sărutări.

V. U:

Azi a trecut pe aici Mihail Aleksandrovici (Silvin). A fost transferat în satul Ermakovskoe (la vreo 40 de verste depărtare de noi). Arată a fi perfect sănătos atît din punct de vedere fizic, cît și psihic ; nu s-a schimbat prea mult ; vizita lui ne-a făcut multă plăcere.

Îți mai trimit un adaos la capitoul VII ¹³⁹.

Mă surprinde că O. Popova întîrzie cu achitarea onorariului convenit pentru Webb ¹⁴⁰. După spusele Nadiei, s-a convenit ca acest onorar să fie plătit în orice caz, chiar dacă lucrarea va fi interzisă de cenzură. Bani noștri sînt iarăși pe sfîrșite. Trimiteți, vă rog, 200 de ruble pe numele E. V. Dacă în momentul cînd citiți această scrisoare n-ați primit încă nimic de la O. Popova și nici nu e de așteptat să primiți într-o săptămînă, două, v-aș ruga să recurgeți la un împrumut, căci altfel n-o vom putea scoate la capăt.

Trimisă din Șușenskoe la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista*

„Proletarskaia Revoluția“ nr. 6

Se tipărește după manuscris

* A. N. Potresov. — *Nota red.*

CĂTRE M. A. ULIANOVA

21. II. 1899

Alăturat trimit încă o recenzie, dragă măicuță, cu rugămintea de a o transmite scriitorului¹⁴¹. Mă miră că nici pînă acum n-am primit de la Aniuta broșura lui Ribot pe care mi-a promis-o ; ciudat îmi pare și faptul că Aniuta mi-a indicat chiar pagina la care, spunea ea, se găsesc aceleași caractere ca în lucrarea mea despre „piețe“, și anume pag. 24. Oare cărticica lui Ribot este culeasă cu caractere diferite ? În sine, de altfel, această cărticică nu prezintă pentru mine nici o importanță, întrucît sper să primesc în curînd primele coli.

Noi sîntem sănătoși cu toții și n-avem nimic nou de comunicat ; săptămîna asta așteptăm să ne vină niște mușafiri *. Pe aici e o vreme primăvăratică ; de cîteva zile a început dezghețul.

Al tău, V. U.

Salutări la toți ai noștri.

Nu știu cum se face că cei de la „Naucinoe Obzrenie“ nu găsesc de cuviință să-mi trimită nici primul număr al revistei, nici un extras cu articolul meu. Am auzit de replica lui P. Struve, dar pînă acum n-am primit nimic¹⁴².

Trimisă din Șușenskoe la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțija“ nr. 6

*Se tipărește după manuscris*CĂTRE M. A. ULIANOVA
ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

28. II. 1899

Astăzi, dragă măicuță, i-am condus pe mușafirii noștri : au fost la noi tovarășii din Minusa, Gleb, Bazil, Z. P.,

---

* Vezi scrisoarea următoare. — Nota red.

cîțiva muncitori de acolo etc., și au stat aici de miercuri pînă astăzi (duminică). Ne-am distrat foarte bine și acum ne apucăm iarăși de treburile noastre cotidiene. Tovarășii din Minusa au de gînd să ceară permisiunea de a sta în timpul verii aici: la oraș e foarte prost vara. Nu știu însă dacă situația lor materială nu-i va obliga să stea la oraș. Dacă ar veni aici, am petrece o vară minunată. Elv. Ern., zice Gleb, e mereu suferindă. Ant. M. n-a venit cu ei; ea lucrează acum temporar ca felceriță în satul Kuraghinskoe.

Tc sărut cu drag. Al tău, V. U.

Scrieți-mi dacă aveți de gînd să vă duceți undeva la vară și unde anume.

Pentru Aniuta

Am primit numerele din „Timpuri noi”¹⁴³; foarte mulțumesc pentru ele și pentru cronica agricolă¹⁴⁴, precum și pentru colile din lucrarea despre „piețe”. Am rămas foarte mulțumit de felul cum se prezintă. Ai muncit, probabil, foarte mult la ele, dar în schimb aproape că nu mai conțin erori de tipar. În tabele n-am găsit nici o eroare (deși îmi scrii că sînt), iar în text — unele foarte neînsemnate. Caracterele, după părerea mea, sînt mulțumitoare. Așa, volumul va avea circa 30 de coli (cel mult, s-ar putea să fie și mai puține), adică exact atît cît am socotit eu. Tabelele sînt excelent culese. E bine, mai ales, că zecimalele se disting clar și că nu există tabele de-a curmezișul paginii*. Tabelele culese cu petit (pag. 46) și cu nonparel (pag. 39) sînt foarte reușite și nici nu mi-aș fi putut dori ceva mai bun¹⁴⁶. Titlurile și numerele paragrafelor au fost de asemenea culese cu caractere cît se poate de potrivite. Într-un cuvînt, de astă dată nu am nici un motiv de a regreta că autorul este lipsit de posibilitatea de a face corectura. Într-una din scrisorile mele următoare îți voi trimite o mică

* Există în tabele titluri de rubrici culese de-a curmezișul, deasupra coloanelor de cifre, dar asta nu prezintă nici un inconvenient. Firește, în cazuri excepționale, nici tabelele puse de-a curmezișul nu constituie o nenorocire, dar cele culese de-a lungul paginii cu nonparel sînt mult mai bune. Ar fi bine dacă s-ar putea culege cu nonparel și tabelul de la pag. 504¹⁴⁵.

listă cu numele și adresele cunoscuților mei cărora te-ai ruga să le trimiți cartea direct din Rusia. E mai costisitor și, în general, mai puțin comod să-mi trimiți mie o mulțime de exemplare ca să le expediez eu de aici. Sper că în momentul primirii scrisorii de față capitolul doi va fi fost terminat de mult; or, acesta este, fără îndoială, capitolul cel mai păcătos sub raportul corecturii. În ce privește prefața, trebuie să mă mai gândesc: s-ar putea să vă trimit alta, iar de nu, poate să rămână cea veche¹⁴⁷.

Erata urmează la sfârșitul acestei scrisori.

Nu mai de la tovarășii din Minusa am primit nr. 1 al revistei „Naucinoe Obozrenie“, cu articolul lui P. B. Struve împotriva lui Ilin. Mă gândesc să-i răspund, deși, după părerea mea, articolul lui pledează mai mult în favoarea decât împotriva mea. Nu știu dacă în genere pot să scriu acum referindu-mă la „piețe“, adică nu știu dacă ele vor apărea în prima jumătate a lunii aprilie. Comunică-mi care e părerea ta. (Referirile îmi sînt necesare pentru a evita repetări.)¹⁴⁸

Cu o strîngere de mînă, al tău, V. U.

Anexez o scrisoare pentru Mark.

Nu știu dacă e mai indicat să-i scriu pe adresa voastră sau să-i adresez direct scrisorile? (Direcția căii ferate Moscova—Kursk; e de ajuns?) *

Trimisă din Șușenskoe la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista

„Proletarskaia Revoluția“ nr. 6

Se tipărește după manuscris

79

CĂTRE M. T. ELIZAROV

Pentru Mark

28. II. 1899

Am primit scrisoarea d-tale din 8/II. Partida d-tale de șah a venit la țanc. Chiar atunci se aflau la noi în ospeție

* În text urmează erata menționată mai sus¹⁴⁹. — Nota trad.

tovarășii din Minusa, care în ultimul timp au devenit pasionați jucători de șah, așa că ne-am înfruntat cu mult zel. Am analizat și partida d-tale, din care reiese că ai început să joci mult mai bine. Probabil că ai chibzuit îndelung la fiecare mutare și (poate?) te-ai consultat cu vecinii. Căci altfel cred că mi-ar fi și frică să-l înfrunt pe omul care l-a învins pe Lasker!¹⁵⁰

În ce privește „ridicarea la luptă“ a „ortodocșilor“ în apărarea tezelor articolului despre „moștenire“¹⁵¹, aștept cu interes luările de poziție în presă. Problema principială a „sprijinirii“ este, cred eu, foarte importantă (în legătură cu problema „economiei“ și a relațiilor extraeconomice. M-ar interesa să știu dacă cei care se ridică la luptă fac vreo legătură între aceste probleme.) Dacă am reuși să stăm de vorbă pe această temă cu oameni care nu se mărginesc doar la gvozdevism (ai citit cartea lui Gvozdev despre chiaburie? După mine, este foarte slabă*), am face un lucru foarte util și foarte interesant. Să așteptăm.

Am citit cu mult interes observațiile d-tale în legătură cu „piețele“. Să vedem, în general, ce impresie de ansamblu va produce această lucrare, ce va spune critica; în special critica venită din partea tovarășilor de idei. Modificări nu se mai pot face acum (cu excepția, bineînțeles, a unor pasaje izolate), adică nu se mai poate schimba caracterul general al expunerii, concizia ei (și așa am ajuns la aproape 30 de coli! Mai mult ar fi cu desăvârșire exclus!), — abundența de cifre, tabele etc., circumscrierea temei. O singură modificare ar putea să-ncapă aici: să împart totul în două lucrări sau volume și în decurs de încă un an sau doi să refac pe fiecare în parte. Dar, dintr-o serie de motive, am găsit că acest plan este prea puțin potrivit. Problema piețelor externe este tratată în capitolul VIII doar în liniile ei cele mai generale, într-un singur §, în legătură cu problema regiunilor periferice. În general însă ar fi trebuit să renunț cu totul la analizarea pieței externe.

Nu știu absolut nimic despre planurile d-tale de a părăsi serviciul. Ce fel de școală de ingineri vrei să urmezi? E o școală superioară? Care e durata studiilor și ce drepturi

* Veri volumul de față, p. 144. — Nota red.

obții la absolvirea ei? Vrei să te faci inginer tehnolog? Ți se va recunoaște un an sau doi, cu alte cuvinte: ca licențiat în matematici poți să te înscrii în anul II sau III?

Cu o strângere de mână, V. U.

Nadea și E. V. îți trimit salutări.

Trimisă din Șușenskoe la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista

„Proletarskaia Revoluția” nr. 6

Se tipărește după manuscris

80

CĂTRE M. A. ULIANOVA *

7. III. 1899

Săptămîna asta am primit, dragă măicuță, cele trei cărți de Turgheniev în limba germană și-ți mulțumesc pentru ele. Foarte bine ați făcut că mi-ați procurat ediția Reclam: ea este, pe cît se pare, cea mai potrivită. Acum aștept să-mi trimiteți și un dicționar ruso-german (după cîte îmi amintesc, la noi acasă erau două: unul de Lenstroem și altul de Reiff — un vechi dicționar ruso-german. Ar fi mai bine, poate, să-l trimiteți pe acesta din urmă, deși nici primul nu e de lepădat), precum și o gramatică. Despre asta i-am scris deja Aniutei; Mark are o „Carte a cărților” în care sînt indicate unele gramatici germane *detaliat*, scrise în limba germană. Avusesem de gînd să comand dicționarul rus-german al lui Pavlovski, îl și comandasem chiar la Kalmîkova, dar mi s-a răspuns că nu este încă terminat și apare în fascicule.

Termin acum un articolăș¹⁵² în care-i răspund lui Struve**. El încurcă lucrurile rău de tot, după părerea mea, și cu articolul lui poate provoca multă confuzie în rîndurile adepților, oferind adversarilor un prilej de a jubila.

* La această scrisoare a fost anexat un plic cu adresa din Bruxelles a Mariei Ilinicina Ulianova, scrisă de M. A. Ulianova. — *Nota red.*

** La acest pasaj, M. A. Ulianova a făcut următoarea însemnare în josul paginii, destinată probabil Mariei Ilinicina: „Noi l-am citit cu plăcere, e bine scris!”. — *Nota red.*

Mă gîndesc că, dacă nu voi reuși să public răspunsul într-o revistă (fie și din cauză că Tugan-Baranovski sau Bulgakov mi-o vor lua înainte cu răspunsul lor ; pînă în prezent nu mi s-a trimis încă numărul din ianuarie al revistei „Naucinoe Obozrenie“ !), îl voi include în lucrarea despre „piețe“, ca pe o a patra anexă (articolul n-are mai mult de o coală de tipar). Se înțelege însă că ar fi mai bine dacă ar apărea într-o revistă.

La noi nu e nimic nou. Afară e cald. Apropierea primăverii se face tot mai simțită.

De la tovarăși nu prea avem vești bune. Apollinaria Aleksandrovna a obținut permisiunea de a pleca la Ieniseisk pentru trei săptămîni. Bietul Anatoli e tot bolnav, temperatura i se urcă pînă la 40°. Se spune că are tuberculoză, ceea ce lui, bineînțeles, i se ascunde cu grijă. Cît privește cererea lui de transferare în districtul Minusinsk, pînă în prezent nu s-a primit încă nici un răspuns.

Al tău, V. U.

Te sărut cu drag. E. V. și Nadea transmit salutări la toată lumea.

Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 6*

Se tipărește după manuscris

81

N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN
CĂTRE M. I. ULIANOVA

A M-lle Marie Ouljanoff. Rue des Minimes, 40.
Bruxelles. Belgique

7 martie

Dragă Manea, și de data asta mă recunosc vinovată de marea întîrziere a răspunsului meu, dar te rog să nu te superi pe mine. Scrisoarea ta a fost primită chiar în ajunul sosirii musafirilor. Hotărîsem să sărbătorim cu mare alai

săptămîna brînzei și am invitat la noi pe toți tovarășii de la oraș (6 persoane) *. Pașnica noastră Șușa a devenit dintr-o dată populată și zgomotoasă. Am petrecut într-adevăr ca de sărbători și nici n-am simțit cînd au trecut cele 5 zile. În ultima zi a venit și Mihail Aleksandrovici (care este acum vecinul nostru cel mai apropiat, așa că sperăm să ne întîlnim mai des cu el, locuiește la 35 de verste depărtare de noi). După plecarea oaspeților, multă vreme nu ne-am putut reveni. Volodea e acum cu totul absorbit de articolul de răspuns la obiecțiile lui Struve. Este vorba de problema veșnic nouă a piețelor. În general se pare că Volodea va trebui să consacre destul de mult timp polemicii și apărării tezelor enunțate în „Studii“. Intenționează să scrie ceva și despre Kablukov. Eu n-am o îndeletnicire precisă, mai citesc din cînd în cînd. Au trecut nu mai puțin de zece luni de cînd mă aflu la Șușa și n-am reușit încă să fac nimic, mereu tot amîn. În aer se simte apropierea primăverii. Gheața râului se acoperă tot mai mult cu apă, de prin sălcii răsună ciripitul vesel al vrăbiilor, boii rag pe uliță, iar de sub ductorul din camera gazdei o găină ne trezește în fiecare dimineață cu cotcodăcitul ei. Ulițele sînt pline de noroi. Volodea se gîndește tot mai des la armă și la cizmele de vînătoare, iar noi, mama și cu mine, ne pregătim pentru săditul florilor. Din această descriere îți poți face o idee de felul cum ne petrecem timpul și te poți convinge că nu prea avem ce scrie. Din scrisoarea ta se poate deduce că viața ta este diametral opusă celei pe care o ducem noi aici : în jurul tău e numai mișcare, viață. Tu, pare-se, începi să te aclimatizezi și să intri în circuitul vieții de acolo. Pentru tăieturile din ziare îți mulțumim frumos și te rugăm să ne mai trimiți și altele. Cînd te auzim plîngîndu-te că nu cunoști limba franceză, ne dăm și mai bine seama cît de jalnice sînt cunoștințele noastre — ale mele și ale lui Volodea — în materie de limbi străine ; el tot știe mai bine, dar eu stau prost de tot în această privință. Am făcut rost acum de Turgheniev în limba germană și avem de gînd să facem traduceri din rusă în germană, deocamdată însă nu avem nici dicționar și nici gramatică, și chiar dacă le-am avea, nu prea cred să ne ținem

* Vezi volumul de față, p. 148—149. — *Nota red.*

de treaba asta. Probabil că numai atunci vom învăța noi limbi străine când vom fi în străinătate și când nevoia ne va sili să ne apucăm serios de studierea lor. Când crezi că ai să vii acasă ? Vei avea de dat ceva examene ? Te plictisești rău la Bruxelles, ai multe cunoștințe ? Cred că știi că Anatoli e grav bolnav. Medicii au stabilit că are tuberculoză ; are tot timpul febră. Kuba a obținut permisiunea de a pleca pentru trei săptămâni la Ieniseisk ; în prezent e plecată într-acolo. Ne scrie foarte rar și numai ca să aibă conștiința împăcată, așa că nu știu cum o duce ; se pare că nu prea bine. Zina este tot așa precum o știi — veselă, plină de viață. La revedere. Te sărut cu drag și-ți doresc toate cele bune. Mama mă roagă să-ți transmit sărutări din parte-i. Scrie-ne mai des.

A ta, *Nadea*

Îți trimit, Maneașa, o strângere de mână și-ți mulțumesc, la rîndul meu, pentru tăieturile din ziare. La cele scrise de *Nadea* nu mai am ce adăuga.

V. U.

*Scrisă la 7 martie 1899
Trimisă din Șuşenskoe*

*Publicată pentru prima oară în 1931,
în culegerea :*
V. I. Lenin. „Scrisori către familie“

Se tipărește după manuscris

82

CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

17. III. 1899

Ieri, dragă măicuță, am primit scrisoarea ta din 28. II. Nici nu știu cum să-ți mulțumesc pentru fotografia ta. După mine, e destul de reușită, și m-am bucurat mai ales pentru că fotografia pe care o am la mine este destul de veche. Ar fi foarte bine dacă ai putea să ne faci o vizită la Șușa ; vara călătoria este relativ puțin obositoare : mergi cu trenul pînă

la Krasnoiarsk și de acolo cu vaporul pînă la Minusa (în mod obișnuit, la începutul lunii mai vapoarele nu merg încă pînă la Minusa, dar vara ajung uneori — deși foarte rar — chiar pînă la Șușa). Ca loc de vilegiatură, Șușa e acceptabilă. Gleb și Bazil depun și ei cerere să li se permită să stea aici în timpul verii (vara e foarte prost la Minusa); nu știu dacă li se va aproba *. De curînd am primit o scrisoare de la Maneașa și astăzi îi scriem și noi.

E. V. a primit banii.

Îmi pare bine că Mitea se pregătea să plece după armă curînd după expedierea scrisorii tale. La sfîrșitul lunii martie începe aici vînătoarea și de pe acum punem la cale diferite expediții vînătorești.

Te sărut cu drag și te felicit de ziua ta. Poate că scrisoarea mea va ajunge încă înainte de 1 aprilie.

Al tău, V. U.

E. V. îți trimite salutări. Nadea îți scrie și ea astăzi **.

Pentru Aniuta

Am primit „Buletinul“¹⁵³ — pentru care îți mulțumesc din inimă — și colile imprimate^{***}. În linii generale sînt foarte mulțumit de ele: tiparul are un aspect plăcut, tabelele sînt clare și fără erori de tipar, foarte puține tabele sînt tipărite de-a curmezișul paginii. Numai diagrama nu știu cum a ieșit. Îți trimit erata la colile 4—11. S-au strecurat unele erori (sublinate de mine), care îngreuiază lectura șau denaturează sensul (deși erorile de acest gen sînt foarte puține). Poate vei găsi că ar fi bine să procedăm în felul următor: în afară de erata de la sfîrșitul cărții, să se anexeze (să se lipească) la începutul cărții o filă mică cuprinzînd un text prin care cititorii să fie rugați ca, înainte de a citi cartea, să corecteze erorile de tipar mai importante, dintre care următoarele (cele sublinate de mine) sînt esențiale, iar celelalte sînt indicate la sfîrșitul cărții. Mi se pare că uneori se procedează așa.

* Cererea a fost respinsă. — *Nota red.*

** Scrisoarea nu s-a păstrat. — *Nota red.*

*** Este vorba de colile imprimate ale capitolelor II și III din cartea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“. — *Nota red.*

Întrucît nicăieri și niciodată nu se poate concepe o carte apărută fără erori de tipar, pot să spun că (contrar așteptărilor tale) *sînt pe deplin* mulțumit. Sub raportul acurateței, ediția aceasta este mult superioară „Studiilor“ : erorile de tipar sînt rare și, în marea lor majoritate, cu totul insignifiante.

În ce privește tabla de materii, procedați cum credeți de cuviință : sau vă mărginiți la înșirarea paragrafelor, sau adăugați și cuprinsul amănunțit întocmit de mine ¹⁵⁴.

Îți trimit o mică listă cu numele cunoștințelor mele cărorora te-aș ruga să le trimiți cartea după ce va apărea. Mîtea va avea multă bătaie de cap cu expedierea atîtor cărți în banderolă ! E totuși mai bine așa, decît să trimiteți aici un număr mare de exemplare (mie îmi sînt de ajuns trei).

Îți mai trimit și un Post-scriptum la *prefață*. Dacă nu e prea tîrziu, aș ține foarte mult să fie adăugat, întrucît conține o referire la admirabila carte a lui Kautsky ¹⁵⁵. Poate că și în cazul cînd prefața e deja culeasă se mai poate culege în continuare și acest Post-scriptum ? Scrie-mi, te rog, dacă acest lucru se poate face și în general pe cînd se așteaptă să fie totul gata.

Cred că V. A. a avut și el destulă bătaie de cap ! Corectura unei asemenea lucrări trebuie să fie foarte anevoioasă !
Salutări la toți ai noștri.

Cu o strîngere de mînă, al tău, V. U.

Columb și doctorul nu mi-au scris de mult.

Pentru Aniuta

Mai am o rugăminte la tine. Dacă ai ocazia să te duci la Petersburg sau să-l vezi pe scriitor, te rog să te interesezi de cartea soților Webb. De ce nu mi se achită onorariul ? După cum spune Nadia, s-a convenit ca el să fie plătit indiferent de apariția sau neapariția cărții. O. Popova ar trebui somată să plătească. Noi nu-i scriem despre asta scriitorului, întrucît considerăm că într-o scrisoare nu face să

atingem această problemă. Ceea ce te-am rugat e numai în eventualitatea că te vei vedea cu el *.

Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,

*în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 6*

Se tipărește după manuscris

83

N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN
CĂTRE M. I. ULIANOVA

A M-lle Marie Ouljanoff, Rue des Minimes, 40.
Bruxelles, Belgique

17 martie

Probabil, dragă Maneașa, că felicitarea mea nu va ajunge la timp, va sosi cu întârziere, dar eu oricum te sărut mult, mult de tot. Îți mulțumesc pentru vederile din Bruxelles, dar nici nu vreau încă să mă gândesc la o plecare în străinătate, nici măcar la întoarcerea în Rusia nu vreau să mă gândesc. Numai la ceea ce voi face în vara asta am voie să mă gândesc. În ultima ei scrisoare, M. Al. ne scrie că la vară o să vină la noi împreună cu Aniuta, așa că în scrisoarea pe care o trimitem astăzi la Podolsk m-am apucat să descriu în fel și chip splendorile Șușei **. Am făcut pînă și planul cum o să mergem la lacul Perovo, ca să pescuim carași și să-i prăjim. Tovarășii de la Minusinsk cer să li se permită să stea la Șușa în timpul verii și avem de gînd să cumpărăm un cal, ca să putem merge peste tot. În general, am devenit „o patriotă a țării mele” și sînt în stare să vorbesc cu patos despre Ienisei, despre ostroavele lui, despre pădure etc. Îmi pare rău numai că nu sînt bărbat, căci aș fi hoinărit de zece ori pe atît. Deși aș dori mult să te văd, nu vreau totuși să te ademenesc să vii la Șușa, pentru că, vorbind fără părtinire, Șușenka este un sat ca oricare altul, și, dacă mi s-ar propune acum să aleg unde să-mi pe-

* În text urmează erata menționată mai sus. — *Nota trad.*

** Scrisoarea nu s-a păstrat. — *Nota red.*

trec vara, lîngă Moscova sau la Șușa, aș alege, firește, prima alternativă.

În momentul de față Volodea citește cu mult interes „Agrarfrage“ de Kautsky, căreia îi face o recenzie *. Eu deocamdată mă uit numai din cînd în cînd la carte și mă ling pe buze. În general avem aici o sumedenie de cărți, și multitudinea lor mă face să mă gîndesc cît de mult ar trebui să citim și cît de puțin citim efectiv. „Nacealo“ nu ne-a venit încă ; deocamdată nu primim decît anosta „Russkoc Bogatstvo“.

Acum te las. Mama te sărută și-ți trimite felicitări. Volodea îți scrie și el acum.

Cu ultima poștă am primit o fotografie a Mariei Aleksandrovna. Foarte reușită fotografie, nu-i așa ?

Te sărut cu drag.

A ta, *Nadea*

17. III

Te rog să mă ierți, dragă Maneașa, dacă și de data asta îți scriu foarte pe scurt, adăugînd felicitarea mea la cele pe care ți le trimite Nadea. Astăzi am de făcut cam multă corespondență, trebuie să scriu : la Turuhansk (acolo poșta vine o dată pe lună) ¹⁵⁶, iar Aniutei trebuie să-i trimit erata la colile tipărite care mi-au fost trimise

Pe la noi noutăți nu prea sînt. În presă, deocamdată, e acalmie, — așteptăm mereu. Ziarele străine (dacă ar fi să judecăm după „Frankfurter Zeitung“) vorbesc despre evenimentele din Petersburg și din Finlanda ; dar pasajele respective sînt acoperite cu tuș, așa că aflăm foarte puțin din ceea ce se petrece ¹⁵⁷.

Cu o strîngere de mînă, sau, poate, la revedere,

al tău, *V. U.*

*Scrisă la 17 martie 1899
Trimisă din Șușenskoe*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 6*

Se tipărește după manuscris

* Vezi *V. I. Lenin. Opere complete*, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 85—90. — *Nota red.*

84

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova. Str. Bronnițkaia, casa
Vinogradov, Podolsk, gubernia Moscova
21. III. 1899

Îți trimit, dragă măicuță, notița (sau recenzia) mea la cartea lui Kautsky ; rog pe Aniuta s-o trimită la destinație. Primul număr al revistei nu ne-a sosit încă *. Îl așteptăm să vină poimîine.

Dacă Aniuta nu i-a scris încă nimic Maneașei despre cărțile germane, n-ar vrea să-i scrie acum ? Dacă Maneașa pleacă curînd, ar fi bine să lase la poștă indicații în sensul că aceste cărți trebuie să fie retransmise pe o altă adresă (a unei cunoștințe etc.). Poate că și Aniuta îi va scrie despre cunoștințele ei ? Dacă s-ar putea, ar fi bine să ne trimiteți numerele care ne lipsesc din colecția „Neue Zeit“ pe 1897—1898.

Te sărut cu drag. Multe salutări la toți ai noștri.

V. U.

Trimisă din Șușenskoe

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia“ nr. 6

Se tipărește după manuscris

85

CĂTRE M. A. ULIANOVA
ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

4. IV. 1899

Am primit, dragă măicuță, scrisoarea ta și a lui Mitea. În ce privește găzduirea voastră la Șușa, nu trebuie să-ți faci nici un fel de griji : e loc berechet. În săptămîna brînzei am avut aici patru musafiri. Dacă sănătatea îți permite, am fi foarte bucuroși să ne putem vedea, ca să nu amînăm

* Este vorba de revista „Nacealo“. — *Nota red.*

pînă la expirarea termenului deportării (care uneori se prelungește..., ceea ce sper, de altfel, că nu se va întîmpla). Nadea îți scrie mai amănunțit *. În ce privește însă data, trebuie să fac o rectificare la scrisoarea ei : la începutul lui mai apa este încă mică aici ; pe noi vaporul ne-a lăsat la jumătatea drumului. Nu e prea comod să faci în plus o sută de verste cu caii. E deci mai bine să pleci în așa fel încît la *sfîrșitul* lui mai să fii la Krasnoiarsk ; atunci se poate merge foarte bine cu vaporul pînă la Minusa, iar de acolo nu mai sînt decît 55 de verste. Ca loc de vilegiatură, Șușa este acceptabilă, nu e cu mult mai rea, cred (dacă e mai rea), decît altele. Toată problema e drumul pînă aici.

Temerile tale în privința armeei sînt cu totul neînțemeneate. M-am deprins cu ea și sînt precaut **. Aici vînătoarea este singura distracție și constituie un prilej de „mişcare“, care e absolut necesară cînd duci o viață sedentară.

Îi mulțumesc lui Mitea pentru procurarea armeei (pe care n-am primit-o încă).

Am citit în „Russkie Vedomosti“ că Mark l-a bătut și pe Cigorin ! Ia te uită ! Abia aștept să-mi măsoar forțele cu el !

Te sărut cu drag și te rog să transmiți salutări tuturor.

Al tău, V. U.

Era să uit. Din Veatka vor sosi pe numele tău niște cărți (cu ramburs). Sînt pentru mine. L-aș ruga pe Mitea să le treacă pe o listă cît mai amănunțită, pe care să mi-o trimită aici.

Pentru Aniuta

4. IV. 1899

Am primit „Prakticeskaia Jizn“ și „Gramatica germană“ de Heyse. Îți mulțumesc foarte mult pentru aceasta din urmă : e un manual bun. Despre primirea cărții lui Tion ți-am mai scris și data trecută ¹⁵⁸.

Cu poșta precedentă am trimis la Petersburg o telegramă de răspuns la următoarea telegramă primită pe ziua de

* Vezi volumul de față, p. 419—420. — *Nota red.*

** Armele cu foc central sînt mult mai puțin periculoase decît cele obisnuite

26. III : „Prețul probabil al cărții 2 ruble, drepturi de autor circa 1 500. Telegrafiați librăriei Kalmîkova dacă sînteți de acord“ * . Am răspuns : „de acord“, deoarece nu mă puteam tocmai într-o telegramă acum, în ajun de apariție ! Doar nu se putea ca din acest motiv să țin în loc editarea ! În realitate însă nu prea sînt „de acord“ cu asta. Am fost foarte mirat de faptul că ei (nu se știe cine, căci nu e nici o semnătură) au trecut „peste rînd“, adresîndu-mi-se direct mie, și nu ție, care te ocupi de această lucrare. Acum regret chiar că nu le-am răspuns : „adresați-vă la Moscova Elizarovei, care se ocupă de această lucrare“. Zău, așa ar fi trebuit să le răspund ! Pentru că 1 500 e puțin pentru trei ani de muncă ; asta înseamnă numai 50 de ruble per coală. Și apoi, din moment ce „Studiile“ se vînd atît de bine, putem fi pe deplin liniștiți în privința „piețelor“. Și dacă așa stau lucrurile, nu este cîtuși de puțin necesar să dăruim librarilor 30⁰/. Dacă editorul sau editoarea ar avea ceva mai mult spirit practic, s-ar putea fixa librarilor numai jumătate din procentul stabilit, organizînd totodată vînzarea și la sediul revistei „Nacealo“, care sper că n-ar refuza așa ceva. Cred, de altfel, că degeaba îți scriu toate astea acum, cînd faptul e deja consumat, probabil. Pentru a ieftini cartea face, desigur, să renunț la o parte din onorariu. Din moment ce nu noi edităm lucrarea, ci alții, n-are rost, firește, să-i sîcîim cu tot felul de pretenții. Prin urmare, toate cele de mai sus nu sînt decît niște reflecții platonice, iar nu propuneri „practice“.

Socot că e mai probabil ca și erata la colile 11—16 (le-am primit alaltăieri de la tine) să sosească prea tîrziu, de aceea ți-o trimit doar pentru orice eventualitate, fără s-o mai copieez pe curat ** .

Tovarășii mi-au trimis, în sfîrșit, „Nacealo“ nr. 1—2. (Abonează-ne, te rog, la această revistă dacă nu ne-ai abonat încă. Am făcut o mare prostie bizuindu-mă iarăși pe écrivain. Sper că pe viitor nu voi mai fi atît de naiv.) În general mi-a plăcut mult, dar B. Avilov e cam slab ; e mai mult caustic decît temeinic ¹⁵⁹. Bulgakov însă pur și simplu m-a scos din sărite ; atîtea baliverne, și numai baliverne,

* Telegrama nu s-a păstrat. — *Nota red.*

** Această erată nu s-a păstrat. — *Nota red.*

înșirate pe un ton atît de pretențios și de profesoral, încît simți că te cuprinde indignarea !¹⁶⁰ Nu degeaba a și fost lăudat în „Sîn Otecestva“ ! Să vedem cum o să termine. Intenționez să scriu ceva „despre cartea lui Kautsky și despre articolul d-lui Bulgakov“¹⁶¹. Am renunțat la planul de a scrie despre Kablukov ; nu face să mai scriu un al doilea articol. Écrivain, ca de obicei, păstrează tăcere, și din partea lui nu așteptăm nici un fel de știri în legătură cu ceea ce mai apare în reviste, deși aceste știri ne lipsesc foarte mult.

Cu o strîngere de mînă, V. U.

Trimisă din Șușenskoe la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista „Proletarskaia Revoliușia“ nr. 8—9

Se tipărește după manuscris

86

CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

11. IV. 1899

Marti am primit, dragă măicuță, coletul trimis de Mitea. Multe mulțumiri pentru serviciul făcut. De armă sînt mulțumit (deocamdată e vreme urîtă : bîntuie obișnuitele vînturi de primăvară, foarte puternice, care suflă dinspre Ienisei, așa că nu se prea poate vîna). Încărcăturile de $2\frac{3}{4}$ de măsură mi s-au părut excesive — reculul e prea puternic — și am început să pun numai 2 măsuri și jumătate. Nu înțeleg cum au putut cei de la magazin să pună 3 măsuri ! Încă nu mi-am putut da seama dacă țeava stîngă are o bătaie mai bună, — poate din cauză că am încercat arma de la prea mare distanță, de la vreo 60 de pași (cam 30 de stîneni).

Dacă veniți încoace, luați cu voi niște tul negru, moale, pentru plase împotriva țînțarilor ; fără plasă nu pot umbla pe aici. Împrejurimile sînt destul de mlăștinoase. Vă mai rog să-mi faceți rost de încă vreo 200 de bucăți de bure pentru pulbere și pentru alice (la fel cu acelea pe care mi

le-a trimis Mitea. Aici nu se găsesc ; ele sînt foarte ușoare și ocupă foarte puțin loc).

De paști am de gînd să întreprind o expediție de vînătoare prin niște locuri mai bune.

Te îmbrățișez cu drag. Al tău, V. U.

(Duminica viitoare e prima zi de paști și poșta nu funcționează. S-ar putea totodată să pornească și gheața pe Ienisei, ceea ce se întîmplă de obicei între 20 și 30 aprilie. De aceea nu sînt excluse în corespondența noastră eventuale întreruperi, care nu trebuie să vă neliniștească. Anul trecut, de altfel, aproape că n-a fost, pare-se, nici o întrerupere.)

Pentru Aniuta

Cu poșta următoare voi trimite pe numele mamei un articolăș despre Kautsky și Bulgakov. Trimite-l, te rog, scriitorului, rugîndu-l să-ți răspundă cît de curînd dacă redacția îl acceptă sau nu. E foarte posibil să nu-l accepte, deoarece scriitorul este, probabil, de partea lui Bulgakov și va considera nepotrivită o polemică, și cu atît mai mult o polemică vehementă. Am încercat să-mi atenez pe cît posibil tonul, dar îmi este totuși cu neputință să vorbesc cu sînge rece despre acest articol stupid și revoltător de profesoral, care aduce o notă grozav de distonantă. Nu vreau, firește, să stînjenesc redacția în dreptul ei de a face „modificări“, dar despre asta nu trebuie să scrii, căci e ceva de la sine înțeles dacă autorul nu-l interzice în mod expres. Dacă nu vor să accepte articolul, înștiințează-mă, te rog, cît mai degrabă și trimite-l, dacă se poate, la „Jizn“ sau la „Naucinoe Obozrenie“ [„Mir Bojii“ nu cred că l-ar accepta]. Scriitorul nu ne trimite nici un fel de știri de ordin publicistic și nici nu sperăm să primim de la el așa ceva. Or, fără legături permanente și regulate, e al naibii de greu să scrii. De pildă, de foarte multă vreme, încă de prin ianuarie, le-am făcut cunoscut (le-a scris Nadea) că am de gînd să scriu ceva despre Kablukov. Dar ei nu mi-au comunicat că au deja un alt articol*. Nu știi nimic despre

* Scrisoarea nu s-a păstrat. — *Nota red.*

recenzii? (Din cauza acestui articol împotriva lui Bulgakov, recenzia la cartea lui Kautsky ar trebui retrasă sau trimisă în altă parte.) Nu poți ști ce materiale au ei și ce nu. Dacă ai putea să intri în corespondență cu chicaghianul, care știe care e situația și cunoaște, probabil, îndeaproape toate aceste lucruri, așa încât ar putea destul de ușor să-ți răspundă la toate chestiunile și, în general, să te țină au courant* cu activitatea revistelor, ar fi foarte bine. Nu știu dacă lucrul acesta e cu putință.

Scrie-mi cum să trimit manuscrisele după plecarea ta (și a mamei)¹⁶². În orice caz, depune o cerere la oficiul poștal, indicând cui și unde anume să-i fie reexpediate scrisorile și banderolele.

Apropo, articolul meu conține unele referiri la cartea despre „piețe“. Dacă volumul nu va fi apărut pînă în momentul cînd tu vei reexpedia manuscrisul, atunci taie, te rog, toate notele care conțin astfel de referiri, sau fă pe manuscris o mențiune în sensul ca ei să le taie¹⁶³.

Cu o strîngere de mînă, V. U.

*Trimisă din Șușenskoe la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 8—9*

Se tipărește după manuscris

87

CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

1. V. 1899

Marți am primit, dragă măicuță, scrisoarea Aniutei din 12. IV, iar vineri cartea mea** (3 exemplare) și manuscrisul traducerii. Aniutei îi scriu separat.

Anul acesta avem aici o primăvară foarte timpurie. Copacii au și început să înmugurească, iar apa crește mereu. Acum vaporul ar putea, fără îndoială, să ajungă pînă la

* — la curent. — *Nota trad.*

** „Dezvoltarea capitalismului în Rusia”. — *Nota red.*

Minusa, dar nu se poate spune precis dacă și cât timp se va menține apa la acest nivel.

Mih. Aleks. (Silvin) mi-a scris că logodnica lui vrea să vină la el pe la sfârșitul lunii mai (nu mai devreme de 23). O cheamă Papperek (Olga Aleksandrovna); adresa ei: Egorievsk, gubernia Reazan (e profesoară la gimnaziul de acolo). Dacă te hotărăști să vii, poate că plecați împreună. În orice caz, va fi o bună ocazie de a trimite ceva. Mih. Al. a rugat-o să treacă pe la Podolsk, dar trebuie, bineînțeles, să-i scrii mai întâi, căci împrejurările ar putea s-o împiedice să treacă pe la voi. Ermašovskoe (unde locuiește M. A.) se află la 40 de verste de noi; drumul de la Minusa pînă acolo trece prin Șușa.

Al tău, V. U.

Te îmbrățișez cu drag. Multe salutări la toți ai noștri. Cum v-ați aranjat de data asta? Cum o duci cu sănătatea? Pe cînd o așteptați pe Maneașa?

Pentru Aniuta

1. V. 1899

Am primit scrisoarea ta din 12/IV, cartea mea și traducerea cărții soților Webb (în *trei* banderole, recomandat). Sînt foarte mulțumit de aspectul grafic al cărții. Este tipărită în condiții excelente, datorită grijii tale deosebite în ce privește corectura. Și cu prețul ai procedat, firește, foarte bine majorîndu-l. Din moment ce se face un rabat de 25% pentru elevi și studenți, asta e prea de ajuns. Ați trimis cărți tuturor cunoșcuților? Cred că ar trebui luate ca rezervă pentru autor încă vreo cincisprezece exemplare, ca să le putem schimba pe diferite culegeri etc. Despre „Studii” ți-am mai scris, rugîndu-te să mai faci rost de încă cîteva exemplare (aici să-mi trimiți doar două și fără nici o grabă). De titlul cărții sînt pe deplin mulțumit: modificarea făcută de écrivain s-a dovedit a fi reușită. Dacă vor intra ceva onorarii, n-are rost să mi le trimiteți acum. (În scrisoarea adresată mamei am indicat o ocazie bună și apropiată.)

Accept să fac redactarea traducerii cărții soților Webb. O voi redacta orientându-mă după traducerea volumului I, făcută de mine. Din moment ce mi s-a încredințat redactarea, nu mai e cazul să se aștepte, iar volumul I urmează să meargă de îndată la tipar, nu-i așa? Sau asta va mai depinde, iarăși, de „pregătirile“ lui P. B. ??

Să știi că pentru redactare *am neapărată nevoie*: 1) *de originalul englez al volumului II* (nu am la mine decât volumul I) și 2) *de versiunea germană a volumului II* (în traducerea lui C. Hugo; eu nu am decât volumul I. A apărut și volumul II). Dacă aceste cărți n-au fost încă trimise, scrie, te rog, cât mai degrabă să le trimită imediat. Să nu se producă vreo întârziere din această cauză. N-am putea ruga pe cineva să ia de la ei aceste cărți și să mi le trimită? ¹⁶⁴

Nu prea mi-a plăcut că P. B. a trimis la „Naucinoe Obozrenie“ replica mea: nu cumva vrea să evite o polemică în coloanele revistei „Nacealo“? ¹⁶⁵ Dacă-i așa, nu mai încapă nici o îndoială că articolul meu despre Bulgakov nu va fi publicat. Am primit, în sfârșit, „Nacealo“, ambele numere, complete. În linii generale, revista mi-a plăcut foarte mult. Dar articolul lui Bulgakov este *de-a dreptul revoltător*. El îl *denaturează pur și simplu* pe Kautsky și, colac peste pupăză, mai e și această ieșire împotriva Zusammenbruch-ului ¹⁶⁶ — un ecou al „criticii“ bernsteiniene [librăria a refuzat să-mi trimită cartea lui Bernstein. Am rugat-o pe Maneașa, dar nu știu dacă o va aduce. N-ai putea s-o procuri tu?]. Acum scriu un al doilea articol împotriva lui Bulgakov*. O polemică între tovarăși de idei este, firește, ceva neplăcut, așa că m-am străduit să atenuez puțin tonul, dar a trece sub tăcere divergențele existente e ceva nu numai neplăcut, ci *de-a dreptul dăunător*, și nici nu pot fi trecute sub tăcere divergențele fundamentale dintre „ortodoxism“ și „criticism“ care au apărut în marxismul german și în cel rus. Adversarii noștri au și început să profite de aceste divergențe (Mihailovski în nr. 4 al revistei „Russkoe Bogatstvo“). Dar, polemizând între noi, am putea foarte bine să subliniem solidaritatea

* Vezi adnotarea 161. — Nota red.

noastră în lupta împotriva narodnicilor. E tocmai ceea ce vreau să fac eu la sfârșitul articolului ¹⁶⁷. Una din principalele lipsuri ale lui Bulgakov este tocmai aceea că n-a arătat precis în ce privință este el solidar cu Kautsky împotriva narodnicilor.

Cu o strângere de mână, V. U.

Am citit în „Naucinoe Obozrenie“ (nr. 3) o notă a lui Maslov împotriva articolului meu despre moștenire. Mi s-a părut cu totul lipsită de interes.

Îți trimit cartea lui Negri. La ce fel de referate pe teme agrare te referi tu ?

S-ar cuveni să-i trimiți lui Maslov un exemplar din „Dezvoltarea capitalismului“. Trimite-l, te rog, prin intermediul redacției revistei „Naucinoe Obozrenie“, prin P. B. sau prin V. A.

Trimite-mi, te rog, toate aprecierile cu privire la cartea mea și roagă-l pe V. A. să-ți trimită tăieturi din ziarele petersburgheze.

Trimisă din Șuzenskoe la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia“ nr. 8—9*

Se tipărește după manuscris

88

CĂTRE M. A. ULIANOVA
ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Maria Aleksandrovna Ulianova. Str. Bronnițkaia,
casa Vinogradov, Podolsk,
gubernia Moscova

9. V. 1899

Am primit, măicuță dragă, o scrisoare de la Maneașa, în care îmi scrie că are de gând să se întoarcă curînd acasă. Aștept să-mi scrieți ce ați hotărît în legătură cu venirea voastră aici.

Zilele acestea a fost pe aici o puternică „vremuială“ — cum îi spun siberienii *vîntului* rece — și năprasnic ca o vijelie — care suflă dinspre apus, de dincolo de Ienisei. Primăvara se dezlănțuie aici întotdeauna vijelii care rup gardurile, smulg acoperișurile caselor etc. Am fost la vînătoare zilele acestea, am umblat prin pădure și am văzut cu ochii mei cum vijelia doboară la pămînt brazi și mesteceni dintre cei mai înalți. Dar asemenea „vremuieli“ neplăcute au loc numai primăvara și toamna; vara, chiar dacă se mai întîmplă să fie vînt, nu e puternic, așa că *n-avem* de ce ne teme. Azi e vreme mai frumoasă, se vede că se apropie vara. De la jumătatea lui mai și pînă la jumătatea lui august nu mai avem a ne teme de „vremuială“ siberiană.

Duminica viitoare voi trimite pe numele tău manuscrisul unui articol al meu *. Dacă plecați, aranjați în așa fel ca să fie expediat la destinație.

Toți ai noștri sînt bine sănătoși și-ți trimit salutări țic și tuturor celorlalți.

Te îmbrățișez cu drag. Al tău, V. U.

Pentru Aniuta

Am terminat astăzi cel de-al doilea articol împotriva lui Bulgakov. După ce-l corectez și-l transcriu, îl trimit pe numele mamei. Aștept cu nerăbdare răspunsul în legătură cu primul articol; s-ar putea să primesc acest răspuns pe la mijlocul lunii mai.

Numeroși „discipoli“¹⁶⁸ trec la „Jizn“. Nu cumva știi cine e redactorul efectiv al acestei reviste?

În Germania au loc în momentul de față discuții extrem de interesante în jurul cărții lui Bernstein, dar eu n-am văzut încă nici această carte și nici ceva scris în legătură cu ea (în afară de cîteva însemnări cu totul întîmplătoare din „Frankfurter Zeitung“). Îmi pare foarte rău.

Te rog să-mi comunicî dacă Mitea a trimis cartea mea tuturor persoanelor indicate în lista pe care v-am trimis-o? Dacă o parte din exemplare urmau să fie trimise de V. A., întrebă-l, te rog, dacă a trimis *tuturor* persoanelor ce i-au

* Este vorba de articolul al doilea „Capitalismul în agricultură“. — *Nota red.*

fost indicate. P. N. Lepeșinski (satul Kuraghinskoe, districtul Minusinsk, gubernia Ieniseisk), de pildă, îmi scrie că *n-a primit* cartea, deși figura pe lista mea. Cred că ar trebui să mai luați vreo zece-cincisprezece exemplare de rezervă (n-are rost însă să mi le trimiteți aici).

Cu o strângere de mână, V. U.

Salutări lui Mark.

Trimisă din Șuşenskoe

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 8—9*

Se tipărește după manuscris

89

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA ȘI M. A. ULIANOVA

Pentru Aniuta

29. V. 1899

Am citit rîndurile adăugate de tine la scrisoarea lui Mark.

Nu mi-ai scris nimic pînă acum în legătură cu propunerea de a scrie un scurt manual de economie politică. M-am hotărît să nu accept această propunere: e greu să scrii la comandă (și e greu în special, să-l concurez pe Bogdanov; de ce să nu se reediteze cartea lui ? ¹⁶⁹) și mi-ar fi greu să termin lucrarea pînă în toamnă. Și în general aș vrea acum să scriu mai puțin și să citesc mai mult. Deoarece corespondența mea cu scriitorul e complet sistată, te rog să-i comunici tu refuzul meu.

De Webb *nu m-am apucat încă. Tot aștept* să-mi sosească originalul (volumul II) și traducerea germană (volumul II). Dacă se va produce vreo întârziere, vina nu va fi a mea. De altfel, avem mai multe motive să ne temem de o întârziere din partea scriitorului. Volumul I se află sub tipar ?

Abia din această scrisoare a ta am aflat că mi s-a trimis o telegramă cu privire la apariția cărții. Voi scrie oficiului poștal din Minusinsk să-mi găsească această telegramă.

Adresa a fost corect scrisă? [Trebuie scris: „*Minusinsk, Suşenskoe* cu poșta, pentru *Ulianov*“; iar pentru poștă trebuie achitat în plus 7 sau 14 copeici. Dacă s-au omis cuvintele: cu poșta, se poate întâmpla ca telegrama să zacă mult și bine la ei]. În general însă, n-am observat ca trimiterea unei telegrame în aceste locuri să fie o treabă zadarnică; de obicei ele sosesc la timp. O telegramă trebuie trimisă în așa fel ca să ajungă la *Minusinsk* în seara zilei de duminică sau de miercuri, atunci o pot primi marți sau vineri dimineața.

Îți trimit articolul despre *sismondiști* pe care mi l-ai cerut și un articol intitulat „Răspuns d-lui *Nejdanov*“¹⁷⁰. Cel mai nimerit ar fi ca acesta din urmă să fie publicat tot în revista „*Jizn*“*, deși dacă, contrar așteptărilor, ar reînvia „*Nacealo*“, aș prefera-o, firește, pe ea.

Acum mai citesc câte ceva și studiez câte puțin limbi străine. În general lucrez foarte puțin și nu mă pregătesc să scriu ceva în curînd.

Îmi pare foarte rău că *écrivain* nu mi-a scris nimic despre *Gvozdev*. Eu însumi am vrut cu tot dinadinsul să mă iau la harță cu el, dar, văzînd că e colaborator la aceeași revistă, m-am considerat obligat să adopt un ton pe cît posibil mai blînd. Ar fi fost ciudat să ne luăm la harță în coloanele aceleiași reviste. Poate că scriitorul a vrut în felul acesta să se răfuiască cu el, adică cu „*gvozdevismul*“, cum numesc eu acum toate aceste manifestări. Asta n-o știu, și în general nu știu ce fel de om este *Gvozdev*. E greu să judeci pe cineva de la distanță.

Al tău, V. U.

30. V. 1899

Îți trimit în banderolă, recomandat, un articolaș al meu și un extras cu textul tipărit al articolului despre *sismondiști*, pe care mi l-ați cerut. Scriu mai amănunțit *Aniutei* și lui *Mark*, de la care am primit o scrisoare în cursul acestei săptămîni. E ciudat că scrisoarea lor (din 14. V)

* Cred că ar putea fi publicat ca *Post-scriptum* la răspunsul dat de mine lui *Struve*, dacă acest răspuns n-a fost încă tipărit; dar în acest caz se va scoate din primul articol referirea mea la acesta din urmă¹⁷¹.

puțta ștampila poștei din „Krasnoiarsk“. Nu cumva a fost expediată cu acceleratul transsiberian ?

Ai noștri sînt bine sănătoși cu toții și vă trimit salutări tuturor.

Te îmbrățișez cu drag. Al tău, V. U.

*Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 8—9*

Se tipărește după manuscris

90

CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI D. I. ULIANOV

20. VI. 1899

Am primit, măicuță dragă, scrisoarea ta din 31. V, pentru care îți mulțumesc mult de tot. Referitor la culegerile statistice ale zemstvelor din guberniile Tver și Veatka v-am mai scris, pare-se, că *nu trebuie să mi le trimiteți pe toate*, întrucît nu mă ocup acum de aceste probleme și nici nu mă gîndesc să mă ocup de ele pînă la sfîrșitul deportării. Dacă voi avea nevoie de o carte sau alta, prefer să vi le cer de la caz la caz, căci și așa va trebui să car înapoi o grămadă de cărți. Cred, de altfel, că nu-mi trimiteți prea multe culegeri statistice. Mih. Al. îmi scrie acum că logodnica lui va veni abia spre sfîrșitul verii.

Cît privește transferarea la Krasnoiarsk, nu credem că merită să întreprindem demersuri în acest sens. El. Vas. ne-a spus într-o zi că are de gînd să ceară și pentru mine permisiunea de a pleca la Ufa în cursul acestei toamne, dat fiind că pentru ea și Nadea ar fi greu să călătorească iarna. Dacă își va traduce în fapt această intenție, îți voi scrie.

Alocația ni s-a plătit.

Din Ermakovskoe ni se scrie că în starea sănătății lui Anatoli nu se observă nici o ameliorare.

Leahovski, după cum ni se comunică, lucrează ca medic itinerant la Cita.

Îmi pare foarte rău că la voi e vreme urâtă și nu vă puteți odihni ca lumea în vilegiatură. Și aici avem un iunie ploios.

La noi nimic nou. Acum lucrez puțin, iar după apropiata deschidere a sezonului de vânătoare voi lucra, probabil, și mai puțin.

Am primit numărul din mai al revistei „Nacealo“, cu tăieturi masive. El nu conține, pare-se, nimic care să prezinte un interes deosebit. Nu mai sper într-o însănătoșire a acestei publicații. Mi s-a scris că Ministerul Afacerilor Interne a cerut redacției să divulge pseudonimele autorilor articolelor apărute în primul număr și în numărul din aprilie. M-ar interesa să aflu dacă printre cei „divulgați“ nu figurează și cineva dintre cunoscuții noștri comuni.

Te îmbrățișez cu drag și trimit salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Pentru Mitea

Am citit nr. 5 al revistei „Naucinoe Obozrenie“ și găsesc că articolul lui Tugan-Baranovski din acest număr este o mostră de prostie și nepricepere ; el a introdus pur și simplu în mod arbitrar variația ratei plusvalorii, pentru a-l „infirma“ pe Marx, și presupune ceva absurd : variația productivității muncii fără o variație corespunzătoare a valorii produsului. Nu știu dacă face să scriu despre fiecare articolaș absurd de acest soi ; să-și îndeplinească mai întâi autorul promisiunea de a expune mai pe larg această teză¹⁷². În general, devin tot mai categoric un adversar al noului „curent critic“ din marxism și al neokantianismului (care a generat, printre altele, ideea separării legilor sociologice de cele economice). Are perfectă dreptate autorul cărții „Beiträge zur Geschichte des Materialismus“ * când califică neokantianismul drept o teorie reacționară a burgheziei reacționare și ia poziție împotriva lui Bernstein. Mi-a trezit un viu interes noua carte a lui Bogdanov („Elementele fundamentale ale concepției istorice despre natură“, Petersburg, 1899) — am și comandat-o —, pe marginea căreia numă-

* Autorul acestei cărți este G. V. Plehanov. — Nota red.

rul din mai al revistei „Nacealo“ publică o recenzie pur și simplu stupidă, grandilocventă, care trece sub tăcere esențialul. Îmi pare foarte rău că mi-a scăpat anunțul de apariție a acestei cărți. Cred că e vorba de o lucrare serioasă și că o asemenea recenzie nu poate fi lăsată fără răspuns ¹⁷³.

De armă sînt mulțumit. În această primăvară nu prea am mers la vînătoare. Dar în curînd începe adevăratul sezon : vara asta am de gînd să merg mai des la vînătoare.

Cu o strîngere de mînă, V. U.

Trimite-mi, te rog, *lista* culegerilor statistice de zemstvă primite de mine, adică titlurile și date sumare cu privire la conținut (tabelele sau tabelele + textul, și nimic mai mult).

*Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția“ nr. 8—9*

Se tipărește după manuscris

91

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova. Parcul orășenesc,
vila nr. 3, Podolsk, gubernia Moscova

11. VII. 1899

Îți scriu aceste cîteva rînduri, măicuță dragă, pentru a-ți face cunoscut că sîntem sănătoși cu toții. Acum cîteva zile am primit cărțile de care mi-a scris Maneașa (Labriola și Jules Guesde). Multe mulțumiri !

Plecarea noastră la Minusinsk s-a amînat pentru scurt timp. Poate că săptămîna asta vom pleca pentru cîteva zile. Vremea pe aici e cam anapoda : anul acesta nu avem noroc de o vară frumoasă — mereu bate vîntul și plouă.

Am primit o scrisoare de la Leahovski : lucrează ca medic la Cita și intenționează să plece mai tîrziu, tot ca medic, la Sretensk.

Nici pînă acum nu am primit încă originalele lucrării soților Webb, cu toate promisiunile făcute de scriitor.

Al tău, V. U.

E. V. și N. K. trimit salutări la toată lumea.

Trimisă din Șuşenskoe

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 8—9*

Se tipărește după manuscris

92

CĂTRE M. A. ULIANOVA

1. VII. 1899

Săptămîna asta, măicuță dragă, aproape că n-avem, pare-se, nimic nou de comunicat. Vremea s-a statornicit de-a binelea și acum e vară adevărată. Aici sînt călduri mari; ele jenează întrucîtva vînătoarea, de care eu însă mă ocup cu atît mai zelos cu cît în curînd, cred, se va încheia și sezonul.

Nu-mi amintesc dacă ți-am scris că doctorul (I. M. Leahovski) lucrează ca medic itinerant la Cita și că are de gînd să ocupe un post similar la Sretensk.

Noi avem musafiri: M. A. cu soția și alții. Scuză-mă că trebuie să închei. Sîntem sănătoși cu toții și vă trimitem salutări. În curînd îi vor scrie Aniutei mai amănunțit în legătură cu „Credo” (care pe mine și pe noi toți ne interesează și *ne îndignează* în cel mai înalt grad) ¹⁷⁴.

Te îmbrățișez cu drag. Al tău, V. U.

Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 8—9*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova. Parcul orașenesc, vila nr. 3, Podolsk, gubernia Moscova

7. VIII. 1899

Am primit, măicuță dragă, scrisoarea ta din 15. VII. Îți mulțumesc mult pentru ea și pentru îndeplinirea rugăminții în legătură cu Anatoli *. Sper că am să-l văd chiar zilele acestea : se spune că starea lui e foarte gravă, are hemoragii puternice, expectorează chiar bucăți de plămîn... Guvernatorul a fost în satul Ermakovskoe și i-a permis lui Anatoli să plece la Krasnoiarsk, dar acum el însuși nu se mai gîndește la plecare.

Așteptăm să ne sosească azi niște oaspeți : din Minusa urmează să vină Gleb cu soția și Bazil. Se zice că Gleb a obținut permisiunea de a se muta în zona căii ferate, unde urmează să ocupe un post de inginer. El va profita, firește, de acest prilej pentru a strînge ceva bani de drum. Altfel lui și lui Bazil nu le-ar fi așa de ușor să plece de aici ; mai cu seamă iarna le-ar fi chiar imposibil.

Noi n-am întreprins nici un fel de demersuri ; oricum ar fi, probabil că vom aștepta acum ziua de 29 ianuarie 1900... ** Totul e să reușim să plecăm la acea dată ; puțin importă unde vom sta pînă atunci.

Starea sănătății Elvirei Ernestovna s-a ameliorat. Tovarășii din Minusinsk au petrecut în general foarte bine vara aceasta. A. M. a căpătat, pare-se, un post la Minusinsk.

Te îmbrățișez cu drag. Multe salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

---

* Nu s-a putut stabili despre ce fel de rugămințe a lui V. I. Lenin în legătură cu A. A. Vaneev este vorba aici. — *Nota red.*

** Ziua expirării termenului de deportare al lui V. I. Lenin. — *Nota red.*

Pentru Maneașa

Cartea lui Stammler am citit-o nu de mult aici, în limba germană, și nu mi-a plăcut de loc. După părerea mea, e un amestec de pedanterie savantă și de scolastică arhisterilă. M-ar interesa să știu cine ți-a lăudat-o? Ce-i drept, în „Novoe Slovo“ au vorbit elogios despre ea atât Struve cât și Bulgakov, care, ca și Stammler, se situează pe pozițiile neokantianismului¹⁷⁵. După părerea mea însă, Stammler oferă un excelent argument *împotriva* neokantianismului. A încerca să combați marxismul fără a avea în bagajul tău altceva decât *definiții* arhistupid întocmite, așa cum face Stammler (care a scris pînă acum numai manuale de drept roman pentru studenți...), înseamnă a te deda la o exhibiție mult prea amuzantă. În „Neue Zeit“ s-a spus foarte bine (Cunow) că valoarea cărții lui Stammler este negativă.

Am primit zilele acestea numărul din aprilie al revistei „Nacealo“ și l-am citit aproape în întregime. Este foarte interesant în general, și în special articolul „O problemă neactuală“.

Tot nu am primit încă cartea soților Webb (originalul) !! Probabil că va trebui să amînăm totul pînă la întoarcere, deoarece văd că așteptarea mea e zadarnică...

În „Naucinoe Obozrenie“ nr. 7 am citit articolul despre piețe al lui P. N. Skvorțov¹⁷⁶; după părerea mea, e un articol cam sărăcăcios, iar punctul de vedere al autorului mi-e neclar. Răspunsul dat de mine lui Struve n-a apărut nici pînă azi*. Naiba știe ce-i cu nerușinarea și cu harabura asta!

Cu o strîngere de mîină, V. U.

Trimisă din Șușenskoe

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia“ nr. 8—9

Se tipărește după manuscris

* Este vorba de articolul „Încă o dată cu privire la teoria realizării“. (Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 66—84).
— Nota red.

94

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova. Parcul orașenesc,
vila nr. 3, Podolsk, gubernia Moscova

15. VIII. 1899

Am primit, măicuță dragă, scrisorile trimise de Maneașa și Mitea, care îmi fac cunoscut că ați primit telegrama mea și că ați renunțat definitiv la călătoria proiectată *. Acum ești complet restabilită ? Când (și unde) pleacă Maneașa ? Când vă mutați în noua voastră locuință sau la Moscova ? Îți trimit astăzi, în banderolă, recomandat, o carte pe care ar fi trebuit s-o restitui de mult. Cer scuze pentru întârziere. Te îmbrățișez cu drag. Multe salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Nadea și E. V. vă trimit complimente.

Trimisă din Șuşenskoe

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 8—9.

Se tipărește după manuscris

95

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova. Parcul orașenesc,
vila nr. 3, Podolsk, gubernia Moscova

22. VIII. 1899

Am primit alaltăieri, măicuță dragă, scrisoarea ta împreună cu scrisorile Aniutei și Maneașei, precum și revista („Naucinoe Obozrenie”) trimisă de Aniuta și tăieturile expediate de Maneașa. Vă mulțumesc pentru tot. Mă bucură nespuse să aflu că te-ai făcut bine și că ai început să ieși din casă. Cum se face că la Podolsk bîntuie malariala ? Sînt

* Este vorba de proiectata călătorie la Șuşenskoe. — Nota red.

mlaștini pe acolo ? Te simți pe deplin restabilită acum ? Aici se pare că vom avea o toamnă foarte frumoasă, uscată și caldă. Dar pe la voi cum e ?

Am impresia că cu acceleratul scrisorile nu merg cu mult mai repede decît cu personalul, ceea ce mă miră tare mult. Scrisorile voastre din 7/VIII le-am primit pe data de 20 (iar ziarul care mi-a sosit în aceeași zi poartă tot data de 7/VIII). Nu cumva această întârziere se datorește faptului că acceleratul duce scrisorile la Krasnoiarsk (plicul, cel puțin, poartă ștampila : „Krasnoiarsk, 14. VIII“) și de acolo ele se întorc la Acinsk (tractul poștal merge de la Minusa la Acinsk) ? Prin urmare, ori trenul acesta nu se oprește la Acinsk, ori acolo nu se scot scrisorile. Probabil că așa și este, căci de la Moscova la Krasnoiarsk scrisoarea merge destul de repede (de la 7 pînă la 14), dar acest câștig de timp se pierde pe returul Krasnoiarsk—Acinsk.

Despre o eventuală mutare a noastră *am discutat numai în principiu*, dar *n-am înaintat* nici o cerere. Credem că nici nu mai are sens să facem acest lucru ; să așteptăm ziua de 29. I. 1900.

La noi nu e nimic nou. Vremea se menține frumoasă, iar Nadea și cu mine facem lungi plimbări. Sîntem cu toții bine sănătoși.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate.

Al tău, V. U.

Trimisă din Șuşenskoe

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 8—9

Se tipărește după manuscris

N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN
CĂTRE M. I. ULIANOVA

22 august

Scrisoarea ta am primit-o de mult, dragă Maneașa, dar în ultimul timp am fost cuprinsă de o lene cumplită și mi-am

neglijat complet corespondența ; acum trebuie să răspund la câteva scrisori. Această lene se datorește, probabil, modului de viață pe care-l duc în ultima vreme : zile întregi (vreo 5 ore pe zi) mă plimb, și de citit nu prea am chef. Vara am avut vreme urâtă, dar în schimb toamna e deocamdată foarte frumoasă. Volodea face și el frecvente și lungi plimbări, dar își vede totuși de lucru, deși mult mai puțin ca înaintea.

La ce hotărâre ai ajuns ? Unde ai de gând să pleci și când ? Citind scrisoarea ta către Volodea, în care îl întrebai unde să te înscrii, mi-am amintit de frământările prin care am trecut și eu la anii tăi. La un moment dat mă hotărâsem să mă fac învățătoare de școală primară rurală, dar n-am găsit loc și am căutat să mă aranjez într-un oraș din provincie. Apoi, când s-au deschis cursurile Bestujev, m-am înscris și eu acolo, crezând că am să aflu de îndată tot ce mă interesa, dar când am văzut că acolo se preda cu totul altceva, m-am retras de la aceste cursuri. Într-un cuvânt, mă zbăteam complet neputincioasă. Abia la 21 de ani am aflat că există niște „științe sociale“, iar pînă atunci îmi închipuisem că numai lecturile din domeniul științelor naturii sau al istoriei sînt lecturi serioase, așa că mă apucam cînd de un Rossmässler, cînd de istoria lui Filip al II-lea al Spaniei. Tu trăiești în condiții cu totul diferite. Nu știi dacă face să te pregătești pentru o „ocupație remuneratorie“ ; eu cred că nu face, căci dacă vei avea nevoie de bani, vei putea intra undeva la calea ferată ; după ce ți-ai făcut orele de serviciu, nu mai ai nici o grijă, ești liberă să faci ce vrei, în timp ce pedagogia, medicina etc. prea îl absoarbe pe om. E păcat să-ți irosești vremea cu o pregătire de specialitate cînd dorești și trebuie să știi atît de multe ; cunoașterea limbilor însă îți poate asigura oricînd o bucată de pîine. Volodea și cu mine o ducem tare greu cu limbile străine, nu prea le cunoaștem și, oricît ne străduim să ni le însușim temeinic, nu reușim să le învățăm ca lumea ! În prezent, ne-am apucat iarăși de studiul limbii engleze. Pentru a nu știu cîta oară ! Eu, cel puțin, pentru a zecea oară. Tu, fără îndoială, mi-ai luat-o înainte, iar Anea stăpînește, cred, la perfecție engleza. Tot uit să te întreb dacă l-ai cunoscut cumva pe Meșcereakov ; în momentul de față se află, cred, la Mos-

cova. El nutrește pentru Belgia aceleași sentimente de simpatie ca și tine. Într-un timp eram în corespondență cu el, și pe atunci cunoșteam foarte bine toate problemele belgiene și mă interesa îndeaproape tot ce se întâmpla în țara aceea. Dacă te întâlnești cu el, poate află unde e soția lui. O prietenă de-a ei mi-a scris că ar fi plecat la München. Mi-ar părea rău să-i pierd urma. E o fată foarte bună. Nu știu dacă ne vom mai vedea vreodată. Toți cunoscuții mei din Petersburg s-au împrăștiat care încotro și nu mai știu nimic de ei. La început ne mai scriam unul altuia, dar acum corespondența noastră se stinge încetul cu încetul. Este greu să duci o corespondență când niciodată nu poți să scrii ceea ce ai vrea să spui, iar dacă încerci... riști oricând să constăți că s-a produs o neînțelegere. Nu știu cum o duce Kuba, mi-a scris puțin, dar din cele ce-mi scrie se vede numai că are nervii zdruncinați. Dar m-am întins cu scrisul și nu-î mai rămîne loc lui Volodea, așa că trebuie să închei. Vă îmbrățișez cu drag pe toate — pe tine, pe Maria Aleksandrovna și pe Aniuta. Mama vă trimite complimente tuturor. Toate cele bune.

Nadea

22. VIII. 1899

M-am bucurat nespus, Maneașa, când am aflat din scrisoarea ta că ai primit, în sfîrșit, cartea lui Bernstein¹⁷⁷, pe care am așteptat-o și - o aștept cu mare nerăbdare. Mi s-a scris pînă și din *Iakutia* că tovarășii de acolo îl citesc pe Bernstein, pe cînd aici nu-l avem încă !! Și cu cît se face mai multă zarvă în jurul lui, iar diverși burghezi obtuzi și „tineri“ neburghezi (tineri în toate privințele) îl folosesc în scopurile lor, cu atît mai necesar e să facem mai curînd cunoștință cu acest erou „de ultimă oră“ al oportunismului.

La 9 octombrie 1899 stil nou se deschide la Hanovra Parteitagul * și acolo se va vorbi despre Bernstein¹⁷⁸. Aș dori foarte mult să capăt dările de seamă asupra dezbatărilor. Caută, te rog, să mi le procuri; lucrul acesta e pe deplin posibil pe una din următoarele căi. Scrie cunoscuților tăi din străinătate (aș ruga-o și pe Anea să facă la fel) să-ți

* Este vorba de congresul Partidului social-democrat german. — Nota trad.

trimită numerele de ziar în care apar asemenea dări de seamă, fie și „Frankfurter Zeitung“, de pildă, care e lăsată să intre în Rusia. Dacă cunoscuții tăi nu se angajează să-ți trimită nici „Vorwärts“¹⁷⁹ și nici „Frankfurter Zeitung“, vezi dacă nu se poate face, la poșta din Moscova, un abonament la „Frankfurter Zeitung“ pe luna octombrie. (Știu că se poate face abonament pe trei luni, dar e prea mult și costă prea scump. Nu s-ar putea face numai pe o lună?) Dacă cumva ai să fii chiar tu în străinătate în acel timp, te rog să cumperi aceste numere și să mi le trimiți.

Însărcinări în materie de procurare de cărți nu-ți dau, deoarece în momentul de față nu scriu nimic și nici n-am de gând să scriu ceva. Dar dacă pleci în străinătate, te voi ruga, probabil, să-mi cauți niște cărți vechi și bune.

Cu o strângere de mână, V. U.

*Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția“ nr. 8—9*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

25. VIII. 1899

Duminica trecută, măicuță dragă, ne-am întors acasă și am găsit scrisorile de la Manea împreună cu tăieturile (pentru care îi mulțumesc foarte mult), apoi „Neue Zeit“ de la Aniuta și extrasele imprimate (2) ale articolașelor pe care le-am scris împotriva lui Levitski¹⁸⁰. Primirea lor m-a bucurat nespus. Aniuta îmi scrie că în ceea ce privește venirea voastră aici mai aveți unele ezitări, și ați pleca, poate, dacă ați fi sigure că vaporul vă va aduce pînă la Minusa și înapoi. La citirea acestor rînduri, noi am hotărît să-ți telegrafiem că vapoarele circulă pînă la jumătatea lunii septembrie (anul trecut am venit cu vaporul — ce-i drept cu ultimul — pînă la Minusa în ultima decadă din septembrie),

aşa că aţi mai avea timp să veniţi, dacă, bineînţeles, eşti perfect sănătoasă şi dacă nu cumva te reţine procesul lui Mitea. Sper că aţi primit la timp această telegramă, pe care am trimis-o în ziua de 22. Ca răspuns la telegramă vom aştepta fie sosirea voastră, fie o scrisoare. Pînă acum (doi ani la rînd) am avut aici toamne frumoase ; nu ştiu cum va fi anul acesta, după o vară atît de ploioasă.

Dintre cărţile trimise de Aniuta m-au bucurat îndeosebi cele de Mehring ; chiar acum am terminat lectura volumului II şi am rămas foarte mulţumit de el. Cît despre credo der Jungen *, am rămas pur şi simplu uluit de lipsa de conţinut a acestei frazeologii. Nu este un credo, ci pur şi simplu o jalnică înşiruire de vorbe goale ! Am de gînd să scriu despre el ceva mai pe larg.

Tăcerea scriitorului mă revoltă. Nu mi se trimite cartea soţilor Webb, nu mi se publică articolele despre „pieţe“, iar despre articolul îndreptat împotriva lui Bulgakov nu se mai aude nimic. Cred că ar trebui să luaţi de la el toate manuscrisele şi să le predaţi personal la redacţiei spre a putea căpăta la timp răspunsuri precise în privinţa publicării lor şi a întreţine astfel legături directe cu redacţiile. Mie, bineînţeles, nu-mi e la îndemînă, dar Aniuta ar putea, cred, să procedeze astfel, dacă celelalte treburi îi permit să găsească timp pentru aşa ceva : e mai bine să trimită manuscrisele direct, decît prin intermediul scriitorului. Dacă articolul meu îndreptat împotriva lui a fost ţinut în sertar numai pentru că el nu-şi isprăvisise încă răspunsul pe care ţine să i-l dea — asta-i curată porcărie ! N-are nici un rost să-i scriu, căci nu-mi răspunde.

Te îmbrăţişez cu drag. Multe salutări la toţi ai noştri !

Al tău, V. U.

Trimisă din Şuşenskoe la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluţiia“ nr. 8—9*

Se tipăreşte după manuscris

* — programul tinerilor. — Nota trad.

CĂTRE M. A. ULIANOVA

1. IX. 1899

De data asta n-am reușit, măicuță dragă, să-ți scriu duminică, așa că-ți scriu la mijlocul săptămânii.

Am primit ieri două cărți — una de Bernstein, iar cealaltă de Vandervelde *, precum și două numere din „Moskovskie Vedomosti“ ; nu mică ne-a fost însă mirarea văzînd că într-unul era înfășurat Bernstein, în timp ce *înmătate* din celălalt (nr. 223) era vîrîtă într-o *banderolă separată*. Nu cumva s-a pierdut aici ceva sau poate s-a produs vreo încurcătură ?

În ce privește cartea lui Bernstein, am ajuns la concluzia că o pot considera proprietate personală, întrucît Maneașa nu mi-a scris că trebuie restituită neapărat pînă la o anumită dată, ci a arătat că a luat măsuri pentru procurarea unui alt exemplar. Eu am mare nevoie de această carte. Dacă însă, contrar așteptărilor, Maneașa va avea nevoie de exemplarul pe care mi l-a trimis, o rog să-mi comunice *neîntîrziat* acest lucru.

Nadea și cu mine ne-am apucat îndată de lectura cărții lui Bernstein ; am citit mai mult de jumătate și sîntem din ce în ce mai uimiți de conținutul ei. Din punct de vedere teoretic este o lucrare extrem de slabă, care nu face decît să repete ideile altora. Face paradă de critică, dar nu găsești în ea nici măcar o încercare de critică serioasă și de sine stătătoare. În practică, asta înseamnă oportunism (mai bine zis fabianism, căci originalul a numeroase afirmații și idei ale lui Bernstein poate fi găsit în ultimele cărți ale soților Webb), un oportunism și posibilism fără margini, dar un oportunism laș totuși, căci Bernstein nu vrea să se atingă direct de program. E mai mult ca sigur că va suferi un fiasco. Afirmațiile lui (vezi notele de la p. 170 și 173) că numeroși ruși îi împărtășesc părerile... ne-au indignat la culme. Se vede treaba că noi, cei de aici, am ajuns într-adevăr „bătrîni“ și „am rămas în urma“ „noilor sloganuri“...

* Nu s-a putut stabili despre care carte a lui Vandervelde este vorba aici. —
Nota red.

copiate de la Bernstein. În curînd îi voi scrie mai amănunțit Aniutei în legătură cu această chestiune *.

Tot ieri am primit (în sfîrșit !) volumul II al cărții soților Webb în limba engleză (versiunea germană nu ni s-a trimis ; o comandăm astăzi), fără nici un fel de scrisoare sau știre despre soarta primului volum !

Acum consider *necesar* să fac unele modificări și completări la articolul meu împotriva lui Bulgakov. Le voi face după ciorna care se află la mine. Iar pe Aniuta aș ruga-o să ceară imediat *articolul al doilea* și să-l țină la ea pînă ce va primi de la mine modificările făcute ¹⁸¹.

Pe aici nu prea sînt noutăți. Starea lui Anatoli se înrăutățește din ce în ce mai mult. Gleb se mută zilele acestea la Nijneudinsk (gubernia Irkutsk), unde a obținut un post la calea ferată. Eliz. Vas. a primit ieri un mandat de 100 de ruble.

Te îmbrățișez cu drag. Al tău, V. U.

Salutări la toată lumea din partea noastră a tuturor.

P. S. După cum am aflat, nu departe de aici se primește „Frankfurter Zeitung“, așa că nu are rost să ne abonăm la acest ziar. Aș ruga-o pe Maneașa să încerce să-mi procure (să comande la Dresda sau prin cunoștințele ei) următoarele numere din „Sächsische Arbeiterzeitung“ pe 1898 : 1) cele care conțin articolele lui Parvus împotriva lui Bernstein și 2) numerele 253, 254 și 255 ¹⁸².

Trimisă din Șușenskoe la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista „Proletarskaia Revoluțiia“ nr. 8—9

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

11. IX. 1899

Trebuie să-ți comunic, măicuță dragă, o veste foarte tristă : la 8. IX a murit Anatoli și la 10. IX l-am înmor-

* Este vorba de o scrisoare scrisă cu cerneală simpatică. — *Nota red.*

mîntat în satul Ermakovskoe. De mult nu mai era nici o speranță de însănătoșire, iar în ultima vreme boala a evoluat extrem de rapid. Soția lui rămîne deocamdată la Ermakovskoe. Pe Mih. Al. Silvin îl pîndește cătănia: a primit ordin scris să se prezinte la Minusinsk, unde și pleacă la 14. IX. Dacă-l încorporează, va trebui să facă armată doi ani, adică cu două luni peste termenul său de deportare.

Nadea și cu mine ne-am apucat acum de volumul II al cărții soților Webb, fără să mai așteptăm colile de corectură ale volumului I (care ne-ar fi fost de mare folos la redactarea traducerii volumului II) și nici traducerea germană a volumului II. Treaba asta ne va răpi, cred, destul de mult timp.

O dată cu prezenta scrisoare îți trimit în banderolă, recomandat, modificările la articolul meu despre Bulgakov. Aș ruga-o pe Aniuta să le introducă ea în manuscris (tăind textul vechi și lipindu-l pe cel nou) și să ia legătură cu redacția în privința publicării. Ar fi de dorit să aflu cu precizie, cît mai curînd, care este soarta articolului.

Noi sîntem sănătoși cu toții.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și trimit salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

*Trimisă din Șujenskoe la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 8—9*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

17. X. 1899

Săptămîna asta, măicuță dragă, am primit de acasă foarte mult material interesant, pentru care vă mulțumesc din toată inima. Mi-a făcut o deosebită plăcere să fac cunoștință cu noua revistă franceză, care promite să fie extrem de interesantă; de altfel, însăși apariția ei sub îngrijirea lui

† A. I. Ulianova-Elizarova
1900 - 1902

Longuet constituie un fapt cât se poate de semnificativ¹⁸³. Acum termin lectura proceselor-verbale de la Stuttgart, pe care le-am citit de asemenea cu mult interes. În sfârșit, cartea despre congresul sindical de la Moscova (pe care am primit-o vineri) e și ea cât se poate de interesantă și instructivă¹⁸⁴.

În domeniul publicisticii domnește o acalmie totală. Ți-am mai scris, pare-se, că am aflat din ziare despre apariția volumului I al cărții soților Webb și *mi l-am comandat*, întrucât se consideră, probabil, că e de prisos să mi se trimită. Am auzit că la Petersburg apare un ziar nou, „Severnii Kurier“¹⁸⁵, la care am de gând să mă abonez de îndată ce voi vedea publicat anunțul. Îmi scrie Iuli, din Turuhansk, că în „Novosti“ a apărut un foileton al lui M. Engelhardt, intitulat „Cărțile pe față“, în care „este făcută praf“ cartea lui Ilin despre capitalism. Aș fi curios să-l citesc, bineînțeles dacă găsierea și cumpărarea acestui număr la Moscova nu cer prea multă osteneală. Revista „Jizn“ îmi cade rar de tot în mână; nr. 7 mi-a fost trimis, cu totul pe neașteptate, direct din Petersburg, dacă nu chiar direct de la redacție (sic!!!). Revista „Naucinoe Obozrenie“ mi-o trimit uneori tovarășii: o primesc câteva persoane care locuiesc în apropiere de noi și cu care reușesc să mă întâlnesc din când în când.

La noi nu-i nimic nou. Cum v-ați aranjat la Moscova? Cine pleacă în străinătate, Anea sau Maneașa, și când anume? Mitea a rămas singur la Podolsk?

Te îmbrățișez cu drag și trimit salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Trimisă din Șuşenskoe la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția“ nr. 8—9*

Se tipărește după manuscris

1900

101

N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN
CĂTRE M. A. ULIANOVA

19 ianuarie

Dragă Maria Aleksandrovna ! În sfârșit, lucrurile s-au lămurit : putem pleca în Rusia, nu e de așteptat să ni se prelungească termenul de deportare. Bagajele le expediem pe data de 28, iar a doua zi pornim și noi. Plecăm împreună cu V. V. și cu Olga Aleksandrovna. Soții Lepeșinski vor să meargă și ei, dar tare mă îndoiesc că vor fi gata pînă atunci. O. A. se grăbește să plece la M. A. ; lui i s-a fixat domiciliul la Riga ; V. V. se grăbește și el să plece. Din Minusa vom porni, probabil, pe ziua de 30. Mă tem numai să nu se producă vreo întârziere din cauza mea. Abia de curînd ne-a dat în gînd să ne interesăm dacă trebuie să cer o aprobare pentru a călători pe cont propriu. V. V. l-a întrebat pe ispravnic, care i-a spus că trebuie să fac o cerere la departamentul poliției ; el, ispravnicul, nu-mi poate elibera biletul de liberă trecere, deoarece n-a primit nici un fel de dispoziții în privința mea. Astăzi trimitem o telegramă la departamentul poliției și una la soții Knipovici, dar tare mă tem să nu se producă vreo nouă încurcătură¹⁸⁶. Volodea are de gînd să se oprească pentru vreo două zile la Ufa, ca să afle ce se va hotărî în privința mea — dacă mă lasă acolo sau mă trimite undeva la Sterlitamak sau Belebei. La noi nu se mai vorbește acum decît de plecare. Cărțile le-am pus într-o ladă și le-am cîntărit : au vreo 15 puduri. Cărțile și o parte din lucruri le expediem cu coletăria de mică viteză ; cred, de altfel, că n-o să avem prea mult bagaj. Din cauza gerurilor mari, ne gîndisem să comandăm o sanie țărănească cu coviltir, dar la oraș nu se găsește așa

ceva, iar aici e riscant să comanzi o asemenea sanie, căci s-ar putea să ne facă una care să nu reziste nici pînă la Acinsk. Avem destulă îmbrăcăminte călduroasă, așa că sper că nu vom degera ; de altfel, se pare că și vremea are de gînd să se mai încălzească : Oskar a zărit ieri pe cer niște nourași, iar azi dimineață termometrul arăta numai minus 28 de grade. Mai rău ca orice e că mama răcește mereu ; acum, de pildă, tușește iarăși. Eu și cu Volodea ieșim zilnic din casă, în pofida gerurilor mari, așa că ne-am obișnuit cu aerul rece, dar mama nu știu cum o să suporte drumul. Am vrea ca zilele care au mai rămas pînă la 29 să se scurgă cît mai repede, să ne vedem odată plecați. Adevărul e că ziua plecării noastre este atît de apropiată, încît mama s-a pregătit astăzi toată ziua să facă niște colțunași cu carne pentru drum. Ni se spune că la drum trebuie să luăm neapărat colțunași, căci orice altă mîncare îngheață. De aceea se și pregătește ea să prepare o mulțime de colțunași cu carne, fără grăsime și fără ceapă.

Acum citim puțin de tot. Volodea, de altfel, scrie un răspuns la articolul lui Skvorțov¹⁸⁷. Astăzi expediem, în sfîrșit, traducerea cărții soților Webb ; ni s-a și făcut lehamite de ea.

Și acum, la revedere ! Te îmbrățișez cu drag, la fel și pe Maneașa și pe Aniuta. Îmi pare rău că n-am să pot veni la Moscova. Mama vă trimite complimente.

A d-tale, *Nadea*

Această scrisoare va sosi, probabil, după telegrama mea. Sper să ne vedem curînd !

Al tău, *V. U.*

(Am aflat — dintr-o scrisoare primită de la A. N. — că cenzura a interzis totuși (!!) cartea lui Prokopovici, așa că nu mai pot să-i răspund. Curioasă întîmplare !¹⁸⁸)

*Scrisă la 19 ianuarie 1900
Trimisă din Șuzenskoe la Moscova*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 8—9*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

15. III. 1900

Zilele acestea am primit scrisoarea ta, măicuță dragă. Cererea pentru Nadea am trimis-o pe ziua de 10 și aștept să-mi vină curînd răspunsul¹⁸⁹. Dacă (contrar așteptărilor) va fi un răspuns negativ, mă gîndesc într-adevăr să te rog (dacă vei fi perfect sănătoasă) să te duci acolo pentru a interveni personal. Dar asta e o chestiune de viitor ; se va vedea atunci ce-i de făcut.

„Jizn“ mi-a sosit, așa că nu mai e cazul să mi-o trimiteți¹⁹⁰.

În ce privește revista „Archiv“, o rog pe Aniuta s-o trimită *Nadiei* (am făcut rost aici, pentru cîtva timp, de un al doilea exemplar). Eu o duc destul de bine ; mă duc adeseori la bibliotecă și fac plimbări.

Scuză-mă că îți scriu foarte pe scurt : am întîrziat la poștă.

Te îmbrățișez cu drag. Transmite salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Este aici un medic de care am auzit vorbindu-se deosebit de elogios, și vreau să-l consult în legătură cu catarul meu. Se spune că la Petersburg, o dată cu apropierea primăverii, au început să bîntuie tot felul de epidemii*.

Trimisă din Pskov la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția“ nr. 11*

Se tipărește după manuscris

* Aluzie la arestările care se operau de atunci. — *Nota red.*

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova. Casa Kedrova,
Podolsk, gubernia Moscova

6. IV. 1900

Am primit astăzi, măicuță dragă, o scrisoare de la Maneașa (din 3. IV), în care ea mă dojenește pentru tăcerea mea îndelungată. Sînt într-adevăr foarte vinovat — nici nu v-am felicitat măcar, pe tine și pe ea, cu prilejul zilei de 1 aprilie. Adevărul e că în acele zile eu pentru a doua oară „nu mai știam unde-mi stă capul“ (cum s-a exprimat Nadea într-o scrisoare către tovarășii din Siberia) în urma sosirii unui călător mult așteptat * (care în momentul de față a și ajuns, probabil, acasă la el).

La mine nu e nimic nou ; starea sănătății mele e mulțumitoare și astăzi am încercat chiar să mă las de băutul „apei“ ce mi-a fost prescrisă. Fac plimbări — acum e plăcut să faci plimbări aici, iar la Pskov (și în împrejurimi) sînt, pare-se, destule locuri frumoase. Am cumpărat, dintr-o prăvălie de aici, niște ilustrate cu vederi din Pskov, din care vă trimit trei : una pentru tine, iar celelalte două pentru Maneașa și Aniuta **.

Ieri am primit de la M. A. o scrisoare (datată 4. IV.) în care îmi comunică că peste o zi sau două pleacă din nou (cu O. A.) în Siberia, căci autoritățile militare i-au schimbat iarăși locul de prestare a serviciului. Promite să trimită din Acinsk noua sa adresă.

Nadea zace, probabil, bolnavă : medicul a constatat (după cum mi-a scris ea acum o săptămînă) că boala ei (o boală de femei) comportă un tratament de lungă durată, că trebuie să stea în pat două pînă la șase săptămîni. (I-am mai trimis niște bani — am primit de la Vodovozova 100 de ruble — căci tratamentul necesită cheltuieli destul de mari.

* I. O. Martov. — *Nota red.*

** S-au păstrat ilustratele trimise pe numele M. A. și M. I. Ulianova. — *Nota red.*

Mie îmi ajung deocamdată banii, cînd se vor isprăvi, îți voi scrie.) Înseamnă deci că ea nu poate să vină acum la mine, chiar dacă i s-ar permite (încă n-am primit răspunsul, iar acum aproape că nici nu-l mai aștept). Cred că primăvara, adică peste vreo lună și jumătate, sau poate chiar mai curînd, mă voi duce s-o văd.

Cunoscutul meu din localitate * își scoate pașaport pentru străinătate, unde intenționează să plece, pentru cură, pe la 20 aprilie; după plecarea lui o să-mi fie cam urît aici.

Iau lecții de germană de la un neamț din localitate, cu 50 de copeici lecția. Traducem din rusește, conversăm cîte puțin; treaba cam scîrțîie, și cred că am să mă las păgubaș; deocamdată însă mai aștept să văd cum vor evolua lucrurile. Lucrez puțin de tot; încă n-am terminat indicele la lucrarea soților Webb.

Frecventez biblioteca, citesc ziare. Văd puține cărți noi. Pe a lui Davîdov ** n-am văzut-o. Lui P. Struve nu mă gîndesc să-i răspund (am trimis cîteva rînduri îndreptate împotriva lui, care vor fi inserate în răspunsul dat lui Skvortov)¹⁹¹, pe Kaciorovski l-am citit și mă gîndesc să-i răspund. Maneașa a citit numerele 3 și 4 ale revistei „Naučinoe Obozrenie“? E acolo un articol admirabil despre Pisarev¹⁹².

Mitea s-a lăsat de serviciu, așadar, și s-a apucat serios de studii? Foarte bine face. Maneașa lucrează mult? Unde și cum se instalează Aniuta și Mark?

Te felicit de sărbători, măicuță scumpă, și te îmbrățișez cu drag. Mulțumiri Maneașei pentru scrisoare. Salutări lui Mitea.

Al tău, V. U.

Trimisă din Pskov

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția“ nr. 11*

Se tipărește după manuscris

* A. N. Potresov. — *Nota red.*

** N-ar putea să mi-o trimită Maneașa, dacă o are?

104

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova. Casa Kedrova, Podolsk,
gubernia Moscova

26. IV. 1900

Îți trimit astăzi, măicuță dragă, broșura lui Meci pe care ți-am promis-o, împreună cu un extras imprimat din „Naucinoe Obozrenie” *. Îți cer scuze pentru întârziere. Voi cum o mai duceți? Cum s-a aranjat cu chestiunea Aniutei? Unde este ea acum? A hotărât unde să se ducă la vară?

Te îmbrățișez cu drag. Transmite salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Trimisă din Pskov

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

105

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova. Casa Kedrova, Podolsk,
gubernia Moscova

30. IV. 1900

Am primit, măicuță dragă, scrisoarea ta și a Maneașei din 25 crt. Se prea poate să plec de aici chiar mai devreme, peste vreo două săptămîni, dar nu pot să spun nimic precis în privința asta.

Mi se pare că ți-am scris că am cerut să mi se permită să stau o lună și jumătate la Ufa¹⁹³. Sper să primesc în curînd răspuns.

Nadea îmi scrie că o duce ceva mai bine cu sănătatea. N-a primit de la Aniuta revista „Archiv”. Eu aș ruga-o

* Nu s-a stabilit despre ce broșură și extras este vorba aici. — *Nota red.*

pe Aniuta să restituie acest număr din „Archiv“ și să nu-l mai trimită Nadiei, astfel încât la venirea mea să-l găsec acolo, deoarece am acum nevoie de el (i l-aș duce chiar eu). Exemplarul al doilea, pe care contam, mi-a scăpat din mână. Tare aș dori să-l capăt atunci când voi veni la voi.

Pe Maneașa o rog să-mi trimită traducerea făcută de Nadea *. O voi trimite la o revistă.

Filippov îmi scrie că pînă și din articolul împotriva lui Skvortșov cenzorul a tăiat aproape o treime ! Mare năpastă și asta !

Te îmbrățișez cu drag și trimit salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Trimisă din Pskov

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

106

CĂTRE M. A. ULIANOVA

5. V. 1900

Abia azi dimineață am primit, măicuță dragă, scrisoarea ta din 2. V, cu cele cîteva rînduri adăugate de Maneașa. Nu știu de ce o fi întîrziat această scrisoare (te așteptai, probabil, s-o primesc pe data de 3 sau, cel mai tîrziu, pe data de 4) ; ea poartă ștampilele „vagonul poștal 2. V” și „Pskov 4. V”, așa că s-ar putea spune că nici nu a fost vreo întîrziere : a sosit la Pskov pe ziua de 4, iar azi dimineață mi-a fost adusă. Pesemne că de la Podolsk corespondența nu poate veni aici atît de repede ca de la Moscova.

Nu trebuie să te neliniștești din cauza mea, măicuță dragă ; cu sănătatea stau mult mai bine acum, apă minerală nu mai beau de mult și niciodată n-am simțit dorința sau nevoia de a relua o asemenea cură. Ieri am primit de la șeful poliției locale o adeverință în sensul că din partea lui nu există nici un fel de impedimente pentru plecarea mea în

* Nu s-a stabilit despre care traducere este vorba aici. — *Nota red.*

străinătate ; azi am depus taxa (zece ruble) și peste două ore voi primi pașaportul. La vară, așadar, voi pleca spre țări mai calde ; nu pot pleca îndată, deoarece mai trebuie să iau legătura cu redacțiile și cu unii editori de traduceri, și să pun la punct unele chestiuni bănești (sper, între altele, să primesc ceva de la Filippov ; dacă nu voi primi nici de la el și nici de la Popova, te voi ruga pe tine să mă ajuți cu ceva bani). În afară de aceasta, trebuie să aștept aici răspuns la petiția prin care am cerut departamentului să-mi aprobe să stau o lună și jumătate la Ufa, dat fiind că Nadea e bolnavă. Cererea a fost depusă la 20. IV, iar răspunsul trebuie să sosească pînă într-o săptămînă. La Nadea mă voi duce neapărat, dar nu știu dacă mi se va aproba să stau acolo o lună și jumătate sau (ceea ce-i mai probabil) va trebui să mă limitez la o ședere mai scurtă. În orice caz, scoaterea pașaportului (a trebuit să-l scot la Pskov, unde am locuit în ultima vreme) nu mă stingherește, căci după lege termenul de plecare în străinătate pe baza unui pașaport eliberat de una din guberniile interioare e de trei luni, cu alte cuvinte nu va fi tîrziu chiar dacă voi pleca din Rusia la 5 august. De aceea, după cum ți-am mai scris, voi porni de aici, cred, între 15 și 20. V, dar mă voi strădui, bineînțeles, să plec ceva mai devreme. Scrie-mi ce să fac cu lucrurile : să le las la Moscova (Mark e acolo ? Unde stă el și cît timp va mai rămîne la Moscova ? Vine des pe la voi ?), sau să le duc de-a dreptul la Podolsk (nu știu dacă o să fie prea comod, căci va trebui, cred, să iau cu mine totul, inclusiv cărțile) ? Pe Maneașa o rog să-mi scrie cît mai amănunțit cumi să vă găsesc la Podolsk.

Te îmbrățișez cu drag. Transmite salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Pe curînd !

Nadea îmi scrie că o duce mai bine cu sănătatea.

Am primit chiar acum pașaportul de la cancelaria guvernatorului și m-am interesat de cererea mea în legătură cu plecarea la Ufa. Închipuie-ți, a fost respinsă !!! La una ca

asta nu m-am așteptat cîtuși de puțin și acum sînt complet derutat, nu știu ce să fac !

Trimisă din Pskov la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

107

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova. Casa Kedrova, Podolsk,
gubernia Moscova

10. V. 1900

Chiar acum am primit, măicuță dragă, scrisoarea ta din 8 crt., la care îți răspund imediat. Sînt foarte bucuros că mi-a sosit autorizația necesară pentru revederea noastră și, bineînțeles, voi face neapărat uz de ea ; din păcate însă, nu pot pleca chiar acum, deoarece n-aș vrea să mă mai întorc aici, iar pentru aranjarea chestiunilor de ordin financiar și a unor treburi cu redacțiile trebuie să mai stau încă vreo 5—7 zile. Dar puțin importă, firește, dacă voi veni cu o săptămîină mai devreme sau mai tîrziu ; cu argumentele tale și ale Aniutei (vă mulțumesc, de altfel, pentru lucrarea de statistică urbană, pe care am primit-o chiar astăzi) sînt, în general, de acord și mă gîndesc să procedez întocmai cum mă sfătuiți, dar trebuie să renunț la ideea de a pleca personal la Petersburg și de aceea te rog să te prezinți tu acolo, dacă mai e timp, pe ziua de joi 18, iar dacă nu, joi 25, în funcție de data revederii noastre¹⁹⁴.

Pe curînd ! Al tău, V. U.

Trimisă din Pskov

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

108

CĂTRE M. A. ULIANOVA

18. V. 1900

Îți scriu aceste câteva rînduri, măicuță dragă, pentru a te înștiința că, din păcate, plecarea mea se amîină întrucîtva, dar nu pentru mult timp ; sper totuși să vin la voi duminică 21. V sau marți 23. V, seara ¹⁹⁵. Te îmbrățișez cu drag și te rog să nu-ți faci griji pentru sănătatea mea. Acum mă simt bine și fac multă mișcare, mai ales că afară e o vreme minunată : după două, trei zile de ploaie, totul a înverzit, drumul încă nu s-a acoperit de praf și aerul e plin de miresme, încît, fără să vrei, te simți atras îns Grüne*.

Al tău, V. U.

Pe curînd !

Trimisă din Pskov la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 11

Se tipărește după manuscris

109

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova. Casa Kedrova, Podolsk,
gubernia Moscova

2. VII. 1900

Dragă măicuță, cu părere de rău trebuie să-ți fac cunoscut că revederea noastră se amîină pentru cîtva timp, întrucît sînt nevoit să plec, pentru scurtă vreme, la un tovarăș din Siberia ¹⁹⁶ și de aceea n-am să pot trece prin Podolsk înainte de 20 sau 21 iulie (mai probabil, cred, pe ziua de 20). După aceea nu-mi mai rămîne decît să-mi fac bagajele, să vizez pașaportul și să pornesc mai departe. Dacă

* — afară din oraș, în mijlocul naturii. — Nota trad.

bagajele n-au sosit încă, îl rog foarte mult pe Mitea să ia cele mai energice măsuri și, la nevoie, să plece după ele. Ai noștri sînt bine sănătoși cu toții și-ți trimit complimente.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și trimit salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Trimisă din Ufa

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

110

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova.

Casa Kedrova. Podolsk, gubernia Moscova.

Russland. Moskau

31 august 1900

Mă mir, măicuță dragă, că nu primesc nici o scrisoare de la tine ; ți-am scris de două ori de la Paris ¹⁹⁷, iar acum îți scriu din drum (am făcut o excursie pe Rin) ¹⁹⁸. Cu sănătatea stau bine și-mi petrec timpul într-un chip destul de plăcut : m-am întîlnit zilele acestea cu Aniuta * și ne-am plimbat împreună pe un lac foarte frumos, admirînd priveliști minunate, pe o vreme splendidă, care și pe aici e o raritate, căci sînt foarte frecvente ploi și furtuni. Vara asta e aici tot atît de puțin prielnică pentru turism ca și în Rusia.

Te îmbrățișez cu drag și trimit salutări la toți ai noștri. Pe Maneașa o rog să-mi trimită cît mai repede toate cărțile pe care le aveți pentru mine ; referitor la lăzi, sper să vă scriu în curînd.

Al tău, V. U.

* A. I. Ulianova-Elizarova se afla pe atunci în străinătate. — *Nota red.*

Scrisorile mi le puteți trimite pe aceeași adresă (sau pe adresa Aniutei, și ea să mi le trimită mie, deși în felul acesta ar merge mai încet decât dacă ar fi trimise la Paris).

Trimisă din Nürnberg

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

111

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova.
Casa Kedrova, Podolsk, gubernia Moscova
Russie. Moscou

7 septembrie 1900, Paris¹⁹⁹

Am primit, măicuță dragă, scrisoarea și cartea poștală trimise de Maneașa, și m-am bucurat nespus de veștile de acasă. Acum câteva zile m-am întors dintr-o excursie făcută pe Rin. N-am de gând să rămân mult timp aici: curînd voi pleca, probabil, în altă parte. Unde anume, nu știu încă; vă voi scrie cînd lucrurile se vor lămuri.

Maneașa se plînge că scrisorile mele sînt prea scurte: îmi recunosc vina, dar am și eu o scuză, și anume faptul că aici, fără să vrei, ești prins ca într-un vârtej, și din noianul de impresii dintre cele mai variate este greu să le alegi pe acelea asupra cărora ai putea să insiști mai mult și să le descrii mai amănunțit. Sper că, atunci cînd voi pleca de aici și voi fi la o oarecare depărtare de vălmășagul expoziției și de atmosfera de expoziție, voi fi în stare să mă concentrez mai mult și să vă scriu mai pe îndelete. Pînă atunci iertați-mi, vă rog, scurtimea scrisorilor.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și trimit salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Maneaşa nu-mi scrie nimic despre starea sănătăţii tale : asta înseamnă, sper, că eşti sănătoasă.

Mitea cum o mai duce ? Cînd se mută Mark şi cînd vă mutaţi cu toţii la Moscova ? Ce se ştie despre procesul Maneaşei ? ²⁰⁰

Trimisă din München

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluţiia” nr. 11

Se tipăreşte după manuscris

112

CĂTRE M. A. ULIANOVA

19. IX. 1900 st. n.

Ieri (ba nu ieri, ci pe ziua de 16) am primit, măicuţă dragă, scrisoarea ta din 23. VIII, care m-a bucurat nespus. Am primit de asemenea şi primele scrisori ale Maneaşei, precum şi cartea poştală din 24. VIII, în care îmi scrie că din partea biroului ²⁰¹ s-a primit încă o scrisoare cu aviz. *I-am trimis* Maneaşei adresa care trebuie indicată biroului. Sper că a şi primit-o.

E foarte supărător că lui Mitea i-a fost respinsă cererea de înscriere la facultate. Să piardă încă un an, asta-i prea de tot ! Poate că veţi reuşi totuşi să faceţi ceva cu ajutorul uneia din proptelele de care-mi scrii. Nici situaţia Maneaşei, pe cît văd, nu este încă lămurită.

De la Aniuta am primit ieri o scrisoare şi sper să mă văd cu ea zilele acestea ; facem împreună foarte multe plimbări. Mă gîndesc să reiau curînd cura de ape minerale, ca să fac un tratament mai sistematic. Pe aici avem acum vreme frumoasă : timpul ploios a trecut, şi sper să pot face plimbări destul de plăcute. Rufărie şi bani am de ajuns, măicuţă dragă, aşa că deocamdată nu trebuie să-mi trimiteţi de nici unele ; sper că nu va fi nevoie să vă scriu curînd despre aşa ceva, iar cînd va fi necesar, voi căuta să vă comunic din timp.

Și de la Nadea am primit ieri o scrisoare ; după câte îmi scrie, s-au aranjat destul de bine și ea are de pe acum o mulțime de meditații, care îi iau vreo șapte (!) ore pe zi.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și trimit salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Era să uit : la 17 septembrie (adică la 4, după stilul nostru) am primit exemplarul din revista „Archiv“ editată de Braun, pe care îl lăsasem acasă. A sosit repede ! Multe mulțumiri Maneașei !

Trimisă din München la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista

„Proletarskaia Revoluțiia“ nr. 11

Se tipărește după manuscris

113

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova.

Str. Bahmetievskaja, casa Șaronov (nr. 25). Moscova.

Russland. Moskau

3. X. 1900

Am primit, măicuță dragă, o scrisoare de la Maneașa cu data de 8. IX — înseamnă că a întârziat transmiterea ei de la Paris. M-a bucurat mult știrea că problema lui Mitea se aranjează și că i se va aproba, probabil, să se înscrie la Iuriev²⁰². Bine ar fi să se lămurească odată situația lui ! Dar cu Maneașa ce s-aude ? Ea nu-mi scrie nimic în această privință. Tu cum o duci cu sănătatea ? V-ați aranjat bine în noua locuință ? Eu sînt sănătos acum ; de mult mă simt pe deplin restabilit de pe urma gripei și lucrez mai regulat. Aici e o vreme minunată, dar pe la voi cum e ? Mi-am găsit și cărțile trimise de Maneașa („Bulletin officiel“), pentru care îi mulțumesc. Aștept să mi se trimită în curînd lada și banii.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și trimit salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Trimisă din München

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliutiiia” nr. 11

Se tipărește după manuscris

114

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova *.

Str. Bahmetievskaja, casa Șaronov (nr. 25). Moscova
Russland. Moskau

Pentru Maneașa

6. XI. 1900

Am primit, Maneașa, scrisoarea ta, pentru care îți mulțumesc din toată inima.

Zilele acestea mi-a venit o ladă mare cu cărți, și am rămas îngrozit când am deschis-o. Ea conținea cărți de medicină aparținând unei oarecare Anna Fedulova (din Barnaul, Siberia), care a studiat la Lausanne și Geneva între anii 1893 și 1899. Ce încurcătură scandaloaasă ! Habar n-am cine e această persoană, al cărei nume îl aud pentru prima oară. Cum au ajuns aici aceste cărți ? Cum au putut fi ele trimise la Moscova pe o adresă străină ? Cum de nu s-a interesat nimeni de ele în cele câteva luni cât au stat la Moscova ?

Încearcă, dacă poți, să descurci lucrurile. Pentru toate aceste cărți am plătit vreo 40 (patruzeci !) de ruble ; înseamnă că pentru niște cărți străine am plătit, probabil, vreo treizeci de ruble în plus, și asta din vina unor indolenți,

---

* Inceputul acestei scrisori, care era adresată Mariei Aleksandrovna Ulianova, nu s-a păstrat. — *Nota red.*

Am să scriu în Siberia și în Elveția, poate că vor da de urma acestei persoane. Până una-alta am depozitat cărțile într-o magazie *.

Am primit deunăzi o scrisoare de la Lirocika ; vă trimite, ție și mamei, multe și calde salutări. Probabil că n-am să mă pot vedea cu ea.

* Cărțile mele au sosit aici în perfectă stare, lucru pentru care îți mulțumesc.

Pentru orice eventualitate îți comunic din nou adresa mea :

Herrn Franz Modráček, Směcky, 27. Prag. Oesterreich. Austria ²⁰³.

Până acum a fost aici o vreme urâtă, dar astăzi e o zi splendidă, caldă, însorită. Să vedem cum sînt iernile pe aici.

La mine nu e nimic nou ; mă ocup cîte puțin de studiul limbilor, dau lecții de limba rusă unui ceh, iar el mie de limba germană (mai bine zis conversăm, nu facem lecții), frecventez biblioteca.

Sărut-o, rogu-te, pe mama pentru mine. E pe deplin sănătoasă acum ? Dar Mark ce mai face ? Nu uita să-mi trimiți adresa călătorului chinez **.

Cu o strîngere de mînă, al tău, V. U.

7/XI

Iartă-mă că am întîrziat cu expedierea scrisorii. Ieri am primit cărțile tale (pentru care îți mulțumesc ; le-ai ales bine) și scrisoarea ta din 10. X ; nu înțeleg însă de ce a venit cu atîta întîrziere.

Trimisă din München

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

* Ar trebui să iei legătura cu biroul de transport care le-a expedit. Comunică-mi adresa lui exactă. Poate că vor primi în curînd o reclamație din partea proprietarei cărților. Au eliberat ei vreo scrisoare de trăsură (recipisă) pentru aceste cărți ? Dacă da, atunci cum au putut fi ele predate (aici) fără acest document ? Încearcă să treci pe la acest birou și să lămurești lucrurile sau, *mai bine*, trimite-le o scrisoare recomandată cu răspuns plătit.

(Cred că proprietara cărților este obligată să-mi ramburseze cheltuielile, întrucît se face vinovată de trimiterea acestor cărți pe o adresă străină, fără să anunțe.)

** A. P. Sklearenko. — *Nota red.*

115

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Russland. Moskau. Moscova. Maria Aleksandrovna
Ulianova. Str. Bahmetievskaja, casa Șaronov

29. XI. 1900

Chiar acum am primit, Maneașa, scrisoarea ta din 6. XI, precum și scrisoarea anexată, pentru care îți mulțumesc.

Scrisoarea ta precedentă *nu mi-a sosit*. De aceea nu știu cum să trimit cărțile de medicină. Pe numele cui ? Al proprietarei lor ? Nu s-ar putea să mi se restituie mai întâi suma cheltuită ?

Eu sînt bine sănătos și o duc precum știi. Îmbrățișează-o, te rog, cu mult drag pe mama pentru mine și transmite-i lui Mark multe salutări.

Primiți la timp scrisorile mele ? Controlează, te rog, după ștampile și comunică-mi.

Al tău, V. Ul.

Trimisă din München

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

116

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Russland. Moskau. Moscova. Maria Aleksandrovna
Ulianova. Str. Bahmetievskaja, casa Șaronov

6. XII. 1900

Dragă măicuță ! Am primit zilele acestea scrisorile transmise de Maneașa, pentru care îți mulțumesc mult de tot. Nu știu, zău, dacă le voi răspunde curînd celor din Siberia : mai e o scrisoare care îți așteaptă de mult răspunsul.

Ieri am primit o scrisoare de la Aniuta, care îmi scrie că încă nu știe cât timp va sta la Paris. Probabil că ți-a scris și ție.

Îl așteptați pe Mitea de sărbători? Cum o duce el cu studiul medicinei și al limbii germane?

Cum e vremea pe la voi? Probabil că e iarnă adevărată. Pe aici e timp ploios, ca de toamnă; dacă o ține așa toată „iarna“, va fi mult mai rău decât dacă e zăpadă și ger. E drept că se întâmplă uneori să fie și zile foarte frumoase, uscate, senine, dar ele sînt foarte rare.

Mark unde are de gînd să-și petreacă vacanța? La Moscova, sau pleacă undeva?

Dar Maneașa cum o duce? Nu muncește prea mult? E perfect sănătoasă acum? Poate că i-ar prinde bine să circule mai mult, adică să facă plimbări pe jos în diferite colțuri ale orașului. Aniuta îmi scrie că s-ar putea ca Maneașa să vină aici împreună cu Nadea.

La mine nu e nimic nou, hoinăresc fără nici un rost în țară străină, dar tot mai nutresc „speranța“ că am să pun capăt acestui du-te-vino și să mă apuc serios de treabă.

Nadea îmi scrie destul de des, e sănătoasă; în schimb, E. V. e mereu suferindă.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate. Salutări la ai noștri!

Al tău, V. U.

Maneașa face patinaj? Aici există un fel de *künstliche* (!) Eisbahn*; am de gînd să mă duc și eu o dată să văd cum arată această imitație. Aici pînă și gheața e artificială. Bietii praghezi! **

Trimisă din München

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 11

Se tipărește după manuscris

* — patinoar artificial. — *Nota trad.*

** Așa scrie în textul scrisorii, din motive de ordin conspirativ: în realitate, Lenin locuia pe atunci la München. — *Nota red.*

117

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Maria Ilinicina Ulianova.Str. Bahmetievskaja, casa Șaronov. Moscova.Russland. Moskau

14. XII. 1900

Am primit, Maneașa, scrisoarea ta în care îmi dai din nou adresa pentru cărți. Chiar mâine am să dau lada la reparat ; s-a deteriorat din cauza lungilor plimbări pe care le-a făcut și n-aș vrea s-o expediez așa cum este ; apoi am s-o trimit printr-o agenție de transporturi. Recipisa o voi trimite recomandat direct pe adresa Fedulovei, iar ție îți voi comunica de expediere * .

Am primit o scrisoare de la S. I. ²⁰⁴ și, pe cât îmi amintesc, ți-am comunicat deja acest lucru.

Ieri am primit o scrisoare de la Anea. Ea intenționează, cred, să rămână mai mult timp aici, adică în străinătate, dar nu știe care e situația la voi, dacă o așteptați să vină neapărat de crăciun.

Foarte bine a făcut Mitea că s-a judecat și și-a scos banii de la căile ferate. Firește că nu trebuia să se dea bătut.

Îți strâng călduros mâna și te rog s-o săruți pe mama pentru mine. Salutări lui Mark și lui Mitea. Iartă-mă că-ți scriu pe scurt : e târziu ; dacă o să am timp, am să continui mâine scrisoarea ; dacă nu, am s-o expediez așa cum e.

Al tău, V. U.

Am aflat chiar acum că lada a și fost reparată. Am s-o expediez, prin urmare, astăzi (sau, cel mai târziu, mâine) ; de aceea te voi înștiința anume de expediere numai în cazul, puțin probabil, că se va produce vreo întârziere. Frahtul am să-l trimit direct, într-o scrisoare recomandată, pe ace-

* Cred că n-o să mă coste nimic, întrucât voi trimite cu taxa plătită la primitor ; doar și noi, la Moscova, tot așa am primit-o, înseamnă că se poate proceda astfel.

eași adresă. Ți-am trimis, pe ziua de 9, pare-mi-se, obiectul care te interesa. L-ai primit ?

Încă o dată multe salutări tuturor, și în *special* mamei.

Al tău, V. U.

Trimisă din München

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

118

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova.
Str. Bahmetievskaja, casa Șaronov. Moscova
Russland. Moskau

26. XII. 1900

Dragă măicuță ! Ai să primești, probabil, această scrisoare cu puțin înainte de sărbători. Te felicit și-ți urez petrecere frumoasă ; poate că o să vină și Mitea de sărbători și o să vă adunați laolaltă măcar voi, cei din Rusia. Anea și cu mine ne-am gândit să ne întâlnim și noi, dar n-am reușit. Aici e deja Weihnachten * și pretutindeni se înalță Christbäume ** ; zilele acestea a fost pe străzi o animație neobișnuită. Am fost de curînd la Viena și am făcut o plimbare foarte plăcută după cele cîteva săptămîni de viață sedentară ²⁰⁵. Numai că iarna nu e de loc plăcută așa, fără zăpadă. De fapt, nici nu e iarnă, ci un fel de toamnă urîță, foarte umedă. E bine că nu e frig și mă descurc foarte bine fără palton de iarnă, dar, oricum, e cam neplăcut fără zăpadă. Vremea asta ploioasă mă exasperează și mă face să-mi amintesc cu plăcere de adevărata iarnă rusească, de pîrtia de sănii, de aerul curat și geros. E prima iarnă pe care o petrec în străinătate și nu seamănă de loc a iarnă adevărată ; n-aș putea spune că sînt prea încîntat,

* — crăciunul. — *Nota trad.*

** — pomii de crăciun. — *Nota trad.*

deși din cînd în cînd se întîmplă să fie și zile frumoase, așa cum sînt uneori la noi în frumoasele toamne tîrzi.

La mine nu e nimic nou ; duc o viață destul de retrasă și..., din păcate, destul de stupidă. Tot sper să-mi organizez ocupațiile în mod mai sistematic, dar nu știu cum se face că nu reușesc. Sper că la primăvară lucrurile o să meargă mai bine, și atunci am să intru „pe făgaș”. După atîția ani de ședere la Șușenskoe și după ce m-am vînturat prin Rusia și prin Europa, am început să duc din nou dorul muncii pașnice a scrisului, și numai atmosfera din străinătate, cu care nu sînt de loc obișnuit, mă împiedică să mă apuc de ea cum trebuie.

Tu cum o duci cu sănătatea, măicuță dragă ? Nu te plictisești prea mult fără Aniuta ? Dar cu procesul Maneașei ce se mai aude ? Apropo, am uitat să-i comunic că am primit volumul de Pușkin, pentru care îi mulțumesc foarte mult, precum și scrisoarea ei din 6. XII. Nu i-am răspuns pînă acum din pricina unei călătorii, și apoi am fost foarte ocupat.

Te îmbrățișez cu drag, măicuța mea, și trimit multe salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Trimisă din München

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revolușia” nr. 11

Se tipărește după manuscris

1901

119

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova.
 Str. Bahmetievskaja, casa Șaronov. Moscova
 Russland. Moskau

1. I. 1901

Dragă măicuță! Te felicit cu ocazia Anului nou și-ți doresc toate cele bune și, mai ales, multă sănătate! La toți ai noștri — nădăjduiesc că și Mitea e cu voi — le trimit de asemenea salutări și cele mai bune urări. Multe mulțumiri Maneașei pentru harta trimisă în mapă (am primit-o zilele trecute). Prietena * ei m-a înștiințat că a primit frahtul pentru cărți.

De Anul nou Maneașei i se va reda, desigur, libertatea de deplasare!

Nochmals beste Glück-Wünsche **.

Al tău, V. U.

Trimisă din München

Publicată pentru prima oară în 1929,
 în revista
 „Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

* Nu s-a stabilit despre cine este vorba aici. — *Nota red.*
 ** — Încă o dată, cele mai bune urări. — *Nota trad.*

120

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova.Str. Bahmetievskaja, casa Șaronov. Moscova.

Russland. Moskau

16. I. 1901

Dragă măicuță ! Am primit scrisoarea ta din 26. XII, cu adaosul scris de Maneașa, și m-am bucurat nespus că Mitea e cu voi și că ați petrecut bine de sărbători. Păcat că la voi sînt geruri atît de strașnice ; cînd le vorbesc nemților (sau cehilor) de aici de temperaturi de minus 28°R, toți se miră cum rezistă rușii la un frig atît de cumplit. Aici se consideră că minus 8—10°R înseamnă furchtbare Kälte *, și aproape toată lumea umblă numai în pardesie ușoare (e drept că cei mai mulți poartă și veste de lînă). Aici nici casele nu sînt de loc adaptate pentru geruri mari ; au pereții subțiri, ferestrele nu sînt astupate ermetic cu cîlți, și de foarte multe ori nu există nici Winterfenster **. În ce mă privește, te neliniștești degeaba : mă alimentez destul de consistent la o pensiune pe care o frecventez de astă toamnă. Mă simt bine, probabil pentru că stau puțin și alerg mult. Pînă la sosirea Nadiei n-a mai rămas mult de așteptat — peste două luni și jumătate îi expiră termenul ***, și atunci îmi voi organiza viața așa cum se cuvine.

Multe salutări lui Mitea și lui Mark, iar Maneașci îi mulțumesc foarte mult pentru cărțile trimise, și în special pentru fotografiile foarte frumoase și extrem de interesante trimise de vărul din Viena ; aș dori foarte mult să primesc cît mai des asemenea cadouri ²⁰⁶.

Te sărut cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate.

Al tău, V. Ul.

Trimisă din München

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 11

Se tipărește după manuscris

* — ger cumplit. — *Nota trad.*** — ferestre duble pe timp de iarnă. — *Nota trad.**** Termenul de deportare al Nadejdei Konstantinovna Krupskaja expira la 11 martie 1901. — *Nota red.*

121

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova,
Str. Bahmetievskaja, casa Șaronov. Moscova
Russland. Moskau

27. I. 1901

Dragă măicuță ! Am primit zilele acestea o scrisoare și o carte poștală de la Maneașa, precum și fotografia lui Mitea și cartea lui Protopopov. Vă mulțumesc foarte mult pentru toate. Fotografia lui Mitea mi-a produs o mare bucurie ; după părerea mea, este destul de reușită. Am început să duc dorul fotografiilor, și de aceea o voi ruga neapărat pe Nadea să-mi aducă albumul meu ; dacă aveți cumva fotografii mai noi, trimiteți-mi-le.

Nu am nevoie acum de îmbrăcăminte călduroasă. Aici, pe cât se pare, iarna e pe ducă, adică nu mai e iarnă adevărată, cu zăpadă și cu temperaturi sub 0°. Pînă la sfîrșitul lunii decembrie a fost cald, fără zăpadă, a plouat într-una. Apoi a început să ningă, și temperatura a scăzut la minus 10—15°R (dimineața), iar localnicii se plîngeau că-i ger „cumplit“. Ce-i drept, în casele lor se face frig chiar cînd afară e numai minus 3° ; clădirile sînt foarte prost construite. Acum o săptămînă a început dezghețul, toată zăpada s-a topit într-o singură noapte, iar acum este o vreme ca la noi în martie sau chiar în aprilie în Siberia. Este posibil și chiar probabil să mai ningă, dar pentru scurt timp. Vremea cea mai friguroasă a trecut, luna trecută am cheltuit pe Holz und Kohle * nu mai puțin de 5 ruble, în loc de 1—2 cît cheltuiam în lunile precedente.

Eu sînt bine sănătos și n-am nimic nou de comunicat. Cu Aniuta sînt în corespondență și sper s-o văd curînd.

Te sărut cu drag, măicuță scumpă, și trimit multe salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

---

* — lemne și cărbuni. — *Nota trad.*

P.S. Pînă la expirarea termenului Nadiei au rămas mai puțin de două luni ; ea va pleca curînd și, firește, va veni să te vadă. Iar la vară sper că ne vom vedea și noi !

Trimisă din München

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

122

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova.

Str. Bahmetievskaja, casa Șaronov. Moscova
Russland. Moskau

9. II. 1901

Dragă măicuță ! Cum o mai duceți ? Ce e nou pe la voi ? Ce-ți mai scrie Mitea din Iuriev ? Acum, în preajma examenelor, muncește, desigur, și mai mult.

De la Maneașa am primit de curînd vechile manuscrise și cadourile de la Viena ²⁰⁷. Multe mulțumiri pentru tot ce mi-a trimis.

Aici s-a reîntors iarna, adică a nins. Dar nu e frig, și în timpul zilei zăpada se topește.

Zilele acestea am fost la operă, unde am ascultat cu multă plăcere „Ebreea”. Am mai auzit-o o dată la Kazan (cînd a cîntat Zakrjevski), să tot fie 13 ani de atunci, dar unele arii le mai țin minte și azi. Muzica și ariile sînt minunate. Am fost de cîteva ori și la teatru (la piese în limba germană) ; uneori reușesc să înțeleg textul rostit de actori, cel puțin în linii mari. Voi, la Moscova, vă duceți la teatru ?

Aniuta mi-a scris de curînd că treburile o vor mai reține acolo cîtva timp.

Nu crezi tu, măicuță dragă, că ar fi bine să faci o cerere să i se permită Nadiei să vină să te vadă, măcar pentru cîteva zile ? Ea, bineînțeles, ar dori din toată inima să vină, dar, după cum îmi scrie ea, capitalele — și numai ele — sînt de obicei exceptate pentru cei care au fost deportați la Ufa ²⁰⁸.

Pe Maneașa o rog să-mi scrie câteva rînduri atunci cînd mă abonează la reviste, ca să mă pot interesa din timp la poștă.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și trimit salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Trimisă din München

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

123

CĂTRE M. A. ULIANOVA

20. II. 1901

Dragă măicuță ! De mult n-am mai primit nici o scrisoare de la tine. Doar de la Maneașa mi-a venit zilele acelea o scrisorică, datată 6. II, pentru care îi mulțumesc foarte mult. Voi cum o mai duceți ? Nu e prea frig la voi ? Ești sănătoasă ?

Aici s-au întors gerurile și a nins atît de mult, că de vreo 13 ani, zic oamenii, nu s-au mai pomenit asemenea nămeți. Au fost cazuri de întîrziere a trenurilor din pricina înzăpezirilor. Dar astea sînt, fără îndoială, ultimele zvîrcoliri ale iernii. Eu m-am obișnuit însă și m-am adaptat iernii de aici ; dar dacă va trebui să stau și iarna viitoare pe aceste meleaguri, îmi voi comanda totuși un palton vătuit. Fără un asemenea palton trebuie sau să porți vestă groasă, sau să îmbraci două rînduri de haine (așa cum fac eu). La început era cam incomod, dar acum m-am obișnuit. De altfel, nici gerurile nu sînt aici ca în Rusia. Minus 10° e „foarte mult“.

Deunăzi a luat sfîrșit aici carnavalul. Pentru prima oară am văzut cum se serbează ultima zi a carnavalului în străinătate : procesiuni de măști pe stradă, veselie generală, nori de confeti zvîrliți în față, serpentine etc. etc. Aici lumea știe să se distreze în public, pe stradă !

Eu sînt bine sănătos ; probabil pentru că umblu relativ mult și stau prea puțin pe loc. În general, nu e nimic nou la mine.

Curînd expiră și termenul Nadiei (la 24. III după stilul în vigoare aici și la 11. III după stilul vostru). Zilele acestea voi trimite o cerere pentru pașaportul ei. Iată ce aș ruga-o pe Maneașa să-mi trimită prin Nadea : cutia cu penițele „mele“. Închipuie-ți că aici n-am găsit nicăieri asemenea penițe. Nu-i înțeleg pe cehi și pe nemți. Penițe englezești nu se găsesc pe aici, numai produse „proprii“, care sînt cît se poate de proaste.

Ce vă mai scrie Mitea ? Cînd isprăvește cu examenele ?

Dar Mark cum are de gînd să-și petreacă vara anul acesta ?

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate. Salutări la toată lumea.

Al tău, V. U.

La teatru vă duceți ? Cum e noua piesă a lui Cehov — „Trei surori“ ? Ați văzut-o ? Cum vi s-a părut ? Am citit o recenzie în ziare. La „Teatrul de artă pentru toți“ se joacă admirabil ; îmi amintesc și acum cu multă plăcere de piesa pe care am văzut-o acolo anul trecut împreună cu bietul Columb. Ce face el ? E sănătos ? Mereu mă tot gîndesc să-i scriu, dar mă împiedică tot felul de treburi.

Trimisă din München la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 11*

Se tipărește după manuscris

124

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova.

Str. Bahmetievskaja, casa Șaronov. Moscova

Russland. Moskau

27. II. 1901

Am primit, măicuță dragă, scrisoarea Maneașei din 2. II. 1901 și revista „Promîșlennîi Mir“²⁰⁹, pentru care îi mulțumesc.

Cred că acum nu mai face să-mi trimiți articolele restituite de „Naucinoe Obozrenie”²¹⁰; mai bine dă-le Nadiei.

Cum să-i scriu lui A. V. la Nikolsk? I-am scris o dată la Harbin, dar nu știu dacă a primit scrisoarea. Comunați-mi adresa lui exactă (iar dacă îi scrieți, dați-i-o și lui pe a mea); aș vrea să aflu măcar din când în când câte ceva despre el.

Anea și-a amînat, pare-se, pentru cîtva timp plecarea. Cred că v-a scris și ea.

Iartă-mă că îți scriu atît de puțin. Sînt foarte ocupat acum. Zilele acestea vă voi scrie mai pe larg.

Multe salutări la toată lumea.

Te sărut cu drag. Al tău, V. U.

Trimisă din München

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

125

CĂTRE M. A. ULIANOVA

2. III. 1901

Dragă măicuță! Îți comunic noua mea adresă. M-am mutat împreună cu gazda mea:

Herrn Franz Modráček. *Vršovice bei Prag*, nr. 384. Oesterreich*.

Plec acum la Viena²¹¹. Aici nu există consul rus (!), iar eu am nevoie de o legalizare a semnăturii pe cererea de eliberare a unui pașaport pentru Nadea. Sper că de la Viena voi reuși să-ți mai scriu câte ceva.

Regret că nu m-am ocupat cu studiul limbii cehe. Am făcut constatarea interesantă că e foarte apropiată de limba poloneză și are o mulțime de vechi cuvinte rusești. Nu de mult, după ce am lipsit un timp din Praga, la întoarcere m-a frapat în mod deosebit caracterul ei „slav”, numele de familie terminate în „cik”, „cek” etc., cuvinte în genul lui

* F. Modráček, prin intermediul căruia se întreținea corespondența cu Rusia, se mutase în altă locuință. — *Nota red.*

„Izea“ *, „lekarnea“ ** etc. etc. Pe aici e cald, vreme de primăvară, cred că am să fac o plimbare destul de plăcută la Viena.

Sper că sînteți toți bine sănătoși. Mitea cum o mai duce? Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și trimit salutări la toată lumea.

Al tău, V. U.

Trimisă din München la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 11*

Se tipărește după manuscris

126

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova.
Str. Bahmetievskaja, casa Șaronov. Moscova
Russland, Moskau

4. III. 1901. Viena

Am venit aici, măicuță dragă, ca să scot „hîrtia“ pentru Nadea. La Praga nu există consul rus, iar semnătura mea pe cererea de eliberare a unui pașaport pentru Nadea trebuie să fie neapărat legalizată. Viena este un oraș mare, frumos și plin de viață. Cînd vii din „provincie“, cum am venit eu, îți face plăcere să vezi și capitala. Și ai ce vedea aici, așa că în trecere (dacă vine careva dintre voi) face să se oprească aici. Nadiei i-am trimis în acest scop un mic Führer durch Wien ***. Sper că în curînd o să vă vedeți cu ea; acum nu mai există, cred, nici o piedică pentru eliberarea pașaportului. O rog pe Maneașa, cînd are ocazie să treacă prin centrul orașului, să cumpere un Hendschel's Telegraph **** (2 mărci) (așa ceva nu face să trimit de aici) pentru Nadea.

* — se poate. — *Nota trad.*

** — spîțerie. — *Nota trad.*

*** — ghid al Vienei. — *Nota trad.*

**** — Ghidul călătorului pe căile ferate, de Hendschel. — *Nota trad.*

D.I. Ulianov, M.I. Ulianova și M.T. Elizarov
1900 - 1901

Am vizitat aici, printre altele, Museum der Bildenden Künste * și am fost și la teatru să văd o operetă vieneză ! Nu prea mi-a plăcut. Am fost și la unul din cursurile Universității populare. Am nimerit-o prost, și am plecat numai de câțiva.

Trimit salutări la toți ai noștri, iar pe tine, măicuță scumpă, te sărut cu drag.

Al tău, V. U.

Probabil că acasă mă așteaptă vreo scrisoare de la Aniuta sau, poate, și una de la tine sau de la Maneașa.

Pentru orice eventualitate îți repet noua mea adresă :

Herrn Franz Modráček. Vršovice bei Prag, nr. 384. Oesterreich.

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

127

CĂTRE M. A. ULIANOVA

19. V. 1901

Dragă măicuță ! Am primit chiar acum scrisoarea ta împreună cu cea a lui Mark și imediat le-am trimis pe amândouă Aniutei, care a și plecat la Berlin. Vrea să lucreze la bibliotecile de acolo. Sper că acolo va lucra mai cu folos decât aici, la Praga **, unde bibliotecile nu sînt prea grozave.

Îmi pare foarte rău că n-ai nimerit-o bine cu locuința de vară. Se pare că vara nu promite să fie prea bună pentru vilegiaturiști — cel puțin dacă ar fi să judecăm după începutul ei și după vremea de aici, care e posomorită și ploioasă. Pentru noi e bine că rămînem la oraș în timpul verii, dar pentru tine e prost. Poate că Mitea va reuși totuși să găsească ceva mai bun. Vreau să sper, de asemenea, că în curînd Mark și Maneașa vor reuși să fie împreună cu

* — Muzeul de arte plastice. — *Nota trad.*

** Din motive de ordin conspirativ este indicată Praga ; în realitate este vorba de München. — *Nota red.*

tine ²¹². Din scrisoarea lui Mark se poate deduce că el s-a acomodat întrucîtva la noile condiții și a știut să-și orînduiască în așa fel programul de viață, încît să nu se plictisească și nici sănătatea lui să nu sufere prea mult. Îi scriu atît lui cît și Maneașei, și te rog pe tine să le transmiți aceste scrisori.

Te sărut cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc din tot sufletul curaj și sănătate și în special să fii cît mai curînd împreună cu Maneașa și cu Mark.

Al tău, V. U.

Salutări lui Mitea. El este, probabil, extrem de ocupat.

Trimisă din München la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

128

CĂTRE M. I. ULIANOVA ²¹³

19. V. 1901

M-am hotărît să-ți scriu cîteva cuvinte, dragă Maneașa, căci altfel ai să începi să crezi că m-am înstrăinat de tine. Într-adevăr, prea des îmi uit aici îndatoririle! E drept că acum, de la venirea Nadiei și a E. V., ne-am aranjat mult mai bine, cu locuință separată, și încep să lucrez mai regulat, dar mai am încă multe alte treburi care-mi răpesc destul timp.

Scrie-mi cum o duci. Sper că ți-ai aranjat un program zilnic mai rațional, ceea ce este extrem de important cînd ai un regim celular. I-am scris acum lui Mark o scrisoare, în care i-am arătat cît se poate de amănunțit cum să-și stabilească cel mai bine „regimul”; în ceea ce privește munca intelectuală, i-am recomandat în special traduceri, și anume *retroversiuni*, adică mai întîi traducerea, în scris, dintr-o limbă străină în limba rusă, iar apoi retraducere din rusă

în limba străină. Din propria mea experiență m-am convins că acesta este cel mai rațional mijloc de studiere a unei limbi. În ce privește exercițiile fizice, i-am recomandat insistent, și-ți recomand și ție, gimnastică zilnică și masaj. În condițiile regimului celular, acest lucru e de-a dreptul necesar.

Dintr-o scrisoare a ta, pe care mama mi-a trimis-o aici, am văzut că ai reușit să-ți organizezi unele ocupații. Sper că în felul acesta vei putea, măcar din când în când, să uiți de ambianța în care te găsești, iar timpul (care de obicei trece repede la închisoare dacă condițiile nu sînt deosebit de grele) va trece aproape pe nesimțite. Te mai sfătuiesc să-ți împarți în mod rațional ocupațiile, în funcție de cărțile ce se găsesc acolo, astfel încît să le faci mai variate; îmi amintesc foarte bine că variațiile în lectură sau în muncă — trecerea de la traducere la lectură, de la corespondență la gimnastică, de la o lectură serioasă la beletristică — ajută extrem de mult. Uneori înrăutățirea stării de spirit — care la închisoare e destul de schimbătoare — se datorește pur și simplu oboselii provocate de uniformitatea impresiilor sau de monotonia muncii, și e de ajuns să-ți schimbi munca, pentru a reintra în normal și a-ți putea stăpîni nervii. Îmi amintesc că în fiecare după-amiază, pe înserate, căutam să mă odihnesc citind regelmässig* beletristică, și nicăieri n-am savurat-o atîta ca la închisoare. Principalul însă e să nu uiți să faci gimnastică zilnic, în mod obligatoriu; impune-ți obiceiul de a executa de cîteva zeci de ori (fără rabat!) diverse mișcări. Asta e foarte important. Și acum, rămîi cu bine, deocamdată. Te sărut cu drag și-ți doresc curaj și sănătate.

Al tău, *Vlad. Ulianov*

Trimisă din München la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

* — regulat. — *Nota trad.*

CĂTRE M. A. ULIANOVA

7. VI. 1901

Dragă măicuță ! Am primit scrisoarea ta din 10 mai și ziarele de la Mitea, pentru care vă mulțumesc din toată inima. L-aș ruga foarte mult pe Mitea să-mi trimită și pe viitor numerele mai interesante din ziarele rusești care-i cad în mână : aici nu există biblioteci și, în afară de „Russkie Vedomosti“, nu se găsește aproape nimic...

Aniuta e la Berlin și mi-a scris că a primit onorariul ce i s-a trimis și că acum scrisorile tale îi vin, în general, mai repede decât înainte.

Mă bucură că-ți place locuința de vară și că poți sta mult în aer liber. Din cele spuse de Aniuta am dedus că noua voastră locuință de vară este proastă și friguroasă. Cum o fi în ea pe timp ploios ?

E foarte trist că în situația lui Mark și a Maneașei nu s-a produs nici o schimbare. Eu le-am trimis, chiar înainte de plecarea Aniutei de aici, scrisori cu tot felul de sfaturi în legătură cu regimul lor de viață la închisoare. Nu știu dacă aceste scrisori au fost primite și dacă au ajuns pînă la ei.

Noi ne-am aranjat cît se poate de bine, într-o locuință separată. Aici chirile sînt mai mici decât în orașele la fel de (relativ) mari din Rusia ; mobilierul l-am cumpărat de ocazie, destul de ieftin. El. Vas. și cu Nadea se descurcă destul de ușor cu gospodăria, care aici e mult mai simplă. Locul e, de asemenea, foarte frumos : la margine de oraș, nu departe se află o apă și un parc cu multă verdeață. Comunicația cu centrul este excelentă datorită tramvaiului electric.

De curînd am primit de la editoarea mea 250 de ruble, așa că și din punct de vedere financiar lucrurile merg destul de bine acum. În general m-am aranjat aici destul de bine din toate punctele de vedere și nu doresc decât un singur lucru : ai noștri să fie eliberați cît mai curînd, astfel încît să nu mai fii nevoită să stai aproape singură.

E. V. și Nadea sînt bine sănătoase și vă trimit tuturor multe salutări. Nadea se pregătește să-ți scrie zilele acestea.

Te sărut cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate.

Al tău, V. Ul.

Trimisă din München la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

130

CĂTRE M. A. ULIANOVA

1. VII. 1901

Dragă măicuță ! A trecut cam multă vreme de cînd n-am mai primit nici o veste de la tine. Cum o duci cu sănăta-tea ? De curînd am primit de la Anea scrisoarea lui Mark trimisă de tine, cu un adaos pentru mine. M-am bucurat mult să primesc vești de la el (de la Maneașa n-am primit încă răspuns la scrisoarea mea), dar cu multă părere de rău am aflat că stau în celule prost amenajate. Au nimerit și un timp cît se poate de prost pentru stat la închisoare — vara. E drept că pe aici vara nu e prea călduroasă, plouă des de tot. Dar pe la voi cum e vremea ?

Am primit banii (75 de ruble) trimiși de Mitea și obți-nuți, probabil, din vînzarea puștii mele. Îi mulțumesc. Mă întreb dacă a primit scrisoarea Nadiei în care ea îl roagă să-mi trimită trei exemplare din cartea mea despre capita-lism.

Aveți ceva cunoscuți pe acolo, la Podolsk ? Vă întîlniți cu domnul cu care ne-am plimbat cu barca anul trecut ? ²¹⁴ La Moscova te duci, probabil, în fiecare săptămîină, sau chiar mai des ? N-a fost pe la voi, în trecere, nici unul din-tre prietenii din Siberia ? ²¹⁵

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate. Multe salutări din partea noastră lui Mitea, lui Mark și Maneașei.

Al tău, V. U.

*Trimisă din München la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

131

CĂTRE M. A. ULIANOVA

17. VII. 1901

Dragă măicuță ! Am primit zilele acestea o scrisoare a ta, pe care mi-a trimis-o Aniuta. M-am bucurat nespus de mult aflînd că sînt speranțe ca ai noștri să fie eliberați în curînd. Poate că autoritățile se vor convinge într-adevăr că de aici n-o să iasă nici un „proces”. Dar chiar dacă ar fi să iasă un „proces”, tot ar trebui să-i elibereze curînd, deoarece acum chiar în cazuri mult mai grave persoanelor arestate li se dă drumul mult mai devreme, „pînă la pronunțarea sentinței”. Bine cel puțin că Maneașa e optimistă, după cum se vede dintr-o scrisoare de-a ei pe care mi-a trimis-o Aniuta.

Aniuta mi-a scris zilele acestea că are de gînd să se mute în sînul naturii ; n-ar fi rău, deși trebuie să spun că în străinătate orașele sînt mai bine întreținute vara, adică se stropesc mai des străzile etc., așa că aici e mai plăcut decît în Rusia să stai vara la oraș. De pildă, noi avem posibilitatea să ne scaldăm zilnic într-un bazin foarte bun în schimbul unei taxe destul de reduse ; avem și unde să facem plimbări, și nici pînă afară din oraș nu-i mult de mers. Circulația pe străzi este incomparabil mai redusă decît într-un oraș de aceeași mărime din Rusia ; aceasta pentru că numărul trăsurilor a scăzut enorm din cauza tramvaielor electrice și a bicicletelor. Cît privește animația comercială, ea este aproape nulă în suburbia în care locuim. De aceea sîntem

mulțumiți de reședința noastră și nu ne gîndim să plecăm la țară sau în vreo stațiune de odihnă.

Te îmbrățișez cu drag, măicuța mea, și-ți doresc multă sănătate. Multe salutări lui Mitea și în special lui Mark și Maneașei.

Al tău, V. U.

*Trimisă din München la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

132

CĂTRE M. A. ULIANOVA

3. VIII. 1901

Dragă măicuță ! Am primit scrisoarea ta din 13 iunie, pentru care îți mulțumesc mult. Mi se pare cît se poate de ciudat că nici măcar lui Mitea nu i se acordă vorbitor. Un lucru ne poate consola : instrucția se apropie de sfîrșit și în curînd vor fi puși în libertate pentru a merge acolo unde li se va fixa domiciliu obligator. Poate că se va putea obține ca localitatea respectivă să nu fie prea departe de Moscova — vorbesc de Maneașa, întrucît Mark, după cum îmi scrii tu, s-a hotărît să plece la fratele său ²¹⁶. Cum e mai mult ca sigur că procesul lui Mark se va încheia printr-o sentință de achitare, poate mai sînt speranțe ca el să-și termine anul ²¹⁷ — dacă nu dă examenele o dată cu cei din seria lui, cel puțin să nu piardă decît un singur an ; s-ar putea să i se aprobe, mai ales că a absolvit facultatea de matematică.

Cînd pleacă Mitea și pentru cît timp ? Cînd va termina de dat toate examenele ? Și ce planuri de viitor are ? Mai dorește, ca înainte, să devină medic igienist ?

La noi nu e nimic nou. Nadea și cu mine intenționam să facem un mic voiaj, dar vremea e tare schimbătoare. S-au întors zilele ploioase. Vara asta e așa de urîță, că e chiar mai bine s-o petreci la oraș decît la țară.

De la Aniuta aștept să primesc zilele acestea o scrisoare din noua ei localitate de reședință.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate. Multe salutări lui Mitea, lui Mark și Maneașei.

Al tău, V. Ul.

Trimisă din München la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

133

CĂTRE M. A. ULIANOVA

1. IX. 1901

Dragă măicuță ! Zilele acestea am primit scrisoarea ta către Nadea, împreună cu scrisoarea Maneașei. M-a mîhnit profund știrea că, în ce-i privește pe ai noștri, lucrurile stau atît de prost ! Nici nu mai știu, draga mea, ce sfat să-ți dau în cazul de față. Te rog să nu fii prea îngrijorată ; probabil că șicanele la care sînt supuși Mark și Maneașa nu sînt decît ultimele încercări ale procuraturii de a monta un „proces” din nimic, iar după eșuarea acestor încercări ea va fi nevoită să-i pună în libertate. Poate că n-ar fi inutil să te deplasezi pînă la Petersburg, bineînțeles dacă-ți permite sănătatea, și să te plîngi de faptul nemaiauzit că au trecut șase luni fără să li se ia interogatoriu. Faptul acesta e atît de precis determinat și atît de vădit ilegal, încît nu poți găsi ceva mai bun pentru motivarea reclamației. Petersburgul ar cere, în orice caz, lămuriri de la Moscova și astfel i-ar determina pe cei de acolo să-și mai potolească samavolnicia nerușinată caracteristică autorităților din provincie (cum s-a întîmplat și atunci cînd a fost arestat Mitea). Acestea sînt considerentele care pledează în favoarea călătoriei la Petersburg. Dar sînt, firește, și considerente care pledează împotriva acestei călătorii, ale cărei rezultate sînt îndoielnice, dar emoții și supărări va pricinui destule. Tu, acolo, îți poți da mai bine seama dacă e cazul să întreprinzi ceva în

această direcție, și probabil că te-ai și sfătuit cu cunoscuții. Ar trebui să te plîngi și de faptul că lui Mitea nu i s-a permis un vorbitor cu Maneașa ²¹⁸, căci asta e într-adevăr prea din cale-afară.

Cît despre Aniuta, n-am să-i scriu, firește, nimic din ceea ce mi-ai comunicat, ca să nu-i pricinuiesc prea multe necazuri. Sper să mă văd cît de curînd cu ea — poate peste cîteva săptămîni — și atunci am să încerc s-o liniștesc pe pe cît îmi va fi cu putință.

Cînd ai timp liber, te rog să-mi scrii, măicuță dragă, cum te simți, dacă ești perfect sănătoasă și unde ai de gînd să te stabilești toamna. Pleci la Moscova, sau rămîi, deocamdată, la Podolsk ? Cînd pleacă M. V. ? ²¹⁹ Cînd te mai duci să-i vezi pe Maneașa și pe Mark, transmite-le multe salutări din partea noastră, a tuturor. Acum vara — anotimpul cel mai păcătos pentru stat în închisoare — e pe sfîrșite, și după interogatoriu autoritățile își vor da, desigur, ceva mai bine seama de totala lipsă de seriozitate a acuzațiilor.

Te îmbrățișez cu dor, măicuță dragă, și-ți doresc multă sănătate și curaj. Adu-ți aminte că și în timpul detențiunii mele ți-ai închipuit că e vorba de ceva mult mai serios și mai primejdios decît s-a dovedit a fi în realitate ; și e limpede că situația Maneașei și a lui Mark nici nu se compară cu aceea în care eram eu atunci ! Faptul că ei se află în detențiune de atîta vreme se datorește, probabil, în parte, împrejurării că numărul arestaților e mare, iar autoritățile nu se pot încă descurca cum trebuie în această afacere ; firește că la Petersburg ar fi cu neputință așa ceva.

Te îmbrățișez încă o dată. Al tău, V. Ul.

La noi nu e nimic nou. El. Vas. nu prea se simte bine — pe aici bîntuie iarăși gripa. Nadea pare că s-a obișnuit și s-a familiarizat cu rînduielile de aici.

Trimisă din München la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

21. IX. 1901

Dragă măicuță ! Am primit scrisoarea ta din 22 august, pentru care îți mulțumesc, ca și pentru banii (35 de ruble) pe care i-am primit, în sfârșit, după o lungă tergiversare survenită întâmplător din vina unui prieten. Cu finanțele stăm în general destul de bine. Editoarea mea mi-a trimis ceva bani, și asta îmi va a'unge pentru destul de multă vreme, cu atât mai mult cu cât aici, dacă-ți faci singur me-najul, traiul nu e prea scump. Îți mulțumesc, dar nu trebuie să-mi mai trimiți.

Scrisoarea ta către Nadea a sosit și ea cu câțva timp în urmă și ți-am răspuns la ea *. Ai primit răspunsul ?

Aniuta îmi scrie că instrucția în procesul alor noștri a fost încheiată, iar dosarul a fost înaintat parchetului. Asta-i bine : acum vor fi, probabil, și mai liniștiți și nici nu vor mai fi ținuți mult în prevenție. Poate că va fi luată în considerație și cererea ta de eliberare pe cauțiune. Eu cred că e puțin probabil să-i mai țină și după încheierea instrucției.

Cît privește cunoștii noștri din Petersburg, stăm destul de prost în această privință. Se pare că n-a mai rămas nimeni acolo în afară doar de vechiul prieten ** pe care-l cunoști și tu și a cărei soție a fost la tine la Moscova pe vremea când a fost la noi și Eliz. Vas. Dar el nu ne poate fi de mare folos. Are Nadea o veche cunoștință — Apollinaria Ivanovna Knipovici, Peterburgskaia Storona, Bolșoi prospekt nr. 42, apart. 16 —, dar nu știu, zău, dacă se poate conta pe vreun sprijin din partea ei. Îi voi scrie totuși, pentru orice eventualitate, astfel încât, dacă te duci la Petersburg, poți să treci pe la ea.

La noi nu e nimic nou. Aici vremea s-a mai îndreptat acum, după un lung șir de zile ploioase, și noi căutăm să profităm de fiecare zi frumoasă pentru tot felul de excursii prin împrejurimi : .dacă n-am putut pleca nicăieri în timpul

* Vezi scrisoarea precedentă. — *Nota red.*

** Este vorba de I. N. Cebotarev, cunoscut mai apropiat al familiei Ulianov. — *Nota red.*

verii, să profităm cel puțin în felul acesta ! El. Vas-na s-a întremat acum și se simte mai bine. Vă trimite multe salutări ție și la toți ai noștri. Nadea la fel.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate, iar ai noștri să fie eliberați cât mai curînd. Scrie-mi cum ai de gînd să te aranjezi pentru iarnă. Nu e prea frig acum ca să mai stai la țară ?

Al tău, *V. Ulianov*

Trimisă din München la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

1902

135

CĂTRE M. A. ULIANOVA

26. II. 1902

Îți trimit, măicuță dragă, o scrisoare de la Nadea *. Scrisoarea ta și cea a Maneașei din 31. I le-am primit. Multe mulțumiri lui Mitea pentru că și-a asumat sarcina expedierii cărților.

De planul lui Mark mi-a scris și Aniuta. Eu cred, totuși, că acum Harbinul nu mai este așa de departe, iar în curînd — cînd calea ferată va ajunge pînă acolo — va fi și mai aproape. În afară de aceasta, se pare că Mark nu va trebui să stea prea multă vreme acolo. Dar dacă nicăieri nu se poate găsi de lucru, să stai fără ocupație e și mai rău. Transmite-i multe salutări de la noi toți și urarea de a se întoarce cît mai curînd din peregrinările sale pe meleaguri îndepărtate.

E. V. se simte bine acum. Îți trimite multe complimente. La fel și Maneașei, lui Mitea și lui Mark. Intenționează să plece curînd în Rusia ; nu știi dacă va pleca într-adevăr, dar vorbește serios despre asta.

Încă o dată mulțumiri Maneașei pentru cărți : le-am primit pe toate. Volumul 5 din scrierile lui Gorki îl avem deja (l-am găsit cu totul întîmplător). Transmite multe salutări din partea mea locuitorului „cătunului vecin” ** ; sînt foarte bucuros că ați dat peste o cunoștință veche, cu care am avut prilejul să petrecem multe seri plăcute. Sper să-i scriu curînd o lungă scrisoare.

* Această scrisoare nu s-a păstrat. — *Nota red.*

** Este vorba de A. A. Preobrajenski. — *Nota red.*

Despre fotografia voastră în grup v-am mai scris și data trecută că mi-a plăcut foarte mult.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate.

Al tău, V. U.

Trimisă din München la Samara

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

136

CĂTRE M. A. ULIANOVA

24. III. 1902

Dragă măicuță ! De mult n-am mai primit nici o veste de la voi. Cum o mai duceți ? La noi e în ultimul timp adevărată vreme de primăvară — lumea umblă în pardesiu și chiar în talie. Se poate spune că anul acesta nici n-am avut iarnă. În timp ce la voi, probabil, e și acum iarnă. La Samara a început, probabil, topirea zăpezii, vine vremea marilor noroaie sau a băltoacelor ascunse sub zăpadă.²²⁰

Ce planuri aveți pentru la vară ? Ar fi bine să mergeți măcar la Jiguli, dacă nu veți reuși să plecați mai departe (eu sper, totuși, că veți reuși). Cum o duci acum cu sănătatea, măicuță dragă ? Te pomenești că și pe la voi bîntuie primăvara tot soiul de boli.

Cum a rămas cu planurile lui Mark ? Mi-a scris Aniuta că, în loc de Manciuira, el contează acum pe un post în regiunea Volgăi. A reușit el să obțină acest post și, dacă da, unde are de gînd să se stabilească ?

Nici de la Mitea n-am primit vești și nu știu dacă acum se află la Moscova sau în sud și ce se aude cu postul lui.

Dar Maneașa ? Tot la consiliul zemstvei lucrează ? * Ar trebui să plece și ea, peste vară, undeva afară din oraș : nici acum nu pot uita cît de greu suportă căldura.

* M. I. Ulianova lucra la consiliul zemstvei guberniale Samara. — *Nota red.*

Și noi ne gândim să plecăm undeva la vară, deși aici orașul pe timp de vară e cu totul altfel decât în Rusia.

Gădesc uneori reviste rusești, dar foarte puține și cu totul neregulat. Cum a fost primită noua povestire a lui Veresaev, apărută în „Mir Bojii” ? După început, mă așteptam la mai mult, dar continuarea nu prea mi-a plăcut.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și trimit multe salutări Maneașei și tuturor cunoscuților.

Al tău, V. U.

Trimisă din München la Samara

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

137

CĂTRE M. A. ULIANOVA

2. IV. 1902

Dragă măicuță !

Am primit zilele acestea o scrisoare de la Maneașa, pentru care îi mulțumesc foarte mult. Acum câteva zile v-am scris că de mult n-am mai primit vești de la voi. Am întrebat-o și pe Aniuta, în câteva scrisori, dacă a primit ceva de la voi.

În ce privește cărțile, o rog pe Maneașa să mai aștepte cu trimiterea lor pînă ce-i voi comunica *noua* mea adresă ²²¹. Îi mulțumesc foarte mult pentru clasarea lor ; dintre cărțile germane aș dori să primesc aici *numai* pe cele de care nu aveți nevoie (sau chiar de care *n-ați putea avea nevoie vreodată*) în Rusia, voi *sau cunoscuții voștri*. Aceasta deoarece cărți germane îmi voi procura ușor aici, căci se găsesc destule. În schimb cărți rusești se găsesc greu ; de aceea v-aș ruga să-mi alegeți *cît mai multe cu putință*, iar într-o lădiță separată să-mi puneți *toată* statistica, căreia am cam început să-i duc dorul și pe care intenționez s-o aduc aici *în întregime*. Multe mulțumiri Maneașei că mi-a trimis și clasicii ruși !

Tu cum te mai simți, măicuță dragă ? Te mai gîndești să vii în străinătate la vară ? Ar fi foarte bine să vii aici, nu-mai să nu te obosească prea mult călătoria.

Multe salutări lui Mark. A căpătat, în sfîrșit, autorizația de liberă deplasare ?

Dar cu „doctorul“ * din Manciuuria ce se aude ? Aș dori totuși foarte mult să intru în corespondență cu el. Nu i-ai aflat încă adresa ?

A transmis Maneașa salutările mele „vechiului cunoscut“ pe care l-am vizitat în cătun ? ** Tare m-aș bucura să primesc vești despre el.

Maneașa ar trebui și ea să se odihnească la vară ; ce-ar fi să plece la Jiguli ?

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și trimit salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Trimisă din München la Samara

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista

„Proletarskaia Revoluțiia“ nr. 11

Se tipărește după manuscris

138

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

B. R. Y. *** Postlagernd. Postamt 100. Luisenstr.

6. Berlin

10. IV. 1902

Nu mai pot de atîta alergătură ! Plecăm **** pe data de 12. Scrie-mi deocamdată, dacă ai ceva urgent, pe adresa :

Mr. Alexejeff *****.

14. Frederick Str. 14.

Gray's Inn Road.

London W. C.

(pentru Lenin — înăuntru).

* A. P. Sklearenko. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 228. — *Nota red.*

*** Inițiale convenționale sub care A. I. Ulianova-Elizarova primea scrisori post-restant. — *Nota red.*

**** Dacă intervine vreo schimbare, am să-ți scriu.

***** N. A. Alekseev. — *Nota red.*

În orice caz, adresa doctorului de aici poate fi folosită : el îmi va transmite întotdeauna scrisorile.

Transmite mulțumiri mătușii * pentru scrisoarea pe care am primit-o azi (la fel și pentru cărți).

Cu o caldă strângere de mână, *Lenin*

Trimisă din München

*Publicată pentru prima oară în 1925,
în „Culegeri din Lenin”, vol. III*

Se tipărește după manuscris

139

CĂTRE M. A. ULIANOVA

8. V. 1902

Dragă măicuță ! Zilele trecute am primit de la Maneașa o ilustrată cu o vedere de pe Volga, în care mă felicită. Îi mulțumesc foarte mult. Nu știu dacă în ultima vreme ați primit cu regularitate toate scrisorile mele. Eu, în afară de această ilustrată, n-am mai primit de mult nici o știre de la voi.

Ești în corespondență cu E. V., care se află în momentul de față la Petersburg ? Pe cât se pare, nu prea-i place acolo și se gîndește să vină înapoi.

Nădăjduiesc să ne vedem curînd²²², măicuță scumpă. Numai de nu te-ar obosi prea mult călătoria asta. Să iei neapărat trenuri care circulă ziua și să poposești peste noapte la hotel. În străinătate hotelurile nu costă scump și te poți odihni cât se poate de bine. Altfel, dacă nu te odihnești, este absolut imposibil să călătorești cîteva zile în șir, cu viteza trenurilor de aici și cu scurtele lor opriri.

Aștept cu nerăbdare vestea că ai pornit înapoi. Poate îmi vei telegrafia din Rusia sau din străinătate, cînd te vei urca în trenul care te va aduce aici ? Ar fi mult mai potrivit așa.

Aș fi vrut să te rog să-mi aduci cîte ceva din rufăria pe care am lăsat-o acasă, dar acum mă gîndesc că nu merită :

* A. M. Kalmikova. — *Nota red.*

lucrurile lăsate de mine probabil că i-au prins bine lui Mitea și le-a luat el, iar ca să cumperi din Rusia altele noi și să mi le aduci aici — nu face. Dar dacă au mai rămas totuși unele de care nu are nimeni nevoie, atunci ai putea să le iei cu tine (firește, în cantitate mică, ca să nu te împovărezi prea mult).

În Germania și în Austria te sfătuiesc să iei acceleratul (plătești un mic supliment la clasa a treia, în schimb călătorești mult mai repede), iar itinerariul să-l întocmești de acasă, cumpărînd un Henschel's Telegraph. Maneașa, de bună seamă, cunoaște acest ghid.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și trimit multe salutări la toți ai noștri.

Al tău, V. U.

Trimisă din Londra la Samara

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

140

CĂTRE M. A. ULIANOVA

7. VI. 1902

Dragă măicuță ! Am primit scrisoarea Maneașei și îi mulțumesc mult de tot. În ce privește adresa pe care urmează să-mi fie expediate cărțile, voi căuta s-o trimit cît de curînd. Îmi pare foarte rău că aveți atîta bătaie de cap cu povestea asta ! Să sperăm însă că în curînd vom isprăvi cu toate acestea și veți scăpa de toate cărțile.

Noi te așteptăm cu toții, măicuță dragă. În scrisorile dintre mine și Aniuta dezbatem diferitele ei planuri cum și unde să stăm cu tine. Aici s-a instalat, pare-se, o vreme frumoasă, atît la noi, cît și prin părțile unde se află Aniuta *. El. Vas. ne scrie că în curînd, probabil, o să vină și dînsa încoace ; am impresia că nu e prea încîntată de călătorie (de altfel, eu am sfătuit-o tot timpul să renunțe,

* A. I. Ulianova-Elizarova locuia pe atunci lîngă Dresden. — *Nota red.*

arătându-i că n-are nici un rost să plece și că se va plictisi repede).

Despre sănătatea mea n-am ce-ți scrie, fiindcă mă simt bine. Nadea la fel.

Ce se aude cu serviciul lui Mark? A obținut el postul din Tomsk și când pleacă într-acolo?

Descrierea plimbării cu barca în scrisoarea Maneașei mi-a răscolit sufletul... Ce n-aș da să pot fi vara pe Volga! Și cât de minunată a fost plimbarea pe care am făcut-o cu ține și cu Aniuta în primăvara anului 1900!²²³ Ei, dar dacă nu mă pot duce eu la Volga, trebuie ca cei de pe Volga să vină aici. Și aici sînt locuri frumoase, deși în alt gen.

La revedere, măicuță scumpă!

Te îmbrățișez cu drag. Al tău fiu, V.

P. S. Am primit cărțile de Gorki și Skitalet, pe care le-am citit *cu mult* interes. Le-am citit și le-am dat și altora.

Trimisă din Londra la Samara

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

141

CĂTRE M. A. ULIANOVA

14. IX. 1902

Dragă măicuță! Ne-am bucurat cu toții nespuse de mult cînd am primit telegrama voastră, iar apoi și cartea ta poștală. Mai departe ați călătorit bine? Nu te-a obosit prea mult drumul? Scrie-mi, te rog, și despre asta cîteva cuvinte, după ce te vei odihni puțin și vei reintra în făgașul tău obișnuit.

Fotografiile Aniutei (adică cele trimise de ea) le-am primit la timp și în bună stare²²⁴.

La noi nu e nimic nou. Sîntem cu toții bine sănătoși. Vremea este aici uimitor de frumoasă pentru o lună de toamnă, probabil ca o compensație pentru vara care a fost atît de

urită. Nadea și cu mine am pornit de multe ori în căutarea unor suburbii plăcute și am găsit unele care îți fac chiar impresia că s-ar afla „în sînul naturii“.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și trimit multe salutări Maneașei și Aniutei.

Al tău, V. U.

Trimisă din Londra la Samara

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

142

CĂTRE M. A. ULIANOVA

27. IX. 1902

Dragă măicuță ! Cam de mult n-am mai primit vești de la voi. Încă n-am aflat cum ați ajuns la Samara și cum v-ați instalat acolo. Maneașa, probabil, nu mai stă în vechea locuință, dar eu vă scriu pe adresa ei, pentru că nu cunosc alta, și cred că scrisoarea îi va fi adusă și la noua locuință. Unde se află acum Aniuta ? Ce vești aveți de la Mitea și de la Mark ? Cum aveți de gînd să vă aranjați peste iarnă ?

Cum stai cu sănătatea, măicuță dragă ? Nu te-a obosit prea mult drumul ?

La noi nu e nimic nou, numai că în ultima vreme am avut ceva mai multă bătaie de cap. Acum însă aproape că am intrat în normal și de aceea mă și străduiesc să stau mai mult timp la bibliotecă.

Vremea se menține uimitor de frumoasă, probabil ca o compensație pentru vara care a fost atît de păcătoasă. Împreună cu Nadea am colindat multe locuri prin împrejurimi și am găsit colțuri de-a dreptul minunate. Dacă la voi e o vreme la fel de frumoasă, ar trebui să vă bucurați de ea undeva în sînul naturii, căci în Samara probabil că nu e prea plăcut să stai pe o asemenea vreme.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate. Multe salutări la toată lumea de la mine, de la Nadea și de la E. V.

Al tău, *V. Ulianov*

Trimisă din Londra la Samara

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

143

CĂTRE M. A. ULIANOVA

9. XI. 1902

Dragă măicuță ! Deși am primit de mult scrisoarea ta, nu știu cum se face că n-am găsit timp să-ți răspund ; în plus, tot așteptam răspuns la ultima mea scrisoare. Eliberarea lui Mitea²²⁵, despre care ți-am scris data trecută ca de ceva neîndoielnic, a venit chiar mai curînd decît mă așteptam. Mă bucură îndeosebi faptul că Aniuta n-a fost nevoită să bată multă vreme pragurile diverselor „instituții” (ceea ce este adesea extrem de neplăcut, mai neplăcut chiar decît statul la închisoare !) și a reușit, în cele din urmă, să plece la Mark. Căci de prea multă vreme n-a mai avut ea, ca să zic așa, un adăpost și „a pribegit” mereu dintr-un loc în altul.

Ce vești ai acum de la ea ? Mark e mulțumit de slujba lui ? Scrie-mi dacă Mitea cîștigă ceva și dacă nu se gîndește să vină pe la voi. Tu cum stai cu sănătatea, măicuță dragă ?

Cît despre noi, o ducem ca și pînă acum, adică binișor. Vremea se menține aici destul de călduroasă, cum e pe la voi în august ; chiar și în pardesiu e cald (ce-i drept, von unten warm angezogen *, și în flanele, cum se poartă aici). Eu m-am și adaptat destul de bine la viața de aici, iar limba mi-o însușesc în mod practic. E. V. e sănătoasă acum și numai rareori nu se simte bine. Nadea e cam obosită, dar în general se simte binișor.

* — purtînd pe dedesubt rufărie călduroasă. — *Nota trad.*

Am primit nu de mult unele cărți rusești noi, cum ar fi, de pildă, „Economia politică“ de Jeleznov, dar n-am apucat să le citesc. Răsfoirea lor nu mi-a lăsat o impresie prea bună. Dintre ziare citesc, ca și pînă acum, mai mult pe cele moscovite. Pe cele de aici le văd în sălile de lectură.

Voi cum vă simțiți, în general, iarna asta ?

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și trimit multe salutări la toți ai noștri.

Al tău, *V. Ulianov*

Trimisă din Londra la Samara

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 11*

Se tipărește după manuscris

144

CĂTRE M. A. ULIANOVA

17. XII. 1902

Dragă măicuță ! Zilele acestea ne-a sosit o scrisoare de la Maneașa către Nadea, cu un adaos din partea ta, și m-am bucurat nespus de mult, căci trecuse destul de multă vreme de cînd nu mai primisem nici o veste de la voi. De la Aniuta am primit mai deunăzi o scrisorică ; se pare că e mulțumită de noul ei loc de ședere. După cum îmi scrie Maneașa, pe Mitea și pe soția lui îi veți vedea în curînd *. Transmite-i multe salutări din partea noastră a tuturor. Poate că vine și Aniuta să vă vadă, și astfel vă veți aduna cu toții laolaltă de sărbători. Ar fi bine.

La noi nu e nimic nou. A fost frig timp de cîteva săptămîni („frig“ ca prin partea locului, adică nu era dezgheț ; zăpadă însă n-a fost), și noi am răcit cu toții. Acum însă sîntem sănătoși. Vremea este iarăși umedă ; dacă va fi tot așa, cred că pînă la urmă mă voi dezobișnui de iernile noastre !

* În iarna anului 1902, D. I. Ulianov și soția sa au venit în vizită la Samara. — *Nota red.*

În scrisoarea ei, Maneașa spune că-i place cartea lui Jeleznov. Precizez că eu n-am citit-o, am răsfoit-o numai, așa că nu mă pronunț. După ce o voi citi, vă voi scrie. Aprecierea din scrisoarea precedentă nu este decît o primă impresie, *superficială*.

Maneașa ne mai scrie că studiază limbi străine, și chiar engleza. Mă gîndeam să-i trimit un manual de ortoepie, foarte bun, în limba germană. Acum cîțva timp l-am folosit și eu, și am rămas foarte mulțumit; nu găsesc destule cuvinte de laudă pentru el. Titlul lui este: *Henry Sweet, Elementarbuch des gesprochenen Englisch. Oxford. 1901.* Costă aproximativ 1 rublă și 25 de copeici. Dacă Maneașa vrea, i-l trimit, căci eu nu mai am nevoie de el. Dar de vreme ce are un Toussaint, nu știu dacă mai e cazul, căci acesta e un manual excelent. Înainte nu aveam încredere în acest sistem, dar acum m-am convins că este singurul judicios și eficace. Și dacă, după ce faci primul volum din Toussaint, iei cîteva lecții cu un englez autentic, poți învăța limba bine de tot. Există acum și dicționare Toussaint cu *indicații ortoepice*: îi recomand Maneașei să-și cumpere neapărat unul, căci Aleksandrov al nostru are o *sumedenie de greșeli*. (O sfătuiesc insistent să-și cumpere, bunăoară, un dicționar de buzunar Muret după metoda Toussaint, *Taschen-Wörterbuch der englischen und deutschen Sprache, Teil I, Englisch-deutsch, Preis 2 Mark. Berlin. 1902. Langenscheidtsche Verlagsbuchhandlung.*)

Dar m-am întins cam mult cu cărțile astea... Vreau să-mi comand „Probleme de idealism“: e vorba, pe cît se pare, de o culegere „bătăioasă“ a domnilor baliverniști ²²⁶.

E. V. și Nadea vă trimit salutări tuturor. Vă doresc să aveți cît mai curînd oaspeți și să mai scăpați astfel de singurătate.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă.

Al tău, *V. Ulianov*

Trimisă din Londra la Samara

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 11*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

26. XII. 1902

Dragă măicuță ! Trimite-i, te rog, Aniutei scrisoarea alăturată : eu n-am adresa ei, pesemne că am pierdut-o (nu i-am scris încă niciodată), și poate că ea nici nu mai e acum la Tomsk, ci a venit la voi. Dacă nu mă-nșel, sperai că de sărbători veți reuși să vă adunați laolaltă cu toții, inclusiv Mitea. Scrie-mi dacă a fost precum sperai tu și dacă ați făcut cunoștință cu soția lui Mitea.

La noi, ca de obicei, nimic nou. Frigul a trecut și acum e o vreme ca de toamnă (la noi), în mod excepțional uscată, ceea ce e foarte plăcut. Aici sărbătorile vor fi, probabil, destul de plicticoase : se țin puține întruniri, sălile de lectură se închid, iar la teatru e greu să găsești loc, fiindcă toate sălile sînt arhipline. De altfel, intenționez să mă întîlnesc în această perioadă cu cîteva cunoștințe noi.

În ultima vreme citesc mai mult ca de obicei ziare germane : evenimentele din Germania au fost interesante și uneori țineam să le urmăresc chiar după surse proaspete. Acum se pare că și acolo începe o perioadă de acalmie ²²⁷.

Voi cum o mai duceți ? Au trecut gerurile năprasnice ? A mai venit cineva pe la voi ?

Vă urez petrecere frumoasă de sărbători și multă sănătate la toți.

Al tău, *V. Ulianov**Trimisă din Londra la Samara*

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

1903

146

CĂTRE M. A. ULIANOVA

4. II. 1903

Dragă măicuță ! A trecut cam multă vreme de cînd n-am mai primit nici o scrisoare de la tine sau de la careva dintre ai noștri. Probabil că s-a pierdut vreuna din scrisorile voastre, căci nu pot crede că în tot acest timp nu mi-a scris nimeni. Nu știu dacă Mitea a fost pe la voi și cît a stat. Ce planuri are el și unde se află acum ? Ați primit vreo veste de la Aniuta ? A plecat la Port Arthur ²²⁸ și cînd anume ? Tu ești sănătoasă ? E adevărat că la voi mai sînt geruri mari ?

Pe aici e timp frumos, iarna a fost excepțional de blîndă și (*pînă acum*) au fost puține ploi și rareori ceață. Ce-i drept, E. V. e aproape mereu suferindă — ca acum bunăoară, dar nu e ceva grav, așa că o tratăm cu leacuri preparate în casă sau după rețete rusești. I-ar prinde bine, cred, dacă ar putea pleca undeva mai la sud. Eu și Nadea sîntem sănătoși și ducem, ca și pînă acum, o existență destul de retrasă și de monotună. De curînd am fost, pentru prima oară în iarna asta, la un concert bun și am rămas foarte mulțumiți, îndeosebi de ultima simfonie a lui Ceaikovski (*Symphonie pathétique*). La voi, la Samara, se dau concerte bune ? La teatrul german am fost o dată și am vrea să mergem și la Teatrul de artă rus, să vedem „Azilul de noapte“...

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc toate cele bune, și în primul rînd multă sănătate. Multe salutări la ai noștri. Scrie-mi dacă ai posibilitatea să transmiți Ani-

tei o scrisoare de la mine, căci pînă să aflu adresa ei va trece mult timp.

Al tău, *V. Ulianov*

Am scris exact adresa ?

Trimisă din Londra la Samara

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

147

CĂTRE M. A. ULIANOVA

22. II. 1903

Dragă măicuță ! Am primit scrisoarea ta, pentru care îți mulțumesc din toată inima. Am citit cu mult interes tot ce mi-ai scris despre Aniuta. Apropo, te rog să-i transmiți această scrisoare, căci eu nu-i cunosc adresa. E adevărat că nu de mult am primit de la ea o scrisorică, pentru care-i mulțumesc foarte mult, dar a uitat să-mi comunice adresa și, în general, s-a exprimat atît de vag în toate privințele, încît am rămas complet nedumerit. Numai de la tine am aflat vești despre locuitorii „chinezi” *. La drept vorbind, sînt și ei, într-un fel, mai aproape de Europa sau de Lumea Nouă ! Ceea ce nu este, cred, lipsit de interes, ba e chiar destul de interesant.

Îmi pare tare rău de vechiul prieten ** ...

Ce crezi, corespondența mea cu Chinezoaica n-ar merge mai repede dacă aș trimite scrisorile prin Japonia sau printr-unul din porturile engleze ? E drept că pe mare e mult mai departe, dar în schimb europenii sînt mult mai punctuali !

La noi nu e nimic nou. Nici o schimbare în bine, dar nici în rău ; în general mă simt mult mai puțin ueberarbeitet *** decît înainte. Zilele acestea am de gînd să fac o călătorie în Germania ²²⁹. Pe aici e o vreme minunată : în

* A. I. și M. T. Elizarov. — *Nota red.*

** A. P. Sklearenko. — *Nota red.*

*** — surmenat. — *Nota trad.*

pardesiu e tare cald, căci sînt zile cu soare și bate un vînt căldicel... să te tot plimbi.

Pe la voi cum e ? Unde se află acum Mitea și soția sa ? Ce face Maneașa ?

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate.

Al tău, V. Ulianov

Multe salutări la toți ai noștri, și în special Aniutei și lui Mark !

Trimisă din Londra la Samara

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

148

CĂTRE M. A. ULIANOVA

29. III. 1903

Dragă măicuță ! Acum cîteva zile am primit scrisoarea ta, pentru care îți mulțumesc din toată inima. Așadar, Aniuta a rămas în Extremul Orient mai mult decît plănuise ea. Și eu care credeam că a și ajuns la voi ! Se vede că pregătirile pentru un drum atît de lung nu se fac cît ai bate din palme. Și nici Mitea, va să zică, nu și-a stabilit încă locul de reședință. Iar biata Maneașa se plictisește, probabil, singură.

Bine că s-a mai încălzit vremea și pe la voi, căci iernile excesiv de friguroase sînt prea istovitoare. Tu te simți bine acum, măicuță dragă ?

La noi e cald. Nu de mult am luat-o și pe E. V. cu noi într-o excursie mai mare : într-o zi de duminică ne-am luat sandvișuri pentru prînz și am plecat pe toată ziua îns Grüne * (nu știu cum se face, dar întotdeauna plecăm în excursie, potrivit obiceiului din străinătate, numai duminică, deși este o zi cam nepotrivită, căci pretutindeni e lume multă). A fost o excursie minunată, aerul ne-a amețit

* — în sînul naturii, în afara orașului. — *Nota trad.*

pe toți ca pe niște copii, și după aceea a trebuit să stau trîntit în pat ca după o vînaătoare siberiană. În general ne ținem foarte bine în excursii. Dintre toți tovarășii de aici, sîntem singurii care am explorat *toate* împrejurimile orașului. Găsim tot felul de drumeaguri „de țară”, cunoaștem locurile din apropiere, avem de gînd să facem excursii și mai lungi. Eu mă simt bine în ultima vreme, lucrez regulat și nu mai sînt așa de aglomerat. Nadea și E. V. sînt și ele sănătoase.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă. Scrie-mi, te rog, din cînd în cînd (sau roag-o pe Maneașa să-mi scrie) despre viața și planurile voastre.

Al tău, *V. Ulianov*

Trimisă din Londra la Samara

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

1904

149

CĂTRE M. A. ULIANOVA

8. I. 1904

Dragă măicuță !

Am uitat să-i răspund Maneașei în legătură cu cele 150 de ruble despre care m-a întrebat. Deocamdată să rămână la voi (pentru orice eventualitate). Vă rog numai să-mi cumparați din acești bani câteva cărți. Despre dicționarul rus-francez v-am scris. Mai adaug

Secenov, „Elementele gândirii“ (carte de curînd apărută).

Acum câteva zile am făcut, împreună cu Nadea și cu un prieten *, o excursie admirabilă pe Salève. Jos, la Geneva, e pretutindeni ceață și o vreme posomorîță, dar pe munte (la circa 1 200 m deasupra nivelului mării) — un soare splendid, zăpadă, săniuțe, ca într-o frumoasă zi de iarnă rusească. Dedesubt, la poalele muntelui — la mer du brouillard, o adevărată mare de pîclă și nori, care ascund vederii totul ; deasupra acestor nori se conturează numai piscuri și numai cele mai înalte dintre ele. Pînă și Petit Salève (900 m) este învăluit în ceață.

Astfel începem să cunoaștem Elveția și peisajele ei. La primăvară avem de gînd să facem o lungă excursie pe jos.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă. Cum o mai duceți ? Sînteți sănătoase ?

Trimisă din Geneva la Kiev

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția“ nr. 11

Se tipărește după manuscris

* F. V. Lengnik. — Nota red.

150

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Kiev, str. Laboratornaia nr. 12, apart. 14.
Maria Aleksandrovna Ulianova

Dragă măicuță ! Bine că te simți ceva mai liniștită ; numai de-ar fi sănătoși arestații noștri ²³⁰ ! Poate că din cauza vaulului de arestări au fost ridicați împreună cu alții...

Trimite-mi adresa lui Mark Timofeevici ; avem de rezolvat împreună niște chestiuni publicistice. El se află la Petersburg. Ai primit scrisoarea Nadiei ? Ți-a scris și ea nu de mult. Adresa mea este : Geneva, Chemin privé du Foyer, 10.

Al tău, V.

Scrisă la 20 ianuarie 1904

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

*Se tipărește după o copie
dactilografiată, găsită
în arhiva departamentului poliției*

151

N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN
CĂTRE M. A. ULIANOVA

2. VII

Dragă Maria Aleksandrovna, am primit alaltăieri scrisoarea Maneașei, iar ieri pe-a d-tale. De-ai ști cât sînt de bucurată ! Mai rămîne de dorit ca și Aniei să i se dea drumul cât mai repede ! Vă îmbrățișez cu dor, dragele mele. Ce nu-mi place e că amîndouă stați prost cu sănătatea. Trebuie să vă odihniți neapărat ; principalul este să respirați aer proaspăt, ceea ce nu e posibil într-un oraș cum e Kievul. În nord însă vara e urîță ; mama se află lîngă Petersburg, în vilegiatură la niște cunoscuți ai ei, și se plînge că e un frig cumplit și că plouă cu găleata. După cîte știu, locuința de vară a lui M. T. este bine amenajată pentru odihnă.

Acum sîntem și noi la odihnă. Am renunțat la locuință, ceea ce mă bucură nespuse, deoarece dereticatul și gospodăria îmi luau toată ziua, din pricina forfotei care domnește uneori la noi ; mi se urîse peste măsură să mă gîndesc tot timpul numai la treburile gospodăriei. Dacă te duci la plimbare, rămîi fără lapte ; dacă nu te scoli la 7, trebuie să te duci în oraș după carne etc. Era și o locuință friguroasă. Acum o să ne instalăm mai confortabil. Aștept cu nerăbdare sosirea toamnei, cînd am de gînd să mă apuc serios de lucru. Chibzuiesc tot felul de măsuri menite să înlătore forfota permanentă din casă, care este extrem de obositoare. Acum sîntem la Lausanne. E o săptămîină de cînd am plecat din Geneva și ne odihnim în adevăratul înțeles al cuvîntului. Treburile și grijile le-am lăsat la Geneva, iar aici dormim cîte 10 ore pe zi, ne scaldăm și ne plimbăm. Volodea nici măcar ziarele nu le citește ca lumea, în general am luat foarte puține cărți, dar și pe acestea le trimitem mîine la Geneva fără să le fi citit. La 4 dimineața ne vom lua rucsacurile în spinare și vom pleca în munți pentru vreo două săptămîni ²³¹. Vrem să mergem la Interlaken, iar de acolo la Lucerna ; studiem Baedekerul și chibzuim minuțios drumul. După o săptămîină „ne-am revenit“ de-a binelea, am căpătat chiar o mină sănătoasă. Iarna a fost atît de grea, nervii îmi sînt atît de zdruncinați, încît n-ar fi o crimă să ne odihnim o lună de zile, deși adevărul e că încep să am muștrări de conștiință. Iată însă că vremea devine schimbătoare, nu plouă, dar plutește în aer un fel de ceață. Deocamdată nu mai am ce să vă scriu despre traiul nostru aici. M-am înțeles cu Volodea să nu discutăm despre nici un fel de treburi și, pe cît posibil, nici să nu ne gîndim la ele, că doar n-o să fie prăpăd.

Maneașei îi voi scrie, probabil, diseară, iar deocamdată vă îmbrățișez cu dor, dragele mele, și vă sărut mult de tot.

A voastră, *Nadea*

Dragă măicuță ! Adaug și eu, în grabă, cîteva rînduri. Multe salutări Maneașei și felicitări pentru punerea ei în libertate ! Tu trebuie să te odihnești neapărat peste vară. Ați

putea să mergeți undeva în sînul naturii. Noi facem excursii și ne odihnim de minune. Te îmbrățișez cu drag.

Al tău, *V. Ulianov*

Scrisă la 2 iulie 1904
Trimisă din Lausanne la Kiev
 Publicată pentru prima oară în 1929,
 în revista
 „Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

152

CĂTRE M. A. ULIANOVA *

Maria Aleksandrovna Ulianova.
 Str. Laboratornaia nr. 12, apart. 14, Kiev
 Russie. Russland

Multe salutări de la hoinari, dragei noastre măicuțe și Maneașei.

Al vostru, *V. Ulianov*

Scrisă la 7 sau 8 iulie 1904
Trimisă din Frutigen (Elveția)
 Publicată pentru prima oară în 1929,
 în revista
 „Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

153

CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI M. I. ULIANOVA **

Maria Aleksandrovna Ulianova.
 Str. Laboratornaia nr. 12, apart. 14, Kiev
 Russie. Russland

16. 7. 1904

Salutări din locul nostru de vilegiatură ! Zilele acestea pornim din nou în munți. Ce face mama, e sănătoasă ?

* Carte poștală ilustrată, cu vedere din Kandersteg, lângă Frutigen, unde V. I. Lenin și N. K. Krupskaja se opriseră în timpul excursiei lor în munți. — *Nota red.*

** Carte poștală ilustrată, cu vedere din Iseltwald am Brienzersee. — *Nota red.*

N-am primit cam de multă vreme vești de la voi.
Scrieți-ne.

Al vostru, *V. Ulianov*

Trimisă din Iseltwald (Elveția)

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

154

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova.
Str. Laboratornaia nr. 12, apart. 14. Kiev
Russie. Russland

Măicuței dragi, multe salutări din partea hoinarilor. Am fost azi lângă noua șosea spre Jungfrau și ne îndreptăm spre Lucerna, via Meiringen.

Al tău, *V. Ulianov*

*Scrisă la 20 iulie 1904
Trimisă din Elveția*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

155

CĂTRE M. A. ULIANOVA

28. 8. 1904

Dragă măicuță ! E cam mult de când nu v-am mai scris, nefiind sigur de adresă. Azi am primit o scrisoare de la El. V. și una de la Maneașa, căreia îi mulțumesc că se interesează să-mi procure traduceri. În această chestiune îi va scrie Nadea mai amănunțit. Eu am primit acum cartea lui Hobson despre imperialism și am început s-o traduc²³², dar merge încet, căci mă mai țin încă de programul de vacanță — mă plimb, mă scald și trîndăvesc. În general, m-am odihnit minunat vara asta !

Voi cum o mai duceți ? E bună locuința de vară la Sablino ? Vă odihniți cum se cuvine ? Ce planuri de viitor aveți ? Scrieți-mi dacă mama e sănătoasă. Cum se simt Aniuta și Maneașa după ieșirea din închisoare ? Scrieți-mi despre toate acestea, căci în scrisoarea Maneașei nu se vorbește decît despre traducere.

O îmbrățișez cu drag pe scumpa mea măicuță și trimit salutări la toată lumea !

Al vostru, *V. Ulianov*

Am scris corect adresa voastră ? Comunicați-mi din vreme schimbarea ei. Adresa mea este : Rue de la Colline 3. Genève, dar cu mențiunea obligatorie *chiar pe plic* : Pentru *V. I. Ulianov* personal.

*Trimisă din Geneva la Sablino
(lîngă Petersburg)*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

1907

156

V. I. LENIN ȘI N. K. KRUPSKAIA
CĂTRE M. A. ULIANOVA

27. VI. 1907

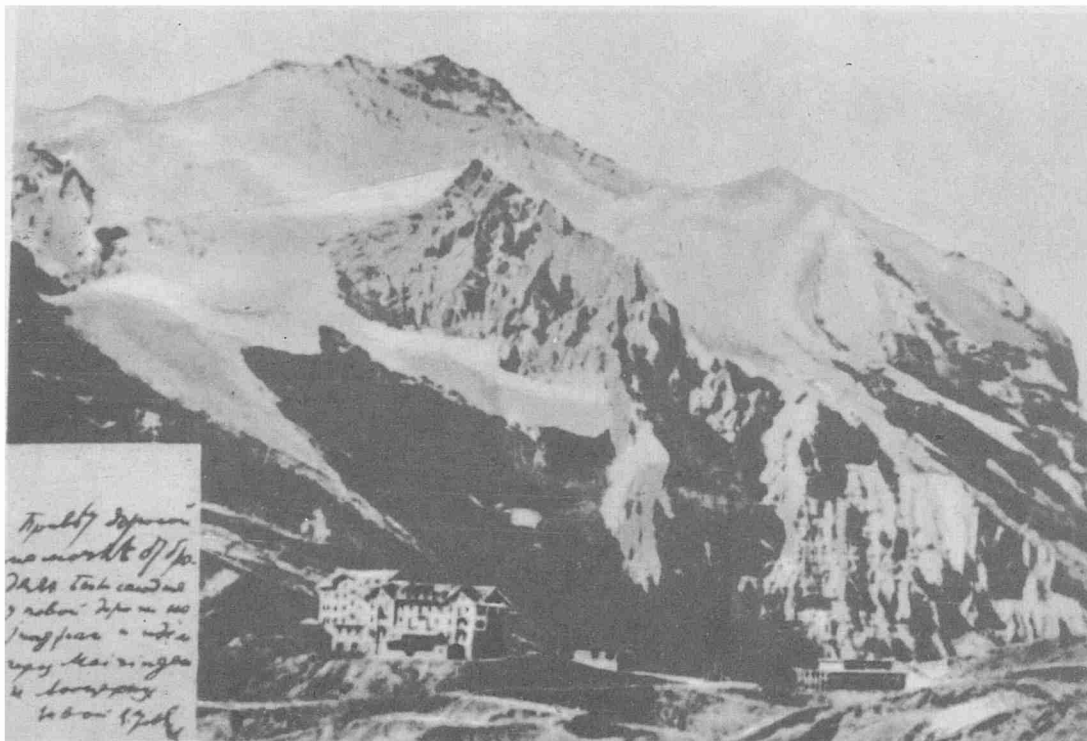
Dragă măicuță ! De mult nu ți-am mai scris nimic. Probabil că ți-a povestit Aniuta despre planul nostru în ceea ce privește odihna. Eu mă întorsesem extrem de obosit. Acum însă mă simt pe deplin refăcut. Aici e un loc minunat pentru odihnă ; mă scald, mă plimb, nu văd țipenie de om și nu fac nimic ²³³. Cel mai mult îmi priesc singurătatea și inactivitatea. Sper să mai stau pe aici încă vreo două săptămîni, iar apoi să mă întorc la lucru. Nadea și Eliz. Vas. se simt bine și se odihnesc admirabil.

Cum v-ați aranjat voi acolo ? Cum stai cu sănătatea ? Pe Aniuta ai văzut-o ? Unde se află ea acum, la voi sau la Mark ? Cînd ai vreo ocazie scrie-mi cîteva rînduri sau roagă-l pe Mitea să-mi scrie el.

Te îmbrățișez cu drag. Al tău, *V. Ul.*

Multe salutări din partea mea lui Mitea și soției lui.

Dragă Maria Aleksandrovna, Volodea nu are obiceiul să transmită salutări, așa că ți le trimit eu personal din partea mea și a mamei. Trimitem de asemenea salutări la toți ai noștri. Pot confirma că ne odihnim de minune și că am luat cu toții asemenea proporții, că ne e și jenă să ne mai arătăm în lume... Avem aici o pădure de pini, marea, timpul e minunat, în general totul este admirabil. E bine, totodată, că

Cartea poștală a lui V.I. Lenin către M.A. Ulanova, – 20 iulie 1904

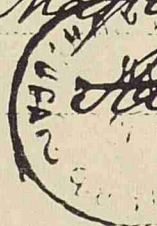
Сит. Саблуно Ник. Ф. Д.

Марку Франко *Carte postale*
Универсальная почта *Union postale universelle*
Визарову Дад М. *Vielpost* Ульманову *Union postale universelle*
SUISSE. SCHWEIZ. SVIZZERA.

Nur für die Adresse.

Мари Александровна Ульманов.

~~Александровна Ульманов, д. 18. кв. 14.~~

Киев. Киев.
России. Russland

nu facem gospodărie. Dar cum te simți d-ta în vilegiatură ? Cum stai cu malarie ? Ai scăpat de ea definitiv ? Te duci să culegi ciuperci ? În general, cum o mai duci ? Noi, aici, sîntem izolați de restul lumii, cu toate că poșta vine de șase ori pe săptămîină, dar nu ne scrie nimeni. Te îmbrățișez încă o dată cu multă dragoste.

A d-tale, *Nadea*

*Trimisă din Stirsudden (Finlanda)
la stația Mihnevo, județul Serpuhovo,
gubernia Moscova*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

157

V. I. LENIN ȘI N. K. KRUPSKAIA CĂTRE M. I. ULIANOVA

Dragă Maneașa ! Îți mulțumesc pentru scrisoare și te rog să mă ierți că nu ți-am răspuns îndată. Eu sînt aici atît de „absorbit” de plăcerea odihnei și a inactivității (de cîtiva ani n-am mai avut asemenea condiții de odihnă), încît amîn mereu toate treburile și trebușoarele.

Eu sînt împotriva boicotării Dumei a III-a, și probabil că în curînd va apărea un articol scris de mine în legătură cu această problemă, pe care l-am terminat chiar acum²³⁴. Eu consider că nu putem relua o asemenea lozincă atîta timp cît nu a intervenit o perioadă de avînt și nici nu se duce lupta împotriva primelor iluzii constituționale. Noul avînt (în legătură, poate, cu greva din iulie a textiliștilor din Moscova, căci se așteaptă să izbucnească o grevă la care vor participa circa 400 000 de muncitori) trebuie lărgit, pregătit, transformat într-un avînt general, dar declararea boicotului este contraindicată. Asta nu înseamnă însă că în general trebuie să renunțăm la el ; dacă va fi cazul, într-un moment de avînt vom declara boicotul. Acum însă declararea lui ar fi sau o bravadă deplasată, sau o reluare necritică a unor lozinci care au un trecut revoluționar glorios. Aceasta este, în

cîteva cuvinte, argumentația mea, pe care o dezvolt mai amănunțit în articolul meu *.

Scrie-mi cum te-ai aranjat și dacă ești mulțumită. Multe salutări lui Mark și tuturor cunoscuților.

Noi ne odihnim admirabil și nu facem nimic.

Te sărut cu drag. Al tău, V. U.

Dragă Maneașa, adaug și eu cîteva cuvinte. Nu prea am ce-ți scrie, deoarece noi ne aflăm acum „în afara interese-
lor sociale“, ducem o viață de vilegiaturiști : ne scaldăm în mare, facem plimbări cu bicicleta (de altfel, drumurile sînt destul de proaste, așa că nu poți merge prea departe), Volodea joacă șah, cară apă, într-un timp a fost la modă un fel de popa-prostu englezesc etc. etc. Atîta doar că Lidia are cam multă bătaie de cap cu gospodăria... Toți ne-am întremat bine aici, am putea să facem multă lectură, dar nu prea se găsesc cărți potrivite și nici n-avem chef de citit. Te sărut cu drag.

A ta, N.

Lidia și mama îți trimit, bineînțeleș, multe salutări.

*Scrisă la sfîrșitul lunii iunie 1907
Trimisă din Stirsudden (Finlanda)
la stația Kinel (gubernia Samara)*

*Publicată pentru prima oară în 1931,
în culegerea :
V. I. Lenin. „Scrisori către familie“*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

15. X. 1907

Dragă măicuță ! Nu ți-am mai scris nimic de multă vreme. Ultima scrisoare ți-am trimis-o, pare-se, de la „reședința“ mea de vară. Acum ne-am instalat pentru iarnă în vechea

* care va apărea, probabil. peste două săptămîni.

noastră locuință și ne gospodărim singuri ²³⁵. Să sperăm că iarna asta va fi mai puțin friguroasă decît cea de anul trecut. De altfel, acum ne vom pregăti și noi mai bine și vom „călăfătui“ ușile și ferestrele. Sînt pe deplin mulțumit atît de locuință cît și de felul cum ne-am aranjat. Maneașa a venit în vizită la noi, mai e și acum aici, dar se pregătește să plece astăzi, fiindcă a venit iarna : azi a căzut prima zăpadă și vremea a început să se strice.

Tu cum o mai duci pe acolo ? Va fi oare bine la țară cînd vor începe gerurile mari ? Transmite-i, te rog, lui Mitea multe salutări din partea mea. Regret că nu m-am putut abate pe la el în toamna asta ²³⁶ ; am fi vînat strașnic, căci toată toamna a fost o vreme minunată. Cînd ia el concediu, pentru cît timp și unde are de gînd să plece ?

De la Aniuta am și primit cîteva scrisori. Pare a fi mulțumită de călătorie *. Itinerarul este foarte interesant și în sud trebuie să fie acum deosebit de frumos.

Aici ne aflăm în societatea unor buni prieteni **. Cărți se găsesc și avem de lucru. Facem plimbări pe malul mării. Cred că Maneașa s-a simțit destul de bine aici ; a lucrat mult la traducere.

De curînd, aproape toți cei de aici au dat tribut toamnei îmbolnăvindu-se de gripă. Acum sînt restabiliți sau în convalescență. El. Vas. se simte și ea destul de bine, numai că uneori se agită prea mult cu treburile gospodăriei.

Te îmbrățișez cu drag și te sărut, măicuță scumpă. Îți doresc multă sănătate.

Al tău, *V. Ulianov*

*Trimisă din Kuokkala la gara
Mihnevo, județul Serpukhov,
gubernia Moscova*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

* A. I. Ulianova-Elizarova se afla pe atunci în străinătate. — *Nota red.*

** În localitatea Kuokkala trăiau pe atunci A. A. Bogdanov, I. F. Dubrovinski, N. A. Rojkov și G. D. Leiteizen. — *Nota red.*

1908

159

CĂTRE M. I. ULIANOVA

D-rei Maria Ilinicina Ulianova. Peterburgskaia
 Storona, str. Pavlovskaia nr. 6, apart. 16
Russie, St.-Pétersbourg

14. I. 1908

Dragă Maneașa !

Îți trimit „*Obrazovanie*“²³⁷, pe care am luat-o cu mine din greșeală. Mi se pare că acum n-a mai rămas la mine nici o carte de-a ta. Dacă a rămas, te rog să-mi comunici.

De câteva zile ne aflăm în această blestemată Genevă...²³⁸ E o văgăună infectă, dar n-ai ce-i face. O să ne adaptăm. Voi cum o duceți ? N-ați înghețat de frig ? Mama e sănătoasă ? Sărut-o, te rog, pentru mine și transmite salutări Aniutei ; la fel și lui Mitea, dacă n-a plecat încă.

Ieri i-am scris lui Lev Borisovici în legătură cu un articol * și l-am rugat să-mi procure stenogramele dezbaterilor Dumei a III-a (ediția oficială a dărilor de seamă stenografice, precum și declarațiile, interpelările și proiectele de legi depuse în Dumă). Ele se pot obține numai prin relații personale. Te rog să faci demersurile necesare pentru a le obține și trimite-mi-le *pe toate*, fără a omite nimic. De asemenea te rog să-mi trimiți *toate* revistele sindicale care mai apar în Rusia (la Petersburg și la Moscova), cumpărându-le *imediat*. Te rog să iei de la Eliz. Vas. — din suma pe care trebuie să mi-o dea editorul la 4 ianuarie — 50 de ruble pentru cheltuieli și să-mi trimiți *tot* ce apare nou la menșevici (dacă la ei apare ceva) etc. M-am abonat la „*Tovarișci*“ („*Naș Vek*“) ²³⁹ cu începere de la 1 ianuarie, astfel încât voi avea și eu posibilitatea de a urmări noile apariții. Dacă

* Această scrisoare nu s-a păstrat. — *Nota red.*

L. B. n-are chef de scris sau este ocupat, cere-i, te rog, să-ți dea răspunsul (la întrebările mele) și comunică-mi-l. Printre altele, vreau să știu cum stau lucrurile cu Granat (Istoria Rusiei) ; s-a încheiat cu el contract pentru articolul meu ²⁴⁰ sau nu s-a făcut nimic ? Roagă-l pe L. B. să se intereseze și să-ți comunice rezultatul.

Cu o caldă strângere de mână, al tău, V. *Ulianov*

Tournez s'il vous plait *.

Ne-ai trimis actele mele și ale Nadiei ? Dacă nu, te rog să ni le trimiți cât mai curînd, recomandat. Am neapărată nevoie de ele pentru a obține permis d'établissement **.

Adresa mea este : Vl. Oulianoff. 17. Rue des deux Ponts. 17. (Chez Küpfer) Genève.

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

160

V. I. LENIN ȘI N. K. KRUPSKAIA CĂTRE M. A. ULIANOVA

22. I. 1908

Dragă măicuță ! Am primit astăzi scrisoarea ta și a Maneașei și mă grăbesc să vă răspund. M-a bucurat mult să primesc vești direct de la voi ; nici una dintre scrisorile precedente trimise de Maneașa nu a fost primită aici. E o adevărată calamitate această retransmitere de scrisori, la care am fost nevoiți să recurgem înainte de sosirea noastră la Geneva.

Ne îngrijorează foarte mult știrea că Aniuta a avut o formă gravă de gripă. Probabil că aveți o locuință proastă (Nadea spune că e igrasioasă) dacă s-a produs o asemenea complicație. Acum sînteți sănătoși cu toții ? Dar Mitea ce mai face ? A plecat din nou la slujbă ?

Noi ne instalăm aici încetul cu încetul și sper, bineînțeles, să nu stăm mai prost ca înainte. Neplăcută a fost doar de-

* — Vezi verso. — Nota trad.

** — permis de ședere. — Nota trad.

plasarea propriu-zisă, ca orice trecere de la mai bine la mai rău. Dar asta era ceva inevitabil. În legătură cu plecarea la Capri : cînd am sosit aici, am găsit o scrisoare de la Gorki, care ne cheamă insistent să venim acolo. Nadea și cu mine intenționăm să acceptăm în orice caz această invitație și să facem o călătorie în Italia (la Capri înfloresc acum narcisele, după cum ne scriu „Gorkii“), dar nu acum. Mai întîi să punem toate treburile la punct, și abia după aceea vom pleca în excursie.

Maneașei i-am scris ieri sau alaltăieri ; i-am mai dat cîteva comisioane pentru procurare de cărți. N-o împovărez cumva cu prea multe comisioane ?

Te îmbrățișez cu drag, scumpă măicuță, și-ți doresc multă sănătate. Salutări la toată lumea din partea mea și a Nadeii.

Al tău, *V. Ulianov*

Dragele mele, mare năpastă a dat peste voi cu blestemata asta de gripă ! Poate din pricină că locuința este igrasioasă ! Bine că acum ați început să vă puneți pe picioare... Vă sărut cu drag pe toate și vă doresc să vă întremați cît mai repede și să vă restabiliți definitiv.

A voastră, *Nadea*

Trimisă din Geneva la Petersburg
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

161

CĂTRE M. I. ULIANOVA

D-rei Maria Ilinicina Ulianova. Peterburgskaia
Storona, str. Pavlovskaiia nr. 6, apart. 16
Russie. St.-Pétersbourg

7. II. 1908

‘Dragă Maneașă ! Am primit scrisoarea ta din 20. I și o scrisoare cu conținut similar de la tînărul publicist, iar astăzi am primit și ziarul „Reci”²⁴¹, pentru care îți mulțumesc

foarte mult : articolul este, într-adevăr, extrem de interesant !

În ceea ce privește cartea soților Webb, i-am răspuns tînărului publicist și i-am trimis un fel de procură. Pentru orice eventualitate, repet : 1) tirajul primei ediții nu-l cunosc ; 2) în fruntea redacției se afla pe atunci Struve și tot el a redactat primul volum. 3) Volumul al doilea a fost tradus de E. Smirnov (Gurevici). Am primit atunci cîte 20 de ruble de fiecare coală pentru traducerea volumului 1 și cîte 10 ruble de fiecare coală pentru redactarea volumului 2. Tînărul publicist trebuie să se tocmească, acceptînd, la nevoie, chiar jumătate din această sumă, dar să indice neapărat tirajul pentru care se încheie contractul.

Și în legătură cu oferta făcută editurii Granat am primit ieri o scrisoare din partea colegului. Acolo de asemenea lucrurile se aranjează destul de bine pentru mine.

În ce privește actul nostru de căsătorie și necesitatea de a unge unde trebuie la Krasnoiarsk, îți recomand să nu-ți bați prea mult capul cu treaba asta și să nu dai cine știe ce sumă. Cred că o să ne descurcăm și fără el.

Avem de gînd ca într-o lună, *sau poate chiar mai devreme*, să ne aranjăm aici într-o locuință separată.

La culegerea de articole pentru comemorarea lui Marx se pare că n-am să colaborez nici eu : mi-e imposibil să scriu în pripă un astfel de articol ²⁴².

Sînt foarte mirat de faptul că ai noștri încă nu sînt definitiv restabiliți după boală ! Asta-i o adevărată nenorocire. Pesemne că anul acesta gripa este deosebit de virulentă sau vremea e la voi păcătoasă. Scrie-mi cum se simte mama.

Eu încă nu m-am aranjat aici în toate privințele ; nu m-am înscris încă la „clubul“ meu, unde mi-ar fi ușor să citesc reviste și să obțin cărțile de curînd apărute ²⁴³. Mă voi strădui (de îndată ce voi fi înscris, probabil zilele acestea) să-ți găsesc ceva de tradus. Primești „Neue Zeit“ ? În suplimentul științific nr. 1 al acestei reviste a apărut un articol al lui Kautsky : „Naționalitate și internaționalitate“. Eu nu l-am văzut încă. Nu crezi că ar fi bun de tradus ? Am citit „Socialismul și politica colonială“ de Kautsky (o broșurică de vreo 80 de pagini, de curînd apărută). Cred că

aşa ceva ar putea să apară legal. Vorbeşte cu cei de la „Zerno” * 244 ; cred că ar trebui tradusă. Mă miră de asemenea că nu văd nici un anunţ în legătură cu traducerea cărţii lui Parvus („Kolonialpolitik und Zusammenbruch“). Se poate oare să nu ia nimeni o asemenea iniţiativă? In-formează-te la „Zerno”. Cu autorul aş putea lua eu legă-tură aici, în străinătate.

Îţi trimit o caldă strângere de mână. Îmbrăţişează-o pe mama pentru mine.

Al tău, V. Ulianov

P. S. N-am primit „Antologia” lui Bonci.

Dintre revistele sindicale am primit „Gudok” şi „Tekstilnoe Delo”. Te rog să-mi trimiţi şi pe viitor *toate* revistele de acest fel.

Trimisă din Geneva

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluţiia” nr. 11

Se tipăreşte după manuscris

162

CĂTRE M. I. ULIANOVA

14. II. 1908

Dragă Maneşa !

Ţi-am scris nu de mult câte ceva în legătură cu traduc-
cerile. Acum aş mai vrea să adaug că am citit aici, în Er-
gänzungsheft ** nr. 1 la „Neue Zeit”, articolul „Nationa-
lität und Internationalität” de Kautsky. Pe cât îmi amintesc,
mi-ai spus cândva că primeşti „Neue Zeit”, aşa că nu Ţi-o
trimit de aici (pentru orice eventualitate, dă-mi o adresă la
care să-ţi pot trimite cărţi şi articole apărute în străinătate).
După părerea mea, este o lucrare absolut legală şi merită în
orice caz să fie tradusă. Propune-i-o editorului (are doar
36 de pagini). Cel mai bine ar fi să fie editată (întrucât este

* Intreabă-i, totodată, dacă n-aş putea trimite pentru tine, pe adresa lor, cărţi
noi care ar putea fi bune de tradus.

** — supliment. — Nota trad.

o critică la adresa lui Bauer) împreună cu cartea : Otto Bauer, „Die Nationalitätenfrage und die Sozialdemokratie“ (o poți găsi, cred, la Aniuta, care a tradus un capitol din ea).

Un coleg de aici te roagă să-l întrebi pe editor dacă n-ar fi dispus să publice cartea lui *Huschke*. „Landwirtschaftliche Reinertragsberechnungen“, pe care am citat-o eu în „*Problema agrară*“, partea I²⁴⁵. Dacă ai prilejul, întreabă-l pe editor ; eu aş putea să scriu o prefață. Trebuie să-ți spun însă că e o lucrare de prea strictă specialitate...

În privința actului de căsătorie am vorbit ieri cu directorul departamentului poliției. El mi-a spus că e nevoie de acest act. Recomandă deci unui avocat cunoscut să se gândească la următorul mod de a obține o copie din Krasno-iarsk (căci în ce privește „ungerea“, mi se pare că nu prea sînt speranțe). Există doar o procedură (judiciară) pentru asigurarea probelor. N-ar putea oare Eliz. Vas. să ceară judecătorului de pace, sau unei alte instanțe corespunzătoare din Petersburg, o *rezoluție* pentru eliberarea unei *adeverințe* în baza căreia să se obțină de la consistoriul bisericesc din Krasno-iarsk o copie după actul de căsătorie (fie în vederea unui *proces* împotriva fiicei sale, fie în vederea unor dispoziții testamentare etc.) ? Nu s-ar putea cere *pe această cale* eliberarea actului sau a unei copii după el ? Consultă-te cu un avocat.

Cum se mai simt ai noștri ? Mama și Aniuta s-au restabilit complet ?

Al tău, V. *Ulianov*

P. S. Îți mulțumesc foarte mult pentru stenogramele debaterilor Dumei a III-a. Te rog stăruitor să mi le trimiți și *de acum încolo*, cât mai des, împreună cu proiectele de legi și cu interpelările.

Trimisă din Geneva la Petersburg

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„*Proletarskaia Revoliuția*“ nr. 11

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. I. ULIANOVA

17. II. 1908

Dragă Maneașa ! Trimite-mi, te rog, următoarele cărți :

1. „Minuvșie Godî“ nr. 1 (ianuarie, prețul 85 de copeici), în care sînt publicate *scrisorile lui Marx* către Mihailovski și *ale lui Mihailovski către Lavrov*.

2. Materiale referitoare la istoria contrarevoluției ruse, vol. I. Prețul 2 ruble și 50 de copeici.

3. Deputații noștri * (din cea de-a 3-a legislatură), 50 de copeici. („Osnova“ e librărie ?)

4. *Lokot*. Politica bugetară și fiscală a Rusiei. 1 rublă.

5. *Almazov*. Revoluția noastră (1902—1907). 1 rublă și 50 de copeici (studiu). Nu știu dacă face să-mi trimiți această carte, despre care nu știu nimic. Ar trebui s-o vezi totuși !

6. Din *istoria* mișcării greviste a muncitorilor din regiunea petroliferă Baku în anii 1903—1906. Baku, 1907. Prețul 1 rublă și 50 de copeici.

N-am primit stenogramele dezbaterilor Dumei de după ședința a 20-a. Și ar trebui să le primesc *împreună* cu proiectele de legi ! De pildă, „Stolicinaia Poșta“ a anunțat de curînd apariția programului „grupului țăranilor moderniști“. Te rog să mi-l procuri ! Ar fi de asemenea foarte bine dacă mi-ai putea procura programele, anunțurile și foile volante ale octombriștilor, ale celor de dreapta, ale grupului căzăcesc etc., dacă au vreo legătură cu Duma. În Dumă toate aceste „hîrțoage“ zac pe jos, desigur, și nimeni nu le ridică.

Ți-am scris acum cîteva zile despre traduceri (din Kautsky) ; ai primit scrisoarea ? ** Ați primit manuscrisul părții a doua din volumul 2 al lucrărilor mele ²⁴⁶ (pe care

* Dacă există o asemenea carte cu poze, ar fi mai bine s-o cumperi.

** Vezi volumul de față, p. 257 și 258. — *Nota red.*

l-am expediat de aici la 5. II. 1908, stil nou, pe o cale ocolită)?

În privința banilor îi scriu mamei.

Al tău, V. Ulianov

! Dacă ai ocazie, predă-i lui Meșkovski foaia alăturată. Aș dori să capăt și de la el și de la Lindov o adresă *directă* pentru corespondență. Transmite-le această dorință a mea. Cum s-a terminat „diferendul“ dintre Lindov și Bonci²⁴⁷ și conflictul iscat la editură din acest motiv?

Trimisă din Geneva la Petersburg

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revolușia“ nr. 11*

Se tipărește după manuscris

164

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

10. III. 1908

Dragă Aniuta !

Am primit scrisoarea ta din 21. II. E într-adevăr îngrozitor că ați nimerit o locuință igrasioasă și v-ați îmbolnăvit toate în asemenea hal. Sînt profund îngrijorat de faptul că Maneașa s-a îmbolnăvit de tifos ! Lidia Mihailovna îmi scrie în fiecare zi, și, după cum comunică ea, boala evoluează fără temperatură mare. Eu însă mă îndoiesc că de aici s-ar putea trage o concluzie liniștitoare : se știe doar că sînt forme grave de tifos care nu dau temperatură ridicată.

Cum se simte mama acum ? Dacă ești foarte ocupată, roag-o pe L. Mih., din moment ce tot ne scrie, să adauge cîteva cuvinte și despre sănătatea mamei.

Mark, la drept vorbind, nu trebuia să lase o sumă atît de mare din îndemnizația sa de transfer, căci acum editorul meu îmi plătește îndeajuns²⁴⁸. Se înțelege de la sine că trebuie să cheltuiești neapărat acești bani ca să instalezi mai

bine pe Maneașa și pe mama sau să le ajuți să plece undeva, într-un loc mai potrivit. N-ar fi mai bine să vină încoace ?

I-am trimis Maneașei o carte pentru tradus (un roman german). Ați primit-o (de la Leipzig ²⁴⁰) ? I-am mai scris și despre o carte a lui Anatole France („La vie de Jeanne d'Arc”) și una a lui Sinclair (Aleksinski propune să fie tradusă).

Îți trimit o caldă strângere de mână. Sărut-o, te rog, cu mult drag pe mama și pentru mine. Nadea a plecat după treburi și m-a rugat insistent să vă transmit salutări din partea ei.

Al tău, Vl. Ulianov

Trimisă din Geneva la Petersburg

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 1*

Se tipărește după manuscris

165

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Dragă Maneașa !

Sper că ai și început să citești singură și că acum ești aproape restabilită. Prea mult te-a chinuit boala asta ! Principalul este însă să nu faci o recidivă. După o asemenea boală nu e nimic mai periculos decât oboseala sau enervarea. Bine ar fi dacă te-am putea trimite la Stirsudden * ! Când vei fi *pe deplin* restabilită, să-mi scrii câteva rânduri. Eu plec pentru o săptămână în Italia ²⁵⁰. Am să-ți scriu la întoarcere.

Te îmbrățișez cu drag și-ți doresc însănătoșire grabnică.

Al tău, Vl. Ulianov

*Scrisă între 19 și 23 aprilie 1908
Trimisă din Geneva la Petersburg*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

* Vezi volumul de față, p. 250—252. — *Nota red.*

166

CĂTRE M. A. ULIANOVA

20. VI. 1908

Dragă măicuță ! A trecut cam multă vreme de când nu v-am mai scris. Ultima oară v-am trimis, pare-se, o carte poștală din Londra ²⁵¹. M-am întors de acolo bolnav : am făcut o enterită. Acum m-am restabilit și am început să mănînc de toate ; după regimul pe care l-am ținut, mă simt mereu flămînd. Mi-am reluat activitatea.

La noi nu e nimic nou. Timpul este extrem de instabil. Ba e arșiță, zăpușeală și furtună, ba plouă și e frig ca astăzi, bunăoară. Nu se face o dată vară adevărată.

Voi cum o duceți acolo, la țară ? Sper că Maneașa e acum pe deplin restabilită. O așteptăm să vină la noi. Multe salutări lui Mitea.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă.

Al tău, V. Ulianov

P. S. Păcat că filozoful-editor * de la Moscova a refuzat să-mi publice cartea. Dacă se poate, v-aș ruga să-i scrieți vreunui dintre publiciștii cunoscuți de la Moscova, întrebîndu-l dacă nu mi-ar putea găsi el un editor. Eu nu am acum nici un fel de relații în acest domeniu.

Mi s-a spus că Aniuta a făcut corectura ultimelor coli ale cărții mele în problema agrară, dar eu n-am primit încă nici un exemplar ! Și din mai multe motive *ar fi cît se poate de important* pentru mine să obțin 2—3 exemplare, fie și nebroșate ²⁵². Înțeleg, firește, foarte bine că din *toate* punctele de vedere ar fi jenant, imprudent, inoportun etc. să le cerem pe cale directă. Dar dacă există vreo posibilitate să le obținem pe cale particulară sau dacă Aniuta are măcar un singur exemplar al ei, aș ruga-o foarte mult să mi-l tri-

* Este vorba de P. G. Dauge. — *Nota red.*

mită, fie și pentru cîtva timp. Am mare nevoie de el chiar acum.

Salutări de la toți ai noștri !

Al vostru, *V. Ulianov*

*Trimisă din Geneva la gara Mihnevo,
județul Serpuhov, gubernia Moscova*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

167

CĂTRE M. I. ULIANOVA

13. VII. 1908

Dragă Maneașă ! Am primit chiar acum scrisoarea ta, împreună cu rîndurile adăugate de Aniuta. M-au bucurat nespus veștile comunicate de voi, în special aceea că sînt speranțe ca volumul să apară la toamnă *. Dar corespondențul tău din Petersburg a uitat să-mi răspundă la o întrebare destul de importantă, și anume dacă nu mi s-ar putea da *măcar un* exemplar din cartea culeasă, indiferent dacă e sau nu paginată. Din moment ce cartea urmează să apară la toamnă, înseamnă că nu cer ceva imposibil. Sînt gata să dau imediat cinci sau chiar zece ruble pentru un exemplar. Îmi trebuie neapărat ca de conținutul cărții să ia cunoștință chiar acum, și anume pînă-n toamnă, cîtiva oameni care nu o pot citi în manuscris. Dacă nu reușesc să fac acest lucru pînă-n toamnă, pot pierde foarte mult, în toate privințele. Așadar, dacă ai adresa cuiva din Petersburg și dacă omul acesta îți răspunde la scrisori și cunoaște toată chestiunea, te-aș ruga foarte mult să-i scrii și să insiști să folosească chiar și cea mai mică posibilitate pentru a-mi procura *un* exemplar, „împingînd”, la nevoie, cinci ruble acolo unde trebuie.

Lucrarea mea de filozofie a întîrziat considerabil din cauza bolii mele. Dar acum sînt aproape complet restabilit și am s-o scriu neapărat. Am consacrat mult timp analizei teoriilor machiste și cred că am reușit să scot la iveală toate

* Vezi volumul de față, p. 260—261. — *Nota red.*

platitudinile lor nemaipomenite (inclusiv cele ale „empiriomonismului“)*.

Mariei Ivanovna îi voi trimite la Paris o scrisoare și-i voi da recomandarea cerută**.

Sărut-o cu drag pe mama pentru mine. Multe salutări la toată lumea. Uit mereu să-i scriu Aniutei că am primit cele 340 de ruble. Deocamdată n-am nevoie de bani. Multe salutări lui Mitea, lui Mark și Aniutei.

Al tău, V. Ulianov

P.S. Dacă ai vreo ocazie, cumpără-mi, te rog, de la Moscova două cărți de *Celpanov* :

1) „Avenarius și școala lui“ ;

2) „Filozofia imanentă“. Costă cîte o rublă fiecare. Sînt editate de revista „Voprosi Filosofii i Psihologii“. Ambele fac parte din seria Studii și cercetări, sau pur și simplu cercetări, sau monografii etc.

Voi cum vă odihniți în vara asta ? Pe aici e vreme frumoasă. Mă plimb cu bicicleta, mă scald. Nadea și E. V. trimit multe salutări la toată lumea.

Trimisă din Geneva la gara Mihnevo,
județul Serpuhov, gubernia Moscova

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția“ nr. 11

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. I. ULIANOVA

9 august 1908

Dragă Maneașa ! Îți trimit o vedere de prin locurile de unde m-am întors eu acum. Am fost să hoinăresc în munți, dar vremea proastă m-a împiedicat să stau acolo mai mult. Am făcut totuși o excursie admirabilă. Acum sper să termin, în sfîrșit, cam într-o lună și jumătate, lucrarea mea, care

* V. I. Lenin se referă la cartea sa „Materialism și empiriocriticism“. — *Nota red.*

** M. I. Veretennikova — o verișoară a lui V. I. Lenin. Scrisoarea și recomandarea nu s-au păstrat. — *Nota red.*

tărăgănează de prea multă vreme. După aceea vom hoinări împreună. Sper și doresc din toată inima ca la toamnă să vii la noi pentru mai mult timp. Nu-i așa că vii? Vino neapărat! Ar fi foarte bine dacă ar putea veni și mama. Vara asta nu prea avem timp frumos, ploile și furtunile sînt mai dese ca de obicei. Sperăm însă că în septembrie o să fie vreme bună. Veniți, vă așteptăm!

A fost pe aici, în trecere, Maria Ivanovna. Am stat nițel la taifas cu ea. Am mers la ea duminică seara. A stat la Geneva doar vreo două zile, după care a plecat în Italia. La Paris a stat puțin, numai două săptămîni. În general găsesc că își face prea în grabă călătoria în străinătate. Sărut-o cu mult drag pe mama pentru mine.

Al tău, V. U.

Toți ai noștri sînt sănătoși și vă trimit salutări.

P. S. Vers l'Eglise e aproape de Diablerets²⁵³. Tu și cu mine n-am fost acolo împreună. De la Geneva faci pînă acolo două ore și jumătate cu trenul și aproximativ patru ore pe jos.

*Trimisă din Geneva la gara Mihnevo,
județul Serpuhov, gubernia Moscova*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

169

CĂTRE M. A. ULIANOVA *

P. S. Am citit azi un foileton amuzant despre locuitorii planetei Marte, după noua carte în limba engleză „Planeta Marte și canalele ei” de Lowell. Acest Lowell este un astronom care a lucrat vreme îndelungată la un observator special (în America) — cel mai bun din lume, pe cît se pare.

Este o lucrare științifică, în care se demonstrează că planeta Marte e locuită, iar canalele de pe ea sînt o minune a tehnicii; că oamenii de acolo trebuie să fie de $2\frac{2}{3}$ ori mai

* Scrisoarea la care era adăugat acest post-scriptum nu s-a păstrat. — *Nota red.*

înalți decît cei de pe Pămînt, trebuie să aibă trompă și să fie acoperiți cu pene sau cu blană, ca animalele, și să aibă patru sau șase picioare. Mda... autorul nostru * ne-a cam indus în eroare, oferindu-ne o descriere incompletă a frumoaselor de pe Marte, probabil după rețeta : „decît o mie de adevăruri urîte, mai bine o minciună înălțătoare“.

A apărut o nouă povestire a lui Gorki : „Cei din urmă“.

*Scrisă în vara anului 1908
Trimisă din Geneva la gara Mihnevo,
județul Serpuhov, gubernia Moscova
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 11*

Se tipărește după manuscris

170

CĂTRE M. A. ULIANOVA

30. IX. 1908

Dragă măicuță ! A trecut cam multă vreme de cînd nu ți-am mai scris. Am tot sperat că o să vină Maneașa aici și o să ne povestească cum o duceți, dar văd că sosirea ei se amîină mereu. Ar fi bine dacă ar veni în a doua jumătate a lunii octombrie după stilul nou : am face împreună o călătorie în Italia. Mă gîndesc să-mi acord atunci, după terminarea lucrării (care se apropie de sfîrșit) **, o săptămîină de odihnă. La 11. X voi pleca pentru trei zile la Bruxelles, iar după aceea mă voi întoarce aici, de unde mă gîndesc să plec în Italia ²⁵⁴. De ce n-ar veni și Mitea la noi ? Ar fi cazul să se odihnească și el după atîta bătaie de cap cu bolnavii. Zău, invită-l și pe el ; am petrece de minune toți împreună. Dacă aveți cumva dificultăți pecuniare, luați din banii depuși pe carnetul Aniutei. Sper să cîștig acum mulți bani.

Ar fi bine să facem excursii pe la lacurile din Italia. Se spune că e tare frumos acolo toamna tîrziu. Curînd, probabil, va veni la tine Aniuta și atunci ai să poți trimite încoace și pe Maneașa și pe Mitea.

* A. Bogdanov, autorul romanului „Steaua roșie“. — *Nota red.*

** Este vorba de cartea „Materialism și empiriocriticism“. — *Nota red.*

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate.

Cum e toamna pe la voi, la țară? Aici e destul de frumoasă. Vara a fost urât aici, dar acum avem uneori adevărate zile de vară.

Ai noștri sînt sănătoși cu toții și mă roagă să vă transmit salutări tuturor.

Al tău, *V. Ulianov*

Trimisă din Geneva la gara Mihnevo, județul Serpuhov, gubernia Moscova

Publicată pentru prima oară în 1929, în revista „Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

171

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

27. X. 1908

Dragă Aniuta! Sînt foarte mirat de tăcerea voastră atît de îndelungată. Probabil că ați avut de furcă cu mutatul la Moscova, așa că numai de scris nu vă ardea.

Comunică-mi, te rog, pe ce adresă pot să-ți trimit manuscrisul cărții mele*. E gata. O să aibă 24 de coli de tipar (de cîte 40 000 de semne), adică aproximativ 400 de pagini. Peste vreo două săptămîni termin de revăzut manuscrisul și ți-l trimit: aș vrea să am, în acest scop, o adresă sigură.

În privința editorului, lucrurile stau, pare-se, destul de prost: am aflat azi că Granat a cumpărat „istoria” menșevicilor, ceea ce înseamnă că acolo sînt mai tari ei. E clar că acum va refuza să-mi publice cartea²⁵⁵. Tu să ai în vedere că acum nu mă interesează onorariul, adică sînt dispus să fac (orice) concesii și să accept amînarea plății pînă după vînzarea ediției; într-un cuvînt, editorul nu va avea de suportat nici un fel de riscuri. Și în privința cenzurii sînt gata să fac *orice* concesii, deoarece în linii generale în lucrarea

* Este vorba de cartea „Materialism și empiriocriticism”. — *Nota red.*

У. Э. В.

вспомнишь и меня! Губитель
 моего голубого невольничества
 Америки. Мэрдоу, верстайся в
 Шенкель для меня и моего,
 7. Вам и до куска.

Нравится вам, уважаемая,
 адрес г-на верстайки г-на
 моего куска. Она была. Кусок
 24 лет. Кусок (640.000 руб.) - 70.000
 400 рублей. Кусок в 100 рублей
 верстайки и верстайки: 1000 и
 1000 рублей верстайки адрес The
 Кусок верстайки 100.000
 1000: 1000 рублей верстайки, 1000
 1000 рублей верстайки "1000" 1000
 1000 рублей верстайки верстайки. Кусок, 1000
 1000 рублей верстайки 1000 рублей верстайки
 1000 рублей верстайки, 1000 рублей верстайки
 1000 рублей верстайки и 1000 рублей верстайки
 1000 рублей верстайки (1000 рублей верстайки) и 1000
 1000 рублей верстайки до верстайки 1000 рублей верстайки,
 1000 рублей верстайки, 1000 рублей верстайки

mea absolut totul e legal, poate doar unele expresii să contravină rigorilor cenzurii*.

Aștept răspuns.

Toți ai noștri vă trimit sărutări — mamei și ție. Asemenea și eu.

Al tău, *V. Ulianov*

Trimisă din Geneva la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 1

Se tipărește după manuscris

172

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

8. XI. 1908

Dragă Aniuta ! Am primit azi o carte poștală din partea ta și a mamei, cu noua voastră adresă. Dar tu ai primit scrisoarea trimisă de mine pe adresa : Presnea, 44, 4 ? Mă tem să trimit un manuscris voluminos pe adresa ta personală și în general pe orice altă adresă în afară de aceea a unei edituri. Dacă se poate, găsește-mi o asemenea adresă și eu îți trimit *imediat* manuscrisul. Deocamdată aștept răspuns la această scrisoare. Apropo, dacă cerințele cenzurii s-ar dovedi a fi foarte severe, expresia, „obscurantism popesc” ar putea fi înlocuită peste tot prin „fideism”, termen care să fie explicat într-o notă („fideismul este doctrina care pune în locul științei credința sau care în genere atribuie credinței o anumită valoare”) ²⁵⁶. Asta pentru orice eventualitate, ca să *ilustrez* natura concesiilor pe care sînt dispus să le fac.

Multe sărutări mamei.

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, *V. Ulianov*

Trimisă din Geneva la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 1

Se tipărește după manuscris

* Ergo (— așadar. — Nota trad.), fă tot posibilul și încheie contractul în orice condiții.

CĂTRE M. A. ULIANOVA

17. XI. 1908

Dragă măicuță ! Maneașa a plecat astăzi la Lausanne, la doctorul Mermod, mare specialist în boli de urechi. Data vizitei i-a fost fixată printr-o scrisoare, căci la somitățile de aici trebuie să aștepti să-ți vină rîndul. În schimb însă, după părerea generală, e un medic foarte priceput. Acum patru ani mi-am făcut și eu o mică operație în clinica lui și am constatat că acolo se lucrează foarte bine. De aceea sper că el o va vindeca pe Maneașa, pe care urechea o mai supără destul de serios și o împiedică să lucreze. Ea s-a instalat în aceeași clădire cu noi, pe aceeași scară, dar cu un etaj mai sus ; i s-a pus o sobă în cameră, așa că acum la ea e cald și bine. Masa de prînz și de seară o ia la noi. Are însă ghinion cu limba latină. Aici se cere și latina, iar examenul nu se poate da decît la 19. XI. Or, pînă la această dată nu-i mai rămîneau decît 10 zile. Eu am încercat s-o conving să riște, parcurgînd gramatica în „marș forțat“, mai ales că cunoaște bine franceza. Dar apoi am văzut că nu poate lucra destul de intens, fiindcă o împiedică urechea, iar pînă la examen rămînea un termen atît de scurt, încît ar fi avut prea puține șanse de reușită. Așa că a renunțat la latină. Se consolează cu gîndul că ne vom muta, probabil, cu toții la Paris, și atunci, bineînțeles, va veni și ea cu noi. Acolo nu se cere latina. Cît privește mutarea noastră, ea este aproape definitiv hotărîtă, dar e puțin probabil să putem pleca mai devreme decît peste o lună. Se înțelege că mutatul o să ne dea multă bătaie de cap. Dar sperăm că Parisul ne va mai înviora puțin pe toți ; ne-am săturat să stăm în această vîgăună provincială. E adevărat că la Paris viața e mai scumpă decît aici, dar clima nu pare a fi mai rea decît cea de la Geneva. Aici e o climă destul de umedă, cu cețuri neplăcute. Rămîne de văzut cum să procedăm cu bicicletele. Ar fi păcat să ne lipsim de ele, căci sînt foarte bune pentru relaxare și plimbări, dar se pare că taxa vamală e destul de ridicată ; sper însă să rezolvăm și chestiunea asta. Comunică-i, te rog, Aniutei că manuscrisul lucrării de filozofie a

fost trimis deja pe adresa celui cunoscut al meu care locuia în orașelul în care ne-am întâlnit în 1900, înainte de plecarea mea la Krasnoiarsk ²⁵⁷. Sper că l-a și primit și vi l-a predat. Dacă nu, va trebui să vă interesați la el ; din fericire, locuiește destul de aproape de voi. Vă rog foarte mult să-mi confirmați imediat, în câteva cuvinte, primirea manuscrisului. Am scris la doi prieteni din Petersburg, rugându-i să vă dea o mână de ajutor la aranjarea editării cărții *. Le-am recomandat ca, în caz că se ivește ceva în perspectivă, să-i comunice în scris Aniutei prin cunoștința noastră comună care lucrează la „Znanie” **. Pe această editură aproape că nu contez de loc : „stăpînul” ei *** , care a făcut Aniutei promisiuni vagi, e un mare vulpoi și probabil că după ce a adulmecat aerul de la Capri, unde se află Gorki, va da un răspuns negativ ****. Va trebui să încercați în altă parte. Despre faptul că sînt dispus să fac orice concesii, v-am mai scris *****.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate.

Al tău, V. Ulianov

Trimisă din Geneva la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 1

Se tipărește după manuscris

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

26. XI. 1908

Dragă Aniuta ! Tocmai îți trimisesem o scrisoare destul de „alarmantă”, cînd am primit-o pe a ta cu data de 9. XI, în care-mi comunicai că ai primit întreaga lucrare. Recunosc

* Nu s-a stabilit despre cine este vorba aici. — *Nota red.*

** Este vorba de V. D. Bonci-Bruevici. — *Nota red.*

*** K. P. Peatnički, directorul editurii „Znanie”. — *Nota red.*

**** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 19, București, Editura politică, 1963, p. 473, adnotarea 2. — *Nota red.*

***** Vezi volumul de față, p. 268, 269. — *Nota red.*

că am fost cam nervos atît înainte cît și după expedierea ei. Dar mă terorizează teama să nu se piardă o lucrare atît de voluminoasă, la care am muncit luni de zile, iar tărăgănarea ei mă scoate pur și simplu din răbdări. E foarte bine că ai cerut să ți se răspundă telegrafic. Dacă răspunsul va fi negativ, va trebui s-o edităm imediat cu ajutorul lui Bonci. Pe cît väd, alt editor n-o să putem găsi. Bonci editează cu bani luați pe credit, prin intermediul nu știu cui, cum poate, și nu e prea sigur că am să primesc ceva, dar o va edita totuși ²⁵⁸. Am scris la doi colegi din Petersburg și am să le mai scriu. Dacă ți se ivește vreo altă posibilitate, dă lucrarea la tipărit și în general hotărăște tu singură, dar, după cît väd, sînt puține șanse.

Dacă nu găsești nici un editor, trimite-o direct lui Bonci, fără nici o întîrziere ; dar să n-o dea nimănui s-o citească și să ia toate măsurile necesare pentru a o feri de eșec ! Scrie-i în acest sens.

Îți trimit două modificări sau, mai bine zis, o modificare și o completare. La pag. 60 (la sfîrșitul „Introducerii“), după cuvintele „Valentinov le încurcă“ (rîndurile 9—10 de sus), trebuie șters tot ce urmează pînă la cuvintele... „Nu credem etc.“ (rîndul 2 de jos), astfel încît să rămînă după cum urmează :

„Valentinov le încurcă, consolîndu-ne totodată într-un chip amuzant : «Nu credem — scrie el — ca o eventuală „afinitate“ între concepțiile lui Mach și concepțiile idealiste ale lui Berkeley să constituie o crimă filozofică»“ *

(și așa mai departe, pag. 61)

Introdu, te rog, asta în text.

Îți trimit apoi o completare pe o foaie separată, care e ușor de lipit. E o notă de subsol la *ultimul cuvînt* din paragraful 5 (capitolul V) ²⁵⁹. Deoarece momentan nu dispun de copia acestui capitol, nu pot preciza care e acest ultim cuvînt, dar nici nu e nevoie.

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, *V. Ulianov*

* Așa trebuie să arate a doua jumătate a pag. 60 (vezi Opere complete, vol. 18, București, Editura politică, 1963, p. 31. — Nota red.).

P.S. Am să-i trimit Maneașei, la Paris, scrisoarea ta. De cînd a plecat, n-am primit nici o scrisoare de la ea.

P.S. Mai comunică-mi o dată adresa ta, căci a luat-o Maneașa cu ea, așa că o scriu din memorie.

Trimisă din Geneva la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 1*

Se tipărește după manuscris

175

CĂTRE M. A. ULIANOVA

10. XII. 1908

Dragă măicuță ! Astăzi am predat, în sfîrșit, locuința. O parte din lucruri pleacă astăzi cu mica viteză. Noi plecăm sîmbătă, sau cel mai tîrziu, luni. Ni s-a și găsit o locuință, pe Avenue d'Orléans, 69 sau 67 ; am să-ți comunic adresa exactă cînd vom fi la Paris²⁶⁰. Acum trebuie să ne scrii pe adresa Maneașei. Am închiriat un apartament la etajul I, cu trei camere, dintre care una pentru Maneașa.

Am primit chiar acum o scrisoare de la Aniuta și i-am comunicat-o telegrafic : acceptez *immédiatement* seconde condition *. Sînt foarte bucuros că a reușit să aranjeze altundeva decît la „Znanie”, și cred că trebuie semnat cît mai repede un contract pe baza condiției a doua. Lucrul cel mai important în momentul de față este să nu pierdem vremea, să ne asigurăm cît mai repede un editor printr-un contract formal și să grăbim tipărirea. Dacă se poate, ar fi bine să se introducă în contract clauza editării *immediate*. (Stipulează pentru autor, dacă se poate, mai multe exemplare gratuite, dar, firește, fără a te crampona de clauza asta.) Apropo, o sfătuiesc pe Aniuta să fie cît mai precaută cînd semnează con-

* — acceptă imediat condiția a doua. — *Nota trad.*

tractul, adică să caute pe cât posibil să nu-și dea numele, pentru a nu-și angaja răspunderea potrivit legilor presei (și a nu sta la închisoare în caz de ceva ; în această privință ar trebui să se sfătuiască cu oameni competenți în asemenea probleme). Nu s-ar putea încheia contractul pe numele meu, astfel ca Aniuta să fie complet scoasă din cauză, adică numele ei să nu figureze de loc ? ²⁶¹

V-am trimis două scrisori pe o adresă greșită. Probabil că nu le-ați primit, căci nici nu pomeniți de ele. Poate că ar fi bine să faci o cerere la poștă, anexînd plicul de la această scrisoare și arătînd că scrisul e același, că scrisorile sînt trimise din același oraș pe numele Mariei A. Ulianova sau al Annei I. Elizarova și că numai denumirea stradelei este indicată greșit. Am scris : Hamovniki, stradela *Sokolnicii*, în loc de stradela Obolenski. Ați primit aceste scrisori ? Dacă nu, *vă voi trimite* încă o dată completarea pe care am pus-o într-una din ele *.

Îți mai trimit cîteva mici modificări la capitolul V. Te rog foarte mult să-mi trimiți corecturile coală cu coală (tot pe adresa : M-lle M. Oulianoff. Boulevard St.-Marcel. 27. Paris), ca să le pot citi. La nevoie, aș fi de acord, entre nous **, și cu prima condiție ; dar cea de-a doua e atît de avantajoasă, iar posibilitatea de a edita cartea imediat — și la Moscova — e atît de ispititoare, încît trebuie să ne agățăm de ea cu amîndouă mîinile. În ce privește pseudonimul, n-am nici o preferință : să aleagă editorul numele care-i convine mai bine, mie mi-e totuna.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, iar Aniutei îi trimit multe salutări. Ai noștri de asemenea.

Al tău, V. Ulianov

Trimisă din Geneva la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 1

Se tipărește după manuscris

* Vezi volumul de față, p. 274 și adnotarea 259. — *Nota red.*

** — între noi fie vorba. — *Nota trad.*

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Paris, 19. XII. 1908

Dragă Aniuta ! Am primit azi, retransmisă din Geneva, o scrisoare de la tine și o carte poștală venită pe adresa Maneașei. Așadar, totul s-a aranjat și contractul a fost semnat. E cât se poate de bine. Despre modificări ți-am scris în scrisoarea care s-a pierdut. Repet : sînt *de acord* cu atenuarea tonului față de Bazarov și Bogdanov, însă nu și față de Iușkevici și Valentinov ; nu merită. În ce privește „fideismul“ etc., consimt *numai* în caz de nevoie, adică la cererea ultimativă a editorului. Cît privește corecturile, nu intenționez să le fac aici și să oblig tipografia să aștepte. Așa ceva ar fi, cred, imposibil. Te-aș ruga doar să mi le trimiți îndată după imprimare (adică să-mi trimiți primul șpalt necorectat — și *în afară* de aceasta, colile tipărite, care trebuie trimise pe măsură ce sînt gata), astfel încît *în caz extrem* să am posibilitatea să comunic telegrafic erorile de tipar etc. Cauwelaert în transcripția rusă trebuie într-adevăr corectat în așa fel, încît să se citească „Kovelart“, deși se prea poate ca el să fie flamand și naiba știe dacă la ei se citește „Ko“ sau „Kau“.

Ți-am trimis încă de la Geneva, pe o adresă sigură, o scrisoare cu modificări și completări. Ai primit-o ?

Ne mutăm acum de la hotel în noua noastră locuință : Mr. Vl. Oulianoff, 24. Rue Beaunier, 24 *. Paris (XIV-me). Am găsit o locuință foarte bună, elegantă și scumpă : 840 frs. anual + impozitul vreo 60 frs. + cam tot atîta pe an pentru portăreasă. În comparație cu chiriile de la Moscova e ieftin (4 camere + bucătărie + cămară, apă, gaze), dar pentru Paris e scump. În schimb, vom avea o locuință spațioasă și, sperăm, bună. Ieri am cumpărat mobilă pentru Maneașa. Mobila noastră am adus-o de la Geneva. Locuința e aproape la marginea Parisului, la sud, în apropiere de parcul Mont-

* au deuxième au-dessus de l'entresol, adică cum ar fi la noi, în Rusia, etajul patru, porte à droite (— intrarea din dreapta. — Nota trad.).

souris. Domnește aici o liniște ca în provincie. E foarte departe de centru, dar în curînd vom avea la doi pași de noi metroul — tren electric subteran — și în general avem mijloace de comunicație. Deocamdată ne simțim destul de bine în acest oraș.

Salutări de la toți ai noștri ! Sărut-o pe mama pentru mine !

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, *V. Ulianov*

Pe Purișkevici să nu-l scoți *. Sînt de acord să atenuați celelalte cuvinte de ocară, precum și expresiile necuviincioase. Expresia „și l-a asociat mintal pe bunul dumnezeu» va trebui înlocuită cu : «și-a asociat mintal... — ca să ne exprimăm mai blînd — noțiuni religioase» sau ceva în genul acesta **.

Trimisă la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția» nr. 1*

Se tipărește după manuscris

177

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

24. Rue Beaunier. Paris (XIV-me)

24. XII. 1908

Dragă Aniuta ! Am primit azi scrisoarea ta în legătură cu corecturile și mă grăbesc să-ți scriu aceste cîteva rînduri, deși în scrisoarea precedentă ți-am înlăturat, cred, nedumerirea. N-am cerut și nici nu cer să mi se trimită corecturile pentru ca eu să fac corectura aici, adică voi să așteptați pînă ce o să vină corecturile făcute de mine. Eu te rog să-mi trimiți corecturile *pentru orice eventualitate*, adică fie pen-

* Vezi *V. I. Lenin. Opere complete*, vol. 18, București, Editura politică, 1963, p. 203. — *Nota red.*

** *Op. cit.*, p. 73.

tru ca eu să vă pot comunica erorile de tipar și modificările mai importante, fie pentru a opri telegrafic — în caz de extremă necesitate — tipărirea lucrării etc., fie, în sfârșit, pentru a avea măcar un text imprimat în eventualitatea unor cazuri puțin probabile.

De aceea te rog să ceri să se scoată două rînduri de pagini din *prima* corectură (sau din a doua, sau — mai bine chiar — și din prima și din a doua) ; pe unul îl vei citi tu, iar cel de-al doilea îmi va fi expediat *îndată* mie, fără a ține în loc pe cineva. Acest lucru este, cred, *întru totul* posibil pentru editor, întrucît nu voi provoca nici cea mai mică întrerupere dacă nu va fi absolută nevoie. Dacă scoaterea a două rînduri de pagini de corectură implică cheltuieli (ceea ce nu e de presupus, și *noi* nu trebuie să ridicăm această chestiune), sînt de acord să le suport eu.

Dacă îmi veți trimite regulat *prima* corectură, nu se va produce *niciodată* o întîrziere de o săptămîină, căci trebuie să treacă cîteva zile pînă să se facă corectura definitivă și să se ajungă la tipărirea colii (efectuarea primei și, apoi, a celei de-a doua corecturi, paginația, tipărirea). Editorul minte cînd spune că aceasta ar provoca o *întîrziere de o săptămîină*.

Pentru eventualitatea unei opriri a tipării, stabilesc de pe acum limbajul pe care-l voi folosi în telegramă. Voi scrie : arrêtez 12 sau 65 etc. ; în acest caz, arrêtez va însemna : opriți tipărirea, adică așteptați corectura autorului, iar cele două cifre vor însemna : prima — capitolul, iar cea de-a doua — paragraful (12 = cap. 1, § 2 ; 65 = cap. 6, § 5 etc.). Repet, voi opri tipărirea numai în caz de extremă nevoie.

Titlurile paragrafelor ar fi mai bine să fie culese, dacă se poate, nu cu caractere grase, ci cu petit sau cursive. Dar asta, firește, nu prezintă prea mare importanță.

Nu s-a pierdut cumva o scrisoare cu completări și mici modificări ? În privința lui E. Becher ai primit modificările și completările trimise *, asta se vede din scrisoarea ta, dar înainte de asta a mai fost o scrisoare cu modificări.

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 18, București, Editura politică, 1963, p. 303—304. — *Nota red.*

Sînt foarte bucurosi cã treaba merge repede. Asta e principalul.

Sãrutãri mamei.

Cu o caldã strîngere de mînã, al tãu, *V. Ulianov*

Toți ai noștri vã trimit salutãri. Am început sã ne obișnuim cu viața de aici.

Trimisã la Moscova

*Publicatã pentru prima oarã în 1930,
în revista
„Proletarskãa Revoliuția“ nr. 1*

Se tipãrește dupã manuscris

1909

178

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

6. II. 1909

Dragă Aniuta ! Ieri ți-am scris o scrisoare în care-ți spuneam că am pierdut orice speranță să mai primesc corecturile, iar azi dimineață mi-au venit primele dintre ele ! Îți trimit lista erorilor de tipar găsite (în general sînt puține), pentru orice eventualitate ; m-ar interesa, de asemenea, să știu dacă va merge repede și va ajunge la timp. Cît despre corecturile propriu-zise, prefer să nu ți le retrimis *.

Multe sărutări mamei.

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, V. U.

Toți ai noștri vă trimit salutări. Acum ne pregătim să mergem împreună cu Maneașa la teatru, la un spectacol rusesc. Se joacă „Zilele vieții noastre“ de Andreev.

Trimisă din Paris la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 1*

Se tipărește după manuscris

* În scrisoarea lui Lenin urmează aici lista erorilor de tipar găsite. — *Nota trad.*

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Dragă Aniuta ! Ieri ți-am trimis o telegramă și azi am primit răspunsul ²⁶². Maneașa a vrut și vrea neapărat să plece îndată, dar acum a consimțit, pare-se, să aștepte o scrisoare. Cum se simte mama ? Am citit scrisoarea lui Mitea și *îl rog să ne scrie* acum regulat ; el, ca medic, e mai în măsură să știe cum evoluează boala, mai ales după consultul cu specialiștii, și *îl rog foarte mult* să ne informeze *cît mai des*, fie și prin scrisori oricît de scurte. În ce privește corectura, te rog stăruiitor să găsești pe cineva s-o facă în locul tău ; ar fi absolut inuman să te împovărez cu munca asta în asemenea împrejurări. Ai acolo manuscrisul, angajează deci pe careva dintre studenți etc. (sau prin intermediul „scriitorului“ * etc.) pentru ultima corectură, dă-i adresa mea și, rogu-te, nu te mai ocupa cu corectarea greșelilor. Și așa ți-e destul de greu... Multe sărutări mamei. Toți ai noștri vă trimit salutări cordiale.

Mark nu vrea să plece înainte de expirarea termenului ; spune că, oricum, tot nu i se va permite să stea în capitală pe asemenea vremuri.

Cu o caldă strângere de mîină, al tău, *V. Ulianov*

Scrisă la 16 sau 17 februarie 1909
Trimisă din Paris la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr 1

Se tipărește după manuscris

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Dragă Aniuta ! Ți trimit modificările la corecturile primite de mine astăzi. Am primit :

(α) pag. 97—112 paginate.

(β) șpalturile 81—97 (pag. 302—364 de manuscris) nepaginate.

* I. I. Skvorțov-Stepanov, care a acordat un mare sprijin la editarea cărții „Materialism și empiriocriticism”. — *Nota red.*

Dar între unele și celelalte există un gol: textul paginat se termină la pag. 274 de manuscris (mai sînt și pag. 274 a, 274 e), iar șpalturile încep de la pag. 302. Prin urmare, lipsesc circa 27 de pagini de manuscris!! Nu cumva lipsește o întreagă coală paginată? Poate a căzut din banderolă? Sau poate că din eroare n-a fost expediată sau tipografia a omis să ți-o dea? *Te rog foarte mult să-mi trimiți corecturile acestor pagini omise (de la pag. 274 pînă la pag. 302 din manuscris) și, în orice caz, trebuie luate măsuri ca acest text să nu fie omis la paginare sau la tipărire. Paginile lipsă conțin lucruri deosebit de importante pentru mine și pentru cartea mea.*

Iată încă o descriere, mai exactă, a paginilor omise, făcută după manuscrisul meu. Ultimele cuvinte din fila 112 paginată sînt: „Aceleste forțe active trebuie“. În manuscris ele se află la pag. 274, sau 274 a, sau 274 b. După aceste cuvinte începe partea care lipsește, și anume de la pag. 274 a la pag. 302, pînă la cuvintele: „să continuăm însă citatul din Bazarov“ inclusiv, adică pînă la rîndul 3 de sus inclusiv. Asta e tot ce lipsește ²⁶³.

Mai e în șpalturi o greșeală sau, mai bine zis, nu o greșeală, ci ceva care ar putea genera o greșeală la paginarea lucrării: în șpaltul 88, cele 17 rînduri de jos [începînd cu cuvintele: „a fost spus de Hegel“ (pag. 14, ediția a patra germană) etc.] [pag. 338 din manuscris] trebuie să fie puse la sfîrșitul șpaltului 89.

Cu alte cuvinte, la cules, după cuvintele: „experienței religioase“ (rîndul 18 de jos din șpaltul 88, rîndul 6 de sus la pag. 334 din manuscris) vin cuvintele: „a fost spus de Hegel“ (pag. 14 etc.), adică pag. 338, rîndul 7 de sus. Trebuie urmărit cu atenție ca la paginație să nu se facă vreo greșeală.

Te rog stăruitor ca pentru ultima corectură (și pentru corespondența cu mine) să angajezi pe cineva care cunoaște limbi străine. Să ia Mitea o sută de ruble, să se ducă

la „scriitor“ și să-l angajeze * chiar pe el sau pe cineva recomandat de el pentru ultima citire a corecturilor și pentru asigurarea legăturii cu mine. Acest lucru *trebuie* făcut, căci ție, *fără îndoială*, numai de corectură nu-ți arde acum, și nu vei face decât să te căznești și să te chinuiești fără rost. *Te rog stăruitor să faci numaidecît așa cum îți spun eu.*

Ți-am scris ieri și eu și Maneașa. Multe sărutări mamei. „Un peu mieux“ — e prea vag...²⁶⁴. Scrieți-ne.

Cu o caldă strângere de mână, al tău, V. U.

P.S. Trimite-mi, te rog, imediat și *colile deja tipărite*, întrucît vreau să întocmesc o erată. Asta e foarte important, căci în felul acesta vom reuși să îndreptăm cîte ceva chiar și după tipărirea întregii cărți **.

*Scrisă la 17 sau 18 februarie 1909
Trimisă din Paris la Moscova*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia“ nr. 1*

Se tipărește după manuscris

181

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Dragă Aniuta! Am primit aseară scrisoarea ta cu cele cîteva rînduri adăugate de scumpa noastră măicuță. Maneașa și noi toți ne-am bucurat nespus de mult. Maneașa parcă a înviat azi și s-a dus la plimbare cu Mark, căci azi e mardî gras²⁶⁵, și francezii își fac de cap. Sărut-o cu mult drag pe mama pentru mine și pentru noi toți. Avem toate speranțele că de aci înainte va merge spre bine.

Am primit astăzi corectura colilor 8 și 9 (pag. 113—144) și am constatat cu multă plăcere că nu lipsește nimic și că șpalturile nu s-au încurcat (cum ți-am scris ultima oară, cînd *nu văzusem* încă textul paginat; apropo, tu îmi trimiți

* asta e o treabă de 2—3 ore.

** În scrisoarea lui Lenin urmează aici o listă cuprinzînd 86 de erori de tipar.
— Nota trad.

banderola nelegată cu sfoară, și de aceea unele pagini și chiar coli întregi ar putea ușor să cadă afară din ea).

Corectura acestor două coli este în general foarte bună, ceea ce mă bucură mult. Totuși nu mă pot decide să renunț la rugămintea de a angaja un corector (după cum ți-am scris în scrisoarea precedentă), căci mă tem că în timpul cât mama e bolnavă îți e nespuse de greu să consacrî atîta timp unei îndeletniciri atît de plictisitoare, să-ți concentrezi atenția asupra ei.

Îți trimit erorile găsite în colile 8 și 9 (pag. 113—144 de tipar). Cînd va începe *tipărirea* colilor, te rog insistent să mi le trimiți începînd cu coala 1, ca să pot întocmi o listă a erorilor de tipar care trebuie menționate într-o erată. Încă o dată, multe sărutări mamei.

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, *V. Ulianov*

Doar o singură greșeală schimbă sensul :

- (1) la pag. 126, rîndul 16 de sus, lipsește un *н*
- (2) la fel și la pag. 138, rîndul 20 de jos *.

*Scrisă la 23 februarie 1909
Trimisă din Paris la Moscova*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 1*

Se tipărește după manuscris

182

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Anna Ilinicina Elizarova, Hamovniki,
stradela Obolenski, casa Boldîrev, nr. 5/7, apart. 30
Russie. Moscou

2. III. 1909

Dragă Aniuta ! Am primit aici scrisoarea ta și pe a lui Mitea, pentru care vă mulțumesc foarte mult. Așa cum ți-am

* În scrisoarea lui Lenin urmează aici o listă cuprinzînd 56 de erori de tipar.
— *Nota trad.*

scris și de la Paris, ultima corectură a fost excelentă. Dacă mama se simte mai bine și tu nu ești prea obosită, nu mai insist, desigur, să dai să faci altcineva corectura. Dar nu te simți istovită ? Din scrisoarea lui Mitea am aflat cu bucurie că mama se simte mai bine. În sfârșit ! Cred însă că boala a sleit-o rău de tot. Trimite-mi, te rog, corecturile — ca și pînă acum — nu numai paginate, ci și nepaginate (nu e nici o nenorocire că fac o corectură în plus ; e mai bine așa, vor fi mai puține greșeli). Trimite-mi numai decît la Paris și colile tipărite.

Eu mă aflu la Nisa, la odihnă. E splendid aici : soare, cald, uscat, mare sudică. Peste cîteva zile mă întorc la Paris. Calde îmbrățișări mamei și multe salutări la toată lumea.

Al tău, V. U.

Trimisă din Nisa

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 1*

Se tipărește după manuscris

183

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

9. III. 1909

Dragă Aniuta ! M-am înapoiat aseară la Paris (după o reconfortantă odihnă la Nisa) și am citit scrisoarea ta din 16 crt.

Îți trimit corecturile la colile 10 și 11. Importante sînt numai două din ele. Titlul cărții lui Bogdanov este „Empiriomonism”, și nu „Empiriocriticism”. Această eroare trebuie *neapărat* menționată în erată, dacă e prea tîrziu pentru a fi îndreptată * (nu știu dacă ai primit vreo carte poștală din Nisa, de unde ți-am trimis două ; într-una din ele ți-am semnalat această eroare). Cealaltă e la pag. 170, rîndul 9 de sus : în citatul din Plehanov, cuvîntul „aceasta” e de prisos.

* Această eroare a fost trecută în erata de la sfîrșitul cărții. — *Nota red.*

Cît privește despoavărarea ta de corectură, faci foarte bine că iei toate măsurile necesare în acest scop, căci e nespuse de greu să îmbini o muncă atît de migăloasă și de plicticoasă cu îngrijirile de care are nevoie mama. Mă mir chiar că în asemenea condiții de muncă ultimele corecturi au putut fi atît de bune.

Lucrul cel mai important pentru mine este ca această carte să apară cît mai curînd. Văd că prea tărăgănează tipărirea ei. Barem de-ar apărea la 15 martie stil vechi; altfel ar fi o adevărată nenorocire! În ce privește daunele convenționale, nu știu dacă le pot pretinde editorului. Mă îndoiesc. Și face oare să stric definitiv relațiile cu el? Nu face.

De ce n-am mai primit corecturi în ultimele zile? Poate pentru că în urma plecării mele ai încetat să le mai trimiți? Sper că aceasta e cauza, și nu vreo întîrziere la tipografie și la cules. Acum te rog să-mi trimiți totul.

Din scrisoarea lui Mitea văd că, în sfîrșit, sănătatea mamei merge spre îndreptare. Multe sărutări mamei și salutări cordiale la toată lumea!

Al tău, V. U.

P.S. Nu atenua, te rog, pasajele îndreptate împotriva lui Bogdanov și a obscurantismului religios al lui Lunăcearski. Relațiile cu ei sînt definitiv rupte. N-are rost să atenuiez, nu merită.

P.S. Mii de mulțumiri „scriitorului“ pentru ajutorul făgăduit. Mi se pare că el este totuși un marxist adevărat, iar nu „marxist de o clipă“, ca atîția alții. Cînd apare cartea, să-i oferi imediat, în numele meu, un exemplar*.

Trimisă din Paris la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 1

Se tipărește după manuscris

* În scrisoarea lui Lenin urmează aici o listă cuprinzînd 21 de erori de tipar, cu mențiunea: „Corecturi la colile 10 și 11 (pag. 145—176)“. — Nota trad.

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

12. III. 1909

Dragă Aniuta ! Am primit azi colile curate 1—9 și coala 13. „Curate“, adică pe hirtie bună și, pare-se, deja trase, dar purtând, în partea de sus a fiecărei coli, ștampila „corectură“ (pusă de tipografie), al cărei rost nu mi-e clar.

Oricum ar fi, fie că sînt coli de corectură sau coli deja trase, în orice caz trebuie să spun că alineatele încurcate au fost puse la locul lor și că în *general* aceste coli curate se prezintă cît se poate de bine. Un singur lucru și numai el mă mai interesează acum : *grăbirea* apariției cărții, și rog să se facă tot ce e necesar în acest scop. Acum lucrurile s-au aranjat perfect, corectura merge foarte bine, așa că e cazul să dați zor cu orice preț, căci s-a produs o întârziere mult prea mare, inadmisibilă. De aceea, dacă intervine ceva care te face să întârzi din nou, angajează imediat un corector auxiliar (dacă n-ai angajat încă).

Îți trimit o listă de erori *necorectate*, dar indicate în corecturile mele anterioare ; ea se referă numai la colile 6—9 și 13 (pentru primele cinci coli îți voi trimite o asemenea listă mâine sau poimâine, căci le-am dat cuiva și trebuie mai întîi să le cer înapoi).

Aceste erori trebuie neapărat introduse în erată, la sfîrșitul sau la începutul cărții, căci *sînt* printre ele unele care denaturează sensul. În general însă ele sînt *atît de puține*, că în *nici un caz* nu face ca din pricina lor să întârzie apariția cărții.

Colile 10, 11 și 12 paginate (pag. 145—192) nu le-am primit încă ; de aceea erata la aceste coli va fi trimisă separat. Eu indic precis : erata *la cutare* coli paginate. Nu mai așteptați de la mine ultima erată, ci publicați neapărat cartea cu această listă a mea, sub titlul : *erori de tipar observate*.

Cea mai importantă e la pag. 126, rîndul 16 de sus. ¶

Multe sărutări mamei !

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, V. U.

P.S. *Te rog să nu atenuezi nimic* din pasajele îndreptate împotriva lui Bogdanov, *Lunacearski* et Co. Nu pot atenua. Ai scos pasajul în care arătăm că Cernov e un adversar „mai onest” decât ei și n-ai făcut bine. Nuanța nu mai este aceeași. Luată în ansamblu, acuzațiile mele nu mai concordă între ele. Ceea ce vreau să arăt e că machiștii noștri sînt dușmani lași și neonești ai marxismului în filozofie ²⁶⁶ *.

Trimisă din Paris la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 1*

Se tipărește după manuscris

185

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

21. III. 1909

Dragă Aniuta ! Aici — după cum ai aflat, probabil, din ziare — sînt în grevă salariații de la poștă ²⁶⁷. Comunicațiile poștale sînt foarte neregulate. Nu primesc nici un fel de corecturi (după cele 13 coli paginate n-am mai primit nimic).

Îți trimit, pentru orice eventualitate, o scrisoare recomandată și te rog să-mi răspunzi *tot printr-o recomandată*.

1) Îți trimit erata la colile 1—5.

2) Îți trimit o modificare la pag. 630 din manuscris **.

3) Te rog foarte mult să treci în *erată* : nota de la începutul paragrafului 6 din capitolul al III-lea (paragraful despre libertate și necesitate).

În loc de : nu numai zîmbete
trebuie : dezgust, și nu zîmbete.

E o modificare absolut necesară, căci altfel rezultă o denaturare a ideii mele : eu nu găsesc nimic hazliu în cochetarea cu religia, ci o găsesc pur și simplu mîrșavă.

Ți-am mai scris că te rog să nu atenuezi în nici un caz pasajele îndreptate împotriva lui Bogdanov și Lunacearski, în a doua jumătate a cărții ; sper că ai primit aceste scri-

* În scrisoarea lui Lenin urmează aici o listă cuprinzînd 28 de erori de tipar, cu mențiunea : „Erată la colile 6—9 (pag. 81—144)” și una cuprinzînd 6 erori de tipar, cu mențiunea : „Erată la coala 13 (pag. 193—208)”. — *Nota trad.*

** Această modificare nu s-a păstrat. — *Nota red.*

sori. [Îți atrag atenția să *nu* scoți pasajul cu „Purișkevici“ și alții în paragraful consacrat criticii kantianismului!]

Am primit o carte poștală de la Mark. Cum merge con-valescența mamei? Sărut-o cu drag pentru mine. Ai noștri de aici sînt sănătoși cu toții și vă trimit salutări.

Al tău, V. U.

22. III. 1909. Astăzi s-a comunicat că greva salariaților de la poștă a luat sfîrșit. Eu îți trimit totuși scrisoarea recomandată și te rog să-mi răspunzi și tu tot printr-o recomandată; aceasta pentru mai multă siguranță!*

Trimisă din Paris la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția” nr. 1

Se tipărește după manuscris

186

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Dragă Aniuta! Chiar acum am primit scrisoarea ta recomandată din 7. III, pentru care îți mulțumesc foarte mult.

Vestea că măicuța noastră dragă se simte mai bine și nu mai stă mereu în pat ne-a bucurat nespuse de mult. Îi trimit multe, multe sărutări.

Ce face Mark? Ai vești de la el?

Greva de aici a încetat definitiv. În sfîrșit! Altfel, această splendidă acțiune proletară ne stînjenea serios în treburile noastre literare...

Nici pînă azi *n-am primit* corecturile și colile paginate trimise de tine. N-am citit decît colile 1—9 (pag. 1—144) și 13 (193—208). Corecturile nu le-am citit decît pînă la cap. III, începutul § 6.

Poștașul ne dă, ce-i drept, speranțe că les sacs de Russie **, care n-au fost desfăcuți în timpul grevei, vor fi desfăcuți

* În scrisoarea lui Lenin urmează aici o listă cuprinzînd 26 de erori de tipar, cu mențiunea: „Erată la colile 1—5 (pag. 1—80)”. — *Nota trad.*

** — sacii poștali sosiți din Rusia. — *Nota trad.*

azi-mîine și conținutul lor va fi distribuit. Dar nu vreau să-mi fac iluzii.

În orice caz sînt foarte bucuros că treaba merge bine și colile 19 și 20 au și fost paginate, ceea ce înseamnă că ne apropiem de sfîrșit. Mi-am tocit nervii tot așteptînd apariția acestei cărți, a cărei tipărire durează atît de mult.

Îți trimit o completare. Nu face ca din cauza ei să în-tîrzie apariția cărții, dar dacă mai e timp, plaseaz-o la sfîrșit, după încheiere, cu alte caractere, cu petit de pildă. Consider că e foarte important să-l opunem pe Cernîșevski * machiștilor.

Sînt, firește, de acord să ți se pună la dispoziție 50 de exemplare.

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, V. Ul.

Scrisă la 23 sau 24 martie 1909

Trimisă din Paris la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1930,

în revista

„Proletarskaia Revoliuția” nr. 1

Se tipărește după manuscris

187

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

26. III. 1909

Dragă Aniuta ! Am primit astăzi colile paginate 15—18 și-ți trimit erata, care *trebuie* dată la sfîrșitul sau la începutul cărții.

Dintre colile „curate”, adică, *probabil*, trase (deși poartă ștampila — inexplicabilă pentru mine — „Corectură”), am primit *n u m a i* colile 1—9 și 13. Te rog insistent să-mi trimiți și celelalte coli curate, adică deja trase.

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 18, București, Editura politică, 1963, p. 377—380. — Nota red.

Scrie-mi cînd crezi că o să apară cartea. Multe sărutări mamei.

Al tău, V. U. *

Trimisă din Paris la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția” nr. 1*

Se tipărește după manuscris

188

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

5. IV. 1909

Dragă Aniuta ! Ieri am primit colile paginate 14—20, pag. 209—320, pe care le am acum în fața mea [mai am de primit doar o singură coală, a 10-a, adică pag. 177—192], iar astăzi mi-au sosit șpalturile 226—234 (pag. 784—809 din manuscris).

Îți trimit erata la coala 14 (pag. 209—224) ; — la celelalte coli ți-am trimis deja eratele, precum și modificările în șpalturi. Aici este propriu-zis o singură modificare importantă de făcut : în șpaltul 234 (la sfîrșitul primului alineat din § 7 : „Un fizician idealist“ rus) [în manuscris la pag. 809] s-a cules „gînditorul materialist V. I. Vernadski“, ceea ce denaturează complet sensul. Trebuie : „gînditor și naturalist etc.“²⁶⁸

Dacă e prea tîrziu pentru îndreptarea acestei erori, ea trebuie neapărat introdusă în erată, ca o eroare care denaturează sensul.

Apoi, ca răspuns la întrebarea ta „unde să introducem pag. 802 a și 802 b și unde sînt aceste pagini ? În manuscris lipsesc“, îți comunic că ți le-am trimis separat (din Geneva) și că trebuie inserate ca notă de subsol la cuvîntul „obiectului“ din rîndul 7 de sus al alineatului (din § 6) care începe cu cuvintele „Rey s-a încurcat pentru că“ etc. (în șpalturi la pag. 232, iar în manuscris la pag. 802) **.

* În scrisoarea lui Lenin urmează aici o listă cuprinzînd 13 erori de tipar, cu mențiunea : „Erată la colile 15—18 (pag. 225—288)“. — *Nota trad.*

** Această notă a fost inserată (vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 18, București, Editura politică, 1963, p. 311). — *Nota red.*

Pentru orice eventualitate (adică pentru eventualitatea că n-ai primit aceste inserțiuni * trimise separat), ți le trimit din nou. Se înțelege că *nu merită* ca din cauza lor să întârzie tipărirea cărții. Dar, pe cât se pare, „însăși” apariția cărții e târăgănată de editor pînă la sfîntul-așteaptă... la nesfîrșit. E limpede că n-o să apară nici de paști !...

Mamei îi trimit multe sărutări și vă doresc la amîndouă să ajungeți cît mai degrabă în Crimeea.

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, V. U. **

Trimisă din Paris la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția” nr. 1

Se tipărește după manuscris

189.

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

6. IV. 1909

Dragă Aniuta ! Ieri ți-am trimis o scrisoare cu erata la coala 14 și cu două inserțiuni. Sper că ai primit-o.

Azi dimineață am primit colile *curate* 10, 11 și 12 și coala paginată 21.

Îți trimit o listă de erori de tipar care *trebuie neapărat* introduse în erata din carte.

Tare rău îmi pare că sînt nevoit să-ți trimit eratele atît de dispart (vezi P.S.) : mă tem să nu se fi rătăcit cumva vreuna din ele. Ar fi bine, poate, ca pe măsură ce le primești să le lipești cap la cap, pentru a le preda la tipografie pe toate o dată.

În ce privește banii, te rog să-mi trimiți îndată (am nevoie de bani acum) ; cel mai bine ar fi să mi-i trimiți prin intermediul unei bănci, și anume prin „*Crédit Lyonnais*”. Ca să nu mi se rețină aici prea mult pentru schimb, ar fi

* Am o copie a acestei inserțiuni (nota de la pag. 802), scrisă pe aceeași foaie cu o altă inserțiune (sfîrșitul § 7, la pag. 812 din manuscris). S-au pierdut amîndouă, probabil, și de aceea ți le trimit din nou. Nici una din ele *nu merită* ca din cauza ei să întârzie tipărirea cărții.

** În scrisoarea lui Lenin urmează aici o listă cuprinzînd 6 erori de tipar, cu mențiunea : „Erata la coala 14 (p. 209—224)”. — *Nota trad.*

mai bine să-i preschimbi în franci la Moscova și să trimiți apoi întreaga sumă, în franci, la Paris, la „Crédit Lyonnais“, Agence Z, 19, Avenue d'Orléans, pentru d-l Ulianov (W. Oulianoff), cont curent nr. 6 420.

Acesta e mijlocul cel mai bun. Nu face să-i trimiți printr-o ocazie, iar dacă procedezi așa cum îți scriu, trebuie numai să păstrezi chitanța ; nu-i nevoie să trimiți nici un fel de cekuri.

Vă doresc din suflet, ție și mamei, să plecați cât mai curînd din Moscova. Mama trebuie să meargă în Crimeea ca să se odihnească și să se întrezeze. O sărut cu mult, mult drag. Salutări la toată lumea.

Al tău, V. U.

P.S. Cu aceasta ți-am trimis eratele la *toate cele 21 de coli*, și anume : la colile curente 1—18 și la colile paginate 19—21. Te rog să verifici dacă le ai pe toate și să-mi comunicî. Dacă s-a pierdut vreuna, ți-o voi trimite din nou *.

Trimisă din Paris la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 1

Se tipărește după manuscris

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

18. IV. 1909

Dragă Aniuta ! Am primit astăzi coala 22 paginată (pag. 337—352). Are foarte puține greșeli. Îți trimit lista lor **.

În privința apariției cărții, aș vrea să-ți fac două rugămînți importante.

1) Din experiența lunii trecute văd că editorul și tipograful sînt în stare să tărăgăneze la infinit chiar și cele 4—5 coli care au mai rămas. Or, pentru mine este *extrem* de im-

* În scrisoarea lui Lenin urmează aici o listă cuprinzînd 16 erori de tipar cu mențiunea : „Erată la colile 10—12 (p. 145—192)* și 4 erori de tipar cu mențiunea : „Erată la coala 21 (p. 321—336)*. — Nota trad.

** Această listă nu s-a păstrat. — Nota red.

portant ca această carte să apară cât mai curînd. De apariția ei se leagă la mine nu numai îndatoriri publicistice, ci și serioase îndatoriri politice²⁶⁹. De aceea te rog foarte stăruitor să-ți angajezi neapărat (sau să angajezi pentru „scriitor“, dacă îi predai lui lucrarea) un ajutor special care să țină legătura cu tipografia și să urgenteze operațiile. Cu 15 ruble pe săptămîină vei găsi ușor, cred, un student care să se ocupe de treaba asta : pentru un asemenea post se vor găsi candidați cu duimul. Promite-i o recompensă* de vreo 20 de ruble dacă lucrarea va apărea pînă la 10. IV. El va trebui să meargă la tipografie, să ducă acolo corecturile, să-ți aducă înapoi, *fără întîrziere*, textul cu greșelile scoase, să urmărească *zi de zi* mersul operațiilor etc. Face să cheltuiești o sută de ruble pentru asta. Fă neapărat acest lucru sau roagă-l pe „scriitor“ să-l facă el, căci pentru mine ar fi o *adevărată catastrofă* dacă apariția cărții ar fi tărăgănată pînă în a doua jumătate a lunii aprilie.

2) Ți-am trimis erata la toate colile (1—22). Insistă la tipografie să culegă *imediat* această erată și să-mi trimită corectura ; e timp suficient pentru asta și e ceva foarte important pentru mine, deoarece cartea trebuie să iasă într-o formă îngrijită.

Cu o strîngere de mînă, al tău, V. U.

Multe sărutări mamei !

Trimisă din Paris la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 1*

Se tipărește după manuscris

191

CĂTRE M. A. ULIANOVA

21. V. 1909

Dragă măicuță ! Îți mulțumesc din inimă pentru scrisoarea ta din 25. IV. Ne-am bucurat nespuse de mult aflînd

* E limpede că, cu obiceiurile de la noi, fără șperț n-ai să obții nimic. Să i se dea paginatorului 10 ruble dacă va asigura apariția cărții pînă la 10. IV ; trebuie să interviți la tipografie *peste capul* editorului.

că v-ați instalat în Crimeea și că, în sfârșit, vei avea posibilitatea să te odihnești cât de cât ca lumea. În privința Maneașei pot să-ți comunic că s-a înscris la examene²⁷⁰ și acum tocește de zor. Trebuie să așteptăm rezultatele : peste câteva săptămîni se va ști dacă a reușit să intre. Nu mă îndoiesc că va reuși, deoarece muncește extrem de conștiincios. E pe deplin sănătoasă acum. Din cînd în cînd o mai scoatem totuși la plimbare ; nu de mult am luat-o cu noi la pădurea Clamart, la cîtiva kilometri de Paris, unde este un aer minunat.

Se înțelege că cel mai bine ar fi dacă ar rămîne și peste iarnă aici și am sta cu toții împreună. De îndată ce va termina cu examenele, va trebui să aranjăm și asta. Vara (pe la sfârșitul lui iunie sau începutul lui iulie, cred) vom pleca la odihnă și o vom lua cu noi, iar apoi, la toamnă, te va aștepta pe tine aici și cu toții ne vom instala de minune la Paris.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc odihnă plăcută. Ai noștri sînt sănătoși cu toții și vă trimit salutări.

Al tău, V. U.

P.S. Multe salutări Aniutei. Am primit cartea²⁷¹. E tipărită în condiții admirabile. Numai de preț se plînge toată lumea (2 ruble și 60 de copeici), dar asta, se înțelege, e vina editorului !

*Trimisă din Paris la Alupka
(Crimeea)*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

V. I. LENIN ȘI N. K. KRUPSKAIA
CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

26. V. 1909

Dragă Aniuta ! Am primit scrisoarea ta cîteva zile după ce i-am trimis mamei o scrisoare la Alupka.

Am primit cartea și gădesc că este editată în condiții bune. În partea de la sfârșit sînt tot atîtea erori de tipar cît și în partea de la început, și se vede că corectorul nu cunoaște limbi străine (bunăoară, este denaturată pînă la ridicol expresia engleză „A new name for old ways of thinking“ *)²⁷², dar asta e ceva inevitabil și lipsit de importanță. În general, sînt mulțumit de felul cum a fost tipărită cartea. În ceea ce privește prețul însă, toată lumea se plînge că e mare, și pe bună dreptate. Pe viitor va trebui neapărat să stipulăm în contract nu numai numărul de exemplare, ci și prețul. Dar pe mine editorul m-a strîns cu ușa, și oricum aș fi acceptat *orice* condiții, numai să-mi tipărească lucrarea.

Editorul nici pînă acum nu mi-a trimis banii. Încep să mă tem că o să mă tragă pe sfoară²⁷³. I-am scris lui Peres. Scrie-i, te rog, și tu editorului: au trecut 3—4 săptămîni, și el a promis că într-o săptămîină mi-i va trimite. (Pentru restul de bani trebuie să iei neapărat o poliță.) Cele 500 de ruble depuse pe libretul de economii te rog să mi le trimiți mie („Crédit Lyonnais“, Agence Z, Avenue d'Orléans, 19. Mr. Oulianoff. Cont curent nr. 6 420), fiindcă pe editor nu mă pot bizui.

La noi lucrurile merg prost de tot: se va produce, probabil, eine Spaltung **; sper că peste o lună, o lună și jumătate îți voi putea trimite știri mai amănunțite în această privință. Deocamdată nu putem decît să facem presupuneri²⁷⁴.

Maneașa tocește de zor. E sănătoasă și sînt sigur că va lua examenul. Ce va face după aceea, nu știu. Mi se pare că vrea să plece acasă.

Noi nu ne-am hotărît încă unde și cînd să plecăm la mare²⁷⁵. Dar ne ducem neapărat vara asta.

Multe sărutări mamei.

Cu o caldă strîngere de mîină, al tău, *V. Ulianov*

Dragă Anea, în ultima ta scrisoare mă întreb de ce nu-ți scriu. Toată iarna asta am avut o dispoziție sumbră, mi-am

* Pesemne că Stepanov n-a controlat de loc...

** — o sciziune. — *Nota trad.*

pierdut vremea fără nici un rost, n-am avut chef de lucru, și de aceea nu am fost în stare să scriu. Dacă Maneașa nu v-ar fi scris despre Volodea, iar Volodea despre ea, firește că v-aș fi scris eu amănunțit despre amîndoi, cum făceam înainte, dar așa nu prea am ce să scriu ; ducem o viață retrasă. De fiecare dată i-am rugat să vă trimită salutări din partea mea, dar probabil că n-au făcut-o. În curînd îți voi scrie mai amănunțit, iar pînă atunci vă trimit multe sărutări ție și scumpei noastre Maria Aleksandrovna din partea mamei și a mea.

A voastră, *Nadea*

*Trimisă din Paris la Alupka
(Crimeea)*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția” nr. 1*

Se tipărește după manuscris

193

CĂTRE D. I. ULIANOV

Dragă Mitea ! Maneașa ți-a scris despre boala ei. Aș vrea să mă sfătuiesc și eu cu tine. Doctorii au găsit că are o inflamație a apendicelui — apendicită (parcă așa-i zice, nu ?). Am consultat un foarte bun chirurg de aici, care a confirmat diagnosticul. El opinează pentru operație. Toți spun că această operație nu este periculoasă și că vindecă radical.

Acest chirurg (dr. Dubouchez) este foarte apreciat de toată lumea. Nu de mult a operat (tot de apendicită) pe soția unui prieten al meu, operația a reușit foarte bine ; pacienta n-a pierdut decît oțiva stropi de sînge ; după 8 zile a început să se dea jos din pat. Clinica e bună.

Criza de acum nu este acută. Maneașa *nu* face febră și nici nu are dureri prea mari. Te rog să-mi răspunzi *imediat* : eu înclin spre operație, dar fără avizul tău mă tem să iau o hotărîre. *Răspunde-mi imediat.*

Că aici operația se va face în bune condiții, nu încapă nici o îndoială. Medicul este de părere ca ea să nu plece nicăieri înainte de a-și face operație.

Mamei nu-i scriu, căci nu vreau s-o alarmez degeaba. Nu e nici un pericol ; Maneașa nici măcar nu stă tot timpul

culcată. Și nici Aniutei nu-i scriu, ca nu cumva să citească și mama scrisoarea.

Scrie-i, te rog, lui Mark și — prin el (dacă se poate în așa fel încît să n-o speriem pe mama) — Aniutei. Dar poate că ar fi mai bine să nu le scrii de loc celor din Crimeea, ca să nu-i alarmezi.

Așadar, aștept răspuns ; sîntem sfătuiți să grăbim operația și s-o facem aici. Ești și tu de aceeași părere ?

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, *V. Ulianov*

Adresa : Mr. Wl. Oulianoff. 24. Rue Beaunier. 24. Franța. Paris (XIV).

*Scrisă la sfîrșitul lunii iunie —
începutul lunii iulie 1909
Trimisă la gara Mihnevo,
județul Serpuhov, gubernia Moscova
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

194

CĂTRE M. A. ULIANOVA

19. VII. 1909

Dragă măicuță ! Am primit astăzi ilustrata pe care mi-ai trimis-o din Crimeea (era pusă într-un plic care avea un colț tăiat, ceea ce ne-a mirat foarte mult : să-l fi tăiat tu, sau poate cei de aici, la poștă ?).

Mă întrebi de banii pentru Maneașa. Ți-am răspuns la scrisoarea ta precedentă, dar nu imediat (atunci noi tocmai ne mutam în altă locuință), așa încît cartea ta poștală și răspunsul meu s-au încrucișat pe drum.

I-am oferit Maneașei bani, căci bani am, dar ea refuză categoric să primească ; spune că nu are nevoie și mi-a arătat că are 70 de franci.

Sîmbăta asta plecăm, probabil, la odihnă în Bretagne. E. V. a și plecat într-acolo. Maneașa se întreamează rapid ; acum îți pot spune *ce a avut. A avut* apendicită, adică o inflamație a apendicelui. Luată în pripă, boala asta nu este

de loc periculoasă și se vindecă radical prin operație. După ce ne-am sfătuit cu Mitea și cu cei mai buni medici de aici, am hotărât să fie imediat operată. Am internat-o, pentru o săptămână, într-o clinică chirurgicală (*foarte bună*). Operația a reușit *foarte bine*: după o săptămână Maneașa a și ieșit din spital și de alaltăieri este la noi. A început să umble și mănâncă de toate. Se îndreaptă văzînd cu ochii. După ce i s-a scos apendicele, starea ei generală s-a îmbunătățit simțitor. La sfîrșitul acestei săptămîni va putea călători cu trenul, și ne gîndim să plecăm împreună în Bretagne.

Așadar, poți să fii *pe deplin liniștită*. E bine că au operat-o aici, fiindcă aici sînt chirurghi excelenți. Apendicita cronică a chinuit-o vreme îndelungată și ar mai fi chinuit-o și astăzi dacă n-ar fi fost operată. Acum Maneașa e perfect sănătoasă.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate. Te rog să nu te superi că nu ți-am scris de la început despre Maneașa.

Al tău, V. U.

P. S. Salutări de la toți ai noștri.

Adresa mea este : Mr. Wl. Oulianoff. 4. Rue Marie Rose. 4. Paris. XIV.

Trimisă la Alupka (Crimeea)

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

24 august 1909

Dragă măicuță ! Am primit ieri scrisoarea ta și mă grăbesc să-ți răspund cu prima poștă. În privința Maneașei nu trebuie să-ți faci griji degeaba. Se întreamează destul de repede. E drept că nu poate încă să umble mult pe jos : o

mai doare puțin un picior (dreptul). Am întrebat și medicii din Paris, și pe cei de aici, de la țară, dacă asta nu înseamnă ceva rău. Toți spun că nu, că vindecarea evoluează normal, dar ceva mai lent. Au sfătuit-o pe Maneașa să umble bandajată, ca să nu se zdruncine prea mult cînd merge. Ieri a făcut 5—6 verste pe jos, după aceea a dormit admirabil și acum se simte bine. În general arată *incomparabil* mai bine, are poftă de mîncare și doarme bine, are o înfățișare de om perfect sănătos. Într-un cuvînt — ți-o spun *fără a-ți ascunde nimic* — totul merge excelent, dar încet. Asta se explică, probabil, prin aceea că în timpul iernii a muncit peste puterile ei. Noi avem aici condiții destul de bune pentru odihnă. Am stat deja trei săptămîni și ne gîndim să mai stăm încă două sau, poate, chiar trei săptămîni. Deocamdată nu pot încă să spun dacă Maneașa va putea pleca peste o lună în Rusia. După trei săptămîni de odihnă s-a întremat admirabil. Eu o sfătuiesc să bea cît mai mult lapte și să mănînce lapte covășit. Și-l pregătește singură ; dar, după părerea mea, nu se supraalimentează suficient : din pricina asta ne certăm tot timpul.

Avem aici camere bune, pensiunea e de asemenea multumitoare și nu e scumpă (10 franci pe zi pentru patru persoane). Eu și cu Nadea facem lungi plimbări cu bicicleta.

Te îmbrățișez cu dor, măicuță dragă, și-ți doresc multă sănătate.

Al tău, V. U.

Multe salutări de la toți ai noștri.

P. S. Ce vești ai de la Mark ? S-a restabilit complet după operație ? Transmite-i salutări din partea noastră.

Trimisă din Bombon (Franța) la gara
Sinelnikovo (gubernia Ekaterinoslav)

Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 1

Se tipărește după manuscris

196

CĂTRE M. A. ULIANOVA

25. X. 1909

Dragă măicuță ! Am primit zilele acestea scrisoarea ta și a Aniutei, precum și banii trimiși din partea editorului. Mulțumesc. Astăzi am primit o scrisorică de la Maneașa, care îmi scrie că vrea să urmeze un tratament. Am primit și cartea („Kriticeskoe Obozrenie“) trimisă de ea.

Îmi scrie, apoi, că voi tot mai stați în camere mobilate. Trebuie să fie tare incomod. Ar fi bine să vă mutați cât mai curînd în locuința pe care ați găsit-o împreună cu cunoscuții.

Probabil că Mitea va veni curînd pe la voi, la Moscova, cînd va afla de sosirea Maneașei. L-aș ruga să-mi scrie în cîteva cuvinte cum o găsește pe Maneașa și cu ce medic (sau medici) vrea el să se mai consulte în privința ei.

La noi toate-s vechi. Toți ai noștri sînt bine sănătoși și vă trimit salutări. După vremea minunată din prima jumătate a lui octombrie, încep să apară semne de adevărată toamnă. Te îmbrățîșez cu drag, măicuță scumpă, și vă trimit tuturor multe salutări.

Al tău, V. U.

Trimisă din Paris la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1957,
în ediția a 4-a a
Operele lui V. I. Lenin, vol. 37*

Se tipărește după manuscris

197

CĂTRE M. A. ULIANOVA

D-sale D-nei Maria Aleksandrovna Ulianova. Device Pole, stradela Bojeninski, casa Davîdov, apart. 4. Moscova
Russie. Moscou

4. XI. 1909

Dragă măicuță !

Zilele acestea am primit de la Maneașa o scrisoare cu noua voastră adresă. Cum v-ați aranjat în noua locuință ? E.

călduroasă ? În locuința noastră de aici, în care ni se asigură și încălzirea, este chiar exagerat de cald ; e drept însă că pînă în momentul de față și vremea a fost destul de blîndă. Foarte bine a făcut Maneașa că s-a dus la un medic priceput ; acum trebuie numai să respecte riguros prescripțiile lui.

Am primit „Rossiia“ ²⁷⁶, pentru care vă mulțumesc foarte mult. Am mai primit și unele vești de la istoric, care, după cum se vede, este un „om în cutie“. Păcat că se pregătește să scrie prostii ! Se pare că va trebui să-l lăsăm în plata domnului ²⁷⁷.

Miine plec la Bruxelles ²⁷⁸, unde voi rămîne cîteva zile. Aniutei i-am și răspuns la Saratov, considerînd că a și ajuns acolo.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și te rog să transmiți multe salutări Maneașei și lui Mitea din partea noastră a tuturor.

Al tău, V. U.

Trimisă din Paris

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 11

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Maria Ilinicina Ulianova. Devicie Pole,
stradela Bojeninski, casa Davîdov, apart. 4. Moscova
Russie. Moscou

Dragă Maneașa ! Am primit astăzi numărul din „Utro Rossii“ cu balivernele pe seama lui Gorki ²⁷⁹. De cîteva zile unele ziare din Paris („L'Eclair“) și din Berlin („Berliner Tageblatt“ ²⁸⁰) se exersează în publicarea unor născociri similare. De curînd, aceste minciuni sfruntate au căpătat o usturătoare dezmințire din partea lui „Vorwärts“, care a arătat pe bună dreptate și în termeni spirituali că toate acestea sînt absurdități și pure născociri. Un prostănac „a auzit ceva, dar n-a înțeles ce“ și a încurcat totul : frînturi

din cele auzite de el despre otzovism, despre școală, filozofie etc. „Utro Rossii“ pare a fi o foaie de scandal: scornește „interviuri“ — numai să fie cât mai senzațională știrea. Astăzi, de altfel, văd că și „Reci“ se exersează în fabricarea unor asemenea bîrfeli. Cadeții se bucură că au găsit prilejul să mintă și să clevească.

Tu cum o mai duci? Mama cum se simte? De mult n-am mai primit vești de la voi. Scrie-mi și mie cum v-ați aranjat, cum o duceți, ce face Mitea. La noi toate-s vechi. Iarna se apropie — eu frecventez biblioteca. Locuința noastră e călduroasă. E. V. nu prea se simte bine. Nadea studiază de zor limba franceză.

Multe sărutări mamei. Cu o caldă strîngere de mînă,
al tău, V. U.

P. S. Ai primit scrisoarea mea de răspuns adresată istoricului? În ceea ce privește cărțile mele de la Sablino²⁸¹, ar fi bine, dacă ai *vreo ocazie*, să rogi pe careva dintre prietenii noștri din Petersburg să mi le trimită aici: dacă nu pe toate, atunci cel puțin scrierile lui Marx și Engels și pe cei mai buni dintre clasici.

*Scrisă la 3 sau 4 decembrie 1909
Trimisă din Paris*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revolușia“ nr. 11*

Se tiparește după manuscris

199

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova. Devicie Pole,
stradela Bojeninski, casa Davîdov, apart. nr. 4. Moscova
Russie. Moscou

Dragă măicuță!

Am primit scrisoarea ta și a Maniei, pentru care vă mulțumesc foarte mult. Astăzi a sosit o a doua scrisoare de la Maneașa, în care îmi comunică plăcuta veste că nu mai e

nevoie să-i scriu pentru a doua oară cunoscutului. Mă îngrijorează faptul că aveți o locuință friguroasă ; cum o să fie la iarnă dacă acum nu-i mai mult de 12 grade ? Ai grije să nu răcești... N-ați putea lua unele măsuri, bunăoară să puneți o sobiță de tuci ? Aici mulți fac așa (la noi nu e nevoie, fiindcă avem calorifer și este foarte cald) ; în Siberia am făcut și noi așa. Pînă în prezent, cel puțin aici, n-a fost ger mare, dar iarna e abia la început.

Multe mulțumiri Maneașei pentru veștile trimise. Dacă i se ivește ocazia, aș ruga-o să-mi procure noua statistică agricolă (pe anii 1907—1909) a guberniei Moscova și să se intereseze (la o librărie, poate) cît costă „Buletinul comisiilor pentru organizarea teritoriului“ ; prin cunoscuții mei nu pot obține cu nici un chip această publicație, și am mare nevoie de ea.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate. Multe salutări Maneașei din partea mea și a tuturor celor de aici.

Al tău, V. U.

Scrisă la 7 sau 8 decembrie 1909
Trimisă din Paris

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 11

Se tipărește după manuscris

200

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Maria Ilinicina Ulianova. Devicie Pole,
stradela Bojeninski, casa Davîdov, apart. 4. Moscova
Russie. Moscou

Dragă Maneașa ! Cu totul întâmplător am aflat nu de mult că de crăciun va avea loc la Moscova un congres al statisticienilor — mai precis, una dintre secțiile congresului medicilor și naturaliştilor se va constitui în congres al statisticienilor²⁹². La urechea mea au și ajuns două nume de persoane cunoscute de mine care vor participa la acest con-

gres (unul din Moscova, celălalt din provincie), și nu încapă îndoială că printre participanți vor mai fi și alți cunoscuți. Este extrem de important să folosești acest prilej pentru a-mi procura publicații statistice ale zemstvelor. Te rog foarte mult să faci tot posibilul și să găsești la congres măcar un singur statistician cunoscut și să-i dai adresa mea, cu rugămintea de a-mi trimite publicații statistice ale zemstvelor privind: 1) gospodăria țărănească și cea moșierească, în special statistică curentă și recensăminte pe gospodării; 2) meșteșugarii și industria; 3) legea din 9. XI. 1906²⁸³ și împărțirea pământurilor lotuale. În ce privește adresa, cred că o poți da direct pe a mea. Dacă îți se va spune că aceste materiale nu pot fi trimise în străinătate, dă, te rog, adresa ta, iar eu îți voi trimite bani ca să mi le expediezi. Am neapărată nevoie de ele. Dacă crezi că ți-ar folosi la ceva, pot să scriu o scurtă cerere adresată statisticienilor (o anexez pentru orice eventualitate, la aprecierea ta)²⁸⁴, pentru ca statisticienii pe care îi cunoaștem s-o poată distribui (sau arăta) statisticienilor din alte orașe, cu rugămintea (sau obținând consimțământul) de a-mi expedia respectivele publicații.

Scrie-mi, te rog, dacă ai găsit pe cineva prin care se poate face acest lucru. Dacă nu, îți voi mai scrie ce trebuie să faci.

Publicația despre care ți-am scris data trecută se numește, pare-se, nu „Buletinul comisiilor pentru organizarea teritoriului” (deși am auzit că există și o asemenea publicație), ci „Buletinul secției zemstve” (a Ministerului Afacerilor Interne). N-ai putea găsi vreun funcționar cunoscut care să-mi procure acest „Buletin”?

Multe sărutări mamei.

Cu o caldă strângere de mână, al tău, V. U.

Scrisă la 10 sau 11 decembrie 1909
Trimisă din Paris

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

1910

201

CĂTRE M. I. ULIANOVA

D-rei Maria Ilinicina Ulianova. Devicie Pole,
stradela Bojeninski, casa Āavidov, apart. 4. Moscova
Russie. Moscou

2. I. 1910

Dragă Maneaşa ! Am primit astăzi scrisoarea mamei (adresată Nadeiei şi mie) împreună cu rîndurile adăugate de tine. Sînt nespūs de bucuros că v-aţi aranjat binişor şi că mama e mulţumită că nu trebuie să facă gospodărie. Să sperăm că sfîrşitul iernii n-o să ne rezerve surprize. Pînă acum iarna de aici seamănă mai mult a primăvară decît a iarnă. Astăzi, bunăoară, este o adevărată zi de primăvară, însoţită, uscată şi caldă, pe care Nadea şi cu mine am folosit-o pentru a face o admirabilă plimbare de dimineaţă în pădurea Boulogne. În general „am petrecut“ de minune în timpul sărbătorilor : am vizitat muzee, am fost la teatru, am văzut Musée Grévin²⁸⁵, care mi-a plăcut foarte mult. Şi astăzi avem de gînd să mergem într-un local de distracţie, să ascultăm nişte „cupletişti“ (traducere nereuşită a franţuzescului chansonniers) cîntînd goguette révolutionnaire *. Regret că astă vară n-am profitat de pălăvrăgeala cu francezii pentru a învăţa *sistematic* pronunţia franceză ; acum, după ce mi-am procurat unele cărţi de fonetică, îmi dau seama cît de slab sînt în această privinţă.

Citeşte, te rog, scrisoarea anexată şi transmite-o lui Fedor Odesski ; altă adresă nu mi-a dat. Este necesar s-o citeşti, ca să ştii ce-mi trebuie. Am primit culegerea de statistică cu privire la oraşul Moscova, pentru care îţi mulţumesc foarte mult. Te rog să-mi trimiţi cele 3 broşuri statistice cu privire

* — mici cîntece satirice revoluţionare. — Nota trad.

la *alegerile* de la Moscova pentru Dumele I, a II-a și a III-a. Am mai primit o scrisoare din Reazan în legătură cu statistica ; e foarte bine că, după cât se pare, voi fi ajutat de mulți.

Îți doresc mai puțină alergătură și mai multă odihnă. Multă sănătate ! Salutări lui Mitea. Pe mama te rog s-o săruți și s-o îmbrățișezi din partea mea. *La mulți ani !*

Cu o caldă strângere de mână,
al tău, *V. U.*

Trimisă din Paris

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„*Proletarskaia Revoluția*” nr. 11

Se tipărește după manuscris

202

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Dragă Maneașa ! Am primit cartea ta poștală ; îți mulțumesc pentru veștile trimise. În ceea ce privește bicicleta, am crezut că voi obține îndată despăgubiri, dar văd că lucrurile târăgănează. Mă judec. Sper să câștig procesul. În timp ce veneam din Juvisy²⁸⁶, un automobil mi-a strivit bicicleta (eu am reușit să sar la timp). Niște trecători m-au ajutat să identific numărul și s-au oferit să-mi fie martori. Am aflat cine este proprietarul automobilului (un viconte, naiba să-l ia) și acum mă judec cu el (am angajat un avocat). Oricum n-aș mai merge acum cu bicicleta : e frig (deși, în schimb, avem aici o iarnă frumoasă, bună pentru plimbări pe jos).

Adaug mai jos titlurile exacte a două cărți care tratează despre organizarea teritoriului și de care am mare nevoie. N-ai putea găsi pe cineva care să mi le procure ?

Sărut-o pe mama pentru mine. Nu suferă prea mult de frig în noua voastră locuință ?

Cu o caldă strângere de mână, al tău, *V. U.*

1) Scurtă privire asupra activității Direcției generale a agriculturii și a organizării teritoriului în anii 1907 și 1908. Petersburg, 1909.

2) Scurtă privire asupra activității comisiilor județene pentru organizarea teritoriului (1907—1908).

Nu sînt sigur dacă este vorba de două lucrări diferite sau de una și aceeași lucrare ²⁸⁷.

Dacă sînt două, cea de-a doua este mai importantă pentru mine.

3) Anuarul Direcției generale a agriculturii și a organizării teritoriului. Petersburg, 1908.

Scrisă la începutul lunii ianuarie 1910

Trimisă din Paris la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista*

„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

203

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Maria Ilinicina Ulianova. Devicie Pole,
stradela Bojeninski, casa Davîdov, apart. 4. Moscova
Russie. Moscou

12. I. 1910

Dragă Maneașă !

Chiar acum am primit scrisoarea ta și mă grăbesc să-ți răspund numai-decît, deoarece mă tem că în zilele ce vin am să fiu ocupat ²⁸⁸. În ceea ce privește omul din Elveția germană, voi căuta să mă informez. La rigoare, dacă e ceva urgent, comunică-mi exact pînă la ce dată trebuie găsit omul, pentru ca (în cazul cînd nu-l găsesc) să începă organizatorii înșiși să-l caute din vreme.

Am primit statistica și-ți mulțumesc.

Transmite-i Aniutei multe salutări din partea mea. Asemenea lui Mark.

Calde îmbrățișări și multă sănătate mamei !

Cum o mai duceți ? Cum e iarna pe acolo ? La noi e foarte blîndă. Am început să frecventez asiduu teatrele, am văzut noua piesă a lui Bourget „La barricade“. E reacționară, dar interesantă.

Cu o caldă strîngere de mîină, al tău, V. U.

Trimisă din Paris

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 11

Se tipărește după manuscris

204

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Maria Ilinicina Ulianova. Devicie Pole,
stradela Bojeninski, casa Davidov, apart. 4. Moscova
Russie. Moscou

Dragă Maneașă ! Acum cîteva zile am primit scrisoarea ta și am tot vrut să-ți răspund, dar în ultimul timp am fost ocupat cu o chestiune extrem de urgentă și nu am putut găsi nici o oră liberă. Am primit și scrisoarea istoricului și-i voi răspunde (dacă-l vezi, comunică-i asta), dar nu pot să-i scriu acum (numaidecît).

Am primit o scrisoare de la Mitea. Am fost foarte surprins aflînd despre accidentul lui²⁸⁹. Îmi scrie că e în convalescență și în curînd va începe să facă exerciții de mers. Scrie-mi, te rog, cum se mai simte el. Aș vrea să știu dacă și-a pierdut postul sau, dimpotrivă, postul îl așteaptă și-l va aștepta pînă se face bine. După ce se va însănătoși, va mai fi el în stare să circule prin circumscripția lui ca și pînă acum ?

De Aniuta nu-mi scrii nimic și nici eu n-am mai primit de mult nici o veste de la ea. Îi place orașul în care se află acum ? *

Dar mama cum o duce acum cu sănătatea ? Și-a revenit după gripă ?

* A. I. Ulianova-Elizarova se afla pe atunci la Saratov. — *Nota red.*

Aici a fost (și continuă să fie) o inundație cum de mult nu s-a mai văzut la Paris. Probabil că ai aflat din ziare. De două ori am reușit să ajung pînă la Sena (tramvaiele cu cai circulă pe un traseu restrîns ; metroul și tramvaiele electrice nu circulă de loc). Avem aici o adevărată „Veneție la Paris“, ceea ce este, desigur, o priveliște foarte ciudată. O mulțime de oameni au rămas fără lucru. După retragerea apelor vor urma, probabil, tot felul de calamități, alunecări de teren etc.

La noi nu e nimic nou ; viața se scurge molcom. Nadea aleargă pe la toate școlile în care se predă franceza și face în acest domeniu progrese vizibile. În procesul de daune pentru accidentul de bicicletă am obținut cîștig de cauză *. Am primit culegerea de statistică cu privire la orașul Moscova și-ți mulțumesc că mi-ai trimis-o.

Sărut-o cu drag pe mama din partea mea. Multe salutări de la toți cei de aici.

Al tău, V. U.

Iartă-mă că-ți scriu așa, fără nici o legătură. Am fost mereu întrerupt.

*Scrisă la 30 sau 31 ianuarie 1910
Trimisă din Paris*

*Publicată pentru prima oară în 1923,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția“ nr. 11*

Se tipărește după manuscris

205

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Maria Aleksandrovna Ulianova. Devicie Pole, stradela Bojeninski, casa Davîdov, apart. 4. Moscova

Dragă Aniuta ! Ultima perioadă a fost la noi foarte „furtunoasă“, dar s-a încheiat printr-o încercare de pace cu menșevicii, da, da, oricît de ciudat ar părea acest lucru ; am desființat organul fracționist și încercăm să acționăm mai energic în direcția *unificării* **. Să vedem dacă vom reuși.

* Vezi volumul de față, p. 308. — *Nota red.*

** Este vorba de plenara din ianuarie 1910 a C.C. al P.M.S.D.R. — *Nota red.*

Abia de curînd m-am eliberat de unele treburi urgente legate de aceste schimbări.

Parisul e în multe privințe o văgăună infectă... Nici pînă acum (după un an de ședere aici!) nu m-am putut obișnui *pe deplin* cu acest oraș; dar simt totuși că numai niște împejurări cu totul deosebite m-ar putea determina acum să plec înapoi la Geneva!

*Scrisă la 1 februarie 1910
Trimisă din Paris*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4*

*Se tipărește după o copie găsită
în arhiva departamentului poliției*

206

CĂTRE D. I. ULIANOV

13. II. 1910

Dragă Mitea! A trecut cam multă vreme de cînd am primit scrisoarea ta (iar apoi și „Niva” cu problema de șah²⁹⁰), și, spre rușinea mea, am întîrziat cu răspunsul. Cum merge convalescența ta? Sper că medicii, cel puțin, sînt destul de prudenți și nu-și reiau ocupațiile înainte de a fi pe deplin restabiliți. Eu aici mă gîndeam adesea la pericolul unui accident cînd mergeam pe bicicletă prin centrul Parisului, unde circulația e foarte intensă. Dar nu înțeleg cum ai putut să te răstorni în halul ăsta la țară, pe timp de iarnă! Pesemne că a fost un cal nărăvaș și tu l-ai mînat într-o goană ne bună.

Scrie-mi dacă ești complet restabilit. Aniuta mi-a scris că sînt speranțe să ți se vindece piciorul (complet? ai să poți merge pe bicicletă?), dar umărul nu. Așa să fie oare? Nu prea-mi vine să cred că ar fi în genere imposibil să se vindece un omoplat fracturat. Trebuie să faci un tratament serios și să te vindeci definitiv.

Cît despre Maneașa, cred că ar fi bine ca în timpul verii să plece undeva la odihnă pentru o perioadă mai îndelungată. Mama tot despre asta îmi scrie, dar se teme că nu va reuși s-o convingă să se ducă... Și ar trebui, totuși.

La noi nu e nimic nou. Ducem o viață liniștită. Vremea este atît de frumoasă, că mă gîndesc să reiau plimbările pe bicicletă, mai ales că am cîștigat procesul și în curînd urmează să primesc despăgubirea de la proprietarul automobilului.

Însănătoșire cît mai grabnică și deplină ! Toți ai noștri îți trimit salutări !

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, V. U.

*Trimisă din Paris la gara Mihnevo,
județul Serpuhov, gubernia Moscova*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

207

CĂTRE M. A. ULIANOVA

13. II. 1910

Dragă măicuță ! Zilele acestea am primit scrisoarea ta și a Aniutei, pentru care vă mulțumesc. M-am eliberat acum de micile treburi care m-au silit să-i răspund foarte pe scurt și în mare grabă Maneașei (îi voi scrie curînd).

Figurile de șah²⁹¹ le-am primit de mult, dar am uitat să vă scriu despre asta. Aici am foarte rar ocazia să joc șah și cred că am uitat tot.

Mă bucură că sînteți mulțumite de locuință și de gazdă, și că tu ți-ai revenit și ai început să ieși din nou la plimbare. Ar fi bine ca la primăvară să plecați cît mai devreme din Moscova, undeva pe Volga sau la țară, căci nu cred să fie plăcut să stai la Moscova primăvara.

Noi avem aici un timp admirabil. Nivelul apelor Senei este încă destul de ridicat, dar scade mereu, așa încît curînd vom scăpa de inundație, care a provocat mari pagube (partea de oraș în care locuim noi n-a fost inundată).

De la Mitea am primit o scrisorică în care mă înștiințează că merge spre bine. Mă simt vinovat față de el că nici pînă azi nu i-am răspuns. Pe cît văd, nu numai la Paris, unde circulația pe străzi e foarte dificilă, folosirea vehiculelor nu este lipsită de pericole...

Mă văd aici câteodată cu Avgusta Pavlovna. Familia ei e la Moscova ; vă întâlniți cu ei ? Ea este o persoană foarte simpatică.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate.

Al tău, V. U.

Multe salutări de la toți ai noștri.

Trimisă din Paris la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

208

CĂTRE D. I. ULIANOV

17. II. 1910

Dragă Mitea ! După ce am primit problema ta *, s-a trezit în mine vechea mea „pasiune” pentru jocul de șah, căci eram pe punctul de a uita tot ce am știut. N-am mai jucat, cred, de un an de zile, iar în ultimii ani am jucat doar câteva partide scurte și foarte scurte. Problema ta se rezolvă destul de ușor. Td8—d6. Dar astăzi am văzut în „Reci” un studiu pe care l-am rezolvat cu oarecare greutate și care mi-a plăcut foarte mult (nr. 31 (1 269) din 1 februarie, studiul nr. 195). Poziția este următoarea : albul Rg3, Cg1, Ng7 și pionii h5 și d3. Negrul Re3 și pionii h7, d5 și a2 (adică acesta din urmă mai are o mutare și se transformă în damă). Albul joacă și câștigă. Frumoasă problemă !

Tu cum te mai simți ? Cum stai cu piciorul și cu omoplatul, s-au vindecat pe deplin ? Mai e mult pînă să-ți poți relua mersul pe jos și în trăsură ?

Cu o caldă strîngere de mîină, al tău, V. U.

*Trimisă din Paris la gara Mihnevo,
județul Serpukhov, gubernia Moscova*

*Publicată pentru prima oară în 1931,
în culegerea :*

V. I. Lenin. „Scrisori către familie”

Se tipărește după manuscris

* Vezi volumul de față, p. 312. — *Nota red.*

17. II. 10.

Дорогой Мухом! Неудачно
 вконец пропавшая, а русскому
 „революционному“ на западе,
 — а то только советам, советам
 все надеждой. Не упав,
 кажутся, но, а вечно я не могу
 ни когда скупать идеологию
 „революционную“ и революцион-
 стическую партию. Прощайте всем

CĂTRE M. A. ULIANOVA

10. IV. 1910

Dragă măicuță ! Sper că vei primi această scrisoare pînă la 1 aprilie. De ziua ta și a Maneașei vă felicit și vă îmbrățșez cu drag pe amîndouă.

Zilele acestea am primit scrisoarea ta cu noua voastră adresă, iar cu puțin în urmă am primit și scrisoarea lui Mitea. Nu știam că vechea voastră locuință era atît de departe de centru. O oră de mers cu tramvaiul e o adevărată calamitate ! Eu aici fac o jumătate de oră cu tramvaiul pînă la bibliotecă *, și tot găsesc că e obositor. Dar să faci zilnic două ore de dus și întors — e prea din cale-afară. Bine că ai găsit acum o locuință aproape de consiliul zemstvei **. Mă întreb însă dacă aveți acolo aer bun. Nu e prea mult praf și zăpușeală ? Multe mulțumiri istoricului pentru scrisoare ; i s-a și răspuns.

Planul unei întîlniri a noastre în august e cît se poate de atrăgător, numai să nu te obosească drumul. De la Moscova la Petersburg trebuie să luați neapărat vagon de dormit, la fel și de la Petersburg la Abo. De la Abo la Stockholm circulă vaporul „Bure“, care e excelent amenajat ; călătoria pe mare durează 2—3 ore, iar pe vreme bună e ca o călătorie *pe rîu*. La Petersburg se găsesc bilete dus și întors. De n-ar fi atît de obositor drumul cu trenul, am putea petrece admirabil o săptămînă la Stockholm !

În privința vilegiaturii n-am hotărît încă nimic. Nu știu dacă e mai bine să luăm o pensiune în genul celei de anul trecut, astfel încît Nadea și E. V. să se poată bucura de *odihnă deplină*, sau să închiriem o locuință de vară, și atunci ele vor trebui să gătească singure ; pentru E. V. asta e prea obositor.

La noi e primăvară. Am și scos afară bicicleta Nadiei. E o vreme care te îmbeie la plimbare — pe jos sau cu bicicleta.

* Este vorba de Biblioteca națională din Paris, unde V. I. Lenin luca de obicei. — *Nota red.*

** M. I. Ulianova luca pe atunci la consiliul zemstvei guberniale Moscova. — *Nota red.*

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate. Multe salutări Maneașei.

Al tău, V. U.

Trimisă din Paris la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

210

V. I. LENIN ȘI N. K. KRUPSKAIA CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

2. V. 1910

Dragă Aniuta ! Am primit ieri scrisoarea în care îmi comunică noua ta adresă. Mulțumesc pentru felicitări. La noi nu e nimic nou. Nadea nu prea se simte bine, o duce prost cu nervii, în general însă sîntem sănătoși cu toții. Eu am reluat de mult plimbările cu bicicleta și din cînd în cînd dau o raită prin împrejurimile Parisului, mai ales că locuim foarte aproape de linia de centură a orașului. Încă n-am hotărît nimic în privința vilegiaturii ; pe aici vara sosește tîrziu ; s-ar putea să ne ducem iar la Bombon, unde e pensiune ieftină și liniște perfectă, deși Nadea nu prea e dispusă să mergem iarăși acolo. S-ar putea ca de astă dată să încercăm o colonie socialistă pe malul mării *. E. V. a fost acolo anul trecut și i-a plăcut.

Transmite multe salutări vecinului din Alakaevka **, dacă ai prilejul să-l vezi. Păcat că este un dușman atît de înverșunat al corespondenței, căci mi-ar face plăcere ca măcar din cînd în cînd să primesc „din țară” vești în legătură cu ceea ce se petrece în satul nou. Sînt puține informații în această privință și mi-ar fi făcut plăcere să stau pur și simplu de vorbă cu un om competent.

* Vezi volumul de față, p. 321. — *Nota red.*

** A. A. Preobrajenski. — *Nota red.*

Manciurianului din nord * transmite-i de asemenea salutări. Mă întreb cum se va aranja el acum și dacă se va debarasa de „slăbiciunea“ autorilor... ruși, și nu numai a acestora...

Impresia ta că aș fi nemulțumit de doctor ** (pe care ne-ai cerut să-l ajutăm cât de cât) e complet greșită, sau poate înțimplător m-am exprimat eu într-o manieră stîngace. N-am fost și nu sînt cîtuși de puțin nemulțumit de el. Face impresie bună. N-am avut prilejul să ne cunoaștem ceva mai îndeaproape. Acum s-a mutat în afara orașului, unde va fi mai bine pentru copii. O duce greu de tot; se spune că în ultimul timp a reușit să cîștige o sumă infimă pentru o muncă *ocazională*. Mă întîlnesc foarte rar cu el. Emigranții o duc aici greu de tot.

Lucrarea mea merge din cale-afară de prost. O să treacă, sper, perioada asta de neconținute zîzani²⁹² și atunci îmi voi relua munca.

Multe salutări lui Mark. Complimente de la toți ai noștri.

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, V. U.

Dragă Anea, scrisoarea ta cu privire la persoana cunoscută am primit-o de mult și chiar atunci i-am răspuns Maneașei. Am motive să cred că scrisoarea mea s-a pierdut, deși la una dintre întrebările puse de mine, Maneașa mi-a răspuns. Am rugat-o să-mi confirme primirea acestei scrisori, dar ea nu mi-a scris nimic. Cunoscutul căruia m-ai rugat să-i arăt scrisoarea nu este aici în momentul de față și, afară de asta, ceea ce ți-am scris eu i s-a spus nu lui, ci unei alte persoane. Zilele astea îți voi scrie mai amănunțit. Te sărut cu drag. Salutări lui M. T. Complimente din partea mamei.

N. K.

Trimisă din Paris la Saratov

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 4*

Se tipărește după manuscris

* Este vorba de A. P. Sklearenko. — *Nota red.*

** M. F. Vladimirski. — *Nota red.*

211

CĂTRE M. A. ULIANOVA ²⁹³

Dmitri Ilici Ulianov. Gara Mihnevo. Calea ferată
Reazan—Ural. Russie, Moscova

18. VI. 1910

Dragă măicuță ! Vă trimitem tuturor — ție, Aniutei și lui Mitea — salutări dintr-o excursie duminicală. Nadea și cu mine am venit aici cu bicicletele. Pădurea Meudon e foarte frumoasă și situată aproape, la 45 de minute de Paris ²⁹⁴. Am primit scrisoarea Aniutei și i-am răspuns. Nadea și cu mine vă îmbrățișăm cu drag.

Al tău, V. U.

*Trimisă din Meudon (Franța)**Publicată pentru prima oară în 1931,**în culegerea :**V. I. Lenin. „Scrisori către familie”**Se tipărește după manuscris*

212

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Saveliev (pentru M. I. U.) Vilă proprie. Satul
Ino-Nemi. Gara Terioki. Calea ferată finlandeză
Russie. Finlande

18. 6. 1910

Dragă Maneașa ! Nadea și cu mine îți trimitem salutări. Sîntem veniți în excursie la pădurea Meudon. E splendid aici ! Scrisoarea ta (lungă) am primit-o în seara zilei în care ți-am trimis și eu o scrisoare. Așadar, totul s-a primit. Îți vom scrie și-ți vom trimite cărți noi.

Salut et fraternité ! * Al tău, V. U.

*Trimisă din Meudon (Franța)**Publicată pentru prima oară în 1929,**în revista**„Proletarskaia Revoluția” nr. 11**Se tipărește după manuscris*

* Textual : Salut și fraternitate ! — formulă de salut în timpul revoluției franceze. — *Nota red.*

213

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Gara Mihnevo. Calea ferată Reazan—UralDr. Dmitri Ilici Ulianov. Russia, Mosca

1. VII. 1910

Dragă măicuță ! Îți trimit multe salutări din Neapole. Am venit aici cu vaporul, din Marsilia ; cu bani puțini am făcut o călătorie plăcută. M-am simțit ca pe Volga. De aici plec, pentru scurt timp, la Capri *.

Te îmbrățișez cu drag. Salutări la toată lumea.

Al tău, V. U.

*Trimisă din Neapole (Italia)**Publicată pentru prima oară în 1931,**în culegerea :**V. I. Lenin. „Scrisori către familie“**Se tipărește după manuscris*

214

CĂTRE M. I. ULIANOVA

V. A. Saveliev, pentru M. I. U. Vilă proprie.Satul Ino-Nemi, Gara Terioki. Calea ferată finlandeză
Russie. Finlande

28. 7. 1910

Dragă Maneașa ! Îți scriu din Pornic **. E aproape o săptămână de când m-am instalat aici împreună cu E. V. și cu Nadea. Ne odihnim admirabil. Ne scaldăm etc. Ce mai e pe la voi ? Cum se simte mama cu sănătatea ? Ce ați hotărât în chestiunea venirii mele de la Copenhaga la Stockholm ? *** Scrie-mi : Pornic (Loire Inférieure). Rue Mon Désir. K. Les Roses. Mr. Oulianoff.

Salutări la toată lumea. Al tău, V. U.

* V. I. Lenin se ducea la Capri (Italia) să se întâlnească cu A. M. Gorki. — *Nota red.*

** În legătură cu șederea la Pornic, vezi *Ń. K. Krupșkaiz.* „Amintiri despre Lenin“, Moscova, 1957, p. 168—169. — *Nota red.*

*** Este vorba de o întâlnire cu V. I. Lenin în străinătate. — *Nota red.*

Mamei i-am scris acum o săptămână din Paris la Mih-nevo. A primit scrisoarea ?

Trimisă din Pornic (Franța)

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

215

CĂTRE M. A. ULIANOVA

D-sale D-nei Maria Aleksandrovna Ulianova.

Vila Ecaterina Leasonen. Satul Leppeneno. Gara Terioki.

Calea ferată finlandeză. Finland via Stockholm. Terioki

4. IX. 1910

Dragă măicuță ! Vă trimit, ție și Aniutei, multe salutări din Copenhaga. Congresul și-a încheiat lucrările ieri ²⁹5. Am stabilit definitiv cu Maneșa : la 4 septembrie stil vechi, adică la 17. IX stil nou, vă aștept la Stockholm, la debarcader *. Un tovarăș îmi va lua cu chirie la Stockholm două camere pentru săptămîna 17—24. IX. Maneșa are adresa mea de aici. Scrieți-mi la Stockholm pe adresa : Hr. Ulianof. Poste-restante. Vă îmbrățișez cu drag.

Pe curînd !

Al tău, V. U.

Aici stau pînă la 15. IX. 1910.

Trimisă din Copenhaga

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

---

* V. I. Lenin urma să vină la Stockholm pentru a se întîlni cu mama sa, M. A. Ulianova, și cu sora sa, M. I. Ulianova. — *Nota red.*

1911

216

CĂTRE M. T. ELIZAROV

3. I. 1911

Dragă M. T. ! Îți mulțumesc mult pentru scrisoarea trimisă. Aici te simți atît de izolat, încît asemenea scrisori cu observații și impresii culese „de pe Volga“ (mi-e dor de ea !) sînt un adevărat balsam. Observațiile d-tale sînt extrem de interesante, mai ales că au fost făcute cu prilejul diferitelor întâlniri și călătorii în interes de serviciu, fără obiective dinainte fixate. Scrisoarea d-tale de astă vară m-a bucurat și ea nespun de mult și mă simt foarte vinovat că n-am găsit timp să-ți răspund, din pricina deplasărilor de la mare la Paris, iar de aici la Copenhaga și Stockholm.

În ce privește călătoria mea în Italia, se pare că n-o voi face acum (și nici într-un viitor apropiat). Finanțele (despre care m-a întrebat, de altfel, Anea) nu-mi permit acest lucru. Editor n-am găsit²⁹⁶. Am trimis articolul la „Sovremennîi Mir“²⁹⁷, dar se pare că și acolo sînt unele dificultăți ; de cîteva săptămîni aștept să-mi răspundă. Trebuie să amînăm pentru vremuri mai bune călătoriile lungi. Dar din Italia pînă aici nu-i decît un pas : dacă ai de gînd să pleci în Italia, nu se poate să nu treci pe la Paris. Doar nu degeaba se spune că cine a fost o dată la Paris se simte ispitit să vină și a doua oară.

Pentru Maneașa însă ar fi într-adevăr mai bine, din toate punctele de vedere să se odihnească mai multă vreme la Saratov și să nu-și grăbească plecarea.

La noi nu e nimic nou. Prea puține lucruri îmbucurătoare. Trecem aici printr-o perioadă de sîcîitoare zîzanii, așa că vă rog să-mi scuzați neregularitatea corespondenței ; nu i-am răspuns Aniutei, care m-a înștiințat despre eșecul tratativelor cu Lvovici²⁹⁸, și nici mamei nu i-am mai scris de mult. Acum se află adunată la d-ta aproape întreaga familie, așa că te rog să transmiți scuzele mele. Multe salutări Aniei și Maneașei, iar mamei multe sărutări.

Cu o caldă strîngere de mînă, al d-tale, V. U.

Mama mi-a vorbit la Stockholm despre lupta d-tale cu patronul. Din moment ce hîrțiile de valoare s-au urcat, înseamnă că ai să cîștigi. Te felicit ! Ai să scapi de neplăceri !

La mulți ani !! La mulți ani *tuturor* !

Ieri am primit din Rusia nr. 1 al ziarului „Zvezda“ și astăzi nr. 1 al revistei „Mîsl“²⁹⁹. Iată un adevărat prilej de bucurie ! Sper că le-ai citit și d-ta ! Mă bucur din toată inima !!

Trimisă din Paris la Saratov

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția“ nr. 4*

Se tipărește după manuscris

217

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova, str. Pankratievskaja
nr. 7, apart. 5. Russie. Saratov

19. I. 1911

Dragă măicuță ! Am primit chiar acum scrisoarea ta. Nadea îți mulțumește foarte mult și-ți trimite salutări. În ceea ce mă privește, mă grăbesc să lămuresc o neînțelegere pe care văd că, fără voia mea, am provocat-o. Te rog să nu-mi trimiți bani. În momentul de față nu sînt strîmtorat. Într-una din ultimele mele scrisori spuneam că nu mi se

publică nici cartea, nici articolul. Dar în ultima scrisoare v-am comunicat că este vorba să mi se primească articolul. În privința cărții i-am scris lui Gorki * și sper că voi primi un răspuns favorabil. În orice caz, situația mea nu este acum mai rea; nu sînt strîmătorat. Și te rog foarte mult, măicuță dragă, să nu-mi trimiți nimic și să nu economisești din pensia ta. Dacă mă voi afla într-o situație grea, îți voi spune deschis; acum însă nu e cazul. Nu e ușor să găsești un editor, dar am să mai caut; în afară de asta, eu *continui* să primesc „salariul”³⁰⁰ despre care ți-am vorbit la Stockholm. De aceea te rog să nu-ți faci griji.

Nadea i-a scris Maneașei de două ori, iar astăzi îi trimite încă o scrisoare **. Primește ea scrisorile ?

Mă bucură mult că de la Mitea se primesc vești bune în ceea ce privește transferarea lui ***. Multe salutări lui Mark și Aniutei de la noi toți.

Noi sîntem cu toții bine sănătoși și nu avem nimic nou de comunicat. Ieri am ținut aici un referat despre Tolstoi; poate că voi face un tur prin Elveția cu acest referat ****.

Pe aici e o vreme destul de frumoasă, uscată și rece (locuința noastră este foarte călduroasă), tocmai bună pentru plimbări.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate.

Al tău, V. U.

P. S. La Moscova s-a îmbolnăvit mama Taniei *****.

Trimisă din Paris

Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4

Se tipărește după manuscris

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 48, București, Editura politică, 1968, p. 16. — *Nota red.*

** Din motive de ordin conspirativ, N. K. Krupskaja folosea cerneală simpatică. — *Nota red.*

*** Este vorba de transferarea lui D. I. Ulianov la Feodosia, în postul de medic igienist. — *Nota red.*

**** Acest proiect nu s-a realizat. — *Nota red.*

***** Este vorba de arestarea Sofiei N. Smidovici, cunoștință apropiată a familiei Ulianov. — *Nota red.*

CĂTRE M. A. ULIANOVA

8. IV. 1911

Dragă măicuță ! Această scrisoare îți va fi înmînată, probabil, în ziua de 1 aprilie stil vechi. De ziua ta și a Maneașei vă trimit cele mai calde felicitări. Îți doresc însănătoșire grabnică și cît mai deplină. L-am văzut azi pe doctor * — tatăl „finului“ Aniutei — și mi-a spus că după sciatică trebuie să fii foarte precaută ca să nu faci o recidivă. Tot de la el am aflat că soția lui se pregătește să plece cu copiii în Rusia ; deocamdată însă, pe timpul verii, vor să plece la țară.

Am primit, măicuță dragă, scrisoarea în care îmi descrii viața voastră la Saratov și îmi împărtășești unele gânduri în legătură cu Maneașa. Nu-ți face griji dinainte, poate că spre sfîrșitul verii lucrurile se vor aranja altfel decît presupui tu.

Unde aveți de gînd să vă petreceți vara ? Chiar în Saratov ? E bine vara acolo ?

Aici am avut o săptămînă de iarnă adevărată, cu frig și zăpadă. Acum începe din nou să se imprimăvăreze. E. V. a răcit cît a fost frig și acum stă la pat. În general ducem aceeași viață retrasă pe care o știți. De la Maneașa primesc, din păcate, prea puține vești. Cum se simte ea ? Transmite multe salutări ei și la toți ai noștri.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate.

Al tău, V. Ul.

Trimisă din Paris la Saratov

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

---

* Este vorba de M. F. Vladimirski. — *Nota red.*

219

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova. Str. Gogol,
 casa Kupp. Berdiansk, gubernia Taurida
 Russie

Dragă măicuță ! Nadea și cu mine vă trimitem, dintr-o excursie, calde salutări ție și la toți ai noștri. Vom rămîne aici toată ziua.

Al tău, V. U.

*Scrisă la 20 august 1911
 Trimisă din Fontainebleau (Franța)*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
 în revista
 „Proletarskaia Revoluția” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

220

CĂTRE M. I. ULIANOVA

D-sale D-lui Vasili Aleksandrovici Saveliev, pentru M. I.
 Vilă proprie. Satul Ino-Nemi. Gara Terioki.
 Calea ferată finlandeză
 Finlande (via Stockholm). Terioki

Dragă Maneașa ! Nadea și cu mine îți trimitem, dintr-o excursie, multe salutări ; vom rămîne aici toată ziua.

Salut chaleureux ! * Al tău, V. U.

*Scrisă la 20 august 1911
 Trimisă din Fontainebleau (Franța)*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
 în revista
 „Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

* — Calde salutări ! — Nota trad.

221

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova. Str. Ugodnikovskaia nr. 26,
apart. fam. Elizarov. Saratov
Russland

Dragă măicuță ! Îți scriu din Lucerna. Am venit în Elveția pe neașteptate (cu prilejul întrunirii Biroului socialist internațional la Zürich³⁰¹). Fac aici un turneu cu un referat al meu³⁰². Ieri am făcut o ascensiune pe muntele Pilat, care are 2 122 m. Timpul se menține încă splendid, și eu fac excursii frumoase. Te îmbrățișez cu drag. Multe salutări la toată lumea !

Al tău, V. U.

Scrisă la 28 septembrie 1911

Trimisă din Lucerna (Elveția)

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista*

„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

Carte postale

Postkarte — Cartolina postale

Adresse

Мажин Александрович
Губернатор.
Годруковская ул., д. № 26
кв. Ермаковск.

Саратов
Российская Империя

Ваше письмо получено. Копию письма (с
вашим адресом) отправлю в Москву. По
делу «Саратовская губерния». Желаю
вам успеха. 21.09.1911. Москва
Ваша преданная дочь
М. Ульянова.
Саратовская губерния. Москва. 21.09.1911.

Cartea poștală a lui V.I. Lenin către M.A. Ulianova, — 28 septembrie 1911

1912

222

CĂTRE M. A. ULIANOVA

D-sale d-nei Maria Aleksandrovna Ulianova. 26.
Str. Ugodnikovskaia 26. Saratov. Russie

Dragă măicuță ! Zilele acestea am primit de la voi încă un colet — pește, icre, batog. Multe mulțumiri. Acum ne ospătam cu aceste delicatese, le savurăm și ne aducem aminte de Volga. Anul acesta prea ne-ați răsfățat cu bunătați de acasă !

Voi ce mai faceți ? Judecînd după ceea ce scriu ziarele, la voi e ger și zăpadă. Aici a și venit primăvara. Acum o săptămîină mi-am pus la punct bicicleta și m-am dus la Bois des Verrières (a fost și Maneașa pe acolo), de unde am adus ramuri de salcie înverzită. Astăzi am fost iarăși acolo împreună cu Nadea și am văzut vișini în floare. E o vreme de primăvară, dar schimbătoare, cu multă ploaie.

Voi unde aveți de gînd să vă duceți vara asta ? E. V. intenționa să plece în Rusia, dar mi se pare că o să renunțe. Ne gîndim s-o trimitem la niște cunoscuți din Arcachon, în sudul Franței.

Sînteți sănătoși cu toții ? Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă. Multe salutări Aniutei, Maneașei, lui Mark și lui Mitea.

Al tău, V. U.

Nadea și E. V. vă trimit multe salutări.

*Scrisă la 8 sau 9 martie 1912
Trimisă din Paris*

*Publicată pentru prima oară în 1930.
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Anna Ilinicina Elizarova. Saratov, str. Ugodnikovskaia 26

În ultimul timp am stat în casă, fiind ocupat cu o traducere *, și nu prea sînt în curent cu ceea ce se petrece la Paris. De altfel, ai noștri se ciorovăiesc aici și se împroașcă cu noroi, cum nu au mai făcut de mult, ba poate chiar niciodată. Toate grupurile și grupulețele s-au ridicat împotriva ultimei conferințe și a organizatorilor ei, așa încît în adunările care au avut loc aici s-a ajuns pur și simplu la părăuială ³⁰³.

Într-un cuvînt, aici sînt atît de puține lucruri interesante și, în general, atît de puține lucruri bune, încît nici nu face să scrii despre ele.

*Scrisă la 24 martie 1912
Trimisă din Paris*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4*

*Se tipărește după o copie
dactilografiată, găsită în arhiva
departamentului poliției*

CĂTRE M. A. ULIANOVA

7. IV. 1912

Dragă măicuță ! Această scrisoare o vei primi, probabil, în preajma zilei de 1 aprilie st. v. De ziua voastră vă trimit, ție și Maneașei, cele mai calde felicitări. Vă îmbrățișez cu drag și vă urez toate cele bune.

Cum e primăvara la voi, pe Volga ? Sînteți sănătoși cu toții ? M-am deprins acum să caut în fiecare zi, în „Reci”, ce scrie despre starea timpului la Saratov, și văd că la voi mai e frig.

Aici avem anul acesta o primăvară foarte timpurie, pare-se. Zilele trecute am fost din nou cu bicicleta la pădure ; prin livezi toți pomii sînt în floare, „de parc-ar fi scăldați

* Nu s-a stabilit despre ce traducere este vorba aici. — *Nota red.*

în lapte“ ; în aer plutește o mireasmă îmbătătoare. E o primăvară minunată. Păcat că a trebuit să merg singur ; Nadea e răcită și complet răgușită.

La vară intenționăm să ne ducem la Fontenay, lângă Paris, și ne gândim chiar să ne mutăm acolo definitiv³⁰⁴. La Paris viața e scumpă, chiria s-a urcat ; în plus, într-o localitate suburbană vom avea mai multă liniște și un aer mai sănătos. Zilele acestea voi începe să vizitez suburbiile în căutare de locuință.

De la Maneașa am tot așteptat o scrisoare lungă, dar n-am primit pînă acum nimic. Îi trimit un prospect ; e tot ce am putut găsi. Mark și Anea cum o duc cu sănătatea ? Dar de la Mitea ce vești mai aveți ?

Încă o dată vă sărut cu drag și multe salutări la toată lumea.

Al tău, V. U.

Trimisă din Paris la Saratov

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista*

„Proletarskaia Revoluția”, nr. 4

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

27. V. 1912

Dragă măicuță ! Întorcîndu-mă aseară la Paris dintr-o scurtă călătorie pentru diverse treburi³⁰⁵, am găsit scrisoarea ta în care îmi comunicai trista veste despre Anea și Maneașa³⁰⁶. Sînt convins că nu le vor putea reține mult timp, căci prea e evidentă absurditatea unei asemenea arestări. Aniutei i s-a spus chiar din capul locului : nu pentru mult timp ! Probabil că în vremurile de astăzi în provincie se fac arestări fără nici un motiv, „pentru orice eventualitate“.

Ai ceva cunoscuți pe acolo, măicuță dragă ? Vine cineva să te vadă ? În asemenea cazuri cel mai rău și cel mai greu este să te trezești pe neașteptate singură. Primești scrisori și vești de la Mark și de la Mitea ?

Poate se află la Petersburg careva dintre cunoscuții noștri? Dacă e cineva acolo, ar fi bine să-i scrii despre cele întâmplate, ca să se intereseze unde trebuie. Organele administrative provinciale fac uneori exces de zel, mai ales acum, după 1 mai.

Te îmbrățișez cu drag, măicuța mea, și-ți doresc multă sănătate și curaj.

Al tău, V. U.

P. S. Nu ne-am hotărât încă ce să facem la vară. Deocamdată n-au început căldurile.

*Trimisă din Paris la Saratov
Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

226

CĂTRE M. A. ULIANOVA

2. VI. 1912

Dragă măicuță! Zilele trecute ți-am scris în legătură cu arestarea Maneașei și a Aniutei. Aș vrea să mai adaug următoarele. Mă tem să nu te simți acum prea singură. În scrisoarea precedentă te-am întrebat dacă ai ceva cunoscuți care vin să te vadă, dar bineînțeles că la această scrisoare încă n-am avut când să primesc răspuns.

Am citit azi într-un ziar din Petersburg că la Saratov au fost operate percheziții și arestări masive printre funcționarii de la căile ferate³⁰⁷. Pe cât se vede, arestările se fac acum cu un zel deosebit... Nu știu dacă între timp ai primit vreo veste de la Manea și de la Aniuta. Cu Aniuta, desigur, ai să te revezi în curînd, de vreme ce chiar în momentul arestării ei s-au văzut nevoiți să-i spună că, probabil, n-o vor reține prea mult. Dar dacă au fost operate atîtea arestări, s-ar putea să treacă un timp oarecare pînă ce vor fi anchetate și triate toate persoanele ridicate cu acest prilej.

Te rog să-mi scrii măcar cîteva rînduri, măicuță dragă, ca să știu dacă ești sănătoasă și cum te simți, dacă pri-

2/VI.12.

Вторая мамочка! На
днях мне же ждали по поводу ар-
ста м. и в. Корева поговорить
суд. Божес, что на шикском од-
ноко жужит себя зубобудит. Я
спрашивал в предыдущем пись-
ме, есть ли что из законов, кав-
таромных жуж, но отвоза на пись-
мо, конечно, на место еще жуж.
Сегодня прочитал в петер-
бургской газете о больших ар-
стах и обвесах в Саркеев: в све-
де с жуж.-жуж. сужающимися. Уж-
димо, жужам жужа особина
жуждимо.... Не знаю, жужна-
ли на получивших как жуж-жуж

mești vești, dacă ai ceva cunoștințe la Saratov. Poate că dacă ne vom scrie mai des, o să-ți fie totuși ceva mai ușor.

La noi nu e nimic nou. Ieri ne-am dus să vizităm parcul St. Cloud, dar am avut ghinion — ne-a prins acolo ploaia. În general nu e prea cald, și noi tot nu știm încă unde să ne ducem vara.

Nadea și El. Vas. te sărută cu drag și-ți doresc multă sănătate și curaj. Eu, de asemenea, te îmbrățișez cu toată afecțiunea, măicuță scumpă.

Al tău, *V. Ulianov*

Trimisă din Paris la Saratov

Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4

Se tipărește după manuscris

227

CĂTRE M. A. ULIANOVA

1. VII. 1912

Dragă măicuță ! Am primit scrisoarea ta în care îmi comunică că ați făcut o călătorie pe Volga și pe Kama și îmi trimiți noua voastră adresă. De astă dată trebuie să vă comunic și eu o adresă nouă. Vara asta am plecat din Paris într-o localitate foarte îndepărtată — tocmai la Cracovia. Aproape în Rusia ! Evreii de aici sînt la fel cu cei din Rusia, iar granița rusă se află la 8 verste (de la Granica pînă aici faci două ore cu trenul, iar de la Varșovia 9 ore) ; femeile umblă desculțe și poartă rochii multicolore, la fel ca și cele din Rusia. Adresa mea de aici este :

Herrn Wl. Ulijanow
Zwierzyniec. L. 218.
Oesterreich. *Krakau.*

Vă doresc, ție și Aniutei, odihnă deplină și plimbări plăcute pe Volga. Acum încep căldurile mari ; pe fluviu va fi, cred, mai plăcut.

Cît despre Maneaşa, trebuie să sperăm că, după cele ce ți s-au spus, n-o vor mai reține mult.

Salutări lui Mark !

Trimite-mi, te rog, măicuță dragă, adresa lui Mitea.

Nouă ne ia mult timp aranjarea noii noastre locuințe. Pentru vară ne-am instalat în afara orașului, în apropiere de stațiunea climaterică „Salvator”. Nu știm încă poloneza. Avem mari dificultăți și multă bătaie de cap.

E. V. e bolnavă ; se pare că a contractat o pneumonie.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și trimit multe salutări Aniei.

E. V. și N. K. îți trimit multe complimente și sărutări.

Al tău, *V. Ulianov*

Trimisă la Saratov

*Publicată pentru prima oară în 1957,
în ediția a 4-a a
Operele lui V. I. Lenin, vol. 37*

Se tipărește după manuscris

228

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Dragă Maneaşa !

Multe mulțumiri pentru fotografii * și pentru scrisoare. În sfârșit ! Cum te simți acum ?

Nu mă miră că ai ales Nordul ³⁰³ ; cred că și eu aș fi făcut la fel. Sper, totuși, că nu te vor trimite prea departe ; sînt acolo și locuri proaste. Scrie-mi, te rog, de îndată ce ajungi.

În ultimele zile a fost la noi cam multă forfoteală, și de aceea nu ți-am putut răspunde îndată.

Aici toată lumea vorbește de război, cum se vede, de altfel, și din ziare. În caz de război, va trebui, probabil, să plecăm la Viena (sau, poate, chiar în orașul în care ne-am întîlnit ultima oară **). Dar eu nu cred că va fi război.

* V. I. Lenin promise fotografii ale Mariei Aleksandrovna, Annei Iliniciņa și Mariei Iliniciņa. — *Nota red.*

** V. I. Lenin se referă la orașul Stockholm, unde în septembrie 1910 se întîlnise cu mama sa și cu sora sa M. I. Ulianova. — *Nota red.*

Te sărut cu drag, scumpă soră. E. V. și Nadea la fel.

Al tău, V. Ulianov

P. S. Scrie-mi dacă ai să primești „Die Neue Zeit“.

*Scrisă la sfârșitul lunii noiembrie 1912
Trimisă din Cracovia la Saratov*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

229

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Dragă Aniuta ! M-am bucurat nespus de mult primind scrisorica ta. Se vede însă că mâna te-a durut rău de tot : scrisul ți-e și acum nesigur !

Noi o ducem aici mai bine decît la Paris — nervii sînt mai odihniți, activitatea publicistică mai bogată, iar intrigiile mai puține. Sper că ne va fi mai ușor să ne vedem ; bineînțeles, dacă nu va fi război, și eu nu cred că o să fie.

Din cînd în cînd primesc știri de la Gorki, care are acum față de noi mai puține resentimente decît înainte.

Mark și Mitea cum o mai duc ?

Sărut-o, te rog, cu mult drag pe mama din partea mea.

Aici avem o splendidă vreme de toamnă, și noi nu pierdem nici o ocazie de a face plimbări.

Condițiile materiale sînt, deocamdată, suportabile, dar foarte nesigure... Dacă va fi cazul, îți voi scrie.

Iartă-mi graba cu care îți scriu.

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, V. U.

P.S. E. V. și Nadea mă roagă să vă trimit complimente și sărutări. Amîndouă sînt bine sănătoase !

*Scrisă în toamna anului 1912
Trimisă din Cracovia la Saratov*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Dragă măicuță ! Iartă-mă, te rog, că am întârziat cu răspunsul la scrisoarea precedentă, iar între timp am primit o a doua scrisoare. Despre viața noastră de aici îți scrie Nadea în mod amănunțit *.

De la Maneașa nu avem încă vești. Trimite-i scrisoarea Nadiei și pe a mea dacă crezi că ar putea s-o intereseze.

Cred că n-ai nici un motiv să-ți faci griji în privința Maniei : condițiile de climă sînt mai bune la Vologda decît la Astrahan (unde bolile contagioase sînt mai răspîndite și mai periculoase) ; cunoștințe o să-și facă ea acolo. Este totuși o localitate nu prea îndepărtată de Petersburg și de Moscova. Ziarele din Petersburg sosesc acolo, probabil, chiar a doua zi.

În privința traducerilor e greu de aranjat ceva ; trebuie găsită o legătură cu *editorii* din Moscova sau din Petersburg. Nadea propune un plan, pe care eu îl consider destul de bun : să vă interesați la frații Sabașnikov **. Ar fi bine ca Aniuta să-i scrie lui Krumbügel (dacă se poate) etc. Eu, din păcate, nu am nici un fel de relații cu editurile.

Ce-i cu Mark de e mereu suferind ? Asta nu-i bine ! Ar trebui să se ducă undeva la odihnă — vara, de pildă, la munte. La 4 ore de aici, în munți, se află Zakopane, despre care se spune că e o localitate admirabilă.

Noi n-avem de gînd să ne mutăm, afară de cazul cînd ne-ar alunga de aici un război ; dar nu prea cred că va fi război. Vom trăi și vom vedea.

Multe salutări lui Mitea și Aniutei. Tot o mai doare degetul ? Ar fi trebuit să se vindece pînă acum.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate.

Al tău, V. Ul.

Scrisă la 21 sau 22 decembrie 1912
Trimisă din Cracovia la Saratov

Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4

Se tipărește după manuscris

* Această scrisoare nu s-a păstrat. — Nota red.

** Este vorba de editura „Frații Sabașnikov”. — Nota red.

231

CĂTRE M. I. ULIANOVA

D-rei Maria Ilinicina Ulianova. Post-restant.
Vologda. Rusland

Dragă Maneaşa ! În sfârşit, am primit veşti de la tine, fie şi puţine. Scrie-ne cum te-ai aranjat, ce cunoştinţe ţi-ai făcut şi dacă ai vreo posibilitate de câştig. Scrie-ne dacă autorităţile locale şi-au respectat promisiunea de a nu te împiedica să-ţi cauţi de lucru *.

Am primit de curînd o scrisoare de la mama, care îmi scrie că Mark a venit bolnav de la Petersburg. Ce-i cu el de e mereu suferind ? Cînd l-ai văzut ultima dată era să-nătos ?

Tu suferi acum probabil de „boala deţinuţilor“ — anemiamia, sau poate ţi s-a *agravat* vechea anemie ? Ar trebui să iei măsuri : să faci patinaj. Să nu neglijezi ! Pe aici e timp umed acum, dar anul trecut, de îndată ce nimeream într-o localitate „rece“, căutam imediat un patinoar şi încercam să văd dacă nu cumva am uitat să patinez.

În ceea ce priveşte traducerile din franceză şi germană, s-au creat acum dificultăţi speciale din cauza convenţiei cu privire la dreptul de proprietate literară. Aici, din păcate, am pierdut orice legătură cu editurile. Ar trebui să scrii la Petersburg şi la Moscova, dacă ai cunoscuţi pe acolo, şi să-i rogi să se intereseze la editori ; munca de traducere este totuşi cea mai bună ocupaţie, şi văd că apar destule traduceri. Scrie-ne ce perspective sînt în această privinţă.

E. V. şi Nadea mă roagă să-ţi trimit complimente din partea lor.

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, V. Ul.

Scrisă la 24 sau 25 decembrie 1912

Trimisă din Cracovia
 Publicată pentru prima oară în 1929,
 în revista
 „Proletarskaia Revoliuția“ nr. 11

Se tipăreşte după manuscris

* M. I. Ulianova se afla în deportare la Vologda. — Nota red.

232

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Maria Ilinicina Ulianova. Piața Kazan,
 casa Muromțev, apartamentul Gorohovei.
 Russland. Vologda

28. XII. 1912

Am primit, dragă Maneașa, scrisoarea în care-mi comunică adresa ta și mă grăbesc să-ți răspund. Ai primit scrisoarea pe care ți-am trimis-o post-restant ?

Cu revista „Gleichheit”³⁰⁹, care apare bilunar, am putea aranja, cred, să ți-o trimitem de aici. Întrebarea este dacă cenzura o va lăsa să treacă. Caută să afli, sau poate ți-o vom trimite fără a mai aștepta răspunsul tău.

Cînd sosesc acolo ziarele din Petersburg ? A doua zi, sau mai tîrziu ? Mii de urări de bine și salutări la toți prietenii !

Al tău, Vl. U.

Trimisă din Cracovia

*Publicată pentru prima oară în
 limbile franceză și rusă în 1929,
 în revista
 „Proletarskaia Revoluțiia” nr. 11*

*Se tipărește după manuscris
 Tradusă din limba franceză*

1913

233

CĂTRE M. A. ULIANOVA

(21. XII) 3. I. 1913

Dragă măicuță ! Am primit astăzi scrisoarea ta și a Aniutei, pentru care vă mulțumesc mult.

Vă felicit pe toți de sărbători ! Vă urez petrecere frumoasă, multă sănătate și voie bună !

Am primit azi și o carte poștală de la Maneașa, cu o vedere de pe râul Vologda. Judecînd după această ilustrată, orașelul e destul de simpatic... Ea îmi scrie că e pe punctul de a se aranja mulțumitor.

Dacă Mitea e la voi, transmiteți-i multe salutări. Asemenea lui Mark. Sper că acum e sănătos.

Aniuta tot mai are scrisul nesigur ! Mare belea și cu degetul acela al ei !

Noi sîntem cu toții bine sănătoși. Ne pregătim mai mult de sărbătorile rusești decît de cele de aici.

Te îmbrățișez cu drag și-ți doresc toate cele bune.

Al tău, V. Ul.

Trimisă din Cracovia la Saratov

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA
ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Maria Aleksandrovna Ulianova, 36, Ţarevskaia 36. Saratov
Russland, Saratow *

Dragă măicuță ! Astăzi am primit cele două colete. Ce de dulciuri ne-ați mai trimis ! Multe mulțumiri din partea tuturor. Nadea e pur și simplu supărată pe mine, fiindcă „în legătură cu peștele“ v-am scris de dulciuri și v-am dat atîta bătaie de cap. Dar eu nu m-am așteptat la asemenea cantități uriașe... La pește vama e mică aici, dar la dulciuri e destul de mare. Acum avem cu ce să sărbătorim încă o dată „Anul nou“ !

Cum o duceți acum în doi, fără Mark ? În ziare scrie că e posibilă o amnistie pentru cei deportați pe cale administrativă. Să așteptăm ziua de 21 februarie... **

Aici avem o admirabilă vreme de iarnă fără zăpadă. Mi-am cumpărat patine și patinez cu multă pasiune ; îmi amintesc de Simbirsk și de Siberia. Pînă acum n-am mai patinat niciodată în străinătate.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și trimit multe salutări Aniutei. Asemenea E. V. și Nadea.

Al tău, V. Ul.

P. S. Casa în care stăm are acum alt număr : Ulica Lubomirskiego nr. 49.

Dragă Aniuta !

Tocmai terminasem de scris mamei în legătură cu coletele, cînd am primit scrisoarea ta și a ei. Mă bucur că Mark e mulțumit de călătorii ; numai să se aranjeze cît mai bine în Siberia. Dacă vă duceți la Mitea *** , sper că te vei abate și pe la noi — sîntem aproape în drum, e nevoie

* Adresa se tipărește după copia care s-a păstrat în arhiva departamentului poliției. — *Nota red.*

** V. I. Lenin se referă la eventualitatea unei amnistii cu prilejul tricentenarului dinastiei Romanov. — *Nota red.*

*** D. I. Ulianov lucra pe atunci ca medic igienist la Feodosia. — *Nota red.*

doar de un mic ocol. Dacă taxa de pașaport n-ar fi atît de mare, nu te-ar costa cine știe ce ; dar fără pașaport, cu bilete de „liberă trecere“ de 30 de copeici, pot veni aici numai locuitorii din zona de frontieră.

Noi ducem aceeași viață liniștită ca și pînă acum... Ne gîndim la un plan de editare a unor broșuri la „Pravda“... ³¹⁰ Nu știu dacă vom reuși, dar se simte nevoie de ele.

Maneașa ne scrie din cînd în cînd. Încă n-a găsit de lucru.

Aici o ducem prost de tot cu cărțile *rusești* ; dar n-ai ce-i face !

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, V. U.

*Scrisă la 24 februarie 1913
Trimisă din Cracovia la Saratov*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția“ nr. 4*

Se tipărește după manuscris

235

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Dragă Aniuta ! De mult n-am mai primit vești de la voi. Mama e sănătoasă ? Ați primit scrisoarea pe care v-am trimis-o îndată după primirea coletelor cu „bunătați“ ?

Se pare că deportații din Vologda nu beneficiază *de loc* de prevederile decretului de amnistie... ³¹¹

Ce vești vă trimit Mitea și Mark din noile lor locuri de ședere ?

Nu cumva știi adresa lui Krumbügel, care mi-a editat cartea de filozofie ? Nu l-am putea găsi cumva (spune-mi cum să-l caut, și voi găsi, sper, la Moscova un cunoscut), ca să aflăm dacă i-au mai rămas exemplare nevîndute din această carte ? Cred că am putea găsi acum *încă* o modalitate de desfacere și să ne înțelegem în această privință cu editorul.

Multe sărutări mamei.

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, V. Ul.

P. S. Adresa noastră de acum este : Lubomirskiego nr. 49 (și nu 47).

*Scrisă la 18 martie 1913
Trimisă din Cracovia la Saratov*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

236

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Dragă Maneașa ! Te felicit de ziua ta. Îți doresc să petreci vara cât mai puțin singură, cât mai sănătoasă, iar timpul să treacă cât mai repede.

Îți mulțumesc pentru scrisoare. Am fost foarte bucuros să aflu vești despre tine, iar zilele acestea voi căuta să-ți mai scriu. Iartă-mă că trebuie să închei : sînt foarte grăbit. Salutări la toți prietenii.

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, V. U.

*Scrisă în prima jumătate a lunii
aprilie 1913*

Trimisă din Cracovia la Vologda

*Publicată pentru prima oară în 1957,
în ediția a 4-a a
operele lui V. I. Lenin, vol. 37*

Se tipărește după manuscris

237

N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN CĂTRE M. A. ULIANOVA

3. V

Dragă Maria Aleksandrovna ! Am primit cărțile poștale pe care ni le-ai trimis și sînt foarte bucuroasă că te odihnești în condiții bune. Și la noi e vară de-a binelea. Azi am expediat bagajele la țară. Noua noastră adresă este :

Poronin—Galizien
Villa Terezy Skupieñ

. . . . .
Oesterreich.

Noi plecăm peste trei zile. Mare bătaie de cap am avut cu împachetatul, căci plecăm pentru cinci luni la Poronin și a trebuit să cumpărăm de toate. Eu sînt ca și invalidă și obosesc foarte repede. Timp de o lună am făcut un tratament electric, gîtul nu și-a revenit, dar ochii au devenit aproape normali și am mai puține palpitații. Aici, la clinica de boli nervoase, tratamentul e gratuit, iar medicii sînt foarte atenți. Și încă un folos : în timp ce aștepti să-ți vină rîndul, auzi vorbindu-se poloneza și începi și tu să vorbești. Aș vrea să cunosc, în sfîrșit, această limbă. La vară, cînd voi avea timp liber, voi citi cărți poloneze. Vom lua, probabil, o femeie de serviciu pentru 4—5 ore pe zi, așa că vom fi mai puțin ocupate cu gospodăria. Mama n-a plecat în Rusia, în parte din cauza bolii mele, și nici n-am avut cu cine s-o trimitem. Dar a rămas în special din cauza bolii. În ultimele zile, cu vînzoleala asta a mutatului, a obosit foarte mult. Volodea a fost mereu plecat, așa că n-a fost acasă nici de ziua lui și nici de sărbători. Călătoria asta l-a înviorat simțitor ³¹².

Nu știu încă dacă la Poronin vom găsi vreun loc de scăldat ; lui Volodea îi place tare mult să se scalde ; acolo nu vom avea baie și nici măcar duș nu va putea să facă.

Aș vrea să plecăm cît mai curînd la țară. Deși locuim la marginea orașului și avem în fața ferestrei o grădină de zarzavat, iar alaltăieri am auzit chiar glas de privighetoare, e totuși oraș aici, copiii fac gălăgie, mereu trec încolo și încoace soldați călare, căruțe.

Vă îmbrățișez cu drag pe amîndouă, pe d-ta și pe Aniuta, și trimit salutări la toată lumea. Pe Anea tot o mai supără degetul ?!

Complimente de la mama !

A d-tale, *Nadea*

Măicuță dragă ! A daug cîteva cuvinte la scrisoarea Nadiei. Iartă-mă că nu ți-am scris. Am fost plecat pentru cîteva zile, iar acum sînt ocupat cu mutatul.

Multe mulțumiri lui Mitea pentru scrisoare ³¹³. Am primit și de la Mark o scrisoare, lungă de tot și foarte interesantă ; îi voi răspunde din Poronin.

Poronin este o stație de cale ferată înainte de „Zakopane“ (stațiune balneară). Pentru Zakopane există vagoane *directe* de clasa a 2-a — de la Varșovia, și de clasa a 3-a — de la „Granica“.

Te îmbrățișez cu drag. Multe salutări la toți ai noștri !
Al tău, V. U.

*Scrisă la 3 mai 1913
Trimisă din Cracovia la Feodosia
(Crimeea)*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 4*

Se tipărește după manuscris

238

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Maria Ilinicina Ulianova. 40. Ekaterininsko-Dvorenskaia
40. Vologda. Rusland

Dragă Maneașa ! Mi se pare că în corespondența mea cu tine (iar în cea cu Mark Tim. sînt sigur !) am rămas dator cu niște răspunsuri. În sfîrșit am găsit timp să-ți scriu. Zilele astea am plecat la munte (în parte din cauza bolii de care suferă Nadea — boala lui Basedow, care mă îngrijorează nespus), pentru toată vara, în satul Poronin, la 7 km de Zakopane. E o localitate situată în apropiere de munții Tatra *, la 6—8 ore de mers cu trenul de la Cracovia spre sud ; legătura cu Rusia și cu Europa se face prin Cracovia. E ceva mai departe de Rusia, dar n-ai ce-i face.

Am închiriat pentru toată vara, pînă la 1. X stil nou, o locuință (mult prea mare, enormă chiar !) și, după multă bătaie de cap cu mutatul, ne-am instalat, în sfîrșit, aici. Se pare că boala Nădiei s-a agravat în urma călătoriei. Va trebui, cred, s-o duc la Berna pentru tratament...

Localitatea e superbă. Aerul e minunat — sîntem la o altitudine de aproximativ 700 m. Nici nu suferă vreo com-

* Tatra — masiv muntos în Carpați, cu altitudini pînă la 2 600 m. O adevărată Elveție !

parație cu regiunea de șes, oarecum umedă, din împrejurimile Cracoviei. Aici avem multe ziare și se poate lucra.

Populația e formată din țărani polonezi — „górali“ (munteni), cu care încerc să mă înțeleg * într-o limbă grozav de pocită ; cunosc vreo cinci cuvinte poloneze, iar pentru rest stîlcesc cuvintele rusești. Nadea vorbește cît de cît și citește în limba poloneză.

Satele sînt cam de tipul celor rusești. Acoperișuri de paie, sărăcie. Femeile și copiii umblă desculți. Bărbații sînt îmbrăcați în portul lor góral : pantaloni albi de postav și sumane la fel, ceva intermediar între scurtă și manta. Localitatea în care ne aflăm noi nu este o stațiune balneară (cum e Zakopane), și de aceea e foarte liniștită. Sper totuși că datorită liniștii și aerului de munte Nadea se va îndrepta. Aici am adoptat un regim de viață ca la țară : scularea dis-de-dimineată și culcarea aproape o dată cu găinile. Facem zilnic drumul la poștă și la gară.

Citești regulat „Pravda“ și „Prosvetșenie“ ³¹⁴ ? Numărul jubiliar ³¹⁵ și victoria muncitorilor asupra lichidatorilor în sindicatul metalurgiștilor ³¹⁶ ne-au bucurat foarte mult.

Tu cum o mai duci ? Crezi că-ți vei păstra meditațiile și în timpul verii ? Găsești destule cărți de citit ?

Transmite salutări prietenilor polonezi ** și roagă-i să ne sprijine pe cît posibil...

E. V. și Nadea îți trimit salutări și te sărută. La fel și eu.

Al tău, V. U.

Adresa mea este : Herrn Ulianow. Oesterreich. Poronin (Galizien). Austria.

P. S. Trimite, te rog, mamei această scrisoare, dacă nu vine curînd la tine.

Scrisă la 12 sau 13 mai 1913

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 11

Se tipărește după manuscris

* (cu evreii prefer să vorbesc nemțește).

** Este vorba de V. V. Vorovski, care se afla deportat la Vologda. — Nota red.

N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN
CĂTRE M. A. ULIANOVA

25. V

Dragă Maria Aleksandrovna, am primit azi scrisoarea d-tale, la care mă grăbesc să răspund.

Eu încep să mă simt mai bine. Am mult mai puține palpi-tații. Urmînd sfatul medicului, mănînc cît trei, beau mult lapte, iau preparatul Robin (care conține fier), și în general totul merge cît se poate de bine. Volodea nu-și mai găsește liniște, mai ales de cînd i se spune că ar trebui să mă operez la Kocher. Mă bucură mult că Dm. Il. i-a scris că nu face să mă operez etc., căci aici i se spun tot felul de grozăvii : ba că s-ar putea să orbesc, ba că va trebui să stau un an și jumătate imobilizată în pat etc. Dar adevărul e că boala mea nu este atît de gravă și sper ca pînă la toamnă să mă fac bine.

Adevărata noastră odihnă începe abia acum. Cu mutatul am avut multă bătaie de cap, iar după aceea, în primele zile, am avut aici multă ciorovăială. Localnicii sînt stricați de vilegiaturiști — mint și înșală la fiecare pas. La început asta ne irita, dar acum lucrurile s-au aranjat. Ne vine în casă o fetișcană care nu știe să gătească, dar care face toată munca brută. De azi vremea începe să se îndrepte, dar toată săp-tămîna a plouat fără încetare, deși n-a fost umezeală. Azi dimineață m-am plimbat cu Volodea timp de două ore, iar acum el a plecat să hoinărească singur, fără țintă.

În fiecare dimineață vine la noi, de prin vecini, un că-țeluș negru, lățos, și Volodea se joacă mult timp cu el. Du-cem o adevărată viață de vilegiaturiști.

Cunoaștem aici o singură familie, care locuiește înșă des-tul de departe ; pînă la ei facem o jumătate de oră pe jos. Asta nu ne împiedică să ne vedem uneori chiar de două ori pe zi.

Sînt foarte bucuroasă că aici nu este forțotă. Nici de lucru nu am prea mult. Cea mai mare parte din timp mi-o pe-trec citind romane poloneze, dar nu prea mă omor cu lectura.

Pe aici e foarte frumos. E bine, de asemenea, că nu prea se poate goni pe bicicletă, căci Volodea cam făcea abuz de acest sport și nu se odihnea ca lumea; e preferabilă plimbarea pe jos.

Mama îți trimite salutări. E îndurerată că acum două săptămîni i-a murit o soră cu care a crescut împreună și cu care a rămas toată viața în relații foarte strînse. A vrut chiar să plece la Novocerkassk cînd a aflat că sora îi e bolnavă, dar îi lipsea pașaportul, care fusese trimis la schimbare.

Multe sărutări Aniei și complimente tuturor. Probabil că o să-ți scrie și Volodea. Te îmbrățișez cu multă dragoste, scumpă Maria Aleksandrovna.

A d-tale, *Nadea*

Măicuță dragă! Te îmbrățișez cu drag și trimit salutări la toată lumea. Multe mulțumiri lui Mitea pentru scrisori! Caut s-o conving pe Nadea să mergem la Berna, dar ea nu vrea. E drept că acum îi e *ceva* mai bine.

Al tău, *V. U.*

*Scrisă la 25 mai 1913
Trimisă din Poronino la Feodosia
(Crimeea)*

*Publicată pentru prima oară în 1957,
în ediția a 4-a a
Operele lui V. I. Lenin, vol. 37*

Se tipărește după manuscris

240

CĂTRE M. I. ULIANOVA

D-rei Maria Ilinicina Ulianova. 40.

Str. Ekaterininsko-Dvorenskaia, 40. Vologda.

Russland

Absender: Wl. Ulianow in Poronin (Galizien)

18. VI

Dragă Maneșa! Pe ziua de 21 sau 22 iunie plec cu Nadea la Berna, unde va fi (probabil) operată. Adresa

noastră de acolo va fi : Herrn Schklowsky. 9. Falkenweg. 9. Bern. Schweiz. Pentru V. I. U.

Cred că vom sta acolo 1—3 săptămîni.

Îți trimit o vedere din munții Tatra, unde am fost, nu de mult, în excursie. E. V. și Nadea îți trimit multe salutări. Nadea se simte bine.

Multe salutări mamei, dacă e la tine ; dacă nu, transmite-i-le.

Al tău, V. U.

Scrisă la 18 iunie 1913

*Publicată pentru prima oară în 1957,
în ediția a 4-a a
Operele lui V. I. Lenin, vol. 37*

Se tipărește după manuscris

241

CĂTRE M. A. ULIANOVA

D-rei Maria Ilinicina Ulianova, pentru M. A.
Str. Ekaterininsko-Dvoreanskaia, nr. 40. Vologda.
Russland

24. VI. 1913

Dragă măicuță !

Am primit scrisoarea ta înainte de plecare. Am sosit cu Nadea la Viena, iar astăzi plecăm mai departe. Îți voi scrie din Berna. Te îmbrățișez cu mult drag. Pe Maneașa și pe Aniuta de asemenea. Călătorim bine ; am vizitat Viena. Timpul e frumos.

Al tău, V. U.

Îi cer scuze lui M. T. că nu i-am răspuns încă la interesanta scrisoare pe care mi-a trimis-o. Îl rog să nu se supere pe mine !

Trimisă din Viena

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

242

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Ilinicina Ulianova (pentru M. Aleks. Ulianova).
Str. Ekaterininsko-Dvoreanskaia nr. 40
Russie Vologda

· Dragă măicuță !

De câteva zile mă aflu, împreună cu Nadea, la Berna. Kocher nu ne-a primit încă. E un om capricios. E o somitate și... face mofturi. Medicii de aici, cunoscători în materie, au pentru el numai cuvinte de laudă și ne asigură de reușită deplină. Să așteptăm. Scrie-mi deocamdată pe adresa : Herrn Schklowsky. (Pentru V. I.) 9. Falkenweg. Bern. Suisse.

Va trebui, probabil, să stăm aici câteva săptămîni.

Te îmbrățișez cu toată dragostea, măicuță scumpă, și trimit multe salutări Aniutei și Maneașei. La fel și Nadea.

Al tău, V. U.

*Scrisă la 28 sau 29 iunie 1913
Trimisă din Berna*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

243

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Sîmbătă, 26. VII. 1913.

Dragă măicuță ! În sfîrșit, după două săptămîni de „pregătire” la clinică, Nadea a fost operată miercuri. Operația pare să fi reușit, deoarece ieri Nadea arăta deja destul de bine ; a început să înghită cu ușurință lichide. Operația a fost, pe cît se pare, destul de grea : au chinuit-o aproape trei ore, fără narcoză, dar ea a suportat totul cu curaj. Joi s-a simțit foarte prost ; avea febră mare și aiura, așa că am tras destulă spaimă. De ieri însă a început să se simtă mai bine, nu mai are temperatură mare, pulsul e mai bun etc.

Orice s-ar spune, Kocher este un chirurg remarcabil, și cine suferă de boala lui Basedow trebuie să meargă la el ; se tratează la el o mulțime de ruși, și în special evrei.

Am și început să mă gândesc la drumul de întoarcere : sperăm să plecăm de aici la 4 august (dacă Kocher nu ne va mai reține, ceea ce se întâmplă uneori) ; ne vom opri pentru dormit la Zürich, la München și la Viena, și apoi vom porni spre casă. Încă o scrisoare îmi poți trimite aici, iar după aceea va trebui să-mi scrii la Poronin. Dacă mai rămânem aici, îți voi scrie.

Suspendarea ziarului la care scriam ³¹⁷ mă pune într-o situație cât se poate de critică. Va trebui să caut mai stăruitor editori și traduceri de tot felul ; în momentul de față e foarte greu să găsești de lucru în acest domeniu.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și trimit cordiale salutări Maneașei și Aniei. Multe complimente de la Nadea :

Al tău, V. U.

Trimisă din Berna la Vologda

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

244

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Maria Ilinicina Ulianova. Str. Moskovskaia,
casa Samarin, apart. 3. Vologda. Russland

Dragă Maneașa ! Scrisoarea ta a sosit la câteva zile după ce Nadea și cu mine ți-am expediat o scrisoare.

Mă dojenești pentru tăcerea mea. Mă simt într-adevăr vinovat că, din pricina mutării și a gripei, am întârziat atât de mult cu răspunsul. Acum zace bolnavă la noi E. V. — a avut o gripă foarte rebelă ; merge spre *însănătoșire*.

Mă întrebi ce mai e nou în literatura germană ? Tocmai am terminat de citit cele patru volume de corespondență dintre Marx și Engels. Vreau să scriu despre ea în „Prosvetzenie” ³¹⁸. Conține multe lucruri interesante. Păcat că afurisiții ăștia de nemți au scos-o într-o ediție extrem de

scumpă : 40 de mărci ! N-am citit încă noua carte a lui Beer „Istoria socialismului în Anglia“, dar îmi propun s-o citesc curînd.

A apărut nu de mult [o carte] de Cunow despre originea religiei. Ți-aș trimite-o (o cumpăr), dar mă tem că n-o să ajungă pînă la tine. Dacă primești — sau dacă îți poți procura — „Die Neue Zeit“, vei găsi acolo recenzii despre toate cărțile interesante. Nu sînt la curent cu noua literatură burgheză. Dacă vrei, îți pot trimite un catalog al tuturor cărților noi care apar în limba germană (o mică publicație a librarului Hinrichs din Leipzig — o primesc în fiecare lună).

Transmite mamei sărutări din partea mea și a Nadiei.

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, V. U.

De la Aniuta n-am mai primit de mult nici o veste.

Citesc acum „Dingo“ de Octave Mirbeau. O carte proastă, după părerea mea.

*Scrisă la 12 sau 13 noiembrie 1913
Trimisă din Cracovia*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoliuția“ nr. 11*

Se tipărește după manuscris

245

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Maria Ilinicina Ulianova. Str. Moskovskaia,
casa Samarin, apart. 3. Vologda. Russland

21. XII

Dragă Maneașa !

Îți trimit astăzi, în bonderolă, niște liste de cărți germane. Consultă-le și scrie-mi pe scurt dacă te interesează (după ce te servești de ele, mi le înapoiezi, dar fără nici o grabă).

Tu și cu mama cum o mai duceți ? Aveți de gînd să vă întîlniți de sărbători cu Mark sau cu Anea ? Primiți [scriitori] de la Mitea ?

La noi nu e nimic nou... Eu m-am obișnuit de-a binelea cu felul de viață de la Cracovia, limitat, liniștit, somnolent, dar în unele privințe mai comod decît cel de la Paris.

Iartă-mă că-ți scriu atît de rar ; treburile mă tot împiedică să scriu mai des.

Multe sărutări mamei. Nadea și E. V. vă trimit de asemenea salutări și vă sărută.

Al tău, V. U.

*Scrisă la 21 decembrie 1913
Trimisă din Cracovia*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

246

N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN CĂTRE M. A. ULIANOVA

26. XII

Dragă Maria Aleksandrovna, nu ți-am mai scris de un car de vreme. În general, în ultima vreme am fost, în ceea ce privește corespondența, într-un fel de grevă italiană. Vinovat de asta e și Volodea, care m-a atras în partidul „plimbăreților”. Noi, aici, spunem în glumă că avem în localitate un partid al „cinefililor” (al amatorilor de cinematograf), unul al „anticinefililor” și un partid al „plimbăreților”, care sînt întotdeauna gata de plimbare. Volodea e un anticinefil inveterat și un plimbăreț pasionat. Mă tot atrage și pe mine în partidul lui, și de aceea nu-mi mai rămîne timp pentru altceva. Iar vremea, parcă dinadins, e neobișnuit de frumoasă. A nins puțin, e o adevărată plăcere. Am avut aici și o toamnă foarte plăcută. Și ce altceva poți să

faci la Cracovia decît să te plimbi ! Distracții culturale nu sînt de nici un fel. Am fost o dată la un concert, la un quartet de Beethoven ; am pus chiar mînă de la mînă și am luat un abonament, dar concertul ne-a plictisit de moarte, deși o cunoștință de-a noastră *, o muziciană excepțională, a rămas entuziasmată. La teatrul polonez nu prea avem chef să mergem, iar filmele de aici sînt nemaipomenit de stupide, tot melodrame în cinci acte... Am hotărît, împreună cu Volodea, ca după sărbători să ne interesăm mai îndeaproape de biblioteca universitară de aici, dar, spre rușinea noastră, n-am fost încă niciodată acolo. Ceea ce ne lipsește foarte mult aici este beletristica. Volodea îi știe aproape pe din afară pe Nadson și pe Nekrasov, iar un volumaș răzleț din „Anna Karenina“ a fost citit de nu știu cîte ori. Cărțile noastre de beletristică (o parte infimă din ceea ce aveam la Petersburg) au rămas la Paris, iar aici n-ai de unde să-ți procuri o carte rusească. Uneori citim cu invidie anunțurile date de anticari, care vînd Uspenski în 28 de volume. Pușkin în 10 volume etc. etc.

Și tocmai acum și-a găsit Volodea să devină un mare „amator de beletristică“. E și un naționalist înfocat. De pictorii polonezi nici nu vrea să audă, dar în schimb a găsit, de pildă, la niște cunoscuți un catalog al Galeriei Tretiakov, pe care aceștia îl aruncaseră, și îl răsfoiește adesea cu multă atenție.

Noi sîntem bine sănătoși. Volodea face în fiecare zi un duș rece, se duce la plimbare și nu suferă de insomnie. Continuă să fie încîntat de această văgăună infectă care e Cracovia. Mama e mereu suferindă, ba face abcese, ba tușește. Vă trimite multe complimente. Scrisoarea Maneașei a sosit, dar, ca de obicei, atît de mîzgălită, încît n-am putut s-o descifrez. Ar putea să ne scrie mai des. Vă îmbrățișez cu drag pe amîndouă și vă doresc sănătate și toate cele bune. Încă o dată multe sărutări.

A d-tale, *Nadea*

---

* Este vorba de I. F. Armand. — *Nota red.*

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc sănătate și voie bună. Multe salutări Maneașei (i-am scris zilele acestea) și Aniutei, care e desigur la voi.

Al tău, V. U.

*Scrisă la 26 decembrie 1913
Trimisă din Cracovia la Vologda*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

1914

247

N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN
CĂTRE M. A. ULIANOVA

7. I

Dragă Maria Aleksandrovna, cu ocazia Anului nou vă felicit pe toate — pe d-ta, pe Maneașa și pe Anea — și vă doresc toate cele bune.

Revelionul după stilul nou l-am petrecut în doi, eu cu Volodea, în fața unor farfurii cu lapte acru, iar după stilul vechi nu-l vom serba de loc, deoarece Volodea pleacă pentru o lună, o lună și jumătate să lucreze într-o bibliotecă³¹⁹. Eu, firește, îl cam invidiez, deoarece orașul nostru e mai mult un sat uitat de lume decît oraș, și mi-e tare dor de oameni. Aici nu ai pur și simplu de cine „să te ocupi“, cui să-i porți de grijă.

Cu localnicii nu prea reușim să legăm cunoștințe.

La noi se pornise la un moment dat iarna, și Volodea, care a fost de trei ori la patinaj, m-a convins și pe mine să-mi cumpăr patine, dar vremea s-a încălzit pe neașteptate, toată gheața s-a topit, și azi, bunăoară, miroase a primăvară. Nici ieri n-a prea fost zi de iarnă; am mers cu Volodea pînă departe în afara orașului și a fost foarte plăcut.

Astea-s cam toate noutățile de pe aici. Te îmbrățișez cu drag. Mama îți trimite salutări.

Cum o duci cu ochii? Anea a venit pe la voi, așa cum își propusese?

Multă sănătate!

A d-tale, *Nadea*

Dragă măicuță ! Te îmbrățișez cu drag și vă trimit cele mai bune urări de Anul nou — ție, Maneașei și Aniei.

Al tău, V. U.

*Scrisă la 7 ianuarie 1914
Trimisă din Cracovia la Vologda*

*Publicată pentru prima oară în 1957,
în ediția a 4-a a
Operele lui V. I. Lenin, vol. 37*

Se tipărește după manuscris

248

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Petersburg, Anna Ilinicina Elizarova.
Str. Goncernaia nr. 11, apart. 23

Dragă Aniuta ! M-am întors, în sfârșit, acasă după o absență îndelungată ; am găsit toate scrisorile tale și le-am citit ; astăzi a sosit încă una, aceea de care te îndoiai că va ajunge la destinație. Toate s-au primit. În ce privește întârzierea articolelor, ai dreptate, dar n-am ce-i face. Nu am zece mâini. „Prosvещenie“ nr. 1 nu mi-a venit încă, deși am citit într-un ziar știrea că a apărut. Sînteți și voi în întârziere. Mă apuc să scriu un articol despre autodeterminarea națiunilor. Poate că reușesc să-l termin pentru nr. 2³²⁰.

Trimite-mi, te rog, „Proletarskaia Pravda“ nr. 11 (2 ex.), „Puti Pravdi“ nr. 2, „Novaia Raboceaia Gazeta“ nr. 8 (126) ; dar nu pune pe altcineva să le trimită (n-am încredere), ci trimite-mi-le chiar tu.

În ce privește culegerile de date statistice cu privire la procesele penale pe anii 1905—1908, te-aș ruga să nu le cumperi (nu are rost, căci sînt prea scumpe), ci să le iei de la o bibliotecă (fie la Consiliul baroului, fie la Duma de stat) și să mi le trimiți pentru o lună. (Multe mulțumiri pentru revista Ministerului Justiției ! Ți-am trimis-o înapoi, sper că ai primit-o.) Am auzit că în articolul despre cazul X* ați șters un pasaj îndreptat împotriva lichidatorismului ; să știi-că sînt foarte supărat din cauza acestui împăciui-

* În ceea ce privește cazul X (Danski B. G.) vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 25, București, Editura politică, 1964, p. 425—426 și p. 478. — *Nota red.*

torism deplasat și dăunător, prin care nu faceți decît să alimentați calomniile mîrșave ale lichidatorilor și să întîrziți procesul inevitabil al alungării unor canalii de teapa lui Galina, Martov, Dan & Co. din rîndurile mișcării muncitorești. Și nici nu-l veți întîrzia, ci numai vă veți compromite. Pe mine șantajul murdar al lui Martov & Co. în cazul X mă înfurie la culme : nu mă îndoiesc că încetul cu încetul vom reuși să strivim această bandă de șantajști.

De multă vreme n-am mai scris nimic acasă. Sper că acolo toate-s bune. Scrie-mi cîteva rînduri în această privință.

Chiar acum am primit nr. 1 din „Prosveșenie“. Felicitări ! În general se prezintă destul de bine. Dar are erori de tipar... Și apoi cuvîntul stupid „fracționist“ din recenzia la cartea lui Levițki ³²¹... Cine a lăsat să treacă așa ceva ? Ce fel de autor este acesta ? Despre revista pentru femei îți scrie N. K. ³²²

*Scrisă la 11 februarie 1914
Trimisă din Cracovia*

*Publicată pentru prima oară în 1933,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XXV*

*Se tipărește după o copie
dactilografiată, găsită în arhiva
departamentului poliției*

249

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Maria Ilinicina Ulianova, Str. Moskovskaia,
casa Samarin, apart. 3. Vologda. Russland

16. II. 1914

Dragă Maneașa ! Acum cîteva zile m-am întors dintr-o călătorie (am fost, printre altele, la Paris, unde am ținut un referat despre problema națională) ³²³ și pînă acum n-am avut răgaz să-ți scriu.

Tu cum o duci ? Cînd îți expiră termenul ?

Cum se mai simte mama ? E pe deplin restabilită ?

De mult n-am mai primit nici o știre de la Mark și de la Mitea. Nu știu ce mai fac ei și ce planuri au.

La noi nu e nimic nou. Ducem o viață retrasă. Nadea face, pare-se, o recidivă de basedov ; deocamdată nu sînt decît simptome slabe, dar sînt totuși. Poate că la primă-

vară va trebui s-o duc din nou la operație... Dar nu e încă sigur, și e mai bine ca deocamdată să nu-i scrii nimic despre asta. Eu sînt sănătos. E. V. se ține și ea destul de bine.

Multe sărutări mamei.

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, V. U.

Trimisă din Cracovia

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

250

CĂTRE M. A. ULIANOVA

21. II. 1914

Dragă măicuță ! Am primit cartea ta poștală, pentru care îți mulțumesc. Cîtă deosebire între vremea de la voi și cea de aici ! Aici e adevărată primăvară : zăpada s-a topit de mult, vremea s-a încălzit de-a binelea și umblăm fără galoși. Soarele strălucește neobișnuit de puternic pentru aceste locuri, încît nu-ți vine să crezi că te afli în „umeda” Cracovie. Păcat că trebuie să stai cu Maneașa într-o văgăună infectă !... Eu n-am fost la Londra, ci la Paris ; am făcut o plimbare destul de plăcută. Pentru oameni cu mijloace modeste, Parisul e un oraș prea puțin confortabil și foarte obositor. Dar nu există loc mai vesel și mai potrivit pentru o vizită scurtă sau pentru o plimbare. M-am dezmorțit bine de tot.

Probabil că la vară o să plecăm iarăși la Poronin.

Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc multă sănătate. Multe salutări Maneașei.

Al tău, V. U.

P. S. Nadea și E. V. îți trimit multe sărutări.

Trimisă din Cracovia la Vologda

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN
CĂTRE M. A. ULIANOVA

16. III

Dragă Maria Aleksandrovna, nu ți-am mai scris de un car de vreme. Dar, nu știu de ce, anul acesta scriu foarte greu. Sîntem tare singuri aici ; în tot orașul nu avem, propriu-zis, decît o singură familie de cunoscuți. Au un băiețel nostim, dar cu mama lui nu prea ne înțelegem. Mai avem, de fapt, încă o familie de cunoscuți, dar relațiile cu ei sînt mai dificile, deoarece sînt oameni frînți sufletește, copleșiți de nevoi. Nici scrisori nu prea primim. Trăim mai mult cu ziarele.

Vremea e destul de frumoasă, a început să încolțească iarba și să înmugurească pomii, dar drumurile sînt desfundate. Volodea, de altfel, a fost azi destul de departe cu bicicleta, dar pe drum i s-a spart un cauciuc. Ne pregătim pentru o excursie mai lungă, în pădure. Plimbări scurte facem în fiecare zi. Locuim chiar la marginea orașului, astfel că după 5 minute de mers ajungem în plin cîmp. Am și reținut vechea noastră locuință de vară și ne gîndim să ne mutăm acolo pe la 1 mai. E cam mare pentru noi, cam departe de prăvălii, dar în schimb are camere bune, cu sobe, două verande, și nu dă direct în stradă.

Acolo, poate, mă voi reface puțin. Am iarăși bazedov, dar într-o formă mai ușoară ca înainte ; ochii îmi sînt aproape normali, gîtul mi se umflă numai cînd sînt tulburată, dar am mari palpitații. La drept vorbind, boala nu prea mă neliniștește acum și nu mă deranjează cîtuși de puțin, dar mă sîcîie gîndul că iar trebuie să mă feresc de toate cele și să țin un regim de invalid. Aici, la Cracovia, e umezeală, dar la Poronin totul va trece, probabil, foarte repede.

Lui Volodea îi place foarte mult la Poronin ; îi place mai ales să se cațere pe munți. Anul acesta vrem să angajăm o femeie de serviciu internă, ca să nu avem prea multă bătaie de cap cu gospodăria și să putem face excursii mai lungi.

Anea ne răsfăță anul acesta cu trimiterea de cărți. Mameașă a primit scrisoarea mea ?

Vă sărut cu drag, pe ea și pe d-ta, scumpa mea.
 Mama vă trimite complimente. Ar fi vrut să plece în
 Rusia, dar treaba asta e cam complicată.
 Multă sănătate și toate cele bune.

A d-tale, *Nadea*

Te sărut cu drag, măicuță scumpă, și trimit salutări la
 toată lumea, inclusiv lui Mitea, căruia îi mulțumesc pentru
 scrisoare. Am primit și de la Mark una. Am văzut aici la
 cinema „Afacerea Beilis“³²⁴ (din care au făcut o melo-
 dramă). Am fost la o serată ucraineană, organizată în me-
 moria lui Șevcenko³²⁵. Înțeleg tare greu ucraineană. Noi o
 ducem ca și pînă acum. Te îmbrățișez cu drag și-ți doresc
 multă sănătate.

Al tău, *V. U.*

*Scrisă la 16 martie 1914
 Trimisă din Cracovia la Vologda*

*Publicată pentru prima oară în 1957,
 în ediția a 4-a a
 Operei lui V. I. Lenin, vol. 37*

Se tipărește după manuscris

252

CĂTRE M. A. ULIANOVA

10. IV. 1914

Scumpă măicuță ! Te îmbrățișez cu drag și de ziua voas-
 tră, a ta și a Maneașei, vă trimit cele mai bune felicitări.
 Sper că acum, vara, va fi la Vologda mai bine decît iarna ;
 și aceasta este ultima voastră vară acolo ! *

Eu am fost cam răcit zilele astea (primăvara nu se poate
 fără asta !), dar acum sînt restabilit.

În curînd, la începutul lui mai, plecăm iarăși la Poronin.
 Te îmbrățișez cu drag și-ți doresc multă sănătate.

Al tău, *V. U.*

Trimisă din Cracovia la Vologda

*Publicată pentru prima oară în 1929,
 în revista
 „Proletarskaia Revoliuția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

* Termenul deportării Mariei I. Ulianova expira în toamna anului 1914. —
 Nota red.

253

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Maria Ilinicina Ulianova. Str. Moskovskaia,
casa Samarin, apart. 3. Vologda, Russland

22. IV

Dragă Maneașa ! Am aflat că ești nemulțumită de tăcerea mea îndelungată. Mă simt într-adevăr foarte vinovat în materie de corespondență, dar în situația noastră (și a ta, și în special a mea) este foarte greu să corespunzi așa cum ai vrea...

Am primit ieri scrisoarea mamei adresată mie și Nadiei. Îmbrățișează-o cu drag pe mama din partea mea. Poate că vara vă veți simți acolo mai bine decât iarna.

Am primit de curînd vești despre deportații din Oloneț. Acolo s-au strîns date cu privire la situația și componența deportaților. Marea lor majoritate e formată din muncitori, novici (care au intrat în mișcare după revoluție) ; la 150 de deportați aflați în județul Oloneț sînt 2 lichidatori și cîțiva narodnici de stînga. Pe cît se vede, în componența deportaților se produc schimbări importante ; ar fi interesant să se culegă în această privință date care să fie publicate din cînd în cînd în „*Prosveșcenie*”³²⁶. Nadea ți-a scris și are să-ți mai scrie curînd.

Peste vreo două săptămîni plecăm din nou la Poronin. Acolo e o regiune muntoasă, și sper că Nadea va scăpa de basedov ; aerul de munte vindecă această boală. Aici avem acum un timp admirabil, și eu fac dese plimbări cu bicicleta.

În general, oricît de izolat și de înapoiat ar fi orașul nostru, sînt totuși mai mulțumit aici decât la Paris. Viața în colonia de acolo era extrem de zbuciumată, nervii se uzau la maximum și fără rost, condițiile de lucru la Paris lasă de dorit, Bibliothèque nationale e prost organizată — nu o dată ne aminteam de Geneva, unde se lucrează mai bine, biblioteca e bine amenajată, iar viața e mai puțin agitată, mai puțin dezordonată. Dintre toate locurile mele de pîrbejie aș alege Londra sau Geneva, dacă n-ar fi amîndouă atît de

departe. Geneva e deosebit de plăcută atât prin nivelul ei cultural general, cât și prin confortul extraordinar al traiului. Aici însă nici nu poate fi vorba de cultură — e aproape la fel ca în Rusia —, iar biblioteca este săracă și cât se poate de prost amenajată, dar nu prea am ocazia să mă duc pe acolo...

Toamna în munții Tatra (la poalele cărora locuim noi în Poronin) este minunată, — în orice caz anul trecut, după o vară ploioasă, a fost superbă. La toamnă expiră și termenul tău, și mă întreb uneori dacă nu s-ar putea să ne vedem atunci. Dacă va fi vreme frumoasă, avem de gând să stăm și în octombrie la țară.

Cu o caldă strângere de mână, al tău, V. U.

*Scrisă la 22 aprilie 1914
Trimisă din Cracovia*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

254

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Anna Ilinicina Elizarova. Greceski prospekt nr. 17,
apart. 18. Petrograd. Russie
Wl. Uljanow. Distelweg. 11. Berne

14. XI. 1914

Dragă Aniuta ! Am primit scrisoarea ta și a lui Mark T., iar după aceea și o carte poștală de la mama. Multe, multe mulțumiri tuturor ! În momentul de față nu am nevoie de bani. Captivitatea mea a fost de foarte scurtă durată ³²⁷, de numai 12 zile, și foarte curînd am obținut înlesniri speciale ; în general „șederea“ a fost cât se poate de ușoară, am avut condiții bune și un tratament civilizată. Acum m-am instalat aici și m-am acomodat noilor condiții. Locuim în două camere mobilate, foarte bune, și luăm masa la o pensiune din apropiere. Nadea se simte bine cu sănătatea, la fel și E. V., deși a îmbătrînit mult. Am terminat articolul (des-

pre Marx) pentru dicționarul Granat și am să i-l trimit zilele acestea ³²⁸. Îmi pare rău că a trebuit să las în Galiția o parte din cărți (cea mai mare parte, aproape toate)... și soarta lor îmi inspiră mari temeri ³²⁹. E foarte trist să asisti la creșterea valului de șovinism în diferite țări și la acte de trădare ca cel al marxștilor sau pseudomarxștilor germani (și nu numai germani)... E foarte explicabil că liberalii îl laudă iarăși pe Plehanov : el a meritat pe deplin această rușinoasă pedeapsă ³³⁰. Răspunde-mi cât mai curînd cum stau lucrurile cu revista ³³¹. Există vreo posibilitate de a relua apariția și cînd? Își asumă poșta răspunderea pentru manuscrise trimise recomandat? Multe îmbrățișări și sărutări mamei ; îi urez multă sănătate ! Cordiale salutări la toată lumea din partea noastră a tuturor !

Al tău, V. *Ulianov*

P.S. Am citit scandalosul și infamul număr din „Sovremennîi Mir“ ... e o rușine, o adevărată rușine !... ³³²

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia“ nr. 4*

Se tipărește după manuscris

255

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Maria Ilinicina Ulianova. Sîrmeatniki,
stradela Kostomarov nr. 15, apart. 336. Moscova. Russie
Expédié par Wl. Oulianoff. Distelweg. 11.
Berne (Suisse)

22. XII

Dragă Maneașa ! Am primit astăzi scrisoarea ta din 14. XI și m-am bucurat nespus de mult. Ai pus pe ea adresa de la vechea noastră locuință. Noua adresă este : Distelweg. 11.

Voi căuta să aflu dacă există aici un birou de informații cu privire la prizonierii ruși și să mă interesez de prizonierul despre care mă întreb ³³³. Nu este exclus ca, deoarece

sîntem în ajun de sărbători, să nu pot căpăta îndată informațiile pe care mi le ceri, dar în orice caz mă voi strădui.

Noi o ducem binișor în liniștea și pacea somnolentei Berna. Foarte bune sînt aici bibliotecile, și eu m-am aranjat destul de bine în ceea ce privește folosirea cărților. E chiar plăcut să te dedici lecturii după o perioadă de muncă gazetărească zilnică. Nadea are aici și o bibliotecă pedagogică și scrie o lucrare în acest domeniu.

Am întrebat-o pe Aniuta dacă nu mi-ar putea găsi un editor pentru o carte în problema agrară ; aş putea s-o scriu aici. *Dacă ai vreo posibilitate, interesează-te și tu.*

De ce nu-mi scrii nimic despre tine ? Cum o duci cu sănătatea ? Ai de lucru ? Ce fel și unde ? În condiții acceptabile ? Mai scrie-mi din cînd în cînd.

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, *V. Ulianov*

Nadea și El. Vas. îți trimit multe salutări.

Dacă ți se prezintă vreo ocazie, interesează-te (de nu ți-e prea greu) dacă Granat a primit articolul meu despre Marx. Ar fi bine să capăt ceva de lucru pentru Dicționarul enciclopedic, dar așa ceva e, desigur, greu de obținut dacă n-ai vreo posibilitate să faci cunoștință cu secretarul de redacție.

Scrisă la 22 decembrie 1914

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

1915

256

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Maria Ilincina Ulianova. Sîromeatniki,
stradela Kostomarov nr. 15, apart. 336. Moscova. Russie
Uljanow. Distelweg. 11. Berne (Suisse)

9. II. 1915

Dragă Maneaşa ! Am primit de la tine două broşuri — una de Oganovski şi cealaltă de Maslov. Multe mulţumiri !! Amîndoi sînt nişte mişei oportunişti de cea mai rea speţă (mă miră că se găsesc şi alţii care să fie de acord cu ei şi cu Plehanov. E ceva cât se poate de trist). Dar e extrem de util să le cunoşti scrierile. De aceea îţi voi fi foarte îndatorat pentru trimiterea unor astfel de materiale, precum şi pentru tăieturi din ziare (şi reviste) în legătură cu asemenea teme. De pildă, E. Smirnov a scris mai de mult în „*Russkie Vedomosti*“ (prin august sau septembrie) un articol plin de arhiplatitudini pe tema votării creditelor etc. Astea le-am citit eu, dar despre activitatea lui publicistică ulterioară — şi a altora de teapa lui — nu ştiu nimic.

Aici ne-am aranjat destul de bine în ce priveşte consultarea ziarelor străine şi a cărţilor la diferite biblioteci. O ducem binişor : Berna e un oraşel mic, plicticos, dar civilizată. E. V. e bolnavă de gripă.

Printre germani se observă o creştere a stărilor de spirit antişovine ; e sciziune şi la Stuttgart şi la Frankfurt pe Main ³³⁴. La Berlin apare revista „Lichtstrahlen“, care are o orientare antişovină ³³⁵.

Dacă nu ți-e prea greu şi dacă ți se întîmplă să fii aproape (te rog să nu faci drum special pentru asta, fiindcă nu-i *nici* o grabă) de editura Granat, care a acceptat articolul meu pentru Dicţionarul enciclopedic, interesează-tă dacă a trimis onorariul pe adresa lui M. T. Elizarov

(aşa cum am cerut eu) * și dacă nu s-ar putea să mai capăt ceva de lucru pentru Dicționarul enciclopedic. I-am scris în acest sens secretarului **, dar nu-mi răspunde.

Multe salutări din partea mea și a Nadei.

Cu o caldă strângere de mână, al tău, *V. Ulianov*

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

257

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Maria Aleksandrovna Ulianova. Peterburgskaia Storona,
str. Șirokaia nr. 48/9, apart. 24
Petrograd. Russie
Ulianow. Seidenweg, 4 a^{III}. Berne

Berne, 7. X. 1915

Dragă măicuță ! Acum câteva zile, Nadea și cu mine am revenit la Berna. Am fi vrut să rămânem mai multă vreme la Sörenberg ³³⁶, dar acolo a și început să ningă și frigul a devenit insuportabil. Anul acesta avem o toamnă rece, iar la Sörenberg e o climă de munte. Aici am găsit cu 30 de franci o cameră bună, cu lumină electrică și baie. Nadea s-a îndreptat binișor, nu mai are palpitații și a fost chiar în stare să facă ascensiuni ; numai de n-ar face o recidivă de bazedov.

Voi cum o mai duceți ? V-ați aranjat bine pentru iarnă ? Tu ești sănătoasă ? Dar locuința e calduroasă ? Multe mulțumiri Aniutei pentru carte, pentru extrem de interesanta colecție de publicații pedagogice și pentru scrisoare *** ! Eu i-am scris să-mi găsească un editor, și acum aștept răspuns ³³⁷. Ce mai face Maneașa ? Dacă se poate, trimiteți-i această scrisoare ; aș fi bucuros să primesc vești și de la ea.

* V. I. Lenin se referă la articolul său „Karl Marx” ; onorariul pentru acest articol a fost înmănat personal Mariei Ilinicina Ulianova. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 49, București, Editura politică, 1968, p. 52—53. — *Nota red.*

*** Este vorba, probabil, de o scrisoare scrisă cu cerneală simpatică. — *Nota red.*

Transmiteți lui Mitea și lui Mark calde salutări. Pentru abonamentul la „Reci“ (îmi scrie Aniuta că are de gând să-l facă) vă voi fi foarte recunoscător. Primim puține ziare, cărți și broșuri rusești, aici se găsesc foarte puține și pur și simplu tînjim după ele. A primit Aniuta lista mea de „doleanțe“ pe care i-am trimis-o mai de mult (adică lista cu cărțile rusești pe care aș vrea să mi le trimită)? Vă îmbrățișez și vă sărut cu drag pe amîndouă, pe tine și pe Aniuta. Nadea de asemenea.

Al tău, *V. Ulianov*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia“ nr. 4*

Se tipărește după manuscris

1916

258

CĂTRE M. I. ULIANOVA

M-lle Marie Oulianoff. Maria Ilincina Ulianova.
Str. Malaia Gruzinskaia nr. 7, apart. 13. Russie. Moscou
Ulianow. Spiegelgasse. 12 (bei Kammerer). Zürich. I

20. II. 1916

Dragă Maneaşa ! Îţi mulţumesc foarte mult pentru ziarele pe care mi le-ai trimis zilele acestea. Astăzi am primit din partea Comitetului Central al asociaţiilor germane de Cruce Roşie o înştiinţare în care se arată că Aaron Rosenfeldt se află, ca prizonier de război, la Bütow, regimentul 66 (66 Rgt) ³³⁸. De mai bine de un an se fac investigaţii, dar nici Crucea Roşie din Geneva, nici cea daneză n-au putut afla nimic, pînă cînd am dat, cu totul întîmplător, de adresa comisiei germane a prizonierilor şi le-am scris celor de acolo. Dar şi răspunsul lor s-a lăsat aşteptat două luni şi mai bine !!

Nadea şi cu mine ne simţim foarte bine la Zürich ; am găsit aici biblioteci bune ; mai stăm încă vreo cîteva săptămîni, după care ne înapoiem la Berna ³³⁹. Poţi să ne scrii şi aici ; căci pošta retransmite corespondenţa.

Nadea şi cu mine îţi urăm din toată inima numai bine.

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, *V. Ulianov*

259

CĂTRE M. A. ULIANOVA

12. III. 1916

Dragă măicuță ! Îți trimit niște fotografii, dintre care una pentru Maneașa.

Noi ne aflăm acum la Zürich. Am venit să lucrăm cîtva timp în bibliotecile din acest oraș. Lacul de aici ne place foarte mult, iar bibliotecile sînt mult mai bune decît cele din Berna, așa că vom rămîne, cred, mai mult decît intenționam. Puteți să ne scrieți pe adresa de aici, căci poșta ne va retransmite toate scrisorile.

Nădărduesc că la voi nu mai sînt geruri mari și că tu nu mai suferi de frig în locuința voastră rece. Îți urez ca vremea să se încălzească cît mai curînd, ca să te poți odihni după toate cîte ai îndurat iarna asta.

Nadea vă trimite tuturor multe salutări. Te îmbrățișez cu drag, măicuță scumpă, și-ți doresc sănătate. Multe salutări Aniutei și lui M. T.

Al tău, V. U.

Trimisă din Zürich la Petrograd

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

260

CĂTRE M. T. ELIZAROV

D-sale D-lui Mark Timofeevici Elizarov.
Direcția societății de navigație „Po Volghe”. Nevski 45.

Petrograd. Russie

Uljanow. Spiegelgasse. 14^{II}. Zürich. Suisse

20. IX. 1916

Dragă M. T. ! Arată-i, te rog, Maneașei această carte poștală sau trimite-i-o. Am primit ieri scrisoarea ei (o carte poștală) din 8. VIII, precum și cărțile, pentru care îi mul-

țumesc mult de tot. Știrea că Aniuta e la spital³⁴⁰ m-a îngrijorat nespus. Ce a pățit? Nu cumva suferă iar de boala pentru care, după cum mi-a scris ea, a mai trebuit să se interneze cîndva la spital și să se opereze? Sper că, în orice caz, ea împreună cu d-ta veți apela numai la chirurghi dintre cei mai buni, căci în asemenea cazuri nu trebuie niciodată să ai de-a face cu mediocrități. Aștept cu nerăbdare vești cît mai dese, oricît de scurte ar fi. Tare încet merg acum scrisorile! Multe mulțumiri Maneașei pentru stăruitoarele ei demersuri pe lîngă editori: m-aș apuca să scriu orice, căci e o scumpete cumplită și traiul a devenit al naibii de greu. Ea cum o mai duce? Cîștigă bine? (Precum v-am mai scris, am primit cele 200 de ruble, pentru care vă mulțumesc încă o dată.) Dacă se poate, trimite-mi o dată pe săptămîină ziarele rusești citite, căci eu nu am *de nici un fel* (nu face să mi le trimiți mai des). Multe sărutări Maneașei din partea mea și a Nadiei.

Cu o caldă strîngere de mînă, al d-tale, *V. Ulianov*

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia” nr. 11

Se tipărește după manuscris

261

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Maria Ilinicina Ulianova. Str. Șirokaia nr. 48, apart. 24.
Petrograd. Russie

Oulianoff. Spiegelgasse. 14^{II}. Zürich. I. (Suisse)

22. X. 1916

Dragă Maneașa! Ieri am primit două cărți poștale de la tine, una din 29/8 și cealaltă din 1/IX. Îți mulțumesc din inimă pentru demersurile tale pe lîngă editori și pentru trimiterea banilor. A primit noul editor manuscrisul despre capitalismul contemporan?³⁴¹ Te rog să mă anunți de îndată ce-l va primi. Eu atribui acestei lucrări economice o importanță deosebită și țin neapărat s-o văd cît mai curînd apărută în întregime. Îmi scrii că „editorul ar vrea să scoată

«Problema agrară» în volum, și nu în broșură“. De aici deduc că trebuie să trimit continuarea (adică în completarea lucrării consacrate Americii să scriu ceea ce am promis despre Germania)³⁴². Mă voi apuca de această lucrare îndată ce voi fi terminat ceea ce trebuie să scriu în contul avansului primit de la vechiul editor *.

Consider, așadar, că noul editor mi-a comandat continuarea la problema agrară ! Dacă-l vezi cumva, amintește-i de acest lucru. (N-am primit încă cele 500 de ruble ; sper, firește, să le primesc zilele acestea : după părerea mea, această sumă nu reprezintă un avans, ci plata manuscriselor primite de editor.)

Nu te-ai putea interesa cumva (cînd ai ocazie, și nu în mod special) dacă Granat a introdus în Dicționarul său articolul meu despre Marx ? ** Extrasul tipărit pe care mi l-au promis ei nu mi-a sosit. Dacă nu-ți răspunde, n-ai putea tu să te interesezi la o bibliotecă, luînd dicționarul și căutînd la litera respectivă ?

În ceea ce privește traducerile, ți-am trimis pînă acum trei propuneri (trei cărți : Kemmerer ; Gilbreth ; Hobson). Dacă nu merg, comunică-mi, și voi căuta altele. Dacă au fost găsite bune, trebuie stabilit cu precizie că propunerea a fost acceptată, că traducerea e comandată. Atunci mă voi apuca de lucru. Poate vrea Anea să traducă o lucrare ? Transmite-i multe salutări din partea mea și a Nadei. Ți-am trimis trei cărți poștale pe adresa lui M. T. *** ; de data asta îți scriu pe adresa ta. Te aranjează asta la fel de bine ? Nadea și cu mine ducem, ca și pînă acum, o viață retrasă ; la Zürich bibliotecile sînt mai bune și mai bine amenajate pentru lucru. Nadea și cu mine te sărutăm cu drag ; multe salutări lui M. Timofeevici. *Multe* mulțumiri pentru cărțile trimise ! Am primit și revista pentru femei.

Al tău, V. U.

Publicată pentru prima oară în 1923,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 11

Se tipărește după manuscris

* Este vorba de V. D. Bonci-Bruevici. — *Nota red.*

** Vezi adnotarea 328. — *Nota red.*

*** Din cele trei cărți poștale nu s-a păstrat decît una (vezi volumul de față, p. 373—374). — *Nota red.*

262

CĂTRE M. I. ULIANOVA

D-rei Maria Ilinicina Ulianova. Str. Șirokaia
nr. 48/9, apart. 24. Petrograd. Russie

Oulianoff. 14^{II}. Spiegelgasse. 14^{II}. Zürich (Suisse)

26. XI. 1916

Dragă Maneașa ! Tocmai expediasem o carte poștală recomandată pe adresa lui Mark Timofeevici, când am primit cărțile trimise de tine (un roman în două volume), precum și cartea poștală în care îmi comunică că zilele acestea o așteptați pe Aniuta *. Multe mulțumiri pentru cărți ! Vestea eliberării Aniutei mă bucură nespus de mult. Îi trimit multe salutări și îi urez să nu ștea prea mult în gubernia Astrahan, să fie mai precaută acolo, să nu se îmbolnăvească din cauza climei neobișnuit de calde. Nadea îți trimite salutări și-ți mulțumește pentru veștile despre Lidia.

La noi toate-s vechi. Scumpetea crește de la o zi la alta. Multe mulțumiri pentru bani (i-am scris lui M. T. de primirea celor 500 de ruble=869 frs.). Dacă nu ți-e prea greu, trimite-mi de 3—4 ori pe lună ziarele rusești citite ; leagă-le strâns cu sfoară (căci altfel se pierd). Stau fără ziare rusești. Pentru traducere am propus trei cărți : *Kemmerer* : „Technischer Fortschritt“ ; *Hobson* : „Imperialism“ ; *Gilbreth* : „Motion study“. Nu am primit încă răspuns ; îl aștept (căci editorul trebuie să stabilească mai întâi dacă n-au mai fost editate).

Încă o dată, o caldă strângere de mână tuturor și sărutări ție și Aniei.

Al tău, *V. Ulianov*

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia“ nr. 11

Se tipărește după manuscris

* Este vorba de eliberarea din închisoare a Annei Ilinicina Ulianova-Elizarova.
— Nota red.

1917

263

CĂTRE M. I. ULIANOVA

M-lle Oulianoff. Maria Ilinicină Ulianova. Str. Șirokaia nr. 48/9, apart. 24. Petrograd. Russie

Oulianoff. 14. Spiegelgasse. Zürich. I. Suisse

15. II. 1917

Dragă Maneașa ! Am primit azi, prin banca Azov-Don, 808 frs., în afară de cei 500 pe care i-am primit la 22. I. Scrie-mi, te rog, ce-i cu acești bani, dacă sînt de la vreun editor, și de la care anume, dacă mi i-a trimis mie și pentru care lucrare. Ar trebui să avem de la el un decont : să știm care lucrări au fost plătite de editor și care nu. Nu pot să înțeleg de unde atîția bani ; iar Nadea mai face glume pe socoteala mea : pe cît văd, zice ea, ai început să primești „pensie“. Ha-ha ! Gluma e reușită, căci scumpetea este exorbitantă, iar din cauza nervilor bolnavi capacitatea mea de muncă este extrem de scăzută. Dar, lăsînd gluma la o parte, trebuie să știu totuși cît mai precis ; scrie-mi, te rog. Mai probabil ca orice e că una (sau nu numai una) din scrisorile tale s-a rătăcit și de aceea nu știu despre ce e vorba. Mă tem să cheltuiesc acești bani (uneori s-au trimis pe adresa mea bani pentru un prieten bolnav).

Nu de mult am primit de la tine : „Russkie Zapiski“ ; „Prețurile fixe la cereale“, „Arbitrajul în litigiile de muncă“, „Statistica guberniei Tula“. Îți mulțumesc din suflet pentru toate aceste cărți. Multe salutări Aniutei și lui M. T., precum și lui Mitea. La noi nu e nimic nou ; continuăm să ducem o viață foarte retrasă ; Nadea e cam suferindă. Iarna asta a fost nemaipomenit de geroasă, mai e și acum foarte

frig. Voi cum o mai duceți ? Sînteți sănătoși cu toții ? A-ra-reori primim vești de la voi.

Multe sărutări.

Cu o caldă strîngere de mînă, al tău, *V. Ulianov*

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

264

CĂTRE M. T. ELIZAROV

Recommandé Mr. Elizaroff. D-sale D-lui Mark Timofeevici

Elizarov. Direcția societății de navigație „Po Volghe”.

45. Nevski. 45. Petrograd. Russie.

Expédié par Wl. Oulianoff. Spiegelgasse. 14.

Zürich. I. Suisse

Dragă Mark Timofeevici ! Din cele anexate la prezenta scrisoare vei vedea că Nadea plănuiește să scoată un „Dicționar pedagogic” sau o „Enciclopedie pedagogică”³⁴³.

Eu sprijin fără rezerve acest plan al ei, căci prin editarea unei asemenea lucrări, socot eu, s-ar umple un mare gol în literatura pedagogică rusă și s-ar pune la dispoziția publicului o lucrare foarte folositoare, iar nouă ni s-ar asigura un câștig, *ceea ce este pentru noi extrem de important.*

O dată cu creșterea numărului și cercului de cititori, în Rusia se creează acum și se face tot mai simțită o cerere de *enciclopedii* și de alte publicații de acest gen. Un „Dicționar pedagogic” bine întocmit sau o bună „Enciclopedie pedagogică” ar deveni o carte de căpătîi și sînt sigur că ar avea mai multe ediții.

Sînt pe deplin convins că Nadea va fi în stare să ducă la bun sfîrșit o asemenea lucrare, căci ea s-a ocupat timp de mulți ani cu probleme de pedagogie, a scris pe teme din acest domeniu, s-a pregătit în mod sistematic. Zürich este un centru cum nu se poate mai potrivit pentru o asemenea lucrare. Muzeul pedagogic din acest oraș e cel mai bun din lume.

Rentabilitatea editării unei asemenea lucrări este neîndoieinică. Cel mai bine ar fi dacă am reuși s-o edităm *noi înșine*, împrumutând capitalul necesar sau gășind un capitalist care să finanțeze editarea.

Dacă acest lucru *nu* este posibil și dacă a alerga după așa ceva ar însemna doar a pierde timpul de pomană — d-ta, firește, ești mai în măsură să apreciezi și, după ce te vei fi informat, vei chibzui temeinic și vei hotărî cum trebuie procedat în această problemă —, atunci va trebui să propunem acest plan vechiului editor, care îl va accepta, probabil. Trebuie avut însă grijă ca planul să nu ni se fure, adică să nu ni-l ia alții. Apoi va trebui să încheiem cu editorul un contract *foarte amănunțit* pe numele redactorului (adică al Nadei), cu specificarea tuturor clauzelor. Altfel editorul (și chiar vechiul editor!) își va însuși *întregul* venit, iar redactorul va rămîne cu buzele umflute. *Asta se întîmplă.*

Te rog foarte mult să reflectezi cu toată seriozitatea asupra acestui plan, să te informezi, să stai de vorbă cu cine trebuie, să faci demersurile necesare și să-mi răspunzi * cît mai amănunțit.

Cu o caldă strîngere de mînă, al d-tale, *V. Ulianov*

P.S. Lucrarea trebuie să fie scoasă în două volume, pe două coloane, în *fascicule* de cîte 1—2 coli. Să anunțăm că se pot face *abonamente*. Atunci banii vor intra repede.

Scrisă la 18 sau 19 februarie 1917

Publicată pentru prima oară în 1930,

în revista
„*Proletarskaia Revoliuția*” nr. 4

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Dragă Maneașa! Îți trimit multe salutări și cele mai bune urări. Eu o duc bine și m-am apucat de lucrarea des-

* Dacă reușești să faci ceva, răspunde-mi telegrafic: „contractul enciclopedie încheiat”. Atunci Nadea se va apuca serios de lucru.

pre stat, care mă preocupă de multă vreme³⁴⁴. Aș vrea să-ți dau un sfat: trebuie să pleci neapărat să te tratezi. Trebuie să folosești tocmai această perioadă relativ lipsită de evenimente — și totodată neliniștită — pentru a-ți trata piciorul și nervii. Te rog foarte insistent să te duci neapărat și imediat. Poți lua cu tine o traducere sau ceva beletristică, ca să suporti mai ușor plictiseala oarecum inevitabilă la orice tratament. Dar să pleci neapărat. Îndeplinește-mi, te rog, această rugămintă și comunică-mi ce hotărâre ai luat. Te îmbrățișez cu drag.

Al tău, *Ulianov*

Scrisă în august 1917
Trimisă din Helsingfors
(Helsinki) la Petrograd

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

266

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Mimozei *

Dragă, scumpă Mimoză! Te rog foarte mult să pleci să te tratezi; nu amîna, nu trebuie să pierzi vremea. La întoarcere îți vei putea găsi ușor un post oarecare. Du-te neapărat!!

În ceea ce privește lucrarea lui Beer, tema e excelentă. Caută să-ți procuri și cartea lui *Schlüter* despre cartism (în limba germană)³⁴⁵; a apărut în urma celei a lui Beer și îl corectează pe acest oportunist. Folosind materialul din lucrările lui Beer și *Schlüter*, ai putea să scrii o broșură foarte bună. Răspunde-mi.

„Congreșele partidului” constituie de asemenea o temă bună (în afară de *procesele-verbale* mai e nevoie aici și de diverse broșuri**), pe care nici măcar aproximativ nu le

* Mimoză — unul dintre numele conspirative ale Martei Ilincina Ulianova. — *Nota red.*

** Eu am, întâmplător, „raportul” lui Lenin asupra Congresului de la Stockholm, și atîta tot... E prea puțin!

țin minte). Dacă te hotărăști să scrii broșura, trimite-mi
ciorna, ca să ne sfătuim.

Te îmbrățișez cu drag, *V. Ul.*

*Scrisă la sfârșitul lunii august-
septembrie 1917
Trimisă din Helsingfors (Helsinki)
la Petrograd*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

1918

267

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Mariei Ilinicina Ulianova

Te-aș ruga insistent să strîngi cît mai repede și să-mi aduci la Smolnîi, chiar mîine dimineată dacă se poate, următoarele materiale publicistice (te va ajuta Buharin):

1) Broșurica (mea) „Materiale pentru revizuirea programului” *.

2) Idem *cea de la Moscova* (Sokolnikov ș.a.).

3) Numărul din „Prosvetșenie” cu articolul meu despre revizuirea programului ³⁴⁶.

4) Numerele din „Spartak” ³⁴⁷ care conțin articole în legătură cu programul (1917, numerele 3 și 4, dacă nu mă-nșel).

*Scrisă la sfîrșitul lunii februarie —
nu mai tîrziu de 8 martie 1918*

*Publicată pentru prima oară în 1933,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XXI*

Se tipărește după manuscris

---

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 32, București, Editura politică, 1964, p. 145—172. — Nota red.

И. И. И.

Дорогая Крупская! Прочел
 ваш последний от
 себя деп. И вы действительно
 приезжаете в Киев 4,
 не забудьте на все время,
 не забыть друзей в Киев
 и т. д., а также и
 друзей, т. е. Кр. И. И. И. И.
 деп. в деп. и проездом
 не забудьте ехать. И т. д.

1919

268

TELEGRAMĂ CĂTRE N. K. KRUPSKAIA

La Kazan și la locul unde se află vaporul de instructaj
„Krasnaia Zvezda“ al C.E.C. din Rusia
Către Ulianova-Lenina

Îți transmit telegrama lui Pozner.

Te rog să-mi comunici telegrafic dacă ești sănătoasă și
care e itinerariul călătoriei³⁴⁸.

Președintele Consiliului Comisarilor Poporului, *Lenin*

Scrisă la 2 iulie 1919

*Publicată pentru prima oară în 1933,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XXIV*

Se tipărește după manuscris

269

CĂTRE N. K. KRUPSKAIA³⁴⁹

9. VII. 1919

Dragă Nadiuška ! M-au bucurat mult veștile primite de la tine. Eu mai dădusem o telegramă la Kazan și, nepri-mind nici un răspuns, am trimis alta la Nijni, de unde mi s-a răspuns astăzi că vaporul „Krasnaia Zvezda“ trebuie să fie pe data de 8/VII la Kazan, unde va staționa cel puțin 24 de ore. În această telegramă întrebam dacă nu i se poate da lui Gorki o cabină pe „Krasnaia Zvezda“. El sosește aici mâine, și tare aș vrea să-l scot din Petrograd, unde și-a tocit nervii și s-a acrit. Sper că tu și ceilalți tovarăși veți fi bucuroși să călătoriți împreună cu Gorki. E un om foarte simpatic, puțin cam capricios, dar asta n-are nici o importanță.

Scrisorile cu cereri de ajutor care sosesc uneori pe numele tău le citesc și mă străduiesc să fac tot ce se poate.

Mitea a plecat la Kiev : se pare că Crimeea e din nou în mâinile albilor.

La noi nu e nimic nou : în fiecare duminică mergem la odihnă în vila „noastră“ ³⁵⁰. Troțki s-a restabilit și a plecat în sud ; sper că va face ordine acolo. Aștept o îmbunătățire a situației în urma înlocuirii lui Vațetis cu Kamenev (de pe Frontul de est), în calitate de comandant suprem.

Pe Pokrovski (M. N.) * îl trimitem la odihnă pentru două luni ; vrem s-o numim locțiitor pe Liudmila Rudolfovna Menjinskaia (deși nu s-a hotărât încă), și *nu* pe Pozner.

Te îmbrățișez cu drag. Scrie-mi, te rog, și telegrafiază-mi mai des.

Al tău, *V. Ulianov*

N.B. : Ascultă de medic : caută să mănânci și să dormi mai mult, și atunci la iarnă ai să fii pe deplin capabilă de muncă.

*Publicată pentru prima oară în 1931,
în culegerea :*
V. I. Lenin. „Scrisori către familie“

Se tipărește după manuscris

TELEGRAMĂ CĂTRE N. K. KRUPSKAIA

Kazan. Către Ulianova

Sîntem sănătoși cu toții ³⁵¹. Azi l-am văzut pe Gorki și am încercat să-l conving să călătorească cu vaporul vostru — dădusem și o telegramă în acest sens la Nijni —, dar el a refuzat categoric. Pe Pokrovski îl trimitem la odihnă. Ca locțiitor am numit-o temporar pe Menjinskaia. Am pri-

* M. N. Pokrovski — pe atunci locțiitor al comisarului poporului pentru învățămîntul public din R.S.F.S.R. — *Nota red.*

mit scrisoarea pe care mi-ai trimis-o prin Urețki și ți-am răspuns tot prin el. Vă vin ziarele de la Moscova ?

Lenin

Scrisă la 10 iulie 1919

Publicată pentru prima oară în 1945,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XXXV

Se tipărește după o copie
dactilografiată

271

CĂTRE N. K. KRUPSKAIA

Vaporul „Krasnaia Zvezda“ al C.E.C. din Rusia
Către Nad. Konst. Ulianova

15. VII

Dragă Nadiușka ! Profit de călătoria lui Krestinski la Perm pentru a-ți scrie. Poate că te va ajunge din urmă.

Ieri am primit o telegramă de la Molotov, din Kazan, și i-am trimis răspunsul în așa fel ca tu să-l primești înainte de plecarea din Kazan, care, după cum mi s-a spus, a fost fixată pentru ora 3 noaptea.

Am aflat de la Molotov că ai avut, totuși, un acces de cord. Înseamnă că lucrezi *peste puteri*. Trebuie să respecti cu mai multă strictețe regulile și să-l ascuți întocmai pe medic.

Altfel n-ai să mai poți lucra la iarnă ! Nu uita acest lucru !

Despre treburile de la Comisariatul poporului pentru învățământul public ți-am telegrafiat deja.

Pe fronturile de răsărit situația e strălucită. Azi am aflat că a fost cucerit Ekaterinburgul. La sud s-a produs o cotitură, dar nu se vede încă o schimbare simțitoare în bine. Să sperăm că va fi.

Pe Gorki n-am reușit să-l conving să plece, cu toate stăruințele depuse.

Ieri și alaltăieri am fost la vila „noastră” * împreună cu Mitea (e aici de vreo patru zile) și cu Anea. Au înflorit teii. Noi ne-am odihnit bine.

Te îmbrățișez și te sărut cu drag. Te rog să te odihnești mai mult și să lucrezi mai puțin.

Al tău, *V. Ulianov*

Scrisă la 15 iulie 1919

*Publicată pentru prima oară în 1957,
în ediția a 4-a a
Operele lui V. I. Lenin, vol. 37*

Se tipărește după manuscris

272

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Annei Ilinicina-Elizarova

Mîine să mă chemi la telefon și să-mi comunici rezultatul. Grăbiți apariția lucrării :

„Dare de seamă a primului Congres general din Rusia pentru ocrotirea copilului, organizat de Comisariatul poporului pentru prevederi sociale”. Tipografia fostă Kușnerev.

În octombrie totul era gata.

*Scrisă după octombrie 1919—
înainte de 7 septembrie 1920*

*Publicată pentru prima oară în 1945,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XXXV*

Se tipărește după manuscris

273

CĂTRE M. I. ULIANOVA ȘI N. K. KRUPSKAIA

Mariei Ilinicina

și

Nadejdei Konstantinovna

Vă rog să mă treziți cel mai tîrziu la ora 10 dimineața. Acum e 4¹/₄, și nu pot dormi ; sînt perfect sănătos.

* Vezi adnotarea 350. — *Nota red.*

Altfel am să pierd fără rost și ziua de mâine, iar regimul fixat o să fie dat peste cap.

Lenin

Scrisă în 1919 sau în 1920

Publicată pentru prima oară în 1957,

în ediția a 4-a a

Operele lui V. I. Lenin, vol. 37

Se tipărește după manuscris

1921

274

Telegramă către D. I. Ulianov

Simferopol. Secția stațiuni balneare.
Șefului secției Dmitri Ilici Ulianov *.

Reține acolo cît mai mult pe soții Buharin și pe Maneașa,
îngrijește-te de odihna și însănătoșirea lor deplină.

Lenin

Scrisă în aprilie 1921

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

275

CĂTRE M. I. ULIANOVA

La mine în odaie, pe masa albă *din spatele patului*, se
află două cărți și două numere de ziar, toate italienești.

- 1) *Turati* : Trent'anni di Critica Sociale
- 2) *Treves* : Polemiche Socialiste
- 3) *Stampa* } ziar
- 4) și *încă un* } italian.

Scrisă în 1921

Publicată pentru prima oară în 1957,
în ediția a 4-a a
Operele lui V. I. Lenin, vol 37

Se tipărește după manuscris

* Deasupra textului telegramei, V. I. Lenin a scris : „Se va comunica cînd a fost înmînată”. — *Notă red.*

276

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Maneaşa !

Roagă-l, dacă vrei, pe acela care ți-a dat această carte (pe Bobinski ?) să vorbească cu Karahan și cu Ganețki și să-mi comunice *rezultatul* (se poate cere la Varșovia sau nu ?).

Scrisă în 1921

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

1922

277

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Maneaşa ! Aici, la noi, a fost azi noapte un incendiu : a ars clădirea sovhozului. Focul pare a se datora unei neglijenţe.

A venit aici („pentru anchetarea cazului“) secretarul lui Dzerjinski : Gherson. El îţi aduce prezentul bilet. Contez că mâine dimineaţa vei fi aici împreună cu Nadea. Astă seară te rog să-l chemi la telefon pe Cherson.

Salut ! V. I.

Scrisă în vara anului 1922

Se tipăreşte pentru prima oară,
după manuscris

278

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Dragă Aniuta ! Iată cum stau lucrurile :

Cartea asta a fost luată de la „Academia socialistă“, unde este *i n t e r z i s* să se dea cărţi acasă.

Pentru mine s-a făcut o excepţie !

Ne-am pus într-o situaţie penibilă — din vina mea, bineînţeles. Acum trebuie să ai toată grija ca Gora să citească *repede* cartea, *acasă*, şi s-o restituie numaidecât.

V.I. Lenin pe alea parcului din Leninsk Gorki. — August-septembrie 1922

A N E X E

I

EXTRASE DIN SCRISORI ALE LUI V. I. LENIN
CĂTRE FAMILIE

(Dintr-un dosar al direcției jandarmeriei din Moscova)

În timpul unei percheziții făcute la M. I. Ulianova în noaptea de 1 martie 1901 au fost confiscate șase scrisori ale lui V. I. Lenin; ele au fost anexate la dosar ca „probe materiale“. Într-un dosar al direcției jandarmeriei din Moscova (dosarul grupului din Moscova al P.M.S.D.R., nr. 69, vol. V, 1901, fila 101) * se găsesc următoarele extrase din aceste scrisori :

1. Scrisoarea datată 3/VII. 1897, semnată „Al tău, V. U.“ și care începe cu cuvintele : „Am primit, Maneașa, scrisoarea ta din 16/VI“ ; a fost expediată într-un plic cu adresa : Maria Aleksandrovna Ulianova (mama „Maneașei“). Acesată scrisoare conține un program de studiere a marxismului; printre izvoare sînt indicate diverse organe de presă social-democrate, ca „Vorwärts“ și „Die Neue Zeit“.

2. Scrisoarea datată 4/IX. 1898 și semnată „Al tău, V. U.“ ; pe plic însă scrie că scrisoarea e din partea Mariei Aleksandrovna Ulianova. În această scrisoare, care începe cu cuvintele : „Zilele acestea am primit, măicuță dragă, scrisoarea“, atrag atenția următoarele fraze : 1) „În privința trimerii de cărți lui Serghei Ivanovici, trebuie să-ți spun că nu știu unde se găsește el. Poate că se află deja la Sredne-Kolîmsk“ ; 2) „Zilele acestea am primit o scrisoare de la Leahovski ; îmi scrie mai mult despre noii deportați care trec prin Verholensk“ ; 3) „Vas. Vas. (Starkov) vrea să ceară să fie transferat la Nijne-Udinsk“ ; 4) „Soții Lepeșinski se transferă la Kuraghinskoe“ ; 5) „Apollinaria Aleksandrovna mi-a scris nu de mult din Kazacinskoe“.

3. Scrisoarea datată 15/XII. 1898, semnată „V. U.“ și care începe cu cuvintele : „Îi trimit Aniutei o scrisoare din partea lui E. M., care mi-a trimis-o cu rugămintea de a o expedia imediat“ ; în această scrisoare atrag atenția fraza citată aici și inițialele „E. M.“ din cuprinsul ei.

* Acest dosar se află în Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. — *Nota red.*

4. Scrisoarea datată 14/VI. 1899, semnată „Al tău, V. U.“ și care începe cu cuvintele : „Săptămîna aceasta, măicuță dragă, n-am primit nici o veste de acasă de la voi“ ; în această scrisoare se întîlnește numele prințului Egor Egorovici Kugușev, căruia autorul roagă să i se trimită lucrarea sa despre „dezvoltarea capitalismului“.

5. O scrisoare a aceluiași autor datată „18/VIII. 1900. Paris“ și adresată Mariei Aleksandrovna Ulianova ; în această scrisoare figurează adresa : „M. Dr. Dubon chez... Pour M. Goukowsky, 8, Boulevard Capucines. Paris“.

6. Scrisoarea datată „20/X, Praga“, semnată „V. U.“ și adresată Mariei Aleksandrovna Ulianova ; în această scrisoare figurează adresa : „Herrn Franz Modráček (pentru V. I.). Směcky, 27. Prag. Austria“.

Originalele acestor scrisori n-au putut fi găsite pînă în prezent ; e posibil să fi fost distruse de unul dintre incendiile din primele zile ale revoluției din februarie.

II
 SCRISORILE
 NADEJDEI KONSTANTINOVNA KRUPSKAIA

1898

1

CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA

15. II. 1898

Dragă Maria Aleksandrovna !

N-a primit Anna Ilinicina scrisoarea mea din 8 sau 9 februarie ? I-am scris acolo destul de amănunțit cum se prezintă situația mea. Partea proastă e că nu se știe când se va pronunța sentința ; la Ministerul Justiției mi s-a spus că referatul va fi prezentat în prima sau în a doua săptămână a postului. Totodată mi s-a spus că am fost condamnată la 3 ani deportare în gubernia Ufa (sentința e irevocabilă), dar că departamentul are latitudinea de a-mi permite să execut pedeapsa la Șușa. E o situație foarte neclară. După pronunțarea sentinței va trebui, probabil, să mai rămân la Petersburg încă vreo două săptămâni, așa că ar urma să plecăm din Petersburg peste vreo trei sau patru săptămâni. La Moscova vom sta vreo 2—3 zile ; data sosirii o voi anunța atunci când o voi cunoaște precis. Cît privește lucrarea lui Volodea *, mi s-a promis că i se va găsi *neapărat* un editor ; se spune că la Moscova cenzura este extrem de severă și de aceea s-ar putea ca lucrarea să zacă acolo foarte multă vreme ; am fost sfătuită să dau cartea la tipar în timpul verii, astfel încît să apară la toamnă, când e momentul cel mai potrivit pentru apariția unor asemenea cărți. Pentru toate aceste motive n-am mai luat manuscrisul înapoi ; am întrebat-o pe Anna Ilinicina cum crede că e mai bine să procedez, dar n-am primit răspuns. Pînă una-alta, i-am trimis lui Volodea o carte de tradus din limba engleză (redactorul mi-a spus că nu-i nimic chiar dacă Volodea nu cunoaște prea bine limba engleză, deoarece poate folosi traducerea germană, iar cu originalul englez să facă numai confruntarea) ; e o traducere foarte interesantă și se plătește bine. Nu știu dacă Volodea e dispus să facă traduceri, dar dintr-una din scrisorile lui am dedus că da ; în orice

* Este vorba de editarea culegerii „Studii și articole economice”. — *Nota red.*

caz nu strică că am luat-o, căci mi s-a spus că o putem traduce amîndoi ; e o carte voluminoasă. Sînt complet profană în materie de aranjare a tot felul de treburi editoriale...

Mama a fost bolnavă de pleurită și de peste o lună nu mai iese din casă. Astăzi vine s-o vadă alt doctor ; cel care a tratat-o la început e din cale-afară de neglijent. Mama vă trimite tuturor multe, multe salutări.

Cred, totuși, că voi fi lăsată să plec la Șușa, căci lor le e totuna. Te sărut cu drag.

A d-tale, *Nadea*

15. II

Dragă Manecika ! I-am scris Annei Ilinicina, dar se pare că n-a primit scrisoarea mea. Și Bulocika mă ceartă că nu-i scriu, dar tot degeaba : n-am ce scrie, totul este incert, azi e așa, mâine altfel, dar despre lucrurile cele mai importante scriu și răspund la scrisori.

Pe Kuba nu am văzut-o și nu cred s-o mai văd pînă la plecare. Am primit o scrisoare de la ea ; îmi scrie că acum, cînd n-are cum vorbi, se simte foarte bine ; studiază mult și așteaptă cu nerăbdare zilele de joi ; vă trimite tuturor salutări.

Cartea lui V. V. o voi procura, cred. Lista lui Volodea am predat-o unui cunoscut, care mi-a promis să procure totul, în afară de lucrarea lui Liudogovski (e o raritate bibliografică) și de revista economică. Nu știu dacă-și va putea îndeplini promisiunea, deși în general e mare meșter în materie de procurare de cărți. Aș vrea să iau cu mine cît mai multe cărți, dar nu știu ce să aleg. Cărți proprii am puține și mult prea obișnuite, nici nu știu dacă merită să le iau cu mine ; sînt sigură că Volodea le are. Să iau cărți de la cunoscuți e destul de greu și nici nu știu ce să iau. Peste vreo două săptămîni trebuie să plec, iar stocul meu de cărți e încă foarte mic. În general, pregătirile noastre de plecare merg destul de încet și cam alandala ; se spune că trebuie să ne luăm cît mai multă îmbrăcăminte călduroasă... Cred că acum nu mai e mult pînă la plecare. Sărut-o pe A. I. și spune-i că nu-i frumos din partea ei că mă prezintă peste tot într-o lumină urîtă : lui Volodea i-a soris că sînt slabă ca un țîr, Bulocikăi i s-a plîns că sînt perfidă... Te sărut cu drag, scumpa mea. Transmite-i lui Dmitri Ilici mulțumiri pentru felicitări. Barem de s-ar termina pînă la vară procesul lui. Și acum, la revedere !

N. Krupskaja

Trimisă din Petersburg la Moșcova
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. I. ULIANOVA

6 martie

Îți trimit articolele lui Volodea. Nu le-am trimis pînă acum fiindcă am așteptat răspunsul lui Volodea la o scrisoare în care i-am expus unele considerente în legătură cu cenzura. El m-a rugat să mă interesez cum se prezintă lucrurile sub aspectul cenzurii și, informîndu-mă, am aflat că în această privință totul depinde de locul editării. Sub acest raport, la Moscova e mult mai prost decît la Petersburg, căci acolo cenzura reține mult timp pînă și cărțile cele mai inofensive și le mutilează în fel și chip. Cartea lui Bulgakov a zăcut la cenzură aproape un an. Se pare că Vodovozova și-a mutat și ea editura la Petersburg. Écrivain* susține că ar fi o imprudență să edităm cartea la Moscova. Așa stau lucrurile.

În privința plecării mele... nu știu nimic, Manea dragă. Aici locuiește o doamnă din Minusinsk; ea spune că după 10—12 martie nu se mai poate pleca — riști să rămîi pe drum. Am tot sperat că sentința va fi pronunțată la 4 martie; în acest caz am fi plecat pe data de 10, seara. Dar pronunțarea sentinței a fost amînată pentru ziua de 11 martie (și nici data asta nu e sigură), iar la departament mi se spune că cererea mea „va fi, *probabil*, luată în considerație“, iar *dacă* mi se va permite să plec în Siberia, apoi în nici un caz înainte de pronunțarea sentinței; *poate* mi se va permite să plec direct din Petersburg, și nu din gubernia Ufa (!). Mîine mă duc iarăși la departament. Tare n-aș vrea să plec abia în primăvară. Astăzi sînt foarte grăbită, dar mîine seara îi voi scrie Annei Ilinicina și-i voi comunica rezultatele vizitei mele la departament. Tot mîine voi cere acolo să mi se aprobe vorbitor cu Kuba; mi-ar părea grozav de rău să plec fără să mă fi văzut măcar o singură dată cu ea.

Te sărut cu drag, N. Krupskaia

Nu scrii bine adresa: nu e nr. 18, apart. 35, ci invers: nr. 35, apart. 18.

Scrisă la 6 martie 1898
Trimisă din Petersburg la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1931,
în culegerea:
V. I. Lenin. „Scrisori către familie“

Se tipărește după manuscris

* — Scriitorul. — Nota trad.

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Dragă Maria Aleksandrovna ! Am ajuns la Șușenskoe și, așa cum ți-am promis, mă grăbesc să-ți scriu cum arată Volodea. După mine, arată foarte bine, chiar splendid în comparație cu felul cum arăta la Petersburg. O poloneză care locuiește aici mi-a spus : „pan Ulianov e mereu vesel“. Îl pasionează grozav vînătoarea ; de altfel, aici toți sînt vînători pasionați, așa că, probabil, în curînd o să stau și eu să pîndesc tot soiul de rațe, lișițe și alte jivine.

Drumul pînă la Șușa nu-i de loc obositor, mai ales dacă nu trebuie să te oprești la Krasnoiarsk, și se mai spune că începînd din iunie vaporul va merge pînă la Șușa. Atunci va fi chiar bine de tot. Așa că, dacă vei reuși să pornești încoace, călătoria nu va fi prea anevoioasă. La Șușa e, după mine, foarte plăcut : avem pădure și în apropiere curge un rîu. Îți scriu puțin, deoarece aceste rînduri nu sînt decît un adaos la scrisoarea lui Volodea *. El ți-a scris, probabil, mult mai amănunțit. Cînd am trecut prin Minusinsk m-am interesat de cărți ; sosise deja acolo scrisoarea d-tale și avizul poștal, dar am aflat că adresantul nu le poate primi de la Krasnoiarsk. În aceeași seară am aranjat cheștiunea, am trimis o procură la Krasnoiarsk, așa că zilele acestea le vom primi. Îți mulțumesc foarte mult. În ce privește numeroasele noastre bagaje, totul a mers bine, nu s-a pierdut nimic ; pretutindenî am fost lăsate să urcăm cu ele în vagon. Îți mulțumesc și pentru provizii, ne-au ajuns pentru trei zile și au fost mult mai gustoase decît mîncărurile ce se găsesc prin gări... Ei, cam asta e. Vaporul nu ne-a dus pînă la Șușenskoe, am fost debarcate pe țarm, înainte de a ajunge la destinație. I-am povestit lui Volodea despre voi toți, dar el nu s-a declarat satisfăcut ; a spus că e prea puțin, deși îi povestisem tot ce știam. Vă sărut pe toate trei ; salutări lui M. T. și D. I.

N. Krupskaja

Scrisă la 10 mai 1898

Trimisă din Șușenskoe la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1931,

în culegerea :

V. I. Lenin. „Scrisori către familie“

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

14 iunie

Dragă Maria Aleksandrovna ! Volodea tăifăsuiește cu morarul despre nu știu ce case și vaci, iar eu m-am apucat să-ți mai scriu cîte

* Vezi volumul de față, p. 92—94. — *Nota red.*

ceva. Nici nu știu cu ce să încep ; zilele seamănă una cu alta, nu se întâmplă nimic deosebit. Am ajuns să mi se pară că stau aici de un secol ; m-am acclimatizat pe deplin. Vara e foarte plăcut aici. În fiecare seară ieșim la plimbare, mama nu merge prea departe, dar noi o pornim uneori și mai departe. Seara nu e umed de loc și e foarte plăcut să te plimbi. Țânțarii sînt mulți, și noi ne-am cusut niște plase, dar nu știu ce au ținării cu Volodea că-l preferă numai pe el ; în general însă sînt suportabili. În plimbările noastre sîntem însoțiți de un faimos cîine „de vînătoare”, care tot timpul aleargă, ca nebun, după păsări, ceea ce-l supără întotdeauna pe Volodea. În ultima vreme, Volodea nu mai merge la vînătoare (nu e totuși un vînător prea pasionat), zice că păsările își clocesc acum ouăle, și chiar și-a dus la beci cizmele de vînătoare. În loc să meargă la vînătoare, Volodea încercase la un moment dat să practice pescuitul ; s-a dus o dată dincolo de Ienisei noaptea, la pescuit de mihalți ; dar după ultima expediție, cînd n-a prins nici un chitic, nu prea îl mai aud vorbind de mihalți. Și ce frumos e dincolo de Ienisei ! Am fost o dată acolo împreună cu el și am trecut prin fel de fel de peripeții ; a fost foarte plăcut. Acum e tare cald la noi. Ca să ne putem scărda, trebuie să mergem destul de departe. Acum am hotărît să ne sculăm în fiecare zi la șase, ca să ne putem scărda dimineața. Nu știu cît va ține acest regim ; astăzi ne-am scărdat. În general, viața noastră de acum aduce a vilegiatură „sută-n sută”, numai că n-avem gospodărie proprie.

Avem aici pensie bună, lapte la discreție, și cu toții arătăm splendid. Nici pînă acum nu m-am putut obișnui cu actuala înfățișare, sănătoasă, a lui Volodea ; la Petersburg avea întotdeauna o mină bolnăvicioasă. Zinocika nu și-a putut stăpîni o exclamație de mirare cînd l-a văzut la Minusinsk. Între noi fie vorba, nici ea nu arăta prea rău. Nu același lucru se poate spune despre Lîrocika. Ni s-a trimis din Petersburg o poză pe care și-a făcut-o a doua zi după ieșirea din închisoare ; trebuie să-ți spun că acum arată pur și simplu îngrozitor. Oare să se fi schimbat într-adevăr atît de mult ? Uneori stau și mă gîndesc dacă nu cumva va fi trimisă la Șușa ; ar fi minunat, aici poate și-ar mai reveni puțin.

Ei, am pălăvrăgit destul. În ultima scrisoare, Manea mă întreabă ce se aude cu fotografiile. Încă din drum am scris la Petersburg să vă trimită fotografia mea (făcută de un amator) ; se vede însă că-au uitat s-o trimită. Cît despre o fotografie făcută la atelier, voi ruga pe cineva de la Petersburg să se ducă la fotograf și să mai comande cîteva poze de-ale mele ; sper că nu voi fi refuzată. Tare aș vrea să vii împreună cu Manea la noi. Încă n-ar fi prea tîrziu. Transmite-i salutări din partea mea lui D. I. Volodea a terminat discuția cu morarul și a mai scris și două scrisori, în timp ce eu cu nici un chip nu izbutesc să pun capăt flecărelii mele.

La revedere, te sărut cu drag. Mama vă trimite tuturor salutări. Prin Volodea degeaba am încerca să vă trimitem complimente ; el

spune că asta se înțelege de la sine. Eu însă nu-s de părerea asta și trimit multe sărutări Maniei și Aniutei și salutări lui M. T.

A d-tale, N. Kr.

Scrisă la 14 iunie 1898
Trimisa din Șușenskoe la Podolsk
 Publicată pentru prima oară în 1929,
 în revista
 „Proletarskaia Revoluția” nr. 4

Se tipărește după manuscris

5

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

9 august 1898

Volodea mi-a citit cu multă plăcere toate reproșurile tale la adresa mea. Ce să fac, mă recunosc vinovată, dar cred că mi se pot acorda circumstanțe atenuante.

Volodea a terminat astăzi cu „piețele” sale * ; nu-i mai rămîne decît să prescurteze lucrarea, și cu asta basta. Zilele acestea va fi dusă la bun sfîrșit și traducerea lucrării soților Webb. A mai rămas de revăzut mai puțin de jumătate. Pînă la urmă traducerea a ieșit, pare-se, destul de bună.

Pe numele d-nei Friedman a mai sosit o ladă cu cărți pentru Volodea ; ea conține lucrări ale lui Adam Smith, cărți de filozofie și două cărți ale tale, de Ada Negri. D-na Friedman a făcut un tărăboi nemaipomenit, dar pînă la urmă cărțile au fost totuși primite, puse în raft și trecute pe listă. Volodea aruncă din cînd în cînd asupra cărților de filozofie o privire plină de duioșie și visează la vremea cînd se va putea cufunda în lectura lor.

Ieri am primit de la Lirocika o scrisoare plină de voie bună, în care ne descrie viața ei la Kazacinskoe. Sînt acolo zece deportați ; cei mai mulți trăiesc în colectiv, au grădina lor de zarzavat, au o vacă, fîneață, și locuiesc într-o singură casă mare. Lira scrie că gustă din plin libertatea, merge după fragi, strînge fîn, face gospodărie și nici nu deschide o carte măcar. Așa are de gînd să-și petreacă vara, iar în toamna se va despărți de colectiv și se va apuca de studiu. E o scrisoare lungă și însuflețită ; mă bucur mult pentru ea, știu că cel puțin se odihnește !

La noi toate sînt așa cum au fost. Nu avem nici o noutate. Volodea a lucrat intens tot timpul și doar din oînd în cînd se ducea să vîneze becașine. Avea de gînd să plece și astăzi undeva la vînătoare de becașine, dar de cîteva zile bate zi și noapte un vînt năprasnic ; nu plouă, dar vîntul suflă mereu.

Mîn[căm] . . . . .

* Este vorba de lucrarea lui V. I. Lenin „Dezvoltarea capitalismului în Rusia”.
 — Nota red.

facem lichior de zmeu[ră]... *, punem castraveți la murat, — mă rog, totul cum se cuvine, așa ca în Rusia. Am cumpărat mai deunăzi niște peneni, dar, cum era și de așteptat, miezul s-a dovedit a fi alb de tot, fără nici o urmă de roșeață. Am mâncat o dată semințe de cedru.

Volodea are de gând să plece pentru o zi, două în taiga, să vadă cum arată, să culeagă fragi și mure, fructe de conifere, să vîneze găinușe. Aici se vorbește adesea despre taiga ; ceea ce se povestește despre ea e mult mai interesant decît discuțiile vînatorești despre rațe.

Cam astea sînt toate nouățile de pe la noi.

Cînd pleacă Manea la Bruxelles ? Îmi pare foarte bine pentru ea. I-am scris [Annei Ivanovna Meșcereakova] (fostă [Ceciurina]) **, învățătoarea de la școala noastră și o foarte bună prietenă a mea. Vor locui la Liège. Mă tem însă ca scrisoarea mea să nu fi sosit după plecarea lor.

Și acum, la revedere. Vă sărut cu drag, pe tine, pe Manea și pe Maria Aleksandrovna. Salutări lui M. T. Mama vă trimite tuturor salutări ; nu s-a simțit tocmai bine în ultimul timp. Toate cele bune.

Nadea

Trimisă din Șușenskoe la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluțiia“ nr. 4

Se tipărește după manuscris

6

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Dragă Maria Aleksandrovna !

Cu ultima poștă am primit, în sfîrșit, telegrama cu privire la eliberarea lui D. I. Cînd a sosit poșta, casa era plină de musafiri. În ultimele zile a fost la noi a adevărată „invație străină“ de fel de fel de oameni, parte din Minusinsk, parte din împrejurimi. Asta a provocat o mare perturbare în viața noastră tihnită, și pînă la urmă ne-a cam zăpăcit. Deosebit de sîcîitoare au fost diversele discuții „gospodărești“ despre cai, vaci, porci etc. Aici toată lumea se preocupă de chestiuni gospodărești ; la un moment dat ne pricopsisem și noi cu o jumătate de cal (unul dintre localnicii de aici a luat de la administrația plășii un cal cu împrumut ; noi am convenit să cumpărăm nutrețul necesar pentru întreținerea lui, iar în schimb să ne putem folosi de el ori de cîte ori vom avea nevoie), dar jumătatea noastră de cal s-a dovedit a fi o mîrțoaică atît de prăpădită, încît îi trebuia o oră și jumătate ca să facă trei verste ; am fost nevoiți să-l dăm înapoi,

* Rîndul înlocuit cu puncte de suspensie a fost tăiat din scrisoare, deoarece textul care îi corespundea pe verso a trebuit să fie eliminat din motive de ordin conspirativ. — *Nota red.*

** Din motive de ordin conspirativ, cuvintele puse în paranteze păturate au fost tăiate din scrisoare. — *Nota red.*

așa încît planul nostru gospodăresc a suferit un fiasco total. În schimb culegem cu multă rîvnă ciuperci ; avem o grămadă de rîșcovi și vinețele. Volodea, care la început spunea că nu-i place și nu se pricepe să culeagă ciuperci, acum nu se mai lasă scos din pădure, e cuprins de o adevărată „frenzie a ciupercilor“. La anul avem de gînd să ne facem o grădină de zarzavat ; Volodea s-a și angajat să sape straturile, așa ca va avea prilej de exerciții fizice. Deocamdată nu face altceva decît să vîneze cu mult zel. Uite, și acum stă și își aranjează sculele vînatorești. Vinează gotci, iar noi le savurăm și nu mai conținem cu laudele. Nu cred ca „locuința“ noastră „boierească“ să fie prea friguroasă. Un conțopist care a locuit aici ne-a spus că e destul de călduroasă. În orice caz, noi luăm toate măsurile de precauție : am comandat pîslă ca să astupăm crăpăturile, vom lipi cu grijă ferestrele, clădim pămînt împrejurul casei de-a lungul pereților etc. Avem sobă în fiecare cameră, așa că e de presupus că nu va fi prea frig. Ei, am flectărit destul. Vă îmbrățișez cu drag, mă bucur nespun de mult și pentru D. I. și pentru d-ta. Transmite-i cordiale salutări din partea mea. Multe sărutări Anei și Maniei. Mama trimite tuturor multe salutări. Ea se deprinde treptat cu viața de aici și nu-i mai este atît de urît ca la început.

A d-tale, *Nadea*

*Scrisă la 26 august 1898
Trimisă din Șușenskoe la Podolsk*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 4*

Se tipărește după manuscris

7

CĂTRE M. I. ULIANOVA

11 septembrie 1898

Azi am de gînd să-ți scriu o scrisoare lungă, lungă de tot : Volodea a plecat la Krasnoiarsk, și fără el parcă-i casa pustie, „regimul“ s-a schimbat ; e seară și nu prea știu ce să fac ; m-am gîndit că cel mai nimerit ar fi să mă așez și să-ți scriu o scrisoare. Dar ce să scriu ? Să înșir multe și mărunte, pot eu, se-nțelege, și chiar atît o să și fie, „multe și mărunte“.

Am primit azi lunga ta scrisoare, Manea dragă, iar lui Volodea i-a venit o carte poștală de la Tula, probabil de la D. I. I-am pus-o în sertar. Cred că D. I. s-o fi plictisit acolo ; la drept vorbind, o situație atît de incertă ca aceea în care se găsește el acum nu e de loc plăcută, mai ales că se află într-un oraș străin ; dar ce a fost mai rău — nesfîrșita „ședere azoviană“ * — a trecut. De altfel, s-ar putea

* Așa e denumită îndelungata ședere a cazacilor în Azovul asediat de turci în anii 1637—1643. — Aici expresia e folosită în sens figurat, ca aluzie la îndelungata detențiune preventivă a lui D. I. Ulianov. — *Nota trad.*

ca acum D. I. să fie deja la Podolsk... În orice caz, sperăm că chestiunea a fost clarificată.

La noi e o toamnă minunată, numai că dimineța e frig, iar noaptea e ger. De aceea Volodea și-a luat cu el lucruri călduroase : căciulă, șubă, mănuși cu un deget și ciorapi groși. Autorizația de plecare fusese cerută mai de mult, durerea de dinți îi trecuse între timp, și cînd nu se mai aștepta i-a venit aprobare să plece pentru o săptămînă la Krasnoiarsk. La început se gîdea să nu se ducă, dar pe urmă n-a putut rezista ispitei. Sînt foarte bucuroasă că a plecat : să mai călătorească și el, să se mai aerisească, să mai vadă lume, că prea a prins rădăcini la Șușa. Și el era foarte bucuros că pleacă. În ultima zi înainte de plecare, nici unul dintre noi n-am deschis o carte ; eu reparam de zor echipamentul lui de iarnă, iar el stătea pe pervazul ferestrei și sporovăia cu însuflețire, dîndu-ne tot felul de instrucțiuni : să punem al doilea rînd de ferestre și să le fixăm cît mai bine, să ne baricadăm cît mai temeinic ; ba a adus și un ferăstrău de la gazdă și s-a apucat să potrivească ușa ca să se închidă mai bine. S-a îngrijit mult de tot ca să fim în siguranță : pe Oskar l-a rugat să doarmă la noi, iar pe mine m-a învățat să trag cu pistolul. Noaptea a dormit prost și dimineța l-am trezit abia după ce a venit birjarul ; de bucurie a început să fredoneze un marș triumfal.

Nu știu dacă o să fie mulțumit de călătorie. Bineînțeles, a avut grijă să ia cu el o grămadă de cărți — cinci volume groase — și, în afară de asta, și-a pus în gînd să facă extrase la biblioteca din Krasnoiarsk. Sper că aceste cărți o să rămînă necitite. Are poruncă să cumpere de la Krasnoiarsk două căciuli și pînză de cămăși, pentru el, precum și un cojoc care să fie folosit în comun, patine etc. Îl rugasem să cumpere de-o bluză pentru fiica lui Prominski, însă cînd am văzut că se duce la mama s-o întrebă cîți „funți“ trebuie pentru o bluză, m-am grăbit să-l scutesc de această misiune dificilă. Mi-a trimis din Minusinsk un bilețel, în care se arăta supărat că trebuie să aștepte vaporul, dar eu am dedus totuși că voiajul a început sub bune auspicii*.

În lipsa lui de acasă mi-am pus în gînd : 1) să-i repar bine costumele ; 2) să învăț să citesc englezește, și pentru asta va trebui să memorez o sumedenie de excepții, vreo 12 pagini, după manualul lui Nurok ; 3) să termin de citit o carte englezească pe care am început-o. Și apoi să mai citesc cîte ceva. Am început, eu și cu Volodea, să citim publicația „Agitator“ (aceea pe care Anna a scris cu mîna ei : „pentru Nadenka“ ; m-am tot gîndit să-i scriu și să-i mulțumesc, dar nu m-am învrednicit nici pînă azi) și ne canonicăm cu pronunția engleză ; așa că i-am promis să studiez manualul lui Nurok. De cîteva zile mă ocup de bucătărie. Mama are un guturai cumplit, e tare răcită, așa că mă ocup eu de treburi. Ea s-a aclimatizat perfect aici, la Șușa, și acum povestește în scrisorile ei ce frumoasă e toamna

* Bilețelul nu s-a păstrat. — Nota red.

prin părțile astea. Înainte de plecarea lui Volodea, l-am însoțit cu toții la o vânătoare de gorci. Acum se vînează gorci și potîrnichi; astea-s niște păsări mai distinse, după ele nu trebuie să umbli prin bălți ca după niște rațe oarecare. Atîta doar că, de cîte ori am mers cu el la vînațoare, a fost foarte plăcut, dar n-am văzut nici o gotcă și nici o potîrniche. Adică nu, am văzut o dată vreo 20 de potîrnichi; mergeam cu carul, noi și toată colonia din Șușa, și iată că de ambele părți ale drumului a apărut deodată un stol de potîrnichi. Să-i fi văzut pe vîntorii noștri! Volodea a scos chiar un fel de geamăt; a apucat să tragă, dar potîrnichea nici n-a catadicsit măcar să-și ia zborul, ci pur și simplu a plecat. De altfel, toată vînațoarea asta s-a soldat cu rezultate lamentabile: n-au împușcat nimic, atîta doar că Oskar a rănit-o la ochi pe cățeaua noastră, Jenny; ne-am temut să nu orbească, dar s-a făcut bine. Numai că arată foarte plictisită de cînd a plecat Volodea, se ține mereu după mine și latră din te miri ce.

Iată despre ce nimicuri vă scriu eu, dar ce să-i faci, pe aici nu se întîmplă nimic deosebit. De aceea și Volodea spune uneori, în scrisorile lui, unul și același lucru. Viața e atît de monotona aici, că uneori pierdem cu totul noțiunea timpului. O dată am încercat, eu și cu Volodea, nu știu cîtă vreme să ne amintim cînd a fost V. V. în vizită la noi: cu trei zile în urmă, sau cu zece? A trebuit să facem fel de fel de socoteli ca să elucidăm această chestiune. Și abia ne-am descursat. Volodea avea de gînd să scrie și el de la Minusinsk celor de acasă, așa că s-ar putea ca în scrisoarea mea să fie unele repetări, Adică nu, n-o să fie, fiindcă ea are un caracter pur feminin: vă vorbește numai așa, de una, de alta. Nu de mult am primit o scrisoare de la soția scriitorului; îmi spune că ea face corectura cărții lui Volodea * și că a ajuns la coala a 7-a. Iși exprimă temerea că cartea n-o să aibă 10 coli — a ieșit o nouă lege cu privire la numărul de litere ce trebuie să intre într-o coală —, așa că s-ar putea adăuga și articolul despre Karîșev **; ar fi chiar mai bine așa, numai că în acest caz apariția cărții ar mai întîrzia. O așteptăm de la o zi la alta. Volodea crede că o să termine cu „piețele“ pînă la Anul nou, dar nu e tocmai sigur. Cam asta e tot. Am primit scrisoarea Mariei Aleksandrovna din 10/VIII și, nu știu de ce, parcă m-am bucurat mai mult ca oricînd. O sîrut cu mult drag.

Scrisoarea mea o să te găsească, probabil, în toiul pregătirilor de drum. Îți doresc tot succesul. Cîndva am dorit și eu mult de tot să fac o călătorie în Belgia, și poate că voi mai fi cîndva tentată să plec în străinătate, să văd și eu lumea — însă, bineînțeles, numai cînd vom avea posibilitatea să plecăm; deocamdată nu ne putem gîndi la așa ceva. Ai s-o aștepti pe Anea, nu-i așa? Cînd avea de gînd să se întoarcă? Cît despre [Meșcereakova] ***, pot să-ți spun că e foarte, foarte cumsecade; e puțin cam ciudată, dar e de o sinceritate și de o

* N. A. Struve a făcut corectura primei părți din culegerea „Studii și articole economice“. — *Nota red.*

** Articolul lui V. I. Lenin „În legătură cu statistica fabricilor și uzinelor din Rusia. Noile isprăvi statistice ale prof. Karîșev“ (vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1964, p. 1—35) — *Nota red.*

*** Din motive de ordin conspirativ, în scrisoare numele a fost șters. — *Nota red.*

bunătaie cu totul deosebită. Și acum trebuie să închei. Încă o dată vă sărut cu drag, pe tine și pe Maria Aleksandrovna, din partea mea și a mamei.

A ta, N.

Trimisă din Șușenskoe la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 5*

Se tipărește după manuscris

8

CATRE M. A. ULIANOVA

27 septembrie

Astăzi, dragă Maria Aleksandrovna, îți scriu din nou în locul lui Volodea. El s-a întors de la Krasnoiarsk alaltăieri, seara târziu. Aici îl așteptau două scrisori de la Manea și avea de gând ca astăzi să se apuce să scrie celor de acasă; au venit însă de dimineață Oskar și Prominski și au început să-l ispitească să meargă la vânătoare undeva pe insula Aganit, unde, după cum spun ei, sînt iepuri cu nemiluita și zboară cîrduri întregi de gotci și potîrnichi. Volodea cam stătea la îndoială, dar pînă la urmă s-a lăsat convins; de altfel, astăzi este o zi minunată. În general, e o toamnă frumoasă, numai o săptămînă a fost frig. În linii mari, Volodea e mulțumit de călătoria lui la Krasnoiarsk. V-a scris, cred, că a plecat acolo împreună cu Elvira Ernestovna și cu Tonicika, deoarece E. E. a suferit o lovitură puternică la ficat și s-a îmbolnăvit rău de tot*. Se credea că are cancer sau un abces la ficat; din fericire, n-a fost nimic din toate astea, ci doar un simplu traumatism, trebuie numai să se păzească. Ele s-au întors tot împreună cu Volodea. La Krasnoiarsk E. E. a fost internată în spital, iar Volodea a stat la Krasikov. A văzut lume, a discutat despre fel de fel de lucruri și a jucat vreo zece partide de șah. Se prea poate ca unul din tovarășii care se află acum în mod provizoriu la Krasnoiarsk să fie trimis în satul Ermakovskoe, la 40 de verste de noi. E jucător de șah și un foarte plăcut „causeur”. Volodea l-a cunoscut la Krasnoiarsk. Aș dori foarte mult ca el să fie trimis în acest sat, unde ne-am putea întîlni din cînd în cînd, fiindcă 40 de verste nu este o distanță prea mare. Pînă la Minusinsk (vaporul a făcut nu mai puțin de cinci zile!) Volodea a călătorit împreună cu Lepeșinskaia, soția unui deportat care locuiește la Kazacinskoe. Ea a căpătat un post de felceriță în satul Kuraghinskoe, tot aproape de noi, și tot acolo o să fie transferat și soțul ei. Și el e șahist. Lepeșinskaia i-a vorbit lui Volodea despre Lirocika, spunîndu-i că e foarte nervoasă și irascibilă. Face parte dintr-un colectiv și gătește mîncare pentru toți — o săptămînă ea, o săptămînă altcineva. Sînt în total trei femei:

* Vezi volumul de față, p. 105—107. — *Nota red.*

una face pline iar celelalte două gătesc cu rîndul. Alaltăieri am primit o scrisoare de la Lirocika. După cum se vede, e tare plictisită de viața asta în colonie ; ne scrie că-i bucuroasă oînd rămîne singură și poate să studieze. — Trebuie să vă spun că pe Volodea nu-l durea dintele pe care și l-a scos, ci altul, pe care i l-a scos un dentist la Krasnoiarsk. La înapoiere, Volodea s-a plictisit de moarte, deși a mai adus oîteva cărți cu el, în afară de cele, multe la număr, pe care și le luase de acasă. N-a vrut să se oprească la Minusinsk și nici măcar nu s-a dus să prezinte ispravnicului permisul de liberă trecere. La Krasnoiarsk a cumpărat un cojoc. Cojocul este, zice-se, pentru mine, dar în realitate e pentru „uzul întregii familii“ și o să-l folosim în călătorii și pentru drumuri mai lungi. Costă 20 de ruble și e așa de moale, că, dacă-l pui pe tine, nu-ți mai vine să-l scoți. În general, Volodea a cumpărat tot ce trebuia, pînă și jucării pentru copiii lui Prominski și pentru Mina, băiețașul unui meșter pîslar care locuiește în aceeași curte cu noi. Băiețașul are vreo cinci ani și vine mereu la noi. De dimineață, cum a aflat că Volodea s-a întors, a înșfăcat numaidecît cizmele maică-si și a început să se îmbrace de zor. Maică-sa îl întreabă : „Unde te duci ?“ — „Păi s-a întors Vladimir Ilici !“ — „Nu te duce, că-i stingherești...“ — „Ba nu, Vladimir Ilici mă iubește !“ (Și într-adevăr Volodea îl iubește). Ieri, cînd a primit căluțul de lemn pe care i l-a adus Volodea de la Krasnoiarsk, a fost aînt de înduioșat, că nici n-a mai vrut să se ducă acasă la culcare și s-a întins alături de Jenka pe covoraș. Nostim băiețaș !

În sfîrșit, am angajat o slujnică, o fetișcană de vreo 15 ani, cu 2,50 ruble pe lună, plus cizme ; vine marți, așa că de acum încolo n-o să mai gospodărim singure. Pentru iarnă sîntem aprovizionați cu de toate. Mai trebuie să punem celălalt rînd de geamuri, numai că-i păcat să ne baricadăm în felul acesta oînd afară e aînt de frumos ! Mama s-a mai deprins cu viața de aici, nu se mai simte prost cu sănătatea și nu se mai plictisește. Mulțumiri Maneașei pentru scrisori ! Am să-i scriu, bineînțeles, și în străinătate. Mă întreb cum se va aranja ea acolo. Păcat că nu-i convine să plece împreună cu Meșcereakovii ; sînt oameni foarte cumsecade, mai ales Anna. Am primit cartea lui Zola în limba germană și o să ne apucăm s-o citim. Acum o să ne vină și „Frankfurter Zeitung“, o să ni-l trimită din Petersburg. Volodea are de gînd să se aboneze și la un ziar englez. Mă mir că nu primim nici o veste despre cartea lui. Ar fi supăraător să nu iasă nimic. Recenzia la cartea lui Kaîșev ar trebui trimisă la Petersburg, poate că n-au ieșit zece coli și din pricina aceasta întîrzie să apară. Și acum închei, am flecărit destul. Vă sărut cu drag pe amîndouă, pe d-ta și pe Maneașa ; la fel și Volodea. Multe salutări din partea mamei. Cînd vine Anea ?

A d-tale, *Nadea*

Data trecută am uitat să vă scriu că am primit cartea lui Bloss. Trebuie s-o trimitem cuiva ?

E curios că o dată cu recenzia la cartea lui Karșev n-ați primit și o scrisoare de la Volodea. Îmi amintesc că el a trimis atunci și o scrisoare*.

*Scrisă la 27 septembrie 1898
Trimisă din Șușenskoe la Podolsk*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 5*

Se tipărește după manuscris

9

CĂTRE M. A. ULIANOVA

14 octombrie

Dragă Maria Aleksandrovna! Ți-am trimis două scrisori amănunțite: una îndată după plecarea lui Volodea la Krasnoiarsk, iar cealaltă după întoarcerea lui. Cred că le-ai primit pe amândouă. Dar asta-i de domeniul trecutului. La noi a venit iarna. Șușenka noastră a înghețat: a căzut și zăpadă, dar s-a topit. E destul de frig (minus 5°), dar asta nu l-a împiedicat pe Volodea să plece azi, pentru toată ziua, la vânătoare de iepuri pe insulă; anul acesta n-a împușcat încă nici un iepure. S-a îmbrăcat destul de gros și nu-i strică să se mai aerisească; în ultimul timp e în întregime absorbit de „piețele” lui și scrie de dimineața pînă seara. Primul capitol e gata, și mi s-a părut foarte interesant. Eu am rolul de „cititor neinițiat” și trebuie să mă pronunț dacă expunerea este destul de clară; mă străduiesc să fiu cât mai „neinițiată”, dar nu prea am de ce să mă leg. E foarte ciudat că pînă în momentul de față scriitorul nu ne-a trimis nici o veste despre carte, probabil că din toată treaba asta n-a ieșit nimic. În general, în ultimul timp aproape că n-am primit de loc scrisori. Ce-am mai ris ieri! În afară de ziare n-am primit nimic și mama a început să învinuiască pe toată lumea: pe poștaș că, din răutate, dosește scrisorile; pe noi că-i dăm prea puțin bacșiș; pe cunoștii noștri că sînt de un egoism feroce; și apoi iarăși pe noi că cheltuim bani de pomană, dar poștașului nu ne îndurăm să-i dăm; că alaltăieri ne-am dus la Kurnatovski, și pentru ce? Numai așa, să nu lăsăm omul să-și vadă de treabă și să-i mîncăm pînzul. Am început să rîdem cu toții, și sentimentul neplăcut pe care îl ai întotdeauna cînd îți vine corespondență puțină a trecut. Mai deunăzi ne-am dus la Kurnatovski**, care e slujbaș la o fabrică de zahăr situată la vreo 20 de verste de aici. Era duminică, era frig, dar soarele strălucea pe un minunat cer albastru, așa că ne-am hotărît să plecăm la el. Ne-am îmbrăcat ca de iarnă: Volodea și-a pus șuba și pîslarii, iar pe mine m-au încotoșmănat în cojocul „familiar”, în care intru cu cap cu tot. Pe Kurnatovski l-am

* Vezi volumul de față, p. 104. — *Nota red.*

** Vizita a avut loc la 11 octombrie 1898. — *Nota red.*

găsit foarte ocupat, nu e liber nici sărbătorile, lucrează câte 12 ore pe zi; e adevărat că l-am întrerupt de la lucru, dar asta nu i-a stricat de loc, și tot atât de adevărat este că i-am mâncat prânzul. Am vizitat fabrica de zahăr; directorul a fost deosebit de amabil cu „distinguții oaspeți“ (deși Volodea, dichisit cum era cu pîslari și pantaloni vătuiți, semăna cu uriașul din basmul cu „un băiețel cît un degețel“, iar eu eram cu părul vâlvoi, răvășit de vînt) și a căutat să găsească o justificare pentru condițiile proaste în care sînt puși să lucreze muncitorii; chiar el a adus vorba despre asta și a mers cu amabilitatea pînă acolo încît, cu toată ținuta lui elegantă și sclivisită, s-a repezit să-i ofere lui Volodea un scaun, pe care a avut grijă să-l șteargă de praf. Cu greu mi-am stăpînit rîsul. Peste o lună Kurnatovski o să vină la noi în vizită; o să vină, poate, și Bazil cu Tonecika. Nu știu dacă ți-a scris Volodea că și Bazil și Gleb au cerut să fie transferați la Nijne-Udinsk, unde li se oferă posturi de ingineri. Acum, prin intermediul covarășilor din Tesinskoe, luăm cărți de la biblioteca din Minusinsk, deși e foarte sărăcăcioasă. În orice caz însă, cărți avem destule. Aniuta m-a întrebat oîndva cu ce mă ocup. Mă tot gîndesc să scriu o carte populară; aș vrea s-o scriu, dar nu știu încă ce-o să iasă*. Asta e, ca să zic așa, principala mea ocupație; în afară de asta mai fac și eu ce se nimerește: învăț limba engleză, citesc, scriu scrisori, îmi vîr nasul în lucrările lui Volodea, mă duc la plimbare, cos nasturi... Acum ne-am gospodărit bine de tot: am clădit pămînt împrejurul casei, am pus ferestre duble, ne-am croit în geam o ferăstruică strașnică, ne-am făcut o grădină lîngă casă și am împrejmuit-o cu gard. Am angajat o fată care îi ajută mamei la gospodărie și face toată munca brută. Îți mulțumesc, dragă Maria Aleksandrovna, că te-ai oferit să ne trimiți de-ale îmbrăcămîntei sau obiecte de uz casnic. Dar n-avem nevoie de nici un fel de îmbrăcămînt, fiindcă înainte de a pleca la Sușa am reparat temeinic toate hainele; cît despre obiectele de uz casnic, am luat cu noi oște ceva cînd am plecat din Petersburg, și chiar dacă uneori mai avem nevoie de cîte ceva, e vorba mai mult de vîtraie, clește, lopățele și alte ustensile de acest fel. Volodea are și el tot ce-i trebuie; n-avea cămăși de noapte, dar cînd a fost la Krasnoiarsk a cumpărat pînză, cămășile sînt gata de nu știu cîte zile, mereu e vorba să le probeze, dar n-a făcut lucrul ăsta nici pînă azi. Volodea se miră de fiecare dată de unde iau material pentru scrisori atît de lungi; adevărul este că el, în scrisorile lui, vorbește numai despre lucruri care prezintă un interes general-uman, pe cînd eu scriu despre fel de fel de nimicuri... Aniutei îi sînt încă datoare cu răspunsul la o scrisoare; o rog să nu fie supărată pe mine și să nu țină o contabilitate prea riguroasă a scrisorilor.

Voi cum o mai duceți? Manea a plecat? Era tare emoționată înainte de plecare? A plecat singură sau împreună cu Meșcereakovii? Cum s-au aranjat lucrurile cu D. I.? A primit autorizație de ședere la Podolsk? Aniuta și M. T. sînt mulțumiți de călătoria lor? Dar să închei cu întrebările, căci așa aș putea să nu mai termin nici pînă

* Este vorba, pe cît se pare, despre pregătirea cărții „Femeia-muncitoare“, pe care N. K. Krupskaja a scris-o la Sușenskoe. — *Nota red.*

mîine. Salutări tuturor! Pe d-ta și pe Aniuta vă sărut cu toată dragostea. Mama vă trimite calde salutări. Volodea n-are decît să vă scrie și el. Încă o dată, multe sărutări.

A d-tale, *Nadea*

Ce adresă are Manea?

Scrisă la 14 octombrie 1898
Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 5

Se tipărește după manuscris

10

CĂTRE M. I. ULIANOVA

11. XI. 1898

Sîntem și azi în buna dispoziție pe care ne-a prilejuit-o poșta de ieri. Ieri, privind pe geam, vedem deodată că băiatul de la administrația plășii sare gardul, ducînd cu el un colet enorm. Poșta sosită pentru noi era atît de voluminoasă, că pentru a ne-o aduce intactă au trebuit s-o pună într-un cojoc luat de la administrația plășii. Bineînțeles că nu erau scrisori, ci numai cărți, dar uneori e deosebit de plăcut să primești și cărți. Tu cum te simți? Ți-ai făcut multe cunoștințe și, în general, te simți la Bruxelles la fel de bine ca și pînă acum? Am primit mai demult niște scrisori entuziaste de la Meșcereakov. El era pur și simplu încîntat de viața din Belgia. Cînd citeam o scrisoare de-a lui, mă cuprindea dorința să văd și eu cum trăiesc oamenii pe lume. Îmi închipui că-ți plac mult și corurile lor populare. Fiindcă în Belgia, pe cît am auzit, se oîntă frumos. A fost Gleb pe la noi și, într-o seară, a cîntat puțin împreună cu Volodea; eu m-am gîndit atunci la tine și mi-am zis că tu ascuți acum cîtece belgiene. Gleb a stat la noi patru zile; Zina n-a venit, pentru că Elvira Ernestovna era bolnavă și nu putea să rămînă singură. Au fost și la vînătoare, dar Gleb a stat mai mult în casă și a citit primele două capitole din „piețe”. Poate crezi că „piețele” sînt gata? Da de unde! O să le termine abia în februarie. Volodea scrie într-una, de dimineața pînă seara, aproape că nu-i mai rămîne de loc timp pentru altceva.

Te sărut cu drag. La fel și mama. Toate cele bune

A ta, *Nadea*

Trimisă din Șuşenskoe la Bruxelles
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 5

Se tipărește după manuscris

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

22 noiembrie

A. I.

E cam mulțisor de cînd n-am mai scris „acasă“, cum spun eu. Astăzi, ca de obicei, am de gînd să înșir multe și mărunte, numai că nu știu cu ce să încep, fiindcă am și uitat despre ce ți-am scris data trecută. Cel mai important eveniment ce s-a produs în ultimul timp în viața noastră este, desigur, sosirea „Studiilor și articolelor“. Le-am așteptat noi cît le-am așteptat, și apoi le-am pus cruce; cu cîteva zile înainte de sosirea poștei, Volodea spusese pe un ton pesimist: cam ce ar putea să ne aducă poșta? probabil că nimic deosebit. În sfîrșit, într-o dimineață mohorâtă vedem cum băiatul de la administrația plășii sare gardul, duocînd cu el un colet enorm: erau nenumărate exemplare din ediția de „Studii“, înfășurate într-un cojoc luat de la administrația plășii... Într-o clipă dispoziția noastră s-a schimbat... De bucurie, Volodea era cît pe-acî să accepte invitația la nunta Matovilor (niște negustori evrei din localitate, față de care Volodea nutrește o antipatie deosebită, din cauza firii lor sicîitoare)... Dar toate astea au fost de mult. Acum Volodea s-a cufundat cu totul și definitiv în „piețele“ lui, e foarte zgîrcit cu timpul; la soții Prominski nu ne-am mai dus de cîteva luni. Mă roagă să-l trezesc dimineața la 8 sau chiar la 7^{1/2}, dar de obicei încercările mele de a-l trezi nu dau, bineînțeles, nici un rezultat: mormăie ce mormăie, își trage plapuma peste cap și adoarme din nou. Azi noapte, în somn, a spus ceva despre domnul N.-ou și gospodăria naturală... În afară de „piețe“ mai avem încă o îndeletnicire: patinajul. Din inițiativa lui Volodea și a lui Oskar, și cu concursul învățătorului și al altor cîtorva localnici, s-a amenajat un patinoar pe rîu, în apropiere de casa noastră. Volodea patinează foarte bine, ținîndu-și mîinile în buzunarele scurtei sale cenușii, întocmai ca un sportman desăvîrșit; Oskar patinează prost și e foarte neatent, cade mereu, iar eu nu știu de loc să patinez; pentru mine au făcut un fel de jîlț și patinez ținîndu-mă de el (în treacăt fie zis, n-am patinat decît de două ori, dar am început să fac unele progrese); învățătorul așteaptă să-i sosească patinele. Le oferim localnicilor un spectacol gratuit: îl admiră pe Volodea, se amuză pe socoteala mea și a lui Oskar și ronțăie cu frenezie alune, aruncînd cojile pe faimosul nostru patinoar. Jenny nu vede cu ochi buni patinajul; ar prefera să alerge pe maidan, să-și vîre botul în zăpadă și să-i aducă lui Volodea măcar potcoave vechi sau alte asemenea rarități. Mama se teme de patinoar. Într-una din zile era tare frumos afară și am luat-o și pe ea cu noi la plimbare. Pe rîu era o gheață minunată, străvezie; am pornit-o pe gheață, mama a alunecat, și-a spart capul și i-a curs sînge; de atunci se teme și mai mult de patinoar. Nu știu ce are ea cu Volodea: mai deunăzi la masă, cu aerul cel mai senin din lume, el a confundat carnea de gotcă cu cea de gîscă; mîncă și nu mai con-

tenea cu laudele : bună găscă, nu-i prea grasă. Mai avem și alte distracții. De crăciun avem de gînd să mergem la oraș și între timp Volodea își confecționează piese de șah ; vrea să se măsoare cu Lepeșinski într-o luptă pe viață și pe moarte. Le cioplește din scoarță de copac, de obicei seara, cînd „nu mai poate“ de atîta scris. Cîteodată ma consultă și pe mine cum să facă capul regelui sau cum să fie talia reginei. Eu am o idee foarte vagă despre șah ; confund, de pildă, calul cu nebunul, dar asta nu mă împiedică să-i dau fără ezitare tot felul de sfaturi și ies niște piese grozave. Dar e timpul să închei, că m-am cam întins cu vorba. Vă sărut cu drag pe amîndouă, pe tine și pe Maria Aleksandrovna, iar bărbaților le trimit salutări. Mama vă trimite tuturor multe complimente.

Soarele strălucește astăzi din plin pe un cer albastru admirabil ; e o vreme minunată pentru patinaj. Și acum, la revedere.

Nadea

*Scrisă la 22 noiembrie 1898
Trimisă din Șuşenskoe la Podolsk*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 5*

Se tipărește după manuscris

1899

12

CĂTRE M. A. ULIANOVA

10 ianuarie 1899

Dragă Maria Aleksandrovna, îți mulțumesc mult pentru scrisoare și pentru pachet. Pachetul nu l-am primit încă, fiindcă acum ivesc un poștaş nou și cu scrisorile recomandate s-au ivit unele dificultăți. La început poștaşul adoptase o atitudine rigidă, refuzînd să ia procură pentru primirea corespondenței, dar acum totul s-a aranjat. Sărbătorile le-am petrecut la Minusinsk ; a fost foarte plăcut, ne-am înviorat pentru multă vreme. De crăciun venise la oraș aproape tot districtul, așa că am întîmpinat Anul nou în companie numeroasă și într-o atmosferă de mare veselie. La plecare spuneam cu toții : „A fost un revelion minunat !“ Și, ceea ce e mai important, tot timpul a domnit buna dispoziție. Am fiert vin și, cînd a fost gata, am pus acele ceasornicului la ora 12 și am condus cu toate onorurile vechiul an. Am cîntat cu toții, care cum se pricepea, și s-au ținut tot felul de toasturi frumoase : „pentru mamele noastre !“, „pentru tovarășii care nu sînt de față !“ etc., iar la sfîrșit am dansat în sunet de chitară. Unul dintre tovarășii, care desenează foarte bine, ne-a promis să înfățișeze cîteva momente remarcabile de la revelion. Dacă s-o

ține de cuvânt, o să vă puteți face o imagine clară despre revelionul nostru. În general am petrecut de minune oit timp am stat acolo. Volodea a jucat șah de dimineața pînă seara și, bineînțeles,... i-a bătut pe toți; am fost la patinaj (lui Volodea i s-au trimis în dar de la Krasnoiarsk niște patine „Mercur“, cu care se pot executa tot felul de figuri artistice. Și eu am patine noi, dar și cu astea patinez tot atît de prost ca și cu cele vechi, sau, mai bine zis, nu patinez, ci mă mișc ca o găină, lăsîndu-mă cînd pe un picior, cînd pe celălalt, căci asta-i o artă prea complicată pentru mine!), am cîntat în cor, și ne-am plimbat chiar cu tronica! În schimb însă, amfitrionii s-au istovit de tot! Singuri au mărturisit că, o zi de-ar mai fi ținut așa, ar fi căzut cu toții la pat. E. E., deși e bolnavă (nu are voie să mănînce nici carne, nici pîine), arată mult mai bine decît la Petersburg și e foarte mulțumită de felul cum s-au aranjat lucrurile cu familia ei; atîta doar că-i e teamă de întoarcerea în Rusia. Despre ceilalți însă nu vă pot spune lucruri prea plăcute. Tonicika, mai cu seamă, arată prost, suferă de anemie și o chinuiește o eczemă. Pînă și Zina a slăbit și a devenit nervoasă. S-au mirat cu toții cît de bine arătăm de parcă am fi de la țară, iar E. E. a spus chiar că sînt mult mai grasă decît Zina. Mama n-a mers cu noi de sărbători și s-a plictisit rău de tot. De săptămîna brînzei e vorba să vină cu toții la noi, la Șușa. Noi, cei de la Șușa, inclusiv Oskar și soții Prominski, așteptăm cu nerăbdare sosirea musafirilor și plănuim de pe acum în ce fel să-i repartizăm, unde să-i găzduim, cu ce bunătăți să-i ospătam ș.a.m.d.

Dar pînă la săptămîna brînzei mai e mult, așa că deocamdată ne-am reluat ocupațiile obișnuite, am curățat patinoarul, iar Volodea caută să termine cît mai repede cu „piețele“. Am primit și scrisoarea Aniei cu data de 24/XII; nu-i scriu separat fiindcă ar însemna să mă repet; vreau numai să fac o mică observație la adresa ei. Se arată indignată că dau scrisorile mele lui Volodea „să le redacteze“. Dar în cele mai multe din ele eu înfățișez viața noastră de la Șușa pe un ton glumeț, și nu puține din glumele mele îl privesc și pe Volodea; cum aş putea în acest caz să trimit astfel de scrisori fără să i le dau mai întîi să le citească?

De la soția scriitorului am primit mai deunăzi o scrisoare din care reiese că două dintre scrisorile pe care ni le-a trimis s-au pierdut. Așa ceva e supărător. În ce privește fotografia mea, am scris încă din primăvară să v-o trimită pe aceea de amator, care știu că v-a plăcut. Pe cît văd, rugămîntea mea n-a fost împlinită. Acum am să scriu să comande niște copii după ultimele mele fotografii și să vi le trimită la Podolsk. Pe D. I. nu știu dacă l-aș recunoaște dacă l-aș întîlni pe stradă, dar într-o altă împrejurare, mai potrivită, poate că l-aș recunoaște. Apropo, Vasili Vasilievici ne-a rugat să-i dăm pentru cîtva timp cartea lui Blos și a luat-o cu el la fabrică, iar Zinaida Pavlovna avea de gînd să-i scrie surorii sale din Tula să trimită la Podolsk un exemplar din această lucrare, pe care i l-a lăsat ea acolo. Și acum,

închei. Vă îmbrățișez cu drag pe amîndouă, pe d-ta și pe Anea, și trimit salutări tuturor. La fel și mama.

A d-tale, *Nadea*

Trimisă din Șuzenskoe la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 6*

Se tipărește după manuscris

13

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Dragă Maria Aleksandrovna, îți mulțumesc din suflet pentru pachet, dar trebuie să-ți spun că prea ne răsfeți. Nu-i vorbă, sînt o mare amatoare de dulciuri și, ca o justificare, spun întotdeauna că ele constituie „o necesitate pentru organism”, căci, de! mă simt datoare să dau o explicație. De altfel, acum îl convertesc și pe Volodea la credința mea și, după fiecare masă de prînz și de seară, îl hrănesc regulat cu dulciuri; de fiecare dată spune că asta-i „prea din cale-afară”, dar mîncîncă și-i place. Deși nu ne putem plînge că ne lipsește pofta de mîncare, avem de gînd să lăsăm o parte din dulciuri pentru săptămîna brînzei, cînd o să vină musafirii, și atunci o să facem un ospăț de-o să se ducă vestea. Și acum, închei. Te îmbrățișez cu drag. Sărutări Anei și salutări tuturor.

A d-tale, *Nadea*

Scrisă la 17 ianuarie 1899

Trimisă din Șuzenskoe la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1931,
în culegerea :*

V. I. Lenin. „Scrisori către familie”

Se tipărește după manuscris

14

CĂTRE M. I. ULIANOVA

24 ianuarie

Dragă Manea, tu, cu siguranță, gîndești despre mine cam așa: nu se șine de cuvînt, mi-a promis că o să-mi scrie, și uite că nu dă nici un semn de viață. Ce-i drept e drept, merit să fiu făcută de doi bani. De mult m-am gîndit să-ți scriu, dar am tot amînat. În primul rînd trebuie să-ți povestesc cum am petrecut de crăciun. A fost foarte plăcut. Venise la oraș tot districtul, cei mai mulți pentru trei, patru zile. Aici, la Șușa, sîntem pușini, așa că ne-a făcut multă plăcere să mai ieșim și noi în lume. Acum cunoaștem tot districtul. Am

petrecut grozav : am patinat — eu am stîrnit ilaritate, dar de cînd m-am întors de acolo am mai făcut progrese. La Minusinsk Volodea a învățat să facă o sumedenie de figuri de patinaj și acum îi uimește pe cei din Șușa cu tot felul de „pași gigantici” și „sărituri spaniole”. O altă distracție a fost jocul de șah. Jucam literalmente de dimineața pînă seara, numai Zina și cu mine nu jucam. Dar, pînă la urmă, m-am molipsit și eu și am jucat o dată cu un jucător mai ageamiu și l-am făcut chiar mat. În afară de asta am cîntat cu toții melodii poloneze și rusești. V. V. are chitară, așa că am cîntat cu acompaniament instrumental. Am mai citit oîte ceva și am flecărit pe săturate. Foarte plăcut a fost la revelion (între altele, pe Volodea l-au saltat pe brațe ; pentru prima oară vedeam acest spectacol și am rîs de m-am prăpădit). De săptămîna brinzii așteptăm musafiri. Nu știu dacă vor veni, dar tare aș vrea să vină. N-aș putea spune că cei de la Minusinsk arată prea bine : Tonecika suferă de o anemie cumplită, e îngrozitor de slabă și de palidă ; și Zina a slăbit și, mai ales, a devenit foarte nervoasă ; nici bărbaiii nu se prea pot lăuda. Gleb se întindea mereu, cînd pe pat, cînd pe divan. Trebuie să-ți spun însă că amfitrionii noștri s-au istovit de tot, mai ales că în ultimele zile aveau oîte 10—16 oameni la masă. Singuri au mărturisit că încă o zi să mai fi ținut așa și n-ar mai fi putut să reziste. Mama n-a mers cu noi ; s-a temut c-o să fie prea frig. După ce ne-am întors de la Minusinsk, ne-am reluat ocupațiile obișnuite. Volodea s-a apucat din nou de „piete”. Acum scrie ultimul capitol și în februarie o să fie totul gata. Cu ultima poștă am primit o scrisoare de la soția scriitorului. O scrisoare entuziastă. Au primit autorizație pentru editarea unei reviste noi, „Nacealo” — au primit-o cu totul pe neașteptate și acum domnește acolo la ei o frămîntare și o agitație de nedescris. Cînd citești această scrisoare simți parcă ce viață intensă pulsează acolo. Ne scrie, între altele, că traducerea cărții soților Webb e foarte bună și că o să apară curînd. Această veste ne-a bucurat. La noi e o iarnă minunată, domoală ; deocamdată nici pomeneală de cumplitele geruri siberiene ; soarele strălucește ca primavara și am și început să spunem că nici n-am băgat de seamă cînd a trecut iarna (deși n-a trecut încă). Tu cum o mai duci pe acolo ? Pe oît vîd, ții socoteala scrisorilor, cu toate că nici despre tine nu s-ar putea spune că scrii prea des. Asta nu-i bine. Ai început să cunoști mai îndeaproape viața din Belgia ? Și, în general, ești mulțumită de viața pe care o duci acolo ? Serie-mi mai des și o să caut și eu să-ți scriu mai regulat. Mama îți trimite sărutări. Cînd crezi că ai să pornești spre casă ? Îmi închipui că ai devenit o franțuzoaică autentică. Te invidiez de pe acum că ai să cunoști temeinic limba franceză ; ce mult aș vrea să cunosc și eu bine măcar o limbă străină ! Și acum, la revedere. Teate cele bune.

Nadea

Scrisă la 24 ianuarie 1899

Trimisă din Șușenskoe la Bruxelles

Publicată pentru prima oară în 1931,

în culegerea :

V. I. Lenin. „Scrisori către familie”

Se tipare te după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

4 aprilie

Dragă Maria Aleksandrovna, ți-am scris acum vreo două săptămîni și, ca de obicei, am înșirat câte-n lună și-n stele. La noi sînt toate precum știi, sîntem sănătoși cu toții ; afară e cald, temperatura ajunge pînă la 17°, pe cîmp e pe alocuri uscat și noi facem plimbări lungi ; într-una din zile am văzut o rață și două găște sălbatice Volodea și-a cumpărat cizme noi de vînătoare, care-i ajung aproape pînă la brîu. Stă în grădină și citește. El umblă în pardesiu, iar eu am săpat de curînd niște șanțulețe numai în rochie ; acum mă preocupă foarte mult grădinaritul și pomicultura și citesc cu deosebită atenție o carte de specialitate, pe care mi-a trimis-o Gleb. Cu sănătatea stau bine, dar în ce privește barza, din păcate, lucrurile stau prost ; nu vrea să vină și pace ! Mă întrebi dacă avem o locuință mare. Locuința e spațioasă, așa că dacă vii la noi — lucru pe care îl dorim foarte mult — o să încăpăm foarte bine cu toții. Pe cît îmi amintesc, ți-am trimis cîndva planul locuinței noastre, sau poate că mă înșel, poate că am avut numai de gînd să ți-l trimit. Locuința se compune din trei camere, una cu patru ferestre, una cu trei și alta cu o singură fereastră. Ce-i drept, ea prezintă un mare inconvenient : toate camerele dau una în alta, dar cînd ești numai între ai tăi, asta nu-i un neajuns chiar atît de mare. Volodea și cu mine ne gîndim să-ți dăm d-tale camera în care stăm noi acum (cea cu trei ferestre), iar noi să ne mutăm în cea din mijloc, deoarece prima are avantajul că nu e de trecere. De altfel, o să aranjăm noi atunci cum e mai bine. Numai să-ți permită sănătatea să vii, draga mea, că de primit avem unde să te primim. Dacă pleci încoace în mai, călătoria cu vaporul va fi foarte plăcută. Noi am venit cu primul vapor, cînd cîmpul nu era încă înverzit, și tot a fost frumos ; vara însă cred că va fi o călătorie foarte plăcută. În schimb, drumul cu trenul e destul de obositor. Volodea ți-a scris, probabil, că cei din Minusinsk s-au răzgîndit și nu mai vor să se transfere la Sușa ; au închiriat o locuință de vară undeva în apropiere de oraș, singurul loc de vilegiatură al orașului Minusinsk. Îți place să te scalzi ? La noi, locul de scăldat e destul de departe, la vreo 20 de minute de casă. Anei, pe cît știu, îi place. Îmi amintesc că am fost o dată la voi, la Beloostrov, și ea și cu mine mergeam la scăldat și pe ploaie.

Am primit din oraș un exemplar din „Nacealo“. Volodea e grozav de indignat de articolul lui Bulgakov și a și început să întoamecă în gînd un articol împotriva lui. Mult s-a mai lăsat așteptat acest „Nacealo“. La început mi-am zis că poștașul o fi rătăcit corespondența. E cam năuțig, săracul : ba pierde un ziar, ba uită să predea o chitanță sau să dea scrisorile. De fiecare dată îl blagoslovesc în gînd cu toate ocările siberiene. Ei, dar e timpul să închei. Probabil că o să primești aceste scrisoare tocmai de paște. Cu toate protestele lui Volodea, eu mă gîndesc să vopsesc ouă și să fac pască. Știi, pe aici e obiceiul să împodobești de paște odăile cu brad. E un obicei foarte

frumos, și de aceea avem de gînd să „ne conformăm“ (era să adaug „pe viitor“, dar mi-am adus aminte că la paștele viitor vom fi de mult în Rusia). Mih. Al. și Kurnatovski vor veni, poate, pe la noi. Și acum, la revedere. Vă sărut cu drag pe amîndouă, pe d-ta și pe Anea, și trimit salutări tuturor. La fel și mama.

A d-tale, *Nadea*

Scrisă la 4 aprilie 1899

Trimisă din Șușenskoe la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1957,

în ediția a 4-a a

Operele lui V. I. Lenin, vol. 37

Se tipărește după manuscris

16

CĂTRE M. A. ULIANOVA

20 iunie

E o veșnicie de cînd nu ți-am mai scris, dragă Maria Aleksandrovna ; nu prea am avut chef de scris, cu atît mai mult cît mă gîndeam că, poate, o să vii totuși. Acum însă nu vreau să mai amîn. Pe la noi e totul precum știi. Volodea citește de zor tot felul de opere filozofice (asta este acum ocupația lui oficială) : Holbach, Helvétius etc. Îi spun, în glumă, că se îndoapă cu atîta filozofie, că în curînd n-o să mai avem curajul să vorbim cu el. Deocamdată n-a început încă vînătoarea, și faimoasa lui armă aproape că n-a fost scoasă din tocul ei. Mergem regulat, în fiecare zi, la scîldat și la plimbare. Culegem măcriș, smeură etc. Volodea face toate astea cu o rîvnă de vînător ; o dată m-am uitat cum înșfăca măcrișul cu amîndouă mîinile și m-am minunat... Se discută mult despre vînătoare. Și își fac multe planuri vînătorii noștri, care nu știu unde ar vrea să se ducă, la nu știu care 40 de lacuri, unde este atîta vînăt că poți încărca dintr-o dată o căruță întregă etc. Toate astea însă după Sîn-Petru. Tot după Sîn-Petru vrem să plecăm la Minusinsk, poate cu vaporul, avem deja autorizație. Nu de mult am avut *musafiri* : Anatoli cu soția, apoi Lepeșinski cu soția și cu o fetiță de trei luni. Anatoli arată rău de tot, nu cred c-o să se mai îndrepte, iar soția lui e tare abatută, e pur și simplu distrusă. Lui nu-i mai ajută acum nici binefăcătoarea olimă de aici. În cele două zile oît au stat soții Lepeșinski la noi a fost aici multă larmă — plîns et de copil, oîntede de leagăn etc. Au o fetiță delicioasă, iar ei sînt niște părinți atît de dragașoși, că nu-i dau pace nici o clipă : oîntă, dansează cu ea în brațe, o sicie mereu. Aici n-a mai fost repartizat nimeni, iar o dată cu venirea verii, Oskar și Prominski își fac și ei tot mai rar apariția ; se îndeletnicesc amîndoi cu grădînăritul. Eu și cu mama am semănat de roate (pînă și pepeni galbeni și pătlăgele roșii) și de mult ne înfruptăm din salata, mararul și ridichile crescute în grădina noastră. Ne-am făcut și grădina de flori, rezedele au început să înflorească, iar cele-

lalte flori (micsandrelle, sîngele-voinicului, margaretele, pansellele, brumărelele) o să înflorească într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat ; totuși grădina îi place și mamei. Fata pe care am avut-o astă iarnă rămîne la noi și în timpul verii, așa că am scăpat de grija gospodăriei. Și cum ne-au mai rămas doar șapte luni pînă la plecare, discuțiile noastre se învîrtesc adesea în jurul întoarcerii în Rusia ; Volodea avea de gînd să-ți scrie în legătură cu planurile noastre în această privință. Voi cum o mai duceți ? Ai scăpat de friguri ? Dar Aniutei i-a trecut tusea ? Ei nu i-am răspuns, dar să nu fie supărată pe mine, am tot așteptat să stăm de vorbă pe îndelete cînd o să ne vedem. Îmi pare foarte rău că nu veniți, dar acum nu mai e mult pînă la întoarcerea noastră în Rusia și, dacă plecăm de aici la timp, în februarie sîntem acasă, în Rusia. O să vedeți ce bine i-a priit lui Volodea da Șușa și cum arată cu totul altfel decît la Petersburg. Te îmbrățișez cu dor, draga mea, și îți doresc multă sănătate. Multe sărutări Aniutei și Maneașei. Salutări și lui M. T. și D. I. Transmite salutări tuturor din partea mamei.

A d-tale, *Nadca*

Scrisă la 20 iunie 1899
Trimisă din Șușenskoe la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 8—9

Se tipărește după manuscris

17

CĂTRE M. A. ULIANOVA

3 iulie

Dragă Maria Aleksandrovna, am primit ieri scrisoarea d-tale din 16/VI. Ne grăbim cu răspunsul fiindcă azi avem de gînd să ne ducem undeva în vizită. De altfel, nu știu dacă o să mai plecăm, deoarece afară începe „să vremuiască”. Se vede treaba că vremea a fost deocheată de Volodea : mereu spunea : „ce vreme frumoasă !”, dar pînă la urmă a ieșit altfel. Nu e zi în care să nu bată vîntul de crezi c-o să smulgă obloanele din țîțîni. Frig însă nu e, și noi mergem, ca și pînă acum, în fiecare zi la plimbare. Sezonul de vînătoare a început, dar Volodea nu este încă cuprins de febra vînătorii ; s-a dus la vînat de vreo două ori, a împușcat gotci și am avut cîteva mese copioase. Acum ne-am pus în gînd să ne ducem la oraș, în vizită : avem autorizație, dar deocamdată zace la administrația plășii și nu mai știm nici noi dacă o să plecăm sau nu. Ne pregătiserăm o dată de plecare, dar am fost înștiințați că Vasili Vasilevici e la fabrică și la întoarcere o să treacă pe la noi ca să plecăm împreună, însă tocmai atunci urmau să vină la noi Gleb și cu Zina, așa de trimisesem vorbă... Aș vrea să mă văd cu Zina și să stau de vorbă cu ea ; n-am mai văzut-o de mult. Numai că, după toate aceste întîlniri cu tovarășii, rămîi parcă cu un sentiment de insatisfacție : ne propunem să vorbim pe îndelete,

dar cînd ne întîlnim, convorbirile trec pe nesimțite pe planul al doilea, făcînd loc plimbărilor, jocului de șah, patinajului etc. Și după toate astea te simți mai mult obosit decît mulțumit. Dar, oricum ar fi, ne face multă plăcere să ne întîlnim. De la Ermakovskoe ni s-a scris că lui Anatoli îi e rău de tot; soția lui Lepeșinski, care e felceriță, crede că n-o mai duce mult. Doctorul din Ermakovskoe este un mare optimist și o asigură pe Dominica că mai sînt încă speranțe. Cît despre Mih. A., e tot singur, fiindcă logodnica lui * și-a amînat sosirea pînă la sfîrșitul verii. Acum Ermakovskoe este localitatea cea mai populată din districtul nostru. Mă tot gîndeam că poate vor trimite pe cineva la Șușa, dar văd că n-au mai trimis pe nimeni. În toamnă îi expiră termenul lui Prominski și acum pentru ei se pune chestiunea dacă o să plece pe contul statului sau/nu; cu propriile lor mijloace nu vor putea să plece, fiindcă sînt o familie numeroasă — opt oameni. De atîta vreme de cînd ne aflăm la Șușa, ne-am obișnuit foarte mult cu tovarășii noștri de aici; dacă se întîmplă să nu vină într-o zi Oskar sau Prominski, parcă ne lipsește ceva... De ce s-o fi plictisînd Lirocika? Nouă ne-a scris că are o grămadă de treburi și, ca să poată pridi, se scoală pe la cinci sau șase dimineața. E drept că are tot treburi care nu prea-i dau satisfacție, dar n-ai ce-i face, la Kazacinsko nu e mai rău decît în altă parte. Tare aș vrea s-o mai văd, dar nu știu dacă acest lucru mai e ou puțință, fiindcă acum, chiar dacă o să fie transferată în ținutul nostru, n-o să ne mai găsească aici. Și acum, la revedere. Te sărut cu drag. Multe salutări din partea mamei. A plecat Aniuta? Dacă nu, transmite-i multe, multe sărutări; la fel și Maniei.

A d-tale, N. Ulianova

Scrisă la 3 iulie 1899

Trimisă din Șușenskoe la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1931,
în culegerea :

V. I. Lenin. „Scrisori către familie”.

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Dragă Maria Aleksandrovna, nu ți-am scris cam de mult, nici Maneașei nu i-am răspuns la scrisoarea ei din 14/IX, și de aceea mă cam muștră cugetul. Pe la noi nu e nimic nou, așa că n-am ce-ți scrie, iar viața noastră de zi cu zi ți-am descris-o de nenumărate ori. Zilele acestea a fost la noi Kurnatovski și ne-a povestit despre cei din Ermakovskoe. Dominica a născut un băiat, dar e un copil bolnav — se crede că e molipsit de tuberculoză; și ea e mereu bolnavă și foarte abătută. Mih. Al. a fost găsit bun de armată și își petrece ultimele lui zile de civilie; în decembrie o să plece nu se știe unde, iar deocamdata e foarte ocupat. Soția lui e cam suferindă; se plic-

* O. A. Papperek. — Nota red.

tiștește și, ca să se mai distreze, se plimbă prin grădina de zarzavat, cu vițelul și cu câinele lor Kurtășka. Au de gînd să vină la noi în-
dată ce drumurile vor deveni practicabile. În cele două zile cît a stat
la noi Kurnatovski, bărbații plecau de dimineață la vînătoare ; Kurna-
tovski e un vînător pasionat. Cineva de aici a primit o scrisoare de
la Kazacinskoe, în care se spune că Iakubova a dispărut din localitate,
că peste tot se fac cercetări, că cei din Emmakovskoe au fost întrebați
dacă n-a fost pe acolo ; autoritățile sînt informate că ea a fost la
Emmakovskoe acum o săptămîină. Circulă zvonul că ar fi fugit în
străinătate, că ar fi văzut-o cineva la Berlin. Așa se spune. — La noi
a și venit toamna, în curînd o să putem face patinaj. E mai bine așa,
căci ne-am săturat de plimbări și în curînd Volodea n-o să mai meargă
la vînătoare, sezonul e pe sfîrșite. Acum se ocupă de lucrarea soților
Webb. Trebuie să facă treaba asta singur, căci dacă lucrăm în doi
durează și mai mult. E o muncă destul de plicticoasă, fiindcă traduce-
rea e proastă și trebuie refăcută aproape complet. Eu, la drept vor-
bind, nu fac nimic, dar nici nu știu cum trece timpul. Pînă la ple-
care au mai rămas 3 luni și 13 zile, ceea ce e puțin de tot. Am și
înaintat cerere la departamentul poliției în sensul ca să mi se permită
să plec la Pskov. Mama, de asemenea, vrea să înainteze, în numele ei,
o cerere în acest sens. Și acum, la revedere. Te sărut cu drag. Salutări
tuturor.

A d-tale, *Nadca*

Scrisă la 17 octombrie 1899

Trimisă din Șușenskoe la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista

„Proletarskaia Revoluția” nr. 8—9

Se tipărește după manuscris

1900

19

CĂTRE M. I. ULIANOVA

28. III

E cam mult de cînd n-am mai primit nici o scrisoare de la tine
sau de la Aniuta. Se vede că ultima mea scrisoare colectivă nu v-a
satisfăcut, nu prea eram în apele mele cînd am scris-o. Mai deunăzi,
tovarășii noștri din Siberia m-au dojenit rău de tot pentru o astfel de
scrisoare „colectivă” ; Volodea a pățit și el ceva asemănător : a scris la
cinci tovarăși o scrisoare de douăzeci de rînduri și le-a pretins în
schimb să-i trimită cinci scrisori. Bineînțeles că au rîs de el. Te felicit,
Marusia dragă, și-ți doresc toate cele bune. Întrucît în scrisoarea adre-
sată Mariei Aleksandrovna * am spus tot ce se putea spune despre

* Scrisoarea nu s-a păstrat. — *Nota red.*

mine, ție am să-ți scriu despre cunoșcuții noștri comuni. A fost pe la noi Egor. Tare m-am bucurat cînd l-am văzut, căci nu primisem de mult știri de la el și nu mai știam ce să cred. Are o înfățișare vioaie și radioasă. A vorbit tot timpul, nu i-a tăcut gura nici o clipă. De la el am aflat că Vasili Vasilevici a căpătat un post bun la Omsk, că Tonea a născut o fetiță și amîndouă sînt sănătoase, iar E. E. e încîntată de nepoțică (față de prima era destul de indiferentă). Gleb a căpătat și el un post bun, e ajutor de șef de depou la o stație de lîngă Tomsk. Zina se află deocamdată la Nijne-Udinsk. Așadar, la ei totul e în regulă. În schimb, bietul M. A. o duce prost de tot la Riga. Scrie că viața de cazarmă e mai rea decît cea de ocnaș : nu-l lasă să se ducă nicăieri singur, ci numai însoțit de un soldat și numai dacă are de cumparat ceva de la prăvălie. I-au luat toate cărțile, afară de un dicționar german și de Codul civil. Mîncarea e proastă. Nu-și poate aduce nimic din afară fiindcă se fură totul imediat. Imbrăcămintea ce li se dă e atît de proastă, încît trebuie să-și facă rost de haine singur. Dar ceea ce-i mai rău e că l-au vărsat tocmai în compania care era trimisă să se răfuiască cu muncitorii ; soldații primeau cîte 10 ruble de fiecare muncitor ucis, și cînd erau în patrulă trăgeau din proprie inițiativa. Tovarășii din Minusinsk sînt sănătoși cu toții. De curînd am primit de acolo o scrisoare care m-a bucurat foarte mult. Nici nu mi-am închipuit vreodată că am să mă simt atît de legată de toți cei din Minusinsk. Baramzin, căruia i-am lăsat cîinele nostru, vrea să-l deseneze și să ne trimită nouă (propriu-zis lui Volodea) desenul ; desenează foarte bine. În general, cîinele nostru o duce foarte bine și a devenit favoritul tuturor. Vorbind despre cîine, mi-am adus aminte de Lirocika. A transmis o dată, prin mine, diferite comisioane și unul din ele în legătură cu un cîine jîgărit, despre care ea dădea date foarte amănunțite. O cunoștință de-a noastră comună a primit de curînd de la Lirocika o scrisoare, din care mi-a trimis unele extrase. Partea teoretică a scrisorii nu prea mi-a plăcut ; ea spune ca din punct de vedere teoretic cartea lui Bernstein nu oferă nimic, „e o curată idioțenie !“, dar sub aspect practic prezintă o importanța imensă, întrucît atrage atenția asupra nevoilor maselor și îndeamnă să se ia în considerație realitatea, problemele concrete. Succesul cărții se explică, zice ea, prin aceea că lumea s-a săturat pînă-n gît de orientarea ortodoxă. Despre rezoluție * spune că orientează eforturile în direcția născocirii unei căi pe care trebuie s-o urmeze dezvoltarea. În general, Lirocika a devenit acum un fel de enigmă pentru mine. Înainte ne înțelegeam foarte bine, aveam aceleași vederi, dar în ultimii trei ani nu știu ce s-a întîmplat cu ea, că n-o mai recunosc de loc. Poate că, dacă ne-am întîlni, ne-am lămuri și am ajunge la o unitate de păreri, dar cu scrisorile noastre nu ajungem la nici un rezultat. Nu mai este Lirocika pe care o știam ; să ne scriem despre ceață, despre vreme etc. n-are rost, iar despre altceva, ea, pe

* Este vorba, pe cît se pare, de „Protestul social-democraților din Rusia“ vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1964, p. 157—170). — Nota red.

cît se vede, nu vrea să scrie, și, de altfel, nici nu prea izbutește. Drept să-ți spun, nu mă pot împăca de loc cu măritișul ei. Soțul ei * mi-a făcut impresia unui om încrezut și mărginit... Dar e timpul să termin, prea m-am întins cu vorba pe această temă.

La revedere. Sărutări Aniutei din partea mea și salutări lui M. T.

A ta, *Nadea*

*Scrisă la 28 martie 1900
Trimisă din Ufa la Moscova*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

20

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Moscova, Str. Bahmetievskaja nr. 25, casa Șaronov
D-rei Maria Ilinicina Ulianova

30. III

Dragă Maneașă,

Alaltăieri v-am trimis o scrisoare, ție și Mariei Aleksandrovna, iar ieri am primit eu una de la voi. Mă bucură foarte mult vestea că M. A. va pleca, poate, la Volodea; eu, după cît se vede, n-am să pot porni chiar așa curînd la drum. Da, Volodea a slăbit foarte mult și asta în ultimul timp, fiindcă înainte arăta foarte bine. Eu cred că de vină nu e atît catarul, cît insomnia. În ultimul timp dormea, în general, prea puțin, era agitat înainte de plecare și, în afară de asta, erau și geruri mari, așa că nu mengea de loc la plimbare. De îndată ce am plecat, Volodea s-a înviorat numaidecît și a început să mănînce și să doarmă normal. De catar cred că va putea scăpa cu ajutorul apelor, care i-au făcut atît de bine data trecută; în general vorbind, el își vede de sănătate. Scrie că se alimentează bine. Totuși, îmi pare rău că trebuie să stea singur, fără familie.

Din scrisoarea ta am dedus că Iuli a fost pe la voi, așa că toate noutățile mele s-au dovedit a fi vechi pentru voi.

Îți trimit traducerea mea și originalul. Toate sublinierile indică pasaje pe care nu le-am înțeles și cred că și în multe alte locuri am tradus anapoda. Nu cunosc bine limba, iar dicționarul nu mă ajută suficient; se nimerește adeseori cîte o frază care mi se pare că poate fi interpretată în mai multe feluri. Așa că e cazul să revezi întreaga

* K. M. Tahtarev. — *Nota red.*

traducere și să îndrepti unde nu e bine. Și acum, la revedere, draga mea englezoaică. Multe sărutări Mariei Aleksandrovna și Aniei.

A ta, N. U.

*Scrisă la 30 martie 1900
Trimisă din Ufa*

*Publicată pentru prima oară în 1931,
în culegerea:
V. I. Lenin. „Scrisori către familie”*

Se tipărește după manuscris

21

CĂTRE M. A. ULIANOVA

26 iulie

Dragă Maria Aleksandrovna,

Am primit acum o carte poștală de la Volodea, din Austria... Poșta vine însă greu de tot; această carte poștală am primit-o după opt zile, așa că, în general, am să primesc scrisorile lui Volodea abia după nouă sau zece zile. Scrie că se simte excelent și asta, firește, mă bucură nespus de mult. Ce mai faci? Cum o duci cu sănătatea? La noi, după niște noroaie pînă la gleznă și după o vreme foarte umedă, au venit zile superbe. Probabil că și pe la voi e acum o vreme minunată și vă puteți bucura de vară. Acum la noi e plăcut. Îmi pare rău că d-ta și Aniuta ați rămas cu o impresie atît de proastă despre Ufa; cînd ați fost aici era o zăpușeală insuportabilă și, în afară de asta, la noi era și mare dezordine. Deocamdată stăm în aceeași locuință, însă credem că în curînd ne vom muta într-o locuință de iarnă, care e foarte bună, deja încercată, și se află cam peste drum de noi. Acum sînt complet sănătoasă, la fel și mama. Vă trimitе tuturor salutări.

În timpul popasului său la Ufa, Volodea i-a scris lui Filippov o scrisoare incisivă, în care îi reproșea că i-a publicat articolul într-o formă atît de denaturată*. Îndată după plecarea lui Volodea am primit de la Filippov o scrisoare care încerca săocoloșească chestiunea. „Stimate domn, există o posibilitate de a îndrepta lucrurile; vă trimit manuscrisul unui articol al lui Skvortov, ca să-i puteți răspunde. Vă rog insistent să luați în considerație condițiile impuse de cenzură și să vă formulați ideile în mod concis”. Așadar, printr-o amabilitate — prin trimiterea articolului — el voia să-l îmbuneze pe Volodea, dar după două zile s-a răzgîndit și a trimis o a doua scrisoare, de astă dată pentru a fi transmisă nu lui V. I. ca înainte, ci d-lui Ulianov. Prin însuși aspectul ei, scrisoarea aceasta era menită

* Scrisoarea nu s-a păstrat. Este vorba de articolul lui V. I. Lenin „O critică necritică. (În legătură cu articolul d-lui P. Skvortov «Fetișismul mărfii», apărut în nr. 12 al revistei «Naučinoe Obozrenie» din 1899)» (vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 3, Editura politică, 1963, p. 601—625). — Nota red.

să manifeste din capul locului desconsiderare pentru destinatar : o jumătate de coală de hîrtie, cu marginile zdrențuite, scrisă la mașină și cu îndreptări în textul dactilografiat. Scrisoarea e scrisă pe un ton injurios, stupid ; se vede că omul acesta nu știe ce vorbește. I-am scris că am primit ambele scrisori, dar nu le pot trimite acum lui Volodea, deoarece nu-i știu adresa ; de îndată ce o aflui i le trimit, iar în ce privește manuscrisul, i-l înapoiez, căci, dacă l-aș trimite în străinătate, publicarea articolului ar fi foarte mult întârziată și bănuiesc că asta nu i-ar conveni autorului. Volodea, probabil, n-ar fi fost dispus să facă uz de amabilitatea acestui prostănac. Articolul lui Skvortov e de asemenea scris pe un ton extrem de injurios. Aceleași citate din Marx, folosite fără nici un rost, și o totală neînțelegere a adversarului. Cu un tip ca ăsta nici n-are sens să polemizezi. Nu știu dacă Volodea are să-i răspundă.

A doua zi după plecarea lui Volodea a fost pe la noi Maria Andreevna *. E foarte simpatică și extrem de amabilă. Mie mi-a fost cam penibil : nu mă pricep de loc la amabilități. Aș fi vrut să mă arăt și eu amabilă, să-i propun s-o ajut la făcut dulceață, dar mi-am adus aminte la timp că n-am făcut niciodată dulceață și cine știe ce-o să mai iasă... Vor sta toată iarna în locuința lor de la țară... Și acum, la revedere. Vă sărut cu drag pe amîndouă, pe d-ta și pe Aniuta, iar Maneașei îi scriu separat cîteva rînduri.

A d-tale, Nadea

Scrisă la 26 iulie 1900
Trimisă din Ufa la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

22

CĂTRE M. I. ULIANOVA

26 iulie

Îți mulțumesc, dragă Maneașa, pentru cărți și pentru fotografie — asta este, cu siguranță, opera ta —, precum și pentru cuvintele adăugate la scrisoarea lui Volodea. De mult voiam să-ți scriu, dar am tot amînat. Cum o mai duceți voi toți ? E mult de tot, e o întreagă veșnicie de cînd nu mai știu nimic despre voi. Cînd aveți de gînd să vă mutați la oraș, ce planuri ai tu pentru iarnă ? Cînd am primit scrisoarea lui Volodea în care îmi scria că o dată cu el o să vină și Maria Aleksandrovna și Aniuta, m-am bucurat nespus de mult ; mă gîndeam mereu că o să stau de vorbă cu Aniuta despre una și despre alta. Aveam multe de vorbit cu ea. Dar cînd au venit, mi-am pierdut, nu știu cum, cum-pătul și am uitat tot ce voiam să-i spun ; și, în afară de asta, mai

* M. A. Gracevskaia — o verișoară a lui V. I. Lenin după mamă. — Nota red.

veneau și musafiri și nu ne dădeau răgaz. Rezultatul a fost că nici măcar o singură dată n-am stat de vorbă cu ea cum trebuie și cine știe când o să ne mai întâlnim. În sfârșit, o să mai vedem noi ; mai am de stat la Ufa, în total, șapte luni și jumătate — timpul trece repede. Dau meditații și iau și eu lecții de limba germană. Am găsit un neamț originar din Berlin, care cu mare greutate a consimțit să facă conversație cu mine de două ori pe săptămână. Până acum am avut o singură conversație ; omul e vorbăreț și cred că o să învăț și eu ceva. În afară de asta, m-am apucat să citesc niște romane nemțești, cât se poate de proaste, și atîta m-am cufundat în studiul limbii germane, că nu mai mă duc nicăieri, am căzut în mizantropie și nu-mi vine să ies din casă. Și acum, la revedere. Te îmbrățișez cu drag.

N. Ulianova

P. S. Nu știi dacă Volodea ți-a spus că o să vină pe la tine o domnișoară de aici, nepoata unei vechi cunoștințe de-a lui ; spune-i tot ce poți să-i spui în legătură cu studiile la Universitatea din Bruxelles.

*Scrisă la 26 iulie 1900
Trimisă din Ufa la Podolsk*

*Publicată pentru prima oară în 1931,
în culegerea :
V. I. Lenin. „Scrisori către familie“*

Se tipărește după manuscris

23

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Podolsk (gubernia Moscova). Casa Kedrova.
D-sale D-nei Maria Aleksandrovna Ulianova

26 august

Dragă Maria Aleksandrovna,

Iarăși nu ți-am mai scris de multă vreme, dar gîndește-te că de fiecare dată scriu despre mine, și asta e oît se poate de plicticos. Și, totuși, am să-ți scriu. Cu sănătatea o duc bine, mama e de asemenea sănătoasă. Au trecut trei săptămîni de cînd ne-am mutat în noua noastră locuință. E foarte comodă : două cămăruțe și bucătărie, la parter, cu grădină în fața ferestrelor, totul e renovat, gazdele sînt cumsecade. Am mai locuit noi cîndva în această casă, dar acum arată cu totul altfel. Adresa noastră : *str. Priiutskaiia, casa Kulikova*. În general, s-ar putea spune că ne-am aranjat temeinic. Acum sînt tare ocupată : nici n-am terminat cu meditațiile din timpul verii și au și început cele de iarnă. Pentru iarnă îmi rămîn două meditații, ambele destul de plăcute și destul de bine plătite (62 de ruble). O să-mi ia vreo șase ore pe zi. Cum îmi place să predau, nu e cine știe ce pentru mine, nu e prea

obositor. Ceea ce-i prost aici la Ufa e noroiul, pur și simplu înoși în noroi; în serile în care, cum scrie la calendar, ar trebui să fie lună, și de aceea străzile nu sînt luminate, te poți trezi foarte ușor în șant; și una din meditațiile mele e tocmai seara. Duminică și în zilele de sărbătoare iau lecții de limba germană de la un neamț foarte competent. La început treaba a mers destul de bine, dar în ultimul timp e atîta forfotă la noi, că de două săptămîni n-am mai pus mîna pe o carte. De aceea nu m-am ocupat de loc de limba germană, și asta mă supără mult. Volodea se plînge de ifofota vieții din Paris, dar acolo ea este în firea lucrurilor, în timp ce aici, la Ufa, e prea din cale afară! Ce-i drept, acum e o vreme cînd unii vin, alții pleacă, iar alții se află aici în trecere. De la aceștia din urmă am aflat că Zina e tare abătută, că în ultimul timp s-a schimbat foarte mult, e trasă la față și palidă. Ni s-a spus, de asemenea, că Mih. Aleks. o duce foarte prost din punct de vedere material și că multă vreme O. A. nu și-a putut găsi meditații. Mih. Al. a fost vărsat la regimentul din Krasnoiarisk, care urma să pornească (între timp a și pornit) la drum. Cei din Siberia sînt leneși la scris, așa că nu știu mare lucru despre ei. De altfel, în parte sînt și eu vinovată. Lidia are de gînd să se mute la Ufa; a înaintat o cerere în acest sens, dar nu știu dacă i se va aproba; tare aș vrea s-o văd înainte de a pleca de aici. Volodea îmi scrie rar de tot și mi-a dat, probabil, o adresă greșită, fiindcă, pe cît se vede, n-a primit scrisorile mele. Acum îi scriu la Paris. Nu știu unde să-i expediez numărul din „Jizn” pe care m-a rugat să i-l trimit. Cred că pînă la urmă o să vi-l trimit vouă, poate că v-a comunicat ultima lui adresă. Din ultima lui scrisoare am dedus că a plecat din Paris, dar încotro — nu scrie. O dată cu numărul din „Jizn” am să-i trimit Maneașei și cartea ei franțuzească. Mi-a scris că trebuie s-o restituie în septembrie. Apropo, Aniuta a luat de la mine o carte de Gorki, ca s-o citească pe drum; acum titulara cărții mi-o cere înapoi, așa că, dacă nu vă vine prea greu, vă rog să mi-o trimiteți. Pe Maneașa o rog să mă ierte că nu-i scriu separat, căci ar însemna să mă repet. Cum o mai duci? Ești sănătoasă? Aniuta a plecat pentru multă vreme? Ați primit răspuns de la Petersburg în chestiunea însorierii lui Dm. I. la universitate? Vă mutați curînd la Moscova? Și acum, la revedere. Vă sărut cu mult drag pe amîndouă, pe d-ta și pe Maneașa. Mama vă trimite salutări tuturor.

A d-tale, *Nadea*

P. S. Acum am constatat că nici nu am numărul din „Jizn” despre care a scris Volodea, așa că am să trimit numai cartea franțuzească.

*Scrisă la 26 august 1900
Trimisă din Ufa*

*Publicată pentru prima oară în 1931,
în culegerea:
V. I. Lenin. „Scrisori către familie”*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. I. ULIANOVA

*Podolsk (gubernia Moscova). Casa Kedrova
D-rei Maria Ilinicina Ulianova*

11. IX

Dragă Maneaşa, scrisorile noastre trebuie să se fi încrucişat pe drum. La sfârşitul lui august i-am trimis Mariei Aleksandrovna o scrisoare în care i-am descris cât se poate de amănunţit viaţa mea de aici. Am vrut să-ţi trimit cartea franţuzească prin domnişoara care urma să vină pe la tine ; dar am aflat că această domnişoară şi-a găsit o tovarăşă de drum pînă la Paris — unde, pe cât se pare, pleacă doar aşa, pentru distracţie, fiindcă la studii nu prea se gîndeşte — şi nu poate să treacă pe la Podolsk. De aceea ţi-am trimis cartea prin poştă, însă n-am expediat-o chiar eu, şi fiindcă în grabă am uitat să scriu „recomandat“, ea a fost expediată în banderolă simplă, nerecomandat. Mă tem să nu se piardă. Scrie-mi, te rog, dacă ai primit-o. Şi fiindcă veni vorba de cărţi, trebuie să-ţi spun că Volodea, cînd a fost aici, a promis unui cunoscut că o să-i trimită „Dezvoltarea capitalismului“, dar a uitat, şi acum ne roagă să i-o trimitem noi. Pentru a evita o dublă expediere, trimite, te rog, un exemplar din această carte direct pe adresa : Bîrsk (gubernia Ufa), Pavel Fedorovici Savinov *. Cred că alte chestiuni nu mai sînt. Dm. Il. a reuşit să facă ceva ? Cînd vă mutaţi la Moscova ? Sînteţi sănătoşi cu toţii ? Cînd se întoarce Anea ?

Pe la noi totul e precum ştii. Sîntem sănătoase amîndouă. Eu sînt ocupată cu lecţiile mele particulare, predau de toate, pînă şi limba latină, aici oamenii nu prea au ce face ; studiez limba germană, dar pentru asta nu prea îmi rămîne timp. Totuşi îmi este mult mai uşor să învaţ cu neamţul decît singură. Volodea scrie rar şi foarte puţin despre sine ; se plînge că forfota de acolo îl oboseşte. Olga Aleksandrovna nu mai vine la Ufa, deoarece a aranjat să rămînă la Krasnoiarsk, iar Mihail Aleksandrovici a fost trimis în armata de operaţii. Zina vrea neapărat să vină în Rusia ; nu scrie prea amănunţit. Zilele acestea aştept un tovarăş care se întoarce de acolo ; el trebuia de mult să vină, dar înainte de plecare s-a îmbolnăvit de dezinterie şi nici pînă azi nu s-a făcut bine.

La noi, la Ufa, e un noroi cum n-am văzut de cînd sînt, şi pîouă într-una... Mare pacoste.

Toate bune, vă sărut cu drag, pe tine şi pe Maria Aleksandrovna. Salutari din partea mamei.

Nadea

*Scrisă la 11 septembrie 1900
Trimisă din Ufa*

*Publicata pentru prima oară în 1931,
în culegerea :
V. I. Lenin. „Scrisori către familie“*

Se tipăreşte după manuscris

* Un deportat dintre cei implicaţi în procesul „Uniunii de luptă“ din Petersburg. — *Nota red.*

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Moscova, str. Bahmetievskaja, casa Șaronov
D-sale D-nei Maria Aleksandrovna Ulianova

1. X. 1900

Dragă Maria Aleksandrovna, am primit mai de mult scrisoarea Maniei, dar, ca de obicei, m-am luat cu treaba și am cam întârziat cu răspunsul. Probabil ca v-ați mutat de mult la Moscova. D-ta cum o mai duci? Ești sănătoasă? A plecat D. I. la Iuriev? Ancheta în cazul Maneașei se termină curînd? * Am primit o scrisoare de la Aniuta și i-am răspuns numai decît, dar scrisorile mele nu ajung întotdeauna la timp, de altfel și scrisorile de la Volodea vin uneori în altă ordine decît aceea în care au fost scrise. Cu toate că nu îmi scrie rar, nu prea știu cum o duce el pe acolo; știu că urmează un curs de limba engleză, că nu-și poate găsi făgașul... Zina și soțul ei îmi reproșează mereu că le scriu prea puțin despre Volodea, dar ce sa le scriu? Volodea nu se pricepe de loc să vorbească despre viața sa de toate zilele. Ar fi bine să le scrie chiar el. Ei nu se gîndesc încă să se întoarcă în Rusia și nici nu întreprind nimic în această direcție, deși n-ar strica sa facă ceva. Pînă la 11 martie nu mai e mult și atunci o sa fie și Zina liberă să se ducă unde vrea. Cinci luni și unsprezece zile — nici nu știu dacă e mult sau puțin. Nu pot să spun daca voi reuși să plec din Ufa pe data de 11 cu trenul de dimineața, cum mi-am propus de mult. De altfel, în afara de noroi, nu e nimic rău în acest oraș; eu de mult am devenit o patrioară a Ufei. Noi ne-am instalat aici temeinic — ca în provincie —, casa bună, mîncare bună etc., într-un cuvînt ne-am acomodat întrucîtva cu viața de provincie. Aici timpul se scurge monoton, zilele seamănă unele cu altele. Am două meditații cu niște copii foarte buni. Îmi place foarte mult să dau lecții la copii în general, dar de data asta și copiii învață foarte bine; mai ales o fetiță, mică de-o șchioapă, care-i pur și simplu adorabilă. Dau lecții în familia unui negustor milionar, meditez numeroasa lui progenitură (cinci odrasle). În casa lui domnesc moravuri severe — ca la negustori — și trebuie să recunosc că îmi place cum sînt educați copiii. Nu-s dichisiți, jucării aproape n-au de loc, dădace n-au, se bucură de multă libertate, își lustruiesc singuri cizmele, deretică prin camere (ba spală și rufe), cei mici sînt toată ziua pe afară, într-un cuvînt nici un fel de mofturi boierești, nici un fel de răsfaț. Învață cu multă trageră de inimă și cei mari și cei mici. Și, cum spuneam, fetița cea mai mică (în vîrstă de șapte ani) e grozav de drăguță; are un caracter minunat, e deșteaptă, frumușică și o elevă foarte sînguincioasă și atenta. În fiecare zi are „o poftă grozavă” să facă de toate: să scrie, să citească și să socotească. Și de îndată ce vine vorba de ceva mai interesant, ochisorii încep să-i strălucească. Acum mă așteaptă întotdeauna pe

* M. I. Ulianova a fost arestată la 30 septembrie 1899 și i s-a fixat domiciliu forțat la Nijni Novgorod pînă la încheierea anchetei. La sfîrșitul lunii decembrie a aceluiași an s-a înapoiat la Moscova. — *Nota red.*

scară și-mi aduce la cunoștință toate evenimentele din viața lor de copii. Într-un cuvânt, fetița asta mititică m-a captivat. E un copil adorabil. E veselă, râde din toată inima și nu e de loc dresată (își suflă uneori nasul în poala rochiței). Și băiarul e drăguț, dar în alt fel. În general îmi place, ca de obicei, să mă ocup de elevii și elevele mele; păcat că aceste lecții îmi iau foarte mult timp, sînt prost împărțite. Urmez un curs de limba franceză (curînd se deschide și unul de limba germană). De trei ori pe săptămîină, cîte o oră — 6 ruble pe lună —, se face conversație, și deocamdată sînt foarte mulțumită. Fac parte din grupa de avansați, care numără în total patru cursanți. Franțuzul este un profesor cu experiență și lecțiile lui sînt foarte însuflețite, însă elevii sînt cam molli. Păcat doar că n-am nici un fel de carte în limba franceză, iar franțuzul ne dă să citim gazete din iunie sau reviste în care bucățile de citire nu au nici început și nici sfîrșit. *N-are cumva Maneașa (probabil că are) cărți de literatură sau alte cărți în limba franceză?* Aici nu cunoaște nimeni vreo altă limbă, așa că eu, cu slabele mele cunoștințe de limbi străine, sînt considerată ca o specialistă în acest domeniu, și aici e destul de greu să-ți procuri cărți în limbi străine. Continui și lecțiile cu neamțul și scriu compuneri de cîte zece pagini, însă nu iau decît o lecție pe săptămîină, ceea ce e prea puțin pentru a învăța să folosești o limbă străină. Citesc eu de una singură literatură germană, însă și acum mi-e mai greu să vorbesc nemțește decît franțuzește. Și uite așa îmi petrec ziua pînă la ora 8 seara, după care doar rareori reușesc să mai fac cîte ceva — aproape că nu e seară în care să nu vină cineva pe la noi. După cum vezi, și-am descris în chip foarte amănunțit cum îmi petrec eu timpul. Măicuța vă trimite multe salutări, iar eu vă sărut cu drag. Maneașei nu-i scriu separat, căci ar însemna să mă repet; nu-mi rămîne decît s-o îmbrățișez. Toate cele bune.

A d-tale, *Nadea*

Trimisă din Ufa

*Publicată pentru prima oară în 1951,
în culegerea:
V. I. Lenin. „Scrisori catre familie“*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

8 noiembrie

Dragă Maria Aleksandrovna, am primit încă de acum cîteva zile scrisoarea d-tale, iar ieri mi-a venit și scrisoarea Maneașei, cu tăieturile din ziare, pentru care îi mulțumesc foarte mult; le-am și citit pe toate.

Eu și-am scris nu de mult și, ca de obicei, scrisorile noastre s-au încrucișat pe drum. Acum mă simt bine, dar măicuța e mereu suferindă, ba are palpitații, ba e răcită. Actuala noastră locuință e foarte

plăcută, avem și pian. Una din cunoștințele noastre cîntă bine, și la noi se face acum adesea muzică seara, ce-i drept o muzică cam ciudată, căci pianul hîrîie, șuieră, clămpăne, dar este totuși muzică. Pe mama o obosesc musafirii și eu la rîndul meu aș fi bucuroasă dacă ei ar veni mai rar ; dar și așa, la ora 9 seara, cînd vin acasă, sînt atît de obosită, că tot n-aș mai putea face mare lucru.

Zilele acestea am primit două scrisori de la Volodea : una a făcut două săptămîni, iar cealaltă două săptămîni și jumătate. Grozav de încet merge poșta ! Volodea mă sfătuiește să fac și puțină engleză, dar nu știu dacă am să-i urmez sfatul. Acum m-am înțeles cu profesorul de germană să iau lecții de trei ori pe săptămîină și o să meargă mai bine. Se vede treaba că m-am molipsit de ideea fixă a lui Volodea — vreau cu tot dinadinsul să învăț temeinic limbi străine. În prezent, în afară de lecții și de studiul limbilor străine, mai am o îndeletnicire ; la primăvară am să vă povestesc amănunțit despre ce este vorba. Pînă în martie mai sînt doar patru luni, și atunci am să vin la voi, iar după aceea plec la Volodea. Acum caut să nu mă gîndesc prea mult la acest lucru, fiindcă altfel mi s-ar părea că timpul trece prea încet.

Nu știu cum să fac ca în primăvară să mă pot duce la Moscova ; mai devreme ar fi, cred, neindicat să fac o cerere în acest sens. Dar, în definitiv, de ce să stau să ghicesc ce-o să fie și cum o să fie ? Pînă la primăvară mai e mult ; la noi e acum iarnă, o iarnă frumoasă, geroasă. Vă doresc ca pînă la crăciun să vă treacă timpul repede, iar de crăciun... *

*Scrisă la 8 noiembrie 1900
Trimisă din Ufa la Moscova*

*Publicată pentru prima oară în 1931,
în culegerea :*

V. I. Lenin. „Scrisori către familie“

Se tipărește după manuscris

27

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Moscova. Str. Bahmetievskaja, casa Șaronov
D-rei Maria Ilinicina Ulianova

2 decembrie

Dragă Maneașa, îți mulțumesc foarte mult pentru album și te rog să mă ierți că ți-am pricinuit aûta bătaie de cap cu expedierea lui ; îți mulțumesc de asemenea pentru grija pe care o ai ca eu să nu duc lipsă de cărți franțuzești. Nu le-am terminat nici pe acelea pe care mi le-ai trimis mai de mult ; citesc extrem de puțin. Știu foarte bine că fără asemenea lecturi nu poți învăța temeinic o limbă străină, dar îmi

* A doua filă a acestei scrisori nu s-a păstrat. — *Nota red.*

lipsește mereu timpul. Cît de mult vă invidiez uneori pentru viața voastră retrasă ! Cît de mult mi-ar plăcea să stau și eu seara cu o carte în mînă, dar nu reușesc niciodată. La noi e o forfotă veșnică, deși s-ar părea că, orice s-ar zice, la Ufa ea ar putea fi evitată. Nu știu de unde vine această forfotă ; eu, cel puțin, nu sînt chiar așa de sociabilă. Ce-i drept, timiditatea mi-a trecut, numai uneori mă simt cuprinsă deodată, cu totul pe neașteptate, de o sfială de-a dreptul paralizantă, nu pot scoate un cuvînt, dar acum asta mi se întîmplă rar și nici atunci nu ține mult ; înainte însă era o adevărată nenorocire. De aceea te înțeleg foarte bine cînd îmi scrii de timiditatea ta. Știu ce sentiment penibil e acesta și ce greu e să te dezbari de el...

Aș vrea să-ți mai fac o rugăminte. Volodea m-a rugat să-i scriu lui Filippov în legătură cu manuscrisele și cu onorariul pentru articolul referitor la Skvorțov. În legătură cu manuscrisele am să-i scriu chiar azi, dar în ce privește onorariul trebuie să-i scriu lui *Soikin*, indicînd precis numărul de pagini. Eu n-am acum la îndemînă „Naucinoe Obzrenie“ și nu pot să calculez exact numărul paginilor și, mai ales, mă tem să nu se întîmple ca trimiterea banilor să întîrzie și între timp eu să plec din Ufa, astfel că ar ieși o încurcătură. Pe de altă parte s-ar putea ca Filippov să fi trimis deja banii la Moscova, și în acest caz ne-am trezi într-o situație neplăcută. De aceea scrie-i lui *Soikin* în numele lui Volodea, să-ți trimită ție banii. Cred că-i mai bine să faci acest lucru înainte de Anul nou.

Îmi scrii că ai fost bolnavă. Ce-ai avut, gripă ? Sper că între timp te-ai restabilit complet... Da ? Dar Maria Aleksandrovna cum o duce cu sănătatea ? Nu mi-ai scris nimic despre ea. Tu ce mai faci ? Ce citești ?

În martie o să ne vedem, dacă între timp n-ai să pleci în străinătate. Au mai rămas doar trei luni și jumătate, ceea ce nu e chiar așa de mult. Știi, uneori mă cuprinde îndoiala : o să mi se elibereze oare pașaport în lipsa lui Volodea, n-o să fie nevoie de consimțămîntul lui ? Nu știi dacă, atunci cînd i-au dat pașaport Aniutei, au cerut consimțămîntul lui Mark Timofeovici ? În general, pe măsură ce se apropie martie, mă cuprinde o neliniște : să nu se ivească cumva vreun obstacol care să mă rețină. Ce-i drept, scrisorile lui Volodea sînt acum mult mai calme și el îmi scrie că e perfect sănătos, totuși n-ar strica dacă aceste trei luni ar trece mai repede.

Cei din Siberia îmi scriu rar, iar de la tovarășii aflați în trecere pe aici știu doar că Gleb a slăbit, iar Zina s-a îngrășat. Asta-i, oricum, cam puțin.

Și acum, la revedere. Multe îmbrățișări și sărutări ție și Mariei Aleksandrovna. Salutări din partea mamei.

A ta, *N. Ulianova*

Scrisă la 2 decembrie 1900
Trimisă din Ufa

Publicată pentru prima oară în 1931,
în culegerea :
V. I. Lenin. „Scrisori către familie“

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA

22 decembrie

Dragă Maria Aleksandrovna și dragă Maneașa, cam de mult nu v-am mai scris. Astăzi mă simt ca în ajun de sărbătoare și îmi petrec ziua într-un mod cu totul neobișnuit. Timp de două săptămâni voi avea și eu vacanță; ieri am avut ultima lecție, franțuzul a plecat și el de sărbători, așa că sînt, cum s-ar spune, liberă ca păsările cerului. Primul lucru pe care am avut grijă să-l fac astăzi a fost să deretic prin casă; apoi m-am apucat să scriu scrisori și să termin diverse treburi începute, dar rămase neisprăvite. Voiam să vă trimit scrisoarea așa ca s-o primiți de sărbători, dar, prinsă de treburi, am tot amînat și probabil că o s-o primiți abia de Anul nou, întruoît în timpul sărbătorilor poșta nu vine regulat; mai sînt, apoi, și înzăpezirile. Vă trimit, dragele mele, cele mai bune urări de Anul nou, vă sărut cu drag și vă doresc sănătate și toate cele bune. Sper că anul acesta voi putea să stau îndeajuns împreună cu voi. Mama vă trimite și ea urări de bine. Pe la noi sînt geruri „serioase“, în fiecare zi temperatura oscilează în jurul lui minus 30°, iar uneori pe lîngă ger mai e și viscol. Eu umblu gătită în șuba și pîslarii mamei, iar ea nu iese de loc din casă, căci gerul îi taie respirația. Din cauza acestor viscole, poșta vine cu mare întîrziere.

Cum vă petreceți sărbătorile? Dm. I. a venit? Și încă ceva: vă rog să-mi comunicați adresa Aniutei. I-am trimis mai de mult o scrisoare pe adresa lui Volodea, dar nu știu dacă a primit-o. Aș vrea să-i scriu, dar nu știu unde. Și Olga Aleksandrovna, de-la care am primit de cînd o sorisoare, se interesează de adresa ei. Ce păcat, Maneașa dragă, că nu ți s-a permis să pleci în străinătate. Eu și începusem să te invidiez. Poate că o să plecăm împreună. Deocamdată caut să nu mă gîndesc la ce va fi în primăvară și la plecarea mea, căci altfel gîndurile o iau razna. Ieri s-a făcut mult haz pe seama mea: m-am apucat să pledez, cu multă ardoare, pentru necesitatea de a păstra echilibrul și m-am înfuriat în așa hal, încît am dovedit cu prisosință că eu mi l-am pierdut. Din nefericire, toți cunoscuții mei sînt oameni extrem de nervoși, care „se aprind repede“; e adevărat că dacă nervii o iau razna, n-ai ce-i face; dar de ce să le dai frîu liber, — nu pot suferi asta.

Olga Aleksandrovna îmi scrie că o duc prost; locuiește la Krasnoiarsk, deoarece, ea fiind acolo, Mihail Aleksandrovici beneficiază de unele înlesniri. Ea are o meditație, destul de prost plătită, dar speră că o să mai găsească și altele. Pe el îl obosește grozav milităria; tînjește din cauza inactivității și a vieții de cazarmă. Tovarășii din Siberia ne scriu regulat, cu excepția celor din taiga și celor de la Omsk, care nu dau nici un semn de viață. Gleb, pe cît am auzit, s-a istovit de tot cu slujba; mă mir de ce mai stau ei acolo. Aici e o mare arteră de comunicație și mereu vin pe la noi tovarășii aflați în trecere, care aduc multă variație în viața noastră. Mai deunăzi a fost

la noi un cunoscut din Minusinsk, căruia i s-a permis să plece pentru o lună să-și vadă mama. Apropo, Maneașa, tu m-ai întrebat ce fel de om este O. * Personal n-o cunosc prea bine, dar am auzit spunându-se multe lucruri bune despre ea. Aveam de gând să-ți trimit prin ea o scrisoare, dar, în primul rînd, ea nu mergea direct și, în al doilea rînd, eram gripată și nu mă puteam concentra. Îmi ziceam că o să facă cunoștință cu Aniuta. Dar e timpul să închei; am înșirat câte-n lună și-n stele. Cu studiul limbilor merge cam slab, se vede că nu prea am aplicație pentru ele. Și acum, la revedere. Încă o dată vă îmbrățișez și vă sărut cu mult drag. Multe salutări lui M. T. și lui D. I.

A voastră, *Nadea*

Traducerea cărții lui Kautsky ** nu e acum la mine; am trimis-o pentru cîtva timp la Astrahan și curînd o s-o primesc înapoi. Volodea a scris că are nevoie de ea, însă e atît de ferfenițată, că mă și jenez s-o trimit.

*Scrisă la 22 decembrie 1900
Trimisă din Ufa la Moscova*

*Publicată pentru prima oară în 1931,
în culegerea:
V. I. Lenin. „Scrisori către familie”*

Se tipărește după manuscris

1901

29

CĂTRE M. I. ULIANOVA

2. II

Dragă Maneașa,

Nu ți-am răspuns pînă acum la scrisoarea ta precedentă, deoarece, după ce am primit-o, am scris la Astrahan și am cerut să mi se trimită cît mai curînd Anticritica, dar pînă acum n-am primit nici un răspuns. Cred că am s-o primesc zilele acestea. Deocamdată cere-i lui Filippov să-ți dea traducerea; eu i-am scris o dată, din însărcinarea lui Volodea, să-ți trimită ție toate manuscrisele lui. Bănuiesc că nu ți le-a trimis.

De la o vreme am neglijat cu totul corespondența, dar acum sînt în bună dispoziție și am chef de sporovăială, deși, la drept vorbind,

* Este vorba despre G. I. Okulova. — *Nota red.*

** Este vorba de traducerea (în manuscris), făcută de V. I. Lenin, a cărții lui K. Kautsky „Bernstein und das sozialdemokratische Programm. Eine Antikritik”, Stuttgart, 1899. — *Nota red.*

nu prea am ce scrie, la noi totul e precum știi, numai soarele strălucește parcă ceva mai viu, primăvărat, iar visurile mele zboară în întîmpinarea primăverii și mereu mă gîndesc : încă o lună și jumătate, și apoi..., apoi mă voi prosti de atîta bucurie, mai ales cînd voi ajunge acolo unde se află Volodea. Acum n-am cînd să mă plictisesc cu adevărat, fiindcă am o mulțime de treburi și trebuie să termin totul la timp, dar uneori sînt de o lenevie de neiertat. Acum am chef să mă plîmb ; uneori, în loc să mă apuc de lucru, plec de acasă și hoinăresc pe străzi ; iar o dată m-am apucat încă de dimineață să citesc un roman. La Ufa e o plictiseală de moarte, în schimb poți să-ți faci rezerve de sănătate ; eu, bunăoară, în ultimul timp m-am îngrășat enorm. Măicuța, în schimb, nu se prea poate lăuda, e deseori suferindă. A început de pe acum să se pregătească de plecare, coase cîte ceva și numără zilele care au mai rămas. După ce-ți expiră termenul de ședere la Ufa, și se permite să te stabilești oriunde, în afară de Moscova și Petersburg. Știu că au fost trei asemenea cazuri. Trebuie însă să-ți spun că oamenii se urnesc greu din loc : rămîn la Ufa fiindcă aici se cîștigă bine, sau, dacă nu, se mută la Samara. Ce-or fi găsind ei bun la Samara ?

Acum citesc foarte puțin. Între timp l-am citit numai pe Berdeaev. Și studiul limbilor merge slab de tot. La cursul de limba franceză nu mai merg de la crăciun, fiindcă grupa noastră s-a destrămat și, rămînînd numai eu, franțuzul nu prea se mai omoară cu firea. Lecții de limba germană iau doar din cînd în cînd, iar succesele sînt în funcție de dispoziție ; uneori vorbesc destul de curgător, alteori însă mă bîlbîi într-una. Acum toți tovarășii de aici s-au strîns în jurul ziarului din Samara, colaborează la el, colaborez și eu *.

Deoarece nu prea sînt obișnuită cu treaba asta, îmi vine destul de greu. În general fac anul ăsta unele încercări publicistice, și în parte reușesc ; nenorocirea este însă că nu reușesc să scriu cum aș vrea și scrierile mele mi se par pur și simplu oribile. Și acum, închei. De ce nu scrii nimic despre tine ? Cum o mai duci ? Cînd o să se termine, în sfîrșit, procesul tău ? Cu bine, sau, mai bine zis, la revedere ! Te sărut cu drag. Multe sărutări și îmbrățișări Mariei Aleksandrovna. Aștept cu nerăbdare ziua cînd voi veni la voi la Moscova. Mama vă trimite salutări tuturor. Cu bine, Maneașa dragă. Iartă-mi lipsa de punctualitate.

A ta, N. U.

Scrisă la 2 februarie 1901
Trimisă din Ufa la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1931,
în culegerea :
V. I. Lenin. „Scrisori către familie”

Se tipărește după manuscris

* În „Samarskaia Gazeta” nr. 36 din 16 februarie 1901 a apărut articolul Nadejdei K. Krupskaia „Școala și viața”. — Nota red.

CĂTRE M. I. ULIANOVA

12. II. 1901

Dragă Maneaşa, îţi mulţumesc foarte mult pentru tăieturile din ziare. Le-am citit cu mult interes. Am primit acum un aviz de la poştă. Bănuiesc că a sosit cartea lui Kautsky ; dacă e așa, am să-ţi o trimit chiar mâine. Îmi pare nespuse de rău că s-a produs o întârziere atât de mare ! Poate ştii de unde se poate procura un volum de „Studii şi articole“ ? Mi-au scris nişte tovarăşi şi m-au rugat foarte insistent să li-l procur, fiindcă în comerţ nu se găseşte nicăieri.

A mai rămas doar o lună. Nu-i așa că-i minunat ? Şi o să vină momentul când n-o să mai fie decât o zi ! Da, o să fie şi asta.

Era să uit. Mama vrea să-ţi facă o mare rugămintă. Te roagă să-i asiguri biletul de loterie ; asta trebuie făcut pînă la 1 martie ; numărul seriei este 7 328. La Ufa nu se poate face acest lucru, deoarece, în caz că biletul iese câştigător, se va şti aici abia în aprilie şi atunci mama ar trebui să se înapoieze la Ufa, într-un cuvînt nu merită. Chitanţa păstrează-o la tine. Taxa de asigurare e de vreo trei ruble, mama voia să-ţi trimită banii acum, dar am convins-o că o să-ţi-i poată restitui atunci cînd ne vom întîlni.

Anea o să fie într-adevăr plecată cînd vom veni noi ? Tare aş vrea s-o văd. Scrie-mi cînd intenţionează să se reîntoarcă. Eu trebuie să mă duc şi la Astrahan, şi nu ştiu cum să fac : să mă duc întîi la Moscova sau la Astrahan ? Cred că hotărîrea mea va depinde de momentul reîntoarcerii Aniei.

Şi acum, la revedere. Săptămîna asta a fost la noi o forfotă de nedescris, şi acum sînt grozav de bucuroasă că sărbătorile au trecut.

Vă sărut şi vă îmbrăţişez cu drag pe amîndouă, pe tine şi pe Maria Alexandrovna. Măicuţa vă trimite salutări.

La revedere, pe curînd !

A ta, Nadea

Ţi-a răspuns ceva Filippov ? Mare bătăran mai e şi ăsta !

Trimisă din Ufa la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluţiia“ nr. 11*

Se tipăreşte după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

11. VI. 1901

Dragă Maria Aleksandrovna, nu ţi-am scris tot timpul acesta pentru că la început m-am lăsat în nădejdea Aniutei, zicîndu-mi c-o să-ţi scrie ea pe larg cum o ducem aici, iar după aceea ţi-a scris şi

mama și Volodea. Noi sîntem sănătoși cu toții ; Volodea n-are nici un fel de simptome de catar. Mama, de asemenea, e sănătoasă. Ea socoate că ducem o viață foarte monotonă, dar, după părerea mea, n-are dreptate. E adevărat că eu și Volodea ne urnim cam greu de acasă ; pînă acum eu n-am vizitat decît o galerie de tablouri și nu cunosc orașul aproape de loc. De altfel, asta se explică, în parte, prin faptul că acum e vară și, oînd vrem să ne plimbăm, nu mergem în oraș, ci afară, la aer. Locuim într-o suburbie ; aici se îmbină înlesnirile pe care ți le oferă un oraș mare — magazine, tramvai etc. — cu avantajul de a te afla în apropierea naturii. Ieri, bunăoară, am făcut o plimbare foarte plăcută pe șosea. E o șosea minunată, străjuită de plopi, iar de jur împrejur vezi numai ogoare și grădini. Mai departe am fost numai o singură dată, dar am avut ghinion, ne-a prins o furtună și ne-am întors foarte obosiți. Avem de gînd să facem cîndva o excursie în munți. Aniuta ne-a îndemnat mereu să ne petrecem vara la țară, și mama e de părere că ar fi mai bine așa, însă asta ar prezenta multe inconveniente. Să ne mutăm undeva departe nu putem, deoarece Volodea ar trebui să plece în fiecare zi la oraș, ceea ce ar fi extrem de obositor. În afară de asta, el se duce desuș de des la bibliotecă. Aici avem totuși în apropiere un parc, iar în 20 de minute de mers pe jos ajungem la un loc de scăldat. În general, viața noastră a intrat oarecum în făgașul ei normal, Volodea și-a reluat îndeletnicirile... În ce mă privește, deocamdată studiez foarte puțin sau, mai exact, nu studiez de loc. Timpul trece, dar nici eu nu știu cum.

Mi-am pus în gînd să vizitez școlile din localitate. Aici e un fel de împărăție a copiilor. Toată lumea e atît de atentă cu ei și copiii sînt atît de drăguți, arată atît de sănătoși ! La noi, în Rusia, am fost pe la unele școli orășenești și, fără să vreau, făc o comparație și găsesc că aici copiii beneficiază de condiții mult mai bune. De altfel, intențiile mele vor rămîne, probabil, simple intenții, dar, în definitiv, o să am tot timpul să fac și treaba asta. De la Vodovozova mi-a venit un cec în valoare de 600 de mărci și ceva, dar banii nu i-am primit încă și nici scrisoarea n-a sosit. În general, din Rusia ni se scrie foarte puțin ; s-ar crede că toți vechii prieteni au uitat de existența noastră. Zina și Bazil, bunăoară, nu dau semn de viață... Nici pînă acum nu știm dacă Gleb s-a hotărît, în sfîrșit, să-și părăsească taigaua...

D-ta ce mai faci, dragă Maria Aleksandrovna ? Cum o mai duci cu sănătatea ? Transmite-i lui D. I. salutări din pantea mea.

Scrisoarea alăturată e pentru Maneașa * ; transmite-i salutări din partea mea lui M. T. Nu-i nimic nou ? Nu s-a lămurit nimic ?

Ai noștri îți trimit salutări, iar eu te sărut cu mult drag.

A d-tale, *Nadea*

* Scrisoarea nu s-a păstrat. — *Nota 1ed.*

P.S. Volodea îl roagă pe D. I. să trimită pe adresa doctorului trei exemplare din „Dezvoltarea capitalismului“.

Trimisă din München la Podolsk

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 11*

Se tipărește după manuscris

32

CĂTRE M. A. ULIANOVA

16. VII. 1901

Dragă Maria Aleksandrovna,

Aniuta ne-a trimis scrisoarea d-tale către Volodea, precum și scrisoarea Maniei. De ce nu i s-o fi predat Maniei scrisoarea mea? Ciudat lucru! Ce bine ar fi dacă s-ar adevăra zvonurile că în curînd o să li se dea drumul... Cînd ai s-o vezi pe Manea, să-i spui că-i trimit multe, multe sărutări și-i doresc toate cele bune. Mult m-a mirat în scrisoarea d-tale afirmația că din rîndurile pe care le-ai trimis mamei Volodea trebuie să fi aflat cum o duci cu sănătatea. Se vede că scrisoarea asta s-a pierdut, căci mama n-a primit-o, și nu de mult mi-a spus să te întreb dacă ai primit scrisoarea ei. Mama e mereu suferindă, tușește, doarme prost. Azi a fost cu noi la scăldat și a obosit enorm, deși pînă acolo nu sînt decît 15 minute de mers. Mai în fiecare zi mergem la scăldat; e un loc minunat; în general, deși locuim în oraș, n-avem decît puțin drum de făcut pe jos și ajungem în plin cîmp. E foarte bine aici, din toate punctele de vedere. Acum e arșită mare, dar nu chiar insuportabilă.

Timpul trece grozav de repede, nici nu-ți dai seama cum se scurg săptămînile una după alta; nu că ar fi chiar așa multă treabă, dar, vorba ceea, „nici treabă nu faci, însă nici degeaba nu stai“.

Mă apuc iarăși să învăț limba germană; e greu dacă nu cunoști limba. Am găsit o nemțoaică care o să-mi dea lecții de germană, iar eu am să-i dau în schimb lecții de rusă. Să vedem cum o să meargă. Eu și Volodea ne propunem mereu să mergem la un teatru german, dar pentru asemenea treburi ne urîm cam greu; mereu spunem: „ar trebui să mergem“, dar intervine ba una, ba alta, și ne alegem doar cu vorbe. În această privință Aniuta e mult mai dinamică. De altfel trebuie să spun că nici nu prea avem acum dispoziția potrivită pentru așa ceva. Ca să profiți de tot ce-ți poate oferi străinătatea trebuie să pleci acolo pentru prima oară în tinerețe, cînd te interesează orice lucru, fie el oît de neînsemnat... În general sînt totuși mulțumită acum de viața pe care o ducem aici; la început, nu știu cum,

mi-era urît, totul mi se părea străin, dar acum, pe măsură ce mă obișnuiesc cu viața de aici, sentimentul acesta dispare. Numai că cei din Rusia sînt foarte zgîrciți la scris. Și acum închei. Te îmbrățișez cu drag, scumpa mea, și-ți doresc sănătate și voie bună.

Mama vă trimite salutări, d-tale și lui D. I. Așteptăm și de la el o scrisoare. Toate cele bune.

A d-tale, *Nadea*

*Trimisă din München la Podolsk
Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după manuscris

33

CĂTRE M. A. ULIANOVA

2. VIII

Dragă Maria Aleksandrovna, ieri am primit scrisoarea d-tale către Volodea. Din păcate, văd că la voi totul e ca și pînă acum, și eu tocmai de aceea nu i-am scris Maneașei în ultimul timp, fiindcă credeam că în curînd o să fie iarăși împreună cu d-ta. De altfel, totdeauna lucrurile bune vin atunci cînd te aștepti mai puțin. Uneori, cînd plec de acasă pentru mai mult timp și mintea îmi este ocupată cu alte gînduri, la întoarcere, pe măsură ce mă apropii de casă, încep să cred că am să găsesc, ou siguranță, o telegramă din care să aflu că ai noștri sînt iarăși împreună cu d-ta... Cînd te duci la vorbitor, te rog, draga mea, s-o săruți din toată inima pe Maneașa din partea mea, iar lui M. T. să-i transmiți salutările mele. Maneașei am să-i scriu separat.

La noi totul e precum știi. Volodea lucrează acum destul de asiduu și asta mă bucură mult : cînd e absorbit pe de-a-ntregul de muncă se simte bine și-i plin de voie bună — așa e firea lui ; cu sănătatea o duce cît se poate de bine, pe oît se vede nu i-a mai rămas nici urmă de catar și nici insomniile nu mai are. În fiecare zi își face fricțiuni cu apă rece și, în afară de asta, mergem aproape zilnic la scîldat. Mama însă e mereu suferindă : ba o supără reumatismul, ba are o stare de slăbiciune, ba e răcită.

Peste o săptămîină, eu și Volodea avem de gînd să plecăm pentru scurt timp la Aniuta în Elveția. Îmi pare foarte bine că ea n-a plecat la Rügen, cum își propusese, ci pe malul lacului Thun. Acolo e, desigur, mai bine. Plecăm numai pentru cîteva zile, dar eu mă gîndesc cu multă plăcere la această călătorie — în primul rînd pentru că doresc să mă văd cu Aniuta și, în al doilea rînd, vreau să

văd și eu munții, pînă acum nu i-am văzut decît în poze. Cît timp o să lipsim noi de acasă, o să vină să stea cu mama un cunoscut de-al nostru, așa că n-o să-i fie teamă că rămîne singură. Mama are de gînd ca la toamnă să plece la Petersburg, dar eu încerc s-o conving să stea cu noi în timpul iernii; nu știu cum o să hotărască. Vara se apropie de sfîrșit și nici nu știu cînd a trecut, parcă nici n-ar fi fost; la oraș nici vara nu seamănă a vară.

Și acum, la revedere, draga mea. Te îmbrățișez cu drag și-ți doresc multă sănătate și putere. Lui D. I. îi trimiț salutări și-i mulțumesc pentru carte, pe care am primit-o de mult. Mama vă trimite salutări tuturor.

A d-tale, *Nadea*

Scrisă la 2 august 1901

Trimisă din München la Podolsk

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista

„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

1902

34

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Dragă Maria Aleksandrovna, e cam mult de cînd n-am mai primit nici o scrisoare de la d-ta, și asta începe să mă îngrijoreze destul de serios... Cum te mai simți? Unde se află Anea în momentul de față? Dacă mai e încă la d-ta, transmite-i multe sărutări din partea mea. Ce mai face Maneașa? V-ați aranjat bine, ați închiriat o locuință bună?

Noi sîntem sănătoși cu toții. Aici e o toamnă minunată, și eu cu Volodea facem adeseori plimbări în afara orașului. Măicuța a început să se obișnuiască cu noua ambianță, deși nu-i plac orașele mari. Vă trimite multe salutări. Eu vă îmbrățișez cu drag pe toate, pe d-ta, pe Maneașa și pe Anea, dacă e la d-ta.

A d-tale, *Nadea*

Scrisă la 27 septembrie 1902

Trimisă din Londra la Samara

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista

„Proletarskaia Revoluția” nr. 11

Se tipărește după manuscris

1903

35

CĂTRE M. A. ULIANOVA

4. III. 1903

Dragă Maria Aleksandrovna, nu ți-am scris de o veșnicie, am uitat chiar oînd ți-am scris ultima oară. Adevărul e că m-am dezobîșnuit complet să scriu scrisori și că această îndeletnicire îmi inspiră multă repulsie. De fiecare dată trebuie să fac un mare efort de voință ca să iau condeiul în mînă. Dar după ce mă apuc de scris, totul merge parcă de la sine, mă pasionează chiar, dar îmi vine foarte greu să încep.

Volodea nu este acum acasă*, a plecat ca să mai schimbe puțin aerul. Mă bucur ori de cîte ori întreprinde călătorii, căci ele îl înviorază foarte mult. Schimbarea ambianței calmează nervii, altfel viața e prea monotonă aici — mereu aceleași impresii, aceiași oameni. Și nici să stai mereu plecat asupra cărților nu poți, de la o vreme ți se urăște. Voiam să plec și eu cu Volodea, dar nici de data aceasta n-am izbutit, se adunaseră o mulțime de treburi și, în afară de asta, mama e cam șubrezită, așa că n-am vrut și aici n-aș fi putut s-o las singură. A fost bolnavă de gripă, într-o formă foarte gravă, și a trebuit să stea aproape o săptămîină în pat. La început doctorul se temuse să nu fie tifos. Acum e complet restabilită, dar se simte încă slăbită. Ar vrea să plecăm cît mai curînd, să stăm undeva în mijlocul naturii, dar înainte de mai n-o să putem pleca, și nici atunci nu știu cum vom aranja. Pe Volodea însă nu-l prea atrage natura, îi place mai mult Praga**. Și eu m-am obișnuit cu acest oraș, dar aș fi bucuroasă să plecăm de aici. Aș fi vrut să-ți descriu mai amănunțit viața pe care o ducem aici, dar nu prea am ce scrie. Ce mult aș vrea să fiu acum la voi! În ultima scrisoare îmi scrii despre locuință și mi-am imaginat atît de viu cum trăiți voi acolo, încît parcă vedeam aievea următorul tablou: afară e ger, în sobă arde focul, d-ta o aștepti pe Manea să vină de la serviciu, și iat-o că intră cu obrazii îmbujorați de ger. Cu siguranță că viața la Samara se aseamănă cu cea din Ufa. „Dați-mi aripi să zbor“... Dar văd că am început s-o iau razna. Uneori mă simt cuprinsă de un fierbinte dor de țară, iar astăzi parcă mai mult ca oricînd. De altfel, așa sînt eu, mereu cu dor de ducă.

* La sfîrșitul lunii februarie-începutul lunii martie 1903 V. I. Lenin a plecat la Paris, unde a ținut prelegeri la Școala superioară rusă de științe sociale și a prezentat un referat despre problema agrară la o adunare a emigranților politici ruși. — *Nota red.*

** În text figurează Praga, din motive de ordin conspirativ. În realitate este vorba de Londra. — *Nota red.*

Să nu-ți închipui, însă, că aici nu ne distrăm de loc ; dimpotrivă, aproape în fiecare seară mergem undeva ; am fost de câteva ori la teatrul german, precum și la concerte, observăm oamenii și viața de pe aceste meleaguri ; aici e mai ușor s-o observi ca oriunde. Pe Volodea îl pasionează asemenea observații, așa cum îl pasionează tot ce face. Mi-a fost greu să încep sorisoarea, iar acum nu mă îndur s-o închei. Vă îmbrățișez cu dor pe amîndouă, pe d-ta și pe Maneașa, vă sărut din toată inima, dragele mele. Toate cele bune

A d-tale, *Nadea*

Salutări din partea mamei.

Trimisă din Londra la Samara

*Publicată pentru prima oară în 1957,
în ediția a 4-a a
Operele lui V. I. Lenin, vol. 37*

Se tipărește după manuscris

1904

36

CĂTRE M. A. ULIANOVA

M. A. Ulianova. Kiev, str. Laboratornaia 12, apart. 14.

Dragă Maria Aleksandrovna,

Scrisoarea d-tale ne-a impresionat profund : ne-a adus vești foarte triste *. Nu ne rămîne decît să sperăm că în scurt timp o să li se dea drumul la toți. Se spune că la Kiev s-au făcut percheziții și arestări în masă. Cînd se fac asemenea descinderi, mulți oameni sînt arestați degeaba. Din faptul că i-au arestat pe toți se poate deduce că n-o să fie oine știe ce. Nu știu care este acum regimul penitenciar la Kiev. Înainte era suportabil. Ți s-a acordat permisiunea să vorbești cu careva din ei ? Am rugat o cunoștință de-a mea să treacă pe la d-ta. Mi-e teamă că n-ai niciun fel de cunoștințe la Kiev. V-ați mutat de prea puțină vreme acolo, și e un oraș mare, necunoscut pentru d-ta. Sînt grozav de necăjită că am pierdut adresa prietenei Aniutei și nu-i pot scrie. Aștept cu nerăbdare scrisoarea d-tale, poate o să ne aducă vești mai îmbucurătoare.

Aici, la Geneva, nu ne merge prea bine : mama e deseori suferindă, iar noi nu ne simțim în apele noastre, munca e fără spor.

Se primesc la închisoare pachete și cărți ? Ai primit deja scrisori de la ai noștri ? Dar Mark Timofeevici n-are de gînd să-și ia concediu și să vină pentru un timp la d-ta ? Mamei îi pare nespus de

* Vezi adnotarea 230. — *Nota red*

rău că nu e și ea în Rusia împreună cu d-ta. Îți doresc multă sănătate și curaj.

A d-tale, *Nadea*

*Scrisă la 15 ianuarie 1904
Trimisă din Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

*Se tipărește după o copie
dactilografiată, găsită în arhiva
departamentului poliției*

37

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Calea ferată Nikolaevskaia. Stația Sablino.

Maria Aleksandrovna Ulianova. Russie. Sablino, près de
St. Pétersbourg

Draghele mele, cum o mai duceți? Multe îmbrățișări din partea mea și a lui Volodea. „Board of Trade”, care-i trebuie Manici pentru traducere, am trimis-o.

A d-tale, *Nadea*

*Scrisă la 19 august 1904
Trimisă din Geneva*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

1909

38

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Dragă Maria Aleksandrovna, mai înui de toate te îmbrățișez cu drag. Îți scriu mai mult pentru a-ți spune acest lucru, că de scris, la drept vorbind, nu prea am ce. Maneașa și-a povestit cum trăim noi aici. Singura deosebire față de anul trecut este că avem o locuință foarte călduroasă și că, de la un timp încoace, Volodea a devenit foarte sedentar. Iarna asta lucrează mult, și când lucrează se simte întotdeauna mai bine.

De vreo două săptămîni se scoală regulat la 8 dimineața și se duce zilnic la bibliotecă, de unde se întoarce la 2. În primele zile îi venea greu să se scoale așa de dimineață, dar acum a început să se culce mai devreme și este foarte mulțumit. Ce bine ar fi dacă ar reuși să respecte acest regim!

Iată că a trecut un an întreg de oînd ne aflăm la Paris! Ne-am acomodat întruclivă; păcat doar că vedem prea puțin adevărata viață de aici.

Nu de mult ne-am dus la teatru — un teatru mic, destul de aproape de noi — și am rămas foarte mulțumiți. Publicul era alcă-

tuit numai din muncitori; veniseră cu copiii mici în brațe, fără pălării; oameni foarte vioi și vorbăreți. Era interesant să vezi cât de spontan reacționau la cele ce se petreceau pe scenă. Aplauzele nu erau în funcție de jocul bun sau prost, ci de faptele bune sau rele ale personajelor. Și piesa era potrivită — o piesă naivă, presărată cu vorbe frumoase, adaptată la gustul spectatorilor. Totul îți făcea impresia a ceva foarte viu, spontan. Mi-a părut rău că nu este și Maneasa cu noi. Mi-a părut rău că nu este aici și când ne-am dus să vedem o demonstrație la care au participat o sută de mii de oameni*. Ne-a produs o impresie foarte puternică. În general însă ieșim foarte rar, și asta mai mult duminică.

Cum stai cu ochii? Merge mai bine? Și mama se plînge adeseori că-i vine greu să citească seara. Aveți o locuință luminoasă? Păcat că e cam friguroasă. E bine că locuiți împreună cu niște cunoscuți dacă sînt oameni simpatici, e mult mai plăcut așa. Poate că și pe viitor o să închiriați casă împreună...

Și acum, închei. Te îmbrățișez cu drag. Mama îți trimite multe, multe salutări. I-am scris de curînd Maneasei, dar ieri am făcut descoperirea că scrisoarea mea stătea foarte liniștită în buzunarul lui Volodea! De câte ori nu m-am jurat să nu-i mai dau lui scrisorile să le pună la cutie! De data asta m-a asigurat că n-o să uite. Și totuși a uitat!

A d-tale, *Nadea*

Scrisă între 20 și 30 decembrie 1909
Trimisă din Paris la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 1

Se tipărește după manuscris

1910

39

CĂTRE A. J. ULIANOVA-ELIZAROVA

Finlande. Gara Terioki, Calea ferată finlandeză.

Satul Leppenöeno, vila Ekaterina Leasonen.

Anna Ilinicina Elizarova

24. VIII

Dragă Anea, am primit și am predat scrisoarea ta. Volodea a și plecat ieri**, iar eu și cu mama avem de gînd să rămînem aici pînă

* Este vorba de demonstrația care a avut loc la Paris în ziua de 5 octombrie 1909, în semn de protest împotriva executării în Spania a lui Ferrer, care fusese acuzat de pregătirea răscoalei de la Barcelona din iulie 1909; această răscoală a fost provocată de faptul că guvernul trimisese trupe în Maroc. — *Nota red.*

** Este vorba de plecarea lui V. I. Lenin la Copenhaga, la Congresul al VIII-lea al Internaționalei a II-a. — *Nota red.*

la mijlocul lui septembrie. Aici e totuși plăcut. Te îmbrățișez cu drag, la fel și pe M. A., dacă n-a plecat încă. Multe salutări din partea mamei.

Nadea

*Scrisă la 24 august 1910
Trimisă din Pormic (Franța)*

*Publicată pentru prima oară în 1937,
în ediția a 4-a a Operelor
lui V. I. Lenin, vol. 37*

Se tipărește după manuscris

1911

40

CĂTRE M. A. ULIANOVA

26. VIII

Dragă Maria Aleksandrovna, de mult am vrut să-ți scriu, dar a intervenit mereu câte ceva și am tot amînat. Zilele astea am primit scrisoarea Aniutei. Volodea a primit de mult cei 100 de franci, dar nu și lista cărților pe care trebuie să le cumpere cu acești bani și să le expedieze. Din cărțile d-tale poștale și din scrisoarea Aniutei am putut să-mi dau seama că acolo, la Berdeansk, nu vă puteți odihni cum trebuie, e oraș, iar nu loc de vilegiatură; atîta doar că puteți face băi... Nici noi nu avem o vară prea plăcută. Mama a fost de cîteva ori bolnavă, a avut pneumonie, și doctorul ne-a spus că în general nu stă bine cu plămîinii, că are nevoie de odihnă, trebuie să se hrănească bine etc. Iar aici situația se prezintă cam prost în această privință. Nu avem pe lângă casă măcar o grădiniță, fie cît de mică, și nici curte nu avem; dacă vrem să ieșim din casă, trebuie neapărat să mergem undeva, ceea ce e cu totul altceva; în casă e cald și zgomot. Alimentația e bună — mîncăm în colectiv, așa că bucătăria e rusească, se gătește ca acasă și mîncarea e sățioasă —, dar e foarte obositor s-o întindem cale de o verstă prin oraș; acum am început să luăm mîncare acasă, dar în schimb avem bătaie de cap cu spălatul veselei... Într-un cuvînt, pentru un om sănătos nu e mare lucru, dar pentru unul suferind e greu. Și, pe deasupra, au mai venit niște călduri toride. Mama s-a restabilit, dar boala a vlăguit-o de tot; tușește și e foarte prost dispusă.

Volodea își petrece vara destul de bine. Și-a găsit undeva un locșor și lucrează în aer liber, umblă mult cu bicicleta, se scaldă și e mulțumit de vilegiatură. Săptămîna asta ne-am plimbat mult cu bicioleta, realizînd adevărate performanțe. Am făcut trei excursii de cîte 70—75 km, am cutreierat trei păduri; a fost foarte plăcut. Lui Volodea îi plac grozav excursiile în care plecăm pe la 6—7 dimineața și ne întoarcem seara tîrziu. Însă din pricina acestor plimbări rămîn terburile nefăcute. Dar, în definitiv, nu e mare nenoro-

cire ! Vremea începe să se strice. Am aranjat cu locuința pînă la 13 septembrie, dar dacă o să fie vreme bună ne vom putea înțelege cu gazda să mai rămînem un timp. Ar fi bine așa, dar s-ar ivi mari complicații de ordin gospodăresc. La începutul lui septembrie colectivul își încetează existența, acasă nu se poate găti, iar la restaurant hrana e proastă și scumpă. Așa cum e acum, cheltuiim foarte puțin : chiria e de 10 franci pe lună, iar pentru masa de prînz și de seară plătim cîte 1 fr. și 30 c. de persoană. Mai sînt, firește, și alte cheltuieli, dar neînsemnate. Volodea nu știe cum s-o sfătuiască pe Anea : să vină aici sau direct la Paris. De ocupat e mai ocupat acum, deși, firește, e greu de prevăzut cum o să fie la toamnă. Din punct de vedere gospodăresc e mai bine la oraș, aici sînt multe inconveniente. Cred că cel mai bine ar fi ca Anea să plece cînd îi convine ei, fiindcă din punctul nostru de vedere deosebirea nu-i prea mare. Volodea va fi foarte ocupat în următoarele două săptămîni. Numai de nu s-ar brodi ca ea să sosească aici tocmai cînd va trebui să plecăm, dar, în definitiv, nici asta n-are prea multă importanță, întrucît plecarea noastră de aici nu comportă cine știe ce dificultăți. E atît de mult de cînd nu ne-am mai văzut !...

După cum vezi, ți-am descris în amănunțime viața noastră de aici. Și acum vă sărut cu mult drag pe amîndouă. Ar fi bine să vă alegeți măcar cu un spor de sănătate de pe urma scăldatului.

Multe salutări din partea mamei.

A d-tale, *Nadea*

*Scrisă la 26 august 1911
Trimisă din Longjumeau (Franța)
la Berdeansk*

*Publicata pentru prima oară în 1957,
în ediția a 4-a a Operelor
lui V. I. Lenin, vol. 37*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. I. ULIANOVA

21. IX

Dragă Maneașă,

Am primit astăzi ambele tale scrisori, din 29 și 31 august, pentru care îți mulțumesc mult de tot.

Astăzi ne-am întors, în sfîrșit, la oraș ; abia ne-am îndurat să plecăm ; în ultimul timp erau zile frumoase de toamnă, dar astăzi e rece și plouă. De cîtva timp mama e iarăși răcită și tușește mereu.

Volodea pleacă pentru cîteva zile la Torino, la expoziție *, zicea să merg și eu cu el, dar nu pot, cu toate că n-aș avea nimic împo-

* Vezi volumul de față, p. 228. — *Nota red.*

trivă să mă plimb și eu nițel. De altfel, m-am odihnit bine în cursul verii și acum sînt mai dornică de lectură decît de odihnă.

Cum se simte Maria Aleksandrovna după drumul pe care l-ați făcut? A obosit mult?

Cînd vine Anea la noi? Abia aștept să vedem împreună Parisul...

Vă sîrut pe toate cu drag. Salutări lui M. T.

Complimente din partea mamei.

A d-tale, *Nadea*

P.S. Zilele astea am să vă trimit o scrisoare lungă, acum vă scriu numai așa, ca să vă dau binețe.

Scrisă la 21 septembrie 1911

Trimisă din Paris la Moscova

Publicată pentru prima oară în 1957,

în ediția a 4-a a Operei

lui V. I. Lenin, vol. 37

Se tipărește după manuscris

1912

42

CATRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

9. III

Dragă Anea,

Anul acesta parcă m-am dezobișnuit de tot să scriu scrisori. Viața se sourge atît de monoton, că nici nu știu despre ce aș putea scrie. Iarna asta am stat mai mult în casă, vîzîndu-mi de treburile mele; luni de zile n-am ieșit din cartierul meu. A plouat mai tot timpul și n-am putut nici să umblu pe bicicletă, nici să ies la plimbare. De citit am citit puțin și n-am ascultat nici o conferință. Probabil că de aceea mi s-a și urît atît de mult cu iarna. Mă bucură nespus sosirea primăverii, care anul acesta este foarte timpurie. Am și făcut pînă acum, împreună cu Volodea, vreo două excursii în afara orașului. E drept că după asemenea excursii abia mă pot mișca de obosită ce sînt, în schimb e foarte plăcut. În general, săptămîna asta am dus-o numai în distracții. Am fost la teatru și am văzut o piesă stupidă, urlau franțujii ca niște apucați; în schimb, în antracte am ascultat muzică minunată: Ceaikovski, Rîmski-Korsakov, Borodin. Astăzi ne ducem să vedem „Electra“ de Sofocle... Și toate astea pentru că a venit primăvara. Trebuie să vă spun că anul acesta prea ne răsfațați cu pachetele! Din cauza lor Volodea a prins chiar năravul de a umbla singur în dulap și de a se înfrupta în afara programului, adică în afara orelor reglementare. Cum vine de undeva acasă,

ia o gustare. Acum, înainte de culcare bea lapte (în loc de vin), iar dimineața mănâncă ouă.

Scrumbiile le-am pus în apă, așa cum mi-ai scris; sînt foarte bune, seamănă la gust cu somnul. Zilele astea mi-am pus în gînd să fac clătite.

Mama e cam suferindă. Nu știu încă ce o să facă la vară, ba spune că o să plece în Rusia, ba spune că nu. Vă trimite tuturor multe salutări.

În privința nepoatei mele am scris deja unde trebuia.

Pe M. F. îl vedem foarte rar, e foarte ocupat, lucrează de zor la o traducere (în cursul acestui an a tradus trei cărți groase), iar de acum o să aibă mereu de tradus lucrări medicale. Kolea * este foarte mulțumit de școala lui: li se cîntă la gramofon, li se povestesc diverse istorioare, li se dau oruciușițe, iar în ce privește scrisul, îi pune... să facă beșișoare. În schimb însă începe s-o rupă pe franțuzește.

Astea sînt toate noutățile. Maneașa a primit scrisoarea mea? De ce nu mi-a mai scris nimic de atîta timp?

Vă îmbrățișez cu drag pe toate — pe tine, pe Maria Aleksandrovna și pe Maneașa. Aș fi vrut să scriu ceva mai mult despre Volodea, știu că v-ar fi interesat, dar n-am izbutit. Rămîne pentru altă dată. Salutări lui M. T. Nu știu de ce, dar nici voi nu ne scrieți prea des.

A ta, *Nadea*

Scrisă la 9 martie 1912
 Trimisă din Paris la Saratov
 Publicată pentru prima oară în 1930,
 în revista
 „Proletarskaia Revoluția” nr. 4

Se tipărește după manuscris

CATRE M. A. ULIANOVA

27. V

Dragă Maria Aleksandrovna, scrisoarea d-tale ne-a adus, într-adevăr, o veste foarte tristă; curată năpastă, nu altceva! ** Sper însă că și Maneașei și Aniutei o să li se dea drumul cînd. Acum, după cum se vede din ziare, în întreaga Rusie se fac descinderi în masă, sînt arestați toți cei care au stat cîndva la închisoare, îi înhață, ca să zic așa, la nimereală, ca o măsură de prevedere: „pentru orice eventualitate”; cred însă că pe urmă, peste vreo două săptămîni, după ce se vor lămurii lucrurile, o să li se dea drumul. Am mai auzit de oțeva cazuri de astfel de arestări absurde.

* Fiul lui M. F. Vladimirski. — *Nota red*

** Vezi adnotarea 306. — *Nota red.*

Păcat doar că a trebuit să treceți cu toții prin asemenea emoții și că e așa de greu de așteptat până se vor lămurii lucrurile.

Cruță-ți sănătatea, draga mea, scumpa mea. Te îmbrățișez și te sărut cu drag.

A d-tale, *Nadea*

Măicuța îți trimite multe salutări.

*Scrisă la 27 mai 1912
Trimisă din Paris la Saratov*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

1913

44

CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

4. I

Dragele mele Mania Aleksandrovna și Anecika, cu prilejul sărbătorilor vă felicit, în numele meu și al mamei, pe voi amîndouă și pe Mark Timofeevici. De scris, la drept vorbind, nu prea am ce scrie. Viața se scurge foarte monoton. Cunoștințe n-avem aproape de loc. În ultimul timp începuse să vină pe la noi o tînără fată — de fapt nu fată, ci mamă, căci are un copilăș, o fetiță adorabilă —, dar zilele astea a plecat în Rusia.

Ne plimbăm în fiecare zi, dar cu măsură. Vremea-i frumoasă, dar e un noroi îngrozitor.

Sărbătorile au trecut în liniște, cu totul pe nesimțite. În bibliotecile de aici nu găsești decît cărți în limba polonă; există, ce-i drept, și o bibliotecă universitară, dar noi sîntem foarte ocupați și nici Volodea, nici eu n-am fost vreodată la această bibliotecă.

N-am fost încă la nici un concert.

Sîntem sănătoși cu toții.

Vă sărut și vă îmbrățișez cu drag.

A voastră, *Nadea*

*Scrisă la 4 ianuarie 1913
Trimisă din Cracovia la Saratov*

*Publicată pentru prima oară în 1931,
în culegerea:
V. I. Lenin. „Scrisori către familie”*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Scumpele mele Maria Aleksandrovna și Aneșika, vă sărut cu drag pentru cele trimise. Numai că ne răsfațați cam mult și noi nu sîntem de loc obișnuiți cu asemenea bunătăți. Volodea a invitat astăzi mai mulți cunoscuți pentru a onora bunătățile primite și a discuta niște strălucite planuri editoriale, chiar astăzi zămislite. S-a cam lăsat în voia visurilor; ar vrea să scoată în fiecare zi cîte o carte..., a răscolit nu știu ce caiete vechi, a scos la lumină fel de fel de hîrtoage cu cifre și a scuturat cu duioșie praful de pe ele.

Și acum, vă trimit multe sărutări din partea mea și a mamei, care acum trebăluiește prin casă.

Cît despre muștar, v-a întrebat Volodea din proprie inițiativă... eu știu cum se prepară muștarul...

Pe aici s-a reîntors iarna.

Fotografiile sînt atît de reușite, că nu ne îndurăm să le înapoiem Lui Volodea, mai cu seamă, i-au plăcut mult de tot.

Despre planurile editoriale etc. cred că o să vă scrie el*.

A voastră, *Nadea*

Scrisă la 24 februarie 1913

Trimisă din Cracovia la Saratov

*Publicată pentru prima oară în 1933,
în revista*

„Proletarskaia Revoluția” nr. 4

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

18. III

Dragă Maria Aleksandrovna, e mult de tot de cînd n-am mai primit o scrisoare nici de la d-ta, nici de la Anea, și sîntem foarte îngrijorați, nu știm ce să mai credem. Poate că scrisoarea s-a pierdut pe drum sau poate că s-a îmbolnăvit careva dintre voi. Primăvara poți răci avît de ușor! Pe aici a început să încolțească iarba, au apărut pădăile și mărghăritele, dar suflă un vînt afurisit. Mama a și reușit să răcească, și de vreo săptămînă se vaită mereu. Păcat că nu are voie să iasă din casă. De aceea ne gîndim că la Saratov clima e mai aspră și s-ar putea să fi răcit și careva dintre voi. Ce vă mai scrie Mark Timof.? Unde se află el acum?

La noi viața se scurge monoton și, la drept vorbind, nu prea am ce scrie. Trăim ca la Șușa, mereu în așteptarea poștei. Pînă la ora 11 cautăm să ne petrecem timpul într-un fel — la 11 trece prima cursă

* Vezi volumul de față, p. 343. — *Nota red.*

poștală, iar apoi stăm și așteptăm să se facă ora 6, când trece a doua cursă.

În ultimul timp primim tot scrisori triste, și cum sînt scrisorile, așa e și dispoziția noastră. Trăim, ca să zic așa, o viață reflectată.

Cu toate astea, mă bucur foarte mult că a venit primăvara, căci iarna asta, nu știu de ce, mi s-a părut din cale-afară de lungă. Unii au și plecat să închirieze locuințe de vară; noi însă nu știm nimic precis, deoarece mama urmează să plece întîi la Petersburg, dacă o să se simtă în putere.

Amnistia s-a dovedit a fi un basm. Nu știu cum stau lucrurile cu Maneașa, însă în orice caz o să i se reducă o treime din pedeapsă*.

De la Maneașa n-am mai primit de mult scrisoare, nu știu cum o mai duce.

Vă îmbrățișez cu drag pe amîndouă, pe d-ta și pe Anea, și în primul rînd vă doresc sănătate. Sper că pe Anea n-o mai doare mîna, ar putea să ne mai scrie și ea. Volodea are să vă scrie, cred, separat**. Salutări de la mama.

Nu mai e decît o săptămîină, ba chiar mai puțin, și aici o să fie paștele; ce devreme!

Te sărut cu drag. A d-tale, *Nadea*

Scrisă la 18 martie 1913

Trimisă din Cracovia la Saratov

Publicată pentru prima oară în 1950,
în revista

„Proletarskaia Revoluția” nr. 4

Se tipărește după manuscris

47

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Vologda, Ekaterininsko-Dvoreanskaia, 40
Maria Ilinicina Ulianova. Russland

Dragă Maneașa, te felicit și te sărut cu drag. Pînă în mai, Lidia rămîne pe loc, deoarece a venit la ea Anna Mihailovna cu Lodik***. De la un timp e deseori suferindă. Noi plecăm pentru cinci luni la țară. E bine acolo: pădure, ciuperci, munții în apropiere, este și un pîrîiaș; mă tem numai să nu ne plictisim prea tare. Lui Șkurka o să-i priască la țară. Am închiriat o casă cu verandă mare, în care o să se simtă foarte bine. E o casă mare de tot, ar putea să încapă în ea un întreg artel; la început o să stăm acolo numai eu și cu Volodea, întrucît mama pleacă pentru vreo două luni în Rusia. Îți trimite și ea felicitări. Sper că în cursul verii voi avea posibilitatea să mai studiez și eu puțin, lucru pe care-l doresc din toată inima, dar, deși am cărți la îndemîină, nu știu cum se face că nu izbutesc să ci-

* Vezi volumul de față, p. 343 și adnotarea 311. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 343. — *Nota red.*

*** Este vorba de A. M. Vrjosek (Runina) și de fiul ei. — *Nota red.*

tesc. Luna asta n-am să pot face mare lucru, fiindcă o să fiu ocupată pînă peste cap și, în afară de asta, s-a constatat că sufăr de bazedov; doctorul ne-a băgat în sperieți, și în fiecare zi mă duc la clinică să fac tratament electric, ceea ce îmi ia vreo trei ore, iar după aceea umblu o jumătate de zi ca aiurită. Mă îndoapă cu brom, și în general toată povestea asta este extrem de plicticoasă. De mult tot vreau să-ți scriu o scrisoare lungă, dar nu știu cum se face că timpul îmi fuge, parcă, printre degete.

Te sărut cu drag.

A ta, Nadia

*Scrisă la 10 aprilie 1913
Trimisă din Cracovia*

*Publicată pentru prima oară în 1957,
în ediția a 4-a a Operei
lui V. I. Lenin, vol. 37*

Se tipărește după manuscris

1914

46

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Petersburg. Anna Ilinicina Elizarova.

Str. Goncernaia nr. 11, apart. 23

Dragă Anea, am primit cartea poștală în care îmi comunică adresa. Ne-a neliniștit foarte mult vestea că M. A. a fost bolnavă. Ce-a avut? Acum e complet restabilă? În general, cum o duc ele acolo? În ce privește cartea lui Beer, lucrurile se prezintă astfel. Pentru a o traduce trebuie obținut în prealabil consimțămîntul autorului, iar după aceea trebuie găsit un editor. Prima chestiune se poate aranja prin corespondență, dar să găsești un editor e mai greu. Un cunoscut de-al nostru s-a adresat mai demult cîtorva editori, inclusiv lui Semenov, oferindu-se să traducă cartea lui Beer, însă a primit răspuns negativ. Volodea era de părere că ar trebui traduse pentru „Prosveșcenie” §§ 4 și 5 din capitolul al IV-lea, precum și capitolul al VI-lea, dar pe urmă s-a răzgîndit, găsind că e mai bine să se întoamească, pe baza acestor capitole, un articol (după lucrarea lui Beer) în care să fie omise toate amănunțele lipsite de interes (ceea ce va imprima articolului o formă mai populară), dar care să păstreze intacte toate pasajele mai interesante. Dacă sînteți deja în posesia cărții, ar fi bine, poate, ca Maneașa să se apuce de treaba asta. Volodea nu s-a întors încă*. Se pare că de data asta călătoria l-a obosit. Acasă îl așteaptă o mulțime de treburi. Am și început să ne gîndim la vilegiatură. Volodea ar vrea să mergem tot acolo unde am fost și anul

* Vezi volumul de față, p. 357 și 358. — *Nota red.*

trecut. Pentru sănătate e bine acolo, numai că plouă tot timpul. Iarna asta nu prea merge treaba, n-avem spor la lucru. De altfel, pînă la vară mai sînt trei luni. N-ai putea să-mi procuri ceva materiale în legătură cu congresul învățămîntului public, rapoarte etc.? Aș avea mare nevoie de ele. În ce privește „Rabotnița”*, s-a scris deja în 20 de locuri. Toată acțiunea asta se desfășoară oarecum spontan. Se pare că unele tovarășe s-au apucat serios de treabă. Nu știu cum se vor aranja lucrurile. De altfel, despre asta o să-ți scrie Volodea. De ce ești așa de ponnită împotriva lui Sibirski? Și acum, închei. Te îmbrățișez cu drag. Crisoarea asta am scris-o mai mult ca să-ți arăt cum stau lucrurile cu lucrarea lui Beer.

Nadea

Mama vă trimite salutări. Ea e mai mult sau mai puțin sănătoasă. Și eu sînt, în general, sănătoasă, numai că mă cam supără uneori inima, probabil că e o consecință a bazedovului. Vreau să mă duc zilele acestea la doctor, să-l întreb dacă nu e cumva o recidivă. Cred însă că nu.

Ce mai scrie Mark Timofeevici?

*Scrisă la 31 ianuarie 1914
Trimisă din Cracovia*

*Publicată pentru prima oară în 1957,
în ediția a 4-a a Opereilor
lui V. I. Lenin, vol. 37*

*Se publică după o copie
dactilografiată, găsită în arhiva
departamentului poliției*

49

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA

Dragă Anea, în ce privește revista pentru femei, deocamdată totul decurge oarecum spontan. Cît despre procurarea de fonduri, avem promisiuni că se va organiza în acest scop o serată la Moscova; nu știu dacă o să iasă ceva. Dacă am scoate suplimente la ziar, nu ne-ar costa mai puțin, ci, dimpotrivă, mai mult. O revistă ar prezenta mai multă importanță din punct de vedere organizatoric, sub acest raport ea este preferabilă suplimentelor. Tovarășii din Petersburg spun: „Ei, o sută de ruble nu sînt bani”. Nu știu dacă o sută de ruble sînt sau nu bani, dar fapt este că la noi toate se încep fără bani. Poate că după ce va apărea primul număr vom putea căpăta ceva bani. Deși, repet, eu nu văd nici o posibilitate de a procura fonduri.

Mă preocupă foarte mult un singur lucru, și anume organizarea muncii redacționale. În această privință stăm prost în sensul că două membre ale redacției sînt aici, două la Paris, iar cooptarea unei a

* Vezi adnotarea 322. — *Nota red.*

cincea persoane nu e o chestiune chiar atît de simplă. La Paris avem oameni de nadejde. Pe Ludmila o cunoști. Cealaltă este și mai fermă din punct de vedere principial și dacă se apucă de o treabă o duce la bun sfîrșit *. Eu aș dori ca tovarășele de la Paris să coopteze o a treia persoană și ca redacția să fie acolo, dar nimic nu se face bătînd din palme. Bineînțeles, redacția propriu-zisă are să fie în Rusia. Dar, după mine, toate acestea nu prezintă cine știe ce importanță, deoarece problema e atît de elementară, încît pînă la urmă nu va fi greu să ne înțelegem. Numai la început este oarecare harababură, pe urmă însă ne-om înțelege noi, desigur, dificultățile vor fi depășite în procesul muncii și totul o să meargă bine. Un alt neajuns este că nici una dintre noi nu este o publicistă autentică, așa că adesea s-ar putea întîmpla să nu ne exprimăm destul de clar ideile... Dar sper că totul o să se aranjeze. Scrie-mi, te rog, mai pe larg în legătură cu această chestiune.

Zilele acestea am recitat în ziarele noastre corespondențele referitoare la situația femeii și mi-am dat seama cît de mult a contribuit campania pentru asigurările sociale la punerea pe tapet a problemei femeilor. Am trimis astăzi un articolăș în legătură cu această chestiune. Îmi pare rău că nu sînt o publicistă autentică, să pot scrie așa cum aș dori. Cît timp scrii și se mai pare că merge, dar apoi, cînd citești textul tipărit, îți vine să-ți pui mîinile în cap.

Mă îngrijorează articolul din „Prosveșcenie” **. L-am scris exclusiv pe bază de materiale apărute în ziare, și chiar numai din puține ziare. Rezoluțiile sînt redade pretutindeni în formulări foarte variate, așa încît foarte ușor se puteau strecura numeroase erori de fapt. În afară de asta, cînd am scris articolul nu mă simțeam prea bine și treaba nu mergea de loc. Ulterior mi s-a comunicat că despre congres va scrie E. K. *** Corespondențele lui au fost cele mai bune. Eram foarte mulțumită că s-a hotărît așa, însă pînă la urmă a apărut tot articolul meu. Asta e.

Așadar, scrie-mi amănunțit despre revista pentru femei. Cred că ai să te ocupi îndeaproape de această chestiune. Poate să iasă de aici un lucru bun. Pe mine, cel puțin, a început să mă pasioneze.

Nadea

*Scrisă la 11 februarie 1914
Trimisă din Cracovia la Peterburg*

*Publicată pentru prima oară în 1955,
în revista „Istoriceskii Arhiv” nr. 4*

*Se tipărește după o copie
dactilografiată, găsită în arhiva
departamentului poliției*

* Este vorba de L. N. Stal și I. F. Armand. — *Nota red.*

** Articolul „Rezultatele congresului învățămîntului public”, scris de N. K. Krupskaiia, a apărut în 1914 în numărul 1 al revistei „Prosveșcenie”. — *Nota red.*

*** Nu s-a stabilit despre cine e vorba. — *Nota red.*

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Russland. Vologda, str. Moskovskaia, casa Samarin, apart. 3
D-sale D-nei Maria Aleksandrovna Ulianova

15. IV

Dragă Maria Aleksandrovna, te felicităm cu toții cu prilejul sărbătorilor. Îți dorim sănătate și toate cele bune. La noi e vară, ieri a fost o căldură de ziceai că ești în Africa. Totul a înverzit. Noi sîntem toți sănătoși.

Vă îmbrățișez cu drag pe amîndouă, pe d-ta și pe Maneașa.

A d-tale, *Nadea*

*Scrisă la 15 aprilie 1914
Trimisă din Cracovia*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în culegerea :*
V. I. Lenin. „Scrisori către familie“

Se tipărește după manuscris

CĂTRE M. A. ULIANOVA

Russland. Vologda, str. Moskovskaia, casa Samarin, apart. 3
D-sale D-nei Maria Aleksandrovna Ulianova

8. VI

Dragă Maria Aleksandrovna, vă sărut cu dor pe amîndouă, pe d-ta și pe Maneașa. Am primit cartea poștală și scrisoarea ei și i-am răspuns în aceeași zi.

Cum o mai duceți ?

La noi plouă de dimineață pînă seara ; de o săptămîină întregă nu mai putem ieși din casă fără impermeabil și galoși.

Mama e mereu suferindă, o supără inima. Anul acesta are adeseori [palpitații] *, iar din cauza bo[dii] și a ploilor are și dis[poziție] proastă.

Facem excursii. Am făcut [descoperirea] că excursiile în munți sînt foarte [indica]te pentru bazedov, dar pe o vreme ca asta nu poți, desigur, să te duci nicăieri. De altfel, anul acesta nu prea mă supără bazedovul. Te îmbrățișez încă o dată.

A d-tale, *Nadea*

*Scrisă la 8 iunie 1914
Trimisă din Poronino*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în culegerea :*
V. I. Lenin. „Scrisori către familie“

Se tipărește după manuscris

* Un colț al cărții poștale este rupt ; textul pus în paranteze pătrate a fost reconstituit după sens. — *Nota red.*

1915

52

CĂTRE M. A. ULIANOVA

17. IV

Dragă Maria Aleksandrovna, am primit ieri scrisoarea d-tale împreună cu fotografia. Probabil că între timp ai primit deja scrisoarea în care te-am înștiințat despre moartea mamei mele. Mîine se împlinesc patru săptămîni de cînd ne-a părăsit. Nu pot de loc să-mi revin, și pe deasupra bazedovul meu a început iarăși să mă supere. În ultima vreme mă lăsase în pace, dar acum au reînceput palpitațiile și toate celelalte. M-am dus la Sally — o somitate locală — și mi-a prescris niște porcării : brom, opiu și nu mai știu ce ; totodata mi-a recomandat sa merg la munte (la mai mult de 1 000 de metri altitudine). Peste vreo două luni, poate, o să ne ducem, dacă pînă atunci n-o să-mi treacă.

Între timp ne-am mutat în altă locuință : Waldheimstrasse 66, parterre. La vechea locuință aveam două camere, căci gazda nu voia să închirieze numai una, așa că ne-am mutat într-un locaș nou. Aici avem baie și duș. Volodea e mare amator de duș și uzează din plin de binefacerile lui. Gazda e o persoană foarte simpatică. Camera e cu fața spre soare. Nu departe de noi e o pădure, iar acum, primăvara, e bine și în pădure.

Ți-am mai scris că am primit cărțile de la Anea (pe amîndouă) ; îi mulțumesc din suflet pentru ele. Am primit, de asemenea, „Pravo“, precum și revista. Am primit și scrisoarea Maneașei ; i-a răspuns Volodea și i-am scris și eu.

Unde aveți de gînd să vă petreceți vara ? Ați stabilit ceva precis în această privință ?

Am primit, în fine, și o scrisoare de la Lidia Mihailovna ; ea spune că mi-a mai scris, dar scrisoarea s-a pierdut.

Transmiteți multe salutari Verocikăi. A primit scrisoarea mea ? Cum arată ea acum ? Ca fetiță era foarte drăgălașă. Mama o pomenea adesea, povestea cum ea împreună cu Ilia au mutat-o, cum împachetau cărțile și sporovăiau și rîdeau într-una. Acum Ilia a plecat voluntar pe front ; în ultima vreme a stat la Paris.

Da, multe s-au schimbat... Plănuisem să mă duc la bibliotecă, ca să intru și eu pe făgaș, dar azi a venit o cunoștință și planul meu a fost dat peste cap.

Și acum, închei. Scuză-mă pentru scrisoarea mea incoerentă ; azi nu prea am inspirație. Te sărut și te îmbrățișez cu drag. La fel și pe Anea și pe Maneașa.

A d-tale, *Nadea*

P.S. Am primit chiar acum scrisoarea trimisă de Anea la 3/III. A făcut pe drum exact o lună! Nu mă pot obișnui cu o corespondență atât de înceată. Mereu aștept răspuns la scrisori, ca și pînă acum.

*Scrisă la 17 aprilie 1915
Trimisă din Berna la Petrograd*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

53

CĂTRE M. A. ULIANOVA

24. IX. 1915

Dragă Maria Aleksandrovna, în fiecare zi așteptăm o scrisoare de la d-ta; e multă vreme de cînd n-am mai avut vești nici de la d-ta, nici de la Anea sau de la Maneașa. Ultima scrisoare a fost aceea în care ne-ai anunțat că plecați în vilegiatură*. Acum cred că v-ați și întors în oraș, fiindcă după stilul vechi sîntem în 11 septembrie... V-ați odihnit bine în timpul verii? Tare aș vrea să știu cum o mai duci, draga mea. Ești pe deplin sănătoasă?

La noi nu e nimic nou. Cîrînd ne întoarcem în oraș. Aerul de munte mi-a prins foarte bine. Se poate spune că bazedovul mi-a trecut. Săptămîna asta am avut vreme frumoasă și am cutreierat cu Volodea toți munții din împrejurimi. Eu am fost de două ori pe Rothorn (2 300 m.), de unde se deschide o minunată priveliște a Alpilor; și trebuie să-ți spun că n-am obosit de loc, deși e o ascensiune grea, pe care n-o poate face oricine, chiar dacă e perfect sănătos. De aceea consider că boala mi-a trecut și adopt un regim de om sănătos.

Aș vrea s-o rog ceva pe Anea. Astă iarnă m-am ocupat mult de pedagogie, iar în cursul verii am scris o broșură în acest domeniu; aproape că am terminat-o, într-o lună va fi gata; va avea vreo 6 coli. Tema: „Școala elementară și democrația“***. Am reușit să adun un material destul de interesant și de bogat, care pînă în prezent n-a mai fost prelucrat aproape de loc. Totul e să găsec un editor care să fie dispus să-mi publice broșura. Nu știu care este acum situația pe piața cărții și dacă voi putea să găsec un editor. Voi încerca să-i scriu lui Gorbunov, însă tema broșurii mele nu poate să intereseze decît în parte editura lor.

Azi am primit ultimul număr din „Reci“ (cu data de 31 august), ziar pe care în ultima vreme l-am citit cu deosebit interes; păcat că n-o să-l mai primim, iar alte ziare rusești nu ne vin. În general, cu ziarele și revistele rusești stăm prost de tot. În oraș ele se primesc numai la sala de lectură, dar acolo se bate lumea pe ele, cum întîrzii

* Ba nu, ulterior am mai primit o scrisoare, din care am aflat că Maneașa a venit pentru cîțva timp la voi.

** Vezi N. K. Krupskaja. Opere pedagogice în zece volume, vol. 1, Moscova, 1957, p. 249—350. — Nota red.

un pic nu mai găsești nimic ; și, în afară de asta, nu-ți vine întotdeauna la îndemână să te duci la sala de lectură. Unui cunoscut de-al nostru i s-a trimis „Sovremennîi Mir“ dintr-un alt oraș și pentru o singură zi. În general, din cauza perturbării generale și a defectuoaselor legături poștale, toată lumea primește ziarele extrem de neregulat.

Peste o săptămână avem de gînd să ne întoarcem în oraș. Dacă va fi vreme foarte bună, vom mai rămîne cîtva timp aici, căci în definitiv aici sau acolo e totuna.

Și acum, închei. Vă sărut și vă îmbrățișez cu drag pe amîndouă, pe d-ta și pe Anea.

A d-tale, *Nadea*

*Trimisă din Sörenberg (Elveția)
la Petrograd*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 4*

Se tipărește după manuscris

54

CĂTRE M. A. ULIANOVA

D-sale D-nei Maria Aleksandrovna Ulianova, str. Șirokaia
(Petersburgskaia Storona) nr. 48/9, apart. 24,
Petrograd, Russie
Exp. M-me Oulianoff. Seidenweg, 4 a^{III}, chez m-me Schneider
Berne

11. X. 1915

Dragă Maria Aleksandrovna, țin neapărat să-ți scriu cîteva cuvinte, să vă sărut cu drag pe amîndouă, pe d-ta și pe Anea. Îi mulțumesc din suflet Anei pentru osteneala pe care și-a dat-o ; astăzi am primit „Jurnal Jurnalov“ *, iar cu o săptămînă în urmă un întreg maldăr de noi publicații pedagogice. Aveam mare nevoie de ele. Mulțumesc din toată inima. Astăzi sau mâine am să-i scriu Anei o scrisoare lungă. Ce mai face Maneașa ? Volodea așteaptă mereu scrisori de la ea. Care e adresa ei ?

Încă o dată, te sărut cu drag.

A d-tale, *Nadea*

*Publicată pentru prima oară în 1957,
în ediția a 4-a a Operei
lui V. I. Lenin, vol. 37*

Se tipărește după manuscris

* „Revista revistelor“. — Nota trad.

CĂTRE M. I. ULIANOVA

Russie. Moscova. Malaia Gruzinskaia nr. 7, apart. 13,
 Mariei Ilinicina Ulianova

14. XII

Dragă Maneaşa,

Ai primit lunga mea scrisoare pe care ți-am trimis-o astă primăvară? Ți-am scris atunci, între altele, despre moartea mamei, despre viața pe care o ducem aici etc.*

De data asta îți scriu într-o chestiune cu caracter special. Vechile noastre surse de existență vor seca curînd și problema posibilităților de câștig se pune cu destulă acuitate. Aici e greu să găsești ceva. Mi s-a promis o meditație, dar văd că lucrurile treneză la nesfîrșit; mi s-a promis, de asemenea, să mi se dea ceva de transcris, și nici din asta n-a ieșit nimic. O să mai încerc ceva, dar șansele sînt foarte problematice. Trebuie să ne gîndim la posibilitatea de a cîștiga un ban prin muncă publicistică. N-aș vrea ca treaba asta să cadă în întregime pe umerii lui Volodea. El și așa muncește mult, iar problema unei posibilități de câștig îl frămîntă peste măsură.

Așa că uite ce aș vrea să te rog. În ultimul timp m-am ocupat foarte mult de pedagogie în general, și de istoria pedagogiei în special, așa că sînt destul de bine pregătită în acest domeniu. Am scris chiar o broșură: „Școala elementară și democrația“. Prima parte a acestei broșuri este gata; ea are ca titlu: „Rolul muncii productive în învățămîntul public“. Cuprinde vreo 6—7 coli. Cred că a ieșit ceva destul de interesant. Aș vrea deci să te rog să-mi găsești un editor. Pot trimite manuscrisul de îndată ce-mi va fi cerut. Poate că ar accepta să-l publice „Svobodnoe Vospitanie“ sau vreo altă editură. În treacăt fie zis, am trimis la „Svobodnoe Vospitanie“ un articol despre Rousseau. Se pare că au primit scrisoarea pe care le-am trimis-o, fiindcă au început să-mi trimită revista, însă nu știu dacă au primit și manuscrisul. N-ai putea tu să te interesezi dacă au primit articolul meu și dacă o să-l publice? În curînd am să le trimit un material tratînd despre alte teme, mai actuale.

L-am rugat pe fratele lui Rahil** să treacă pe la „Svobodnoe Vospitanie“; însă el are și așa destule treburi și, în afară de asta, nu este omul indicat pentru asemenea demersuri.

Din păcate, cu cei de la editura Granat n-am ajuns la nici un rezultat. Volodea le-a scris astă vară***, dar n-a primit răspuns, așa că nu știu dacă mi-au rezervat mie articolul „Școala muncii“, ce dimensiuni trebuie să aibă el și care este termenul de predare. În ultimul timp m-am ocupat mult și de problema „uceniciei“. În general, bi-

* Scrisoarea nu s-a păstrat. — *Nota red.*

** L. S. Rivlin. — *Nota red.*

*** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 49, București, Editura politică, 1968, p. 12—53. — *Nota red.*

bliotecile din Elveția sînt destul de bine organizate și oferă bune condiții de lucru. Dispun acum și de timp suficient, dar problema cea mai grea este să găsec unde să public. De aici este greu să aranjezi ceva. Caută să faci ce-ți stă în putință.

Nu știi ce-i cu Lidia? De astă vară n-am mai primit de la ea nici o veste. E sănătoasă? Cum o mai duce?

La ai noștri le scriu din cînd în cînd, deși nu prea am ce.

Te sărut mult de tot, Maneașa dragă; trimite-mi și mie cîteva rînduri scrise de tine. Multă sănătate!

Nadea

Cu Zinaida Pavlovna te vezi? S-a restabilit complet după operație? Unde sînt ei acum? Cum o mai duc?

*Scrisă la 14 decembrie 1915
Trimisă din Berna*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în culegerea:
V. I. Lenin. „Scrisori către familie”*

Se tipărește după manuscris

1916

56

CĂTRE M. I. ULIANOVA

D-rei Maria Ilinicina Ulianova. Malaia Gruzinskaia
nr. 7, apart. 13
Moscova. Russie.

Expéditeur M-me Oulianoff. Seidenweg. 4aIII à Berne

8. II. 1916

Dragă Maneașa,

Îți mulțumesc pentru sondajul făcut la soții Gorbunov* ; într-adevăr, mi-au scris. Am început să primesc din nou revista lor și văd că i-au redus simțitor volumul. Am urmat sfatul lui Volodea și am trimis broșura la Petrograd. Volodea i-a scris în această chestiune editorului**. Anea mi-a scris că s-ar putea încerca și la Bonci sau la Popovi. Cartea ta poștală de astă primăvară, în care ne scriai despre Granat, am primit-o; Volodea ți-a scris și ție și lui Granat, dar n-a primit răspuns. N-ai vrea să te interesezi la Granat în ce termen trebuie trimisă lucrarea și ce dimensiuni trebuie să aibă? Scrie-i mai des lui Volodea, căci el e întotdeauna nerăbdător să primească vești de la tine, iar tu îi scrii acum extrem de rar. Înțeleg, firește, că nici ție

* Este vorba de I. I. și E. E. Gorbunov-Posadov. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 49, București, Editura politică, 1968, p. 197—198. — *Nota red.*

nu-ți vine ușor să scrii. Mai știi ceva despre Lidia ? De astă vară n-am mai primit nici o veste de la ea, deși i-am scris. Te sărut cu drag. Lunga ta scrisoare l-a bucurat mult pe Volodea. Mai scrie-ne din când în când.

. Toate cele bune. N.

Ziarele și cărțile au sosit. Volodea ți-a scris de îndată ce le-am primit.

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în culegerea :
V. I. Lenin. „Scrisori către familie”*

Se tipărește după manuscris

SCRISORI ȘI TELEGRAME ALE LUI
V. I. LENIN
INCLUSE ÎN VOLUMELE APĂRUTE
ALE EDIȚIEI DE FAȚĂ

—
SCRISORI ȘI TELEGRAME ALE LUI
V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE

—
ADNOTĂRI

—
INDICE DE NUME

SCRISORI
ȘI TELEGRAME ALE LUI V. I. LENIN
INCLUSE ÎN VOLUMELE APĂRUTE
ALE EDIȚIEI DE FAȚĂ
(1893—1922)

SCRISOARE CĂTRE N. K. KRUPSKAIA. *Înainte de 24 august 1900.*
Vol. 46, p. 35—38.

SCRISOARE CĂTRE N. K. KRUPSKAIA. *16 iulie 1902.*
Vol. 46, p. 207—208.

SCRISOARE CĂTRE COMITETUL DE ORGANIZARE, ÎN CADRUL UNEI
SCRISORI CĂTRE N. K. KRUPSKAIA. *Între 4 și 7 martie 1903.*
Vol. 46, p. 292—293.

SCRISOARE CĂTRE N. K. KRUPSKAIA. *3 decembrie 1904.*
Vol. 46, p. 436—438.

SCRISOARE CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. *27 februarie 1914.*
Vol. 48, p. 293—294.

TELEGRAMĂ CĂTRE M. I. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA.
15 aprilie 1917.
Vol. 49, p. 475.

SCRISOARE CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. *Toamna anului 1920.*
Vol. 52, p. 25.

TELEGRAMĂ CĂTRE D. I. ULIANOV. *13 ianuarie 1921.*
Vol. 52, p. 52.

SCRISOARE CĂTRE D. I. ULIANOV. *6 aprilie 1921.*
Vol. 52, p. 146.

SCRISORI ȘI TELEGRAME
ALE LUI V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE PÎNĂ
ÎN PREZENT

(1893—1922) *

CĂTRE M. A. ULIANOVA

1895

Sfârșitul scrisorii din 20 mai; sfârșitul scrisorii din 8 iunie; scrisoarea din 3 sau 4 august; sfârșitul scrisorii din 7 septembrie; sfârșitul scrisorii din 5 decembrie (vezi volumul de față, p. 8, 9, 11, 13, 14).

1897

Două scrisori, februarie; 10 martie; prima jumătate a lunii martie; telegramă, martie, înainte de 26 ale lunii; aprilie, înainte de 17 ale lunii; scrisoare recomandată din 26—28 aprilie; mai, înainte de 18 ale lunii; două scrisori, iulie; două scrisori, august (vezi volumul de față, p. 22, 24, 26, 27, 30, 35, 48, 54, 79).

1898

4 septembrie; prima jumătate a lunii septembrie (vezi volumul de față, p. 397, 105).

1899

14 iunie; telegramă, prima jumătate a lunii august; telegramă, 22 august (vezi volumul de față, p. 398, 178, 182).

1900

Telegramă, între 19 și 29 ianuarie ** (vezi volumul de față, p. 189); mai, după 20 ale lunii (Arhiva centrală de partid a Institutului de

---

* Scrisorile interne sînt datate după stilul vechi, iar cele trimise din străinătate — după stilul nou. — *Nota red.*

** În timpul cît a fost deportat în Siberia (1897—1900), V. I. Lenin îi scria mamei sale „în fiecare duminică”. Vreo 70 din aceste scrisori n-au fost găsite pînă în prezent. — *Nota red.*

marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.); scrisoare, 18 august (vezi volumul de față, p. 398); august (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.); 20 octombrie; 6 noiembrie (vezi volumul de față, p. 398, 202).

1902

Ianuarie-februarie, înainte de 26 ale lunii; între 10 aprilie și 8 mai; între 8 mai și 7 iunie (vezi volumul de față, p. 229, 231—232, 233); iulie, după 25 ale lunii (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.); între 27 septembrie și 9 noiembrie (vezi volumul de față, p. 235—236).

1903

Ianuarie, înainte de 19 ale lunii (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

1908

Februarie, după 17 ale lunii; carte poștală, mai; scrisoare, vara; două scrisori, noiembrie (vezi volumul de față, p. 260, 263, 267, 277).

1909

27 aprilie (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.); iulie, înainte de 19 ale lunii (vezi volumul de față, p. 299).

1910

Aprilie; mai; începutul lunii iulie (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.); 20 sau 21 iulie (vezi volumul de față, p. 322).

1910—1911

Sfârșitul anului 1910 — nu mai târziu de 19 ianuarie 1911 (vezi volumul de față, p. 324).

1912

Noiembrie (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

1912 — 1913

Sfârșitul anului 1912 — nu mai târziu de 24 februarie 1913 (vezi volumul de față, p. 342).

1913

Aprilie (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.); mai, înainte de 17 ale lunii (vezi volumul de față, p. 345); câteva scrisori scrise între 28 iunie și 26 iulie (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

1914

Carte poștală, iulie; scrisoare, septembrie; scrisoare și carte poștală, octombrie-noiembrie, înainte de 6 ale lunii (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

1915

Februarie-martie; carte poștală, septembrie; carte poștală, octombrie (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA**1898**

Iunie-iulie, nu mai târziu de 15 ale lunii; prima jumătate a lunii noiembrie; toamna, înainte de 15 noiembrie; 15 decembrie (vezi volumul de față, p. 99, 115, 116 și 125—126, 397).

1899

17 martie; erată la colile de corectură 11—16 ale cărții „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“, 4 aprilie; septembrie (vezi volumul de față, p. 157, 162, 184).

1901

4 august (vezi Opere complete, vol. 46, București, Editura politică, 1967, p. 148).

1902

Între 26 februarie și 2 aprilie; între 12 aprilie și 7 iunie; 26 decembrie (vezi volumul de față, p. 230, 233, 239).

1902—1903

Biletel scris pe plic, 1902 sau 1903 (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

1905

6 și 7 august (vezi Opere complete, vol. 11, București, Editura politică, 1962, p. 433).

1908

Octombrie (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.); manuscrisul pe o „foaie separată“, conținând o completare la lucrarea „Materialism și empiriocriticism“, precum și o scrisoare, 26 noiembrie; telegramă, 10 decembrie; scrisoare, decembrie, înainte de 24 ale lunii (vezi volumul de față, p. 273, 275, 279).

1909

5 februarie; telegramă, 15 sau 16 februarie; carte poștală, martie, înainte de 8 ale lunii; modificarea la p. 630 a manuscrisului cărții „Materialism și empiriocriticism“; scrisoare, 21 martie (vezi volumul de față, p. 281, 282, 286, 289); două scrisori, 24 martie (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.); erată la coli de corectură, 8 aprilie; scrisoare, octombrie (vezi volumul de față, p. 294, 302).

1910

Între 2 mai și 18 iunie (vezi volumul de față, p. 320).

1911

Septembrie; octombrie, înainte de 9 ale lunii (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

1914

Mai (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.); între 14 noiembrie și 22 decembrie (vezi volumul de față, p. 366).

1915

Martie ; primăvara (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.) ; scrisoare și listă de „doleanțe”, toamna, înainte de 7 octombrie (vezi volumul de față, p. 370—371) ; noiembrie-decembrie, înainte de 11 ale lunii (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

1916

Începutul anului, nu mai târziu de 25 martie ; martie-aprilie, înainte de 7 ale lunii ; 10 aprilie (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.) ; 10 iunie (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, p. 482) ; două scrisori, august (vezi volumul de față, p. XXIX).

M. T. ELIZAROV

1895

Adaos la scrisoarea din 29 august către M. A. Ulianova (vezi volumul de față, p. 12).

1897

Carte poștală, 8 iunie (vezi volumul de față, p. 47).

1899

30 mai (vezi volumul de față, p. 171).

1901

19 mai (vezi volumul de față, p. 218).

1916

Noiembrie, înainte de 26 ale lunii (vezi volumul de față, p. 376).

ȚĂTRE O. II. ULIANOVA

10 decembrie 1890 (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

CĂTRE D. I. ULIANOV

1898

Toamna, înainte de 15 noiembrie (vezi volumul de față, p. 114).

1898—1899

Între 28 decembrie 1898 și 2 ianuarie 1899 (vezi volumul de față, p. 132).

1913

Aprilie (vezi volumul de față, p. 345).

CĂTRE M. I. ULIANOVA

1897

26 martie; între 5 și 17 aprilie; mai, înainte de 18 ale lunii; 3 iulie (vezi volumul de față, p. 27, 31, 38, 397).

1903

Decembrie, înainte de 25 ale lunii (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

1903—1904

Decembrie, 1903 — nu mai târziu de 8 ianuarie 1904 (vezi volumul de față, p. 244).

1905

Octombrie, înainte de 25 ale lunii (vezi Opere complete, vol. 11, București, Editura politică, 1962, p. 433).

1908

20 sau 21 ianuarie; februarie, înainte de 25 ale lunii; februarie-martie, nu mai târziu de 10 ale lunii (vezi volumul de față, p. 256; vol. 47, p. 153; volumul de față, p. 261); prima jumătate a lunii septembrie (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

1910

Iunie (vezi volumul de față, p. 320).

1911

Iunie-iulie, înainte de 5 ale lunii (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

1913

Între 1 octombrie și 14 noiembrie ; liste de cărți germane, 21 decembrie (vezi volumul de față, p. 352, 353).

1915

Carte poștală, februarie (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

1916

Scrisoare și două cărți poștale, octombrie ; carte poștală, noiembrie, înainte de 26 ale lunii (vezi volumul de față, p. 376).

1922

27 ianuarie (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

CĂTRE N. K. KRUPSKAIA**1897**

10 decembrie ; decembrie, înainte de 21 ale lunii (vezi volumul de față, p. 62, 65).

1898

24 ianuarie ; ianuarie-martie, înainte de 6 ale lunii ; februarie, înainte de 14 ale lunii ; listă de cărți trimisă între 15 februarie și 14 martie ; scrisoare, 18 februarie ; 24 februarie ; 1 martie ; 8 martie ; bilet scris la 10 sau 11 septembrie (vezi volumul de față, p. 73, 401, 80—81, 400, 83, 85, 88—89, 407).

1900

Între 10 și 16 iulie ; carte poștală, 1 august ; două scrisori, octombrie ; decembrie, înainte de 15 ale lunii (vezi volumul de față, p. 427, 426, 433, 435).

1902

Iulie, înainte de 21 ale lunii (vezi Opere complete, vol. 6, București, Editura politică, 1961, p. 453).

1917

Scrisori și bilete, iulie-octombrie (vezi Opere complete, vol. 34, București, Editura politică, 1965, p. 472—473).

ADNOTĂRI

- 1 *Maria Aleksandrovna Ulianova* (1835—1916) — mama lui V. I. Lenin; fiică a medicului A. D. Blank, care a fost un om progresist pentru vremea sa. M. A. Ulianova era o femeie foarte cultă: cunoștea câteva limbi străine și era o excelentă muziciană. În 1863 a dat examen în particular pentru titlul de profesoară și l-a trecut cu succes. Posedînd un rar talent pedagogic, s-a dedicat în întregime educării copiilor săi. Inzestrată cu o mare putere de voință și fiind sufletește apropiată de copiii săi, i-a crescut oameni harnici și iubitori de adevăr, sensibili la suferințele poporului. Și-a sprijinit călduros copiii în lupta lor revoluționară. A suportat cu curaj toate loviturile care s-au abătut asupra familiei ei. S-a bucurat de multă dragoste din partea copiilor ei. V. I. Lenin a manifestat întotdeauna o grijă deosebită față de ea. A fost înmormîntată la Petrograd, la cimitirul Volkovo. — 1.
- 2 La cimitirul Volkovo este înmormîntată Olga Ilinicina Ulianova (1871—1891), soră mai mică a lui V. I. Lenin. Era o fată înzestrată, cu o mare putere de voință și de muncă. Absolvind în 1887 cu medalia de aur liceul din Simbirsk, s-a înscris la Școala superioară de fete (a lui Bestujev) din Petersburg. A murit de febră tifoidă la vârsta de 19 ani. — 1.
- 3 Este vorba de niște bani pe care M. A. Ulianova urma să-i primească din Kokușkino și Alakaevka.
- Kokușkino* — sat aflat la 40 de verste de Kazan, în care A. D. Blank, bunicul după mamă al lui Vladimir Ilici, posedă pământ și un imobil. După moartea lui A. D. Blank, imobilul a fost moștenit de fiicele sale; de partea care aparținea mamei lui Lenin dispunea sora ei, L. A. Ponomareva.
- În acest sat a fost deportat V. I. Lenin pentru participarea sa la tulburările studențești din decembrie 1887. Aripa în care a locuit V. I. Lenin în timpul deportării a fost restaurată și transformată în Casa-muzeu „V. I. Lenin“.

Alakaevka — sat aflat la 50 de verste de Samara (azi Kubișev), în apropierea căruia M. A. Ulianova a cumpărat un hutor în care, în anii 1889—1893, familia Ulianovilor venea să locuiască în fiecare vară. În legătură cu mutarea familiei din Samara la Moscova, hutorul a fost arendat lui Krușviț, pe care Lenin îl menționează în scrisoare. — 2.

- 4 *Maria Ilinicina Ulianova* (1878—1937) — activistă de seamă a partidului comunist și a Statului sovietic, soră mai mică a lui V. I. Lenin. A aderat la mișcarea revoluționară încă din anii studenției; din 1898 devine revoluționară de profesie; bolșevică, a desfășurat muncă de partid la Petersburg, Moscova, Saratov și în alte orașe din Rusia, precum și în străinătate. Din 1900 a participat activ la editarea „Iskrei”. Din toamna anului 1903 a lucrat la secretariatul C.C. al partidului. În 1904 a activat în organizația bolșevică din Petersburg. Pentru activitate revoluționară a fost în repetate rânduri arestată și deportată. Din martie 1917 pînă în primăvara anului 1929 a fost membră a colegiului redacțional și secretar responsabil al redacției ziarului „Pravda”. Cu începere de la Congresul al XIV-lea al partidului a fost membră a Comisiei centrale de control, iar de la Congresul al XVII-lea — membră a Comisiei controlului de stat; membră a Sovietului din Moscova. În 1935 a fost aleasă în C.E.C. al U.R.S.S. — 2.
- 5 „*Russkie Vedomosti*” — ziar care a apărut la Moscova începînd din 1863; exprima vederile intelectualității moderat-liberale. În 1918 a fost interzis împreună cu alte ziare contrarevoluționare. — 2.
- 6 *Dmitri Ilici Ulianov* (1874—1943) — revoluționar de profesie, bolșevic, de profesiune medic, fratele mai mic al lui V. I. Lenin. Și-a început activitatea revoluționară în 1894, în cercurile marxiste studențești din Moscova. În 1900 a intrat în organizația „Iskrei”. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a participat ca delegat al Comitetului din Tula, iskrist din majoritate. După congres a fost agent al Comitetului Central. Pentru activitate revoluționară a fost în repetate rânduri arestat și întemnițat. În anii 1905—1907 a fost membru al Comitetului bolșevic din Simbirsk, apoi a lucrat ca medic la Serpuhov și Feodosia, a întreținut legături permanente cu organizațiile bolșevice centrale. În 1914 a fost mobilizat; a desfășurat activitate revoluționară în rândurile soldaților. După Revoluția din Octombrie a activat pe linie de partid și de stat în Crimeea, din 1921 a lucrat la Comisariatul poporului pentru ocrotirea sănătății, la Moscova; în anii 1925—1930 a activat la Universitatea comunistă „I. M. Sverdlov”, iar din 1933 a lucrat în cadrul Direcției sanitare a Kremlinului. A participat la activitatea Muzeului central „V. I. Lenin”. — 3.
- 7 Este vorba, probabil, de cursul litografiat de istorie a Rusiei al lui V. O. Kliucevski; acest curs începuse să fie publicat din anul de învățămînt 1880—1881.

În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează un exemplar litografiat al „Cursului de istorie modernă a Rusiei” de V. O. Kliucevski pe anul universitar 1883—1884, cu însemnările făcute de V. I. Lenin. — 3.

- 8 Este vorba de discursul lui V. O. Kliucevski intitulat „În memoria răposatului întru domnul împărat Alexandru al III-lea”, care a fost publicat în broșură. Cîteva sute de exemplare din această broșură au fost cumpărate de studenții Universității din Moscova, care, cu o anexă hectografiată conținînd fabula lui D. I. Fonvizin „Vulpea șireată”, au difuzat-o ca „ediție revăzută și completată”. Un exemplar din această „ediție” i-a fost oferit în timpul unei prelegeri și lui Kliucevski însuși, care, cu acest prilej, a fost fluierat și huiduit. Ca urmare a acestui fapt, peste 50 de studenți au fost arestați și o parte din ei au fost expulzați din Moscova. — 4.
- 9 *Mark — Elizarov Mark Timofeevici* (1862—1919) — revoluționar de profesie, bolșevic, activist sovietic pe linie de stat, soțul Annei Ilinicina Ulianova-Elizarova. A intrat în mișcarea social-democrată în 1893; a desfășurat muncă de partid la Petersburg, Moscova și în regiunea Volgăi. Participant activ la prima revoluție rusă, a fost unul dintre conducătorii grevei generale a feroviarilor din 1905. A fost în repetate rînduri arestat și deportat. După Revoluția din Octombrie a fost comisar al poporului la căile de comunicație, apoi membru al colegiului Comisariatului poporului pentru industrie și comerț. — 4.
- 10 *Anna Ilinicina Ulianova-Elizarova* (1864—1935) — revoluționară de profesie, activistă de seamă a partidului comunist, soră mai mare a lui V. I. Lenin. A intrat în mișcarea revoluționară în 1886, iar în cea social-democrată — în 1893. În 1898 a făcut parte din primul Comitet din Moscova al P.M.S.D.R. În anii 1900—1905 a activat în organizația „Iskrei” și a lucrat la ziarul bolșevicesc ilegal, a fost membră a redacției ziarului „Vpered”. În anii 1904—1906 a ținut legătura cu Comitetul Central al partidului bolșevic, care se afla în străinătate, și a fost responsabilă financiară a Comitetului din Petersburg al bolșevicilor. În anii 1908—1910 a desfășurat activitate revoluționară la Moscova și la Saratov. În anii 1912—1914 a colaborat la organele de presă bolșevicesc „Pravda”, „Prosvetșenie” și „Rabotnița”. A fost în repetate rînduri arestată și deportată. În 1917 a fost secretară de redacție a ziarului „Pravda” și redactoare a revistei „Tkaci”. În anii 1918—1921 a lucrat la Comisariatul poporului pentru învățămîntul public al R.S.F.S.R. A luat parte activă la organizarea Institutului „Lenin” și a fost colaboratoare științifică a acestui institut. A scris amintiri despre V. I. Lenin. — 5.
- 11 La 25 aprilie (7 mai) 1895, V. I. Lenin a plecat în străinătate din însărcinarea marxiștilor din Petersburg, pentru a stabili legături cu grupul „Eliberarea muncii” și pentru a se documenta

- asupra mișcării muncitorești din Europa occidentală. Lenin a vizitat Elveția, Franța și Germania. S-a întors în Rusia în toamna anului 1895. — 7.
- 12 Este vorba de Anna, fetița în vîrstă de doi ani a lui A. A. Șuht. Familia Șuht, pe care V. I. Lenin o cunoștea încă de la Samara, se afla pe atunci la Geneva. — 8.
- 13 Pe cît se pare, a fost data adresa lui Saul Grünfest, care participase la organizarea tipografiei din Minsk a organizației „Cioronii peredel“. Emigrînd în străinătate în 1882, Grünfest a aderat la grupul „Eliberarea muncii“, în cadrul căruia a îndeplinit un timp sarcini cu caracter tehnic-administrativ. — 10.
- 14 *D. A. și E. N. Ardașev* — veri după mamă ai lui V. I. Lenin. — 14.
- 15 Peste trei zile, în noaptea de 8 spre 9 decembrie 1895, V. I. Lenin a fost arestat împreună cu alți membri ai „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. Într-o celulă a închisorii preventive, V. I. Lenin a stat peste 14 luni, după care a fost deportat în Siberia. — 14.
- 16 Scrisoarea de față a fost trimisă de V. I. Lenin din închisoare pe adresa soției lui I. N. Cebotarev, unul dintre cunoscuții mai apropiați ai familiei Ulianov; Vladimir Ilici lua masa la soții Cebotarev și de aceea cunoștința lui cu ei era de notorietate publică. În realitate însă această scrisoare era adresată tovarășilor rămași în libertate, inclusiv N. K. Krupskaja. Prin această scrisoare Lenin urmărea, între altele, să afle cine mai fusese arestat o dată cu el. Pentru a nu pomeni nume de familie, Lenin a recurs la denumiri convenționale, făcînd o legătură între numele conspirative ale tovarășilor și conținutul unor cărți științifice care urmau să-i fie aduse de ea la rugămintea lui (vezi „Amintiri despre Lenin“, partea I, E.S.P.L.P. 1957, p. 43—44).
- Această scrisoare este prima dintre scrisorile trimise de V. I. Lenin din închisoare și care s-au păstrat. În ea, Vladimir Ilici expune planul său de lucru la cartea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“, pe care el a început-o la închisoare și a terminat-o în deportare (vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963). — 15.
- 17 *Societatea economică liberă* — asociație științifică privilegiată, una dintre cele mai vechi din Europa, înființată la Petersburg în 1765, după cum arăta statutul ei, în scopul „de a răspîndi în stat cunoștințe folositoare pentru agricultură și industrie“. — 16.
- 18 V. I. Lenin se referă la plăcinta de duminică despre care se vorbește în romanul „Oblomov“ de Gonțearov. — 17.
- 19 La închisoarea preventivă, joia și luna erau zile de vorbitor. Pentru vizite scurte, de o jumătate de oră, în zilele de luni veneau M. A. și M. I. Ulianova, iar pentru vizite mai lungi, cînd deținuții erau despărțiți de vizitatori printr-un grilaj, venea în zilele de joi

A. I. Ulianova-Elizarova ; tot ea îi aducea lui Lenin cărți și purta cu el o corespondență cifrată. — 20.

- 20 Această scrisoare a fost trimisă din drum spre locul de deportare în Siberia.

La 29 ianuarie 1897 a fost confirmată sentința de condamnare a lui V. I. Lenin la deportare în Siberia răsăriteană, sub supravegherea poliției, pe termen de 3 ani. V. I. Lenin a obținut permisiunea de a face drumul la locul de deportare pe cont propriu, pe baza unui bilet de liberă trecere prin care era trimis la dispoziția guvernatorului general din Irkutsk. Lenin nu s-a prezentat la Irkutsk, ci s-a oprit la Krasnoiarsk, în așteptarea răspunsului la cererea prin care solicitase guvernatorului general din Irkutsk să-i fixeze locul de deportare în raza districtului Krasnoiarsk sau Minusinsk din gubernia Ieniseisk. — 22.

- 21 Această scrisoare pare a fi partea a doua a unei scrisori comune. Prima parte, adresată Mariei A. Ulianova, nu s-a păstrat. — 24.

- 22 Este vorba de extrase din diferite cărți de la Biblioteca „Rumeanțev“ (actualmente Biblioteca de stat „V. I. Lenin“, decorată cu Ordinul Lenin), de care avea nevoie Lenin pentru elaborarea cărții „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“. — 24.

- 23 În timpul cît a stat la Krasnoiarsk, V. I. Lenin a legat cunoștință cu P. A. Krasikov, V. A. Bukșnis, N. A. Merhalev, A. A. Filippov, V. A. Karaulov, N. V. Iațevici, P. E. Kulakov și V. N. Kudreașev. — 26.

- 24 Este vorba de lotul de deportați care făceau pe contul statului drumul pînă la locul de deportare. Din acest lot făceau parte următorii tovarăși apropiați ai lui V. I. Lenin, membri ai „Uniunii de luptă“ din Petersburg : G. M. Krjijanovski, I. O. Tederbaum (L. Martov), A. A. Vaneev și V. V. Starkov. Întîrzierea acestui lot a fost provocată de proasta organizare a transporturilor. Abia la 4 aprilie 1897 a sosit lotul la Krasnoiarsk. Lenin a înțîmpinat la gară pe tovarășii săi care au venit cu acest lot de deportați. — 26.

- 25 Presupunerea lui V. I. Lenin s-a dovedit greșită : G. M. Krjijanovski (Gleb) și toți tovarășii săi au făcut pe contul statului drumul pînă la locul de deportare.

Mama lui G. M. Krjijanovski — E. E. Rozenberg — și-a urmat fiul în deportare. — 27.

- 26 G. M. Krjijanovski, V. V. Starkov, I. O. Tederbaum și A. A. Vaneev, ca deportați care au călătorit pe contul statului, au fost ținuți între 4 și 23 aprilie 1897 la penitenciarul din Krasnoiarsk. Printr-o dispoziție din 10 aprilie 1897 a guvernatorului din Ieniseisk, lui Starkov și Krjijanovski li s-a fixat ca loc de deportare satul Tesinskoe din districtul Minusinsk. Împreună cu V. I. Lenin, ei au plecat la Minusinsk în ziua de 30 aprilie, pe cont propriu, cu vaporul „Sf. Nicolae“. — 29.

- 27 „*Novoe Slovo*“ — revistă pentru știință, literatură și politică ; a apărut la Petersburg cu începere din 1894, editată de narodnicii liberali ; din 1897 a fost editată de „marxiștii legali“. În decembrie 1897 revista a fost interzisă de guvern. — 30.
- 28 Înștiințarea oficială de repartizare în satul Șuşenskoe, districtul Minusinsk, a fost primită de V. I. Lenin abia la 24 aprilie 1897 ; tot atunci i s-a înmănat și biletul de liberă trecere. — 31.
- 29 Deținuții repartizați la Minusinsk — V. V. Starkov și G. M. Krjijanovski.
Prietenii care urmează să plece la Turuhansk — I. O. Tederbaum și A. A. Vaneev. — 32.
- 30 Probabil că într-una din scrisorile care nu s-au păstrat, V. I. Lenin a dat o listă amănunțită de extrase de care avea nevoie la elaborarea lucrării sale „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“. — 32.
- 31 D. I. Ulianov era pe atunci student la facultatea de medicină a Universității din Moscova. — 32.
- 32 Este vorba, probabil, de onorariul convenit pentru articolul „Cu privire la caracterizarea romantismului economic. Sismondi și sismondiștii noștri autohtoni“, a cărui primă parte a fost publicată în numărul din aprilie (nr. 7) al revistei „*Novoe Slovo*“ pe 1897 (vezi Opere complete, vol. 2, București, Editura politică, 1963, p. 119—155). — 33.
- 33 „*Russkoe Bogatstvo*“ — revistă lunară care a apărut la Petersburg în anii 1876—1918. Cu începere din anii '90 a fost organul de presă al narodnicilor liberali, iar din 1906 — organul de presă al Partidului populist socialist al muncii (enesii), partid cu caracter semicadet.
„*Vestnik Finansov, Promișlennosti i Torgovli*“ — revistă săptămînală, editată de Ministerul Finanțelor ; a apărut la Petersburg din noiembrie 1883 pînă în 1917. — 34.
- 34 „*Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik*“ — revistă care a apărut din 1883 pînă în 1933 la Berlin, Thüringen și Leipzig. — 34.
- 35 *Bulocikinele* — Zinaida Pavlovna Nevzorova (numele conspirativ — Bulocika) și surorile ei Sofia Pavlovna și Avgusta Pavlovna. Zinaida și Sofia au fost arestate în vara anului 1896 în legătură cu procesul „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. E de presupus că în cazul de față, întrebînd despre Bulocikine, Lenin se interesa și de soarta Nadejdei K. Krupskaja, care fusese arestată la 12 august 1896. „Care a fost la ele finalul?“ înseamnă : ce sentință li s-a dat ? — 34.
- 36 V. I. Lenin, G. M. Krjijanovski și V. V. Starkov au sosit la Minusinsk în ziua de 6 mai 1897, iar la 8 mai au fost trimiși la locurile de deportare ce le fuseseră fixate. — 34.

- 37 Această scrisoare nu s-a păstrat. Este vorba, probabil, de o scrisoare adresată de V. I. Lenin redacției revistei „Novoe Slovo” cu rugămintea de a i se trimite onorariul pentru prima parte a articolului „Cu privire la caracterizarea romantismului economic”. — 35.
- 38 Este vorba de faptul că Lenin n-a primit nici o scrisoare de la G. M. Krjijanovski și V. V. Starkov, care se aflau în satul Tesinskoe. — 36.
- 39 „Diferendul” și „războiul” se iscaseră între P. P. Maslov („Căutătorul de aur”) și redacția ziarului „Samarskii Vestnik”, de o parte, iar de alta redacția revistei „Novoe Slovo”, în frunte cu P. B. Struve, pe care cei din Samara îl învinuiuau că manifestă o atitudine de simpatie față de burghezie, față de liberalism. V. I. Lenin s-a situat atunci de partea revistei „Novoe Slovo” (vezi volumul de față, p. XXXVIII). — 37.
- 40 În timpul șederii sale la Șuşenskoe, V. I. Lenin se ducea la vânătoare împreună cu deportații I. L. Prominski și O. A. Engberg, care locuiau acolo, precum și cu țărani localnici I. S. Ermolaev și P. T. Strogonov. — 41.
- 41 Aceste cuvinte ale Annei I. Ulianova par a constitui un răspuns la scrisoarea lui V. I. Lenin din 17 aprilie 1897 (vezi volumul de față, p. 33—34). — 42.
- 42 Lui V. I. Lenin, în calitate de deportat, i-a fost fixată o alocație lunară de 8 ruble, care a stat la baza întreținerii sale în timpul deportării. — 42.
- 43 Prin articole se subînțeleg aici diferite părți ale lucrării lui V. I. Lenin „Cu privire la caracterizarea romantismului economic”, care se tipăreau succesiv în revista „Novoe Slovo” (vezi Opere complete, vol. 2, București, Editura politică, 1963, p. 119—252). — 42.
- 44 În zilele de 1 și 2 martie 1897 a avut loc în cadrul secției a III-a a Societății economice libere o dezbateră pe marginea cărții „Influența recoltelor și a prețurilor cerealelor asupra unor laturi ale economiei ruse”, apărută sub redacția prof. A. I. Ciuprov și A. S. Posnikov. Referatul a fost prezentat de A. I. Ciuprov. Această carte împreună cu stenograma dezbaterilor îi erau necesare lui V. I. Lenin pentru lucrarea sa „Dezvoltarea capitalismului în Rusia”, pe care o scria atunci (vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963, p. 661). — 43.
- 45 D. I. Ulianov plecase la Kazan în legătură cu vânzarea proprietății din Kokușkino, rămasă după moartea matusii L. A. Ponomareva. „Sfârșitul” cel mai neplăcut, despre care scrie mai jos V. I. Lenin, era eventualitatea ca ambele părți (ale celor două surori — L. A. Ponomareva și M. A. Ulianova), grevate de datori, să revină Mariei A. Ulianova. — 46.

- 46 *Ribkina* — numele conspirativ al Nadejei Konstantinovna Krupskaia.

Nadejda Konstantinovna Krupskaia (1869—1939) — revoluționară de profesie, militantă de seamă a P.C.U.S. și a Statului sovietic, soția lui V. I. Lenin. Și-a început activitatea revoluționară în 1890, în cercurile marxiste studențești din Petersburg. Din 1891 până în 1896 a funcționat ca învățătoare la o școală seară duminicală de dincolo de bariera Nevei, a făcut propagandă social-democrată în rîndurile muncitorilor. În cadrul activității comune, în iarna anului 1894 l-a cunoscut pe V. I. Lenin. În 1895 a participat la organizarea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În august 1896 a fost arestată și condamnată la trei ani de deportare, pedeapsă pe care împreună cu V. I. Lenin a executat-o în satul Șușenskoe, iar apoi singură — la Ufa. După expirarea termenului de deportare, în 1901, a emigrat din țară; în străinătate a lucrat ca secretară de redacție a ziarului „Iskra”. A participat la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., la care a fost delegată cu drept de vot consultativ. După congres a lucrat ca secretară de redacție a ziarelor bolșevice „Vpered” și „Proletarii”. A luat parte activă la pregătirea Congresului al III-lea al partidului. Activînd în străinătate, a purtat o vastă corespondență cu organizațiile de partid din Rusia. În anii reacțiunii a participat la lupta împotriva lichidatorilor și otzoviștilor. În 1911 a lucrat la școala de partid din Longjumeau; după Conferința de la Praga (1912) l-a ajutat pe V. I. Lenin să stabilească legături cu organizațiile de partid din Rusia, cu ziarul „Pravda” și cu fracțiunea bolșevică din Duma a IV-a de stat. În 1915 a fost delegată la Conferința internațională a femeilor care a avut loc la Berna.

După revoluția din februarie 1917 s-a întors în Rusia împreună cu V. I. Lenin, a lucrat la secretariatul C.C. al partidului; a participat activ la pregătirea și desfășurarea Revoluției din Octombrie. După revoluție a fost membră a colegiului Comisariatului poporului pentru învățămînt, iar din 1921 a condus Comitetul principal pentru educație politică; din 1929 a fost adjunct al comisariatului poporului pentru învățămîntul public. A participat la crearea sistemului de învățămînt din U.R.S.S.; a fost o eminentă teoreticiană a pedagogiei sovietice. A scris o serie de lucrări consacrate problemelor învățămîntului public, educației comuniste, mișcării femeilor și a tineretului. A scris o carte de amintiri despre V. I. Lenin. A participat la toate congresele partidului (în afară de congresele I și al V-lea). În anii 1924—1927 a fost membră a Comisiei centrale de control; din 1927 — membră a C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. A fost membră a C.E.C. al Sovietelor din Rusia și a C.E.C. al U.R.S.S. în toate legislaturile, deputată și membră a Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. în prima legislatură. — 47.

- 47 Este vorba de „Darea de seamă a comitetului societății pentru organizarea de distracții populare din cartierul Neva”. Această societate a luat ființă la Petersburg în 1885, mai întîi ca cerc

particular, iar apoi, în 1891, s-a constituit ca societate de sine stătătoare, cu statut și denumire proprii. Societatea avea teatre proprii, săli de concerte și de jocuri dincolo de bariera Nevei, într-un cartier cu numeroase fabrici și uzine, și-și propunea să organizeze serbări populare, lecturi, concerte, spectacole, serate dansante etc., precum și coruri muncitorești, săli de lectură, grădinițe de copii. Una dintre sălile de lectură ale acestei societăți era folosită de membrii cercurilor marxiste pentru întâlniri și convorbiri cu muncitorii. N. K. Krupskaja, înainte de a fi arestată în 1896, și alte învățătoare cu convingeri marxiste au folosit și ele într-o largă măsură această sală de lectură. — 47.

- 48 *Spitz* — localitate din Elveția, situată pe malul lacului Thun ; la Spitz se aflau pe atunci la odihnă M. A. și M. I. Ulianova. — 49.
- 49 Este vorba de căsătoria lui V. V. Starkov cu A. M. Rozenberg. V. I. Lenin s-a dus la nunta lor, care a avut loc la 30 iulie 1897 în satul Tesinskoe. — 49.
- 50 Prin „Ivan Andreici“, V. I. Lenin subînțelege pe dirigintele de poștă Ivan Kuzmici Șpekin din comedia „Revizorul“ de N. V. Gogol. — 51.
- 51 În august și septembrie 1897 V. I. Lenin a lucrat la articolul „Recensământul meșteșugurilor din 1894 95 în gubernia Perm și problemele generale ale industriei «meșteșugărești»“. Materialele din acest articol au fost folosite de Lenin în cartea sa „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“.
- Articolul a fost scris pentru revista „Novoe Slovo“, dar din cauza interzicerii ei în decembrie 1897 nu a mai fost publicat atunci. Pentru prima oară a apărut în 1898, în culegerea de lucrări ale lui V. I. Lenin „Studii și articole economice“ (vezi Opere complete, vol. 2, București, Editura politică, 1963, p. 309—418). — 52.
- 52 Este vorba de articolul „Recensământul meșteșugurilor din 1894/95 în gubernia Perm și problemele generale ale industriei «meșteșugărești»“, pe care Lenin îl trimitea lui M. T. Elizarov, cu rugămintea de a-l remite lui P. B. Struve ; scrisoarea adresată acestuia din urmă nu s-a păstrat. — 53.
- 53 V. I. Lenin se referă la o corespondență din Tula apărută la rubrica „Știri interne“ a ziarului „Russkie Vedomosti“ din 6 august 1897 ; în această corespondență se vorbea despre lucrările pregătitoare inițiate de consiliul zemstvei guberniale pentru evaluarea bunurilor din cuprinsul guberniei. La aceste lucrări au fost invitați să participe o serie de statisticieni, dar din motive necunoscute administrația locală a refuzat să-i confirme și de aceea lucrările proiectate au fost amânate pentru anul următor. — 53.
- 54 La 6 august 1897, M. A. Ulianova a înaintat guvernatorului din Ieniseisk o cerere în care solicita transferarea lui V. I. Lenin la

- Krasnoiarsk pentru tratament medical — dată fiind starea nesatisfăcătoare a sănătății lui —, precum și pentru a i se da ei posibilitatea de a veni să-l vadă în deportare. Cererea i-a fost respinsă. Scrisoarea de răspuns a lui V. I. Lenin către Maria Aleksandrovna, despre care se vorbește aici, nu s-a păstrat. — 54.
- 55 După repetate demersuri, guvernatorul din Ieniseisk a încuviințat cererile lui G. M. Krjijanovski și V. V. Starkov de a li se aproba transferarea la Minusinsk, unde ei s-au mutat la 31 august 1898. — 54.
- 56 Pentru că a plecat din Minusinsk fără a se fi învoit în prealabil, V. V. Starkov a fost deferit justiției și condamnat la 3 zile de arest. Pentru această contravenție se cuvenea o „mustrare“ scrisă sau verbală, sau amendă, dar nu arestul. Intervenția activă a lui V. I. Lenin în procesul lui Starkov l-a scăpat pe acesta de o condamnare ilegală. — 57.
- 57 „Foste studente“ — Ekaterina Ivanovna și Glafira Ivanovna Okulova, care locuiau la tatăl lor, în satul Șoșino, unde se aflau sub supravegherea poliției. G. I. Okulova („Zaicik“) a devenit mai târziu o „iskristă“ activă, bolșevică. — 58.
- 58 G. M. Krjijanovski și V. V. Starkov participau la lucrările comisiei pentru amenajarea albiei râului Minusinska; această comisie își avea sediul în orașul Minusinsk, unde ei au venit în două rânduri, din satul Tesinskoe, pentru a lua parte la ședințe. — 58.
- 59 Aici și în cele ce urmează este vorba de articolul lui V. I. Lenin „Recensământul meșteșugurilor din 1894/95 în gubernia Perm și problemele generale ale industriei «meșteșugărești»“ (vezi adnotarea 75). — 59.
- 60 Aflându-se la Ieniseisk, A. A. Vaneev s-a angajat ca funcționar de birou la inginerul care conducea lucrările pentru îmbunătățirea condițiilor de navigație pe râul Angara. — 60.
- 61 D. I. Ulianov a fost arestat la 7 noiembrie 1897, fiind implicat în procesul „Uniunii muncitorești“ din Moscova; a stat în închisoare pînă la 20 august 1898; a fost exmatriculat de la Universitatea din Moscova și expulzat la Tula, iar apoi pus sub supravegherea poliției la Podolsk, gubernia Moscova. — 61.
- 62 Aceste scrisori, adresate de V. I. Lenin lui P. B. Struve și Nadejdei K. Krupskaja cu propunerea de a se publica în „Novoe Slovo“ traducerea părții a doua din cartea lui A. Labriola, nu s-au păstrat. Traducerea părții a doua din această carte a apărut în 1898 la Petersburg, în editura N. I. Berezin și M. N. Semenov, sub titlul „Cu privire la concepția materialistă asupra istoriei“. — 62.
- 63 Este vorba de „Codul penal“ și de „Regulamentul pedepselor pe care le aplică judecătorii de pace“. V. I. Lenin avea nevoie de aceste volume pentru consultațiile juridice pe care le acorda locuitorilor în timpul șederii sale la Șușenskoe. Ulterior, el își amin-

- tea : „... pe când mă aflu deportat în Siberia, se întruimplă să fac oficiul de avocat. Eram un avocat clandestin, fiindcă eram deportat administrativ și-mi era interzis să practic o asemenea profesiune ; dar fiindcă acolo nu existau alți avocați, veneau oamenii la mine și-mi vorbeau de unele necazuri ale lor“ (vezi Opere complete, vol. 45, București, Editura politică, 1967, p. 109). — 62.
- 64 V. I. Lenin se referă, probabil, la articolul său „Cîteva perle din proiectele utopice ale narodnicilor“, scris pentru revista „Novoe Slovo“, despre a cărei interzicere în decembrie 1897 el nu aflase încă.
- În 1898 acest articol a fost inclus de V. I. Lenin în culegerea „Studii și articole economice“ (vezi Opere complete, vol. 2, București, Editura politică, 1963, p. 465—498). — 65.
- 65 Nu s-a stabilit despre ce fel de proiect de revistă este vorba. S-ar putea ca din cauza neîncetatei persecuții administrative și a situației șubrede a revistei „Novoe Slovo“, datorată acestor persecuții, să se fi proiectat încă din 1897 editarea unui alt organ de presă. După ce în decembrie 1897 revista „Novoe Slovo“ a fost interzisă, un asemenea organ a fost revista „Nacealo“, care a apărut în prima jumătate a anului 1899, sub redacția lui P. B. Struve, M. I. Tugan-Baranovski ș.a. — 65.
- 66 Despre aceste fotografii a scris V. I. Lenin surorii sale A. I. Ulianova-Elizarova încă în scrisoarea sa din 25 mai 1897 (vezi volumul de față, p. 44). În afară de aceasta, el aștepta să i se trimită o fotografie în grup a conducătorilor „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg, făcută în 1897, înainte de plecarea spre locul de deportare. — 65.
- 67 Este vorba de D. V. Truhovskaia, soția lui A. A. Vaneev, care fusese condamnată la Petersburg la trei luni de închisoare. Urmindu-l în deportare pe A. A. Vaneev, Truhovskaia și-a ispășit condamnarea la penitenciarul din Ieniseisk. — 65.
- 68 Este vorba de articolul „La ce moștenire renunțăm ?“, scris de V. I. Lenin pentru revista „Novoe Slovo“. Deoarece între timp revista fusese interzisă, articolul nu a fost publicat. A apărut mai târziu, inclus fiind în culegerea „Studii și articole economice“ (vezi Opere complete, vol. 2, București, Editura politică, 1963, p. 499—544). — 67.
- 69 Este vorba, probabil, de demersurile făcute de A. I. Ulianova-Elizarova pentru fratele ei arestat — D. I. Ulianov, al cărui dosar a fost între timp înaintat la Petersburg (vezi adnotarea 61). — 69.
- 70 Este vorba de referatele : „Dezvoltarea legislației noastre industriale“ și „Legea din 2 iunie 1897 și regulamentul din 20 septembrie cu privire la durata timpului de muncă“, care urmau să fie prezentate de M. I. Tugan-Baranovski și, respectiv, de P. B. Struve la 6 decembrie 1897 în cadrul secției a III-a (de statistică agricolă și de economie politică) a Societății economice libere. Înștiințările cuprinzând tezele acestor referate n-au fost găsite.

Articolul scris de P. B. Struve pe această temă, articol tăiat de cenzură și despre care pomeneste V. I. Lenin, era o cronică curentă la rubrica „Probleme curente ale vieții interne” din numărul pe noiembrie 1897 al revistei „Novoe Slovo”. — 70.

- 71 Este vorba de referatul „Proprietatea funciară țărănească și măsurile pentru prevenirea deposedării de pământ a țăranilor”, prezentat de M. A. Lozinski la 13 decembrie 1897, în cadrul secției a III-a a Societății economice libere. — 71.
- 72 Prin „cronica internă” se subînțeleg articolele publicate de P. B. Struve în revista „Novoe Slovo”, la rubrica „Probleme curente ale vieții interne”. — 71.
- 73 „*Sin Otecestva*” — cotidian de orientare liberală care a apărut la Petersburg din 1856 pînă în 1900. Reapărut la 18 noiembrie (1 decembrie) 1904, el devine, cu începere de la 15 (28) noiembrie 1905, organul de presă al partidului eserilor. — 71.
- 74 La 8 ianuarie 1898 V. I. Lenin a cerut telegrafic directorului departamentului poliției să aprobe logodnicei sale N. K. Krupskaja executarea deportării în satul Șușenskoe. Nadejda Konstantinovna ceruse și ministrului de interne să-i fixeze ca loc de deportare satul Șușenskoe, unde se află logodnicul ei, și să reducă de la 3 la 2 ani termenul deportării. S-a aprobat executarea deportării la Șușenskoe, și nu la Ufa (cum se hotărîse inițial), dar termenul deportării nu a fost redus. — 72.
- 75 *Elizaveta Vasilevna Krupskaja* (1842—1915) — mama Nadejdei Konstantinovna Krupskaja, a locuit împreună cu ea și cu V. I. Lenin în deportare și în emigrație; i-a sprijinit în activitatea lor revoluționară, îndeplinind diverse însărcinări; păstra literatură ilegală, ducea la închisoare pachete pentru tovarășii arestați; întotdeauna i-a purtat de grijă lui V. I. Lenin, care avea față de ea o atitudine plină de respect. — 72.
- 76 În toamna anului 1898 a apărut la Petersburg prima culegere de lucrări ale lui V. I. Lenin, sub titlul „Studii și articole economice”, semnată Vladimir Ilin. În această culegere au intrat următoarele articole: „Cu privire la caracterizarea romantismului economic”, „Cîteva perle din proiectele utopice ale narodnicilor”, „La ce moștenire renunțăm?” și altele (vezi Opere complete, vol. 2 și 4, București, Editura politică, 1963 și 1964). — 73.
- 77 Este vorba de Iuhoțki, care încă pe vremea cînd se afla la închisoarea din Moscova pornise o campanie de calomnii împotriva lui N. E. Fedoseev, acuzîndu-l că și-ar fi însușit banii colectați pentru nevoile deportaților. Cu tot caracterul vădit fals al acestor acuzații, Iuhoțki a continuat să-l calomnieze pe Fedoseev și la locul lor de deportare, localitatea Verholensk, unde fuseseră repartizați amîndoi. Această campanie de calomnii a fost una dintre principale cauze ale morții tragice a lui N. E. Fedoseev. — 75.

- 78 Recenzia lui V. I. Lenin la cartea lui A. Bogdanov „Curs scurt de știință economică“, apărută în 1897, a fost scrisă în februarie 1898 și publicată în numărul din aprilie 1898 al revistei „Mir Bojii“ (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 36—44). — 77.
- 79 Este vorba de Varvara Grigorievna Sarbatova, țărancă din gubernia Penza, care a fost timp de aproape 20 de ani dădacă în familia Ulianovilor. — 77.
- 80 Prin „Ivan Andreicii“ lui Gogol se subînțeleg aici, ca și în scrisoarea 29, amatorii de a deschide scrisori străine de teapa lui Ivan Kuzmici Șpekin, dirigintele de poștă din comedia „Revizorul“ de N. V. Gogol. Lenin voia, desigur, să-l prevină pe M. T. Elizaiov să fie mai precaut în corespondența sa. — 77.
- 81 „*Russkaia Misl*“ — revistă lunară literară și politică ; a apărut la Moscova din 1880 până în 1918. Până în 1905 a avut o orientare liberal-narodnicistă. În ultimul deceniu al secolului trecut tipărea uneori articole scrise de marxiști. După revoluția din 1905 a devenit organul de presă al aripii de dreapta a partidului cadet. — 78.
- 82 Este vorba de cartea lui S. Bulgakov „Piețele în sistemul de producție capitalist. Studiu teoretic“. Aprecierea critică a acestei cărți a fost făcută de V. I. Lenin în articolul său „Insemnări cu privire la teoria piețelor (În legătură cu polemica dintre d-nii Tugan-Baranovski și Bulgakov)“ (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 45—55). — 79.
- 83 „*Die Neue Zeit*“ — revistă teoretică a social-democrației germane ; a apărut la Stuttgart din 1883 până în 1923. — 79.
- 84 Probabil că într-una din scrisorile trimise în august 1897 și care nu s-a păstrat, V. I. Lenin se referise la o scrisoare primită de la A. A. Vaneev în care acesta îi făcea cunoscut că ispravnicul districtual Stoianov din Ieniseisk îi pretinde în mod ilegal să predea arma de vânătoare. — 80.
- 85 Aici și în scrisoarea următoare este vorba de modificările la articolul „Cu privire la caracterizarea romantismului economic“. Aceste modificări au fost făcute în vederea reeditării acestui articol în culegerea „Studii și articole economice“. — 81.
- 86 V. I. Lenin se referă la articolul său „Recensământul meșteșugurilor din 1894/95 în gubernia Perm și problemele generale ale industriei «meșteșugărești»“ (vezi Opere complete, vol. 2, București, Editura politică, 1963, p. 309—418). — 81.
- 87 Este vorba de articolele lui V. I. Lenin „La ce moștenire renunțăm?“ și „Cîteva perle din proiectele utopice ale narodnicilor“. Ambele au fost ulterior incluse în culegerea „Studii și articole economice“.

- Nota cu privire la cartea lui A. A. Mikulin nu a fost găsită. — 81.
- 88 „*Iuridiceskii Vestnik*” — revistă lunară de orientare burghezo-liberală ; a apărut la Moscova din 1867 până în 1892.
„*Anuarul statistic al Imperiului rus*” — publicație a Comitetului central de statistică de pe lângă Ministerul afacerilor interne. Materialele din această publicație pe anii 1866, 1868 și 1872 au fost folosite de V. I. Lenin în lucrarea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia”.
- Cît privește cartea „*Jurnalul Congresului al II-lea al învățămîntului tehnic și profesional*”, menționată de Lenin, se pare că a fost folosită pentru trimiterea unei scrisori scrise cu cerneală simpatică printre rîndurile cărții. — 84.
- 89 „*Niva*” — revistă lunară ilustrată, care în suplimentele ei publica scrieri ale unor autori clasici și scriitori celebri ; a fost fondată în 1869. — 84.
- 90 V. I. Lenin nu a tradus nici o lucrare de Adam Smith. Probabil că la data aceea el nici nu cunoștea exact numele autorului și titlul cărții pe care avea s-o traducă, ceea ce se confirmă prin faptul că în scrisorile următoare Lenin vorbește numai de traducerea cărții soților Sidney și Beatrice Webb „*Teoria și practica trade-unionismului englez*”. — 84.
- 91 V. I. Lenin primise volumul I al cărții „*Teoria și practica trade-unionismului englez*” de S. și B. Webb. Timp de cîteva luni el a lucrat la traducerea acestei cărți, la care a adăugat o serie de note de subsol la versiunea rusă. După sosirea Nadejdei K. Krupskaia la Șuşenskoe, ea a lucrat împreună cu Lenin la traducerea primului volum al cărții soților S. și B. Webb. — 88.
- 92 Este vorba de A. I. și N. I. Veretennikov — veri după mamă ai lui V. I. Lenin. A. I. Veretennikov era pe atunci grav bolnav și de aceea Lenin a fost foarte surprins cînd a primit de la el știrea că și-a luat un serviciu. — 90.
- 93 „*Moskovskie Vedomosti*” — ziar ; a început să apară în 1756. Cu începere din 1863 a devenit purtătorul de cuvînt al celor mai reacționare pături ale moșierimii și clerului. Din 1905 a fost unul dintre principalele organe ale ultrareacționarilor. A apărut pînă la Revoluția din Octombrie. — 91.
- 94 La 7 mai 1898 a sosit în satul Șuşenskoe, la Vladimir Ilici, Nadejda K. Krupskaia, împreună cu mama ei, Elizaveta Vasilievna Krupskaia. — 92.
- 95 La sfîrșitul lunii mai, V. I. Lenin și N. K. Krupskaia au fost la Minusinsk, unde au participat la o consfătuire a deportaților social-democrați și narodovoști în legătură cu evadarea deportatului social-democrat S. G. Raicin. — 95.
- 96 V. I. Lenin se referă la traducerea primului volum al cărții soților S. și B. Webb „*Teoria și practica trade-unionismului englez*”

- și la munca sa în legătură cu lucrarea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia”. — 97.
- 97 Este vorba de S. M. Friedman, a cărei adresă o foloseau deportații pentru primirea de literatură și bani. „Istoria” despre care vorbește V. I. Lenin a fost provocată de evadarea lui S. G. Raicin (vezi volumul de față, p. 95), care primise pe adresa ei bani din străinătate fără a-i fi cerut consimțământul. În legătură cu aceasta, colonia de deportați din Minusinsk a cerut celorlalți deportați să nu folosească adresa acestei femei, pentru a nu atrage asupra ei suspiciuni din partea poliției. — 100.
- 98 V. I. Lenin obținuse permisiunea de a pleca la Minusinsk pentru a-și trata dinții; el a stat acolo trei zile, de la 10 la 12 august. Deoarece în acest oraș nu se găseau medici dentiști pricepuți, Vladimir Ilici a cerut guvernatorului din Ieniseisk să-i acorde în același scop permisiunea de a pleca pentru o săptămână la Krasnoiarsk. Permisuniunea a fost acordată, și la începutul lunii septembrie V. I. Lenin a plecat din Șuşenskoe la Krasnoiarsk, unde a fost găzduit de deportatul social-democrat P. A. Krasikov. În timpul cât a stat la Krasnoiarsk, V. I. Lenin a lucrat la biblioteca lui G. V. Iudin și a avut întâlniri cu social-democrații din acest oraș. — 102.
- 99 *Obi* — stație de cale ferată pe malul stîng al fluviului Obi. Deoarece nu exista un pod de cale ferată peste fluviu, trenurile accelerate circulau pe atunci numai pînă la această stație. — 102.
- 100 D. I. Ulianov a fost expulzat la Tula, iar apoi a stat sub supravegherea poliției în orașul Podolsk, gubernia Moscova. — 104.
- 101 Lenin se referă la articolul „În legătură cu statistica fabricilor și uzinelor din Rusia. Noile isprăvi statistice ale prof. Karîșev” (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 1—35). Materialele și concluziile acestui articol au fost amplu folosite de Lenin în capitolele V, VI și VII din lucrarea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia”. Articolul n-a fost publicat nici în „*Mir Bojii*” și nici în „*Naucinoe Obozrenie*”; el a fost inclus în culegerea „*Studii și articole economice*”.
- „*Mir Bojii*” — revistă lunară literară și de popularizare a științei, de orientare liberală; a apărut la Petersburg din 1892 pînă în 1906. Din 1906 pînă în 1918 a apărut sub titlul „*Sovremennii Mir*”.
- „*Naucinoe Obozrenie*” — revistă științifică (din 1903 — și literară); a apărut la Petersburg din 1894 pînă în 1904. În această revistă au fost publicate următoarele articole scrise de V. I. Lenin: „O critică necritică (În legătură cu articolul d-lui P. Skvorțov «Fetișismul mărfii», apărut în nr. 12 al revistei «*Naucinoe Obozrenie*» din 1899)”, „Însemnări cu privire la teoria piețelor (În legătură cu polemica dintre d-nii Tugan-Baranovski și Bulgakov)” și „Încă o dată cu privire la teoria realizării” (vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963, p. 601—625; vol. 4, 1964, p. 45—54, 66—84). — 105.

- 102 Este vorba de o carte a scriitoarei N. S. Sohanskaia (al cărei pseudonim era Kohanovskaia) ; cartea a fost folosită de A. I. Ulianova-Elizarova pentru a-i trimite lui V. I. Lenin o scrisoare scrisă printre rînduri, cu cerneală simpatică. — 107.
- 103 Cartea lui V. I. Lenin „Dezvoltarea capitalismului în Rusia. Procesul formării pieței interne pentru marea industrie“ a apărut la sfîrșitul lunii martie 1899 sub pseudonimul „Vladimir Ilin“, în editura M. I. Vodovozova (vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963). — 110.
- 104 Primele șase paragrafe din capitolul al III-lea al cărții „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“ au fost publicate mai întîi, sub formă de articol, în nr. 3 pe 1899 al revistei „Nacealo“, sub titlul „Înlăturarea gospodăriei bazate pe clacă de către gospodăria capitalistă în agricultura rusă contemporană“. Articolul era însoțit de următoarea notă din partea redacției : „Articolul de față reprezintă un fragment dintr-un amplu studiu asupra dezvoltării capitalismului în Rusia“. — 111.
- 105 În prefața la cartea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“, V. I. Lenin a introdus ulterior un adaos care a fost publicat sub formă de post-scriptum (vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963, p. 7—9). — 111.
- 106 Corectura de autor a cărții „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“ și-a asumat-o A. I. Ulianova-Elizarova, care a efectuat-o cu ajutorul lui D. I. Ulianov. Corectura tabelor statistice a fost făcută de V. A. Ionov, pe care V. I. Lenin îl cunoscuse încă la Samara. — 112.
- 107 Este vorba, probabil, de lecțiile ținute de M. T. Elizarov la școlile duminicale serale pentru muncitori. — 114.
- 108 Scrisoarea de care este vorba aici nu s-a păstrat. După cum reiese din scrisoarea datată 11 noiembrie 1898, V. I. Lenin primise din culegerea „Studii și articole economice“ un număr de exemplare de autor, care, potrivit cererii sale, urmau să fie trimise la diferiți tovarăși și cunoscuți ai săi. — 115.
- 109 „Frankfurter Zeitung“ — cotidian, organul de presă al marilor speculanți de bursă din Germania ; a apărut la Frankfurt pe Main din 1856 pînă în 1943. A reapărut în 1949 sub denumirea „Frankfurter Allgemeine Zeitung“ ; este purtătorul de cuvînt al monopoliștilor vest-germani. — 115.
- 110 *Parteitag-ul de la Stuttgart* — *Congresul de la Stuttgart al social-democrației germane* — a avut loc între 3 și 8 octombrie (st. n.) 1898 (vezi la adnotarea 23 din volumul 6 al ediției de față date mai amănunțite cu privire la acest congres). — 116.
- 111 Culegerea „Vladimir Ilin. Studii și articole economice“ a apărut într-un tiraj de 1 200 de exemplare. — 116.

- 112 După cum reiese din scrisoarea lui Lenin din 12 decembrie 1898 (vezi volumul de față, p. 125—126), scrisoarea cu lista greșelilor de tipar la culegerea „Studii și articole economice” s-a pierdut la poștă. Modificările respective au fost făcute de V. I. Lenin numai în articolul „Cu privire la caracterizarea romantismului economic”, care a fost inclus în culegerea „Problema agrară”, partea I, 1908. — 117.
- 113 Permisivitatea a fost acordată: de la 24 decembrie 1898 până la 2 ianuarie 1899, V. I. Lenin și N. K. Krupskaja au fost în vizită la Minusinsk. Ei au participat la o adunare a deportaților marxisti care veniseră din diferite colțuri ale districtului Minusinsk. — 124.
- 114 Aceste modificări n-au fost introduse în prefața la cartea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia”. — 125.
- 115 Paginii 44 a manuscrisului (transcris pe curat) îi corespunde pagina 20 din prima ediție a cărții lui V. I. Lenin „Dezvoltarea capitalismului în Rusia” (vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963, p. 46). Modificarea indicată de Lenin nu a fost introdusă nici în prima ediție și nici în cele următoare. — 125.
- 116 Este vorba de M. I. Tugan-Baranovski, autorul cărții „Fabrica rusă în trecut și în prezent”, și de S. N. Bulgakov, autorul cărții „Piețele în condițiile producției capitaliste. Studiu teoretic”. — 126.
- 117 „Jizn” — revistă literară, științifică și politică; a apărut la Petersburg din 1897 până în 1901; în aprilie 1902 editarea ei a fost reluată în străinătate de grupul social-democrat „Jizn” (V. D. Bonci-Bruevici, V. A. Posse, V. M. Velicikina, G. A. și M. A. Kuklin și alții).
În decembrie 1902 grupul și-a încetat existența, iar revista a încetat să apară. — 127.
- 118 Lenin se referea la editura germană de popularizare „Reclam”, care a scos câteva mii de volume (Universal-Bibliothek) de literatură, la prețul de 20 pf. volumul. — 128.
- 119 Scrisoarea aceasta a fost scrisă la Șuşenskoe. După cum se vede din post-scriptum, V. I. Lenin a luat-o cu el la Minusinsk și a expediat-o abia la 28 decembrie. — 128.
- 120 „Journal officiel de la République Française” apărea la Paris. — 129.
- 121 Este vorba de un referat al lui P. B. Struve pe tema „Momente esențiale în dezvoltarea economiei iobăgiste ruse de la începutul secolului al XIX-lea până în 1861”, prezentat la 7 decembrie 1898 în cadrul Societății juridice din Moscova. O dare de seamă asupra referatului a fost publicată în numărul din 9 decembrie 1898 al ziarului „Russkie Vedomosti”.
Despre părerile lui N. E. Fedoseev asupra cauzelor decăderii iobăgiei ne putem face o idee numai din articolul său „O lămurire istorică”, publicat la 16 și 17 ianuarie 1897 în ziarul „Samarskii

- Vestnik“, și din scrisoarea sa către Andreevski, intitulată „De unde și cum a luat naștere clasa muncitoare rusă?“ (vezi culegerea „Fedoseev Nikolai Evgrafovici“, 1923, Moscova—Petrograd, p. 145—154). Opera principală a lui N. E. Fedoseev pe această temă nu a fost găsită pînă în prezent. — 130.
- 122 V. I. Lenin s-a referit la cartea lui M. I. Tugan-Baranovski „Criele industriale în Anglia contemporană, cauzele și influența lor asupra vieții poporului“. — 130.
- 123 Descrierea sărbătoririi revelionului la Minusinsk de către V. I. Lenin, N. K. Krupskaia și tovarășii lor poate fi găsită în volumul de față, p. 415—416, 417—418, precum și în cartea lui P. N. Lepesinski „La răscruce de veacuri“, Moscova, 1955, p. 96—110. — 132.
- 124 Este vorba de o dispută care a avut loc la 19 decembrie 1898 în aula Universității din Moscova, cu prilejul susținerii de către M. I. Tugan-Baranovski a tezei sale de doctorat, intitulată „Fabrica rusă în trecut și în prezent“. — 134.
- 125 Pe cît se pare, acest adaos la capitolul al II-lea al cărții lui V. I. Lenin „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“ este nota de subsol în legătură cu cartea lui V. V. (V. P. Voronțov) „Destinele capitalismului în Rusia“ (vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963, p. 175). — 134.
- 126 Coletul fusese trimis de M. A. Ulianova, care într-o scrisoare către fiica ei Maria Ilincina a scris mai târziu : „La 17 decembrie i-am trimis lui Volodea, la Șușă, jocul de șah, iar Nadiei niște dulciuri, socotind că ei le vor primi de sărbători — și în orice caz pînă la Anul nou —, dar în realitate coletul le-a sosit abia peste o lună, pe la 17 ianuarie“. — 134.
- 127 A. A. Vaneev ceruse să fie transferat într-o localitate cu climă mai blîndă, ceea ce a atras după sine o dispoziție a guvernatorului general din Irkutsk ca el să fie transferat la Tunka, în gubernia Irkutsk. Abia după o a doua cerere și după un examen medical special s-a putut obține transferarea lui, la începutul lunii iunie 1899, în satul Ermakovskoe din districtul Minusinsk, unde a și murit după trei luni și jumătate. — 135.
- 128 „Nacealo“ — revistă lunară științifică, literară și politică, organ de presă al „marxiștilor legali“; a apărut la Petersburg în prima jumătate a anului 1899, sub îngrijirea lui P. B. Struve, M. I. Tugan-Baranovski și a altora.

Lenin a publicat în această revistă o serie de recenzii (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 85—90, 146—149), precum și primele șase paragrafe din capitolul al III-lea al cărții „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“ (vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963, p. 179—208). — 140.

- 129 Este vorba, după cum se vede din scrisoarea următoare, de cartea lui R. Gvozdev „Chiaburie-cămătărie, însemnătatea ei social-economică“. Recenzia lui V. I. Lenin la această carte a fost publicată în nr. 3 din 1899 al revistei „Nacealo“ (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 55—59). — 140.
- 130 Din cauza bolii lui A. A. Vaneev, transferarea lui în satul Anțiferovo n-a mai avut loc. — 140.
- 131 Este vorba de anexele la capitolul al VII-lea al cărții lui V. I. Lenin „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“: „Date statistice rezumative privitoare la industria de fabrică din Rusia europeană“ și „Principalele centre ale industriei de fabrică din Rusia europeană“ (vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963, p. 593—594, 595—599). — 143.
- 132 V. I. Lenin restituia un număr al revistei bibliografice „Buletin pentru literatură, știință și bibliografie al librăriilor M. O. Wolf“, care conținea, probabil, printre rânduri o scrisoare scrisă cu cerneală simpatcă. Din motive de ordin conspirativ, el a adăugat că revista i-a fost cerută. — 144.
- 133 Este vorba de recenzia lui V. I. Lenin la cartea lui Parvus „Piața mondială și criza agrară. Studii economice“. Recenzia a apărut în nr. 3 din 1899 al revistei „Nacealo“ (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 60—61). — 144.
- 134 Din scrisoarea următoare se vede că broșura menționată i-a fost trimisă lui V. I. Lenin de A. I. Ulianova-Elizarova pentru a-i arăta cu ce literă se culege cartea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“. — 146.
- 135 V. I. Lenin se referă la „Diagrama care reprezintă tabelele A și B“ din capitolul al II-lea al cărții „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“ (vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963, între p. 128 și 129). — 146.
- 136 În scrisoarea pe care i-a adresat-o lui V. I. Lenin, A. N. Pötresov făcuse o serie de observații pe marginea articolului „La ce moștenire renunțăm?“, arătând, printre altele, că din lectura articolului cititorul rămâne cu impresia că autorul pledează pentru preluarea moștenirii rămase de la Skaldin. Declarându-se în parte de acord cu observațiile lui Pötresov, Lenin i-a scris în răspunsul său că n-a spus nicăieri că trebuie preluată moștenirea lăsată de Skaldin și că numai din considerente legate de cenzură îl ia pe acesta ca termen de comparație, iar nu pe Cernășevski și pe tovarășii lui de idei (vezi Opere complete, vol. 46, București, Editura politică, 1968, p. 18—19). — 147.
- 137 Asemenea acuzații fuseseră formulate de către unul dintre „samareni“ (vezi adnotarea 39) — P. P. Maslov în articolul său „Idealizarea gospodăriei naturale“, publicat în nr. 3 din 1899 al

revistei „Naucinoe Obozrenie“. Probabil că despre acest articol i-a scris I. O. Martov lui V. I. Lenin. — 147.

- 138 V. I. Lenin se referă la capitolul al V-lea din articolul său „La ce moștenire renunțăm?“ (vezi Opere complete, vol. 2, București, Editura politică, 1963, p. 536—544). — 147.
- 139 Nu s-a stabilit exact despre ce adaos la capitolul al VII-lea al cărții „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“ este vorba aici. E foarte posibil ca acest adaos să fie nota de subsol la penultimul alineat al acestui capitol, în care V. I. Lenin arată justețea clasificării formelor capitaliste și a stadiilor de dezvoltare a industriei, făcută de Marx, în opoziție cu clasificarea (din studiile lui Held și Bücher) „care confundă manufactura cu fabrica, încadrând munca pentru skupșic într-o formă specială de industrie“ (vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963, p. 542). — 147.
- 140 Este vorba de onorariul convenit pentru traducerea volumului I al cărții soților S. și B. Webb „Teoria și practica trade-unionismului englez“, apărut în editura O. N. Popova în 1899. — 147.
- 141 Este vorba, probabil, de recenzie a lui V. I. Lenin la cartea „Rusia comercială și industrială. Îndreptar pentru comercianți și fabricanți“. Această recenzie a fost publicată în nr. 3 din 1899 al revistei „Nacealo“ (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 62—65). — 148.
- 142 V. I. Lenin se referă la articolul său „Însemnări cu privire la teoria piețelor“, publicat în nr. 1 din 1899 al revistei „Naucinoe Obozrenie“ (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 45—54). Articolul de răspuns al lui P. Struve — „Problema piețelor în condițiile producției capitaliste (în legătură cu cartea lui Bulgakov și cu articolul lui Ilin)“ — a fost publicat în același număr al revistei „Naucinoe Obozrenie“.
- Problema teoriei piețelor a stîrnit o polemică vie, la care au luat parte și A. Izgoev, P. Nejdánov, B. Avilov și P. Skvortov. V. I. Lenin a publicat în nr. 8 al revistei „Naucinoe Obozrenie“ articolul său „Încă o dată cu privire la teoria realizării“ (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 66—84). P. B. Struve a reținut publicarea acestui articol probabil și din dorința ca propriul său „Răspuns lui Ilin“ să apară în același număr al revistei. Polemica în jurul acestei probleme a continuat și după aceea. În nr. 12 din 1899 al revistei „Jizn“ a apărut articolul lui P. Nejdánov „Polemica în jurul problemei piețelor“ și cel al lui V. I. Lenin „Răspuns d-lui P. Nejdánov“ (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 150—155). — 148.
- 143 Este vorba de revista social-democrației germane „Die Neue Zeit“. Deși nu era interzisă în Rusia, autoritățile o confiscau adesea dacă abonatul era o persoană suspectă din punct de vedere politic. De aceea, din motive de ordin conspirativ, V. I. Lenin, în cores-

- pondența sa cu familia, obișnuia să traducă denumirea revistei. Abonamentul la revistă se făcea la Moscova, pe numele unuia dintre membrii familiei, iar pe măsura sosirii numerelor revistei, acesta se trimiteau la Șuşenskoe pe adresa lui V. I. Lenin. — 149.
- 144 Este vorba de una dintre cronicile agricole — editate de zemstvele guberniale — pe care le-a folosit V. I. Lenin la lucrarea sa „Dezvoltarea capitalismului în Rusia”. — 149.
- 145 V. I. Lenin se referă, probabil, la tabelul privind grupurile de meșteșuguri inserat în capitolul al V-lea al cărții „Dezvoltarea capitalismului în Rusia” (vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963, p. 338). Acest tabel a fost cules, cum și dorise Lenin, cu cel mai mic corp de literă (nonparel). — 149.
- 146 Este vorba de tabelul din paragraful doi din capitolul al II-lea al cărții „Dezvoltarea capitalismului în Rusia”, cuprinzând date referitoare la repartizarea pământului local între diverse grupuri de gospodării, precum și de tabelul din primul paragraf al aceluiași capitol, cuprinzând date referitoare la înlăturarea grupului mijlociu de gospodari din județul Dneprovsk, gubernia Taurida (vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963, p. 75 și 66—67). — 149.
- 147 La prefața cărții „Dezvoltarea capitalismului în Rusia”, V. I. Lenin a adăugat numai a post-scriptum (vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963, p. 7—9). Despre acest lucru vorbește V. I. Lenin în scrisoarea 82 (vezi volumul de față, p. 157). — 150.
- 148 Este vorba de articolul lui V. I. Lenin „Încă o dată cu privire la teoria realizării”, în care el face trimitere nu la cartea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia”, a cărei dată de apariție nu era încă certă, ci la articolul său „Cu privire la caracterizarea romantismului economic”, care apăruse în culegerea „Studii și articole economice”. — 150.
- 149 La această erată, A. I. Ulianova-Elizarova a adăugat o eroare de tipar descoperită de ea. — 150.
- 150 M. T. Elizarov câștigase o partidă de șah în cadrul unui simultan dat de cunoscutul șahist german E. Lasker, care venise la Moscova la începutul anului 1899. — 151.
- 151 Prin „ortodocși” par a se subînțelege aici „samarenii” (vezi adnotările 39 și 137). — 151.
- 152 Este vorba de articolul lui V. I. Lenin „Încă o dată cu privire la teoria realizării” (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 66—84), scris ca răspuns la articolul lui P. B. Struve „Cu privire la problema piețelor în condițiile producției capitaliste (în legătură cu cartea lui Bulgakov și cu articolul lui Ilin)”. — 152.
- 153 Probabil că revista bibliografică „Buletinul” conținea printre rânduri o scrisoare scrisă cu cerneală simpatică. — 156.

- 154 În sumar a fost dat și cuprinsul amănunțit al fiecărui paragraf. — 157.
- 155 Este vorba de cartea lui K. Kautsky „Die Agranfrage” („Problema agrară”), 1899. V. I. Lenin a scris la această carte o recenzie care a fost publicată în nr. 4 din 1899 al revistei „Nacealo” (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 85—90); conspectul acestei cărți a fost publicat în „Culegeri din Lenin”, vol. XIX. În Arhiva Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează un exemplar al cărții lui Kautsky cu însemnările făcute de V. I. Lenin. — 157.
- 156 Scrisorile trimise de V. I. Lenin la Turuhansk erau adresate lui I. O. Martov; corespondența lor din perioada de deportare nu s-a păstrat. — 159.
- 157 Este vorba de greva care a avut loc în 1899 în 30 de instituții de învățământ superior din Petersburg, Moscova, Odesa, Kiev, Harkov, Riga, Tomsk și din alte orașe.
Tulburările din Finlanda au fost provocate de abrogarea Constituției finlandeze la 3 (15) februarie 1899. Probabil că acestea sînt evenimentele la care se refereau știrile publicate în „Frankfurter Zeitung” pe care cenzura le acoperise cu tuș. — 159.
- 158 Revista „Prakticeskaia Jizn” și cartea lui I. Tion „Nihilistii și nihilismul” au fost folosite, pare-se, pentru a-i transmite lui V. I. Lenin scrisori scrise cu cerneală simpatică. — 161.
- 159 Este vorba de articolul lui B. Avilov „O nouă încercare de «armonie economică» (N. Kablukov. «Cu privire la condițiile de dezvoltare a gospodăriei țărănești din Rusia», Moscova, 1899)”, publicat în nr. 1—2 din 1899 al revistei „Nacealo”. — 162.
- 160 Este vorba de articolul lui S. Bulgakov „Cu privire la evoluția capitalistă a agriculturii”, apărut în revista „Nacealo” nr. 1—2, 3 din 1899. — 163.
- 161 Analiza critică a concepțiilor „marxistului legal” S. N. Bulgakov a fost făcută de V. I. Lenin în două articole (primul și al doilea) intitulate „Capitalismul în agricultură (Despre cartea lui Kautsky și despre articolul d-lui Bulgakov)”. Articolele erau destinate revistei „Nacealo”, dar, deoarece între timp revista a fost interzisă, ele au fost publicate în nr. 1 și 2 din 1900 ale revistei „Jizn” (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 91—145). — 163.
- 162 V. I. Lenin se referă la proiectata călătorie la Șuşenskoe a Mariei A. Ulianova și Annei I. Ulianova-Elizarova. — 165.
- 163 Articolul „Capitalismul în agricultură” a fost publicat în ianuarie-februarie 1900, după apariția cărții „Dezvoltarea capitalismului în Rusia”, așa încît referirile despre care vorbește Lenin nu au fost scoase. — 165.

- 164 Redactarea traducerii ruse a volumului al doilea al cărții soților S. și B. Webb „Teoria și practica trade-unionismului englez“ a fost începută de V. I. Lenin mai târziu — la începutul lunii septembrie 1899. În procesul muncii, el nu s-a putut limita la redactarea textului; o bună parte din text a trebuit să fie retrădusă; Lenin a adăugat de asemenea o serie de note de subsol. Lucrarea a fost încheiată la 19 ianuarie 1900. — 167.
- 165 Faptul că P. B. Struve a transmis revistei „Naucinoe Obozrenie“ articolul lui V. I. Lenin „Încă o dată cu privire la teoria realizării“ se explică și prin situația nesigură a revistei „Nacealo“ în urma confiscării numărului pe aprilie 1899. — 167.
- 166 Este vorba de o notă la articolul lui Bulgakov „Cu privire la evoluția capitalistă a agriculturii“, în care autorul declara că respinge teoria marxistă a Zusammenbruch-ului (a revoluției socialiste).
Cu puțin în urmă, Bernstein formulase o critică asemănătoare în cartea sa revizionistă „Die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie“ („Premisele socialismului și sarcinile social-democrației“), 1899. — 167.
- 167 La sfârșitul articolului al doilea „Capitalismul în agricultură“ nu există o asemenea remarcă. E posibil ca Lenin să fi vorbit despre aceasta în prima variantă a articolului, deoarece, după cum se poate vedea din scrisorile 98 și 99, articolul a fost refăcut de el (vezi volumul de față, p. 184 și 185). — 168.
- 168 „Discipolii“ — adepții lui Marx și Engels. Acest termen era folosit în anii 1890—1900 ca denumire dată marxștilor în presa legală. — 169.
- 169 Este vorba de cartea lui A. Bogdanov „Curs scurt de știință economică“. — 170.
- 170 Este vorba de lucrarea lui V. I. Lenin „Cu privire la caracterizarea romantismului economic. Sismondi și sismondiștii noștri autohtoni“ și de articolul „Răspuns d-lui P. Nejdánov“, publicat în numărul (12) din decembrie 1899 al revistei „Jizn“ (vezi Opere complete, vol. 2, București, Editura politică, 1963, p. 119—252, și vol. 4, 1964, p. 150—155). — 171.
- 171 Referirea de care vorbește V. I. Lenin aici este următoarea frază de la începutul articolului „Răspuns d-lui P. Nejdánov“: „Cît despre celelalte chestiuni pe care d-l P. Nejdánov le ridică în legătură cu teoria piețelor și în special în legătură cu părerile d-lui P. B. Struve, mă voi mărgini să mă refer la articolul pe care l-am scris ca răspuns lui Struve («Încă o dată cu privire la teoria realizării»); publicarea acestui articol în «Naucinoe Obozrenie» a întârziat din motive independente de voința autorului)“ (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 150). — 171.
- 172 Articolul lui Tugan-Baranovski este menționat de V. I. Lenin în nota de subsol la alineatul final al articolului său „O critică

necritică" (vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963, p. 625), precum și în scrisoarea din 27 iunie 1899 către A. N. Potresov (vezi Opere complete, vol. 46, București, Editura politică, 1967, p. 29—30). — 173.

- 173 Este vorba de recenzia lui G-d la cartea lui A. Bogdanov „Elementele fundamentale ale concepției istorice despre natură”.

Nu se știe dacă V. I. Lenin a scris sau nu o notă de răspuns la această recenzie. Că această carte a lui Bogdanov a fost primită de el în Siberia reiese din scrisoarea sa către A. M. Gorki din 25 februarie 1908 (vezi Opere complete, vol. 47, București, Editura politică, 1967, p. 151).

După cum se știe din scrisoarea lui din 27 iunie 1899 către A. N. Potresov, V. I. Lenin credea pe atunci că sub pseudonimul A. Bogdanov scrie G. V. Plehanov (vezi Opere complete, vol. 46, București, Editura politică, 1967, p. 31—32). — 174.

- 174 Aprecieri mai amănunțite despre „Credo” au fost formulate de Lenin, probabil, într-o scrisoare scrisă cu cerneală simpatică.

„Credo” — simbol al credinței, program, expunere a concepției despre lume. Sub această denumire a devenit cunoscut manifestul unui grup de „economisti”, scris de E. D. Kuskova, pe care A. I. Ulianova-Elizarova l-a trimis lui V. I. Lenin la Șuşenskoe. Ulterior, A. I. Ulianova-Elizarova își amintea în legătură cu acesta că, primind de la A. M. Kalmîkova, din Petersburg, „Credo”-ul, l-a transcris într-o scrisoare scrisă cu cerneală simpatică și adresată lui V. I. Lenin, dînd documentului prima denumire ce i-a venit în minte: „Îți trimit un fel de «Credo» al tinerilor”.

După primirea „Credo”-ului, V. I. Lenin a scris „Protestul social-democraților din Rusia”, care a fost discutat și adoptat la o adunare la care au participat 17 deportați marxști din districtul Minusinsk (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 157—170). — 175.

- 175 V. I. Lenin se referă la articolul lui S. Bulgakov „Legea causalității și libertatea de acțiune a omului” și la cel al lui P. Struve „Încă o dată despre libertate și necesitate”, ambele publicate în numărul (8) din mai 1897 al revistei „Novoe Slovo”. Aceste articole erau o continuare a polemicii dintre Struve și Bulgakov în jurul problemelor filozofiei lui Kant, Stammler, Simmel ș.a., polemică purtată în anii 1896—1897 în coloanele revistei „Voprosi Filozofii i Psihologii”. Despre Stammler, Lenin vorbește în articolul său „O critică necritică” (Vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963, p. 624—625), precum și în scrisoarea sa din 27 iunie 1899 către A. N. Potresov (vezi Opere complete, vol. 46, București, Editura politică, 1967, p. 31). — 177.

- 176 V. I. Lenin se referă la articolul lui P. Skvorțov „Cu privire la problema piețelor (în legătură cu nota d-lui Piotr Struve «Cu privire la problema piețelor în condițiile producției capitaliste»); apărut în nr. 7 din 1899 al revistei „Naucinoe Obozrenie”. — 177.

- 177 Este vorba de cartea: E. Bernstein. „Die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie“, 1899. Vezi în scrisoarea din 1 septembrie 1899 (volumul de față, p. 184) aprecierea pe care V. I. Lenin o face acestei cărți. — 181.
- 178 *Congresul de la Hanovra al Partidului social-democrat german* a avut loc între 9 și 14 octombrie (st. n.) 1899. În principala problemă de pe ordinea de zi — „Atacurile împotriva concepțiilor fundamentale și a tacticii partidului“ —, raportul a fost prezentat de A. Bebel. Lenin a scris că cuvântarea lui împotriva oportuniștilor va rămâne pentru mult timp „un model de apărare a concepțiilor marxiste și de luptă pentru caracterul cu adevărat socialist al partidului muncitoresc“ (Opere complete, vol. 23, București, Editura politică, 1964, p. 392). Dar congresul, pronunțându-se împotriva concepțiilor revizioniste ale lui Bernstein, nu a făcut o critică amplă a bernsteinismului. — 181.
- 179 „Vorwärts“ — cotidian, organ central al Partidului social-democrat german. — 182.
- 180 Cele două articole consacrate criticii vederilor narodnicului liberal N. V. Levitski și menționate aici de V. I. Lenin n-au fost găsite pînă în prezent. Ele fuseseră destinate, probabil, revistei „Nacealo“. Din perioada deportării ne este cunoscut numai articolul lui V. I. Lenin „În legătură cu o notă de ziar“ (septembrie 1897), în care este analizat articolul lui N. Levitski „Despre unele probleme referitoare la viața poporului“, apărut în numărul din 30 august 1897 al ziarului „Russkie Vedomosti“ (vezi Opere complete, vol. 2, București, Editura politică, 1963, p. 419—426). — 182.
- 181 În lipsa manuscrisului nu se poate stabili despre ce fel de modificări la articolul al doilea „Capitalismul în agricultură“ vorbește V. I. Lenin. După cum se vede din scrisoarea următoare, aceste modificări au fost trimise de Lenin cu mult înainte de publicarea articolului menționat. — 185.
- 182 „Sächsische Arbeiterzeitung“ — cotidian social-democrat german care a apărut la Dresden cu începere din 1890. De la 1 mai 1908 a apărut sub denumirea de „Dresdener Volkszeitung“.
- În suplimentele la nr. 253, 254 și 255 pe 1898 a fost publicat articolul lui G. V. Plehanov „Wofür sollen wir ihm dankbar sein? Offener Brief an Karl Kautsky“ („Pentru ce să-i fim recunoscători? Scrisoare deschisă către Karl Kautsky“), în care Plehanov îl critică aspru pe Bernstein (vezi G. V. Plehanov, Opere, vol. XII, ed. rusă, 1928, p. 27—39). De acest articol al lui Plehanov se ocupă E. Bernstein într-o notă la capitolul final al cărții sale „Die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie“. — 185.
- 183 V. I. Lenin se referă la revista social-politică „Le Mouvement Socialiste“, care a început să apară la Paris în ianuarie 1899. În această revistă au fost publicate o serie de articole și scrisori ale

lui F. Engels. Printre colaboratorii ei au figurat W. Liebknecht, H. Quelch, J. Jaurès, A. Bebel, R. Luxemburg și alți reprezentanți de seamă ai social-democrației internaționale. Revista a publicat și articole scrise de oportuniști și de revizionisti, care predominau în Internaționala a II-a. Și-a încetat existența în iunie 1914. — 187.

- 184 Această carte a fost, probabil, folosită de Anna Ilinicina pentru transmiterea unei scrisori scrise printre mînduri cu cerneală simpatică; cuvintele lui V. I. Lenin „cartea despre congresul sindical de la Moscova... este... cît se poate de interesantă și de instructivă“ se referă, desigur, la conținutul acestei scrisori. — 187.
- 185 „*Severnii Kurier*“ — cotidian social-politic și literar care a apărut la Petersburg în anii 1899—1900. — 187.
- 186 În aceeași zi, la 19 ianuarie 1900, N. K. Krupskaja a adresat Direcției guberniale Ieniseisk cererea de a i se permite să plece la Ufa pe cont propriu. Neprimind aprobarea pînă la 29 ianuarie, N. K. Krupskaja a plecat din Șușenskoe împreună cu V. I. Lenin. Biletul de liberă trecere i-a fost eliberat la Minusinsk.
Familia N. M. Knipovici — cunoștințe apropiate ale Nadejdei Konstantinovna Krupskaja. — 188.
- 187 Este vorba de articolul lui V. I. Lenin „O critică necritică (în legătură cu articolul d-lui P. Skvortov «Fetișismul mărfii», apărut în nr. 12 al revistei «Naucinoe Obozrenie» din 1899)“ (vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963, p. 601—625). — 189.
- 188 Cartea lui S. N. Prokopovici „Mișcarea muncitorească din Occident“ a fost oprită la 22 mai 1899, din ordinul președintelui comitetului de cenzură din Petersburg, dar apoi apariția ei a fost autorizată de șeful Direcției generale a tipăriturilor; a apărut la sfîrșitul lunii ianuarie 1900. V. I. Lenin a scris o recenzie la această carte (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 293—303). — 189.
- 189 La 10 martie 1900 V. I. Lenin adresase directorului departamentului poliției o cerere prin care solicita să se acorde Nadejdei K. Krupskaja permisiunea de a locui la Pskov, în loc de Ufa, în cursul perioadei în care urma să stea sub supravegherea poliției. — 190.
- 190 În nr. 2 din 1900 al revistei „Jizn“ a fost publicat al doilea articol al lui V. I. Lenin „Capitalismul în agricultură (Despre cartea lui Kautsky și despre articolul d-lui Bulgakov)“. E posibil ca în scrisoarea de față să fie vorba de numărul de revistă care conține acest articol. — 190.
- 191 V. I. Lenin se referă la articolul lui P. Struve „Antinomia fundamentală a teoriei valorii bazate pe muncă“, apărut în nr. 2 din 1900 al revistei „Jizn“. Cele cîteva rînduri îndreptate împotriva

- lui Struve, amintite în scrisoare, reprezintă nota de subsol de la sfârșitul articolului lui V. I. Lenin „O critică necritică” (vezi Opere complete, vol. 3, București, Editura politică, 1963, p. 625). — 192.
- 192 Este vorba de articolul „Dmitri Ivanovici Pisarev” de V. I. Zaslulici; el a fost publicat în revista „Naucinoe Obozrenie” nr. 3, 4, 6 și 7 din 1900, sub pseudonimul N. Karelin (vezi V. I. Zaslulici. Culegere de articole, vol. 2 (1907), ed. rusă, p. 223—301). — 192.
- 193 La 20 aprilie 1900 V. I. Lenin a adresat directorului departamentului poliției o cerere prin care solicita ca, în legătură cu îmbolnăvirea soției, să i se permită să locuiască la Ufa timp de o lună și jumătate. Cererea a fost respinsă. — 193.
- 194 Joi era zi de audiențe la departamentul poliției. V. I. Lenin o ruga pe mama sa să intervină la Petersburg pentru obținerea permisiunii de a pleca la Ufa, unde se afla N. K. Krupskaja. M. A. Ulianova a obținut această permisiune. — 196.
- 195 Sosirea lui V. I. Lenin la Podolsk a întârziat. La 20 mai 1900 el a venit ilegal la Petersburg, pentru a se întâlni cu social-democrații din localitate și a stabili modalitățile de a întreprinde legătura după plecarea sa în străinătate. La 21 mai a fost arestat pentru venire ilegală în capitală; a fost eliberat la 31 mai. Însoțit de un funcționar polițienesc, el a fost trimis la Podolsk, unde a sosit la 1 iunie. — 197.
- 196 V. I. Lenin intenționa să plece în Siberia pentru a-l vizita pe G. M. Krjijanovski. Călătoria n-a avut loc. La 10 iulie 1900 el s-a întors de la Ufa la Podolsk, iar la 16 iulie a plecat în străinătate pentru a organiza apariția ziarului marxist ilegal „Iskra”. — 197.
- 197 În 1900 V. I. Lenin nu locuia la Paris și când mergea acolo stătea puțin, dar din motive de ordin conspirativ își trimitea prin Paris scrisorile adresate unor destinatari aflați în Rusia. — 198.
- 198 Aceste cuvinte au fost scrise din motive de ordin conspirativ. În realitate, la începutul lunii septembrie 1900, V. I. Lenin, în drum spre München, s-a abătut pe la Nürnberg pentru a discuta cu social-democratul german A. Braun problemele legate de organizarea asistenței tehnico-organizatorice la editarea ziarului „Iskra”. — 198.
- 199 V. I. Lenin se afla pe atunci la München. Parisul este menționat în scopuri conspirative, la fel ca și expoziția din acest oraș. — 199.
- 200 M. I. Ulianova fusese arestată în toamna anului 1899 și expulzată la Nijni Novgorod până la terminarea instrucției; s-a întors la Moscova la sfârșitul lunii decembrie a aceluiași an. — 200.

- 201 Este vorba de biroul de transporturi prin intermediul căruia se trimiteau cărți lui V. I. Lenin. — 200.
- 202 D. I. Ulianov se afla pe atunci la Podolsk, gubernia Moscova, sub supravegherea poliției; ulterior i s-a permis să se înscrie la Universitatea din Iuriev, unde și-a terminat studiile în 1901. — 201.
- 203 Adresa lui F. Modráček era folosită de V. I. Lenin pentru trimitere și primire de corespondență în și din Rusia. — 203.
- 204 Este vorba de S. I. Mișkevici, care se afla pe atunci ca deportat în Iakutia, fiind implicat în procesul organizației din Moscova a P.M.S.D.R. Corespondența lui cu V. I. Lenin nu s-a păstrat. — 206.
- 205 În a doua jumătate a lunii decembrie 1900, V. I. Lenin a fost la Leipzig, unde se tipărea primul număr al ziarului „Iskra“, pentru redactarea definitivă a materialelor înainte de apariție. Viena este menționată în scopuri conspirative. — 207.
- 206 V. I. Lenin se referă la „Manifestul partidului socialiștilor-revoluționari“, care i-a fost trimis, prin G. B. Krasin, într-un album de fotografii. În legătură cu acest manifest a fost publicat în nr. 5 al „Iskrei“ articolul lui G. V. Plehanov „Vin nou în burdufuri vechi“. — 210.
- 207 Nu s-a stabilit despre ce manuscrise este vorba aici. În legătură cu „cadourile de la Viena“ vezi adnotarea 206. — 212.
- 208 În drum de la Ufa spre Germania, N. K. Krupskaja s-a oprit pentru câteva zile la Moscova. — 212.
- 209 „*Promišlennii Mir*“ — cotidian economic-financiar, comercial și tehnic-industrial; a apărut la Petersburg din noiembrie 1899 până în 1905. — 214.
- 210 Este vorba, probabil, de recenziile lui V. I. Lenin la cartea lui K. Kautsky „Bernstein und das sozial-demokratische Programm. Eine Antikritik“ și la cartea lui S. N. Prokopovici „Mișcarea muncitorească din Occident“, recenzii scrise la sfârșitul anului 1899 și publicate pentru prima oară în 1928, în „Culegeri din Lenin“, vol. VII (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, p. 194—205 și 293—303). — 215.
- 211 V. I. Lenin se ducea de la Praga la Viena pentru aranjarea formalităților necesare în vederea venirii în străinătate a Nadejdei Konstantinovna Krupskaja, care se afla în Rusia. — 215.
- 212 M. I. Ulianova și M. T. Elizarov fuseseră arestați în noaptea spre 1 martie 1901, implicați fiind în procesul organizației din Moscova a P.M.S.D.R. — 218.
- 213 Această scrisoare i-a fost predată Mariei I. Ulianova la închisoare și poartă sigiliul substitutului de procuror al curții de apel din Moscova. — 218.

- 214 Este vorba de V. A. Levițki, o cunoștință apropiată a familiei Ulianov, care era pe atunci medic igienist în județul Podolsk, gubernia Moscova. V. I. Lenin l-a cunoscut pe Levițki la locuința de vară a familiei sale, înainte de plecarea sa în străinătate, și l-a rugat să scrie pentru „Iskra“. O corespondență a lui Levițki — „Trezirea cărămidarilor“ — a fost publicată în nr. 1 al „Iskrei“. — 221.
- 215 *Prietenii din Siberia* — G. M. Krjijanovski, V. V. Starkov, M. A. Silvin și alți tovarăși care fuseseră deportați o dată cu V. I. Lenin. — 221.
- 216 După eliberarea sa din închisoare, M. T. Elizarov intenționase să plece la Sîzran, unde se afla fratele său P. T. Elizarov. — 223.
- 217 M. T. Elizarov era pe vremea aceea student la Școala de ingineri a Ministerului Căilor de Comunicație. — 223.
- 218 Lui D. I. Ulianov nu i s-a permis s-o vadă pe M. I. Ulianova, pe motivul că recent fusese el însuși implicat într-un proces politic. — 225.
- 219 Este vorba de M. V. Zvorîkina, care a fost colegă de liceu cu M. I. Ulianova. Un timp a locuit împreună cu M. A. Ulianova la Podolsk. — 225.
- 220 M. A. Ulianova a locuit la Samara pe vremea când M. I. Ulianova se afla acolo în deportare. — 229.
- 221 V. I. Lenin se referă la cărțile sale care fuseseră trimise din Siberia la Moscova pe adresa Mariei Aleksandrovna Ulianova. O parte din aceste cărți se păstrează azi în Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. Despre o nouă adresă se vorbește în scrisoare în legătură cu mutarea editurii „Iskrei“ de la München la Londra, unde V. I. Lenin a și plecat în ziua de 12 aprilie 1902 (vezi scrisoarea următoare). — 230.
- 222 În vara anului 1902, M. A. Ulianova a plecat în străinătate ca să se întâlnească cu V. I. Lenin. De la sfârșitul lunii iunie până la 25 iulie V. I. Lenin a stat cu mama sa și cu A. I. Ulianova-Elizarova la Loguivy (pe coasta de nord a Franței). — 232.
- 223 V. I. Lenin își amintește de călătoria făcută împreună cu mama sa și cu sora mai mare la Ufa în vara anului 1900. De la Nijni Novgorod până la Ufa, unde N. K. Krupskaja își executa ultimele zile de deportare, ei au călătorit cu vaporul pe Volga, Kama și Belaia. — 234.
- 224 Este vorba de niște fotografii ale lui A. I. Ulianov, fratele mai mare al lui V. I. Lenin, pe care A. I. Ulianova-Elizarova le trimisese lui Lenin, temându-se să le poarte asupra ei la trecerea frontierei, unde nu era exclus să fie arestată. — 234.
- 225 D. I. Ulianov fusese arestat în august 1902, la limanul Hagibei de lângă Odesa, unde lucra ca medic, implicat fiind într-un pro-

- ces pentru „răspîndire de proclamații care îndeamnă pe țărani să adere la mișcarea revoluționară a muncitorilor“; după trei săptămîni de detențiune a fost pus în libertate. — 236.
- 226 Culegerea conținea articole scrise de S. N. Bulgakov, prințul E. N. Trubețkoi, N. A. Berdeev, S. L. Frank, prințul S. N. Trubețkoi, S. F. Oldenburg și alții. — 238.
- 227 În Germania s-a desfășurat în 1902 o luptă îndârjită în jurul proiectului de tarif vamal depus de guvern. Social-democrația germană, în frunte cu A. Bebel, a dus o luptă energetică împotriva urcării prețurilor la cereale. — 239.
- 228 A. I. Ulianova-Elizarova plecase spre Port Arthur împreună cu M. T. Elizarov, care pe atunci lucra în Extremul Orient. — 240.
- 229 Germania este menționată în scopuri conspirative. În februarie 1903 V. I. Lenin s-a dus la Paris, pentru a ține un ciclu de prelegeri la Școala superioară rusă de științe sociale, unde în zilele de 23—26 februarie a ținut patru prelegeri pe tema „Concepții marxiste asupra problemei agrare în Europa și în Rusia“. (La Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează două variante de conspecte-planuri ale acestor prelegeri.) La începutul lunii martie V. I. Lenin a prezentat la o adunare a emigranților politici ruși din Paris un referat despre programul agrar al eserilor și cel al social-democraților. La 9 martie s-a întors la Londra. — 241.
- 230 În noaptea de 1 spre 2 ianuarie 1904 au fost arestați la Kiev A. I. Ulianova-Elizarova, M. I. Ulianov și D. I. Ulianov cu soția, implicați fiind în procesul Comitetului Central și al Comitetului de partid din Kiev. — 245.
- 231 Despre această excursie, N. K. Krupskaja își amintește următoarele: „La sfîrșitul lunii iunie 1904, Vladimir Ilici și cu mine ne-am luat rucsacurile în spinare și am plecat pentru o lună în munți, încotro vedeam cu ochii. Am stat o săptămînă la Lausanne, unde ne-am mai refăcut forțele, apoi am urcat undeva deasupra localității Montreux, ne-am înfundat în hățșuri și în locuri ne-umblate, unde am dat de niște tăietori de lemne, care ne-au arătat pe unde s-o luăm ca să găsim drumul și unde să înnoptăm. Am coborît prin Aigle în valea Ronului, am trecut prin Bex-les-Bains pe la o colegă de-a mea de școală, apoi am mers multă vreme de-a lungul Ronului, cale de vreo 70 de verste; aceasta a fost partea cea mai obositoare a excursiei. În sfîrșit, am trecut peste Gemmipass în Oberland, am fost la poalele piscului Jungfrau, apoi, frînți de oboseală, am poposit în Iseltwald, pe malul lacului Brienzensee, unde am stat aproape o săptămînă, pentru a porni apoi iarăși la drum, înapoi, spre Geneva, prin Interlaken și Simmenthal. Iarna 1903—1904 fusese extrem de grea; eram cu nervii zdruncinați și voiam să plecăm olt mai departe de lume, să uităm pentru un timp toate treburile și grijile. Munții ne-au venit în ajutor. Schimbarea de ambianță, aerul de

- munte, singurătatea, oboseala plăcută și somnul sănătos au avut o înfrîurire binefăcătoare asupra lui Vladimir Ilici. Și-a refăcut forțele, i-au revenit vioiciunea și buna dispoziție. Luna august am petrecut-o la Lac de Bret, unde Vladimir Ilici împreună cu Bogdanov au schițat planul luptei împotriva menșevicilor“. — 246.
- 232 V. I. Lenin se referă la cartea lui Hobson „Imperialism“, apărută în 1902. Traducerea acestei cărți, făcută de V. I. Lenin, nu a fost tipărită, iar manuscrisul ei nu s-a păstrat. — 248.
- 233 Întors de la Congresul al V-lea (de la Londra) al partidului, V. I. Lenin s-a dus să se odihnească timp de câteva săptămîni lângă farul Stirsudden (azi localitatea Ozerki, raionul Văborg, regiunea Leningrad), în vila în care locuia N. M. Knipovici. — 250.
- 234 V. I. Lenin se referă la articolul său „Împotriva boicotului (Din însemnările unui publicist social-democrat)“ (vezi Opere complete, vol. 16, București, Editura politică, 1963, p. 1—37). — 251.
- 235 După cel de-al VII-lea Congres socialist internațional, care a avut loc la Stuttgart și la ale cărui lucrări a participat, V. I. Lenin s-a întors la vila „Vaza“ din Kuokkala (azi așezarea Repino, raionul Sestroretk, Leningrad), unde a stat și înainte, ascunzîndu-se de iscoadele țariste. — 253.
- 236 D. I. Ulianov era pe atunci medic de zemstvă în satul Lipitino, județul Serpuhov, gubernia Moscova. — 253.
- 237 „*Obrazovanie*“ — revistă lunară literară, social-politică și de popularizare a științei; a apărut la Petersburg din 1892 pînă în 1909. În perioada 1902—1908 revista a publicat articole scrise de social-democrați. În nr. 2 din 1906 au fost publicate aici capitolele V—IX din lucrarea lui V. I. Lenin „Problema agrară și «criticii lui Marx»“ (Vezi Opere complete, vol. 5, București, Editura politică, 1961, p. 154—220). — 254.
- 238 După înfrîngerea primei revoluții ruse, V. I. Lenin, urmărit de poliția țaristă, a fost nevoit să se mute de la Kuokkala la Ockelbo (lîngă Helsinki). Apoi, ca urmare a hotărîrii Centrului bolșevic de a muta în străinătate, la Geneva, editarea ziarului „Proletarii“, Lenin pleacă din Ockelbo, și, după câteva zile de ședere la Stockholm, sosește la Geneva în ziua de 7 ianuarie 1908. Astfel a început a doua emigrație a lui Lenin, care a durat pînă în aprilie 1917. — 254.
- 239 „*Tovarișci*“ — cotidian burghez; a apărut la Petersburg de la 15 (28) martie 1906 pînă la 30 decembrie 1907 (12 ianuarie 1908); în fapt a fost organul de presă al cadeților de stînga. „Naș Vek“ a început să apară în ianuarie 1908 în locul ziarului „Tovarișci“. — 254.
- 240 V. I. Lenin se referă la lucrarea sa „Problema agrară în Rusia la sfîrșitul secolului al XIX-lea“, scrisă pentru „Dicționarul enci-

- clopedic“ editat de frații Granat. Din cauza rigorilor cenzurii, lucrarea nu a fost publicată atunci. Ea a apărut pentru prima oară, editată în broșură, în 1918 (vezi Opere complete, vol. 17, București, Editura politică, 1963, p. 57—142). — 255.
- 241 „*Reci*“ — cotidian, organul central al partidului cadet; a apărut la Petersburg. S-ar putea ca Lenin să se fi referit aici la nr. 12 din 15 (28) ianuarie 1908 al acestui ziar, în care a fost publicată „Rezoluția social-democraților din Baku împotriva expropriării și terorii“. — 256.
- 242 Lenin a participat totuși la culegerea „Karl Marx (1818—1883). La douăzeci și cinci de ani de la moartea lui (1883—1908)“, pentru care a scris articolul „Marxism și revizionism“ (vezi Opere complete, vol. 17, București, Editura politică, 1963, p. 15—26). — 257.
- 243 V. I. Lenin se referă la clubul „Société de lecture“ din Geneva; pentru a putea lucra în biblioteca acestui club trebuia să fii membru al lui și să plătești o anumită cotizație. Lenin a mai lucrat în această bibliotecă în anii 1904—1905, înainte de plecarea sa în Rusia. — 257.
- 244 Este vorba de editura „Zerno“, în fruntea căreia se afla M. S. Kedrov. În 1907 această editură a hotărât să scoată în trei volume o culegere de scrieri ale lui V. I. Lenin, intitulată „În 12 ani“. Din cele trei volume proiectate au putut fi scoase numai primul și partea I a celui de-al doilea. Primul volum a apărut în noiembrie 1907 (pe copertă figurează anul 1908) și a fost confiscat curînd după apariție, dar o parte considerabilă din tiraj a putut fi salvată și cartea a continuat să fie difuzată ilegal.
- În aceeași editură a apărut o culegere consacrată celei de-a 25-a comemorări a morții lui Karl Marx, precum și „Calendarul pentru toți pe anul 1908“, în care a fost publicat articolul lui V. I. Lenin „Congresul socialist internațional de la Stuttgart“ (vezi Opere complete, vol. 16, București, Editura politică, 1963, p. 81—91). — 258.
- 245 Cartea menționată aici a fost citată de V. I. Lenin în lucrarea sa „Problema agrară și «criticii lui Marx»“ (vezi Opere complete, vol. 5, București, Editura politică, 1961, p. 175). — 259.
- 246 V. I. Lenin se referă la manuscrisul lucrării sale „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907“, scrisă în noiembrie-decembrie 1907 (vezi Opere complete, vol. 16, București, Editura politică, 1963, p. 199—419). Această lucrare a fost inclusă în partea a doua a volumului al doilea din culegerea sa de scrieri intitulată „În 12 ani“. Dar încă pe cînd se afla în tipografie, cartea a fost confiscată de poliție și distrusă. S-a păstrat un singur exemplar, din care lipsesc câteva pagini de la sfîrșit. În parte, lucrarea a fost publicată în ziarul „Proletarii“

- nr. 33 din 23 iulie (5 august) 1908. În întregime a fost publicată pentru prima oară în 1917. — 260.
- 247 Nu s-a stabilit despre ce divergențe între V. D. Bonci-Bruevici și Lindov (G. D. Leiteizen) este vorba aici. — 261.
- 248 Este vorba, probabil, de onorariul pentru ediția a doua, completată, a cărții „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“, apărută în 1908 în editura „Pallada“ din Petersburg. — 261.
- 249 V. I. Lenin se opriese la Leipzig, în drumul său din Suedia spre Geneva, în primele zile ale lunii ianuarie 1908. — 262.
- 250 În ultima decadă a lunii aprilie 1908, V. I. Lenin l-a vizitat pe A. M. Gorki la Capri (Italia), unde a stat câteva zile. — 262.
- 251 La Londra, în mai 1908, V. I. Lenin a lucrat în biblioteca „British Museum“, la cartea sa „Materialism și empiriocriticism“. — 263.
- 252 V. I. Lenin se referă la cartea sa „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907“. E de presupus că el voia să facă cunoscută această carte participanților la plenara C.C. al P.M.S.D.R. care urma să se țină în august 1908 la Geneva. Nu s-a stabilit dacă rugămintea lui a fost sau nu îndeplinită. — 263.
- 253 *Diablerets* — grup de munți din Elveția, situați în partea de vest a Alpilor bernezi, la hotarul cantoanelor Berna, Vallais și Vaud, cu piscuri pînă la 3 246 m deasupra nivelului mării. — 266.
- 254 În octombrie 1908 V. I. Lenin s-a dus la Bruxelles pentru a participa la ședința Biroului socialist internațional; proiectata călătorie în Italia n-a mai avut loc. — 267.
- 255 Este vorba de editarea cărții „Materialism și empiriocriticism“, pe care V. I. Lenin intenționa s-o scoată în editura fraților Granat. — 268.
- 256 După cum se vede din textul primei ediții a cărții lui V. I. Lenin „Materialism și empiriocriticism“, expresia „obscurantism popesc“ a fost înlocuită prin „fideism“, deși în unele locuri a rămas nemodificată. V. I. Lenin a propus de asemenea să fie înlocuită cu termenul „șamanism“. Într-o scrisoare din 27 ianuarie 1909, A. I. Ulianova-Elizarova îi răspunde în legătură cu această chestiune: „«Șamanism» a venit prea tîrziu. Dar este el oare mai bun?“ Nota indicată aici a fost dată în prefața la prima ediție și s-a păstrat și în edițiile următoare (vezi Opere complete, vol. 18, București, Editura politică, 1963, p. 10). — 271.
- 257 Este vorba de V. A. Levițki, cunoștință apropiată a familiei Ulianov încă de la Podolsk, de unde V. I. Lenin s-a dus în vara anului 1900 la Ufa (și nu la Krasnoiarsk, cum se spune în scrisoarea lui). — 273.

- 258 Lui V. D. Bonci-Bruevici îi era greu să editeze cartea „Materialism și empiriocriticism“ în editura „Jizn i znanie“, organizată de el în 1907, deoarece aceasta din urmă nu se consolidase încă din punct de vedere material. — 274.
- 259 Manuscrisul pe „foaie separată“, cu completarea menționată aici, nu s-a păstrat.
Este vorba de nota referitoare la cartea lui Erich Becher „Philosophische Voraussetzungen der exakten Naturwissenschaften“. Lpz., 1907, pe care, după cum spune V. I. Lenin în cuprinsul notei, el a citit-o după ce a terminat să scrie „Materialism și empiriocriticism“ (vezi Opere complete, vol. 18, București, Editura politică, 1963, p. 303—304). — 274.
- 260 V. I. Lenin împreună cu membrii familiei sale urmau să plece de la Geneva la Paris, unde fusese mutată editarea ziarului „Proletarii“. — 275.
- 261 Cartea lui V. I. Lenin „Materialism și empiriocriticism“ a fost scoasă de editura particulară „Zveno“, aparținând lui Krumbügel.
Contractul pentru editarea ei a fost încheiat pe numele Annei I. Ulianova-Elizarova și prevedea : 100 de ruble coala de autor de 40 000 de semne, la un tiraj de 3 000 de exemplare, și 50 de exemplare gratuite pentru autor. — 276.
- 262 Telegrama menționată aici nu s-a păstrat. După cum reiese din conținutul scrisorii, în această telegramă V. I. Lenin întreba de sănătatea mamei sale, M. A. Ulianova, care era bolnavă în acea vreme. — 282.
- 263 Paginile menționate aici ca omise în șpalturi au fost primite de V. I. Lenin mai târziu, în pagini (vezi volumul de față, p. 284). — 283.
- 264 V. I. Lenin se referă la răspunsul dat de A. I. Ulianova-Elizarova la telegrama prin care el întreba de sănătatea mamei sale, M. A. Ulianova.
„Un peu mieux“ — ceva mai bine. — 284.
- 265 *Mardi gras* — ultima zi a carnavalului în Franța. — 284.
- 266 Din cauza lipsei manuscrisului, nu se poate stabili precis la care pasaj se referă remarca lui V. I. Lenin. Este vorba, probabil, de pasajul din § 1, „«Lucrul în sine», sau cum îl combate V. Cernov pe F. Engels“, din capitolul al II-lea al cărții „Materialism și empiriocriticism“, în care Lenin scrie despre poziția adoptată de Bogdanov, Valentinov, Bazarov, Cernov și alți machiști împotriva tezei fundamentale a materialismului privind recunoașterea materiei existente în mod obiectiv, independent de conștiința noastră, adică împotriva „lucrului în sine“ (vezi Opere complete, vol. 18, București, Editura politică, 1963, p. 99). — 289.

- 267 Greva muncitorilor și funcționarilor francezi de la poștă și telegraf, despre care este vorba în această scrisoare, a durat de la 15 pînă la 23 martie 1909. — 289.
- 268 Această eroare de tipar nu a fost trecută pe „Lista principalelor erori de tipar” în prima ediție a cărții „Materialism și empiriocriticism” și nu a fost corectată nici în textul cărții. Pentru prima oară ea a fost îndreptată în ediția a 3-a a Operei lui V. I. Lenin (vezi Opere complete, vol. 18, București, Editura politică, 1963, p. 314). — 292.
- 269 V. I. Lenin se grăbea să scoată cît mai curînd cartea „Materialism și empiriocriticism”, deoarece în iunie 1909 urma să se întrunească consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii” (de fapt, a Centrului bolșevic), la care urma să se dea o luptă decisivă împotriva lui Bogdanov și a adeptilor săi. — 295.
- 270 M. I. Ulianova se pregătea să dea examen la facultatea de filologie de la Sorbona (Paris), pentru a obține titlul de profesoară de limba franceză. — 296.
- 271 Cartea lui V. I. Lenin „Materialism și empiriocriticism. Însemnări critice despre o filozofie reacționară” a apărut la Moscova între 12 și 17 mai (st. n.) 1909, în editura „Zveno” (a lui L. Krumbügel). — 296.
- 272 V. I. Lenin se referă la traducerea inexactă a titlului cărții: William James. „Pragmatism. A new name for some old ways of thinking”, pe care o menționează în lucrarea sa „Materialism și empiriocriticism” (vezi Opere complete, vol. 18, București, Editura politică, 1963, p. 359). — 297.
- 273 Onorariul pentru cartea „Materialism și empiriocriticism” a fost în întregime primit de V. I. Lenin de la editorul L. Krumbügel (vezi în această privință scrisoarea Annei I. Ulianova-Elizarova către redacția revistei „Proletarskaia Revoluția”, publicată în nr. 2—3 din 1930 al acestei reviste). — 297.
- 274 V. I. Lenin se referă la consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii”, care urma să se întrunească curînd. Convocată din inițiativa lui Lenin, această consfătuire s-a ținut la Paris în zilele de 21—30 iunie (st. n.) 1909. La ea au participat 9 membri ai Centrului bolșevic — organul suprem al fracțiunii bolșevice, ales de bolșevicii delegați la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R., precum și reprezentanți ai organizațiilor din Petersburg, regiunea Moscova și Ural. Lucrările consfătuirii s-au desfășurat sub conducerea lui Lenin. Cuvîntările și intervențiile lui în toate problemele principale de pe ordinea de zi au determinat caracterul lucrărilor consfătuirii. Tezele formulate de Lenin au stat la baza hotărîrilor adoptate de consfătuire.
- Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii” a condamnat cu hotărîre otzovismul și ultimatismul, ca un curent dăunător și periculos dinăuntrul mișcării muncitorești. Bogdanov,

liderul și inspiratorul otzoviștilor, al ultimatiștilor și al ziditorilor de dumnezeu, a fost exclus din rândurile fracțiunii bolșevice. — 297.

275 În vara anului 1909, V. I. Lenin împreună cu N. K. Krupskaia, cu mama ei și cu M. I. Ulianova au fost la odihnă în satul Bombon (departamentul Seine et Marne) din apropiere de Paris. — 297.

276 E posibil să fie vorba aici de numerele din ziarul „Rossiia” care conțineau dezbaterile Dumei de stat din octombrie 1909 în jurul proiectului de lege cu privire la organizarea teritoriului.

„Rossiia” — cotidian ultrareacționar; a apărut la Petersburg din noiembrie 1905 până în aprilie 1914. Din 1906 a fost organul de presă al Ministerului de Interne. — 303.

277 V. I. Lenin se referă la I. I. Skvorțov-Stepanov, despre a cărui poziție în perioada aceea i-a scris ulterior lui A. M. Gorki (vezi Opere complete, vol. 48, București, Editura politică, 1968, p. 170—171).

Din corespondența lui V. I. Lenin cu I. I. Skvorțov-Stepanov în 1909 s-au păstrat două scrisori ale lui Lenin (vezi Opere complete, vol. 47, București, Editura politică, 1967, p. 236—239, 240—246). — 303.

278 V. I. Lenin se pregătea să plece la Bruxelles pentru a participa la lucrările celei de-a 11-a sesiuni a Biroului socialist internațional. În ziua de 7 noiembrie 1909 el a luat cuvântul în problema sciziunii din Partidul muncitoresc social-democrat olandez și a votat pentru admiterea în Internațională a marxiștilor olandezi („tribuniștilor”), care reprezentau aripa de stînga a mișcării muncitorești din Olanda. La 8 noiembrie V. I. Lenin a participat la ședința comisiei interparlamentare de pe lângă B.S.I., iar după aceea s-a întors la Paris. — 303.

279 În ziarul „Utro Rossiï”, organul de presă al industriașilor din Moscova, apăruse la 15 noiembrie 1909 o notiță defăimătoare intitulată „Excluderea lui M. Gorki din partidul social-democrat”. La 17 noiembrie, sub titlul „Excomunicarea lui Maxim Gorki”, același ziar a publicat așa-zisul „interviu” despre care scrie V. I. Lenin. Această știre calomnioasă a fost publicată și de ziarul „Reci” și de alte ziare burgheze rusești și străine. Ca răspuns la născocirile difuzate de ziarele burgheze, V. I. Lenin a scris articolul „Născocirile presei burgheze despre excluderea lui Gorki (vezi Opere complete, vol. 19, București, Editura politică, 1963, p. 163—164). — 303.

280 „L'Eclair” — ziar; a apărut la Paris din 1888 până în 1939. „Berliner Tageblatt” — „Berliner Tageblatt und Handelszeitung” — cotidian; a apărut în anii 1871—1939. — 303.

281 În localitatea Sablino, de lângă stația de cale ferată cu același nume, în apropiere de Petersburg, locuia A. I. Ulianova-Elizarova

- Împreună cu soțul ei — M. T. Elizarov — și cu mama ei — M. A. Ulianova. În anii 1905—1906 Lenin venise la Sablino în vizită la ai săi. În căsuța în care locuiau aceștia i se cedase o cameră în care el putea să lucreze și să se odihnească. — 304.
- 282 Între 28 decembrie 1909 și 6 ianuarie 1910 a avut loc la Moscova Congresul al XII-lea al naturaliștilor și medicilor ruși, în cadrul cărui s-au desfășurat și lucrările subsecției statisticieni. — 305.
- 283 Este vorba de ucazul stolîpinist din 9 (22) noiembrie 1906 „Pentru completarea unor dispoziții ale legii în vigoare privind proprietatea și folosința funciară țărănească”, prin care se acorda țăranilor dreptul de a ieși din obște. (În ceea ce privește politica agrară stolîpinistă, vezi mai amănunțit în Opere complete, vol. 16, București, Editura politică, 1963, p. 199—419). — 306.
- 284 Manuscrisul cererii adresate de V. I. Lenin statisticienilor nu s-a păstrat. Textul ei a fost reprodus în mai multe copii, care au fost trimise statisticienilor; una dintre ele a fost confiscată cu prilejul unei percheziții făcute la M. I. Ulianova în 1909. Textul acestei copii s-a păstrat în scriptele departamentului poliției (vezi Opere complete, vol. 47, București, Editura politică, 1967, p. 239). — 306.
- 285 *Musée Grévin* — galerie de figuri de ceară reprezentând diferite personaje istorice, fidel reproduse. — 307.
- 286 *Juvisy* — orașel din apropierea Parisului; avea un aerodrom. V. I. Lenin se ducea acolo să privească zborul avioanelor, care-l interesau foarte mult. — 308.
- 287 Aici este vorba de cartea „Scurtă privire asupra activității comisiilor județene pentru organizarea teritoriului (1907—1908)”. Altă carte nu a existat. — 309.
- 288 V. I. Lenin se referă la plenara C.C. al P.M.S.D.R. care urma să se întrunească curînd. Plenara a avut loc la Paris între 2 și 23 ianuarie (15 ianuarie — 5 februarie) 1910; e cunoscută sub denumirea de „plenara de unificare”. (Amănunte în legătură cu ea vezi în Opere complete, vol. 19, București, Editura politică, 1963, p. 255—324.) — 309.
- 289 În iarna 1909—1910 D. I. Ulianov și-a fracturat un picior și și-a luxat o claviculă (vezi volumul de față, p. 312). — 310.
- 290 Este vorba de o problemă de șah compusă de D. I. Ulianov și publicată în primul volum de „Suplimente lunare literare și de știință popularizată la revista «Niva» pe anul 1909”, p. 533. — 312.
- 291 Figurile de șah despre care se vorbește în această scrisoare au fost făcute la strung de I. N. Ulianov, tatăl lui V. I. Lenin. Deoarece constituiau o amintire scumpă, M. A. Ulianova i le-a trimis lui Lenin. La plecarea lui Lenin din Galiția pentru a se stabili în

- Elveția, la începutul primului război mondial, aceste figuri de șah s-au pierdut. — 313.
- 292 Este vorba de ascuțirea luptei interne de partid în perioada de după plenara („de unificare“) din ianuarie 1910 a C.C. al P.M.S.D.R. Despre aceasta i-a scris V. I. Lenin lui A. M. Gorki în scrisoarea din 11 aprilie 1910 (vezi Opere complete, vol. 47, București, Editura politică, 1967, p. 263—267). — 319.
- 293 Cartea poștală ilustrată cu vederea pădurii Meudon a fost trimisă de Lenin mamei sale, M. A. Ulianova, care se afla în perioada aceea la D. I. Ulianov, pe atunci medic de zemstvă în satul Lipitino, aproape de gara Mihnevo, județul Serpuhov, gubernia Moscova. — 320.
- 294 În amintirile ei, N. K. Krupskaia scrie : „Meudon este un orașel situat la 9 kilometri de Paris. Vara, în zilele de sărbătoare, mii de parizieni vin acolo să-și petreacă ziua în sinul naturii. Noi ne duceam acolo în cursul săptămânii, ca să ne mai înviorăm, să gonim cu bicicleta prin frumoasa pădure Meudon“. — 320.
- 295 Este vorba de Congresul al VIII-lea al Internaționalei a II-a, care a avut loc la Copenhaga între 28 august și 3 septembrie (st. n.) 1910 și la ale cărui lucrări a participat activ V. I. Lenin (vezi Opere complete, vol. 19, București, Editura politică, 1963, p. 330—331, 368—377). — 322.
- 296 V. I. Lenin căuta un editor pentru una din lucrările sale în problema agrară — „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907“ sau „Problema agrară în Rusia la sfârșitul secolului al XIX-lea“ (vezi Opere complete, vol. 16, București, Editura politică, 1963, p. 199—419 ; vol. 17, p. 57—142). — 323.
- 297 Nu s-a stabilit despre ce articol este vorba aici. În revista „Sovremennii Mir“ n-a apărut în perioada aceea nici un articol scris de V. I. Lenin. Dar, potrivit mărturiei lui V. D. Bonci-Bruovici, un articol al lui Lenin a fost discutat de redacție.
„Sovremennii Mir“ — revistă lunară literară, științifică și politică ; a apărut la Petersburg din octombrie 1906 până în 1918. — 323.
- 298 Este vorba, probabil, de tratativele pentru editarea lucrărilor agrare ale lui V. I. Lenin, purtate cu editorul G. F. Lvovici, care în 1905 și 1906 publicase traducerea — făcută de Lenin — a cărții lui K. Kautsky „Bernstein und das sozialdemokratische Programm. Eine Antikritik“.
Partea de volum care fusese tradusă de Lenin a apărut sub titlul „K. Kautsky. Culegere de articole“. Ediția a doua poartă mențiunea : „Traducere de Lenin“. — 324.
- 299 „Zvezda“ — ziar bolșevic legal ; a apărut la Petersburg de la 16 (29) decembrie 1910 până la 22 aprilie (5 mai) 1912. O continuare directă a ziarului „Zvezda“ a fost „Nevskaia Zvezda“, a

cărui editare a fost întreprinsă ca urmare a frecvențelor confiscări ale ziarului „Zvezda”. În aceste ziare au fost publicate circa 50 de articole ale lui V. I. Lenin. „Zvezda” se bucura de mare autoritate în rândurile clasei muncitoare și ale oamenilor muncii din Rusia. Acest ziar a pregătit terenul pentru apariția „Pravdei”, ziar bolșevic legal de masă. (Amănunte în legătură cu aceasta vezi la adnotarea 57 din volumul 20 al ediției de față.)

„Misl” — revistă bolșevică legală lunară pentru probleme filozofice și social-economice; a apărut la Moscova din decembrie 1910 până în aprilie 1911; au apărut în total 5 numere. A fost înființată din inițiativa lui V. I. Lenin, pentru intensificarea luptei împotriva organelor de presă legale lichidatoriste și pentru educarea în spiritul marxismului a muncitorilor și intelectualilor înaintați. În primele 4 numere ale revistei „Misl” au fost publicate 6 articole ale lui V. I. Lenin (vezi Opere complete, vol. 19, București, Editura politică, 1963, p. 401—432; vol. 20, p. 94—100; 119—139, 168—177, 194—215, 216—219). Amănunte despre această revistă vezi la adnotarea 86 din volumul 20 al ediției de față. — 324.

300 Este vorba de „salariul” pe care V. I. Lenin îl primea de la partid atunci când nu avea nici un alt mijloc de existență. — 325.

301 Ședința Biroului socialist internațional a avut loc în zilele de 23 și 24 septembrie (st. n.) 1911 la Zürich. La această ședință V. I. Lenin a luat apărarea Rosei Luxemburg împotriva oportunismului social-democraților germani. — 328.

302 Referatul pe tema „Stolîpin și revoluția” a fost prezentat de V. I. Lenin într-o serie de orașe din Elveția: în ziua de 26 septembrie — la Zürich, 28 septembrie — la Berna, 2 octombrie — la Geneva. — 328.

303 După ce toate încercările lichidatorilor, trockiștilor și împăciuito-riștilor de a zădărnici Conferința de la Praga a P.M.S.D.R. au eșuat, ei au pornit o campanie furibundă împotriva hotărârilor acesteia, cu scopul de a le discredita.

A șasea Conferință generală (de la Praga) a P.M.S.D.R. a avut loc între 18 și 30 ianuarie (st. n.) 1912 la Praga. (Vezi mai amănunțit în legătură cu aceasta adnotarea 65 din volumul 21 al ediției de față.) — 330.

304 Această mutare nu a mai avut loc. La 23 iunie 1912 V. I. Lenin, împreună cu familia, s-a mutat de la Paris la Cracovia. Scopul mutării: stabilirea unor legături mai strânse cu Rusia și crearea unor condiții mai bune pentru îndrumarea fracțiunii bolșevice din Dumă și a activității redacției ziarului „Pravda”. — 331.

305 Nu s-a stabilit unde a fost Lenin. După mărturia lui G. M. Veaz-
menski, responsabilul cu arhiva de la Berlin a social-democrației ruse, în vara anului 1912 Lenin a vizitat această arhivă pentru a consulta colecția pe 1907 a ziarului „Izvestiia C.C. al P.M.S.D.R.”, pe care a căutat-o mult timp. Se prea poate ca

scurta călătorie despre care vorbește Lenin în scrisoare să fi fost chiar această călătorie la Berlin. — 331.

306 La 7 mai 1912 au fost arestate la Saratov M. I. Ulianova și A. I. Ulianova-Elizarova, implicate fiind în procesul organizației locale a P.M.S.D. (b) din Rusia. — 331.

307 În ziarul „Reci“ din 17 (30) mai 1912 apăruse următoarea telegramă: „Saratov, 16 mai. Au fost efectuate percheziții la 18 funcționari de la căile ferate“, iar în numărul din 10 (23) mai se comunicase: „Saratov, 9 mai. Onganele jandarmeriei au efectuat 16 percheziții și tot atâtea arestări, în special printre muncitori“. — 332.

308 Pentru participare la activitatea organizației din Saratov a P.M.S.D. (b) din Rusia, M. I. Ulianova a fost condamnată la deportare în gubernia Arhanghelsk. La cererea familiei, deportarea la Arhanghelsk a fost preschimbată în deportare la Vologda. — 336.

309 „*Gleichheit*“ — revistă social-democrată bilunară, organul de presă al mișcării femeilor muncitoare din Germania, iar apoi al mișcării internaționale a femeilor; a apărut la Stuttgart din 1890 pînă în 1925; din 1892 pînă în 1917 a fost redactată de Clara Zetkin. — 340.

310 „*Pravda*“ — cotidian bolșevic legal, care a apărut la Petersburg cu începere de la 22 aprilie (5 mai) 1912.

Lenin asigură îndrumarea ideologică a acestui ziar, scria zilnic materiale destinate a fi publicate în coloanele lui, dădea indicații redacției ziarului. În „*Pravda*“ au fost publicate vreo 270 de articole și însemnări ale lui V. I. Lenin. În „*Pravda*“ își tipărea scrierile A. M. Gorki.

„*Pravda*“ a fost de opt ori interzisă de guvernul țarist, dar a continuat să apară sub alte denumiri. În aceste condiții grele, bolșevicii au reușit să scoată 636 de numere de ziar în decurs de doi ani și ceva. La 8 (21) iulie 1914, „*Pravda*“ a fost definitiv interzisă.

Editarea ei a fost reluată abia după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917. (Mai amănunțit în legătură cu „*Pravda*“ vezi adnotarea 142 din volumul 21 al ediției de față.) — 343.

311 De regulă, prin amnistie se reducea o treime din termenul de deportare, dar numai pentru deportații în privința cărora administrația locală dădea referințe favorabile. Majorității deportaților din Vologda termenul le-a fost redus cu o treime. — 343.

312 Călătoria lui Lenin pare să fi fost făcută în legătură cu referatul pe tema „Avîntul obștesc din Rusia și sarcinile social-democrației“, pe care l-a prezentat la Leipzig în ziua de 26 aprilie 1913. — 345.

313 Este vorba de răspunsul lui D. I. Ulianov la rugămintea lui Lenin de a i se da un sfat medical în legătură cu tratamentul urmat de N. K. Krupskaja. Scrisoarea lui Lenin nu s-a păstrat, dar

conținutul ei ne este cunoscut dintr-o scrisoare a Mariei A. Ulianova din 30 aprilie 1913 către M. I. Ulianova : „Am primit acum o scrisoare de la Volodea, în care-i scrie și lui Mitea, comunicându-i că, deși Nadea a urmat timp de trei săptămâni un tratament electric, ochii, gîtul și inima sînt tot ca înainte. Cunoscuții îl sfătuiesc s-o ducă la Berna, la Kocher — un mare specialist în asemenea boli —, care o va vindeca, spun ei, dar e riscant să neglijezi, întrucît boala e serioasă și, dacă se întîrzie, nu se mai poate face nimic... Și acum Volodea se află într-o mare încurcătură : să părăsească vila în care abia s-au instalat — e așezată la mare înălțime, în munți, au acolo un aer minunat, de munte, așa cum i s-a prescris — și s-o ducă la Kocher ? Dar acesta e și chirurg, te pomenești că recomandă operația, și mulți spun că în asemenea boli operațiile sînt grele și cu rezultate îndoielnice... Așa că Volodea îi cere sfatul lui Mitea... Scrisoarea nu l-a găsit pe Mitea acasă ; el a venit peste două zile și, după ce a citit-o, s-a apucat să consulte cărți de medicină, a luat notițe, s-a sfătuit cu cineva de aici și abia ieri a trimis recomandat răspunsul“. — 345.

- 314 „*Prosveșcenie*“ — revistă teoretică bolșevică legală ; a apărut lunar la Petersburg din decembrie 1911 pînă în iunie 1914. Tirajul revistei se ridica la 5 000 de exemplare.

Revista a fost înființată din inițiativa lui V. I. Lenin în locul revistei bolșevice „*Misl*“, care apărea la Moscova și care a fost interzisă de guvernul țarist.

În preajma primului război mondial, revista „*Prosveșcenie*“ a fost interzisă de guvernul țarist. Ea și-a reluat apariția în toamna anului 1917, dar nu a apărut decît un singur număr (dublu), în care au fost publicate lucrările lui Lenin „*Vor păstra oare bolșevicii puterea de stat ?*“ și „*Cu privire la revizuirea programului partidului*“. (Mai amănunțit în legătură cu această revistă vezi adnotarea 31 din volumul 24 al ediției de față.) — 347.

- 315 Numărul jubiliar al „*Pravdei*“ (nr. 92), închinat primei aniversări a ziarului, a apărut la 23 aprilie (6 mai) 1913. În acest număr au fost publicate articolele lui V. I. Lenin „*La aniversarea «Pravdei» (Muncitorii sprijină ziarul muncitoresc)*“ și „*Ceva despre rezultate și fapte*“ (vezi *Opere complete*, vol. 23, București, Editura politică, 1964, p. 101—104, 105—108). — 347.

- 316 Alegerea conducerii sindicatului muncitorilor metalurgiști din Petersburg a avut loc la 21 aprilie (4 mai) 1913. La adunare au participat circa 800 de oameni, iar peste 400 n-au mai putut intra în sală, deoarece era arhiplină. Bolșevicii au propus lista de candidați care fusese publicată în nr. 91 al ziarului „*Pravda*“ și difuzată printre participanții la adunare. În pofida propunerii lichidatorilor ca alegerile să se facă „fără deosebire de orientare“, majoritatea participanților la adunare a votat lista „*Pravdei*“, care a obținut 10 locuri din 14. Conducerea nou aleasă i-a trimis lui V. I. Lenin o telegramă în care îl saluta „ca pe adevăratul conducător al clasei muncitoare“. — 347.

- 317 Este vorba de ziarul „Pravda“, care a fost interzis de guvernul țarist la 5 iulie 1913. La 13 iulie ziarul a apărut sub o denumire nouă: „Raboceaia Pravda“. — 352.
- 318 În septembrie 1913 a apărut în limba germană corespondența dintre Marx și Engels în 4 volume. În legătură cu aceasta, V. I. Lenin a conceput planul unei vaste lucrări, al cărei început a fost articolul său „Correspondența dintre Marx și Engels“ (vezi Opere complete, vol. 24, București, Editura politică, 1964, p. 280—287).
- La Arhiva centrală a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează un caiet voluminos în care V. I. Lenin a conspectat circa 300 de scrisori ale lui Marx și Engels și a făcut extrase din 15 scrisori importante sub raport teoretic, întocmind totodată un indice tematic sumar la materialul conspectat. S-au păstrat, de asemenea, toate cele 4 volume din „Correspondență“ la care a lucrat V. I. Lenin, cu toate însemnările făcute de el în text și pe margini, cu patru creioane de culori diferite. Toate aceste materiale au fost editate în volum (vezi V. I. Lenin. „Conspectul «Correspondenței dintre Marx și Engels»“. Moscova, Gospolitizdat, 1959).
- Lucrarea lui V. I. Lenin „Correspondența dintre Marx și Engels“ urma să fie publicată în 1914 în revista „Prosvetșenie“, după cum s-a anunțat în ziarul „Proletarskaia Pravda“ din 14 decembrie 1913, dar a rămas neterminată și a fost publicată în „Pravda“ abia la 28 noiembrie 1920, la centenarul nașterii lui Engels. — 352.
- 319 La jumătatea lunii ianuarie 1914 V. I. Lenin s-a dus de la Cracovia la Paris, unde a luat cuvântul la o adunare a bolșevicilor în legătură cu intenția B.S.I. de a se amesteca în treburile P.M.S.D.R., iar apoi la două mitinguri consacrate comemorării evenimentelor de la 9 ianuarie 1905, precum și în sala mare a Societății de geografie, unde a prezentat un referat pe tema „Problema națională“. De la Paris el a plecat la Bruxelles, pentru a participa la lucrările Congresului al IV-lea al social-democrației din Ținutul leton. În numele C.C. al P.M.S.D.R. el a prezentat la congres un raport în care a criticat cu asprime activitatea C.C. al social-democrației leton, care se situa pe o poziție oportunistă în problema luptei împotriva lichidatorismului, și a combătut cu hotărâre tendințele împăciuitoariste manifestate la congres. Pentru delegații la congres, Lenin a prezentat un referat în problema națională, în care a expus teoria și tactica bolșevismului în această problemă. După încheierea lucrărilor congresului, V. I. Lenin a prezentat referatul „Problema națională“ la Liège și la Leipzig; s-a întors la Cracovia în ziua de 6 februarie 1914. — 357.
- 320 Articolul „Despre dreptul națiunilor la autodeterminare“, menționat de V. I. Lenin, a fost scris în februarie-mai 1914 și publicat în aprilie-iunie în revista „Prosvetșenie“ nr. 4, 5 și 6 (vezi Opere complete, vol. 25, București, Editura politică, 1964, p. 277—345). — 358.

- 321 Este vorba de recenzie la V. Ian-ski (S. S. Danilov) la cartea lui V. Levițki (Tederbaum, V. O.) „August Bebel. Viața și activitatea lui. 1840—1913“, Petersburg, 1914; recenzia a fost publicată în revista „Prosvetșenie“ nr. 1 din 1914. — 359.
- 322 V. I. Lenin se referă la revista „Rabotnița“, care a apărut legal la Petersburg de la 23 februarie pînă la 26 iunie 1914. Primul număr al revistei a apărut de Ziua internațională a femeii — 23 februarie (8 martie); în total au apărut 7 numere. La această revistă au colaborat N. K. Krupskaja, I. F. Armand, L. N. Stal, A. I. Ulianova-Elizarova ș.a.
În legătură cu editarea revistei „Rabotnița“ vezi și scrisoarea Nadejdei K. Krupskaja către A. I. Ulianova-Elizarova (vezi volumul de față, p. 455—456). — 359.
- 323 Lenin are în vedere referatul său intitulat „Problema națională“, pe care l-a prezentat la 23 ianuarie 1914 în sala mare a Societății de geografie de la Paris. — 359.
- 324 *Afacerea Beilis* — proces provocator, organizat în 1913 la Kiev de către guvernul țarist împotriva evreului Beilis, care a fost pe nedrept acuzat de a fi omorît în scopuri rituale pe băiețelul creștin Iușcinski (în realitate omorul fusese organizat de ultra-reacționari). Însenînând acest proces, guvernul țarist voia să ațite antisemitismul și să provoace pogromuri antievreiești, cu scopul de a sustrage masele de sub influența mișcării revoluționare, care creștea în toată țara. Procesul a stîrnit un val de indignare publică; într-o serie de orașe au avut loc demonstrații de protest ale muncitorilor. La proces, Beilis a fost achitat. — 362.
- 325 V. I. Lenin și N. K. Krupskaja au fost la o serată închinată centenarului nașterii lui T. G. Șevcenko. — 362.
- 326 Un articol al lui Mih. Sadko „Despre componența deportaților“ a fost publicat în nr. 11 din 1913 al revistei „Prosvetșenie“; alte articole pe această temă n-au mai apărut în această revistă. — 363.
- 327 La 7 august 1914, în urma unui denunț prin care V. I. Lenin era în mod fals acuzat de spionaj, locuința sa din Poronino a fost percheziționată de autoritățile austriece. Lenin a primit dispoziția să se prezinte la jandarmeria din capitala județului — Nowy Targ. La 8 august V. I. Lenin a sosit la Nowy Targ, unde a fost arestat și întemnițat.
În apărarea lui V. I. Lenin s-au ridicat social-democrații polonezi, precum și deputați din parlamentul austriac. Datorită acestui fapt, la 19 august V. I. Lenin a fost pus în libertate. El a obținut permisiunea de a pleca din Austria în Elveția neutră, unde a sosit la 5 septembrie 1914. — 364.
- 328 V. I. Lenin se referă la articolul său „Karl Marx (Scurtă schiță biografică și expunere a marxismului)“, scris de el în iulie-noiembrie 1914 pentru „Dicționarul enciclopedic“ Granat. Sub semnătura V. Ilin și cu unele prescurtări, articolul a fost publicat

- în 1915 în volumul 28 al dicționarului. Textul lui complet, după manuscris, a fost publicat pentru prima oară în 1925, în culegerea „Marx-Engels-marxism“ (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, p. 43—92). — 365.
- 329 Temerile lui V. I. Lenin s-au adeverit. După plecarea lui, cea mai mare parte din cărți și din arhivă a căzut în mâna jandarmilor, care le-au predat la Marele stat-major din Varșovia. În 1954 au fost descoperite în Polonia unele materiale din această arhivă, care au fost apoi predate Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. O parte din aceste documente au fost incluse în Operele complete ale lui V. I. Lenin. — 365.
- 330 În timpul războiului imperialist mondial, G. V. Plehanov a trecut pe pozițiile social-șovinismului și a apărut tactica menșevică a defensivismului; această schimbare de atitudine a avut un ecou favorabil în presa burgheză. — 365.
- 331 Este vorba de revista „Prosvetșenie“; se proiecta ca editarea ei să fie reluată. Într-o scrisoare din 11 aprilie 1915 către M. I. Ulianova, A. I. Ulianova-Elizarova scria: „Intenționăm ca în vara asta să scoatem unul sau două numere de revistă“. Într-o scrisoare din 23 aprilie același an, A. I. Ulianova-Elizarova scria: „Discutam despre reluarea editării revistei sau mai curînd despre scoaterea unui număr în timpul verii, ca să nu pierdem dreptul la revistă, dar deocamdată nu ne-am apucat încă serios de treabă. Volodea așteaptă cu nerăbdare revista, ziarele“. — 365.
- 332 În nr. 9 din 1914 al revistei „Sovremennii Mir“ a fost publicat un articol ultrașovin de N. Iordanski, intitulat „Trăiască victoria!“ — 365.
- 333 M. I. Ulianova îl rugase pe V. I. Lenin să se intereseze de soarta prizonierului de război A. Rozenfeld. Într-o scrisoare din ianuarie 1915 către V. A. Karpinski, V. I. Lenin îl întreba: „Există la Geneva un birou de informații cu privire la prizonierii ruși din Germania?“ (vezi Opere complete, vol. 49, București, Editura politică, 1968, p. 51). — 365.
- 334 V. I. Lenin se referă la sciziunea dintre majoritatea oportunistă centrist-kautskistă din Partidul social-democrat german, pe de o parte, și aripa lui radicală de stînga, pe de altă parte. — 369.
- 335 „Lichtstrahlen“ — revistă lunară, organul de presă al unui grup de social-democrați de stînga din Germania („Socialiștii internaționaliști din Germania“), care apărea sub îngrijirea lui J. Borchardt. Revista a apărut la Berlin, la intervale neregulate, din 1913 pînă în 1921. — 369.
- 336 La începutul lunii iunie 1915, V. I. Lenin și N. K. Krupskaja au plecat din Berna și s-au instalat în sătucul de munte Sörenberg, unde au stat toată vara. — 370.

- 337 Această scrisoare nu s-a păstrat. V. I. Lenin căuta un editor pentru cartea sa „Noi date cu privire la legile dezvoltării capitalismului în agricultură. Partea I. Capitalismul și agricultura în Statele Unite ale Americii“, scrisă în 1915 (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, p. 133—233). Probabil că despre editarea acestei cărți scria A. I. Ulianova-Elizarova la 27 februarie 1915 într-o scrisoare adresată Mariei Ilinicina Ulianova: „Îți mulțumesc că faci sondaje pentru editarea cărții lui Volodea; în cazul acesta voi amâna încheierea contractului cu Bonci (el oferă 50 de ruble de fiecare coală (la un tiraj de 3 000 de exemplare))“. Studiarea statisticii agricole a S.U.A. a fost începută de Lenin mai înainte, ceea ce se vede din scrisorile trimise de el la New York în 1914 economistului I. A. Gurvici la 27 februarie și lui N. N. Nakoreakov la 18 mai (vezi Opere complete, vol. 48, București, Editura politică, 1968, p. 294—296 și 320—321).
- Terminându-și lucrarea la sfârșitul anului 1915, Lenin a trimis manuscrisul la Petrograd, lui A. M. Gorki, pentru editura „Parus“ (vezi Opere complete, vol. 49, București, Editura politică, 1968, p. 185). Această lucrare a lui V. I. Lenin a apărut în broșură, la Petrograd, în Editura „Jizn i znanie“, în 1917. — 370.
- 338 Ulterior s-a lămurit că informația dată se referea la un omonim al lui A. Rozenfeld. Cel de care se interesau Ulianovii căzuse pe front. — 372.
- 339 Într-o scrisoare datată 21 februarie 1916, A. I. Ulianova-Elizarova îi scria Mariei Ilinicina Ulianova: „Am primit o scrisoare de la Nadea, care îmi scrie că proprietăreașă i-a scos din răbdări; au căutat peste tot, dar nu au putut găsi altă cameră și s-au hotărât să plece pentru vreo două săptămâni la Zürich, să lucreze în bibliotecile de acolo. Ea îmi scrie cu plăcere despre această călătorie și despre mica variație intervenită“. Scrisoarea Nadejdei Konstantinovna Krupskaia, despre care vorbește A. I. Ulianova-Elizarova, nu s-a păstrat. — 372.
- 340 Cuvintele referitoare la boala Annei Ilinicina Ulianova-Elizarova sînt scrise din motive de ordin conspirativ; în realitate ea nu era bolnavă, ci arestată (fusese ridicată la 21 iulie 1916). După ce a fost eliberată, în octombrie, a fost condamnată la deportare în gubernia Astrahan; fiind bolnavă, a fost lăsată pentru cîtva timp la Petersburg. În iarna anului 1916 s-au mai făcut la locuința ei două percheziții, care n-au dat nici un rezultat. În februarie 1917 ea a fost din nou arestată, deși nici de data asta nu se gășise nimic la locuința ei, dar după cîteva zile a fost eliberată de către poporul revoluționar. — 374.
- 341 Este vorba de lucrarea lui V. I. Lenin „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“, scrisă în prima jumătate a anului 1916 și trimisă în ziua de 2 iulie la Petrograd, editurii „Parus“, care intenționa să publice o serie de broșuri populare despre statele vest-europene în perioada primului război mondial. Redac-

torul seriei proiectate era M. N. Pokrovski, care se afla la Paris și prin care V. I. Lenin corespundea cu redacția. Manuscrisul nu i-a parvenit lui Pokrovski și a trebuit să fie trimis a doua oară. În septembrie 1916, A. M. Gorki i-a scris lui M. N. Pokrovski că lucrarea lui Lenin „este într-adevăr excelentă”. Dar redacția editurii „Parus” s-a declarat categoric împotriva criticii formulate de Lenin la adresa poziției de renegat a lui Kautsky și a făcut în text o serie de modificări substanțiale, scoțând critica teoriei kautskiene a ultraimperialismului și denaturând o serie de formulări date de Lenin.

Pentru prima oară cartea lui V. I. Lenin a fost tipărită pe la mijlocul anului 1917, la Petrograd, într-o broșură apărută în editura „Jizn i znanie”, sub titlul „Imperialismul, etapa cea mai nouă a capitalismului (Expunere populară)”, cu o prefață de Lenin, datată 26 aprilie 1917 (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, p. 309—310, precum și adnotarea 123 din același volum). — 374.

- 342 Este vorba de lucrarea lui V. I. Lenin „Noi date cu privire la legile dezvoltării capitalismului în agricultură. Partea I. Capitalismul și agricultura în Statele Unite ale Americii”. V. I. Lenin intenționa să scrie și să editeze părțile următoare — despre Germania și despre Austria — și începuse convenitele lucrări pregătitoare. La 7 august 1914, în timpul percheziției făcute la locuința sa în Poronino, jandarmii au ridicat 3 caiete cu calcule statistice referitoare la regimul agrar din Germania, Austria și Ungaria. La Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează o parte din materialele pregătitoare pentru părțile următoare, referitoare la Germania. Intenția lui Lenin de a scrie partea a doua, referitoare la Germania, nu a fost realizată. — 375.
- 343 La această scrisoare era anexat un plan al lucrării, scris de N. K. Krupskaja. În legătură cu editarea „Dicționarului pedagogic” vezi N. K. Krupskaja. Scrieri pedagogice în zece volume. Vol. 1, Moscova, 1957, p. 351—354. — 378.
- 344 V. I. Lenin se referă la cartea sa „Statul și revoluția. Învățătura marxismului despre stat și despre sarcinile proletariatului în revoluție”, la care a lucrat în perioada august-septembrie 1917, în timp ce se afla în ilegalitate (la Razliv, lângă Helsingfors) (vezi Opere complete, vol. 33, București, Editura politică, 1964, p. 1—120). — 380.
- 345 V. I. Lenin recomanda aceste cărți Mariei Ilicina Ulianova în legătură cu intenția ei de a scrie o lucrare despre mișcarea muncitorească din Anglia. — 380.
- 346 V. I. Lenin se referă la numărul 1—2 din 1917 al revistei „Prosvetșenie”, în care fusese publicată lucrarea sa „Cu privire la revizuirea programului partidului” (vezi Opere complete, vol. 34, București, Editura politică, 1965, p. 367—398). — 382.

- 347 „Spartak” — revistă teoretică a Biroului regional Moscova, a Comitetului din Moscova și (de la nr. 2) a Comitetului districtual Moscova al P.M.S.D.R.; a apărut la Moscova între 20 mai (2 iunie) și 29 octombrie (11 noiembrie) 1917. — 382.
- 348 Pe vremea aceea N. K. Krupskaja se afla, ca instructoare a Comisariatului poporului pentru învățământul public, pe vaporul de agitație și instructaj „Krasnaia Zvezda” al Comitetului Executiv Central al Sovietelor din Rusia. Pe acest vapor se aflau agitatori și reprezentanți ai unor comisariate ale poporului. Vaporul urma să străbată drumul de la Nijni Novgorod la Perm, făcând opriri la orașe, sate, uzine etc. N. K. Krupskaja ținea un jurnal amănunțit al acestei călătorii (vezi N. K. Krupskaja. Scrieri pedagogice în zece volume, vol. 11 (suplimentar). Moscova, 1963, p. 727—757, precum și vol. 1, 1957, p. 56—67).
- În telegrama lui V. M. Pozner, de care amintește V. I. Lenin aici, se comunica: „Comitetul Executiv provizoriu al lucrătorilor din învățământ și din domeniul culturii socialiste vă aduce la cunoștință că cea de-a doua Consfătuire generală a comuniștilor își va începe lucrările la 25 iulie, cu două zile înainte de deschiderea congresului convocat pentru ziua de 27 iulie, conform hotărârii sesiunii a doua. Comitetul Executiv vă roagă să acceptați a prezenta un referat pe tema: «Noile cadre de lucrători din învățământ și activitatea lor în rîndurile populației». Rugăm să comunicați de urgență dacă sînteți de acord”. — 385.
- 349 Despre corespondența ei cu V. I. Lenin, N. K. Krupskaja relatează: „Scrisoarea din 9 iulie 1919 este unica scrisoare personală de la Vladimir Ilici pe care am păstrat-o. Noi am trăit mai tot timpul împreună. Ne scriam mult unul altuia pe vremea cînd Ilici se afla la închisoare, apoi cînd în primul an de deportare a stat singur, precum și în timpul șederii mele la Ufa. Dar atunci corespondența noastră se scria aproape exclusiv cu cerneală simpatică și toate scrisorile se distrugneau cu grijă îndată după citirea lor. În 1919 m-am aflat timp de două luni pe vaporul de agitație «Krasnaia Zvezda». Pe atunci corespondența era îngreuiată de faptul că vaporul se afla mereu în deplasare. Dar și cele cîteva scrisori pe care le-am primit de la Ilici, afară de una singură, le-am distrus imediat după ce le-am citit, potrivit vechii obișnuințe conspirative”. Ulterior au mai fost descoperite o scrisoare și o telegramă trimise de V. I. Lenin Nadejdei Konstantinovna în timp ce se afla pe vaporul de agitație „Krasnaia Zvezda” (vezi volumul de față, p. 386 și 387). — 385.
- 350 Este vorba de localitatea Gorki — azi Leninskie Gorki — de lângă Moscova, în care V. I. Lenin se ducea la odihnă. Pentru prima oară a venit el la Gorki în ziua de 24 sau 25 septembrie 1918. La început el își petrecea acolo zilele de odihnă, iar apoi, la insistențele medicilor, a stat mai multă vreme acolo, continuîndu-și însă munca.

Pe la sfârșitul anului 1921 starea sănătății lui V. I. Lenin s-a înrăutățit. La 6 decembrie i s-a acordat un concediu, pe care el l-a petrecut la Gorki. De la 23 mai pînă la 2 octombrie 1922 el a stat acolo în timpul bolii sale, apoi a mai venit la Gorki pentru cîteva zile în prima jumătate a lunii decembrie. De la 15 mai 1923 și pînă la sfârșitul vieții sale (21 ianuarie 1924), el a stat aproape fără întrerupere la Gorki.

Cu prilejul comemorării a 25 de ani de la moartea lui V. I. Lenin a fost inaugurată acolo o casă-muzeu. — 386.

- 351 Această telegramă este răspunsul lui V. I. Lenin la următoarea telegramă primită de la N. K. Krupskaja : „Moscova, tov. Lenin. 10/VII. 1919. Kazan. Am sosit azi la Kazan. Sînt sănătoasă. Am foarte mult de lucru. Plecăm mai departe. Sînteți sănătoși? *Ulianova*“. — 386.
-

INDICE DE NUME *

A

A. M., *Ant. M.* — *vezi* Rozenberg, A. M.

A. N. — *vezi* Potresov, A. N.

A. V. — *vezi* Sklearenko, A. P.

Akimov (Mahnoveț **), V. P. (1872—1921) — social-democrat ; în 1897 a fost arestat, iar în aprilie 1898 a fost deportat în gubernia Ieniseisk. În septembrie 1898 a evadat și a fugit în străinătate, unde a devenit unul dintre conducătorii „Uniunii social-democraților ruși din străinătate“ (vezi și vol. 10, p. 512—513) ***. — 140.

Al. Andreevici — *vezi* Zalejski, A. A.

Al. K., *Aleksandra Kirillovna* — *vezi* Cebotareva, A. K.

Aleksandr Ivanovici — *vezi* Veretennikov, A. I.

Aleksandr Leontievici — *vezi* Malcenko, A. L.

Aleksandrov, A. — autorul unui dicționar anglo-rus. — 238.

Alekseev, N. A. (Alexejoff) (n. 1873) — membru de partid din 1897 ; de profesie medic, și-a început activitatea revoluționară la sfârșitul ultimului deceniu al secolului trecut. În primăvara anului 1897 a intrat în „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. În 1898 a fost arestat și deportat pe termen de 4 ani în gubernia Veatka, de unde a evadat în 1899 și s-a refugiat în străinătate. Din 1900 până în 1905 a stat la Londra, a fost membru al

---

* Dat fiind numărul mare de nume menționate în volumul de față, pentru persoanele în privința cărora există în indicii volumelor precedente date amănunțite s-au dat aici, de regulă, numai datele referitoare la anii despre care se vorbește în scrisori. Referitor la persoanele menționate în volumul de față, pentru prima oară se dau date mai amănunțite. Pentru unele persoane nu au putut fi găsite datele necesare.

** În paranteză, cu litere cursive, se dau numele adevărate.

*** Aici și în cele ce urmează se fac în paranteză referiri la volumele ediției de față în ale căror indici pot fi găsite date mai amănunțite cu privire la persoana respectivă.

„Uniunii social-democraților ruși din străinătate“, iar apoi al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost reprezentantul bolșevicilor la Londra (vezi și vol. 8, p. 590—591). — 231.

Aleksinski, G. A. (n. 1879) — social-democrat. În perioada revoluției 1905—1907 a aderat la bolșevici. În anii reacțiunii a fost otzovist, unul dintre organizatorii grupului antipartinic „Vpered“ (vezi și vol. 15, p. 526—527). — 262.

Aliușkevici, N. O. (n. 1873) — a început să activeze în mișcarea revoluționară în 1892, la Petersburg. În 1893 a fost arestat și învinuit de participare la organizarea „Cercului muncitoresc central“; a stat sub supravegherea strictă a poliției. Mai târziu, la Novgorod, a participat la organizarea unei tipografii, fapt pentru care a fost din nou arestat în 1897, iar în 1898 a fost deportat pe termen de 5 ani în Siberia răsăriteană. — 121.

Almazov, P. — autorul cărții intitulată „Revoluția noastră“. — 260.

Amicul nostru poetul — vezi Krjijanovski, G. M.

Anatoli, Anatoli Aleksandrovici — vezi Vaneev, A. A.

Andreev, L. N. (1871—1919) — cunoscut scriitor rus (vezi și vol. 13, p. 519). — 281.

Andreeva, M. F. (1868—1953) — membră de partid din 1904, cunoscută actriță rusă, militantă pe tărâm social, soția lui A. M. Gorki (vezi și vol. 48, p. 439). — 256.

Anna Ilinicina, Aniuta, Anea — vezi Ulianova-Elizarova, A. I.

Apollinaria Aleksandrovna — vezi Iakubova, A. A.

Ardășev, D. A. (1864—1915) — văr al lui V. I. Lenin; de profesie notar. — 14.

Ardășeva, E. N. — soția lui D. A. Ardășev. — 14.

Arefiev, V. S. (1875—1901) — în mișcarea revoluționară a început să activeze în primii ani ai ultimului deceniu al secolului trecut; arestat în 1894, a fost deportat mai întâi la Veatka, iar apoi în satul Kazacinskoe, districtul Minusinsk. La întoarcerea în Rusia a aderat la partidul socialiștilor-revoluționari. — 143.

Armand, I. F. (1874—1920) — membră de partid din 1904, militantă a mișcării internaționale a femeilor muncitoare și a mișcării comuniste internaționale (vezi și vol. 48, p. 439—440). — 355.

Avgusta Pavlovnă — vezi Nevzorova, A. P.

Avilov, B. V. (1874—1938) — social-democrat, ziarist și statistician (vezi și vol. 10, p. 515). — 162.

B

Babbage, Charles (1792—1871) — matematician și fizician englez; în 1828—1839 a fost profesor de matematică la Universitatea din Cambridge; e cunoscut ca autor al unor table de logaritmi. — 136.

Bädeker, Charles (1801—1859) — alcătuitoarea unor ghiduri pentru călătorii în Regiunea renană, Germania centrală, de nord și de sud, Elveția etc. Fiii săi au continuat editarea unor asemenea ghiduri. — 101, 246.

Bauer, Otto (1882—1938) — unul dintre liderii aripii de dreapta a social-democrației austriece și ai Internaționalei a II-a; a propagat teoria burghezo-naționalistă a „autonomiei cultural-naționale” (vezi și vol. 22, p. 565). — 259.

Bazarov (Rudnev), V. A. (1874—1939) — a activat în mișcarea social-democrată începând din 1896. În 1905—1907 a colaborat la o serie de publicații bolșevice. În perioada reacțiunii s-a îndepărtat de bolșevism, a propagat „zidirea de Dumnezeu” și empiriocriticismul, a fost unul dintre principalii reprezentanți ai revizuirii machiste a marxismului (vezi și vol. 18, p. 454). — 277, 283.

Bazil — vezi Starkov, V. V.

Becher, Erich (1882—1929) — filozof german (vezi și vol. 18, p. 455). — 279.

Beer, Max (n. 1864) — istoric german. — 353, 380.

Beethoven, Ludwig van (1770—1827) — mare compozitor german. — 355.

Beilis, M. T. (n. 1873) — funcționar la o cărămidărie din Kiev, de naționalitate evreu, în mod fals acuzat în 1911 de uciderea unui băiat creștin în scopuri rituale. — 362.

Beltov, N. — vezi Plehanov, G. V.

Bernstein, Eduard (1850—1932) — lider al aripii ultraoportuniste a social-democrației germane și a Internaționalei a II-a, teoretician al revizionismului și al reformismului (vezi și vol. 37, p. 674). — 167, 169, 173, 181, 184—185.

Bezobrazov, V. P. — economist. — 78.

Blażejewski, M. V. (1831—1897) — muncitor din Varșovia, participant la răscoala poloneză din 1863. În 1894, pe când se afla la Vilno, a fost arestat pentru agitație revoluționară printre muncitori, iar în 1895, în vârstă înaintată și bolnav, a fost deportat pe timp de 6 ani în Siberia răsăriteană. În ultimii ani a aderat la social-democrație. — 57.

Blos, Wilhelm (1849—1927) — istoric, publicist ; membru al Partidului social-democrat german. Autorul unor lucrări intitulate : „Revoluția franceză din 1789—1804” și „Istoria revoluției germane din 1848” (vezi și vol. 1, p. 530). — 118, 131.

Bobinski. — 391.

Bogdanov, A. (Malinovski, A. A.) (1873—1928) — social-democrat, filozof, sociolog, economist. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. În perioada reacțiunii și a noului avânt revoluționar a fost liderul otzoviștilor, al grupului antipartinic „Vpered”. În domeniul filozofiei a încercat să creeze un sistem propriu — „empiriomonismul”, care era o varietate a filozofiei subiectiv-idealiste machiste și pe care Lenin l-a criticat cu asprime în lucrarea sa „Materialism și empiriocriticism” (vezi și vol. 19, p. 578). — 77, 80, 170, 173, 277, 286, 287, 289.

Bok, I. I. (1848—1916) — statistician, în deceniul al 8-lea al secolului trecut a fost redactorul publicațiilor editate de Comitetul central de statistică de pe lângă Ministerul Afacerilor Interne (vezi și vol. 3, p. 713). — 29.

Bonci-Bruevici, V. D. (1873—1955) — membru de partid din 1895. În 1904 a condus serviciul de expediție de la Geneva al C.C. al P.M.S.D.R., iar mai târziu a organizat editarea de publicații bolșevice. În anii care au urmat a participat activ la organizarea apariției unor ziare și reviste bolșevice, precum și la activitatea editorială a partidului (vezi și vol. 7, p. 537—538 ; vol. 45, p. 660). — 258, 261, 273, 274.

Borinevici, A. S. — statistician de zemstvă. — 78.

Borovikovski, A. L. (1844—1905) — publicist, jurist. — 97.

Bourget, Paul (1852—1935) — scriitor francez, din 1894 a fost membru al Academiei Franceze. În drama „Baricada”, Bourget se manifestă ca un înverșunat adversar al mișcării muncitorești revoluționare. — 310.

Braun, Heinrich (1854—1927) — social-democrat german ; ziarist, unul dintre întemeietorii revistei „Die Neue Zeit”, redactor al revistei „Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik” și al altor organe de presă, deputat în Reichstag. — 42, 71, 118, 201.

Buharin, N. I. (1888—1938) — membru de partid din 1906. După revoluția din Octombrie a fost redactor al ziarului „Pravda”, membru al Biroului Politic al C.C. al partidului comunist, membru al Biroului Executiv al Internaționalei Comuniste (vezi și vol. 35, p. 531). — 382, 390.

Bulgakov, S. N. (1871—1944) — economist burghez, filozof idealist. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost „marxist-legal”. A încercat să revizuiască teoria lui Marx în problema agrară (vezi și vol. 4,

p. 502—503). — 79, 87, 126, 153, 162, 164, 167, 169, 177, 183, 185, 186.

Bulocikinele — vezi Nevzorova, A. P., Nevzorova-Krjijanovskaia, Z. P., Nevzorova-Şesternina, S. P.

C

Căntătorul de aur — vezi Maslov, P. P.

Ceikovski, P. I. (1840—1893) — mare compozitor rus. — 240.

Cebotarev, I. N. (1861—1934) — narodovolist, a activat în mişcarea revoluţionară începînd din 1886 (vezi şi volumul 47, p. 380). — 226.

Cebotareva, A. K. — soţia lui I. N. Cebotarev. — 15—17, 19, 20, 226.

Ceciurina, A. I. — vezi Meşcereakova, A. I.

Cehov, A. P. (1860—1904) — eminent scriitor realist rus. — 214.

Cei din Minusinsk — vezi Krjijanovski, G. M., Starkov, V. V.

Cei din Tesinskoe (sau din Tes) — vezi Krjijanovski, G. M., Rozenberg, E. E., Starkov, V. V.

Cei din Turuhansk — vezi Vaneev, A. A., Martov, L.

Celpanov, G. I. (n. 1862) — filozof şi psiholog. — 265.

Cernişevski, N. G. (1828—1889) — mare democrat-revoluţionar şi socialist-utopist rus, om de ştiinţă, scriitor şi critic literar ; unul dintre precursorii social-democraţiei ruse (vezi şi vol. 3, p. 714—715). — 291.

Cernov, V. M. (1876—1952) — unul dintre liderii şi teoreticienii partidului socialiştilor-revoluţionari (vezi şi vol. 18, p. 460—461). — 289.

Chicaghiianul — vezi Ionov, V. A.

Cigorin, M. I. (1850—1908) — întemeietorul şcolii ruse de şah. A editat revistele „Şahmatnii Listok“ şi „Şahmatnii Vestnik“. — 161.

Ciuprov, A. I. (1842—1908) — profesor economist, publicist narodnic (vezi şi vol. 17, p. 595). — 33, 42—43.

Columb — vezi Lalaianţ, I. H.

Cunow, Heinrich (1862—1936) — social-democrat german de dreapta, istoric, sociolog şi etnograf, profesor universitar. Din 1917 pînă în 1923 a fost redactorul revistei „Die Neue Zeit“, organ al Partidului social-democrat german. — 177, 353.

D

D. A. — *vezi* Ardaşev, D. A.

D. I., Dmitri Ilici — *vezi* Ulianov, D. I.

Dan (Gurvici), F. I. (1871—1947) — unul dintre liderii menşevismului. În anii reacţiunii şi ai noului avânt revoluţionar a condus în străinătate un grup de lichidatori. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziţii social-şovine (*vezi* şi vol. 12, p. 511). — 359.

Danielson, N. F. (N.-on) (1844—1918) — autor de lucrări de economie politică, unul dintre ideologii narodnicismului liberal în ultimele două decenii ale secolului trecut (*vezi* şi vol. 1, p. 592). — 20.

Danski, B. G. (*Komarovski, K. A.*, „X“) (n. 1883) — membru al Partidului socialist polonez cu începere din 1901. În 1911 a intrat în rândurile P.M.S.D.R., a colaborat la ziarul „Zvezda“ şi „Pravda“. În 1913—1914 a fost redactor al revistei „Voprosi Strahovaniia“ (*vezi* şi vol. 48, p. 445). — 358.

Dauge, P. G. (1869—1946) — în mişcarea revoluţionară a început să activeze la sfârşitul penultimului deceniu al secolului trecut; după Congresul al II-lea a aderat la bolşevici. În 1907—1912 a lucrat în domeniul editorial (*vezi* şi vol. 18, p. 463). — 363.

Davidov, I. A. (1866—1942) — a făcut parte din primele cercuri marxiste din Moscova. Pentru activitate revoluţionară a fost în repetate rânduri arestat şi deportat. În 1900 a publicat o carte intitulată „Ce este materialismul economic?“, pe care V. I. Lenin a citit-o, făcând pe marginea ei o serie de observaţii critice. După Revoluţia din Octombrie a lucrat la Petrograd în aparatul Comisariatului poporului pentru învăţământul public, precum şi la diferite edituri. Membru de partid din 1920. În 1924—1933 a fost conferenţiar, iar apoi profesor de economie politică la Universitatea din Leningrad. — 192.

De Amicis, Edmondo (1846—1908) — scriitor italian, membru al Partidului socialist italian cu începere din 1894. În 1898 a fost editată la Moscova, în traducerea Annei I. Ulianova-Elizarova, cartea lui „Colegi de şcoală“. — 73, 84.

Directorul — *vezi* Radcenko, S. I.

Dobkovici, V. I. (1868—1937) — medic stomatolog. Membru al primei Asociaţii a stomatologilor din Rusia. După Revoluţia din Octombrie a lucrat la secţia orăşenească de ocrotire a sănătăţii din Petrograd. — 19.

Doctorul — *vezi* Leahovski, I. M.

„*Doctorul*“ — *vezi* Sklearenko, A. P.

Doica — *vezi* Sarbatova, V. G.

Dostoievski, F. M. (1822—1881) — scriitor rus (vezi și vol. 19, p. 583). — 84.

Dubouchez — medic chirurg. — 298.

Dubrovinski, I. F. (1877—1913) — revoluționar de profesie, bolșevic. Unul dintre conducătorii „Uniunii muncitorești din Moscova“. Începînd din 1902 a fost agent al ziarului „Iskra“. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost cooptat în C.C. În 1905 a fost unul dintre conducătorii și organizatorii insurecției armate din Moscova (vezi și vol. 20, p. 543). — 253.

Dzerjinski, F. E. (1877—1926) — membru de partid din 1895.

După Revoluția din Octombrie a fost președintele Cekăi din Rusia. Membru al C.C. al P. C. (b) din Rusia (vezi și vol. 35, p. 534). — 392.

E

E. E., Elvira Ernestovna — vezi Rozenberg, E. E.

E. M. — 397.

E. V., El. Vas., Elizaveta Vasilievna — vezi Krupskaiia, E. V.

Editoarea — vezi Vodovozova, M. I.

Editorul — vezi Krumbügel, L.

Editorul — vezi Potresov, A. N.

Efimov, M. D. — muncitor; în 1894 a început să activeze într-un cerc social-democrat. În iulie 1897 a fost arestat pentru activitate revoluționară, iar în octombrie același an a fost deportat pe termen de trei ani în Siberia răsăriteană. În august 1899, în timp ce se afla în deportare, a aderat la „Protestul social-democraților din Rusia“, scris de V. I. Lenin împotriva „Credo“-ului „economistilor“. — 96.

Egor — vezi Martov, L.

Elizarov, M. T. (1863—1919) — revoluționar de profesie, bolșevic; soțul surorii mai mari a lui V. I. Lenin — A. I. Ulianova-Elizarova (vezi volumul de față, adnotarea 9). — 4, 8, 10, 12, 19, 37, 45, 49, 53, 54, 55, 59, 62, 67, 70—71, 77, 80—81, 82—83, 86—87, 89, 91—92, 99, 100, 109, 114, 119, 120—124, 137, 147, 150—152, 161, 170, 171, 192, 195, 200, 203, 205, 206, 210, 211, 217—218, 221, 222, 225, 228, 229, 231, 234, 235, 236, 241, 242, 245, 250.

Elizarov, P. T. (1854—1920) — fratele lui M. T. Elizarov; țăran din satul Bestujevka, gubernia Samara. Pînă în 1898 s-a ocupat cu agricultura, iar apoi cu comerțul de cereale și cu arendări de mori la Sîzran. În 1912—1917 a lucrat la primăria orașului Sîzran. — 224.

Elizarova — vezi Ulianova-Elizarova, A. I.

Engberg, O. A. — muncitor la uzina „Putilov“ ; pentru participare la mișcarea revoluționară a fost deportat, în octombrie 1897, în Siberia răsăriteană ; și-a executat pedeapsa în satul Șușenskoe, districtul Minusinsk, gubernia Ieniseisk (vezi și vol. 46, p. 548). — 80.

Engelhardt, M. N. — autorul unui articol intitulat „Cărțile care se deschid“. — 187.

Engels, Friedrich (1820—1895). — 66, 304, 352.

Erghin, A. A. (n. 1868) — unul dintre organizatorii tipografiei ilegale a unui „grup de narodovoliști“ din Petersburg, cunoscută sub numele de tipografia din Lahta. În această tipografie au fost tipărite o serie de proclamații, precum și broșura lui V. I. Lenin „Explicarea legii amenzilor aplicabile muncitorilor din fabrici și uzine“. Activând în organizația narodovolistă, Erghin s-a apropiat de punctul de vedere al social-democrației. În decembrie 1895 a fost arestat, fiind implicat în procesul organizației social-democrate din Petersburg. În urma descoperirii tipografiei în iunie 1896, Erghin a fost implicat și în acest proces, și după doi ani de detențiune a fost condamnat la 8 ani de portare în Siberia răsăriteană. — 121.

F

Fedoseev, N. E. (1871—1898) — unul dintre primii marxiști din Rusia, organizatorul și conducătorul unor cercuri marxiste (vezi și vol. 45, p. 659—660). — 33, 49, 65, 74, 101, 121, 130.

Fedulova, A. I. — medic, a lucrat la Barnaul, iar apoi la Tomsk. — 202, 206.

Fiedler, F. F. — autorul unei gramatici a limbii germane. — 127.

Filaret (Drozdov, V. M.) (1782—1867) — unul dintre cei mai reacționari reprezentanți ai bisericii ortodoxe ruse, apărător înveterat al iobăgiei. Începând din 1826 a fost mitropolit al Moscovei. Autorul unui „Catehism al credinței ortodoxe“. — 6.

Filip al II-lea (Felipe II) (1527—1598) — rege al Spaniei în anii 1556—1598. — 180.

Filippov, M. M. (1858—1903) — om de știință, filozof și literat rus ; a făcut parte din rîndurile „marxiștilor legali“. În 1894 a fondat revista „Naucinoe Obozrenie“ (vezi și vol. 46, p. 549). — 194, 195.

Foville, A. (1842—1913) — autorul cărții „Economia Franței. 1887—1889“. — 20.

France, Anatole (Thibaut, J. Anatole-François) (1844—1924) — eminent scriitor francez (vezi și vol. 39, p. 564). — 262.

Francotte, A. — 137.

Frelih, N. N. — avocat ; aflându-se în 1894 la Petersburg, a întreținut legături cu un grup de narodovoliști și a luat parte la editarea de manifeste ; a fost arestat și condamnat, în 1898, la deportare pe termen de 5 ani în Siberia răsăriteană. — 121.

Fridman, S. M. — soția unui medic de la Minusinsk, de a cărei adresă se foloseau deportații pentru primiri de publicații și bani (vezi volumul de față, adnotarea 97). — 100, 105.

G

Galina — vezi Rozmirovici, E. F.

Ganecki (Fürstenberg), I. S. (1879—1937) — membru de partid din 1896, militant al mișcării revoluționare poloneze și ruse.

După Revoluția din Octombrie a fost membru al colegiului Comisariatului poporului pentru finanțe, comisar și director al Băncii poporului. În 1920 a fost reprezentant plenipotențiar și reprezentant comercial al R.S.F.S.R. în Letonia, iar în 1921—1923 — membru al colegiului Comisariatului poporului pentru afacerile externe (vezi și vol. 22, p. 573). — 391.

Gherson, V. L. (1891—1941) — membru de partid din 1917. Din august 1918 pînă în 1937 a lucrat în organele Cekăi. — 392.

Ghinzburg, S. M. (1863—1891) — revoluționară teroristă ; a activat în rândurile militarilor și ale tineretului. În 1887—1888 a întreprins încercări de a unifica cercurile revoluționare răslețite și de a reconstitui partidul „Narodnaia vlea”. A participat la pregătirea unui atentat împotriva lui Alexandru al III-lea. În 1889 a fost arestată și condamnată la moarte, pedeapsă care i-a fost apoi comutată în muncă silnică pe viață. S-a sinucis în fortăreața Schlisselburg. — 57.

Gilbreth, F. B. — autorul cărții „Studiul mișcărilor. Un mijloc de sporire a productivității muncii muncitorului”. — 375, 376.

Gleb — vezi Krjijanovski, G. M.

Goldenberg, I. P. (Meșkovski) (1873—1922) — social-democrat, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. În 1907 a participat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R., la care a fost ales, din partea bolșevicilor, membru al C.C. al P.M.S.D.R. (vezi și vol. 20, p. 546). — 261.

Goldman — vezi Gorev, B. I.

Golovin, K. F. (1843—1913) — beletrist, publicist reacționar. În scrierile sale, precum și în lucrarea „Țăranul fără progres și progresul fără țăran (Cu privire la materialismul economic)” a apărut interesele monarhiei și ale marii proprietăți funciare. — 19.

Gopfenhauz, M. G. (1862—1898) — prietena lui N. E. Fedoseev. Prin intermediul ei a întreținut V. I. Lenin corespondența cu N. E. Fedoseev. — 102, 103.

Gora — vezi Lozgagev, G. I.

Gorev (Goldman), B. I. (n. 1874) — social-democrat, membru al „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg; în 1897 a fost arestat și deportat la Olekminsk (vezi și vol. 20, p. 546—547). — 121.

Gorki, Maxim (Peșkov, A. M.) (1868—1936). — 228, 234, 256, 267, 273, 303, 325, 337, 386.

Grafov. — 1.

Granat, A. N. și I. N. — în 1892 au preluat conducerea unei edituri fondate la Moscova de un grup de lucrători științifici. — 255, 257, 268, 365, 366, 375.

Grigoriev, M. G. (n. 1871) — social-democrat; a participat la activitatea cercului revoluționar din Kazan, condus de N. E. Fedoseev. În 1891—1893 a desfășurat activitate revoluționară la Nijni Novgorod, a fost arestat și expulzat la Samara, unde a stat sub supravegherea poliției. În 1895—1896 a activat în cercul marxist din localitate, a colaborat la „Samarskii Vestnik“. În mai 1896 a fost din nou arestat, iar în 1897 a fost deportat în gubernia Arhanghelsk. După ce s-a întors din deportare, s-a retras din activitatea politică. — 115, 126.

Grigorieva, N. A. (n. 1865) — una dintre primele muncitoare care s-au consacrat mișcării muncitorești; în anii 1891—1892 a participat la organizarea unor cercuri marxiste la Petersburg, a reprezentat raionul Viborg în cercul muncitoresc central. În 1894 a fost arestată la Narva și în 1895 a fost deportată pe termen de 5 ani în Siberia răsăriteană; ulterior a aderat la socialiștii-revoluționari. — 99.

Guesde, Jules (Basile, Mathieu-Jules) (1845—1922) — unul dintre organizatorii și conducătorii mișcării socialiste franceze și ai Internaționalei a II-a (vezi și vol. 6, p. 546). — 174.

Gumpłowicz, Ludwig (1838—1909) — jurist și sociolog burghez polonez (vezi și vol. 49, p. 602). — 51, 104, 105.

Gurevici, E. L. (Smirnov, E.) (n. 1865) — social-democrat, menșevic. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a făcut parte din rândurile lichidatorilor și a fost unul dintre fondatorii și colaboratorii revistei „Nașa Zarea“, editată de menșevicii lichidatori. În perioada războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șovine. — 257, 369.

Gvozdev, R. (Timmerman, R. E.) (1866—1900) — scriitor; a publicat povestiri, precum și articole economice în revistele „Russkoe Bo-

gatstvo“, „Jizn“ și „Naucinoe Obozrenie“. În 1896 a fost unul dintre conducătorii celor grupați în jurul ziarului „Samarskii Vestnik“. Lucrarea lui cea mai cunoscută a fost „Chiaburie-cămătărie, însemnătatea ei social-economică“, la care V. I. Lenin a scris o recenzie (vezi și vol. 4, p. 55—59). — 4, 144, 151, 171.

H

Hauptmann, Gerhard (1862—1946) — dramaturg german. „Țesătorii“ este una dintre cele mai cunoscute drame scrise de el. În ea este redată situația grea a proletariatului exploatat de capital. — 11.

Hobson, John Atkinson (1858—1940) — economist englez, reprezentant al reformismului și pacifismului burghez (vezi și vol. 4, p. 507). — 298, 375, 376.

Hugo, C. — traducătorul cărții soților S. și B. Webb „Teoria și practica trade-unionismului englez“ în limba germană. În traducerea lui, cartea a apărut la Stuttgart în 1898. — 167.

Huschke, Leo — economist burghez german. — 259.

I

Iakovlev, E. K. (n. 1870) — a luat parte la mișcarea revoluționară cu începere din 1890. În 1894 a fost arestat, iar în 1895 a fost deportat pe cale administrativă, pe termen de 5 ani, în Siberia răsăriteană, unde a fost repartizat la Minusinsk. — 57.

Iakubova, A. A. (Kuba, Lirocika) (1870—1917) — a activat în mișcarea social-democrată începând din 1893, ulterior a fost o reprezentantă de seamă a „economismului“. A făcut parte din „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg (vezi și vol. 8, p. 607). — 99, 101, 143, 153, 155, 181, 203.

Ilin, V. — Lenin, V. I.

Ilovaiski, D. I. (1832—1920) — istoric și publicist de orientare nobiliară-monarhistă, autorul unor manuale oficiale de istorie pentru școala elementară și medie din Rusia prerevoluționară (vezi și vol. 6, p. 549). — 6.

Ingram, John Kells (1823—1907) — economist și filolog englez, profesor la Universitatea din Dublin, președintele secției economice a Asociației științifice britanice, autorul unei „Istории a economiei politice“; a scris pentru Enciclopedia britanică o serie de articole consacrate problemelor economice. — 20.

Ionov, V. A. (Chicaghianul) (n. 1863) — la sfârșitul penultimului deceniu al secolului trecut — narodovolist, ulterior social-democrat. A

cunoscut pe M. T. Elizarov și pe V. I. Lenin la Samara. Fiind de profesie statistician, a făcut corectura tabelor statistice la cartea lui V. I. Lenin „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“. — 4, 53, 70, 126, 146, 157, 165, 168, 169.

Istoricul — vezi Skvorțov-Stepanov, I. I.

Iudin, G. V. — negustor, colecționar bibliofil; la locuința sa din împrejurimile Krasnoiarskului avea o bibliotecă ce număra 80 000 de volume. În 1907 a vândut în S.U.A. o mare parte din aceste cărți, care au fost incluse în biblioteca Congresului, aflată la Washington. — 24, 26, 29.

Iuboțki, I. A. — a fost conductor de tren în serviciul Direcției portului Novorosiisk. A fost arestat la Odesa în 1895, iar la începutul anului 1897 a fost deportat pe timp de 5 ani în Siberia răsăriteană. — 75, 101.

Iujakov, S. N. (1849—1910) — unul dintre ideologii narodnicismului liberal, sociolog și publicist (vezi și vol. 2, p. 629). — 71, 83.

Iuli — vezi Martov, L.

Iușkevici, P. S. (1873—1945) — social-democrat, menșevic; în filozofie — adept al pozitivismului și pragmatismului, curente înrudite cu machismul (vezi și vol. 47, p. 389). — 277.

J

Jeleznov, V. I. (n. 1869) — economist, profesor de economie politică la Universitatea din Kiev, apoi profesor la Institutul de agronomie din Moscova. — 237, 238.

K

Kablukov, N. A. (1849—1919) — economist și statistician, profesor la Universitatea din Moscova; adept al narodnicismului liberal. În 1885—1907 a condus secția de statistică a Consiliului zemstvei guberniale Moscova. Sub îndrumarea lui au fost întocmite „Culegerile de date statistice cu privire la gubernia Moscova“ (pe anii 1877—1879). A colaborat la o serie de ziare și reviste (vezi și vol. 1, p. 598—599). — 64, 72, 134, 139, 154, 163, 164.

Kaciorovski, K. R. (n. 1870) — economist. La începutul ultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte dintr-un grup de narodovoliști din Petersburg. Ulterior a colaborat la presa de partid a socialiștilor-revoluționari, deși formal nu făcea parte din partidul lor. A scris o serie de studii în problema agrară. — 192.

Kalmikova, A. M. („Mătușica“) (1849—1926) — militanță progresistă pe tărîm social. A participat la mișcarea narodovolistă, a avut strînse legături cu grupul „Eliberarea muncii“ și cu „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. Pentru activitatea ei revoluționară s-a aflat sub supravegherea secretă a poliției. În anii 1889—1902 a ținut o librărie, care servea drept loc de întîlnire conspirativă pentru social-democrați; a acordat ajutor material bolșevicilor (vezi și vol. 7, p. 548). — 63, 105, 115, 118, 128, 133, 152, 162, 232.

Kamenev (Rozenfeld), L. B. (1883—1936) — membru de partid din 1901. În perioada reacțiunii a avut o poziție împăciuitoare față de lichidatori, otzoviști și troțkiști (vezi și vol. 26, p. 522—523). — 255.

Kamenev, S. S. (1881—1936) — ofițer din vechea armată (colonel), după Revoluția din Octombrie a trecut de partea Puterii sovietice. Din septembrie 1918 a fost comandantul Frontului de est; din iulie 1919 pînă în aprilie 1924 a fost comandantul suprem al Forțelor armate ale republicii; membru de partid din 1930 (vezi și vol. 50, p. 544). — 386.

Kamenski, N. — vezi Plehanov, G. V.

Karahan, L. M. (1889—1937) — a activat în mișcarea revoluționară începînd din 1904. În 1913, la Petersburg, a intrat în organizația interraională a P.M.S.D.R. După evenimentele din iulie 1917 a intrat în partidul bolșevic. Din 1918 a fost membru al colegiului Comisariatului poporului pentru afacerile externe, adjunct al comisariatului poporului (vezi și vol. 35, p. 538). — 391.

Karișev, N. A. (1855—1905) — economist și statistician, a activat în cadrul zemstvelor. A scris numeroase cărți și articole de revistă în problemele gospodăriei țărănești din Rusia, propagînd punctul de vedere al narodnicilor liberali (vezi și vol. 1, p. 599). — 128.

Kautsky, Karl (1854—1938) — unul dintre teoreticienii social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a; începînd din 1910 a devenit ideolog al centrismului (vezi și vol. 45, p. 663). — 157, 159, 160, 163, 164, 165, 167, 168, 257, 258, 260.

Kemmerer, E. B. — autorul cărții „Technischer Fortschritt“ („Progresul tehnic“). — 375, 376.

Kliucevski, V. O. (1841—1911) — istoric, unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai istoriografiei burgheze ruse, profesor la Universitatea din Moscova; membru al partidului cadetilor (vezi și vol. 3, p. 725). — 3, 4.

Knipovici, A. I. (1860—1919) — soția lui N. M. Knipovici. Fără a participa personal la activitatea revoluționară, a acordat ajutor organizației social-democrate. — 188, 226.

Knipovici, L. M. (1856—1920) — și-a început activitatea revoluționară la sfîrșitul anilor '70 în cercurile narodovoliste din Helsingfors,

iar în ultimul deceniu al secolului trecut a aderat la social-democrație. A avut un rol de seamă în statornicirea legăturilor „Iskrei” cu organizațiile locale din Rusia. A fost în repetate rânduri arestată și expulzată, fixându-i-se domiciliu forțat. A desfășurat muncă de partid la Petersburg, Tver, Odesa (vezi și vol. 7, p. 549). — 261, 376.

Knipovici, N. M. (1862—1939) — zoolog (vezi și vol. 53, p. 522). — 188.

Knipovicii — vezi Knipovici, A. I. și Knipovici, N. M.

Kobeleațki, A. I. (1862—1907) — a întocmit un îndreptar al legislației industriale; a fost subsecretar de stat la căile de comunicație. — 20.

Kocher, Theodor (1841—1917) — chirurg elvețian, profesor la Universitatea din Berna; a elaborat o serie de metode de tratare chirurgicală a maladiilor sistemului nervos central și ale glandei tiroide, în special a bolii lui Basedow. — 348, 351, 352.

Kobanskaia — vezi Sohanskaia, N. S.

Kokușka — vezi Malcenko, A. L.

Kon, F. I. (1864—1941) — militant de seamă al mișcării revoluționare poloneze, în cadrul căreia a început să activeze în 1882. În 1884 a fost arestat pentru activitate revoluționară și condamnat la 10 ani și 8 luni muncă silnică. După ce și-a executat pedeapsa, a stat pînă la 1904 în Siberia, unde a activat în domeniul publicisticii și al vieții obștești (vezi și vol. 31, p. 608—609). — 57.

Kovalevski, M. M. (1851—1916) — istoric, om politic de orientare burghezo-liberală. În 1880 a fost numit profesor la Universitatea din Moscova. În 1887 a plecat în străinătate. Împreună cu Roberti a întemeiat în 1901, la Paris, o Școală superioară rusă de științe sociale. În 1905 s-a întors în Rusia, a fost ales deputat în Duma I de stat; ulterior a fost membru al Consiliului de Stat. A participat la întemeierea partidului „reformelor democratice”, care se situa la dreapta cadeților. — 128, 129.

Krasin, G. B. (Vărul) — fratele lui L. B. Krasin; în 1893 a făcut parte dintr-un cerc de marxști din Petersburg. — 210.

Krasnoperov, I. M. (n. 1840) — unul dintre reprezentanții raznoicinșilor din deceniul al 7-lea al secolului trecut; a avut legături cu cercurile militare revoluționare. A luat parte la „Complotul de la Kazan”, organizat în timpul războaii din Polonia (1863), cu scopul de a atrage asupra complotiștilor o parte din trupele care acționau în Polonia.

A fost condamnat la 8 ani muncă silnică, comutată mai întâi în pedeapsa cu închisoarea, care mai târziu a fost înlocuită cu domiciliul forțat. După ce i-a fost ridicat domiciliul forțat, Krasnoperov a fost

un timp șeful secției de statistică a zemstvei guberniale din Samara, iar apoi al celei din Tver; începînd din 1886 a colaborat la ziarul „Russkie Vedomosti”. — 126.

Krestinski, N. N. (1883—1938) — membru de partid din 1903.

În 1918—1921 a fost comisar al poporului pentru finanțe (vezi și vol. 44, p. 639—640). — 387.

Krjijanovski, G. M. (1872—1959) — membru de partid din 1893; împreună cu V. I. Lenin a fost unul dintre organizatorii „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În decembrie 1895 a fost arestat și deportat pe timp de trei ani în Siberia răsăriteană (districtul Minusinsk) (vezi și vol. 8, p. 614—615). — 27, 29, 31, 45, 54, 55, 58, 61, 66, 67, 69—70, 76, 95, 98, 101, 104, 109, 132, 140, 148, 151, 156, 158, 176, 185, 197.

Krumbügel, L. — editorul cărții lui V. I. Lenin „Materialism și empiriocriticism”. — 275, 276, 278, 279, 287, 293, 294, 297, 302, 338, 343.

Krupskaia, E. V. (1842—1915) — mama Nadejdei Konstantinovna Krupskaia (vezi volumul de față, adnotarea 75). — 72, 88, 93, 96, 97, 102, 106, 118, 119, 127, 133, 139, 147, 152, 153, 154, 155, 156, 159, 165, 175, 178, 181, 185, 189, 205, 221, 225, 226, 228, 232, 233, 236, 238, 240, 243, 248, 252, 253, 254, 265, 298, 299, 304, 319, 321, 329, 336, 339, 342, 345, 347, 350, 352, 354, 355, 360, 362, 364, 366, 369.

Krupskaia, N. K. (Rîbkina) (1869—1939) — soția și tovarășa de luptă a lui V. I. Lenin — vezi volumul de față, adnotarea 46.

Krușviț — arendașul hutorului Alakaevka în 1893. — 2.

Krutovski, V. M. (Arzt) (1856—1945) — în penultimul deceniu al secolului trecut a aderat la narodnicism; de profesie medic. A trăit la Krasnoiarsk. Pentru participare la activitatea revoluționară s-a aflat de multe ori sub supravegherea oficială și secretă a poliției. După revoluția burghezo-democratică din februarie a fost comisar gubernial al guvernului provizoriu. În deceniul al 4-lea a lucrat la Școala medie tehnică de medicină și la Asociația medicilor din Krasnoiarsk. — 23.

Kuba — vezi Iakubova, A. A.

Kușșev, E. E. (n. 1871) — cînd a fost student la Institutul tehnologic din Petersburg a participat, la începutul ultimului deceniu al secolului trecut, la editarea cărții lui V. I. Lenin „Ce sînt «prieteni poporului» și cum luptă ei împotriva social-democraților?”. În 1898 a fost arestat pentru propagandă revoluționară în rîndul muncitorilor și deportat în gubernia Veatka, unde și-a continuat munca revoluționară. După Revoluția din Octombrie a lucrat la reprezentanța comercială sovietică din Londra. — 398.

Kurnatovski, V. K. (1868—1912) — revoluționar de profesie. În 1886 a luat parte la activitatea unor cercuri narodovoliste, dar curând a părăsit narodnicismul, iar în 1893, în timp ce se afla în străinătate, a intrat în grupul „Eliberarea muncii“. În 1897, pe când se întorcea în Rusia, a fost arestat la graniță și deportat în Siberia răsăriteană. La Minusinsk s-a întâlnit cu V. I. Lenin. În august 1899 a semnat, împreună cu alți 16 social-democrați, „Protestul social-democraților din Rusia“, scris de V. I. Lenin împotriva „Credo“-ului „economistilor“. După expirarea termenului de deportare a desfășurat activitate revoluționară la Tiflis. În 1903 a fost din nou arestat și deportat în Iakutia. În timpul primei revoluții ruse a fost organizatorul Sovietului de deputați ai muncitorilor, soldaților și cazacilor din Cita; a fost unul dintre conducătorii insurecției armate a muncitorilor din Cita. După înfrângerea insurecției a fost arestat; judecat de tribunalul militar, a fost condamnat la muncă silnică pe viață. În 1906 a evadat și s-a refugiat în străinătate. — 107, 127, 143.

Kușnerev, I. N. — întreprinzător, proprietarul unei tipografii la Moscova. — 388.

L

Labriola, Antonio (1843—1904) — literat și filozof italian; la sfârșitul penultimului deceniu al secolului trecut a părăsit ideologia burgheză și a devenit marxist (vezi și vol. 2, p. 631). — 61, 62, 66, 115, 174.

Lafargue, Laura (1845—1911) — militantă a mișcării muncitorești din Franța, fiică a lui K. Marx, soția lui Paul Lafargue. A adus o contribuție de seamă la răspândirea marxismului în Franța; împreună cu soțul ei a tradus în limba franceză „Manifestul Partidului Comunist“, precum și o serie de alte lucrări ale lui K. Marx și F. Engels. — 62.

Lalaiant, I. H. (Columb) (1870—1933) — participant activ la mișcarea social-democrată din Rusia. În 1888—1889 a luat parte la activitatea cercului marxist condus de N. E. Fedoseev la Kazan; în 1892 a făcut propagandă revoluționară la Nijni Novgorod. În 1893 a intrat la Samara în cercul condus de V. I. Lenin. În 1895 a fost deportat la Ekaterinoslav, a luat parte la crearea organizației din acest oraș a „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ și la pregătirea Congresului I al P.M.S.D.R. Cu participarea sa a fost scos în primăvara anului 1900 primul număr al ziarului social-democrat ilegal „Lujnii Rabocii“. În aprilie 1900 a fost arestat (vezi și vol. 47, p. 396). — 59, 73, 115, 126, 157, 214.

Lasker, Emmanuel (1868—1941) — eminent șahist german, doctor în matematici. În 1894 a câștigat campionatul mondial și a rămas timp de 27 de ani campionul lumii la șah. A scris o serie de cărți consacrate jocului de șah. — 151.

Lawrov, P. L. (1823—1900) — ideolog al narodnicismului, reprezentant al școlii subiective în sociologie, autorul cărții intitulate „Scrișori istorice“ (1868—1869) (vezi și vol. 1, p. 601—602). — 260.

Leahovski, I. M. (Doctorul) (n. 1871) — social-democrat; în 1896 a fost arestat în legătură cu procesul „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg și deportat pe termen de 3 ani în Siberia răsăriteană. Și-a executat pedeapsa la Verholensk, gubernia Irkutsk, iar după aceea a lucrat la Direcția căii ferate transbaikaliene. Ulterior s-a retras din mișcarea revoluționară și a plecat în America de Nord, unde a practicat medicina. — 23, 24, 25, 29, 49, 97, 101, 121, 157, 172, 175.

Lebedeva, M. I. (m. 1894) — a participat la activitatea primului cerc marxist din Samara. — 4.

Leiteizen, G. D. (Lindov) (1874—1919) — social-democrat, după Congresul al II-lea a aderat la bolșevici; a colaborat la ziarele „Vpered“, „Proletarii“ și la alte publicații bolșevice (vezi și vol. 48, p. 458). — 253, 261.

Lengnik, F. V. (Lingling) (1873—1936) — membru de partid din 1898. În mișcarea social-democrată a început să activeze în 1893, iar în 1896 a fost arestat pentru participarea sa la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. În 1898 a fost deportat pe timp de trei ani în Siberia răsăriteană. Împreună cu alți 16 social-democrați a semnat în 1899 „Protestul social-democraților din Rusia“, scris de Lenin, împotriva „Credo“-ului „economistilor“ (vezi și vol. 7, p. 554—555). — 99, 101, 143, 244.

Lenstroem, N. — autorul unui dicționar rus-german și germano-rus. — 145, 152.

Lepesinskaia, O. B. (1871—1963) — membră de partid din 1898. În 1897 și-a urmat soțul — P. N. Lepesinski — în Siberia, unde fusese deportat; a lucrat ca felceriță în satul Kuraghinskoe, gubernia Ieniseisk. În anii 1903—1906, emigrată la Geneva, a activat în cadrul unui grup de emigranți bolșevici. În 1906 s-a întors în Rusia și s-a stabilit la Orșă, unde a luat parte activă la mișcarea revoluționară; ulterior a lucrat ca medic la Moscova și în Crimeea. Începând din 1919 a desfășurat activitate didactică și de cercetare științifică la Universitatea din Tașkent și la cea din Moscova, precum și într-o serie de institute de cercetări medicale și biologice din Moscova. A fost membră a Academiei de Științe din U.R.S.S. — 106, 127, 188.

Lepesinski, P. N. (1868—1944) — membru de partid din 1898. A aderat la mișcarea social-democrată în primii ani ai ultimului deceniu al secolului trecut. În 1895 a fost arestat, iar în 1897 a fost deportat în Siberia, mai întâi în județul Ieniseisk, iar apoi în județul Minusinsk, gubernia Ieniseisk. În deportare l-a cunoscut pe Lenin și s-a apropiat de el (vezi și vol. 8, p. 618—619). — 99, 106, 127, 170, 188.

Lew Borisovici — vezi Kamenev, L. B.

Levitski, N. V. (n. 1859) — narodnic liberal, economist. A colaborat la ziarul „Russkie Vedomosti“, a fost secretar de consiliu de zemstvă, a practicat avocatura (vezi și vol. 2, p. 631). — 182.

Levițki, V. (Țederbaum, V. O.) (n. 1883) — social-democrat, menșevic. În perioada reacțiunii și a noului avânt revoluționar a fost unul dintre liderii lichidatorismului. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șovine (vezi și vol. 12, p. 522—523). — 359.

Levițki, V. A. — cunoștință apropiată a familiei Ulianov, a fost pe vremea aceea medic igienist al județului Podolsk, gubernia Moscova (vezi și volumul de față, adnotarea 214). — 273.

Librarul — vezi Potresov, A. N.

Lida, Lidia, L. Mih., Lidia Mihailovna — vezi Knipovici, L. M.

Lindov — vezi Leiteizen, G. D.

Lingling — vezi Lengnik, F. V.

Lirocika — vezi Iakubova, A. A.

Liudogovski, A. P. — autorul cărții intitulate „Bazele economiei și contabilității agricole“. — 79.

Lokot, T. V. — autorul cărții intitulate „Politica bugetară și fiscală a Rusiei“. — 260.

Longuet, Jean (1876—1938) — membru al Partidului socialist francez, publicist; fiu al soților Charles Longuet și Jenny Marx. A colaborat activ în presa socialistă franceză și internațională (vezi și vol. 26, p. 529—530). — 187.

Lowell, Percival (1855—1916) — astronom american, cercetător al planetei Marte. — 266.

Lozacev, G. I. (n. 1906) — fiu adoptiv al soților A. I. și M. T. Elizarov; membru de partid din 1929. În 1925—1934 a lucrat ca tehnician normator. În 1934 s-a înscris la Școala juridică de la Moscova; după terminarea ei a lucrat ca anchetator penal. În 1941—1945 a făcut parte din rândurile armatei sovietice. — 392.

Lozinski, M. A. (n. 1864) — a colaborat la o serie de publicații juridice, a fost un timp guvernator al Tiflisului; din 1892 a fost membru al secțiilor I și a III-a ale Societății economice libere. — 71.

Lunacearski, A. V. (1875—1933) — a activat în mișcarea revoluționară începând din primii ani ai ultimului deceniu al secolului trecut. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. Ulterior a dat dovadă de oscilări, s-a îndepărtat de bolșevism. În anii reacțiunii a făcut parte din grupul antipartinic „Vpered“, a militat pentru unirea marxismului cu religia (vezi și vol. 9, p. 545). — 287, 289.

Lvovici, G. F. — editor. — 324.

M

M. A., Mih. Al., Mihail Aleksandrovici — vezi Silvin, M. A.

M. Al., Maria Aleksandrovna — vezi Ulianova, M. A.

M. F. — vezi Vladimirski, M. F.

M. G., Maria Ghermanovna — vezi Gopfengauz, M. G.

M. I. — vezi Lebedeva, M. I.

M. Iv-na, Maria Ivanovna — vezi Veretennikova, M. I.

M. T. — vezi Elizarov, M. T.

M. V. — vezi Zvorîkina, M. V.

Mach, Ernst (1838—1916) — fizician și filozof austriac, idealist subiectiv, unul dintre întemeietorii empiriocriticismului (vezi și vol. 10, p. 534). — 274.

Mahnoveț, V. P. — vezi Akimov, V. P.

Malcenko, A. L. (Kokușka) (n. 1871) — social-democrat; de profesie inginer-tehnolog; a fost unul dintre membrii „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În 1895 a fost arestat, iar în 1897 a fost deportat pe termen de trei ani în gubernia Arhanghelsk. Ulterior s-a retras din activitatea revoluționară. — 65, 118, 126.

Manea, Maneașa, Maria Ilinicina, Maria Ulianova — vezi Ulianova, M. I.

Mark — vezi Elizarov, M. T.

Martov, L. (Federbaum, I. O., Egor, Iulii) (1873—1923) — a participat la mișcarea social-democrată începând din prima jumătate a anilor '90. În 1895 a luat parte la organizarea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg, fapt pentru care a fost arestat în 1896 și deportat pe timp de trei ani la Turuhansk. După executarea anilor de deportare, a participat în 1900 la pregătirea editării „Iskrei”. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost unul dintre liderii menșevismului. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centriste (vezi și vol. 4, p. 512). — 26, 32, 38, 45, 60, 65, 88, 97, 121, 135, 143, 191, 359.

Marx, Karl (1818—1883). — 65, 173, 257, 260, 304, 352, 366, 375.

Maslov, P. P. (Căutătorul de aur, Samareanul) (1867—1946) — economist, social-democrat; a scris în problema agrară o serie de lucrări în care a căutat să revizuiască marxismul. În 1896—1897 a lucrat la ziarul „Samarskii Vestnik”, apoi s-a mutat la Petersburg,

unde a colaborat la revistele „Naucinoe Obozrenie“, „Jizn“, „Nacealo“; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici (vezi și vol. 46, p. 566). — 37, 115, 126, 168, 369.

Mătușa — vezi Ponomareva, L. A.

„*Mătușica*“ — vezi Kalmíkova, A. M.

Meci. — 193.

Mebring, Franz (1846—1919) — eminent militant al mișcării muncitorești din Germania, unul dintre liderii și teoreticienii aripii de stînga a social-democrației germane (vezi și vol. 20, p. 561—562). — 61, 183.

Melnikov, S. I. (n. 1860) — și-a început activitatea revoluționară în deceniul al 9-lea al secolului trecut; pentru participare la activitatea unui cerc narodovolist a fost deportat în 1884, pe termen de 3 ani, în Siberia răsăriteană; în 1887 a fost transferat în Siberia apuseană. În deportare a fost implicat în 1888 într-un proces pentru editarea și răspîndirea unui protest și a unei proclamații lansate în numele „deportaților politici ruși“, fapt pentru care a fost deportat pe timp de 3 ani în Regiunea iakută; întors din deportare în 1892, s-a stabilit la Poltava, iar în ianuarie 1895 a fost din nou arestat; în 1896 a fost deportat pe termen de 8 ani în Siberia răsăriteană, unde a fost repartizat la Minusinsk. Ulterior s-a retras din activitatea revoluționară. — 57.

Mendeleev, D. I. (1834—1907) — mare savant rus, militant progresist pe tărîm social (vezi și vol. 1, p. 603—604). — 79.

Menjinskaia, L. R. (1878—1933) — membră de partid din 1904. A desfășurat muncă de partid la Petersburg, unde a îndeplinit diverse însărcinări conspirative; în 1914 a făcut parte din redacția revistei „Rabotnița“. După Revoluția din Octombrie a lucrat în Comisariatul poporului pentru învățămînt al R.S.F.S.R. — 386.

Mermod, Arthur (1852—1915) — medic laringolog, a practicat medicina la Strassburg, iar apoi la Lausanne. Începînd din 1903 a fost profesor la Universitatea din Lausanne. — 270.

Meșcereakov, N. L. (1865—1942) — membru de partid din 1901. Și-a început activitatea revoluționară în 1885. În 1893 a plecat în Belgia pentru terminarea studiilor. În 1901 a intrat în „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. În 1902 s-a întors la Moscova ca reprezentant al ziarului „Iskra“ (vezi și vol. 8, p. 625). — 100, 180.

Meșcereakova, A. I. (Ceciurina, A. I.) — la începutul ultimului deceniu al secolului trecut a fost învățătoare la școala duminicală serală de dincolo de bariera Nevei din Petersburg. — 100, 181.

Meşkovski — vezi Goldenberg, I. P.

Mihailovski, N. K. (1842—1904) — teoretician de vază al narodnicismului liberal, publicist, critic literar, filozof pozitivist, unul dintre reprezentanții școlii subiectiviste în sociologie. În 1892 a preluat conducerea revistei „Russkoe Bogatstvo“, în coloanele căreia a dus o polemică înverșunată cu marxiștii (vezi și vol. 1, p. 604). — 147, 167, 260.

Mikulín, A. A. — inginer mecanic, inspector de fabrici al districtului Vladimir, iar apoi inspector-șef de fabrici al guberniei Herson (vezi și vol. 4, p. 513). — 81.

Minusienii — vezi Krjijanovski, G. M., Starkov, V. V.

Mirbeau, Octave (1850—1917) — romancier și dramaturg francez. — 353.

Mitea — vezi Ulianov, D. I.

Mișkevici, S. I. (1869—1944) — membru de partid din 1893; de profesie medic. Unul dintre organizatorii Uniunii muncitorești din Moscova. În 1894 a fost arestat, iar în 1897 a fost deportat în Iakutia. Întors din deportare, a desfășurat activitate revoluționară la Moscova, Nijni Novgorod și Saratov; a colaborat la ziare bolșevice. — 206.

Modráček, František (Franz) (1871—1960) — muncitor ceh; membru al partidului social-democrat cu începere din 1897. În anii 1900—1901 adresa lui a fost folosită de V. I. Lenin pentru trimitere de corespondență ilegală în Rusia. — 203, 215, 217, 398.

Molotov (Skreabin), V. M. (n. 1890) — membru de partid din 1906.

După Revoluția din Octombrie a îndeplinit munci de răspundere pe linie de partid și de stat. În vara anului 1919 a deținut funcția de împuțernicit al C.C. și al C.C.P. în regiunea Volgăi (vezi și vol. 45, p. 671; vol. 53, p. 529). — 387.

Muret, E. — autorul unui dicționar englez-german. — 238.

N

N. E., N. E. F. — vezi Fedoseev, N. E.

N. K., Nad. Konst. Ulianova, Nadejda Konstantinovna, Nadiuška, Nadea — vezi Krupskaja, N. K.

N.-on — vezi Danielson, N. F.

Nadson, S. I. (1862—1887) — poet rus. — 355.

Negri, Ada (1870—1945) — poetă italiană. — 103, 168

Nejdanov, P. (Lipkin, F. A.) (n. 1868) — publicist, unul dintre „criticii lui Marx“, ulterior menșevic, ultralichidator (vezi și vol. 4, p. 513—514). — 171.

Nekrasov, N. A. (1821—1878) — mare poet rus, democrat-revoluționar. — 355.

Nezvorova, A. P. (1872—1926) — în mișcarea revoluționară a început să activeze în primii ani ai deceniului 1890—1900, la Petersburg. A fost în repetate rânduri arestată; a stat sub supravegherea oficială a poliției. În 1908 a emigrat din Rusia; a stat în străinătate pînă în 1917. După Revoluția din Octombrie a lucrat în cadrul Comisariatului poporului pentru ocrotirea sănătății, iar din martie 1925 — în aparatul C.C. al partidului. — 43, 314.

Nezvorova-Krjijanovskaia, Z. P. (1870—1948) — și-a început activitatea revoluționară în ultimul deceniu al secolului trecut; a participat la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. În iunie 1896 a fost arestată. A stat în deportare împreună cu G. M. Krjijanovski în satul Tesinskoe, districtul Minusinsk, gubernia Ieniseisk, iar apoi la Minusinsk. În 1899 a semnat, împreună cu alți 16 social-democrați, „Protestul social-democraților din Rusia“, scris de V. I. Lenin, împotriva „Credo“-ului „economistilor“ (vezi și vol. 46, p. 559). — 34, 44, 61, 62, 104, 148, 155, 176.

Nezvorova-Șesternina, S. P. — a intrat în mișcarea revoluționară în 1893, la Petersburg. A făcut parte din „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. În 1896 a fost arestată și după șase luni de detențiune celulară a fost expulzată din capitală, fixându-i-se domiciliu forțat la Nijni Novgorod. Ulterior a îndeplinit diverse însărcinări de partid în cadrul comitetelor de partid din Nijni Novgorod, Ivanovo-Voznesensk și din alte orașe. — 34, 44.

Nikolai Ivanovici — vezi Veretennikov, N. I.

Nurok, P. M. (1827—1888) — autor al unor manuale pentru cei care studiază limba engleză. — 89.

O

O. A., Olga Aleksandrovna — vezi Papperek, O. A.

Odesski, F. — 307.

Okulova, E. I. — sora Okulovei G. I.; pentru participare la mișcarea studențească din 1897 a stat sub supravegherea poliției în satul Șoșino, județul Minusinsk, gubernia Ieniseisk. — 58.

Okulova, G. I. (n. 1878) — membră de partid din 1899. În 1896 a fost arestată pentru participare la o demonstrație studențească și

expulzată din Moscova, fixându-i-se domiciliu obligatoriu în județul ei de origine — Minusinsk, gubernia Ieniseisk; a stat sub supravegherea poliției în satul Șoșino. În 1899 a revenit în Rusia europeană, a lucrat la Kiev, Ufa, Poltava, a fost membră a Comitetului de partid din Kiev; în decembrie 1902 a fost din nou arestată și deportată pe timp de cinci ani în Iakutia. În 1905 a revenit la Petersburg, unde a participat la activitatea comitetului bolșevic. În 1918 a condus secția politică a Frontului de est, iar mai târziu a lucrat în diferite instituții de învățămînt superior. — 58.

Oskar — vezi Engberg, O.

P

P. B. — vezi Struve, P. B.

Papperek, O. A. — soția lui M. A. Silvin. — 166, 188.

Parvus (Ghelfand, A. L.) (1869—1924) — menșevic. În anii '80 a emigrat din Rusia. În ultimii ani ai secolului trecut și în primii ani ai secolului nostru a activat în cadrul social-democrației germane și a aderat la aripa ei de stînga (vezi și vol. 4, p. 514—515). — 185, 258.

Pavlovski, I. I. — autorul unui dicționar german-rus și rus-german. — 19, 127, 145, 152.

Peatnișki, K. P. (1864—1938) — unul dintre fondatorii editurii „Znanie“, al cărei director a fost. — 273.

Peres, L. S. (n. 1877) — social-democrat, bolșevic; la începutul acestui secol a fost deportat în Siberia; mai târziu a activat în cercuri muncitorești din Tiflis, Voronej și Moscova. Lucrînd în sectorul desfacerii cărții, a avut legături cu I. I. Skvorțov-Stepanov și cu L. Krumbügel. — 297.

Peskovski, M. L. (1843—1903) — publicist, rudă îndepărtată a lui V. I. Lenin; a scris articole de orientare moderat-liberală în ziarele „Golos“, „Russkoe Obozrenie“, „Molva“, precum și în revistele „Vestnik Evropi“, „Russkaia Mîsl“ etc. — 63.

Petr Kuzmici — vezi Zaporojeț, P. K.

Pisarev, D. I. (1840—1868) — eminent democrat-revoluționar, publicist și critic literar rus, filozof materialist (vezi și vol. 5, p. 506—507). — 192.

Plehanov, G. V. (Beltov, N., Kamenski, N.) (1856—1918) — militant de vază al mișcării muncitorești ruse și internaționale, primul propagator al marxismului în Rusia.

După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a trecut pe pozițiile menșevismului (vezi și vol. 22, p. 593—594). — 20, 62, 173, 286, 365, 369.

Pogojev, A. V. (1853—1913) — medic igienist, publicist ; a scris despre condițiile de trai ale muncitorului și despre legislația muncitorească (vezi și vol. 3, p. 733). — 20.

Pokrovski, M. N. (1868—1932) — membru de partid din 1905 ; istoric.

După Revoluția din Octombrie a deținut funcția de președinte al Sovietului din Moscova. Din 1918 — adjunct al comisarului poporului pentru învățământul public (vezi și vol. 34, p. 572—573). — 386.

Ponomareva, L. A. (1832—1895) — sora mamei lui V. I. Lenin (vezi volumul de față, p. 3). — 2.

Popova, K. G. — gazda la care V. I. Lenin a stat la Krasnoiarsk între 4 martie și 30 aprilie 1897, înainte de a pleca în satul Șușenskoe. — 27, 51, 63.

Popova, O. N. (1848—1907) — editoare. — 147, 157, 195, 226.

Posnikov, A. S. (1846—1921) — economist, profesor de economie politică la Universitatea din Odesa și la Institutul politehnic din Petrograd. — 33, 43.

Potresov, A. N. (Editorul, Librarul) (1869—1934) — în ultimul deceniu al secolului trecut a aderat la marxiști. Pentru participarea sa la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg a fost deportat în gubernia Veatka. În 1900 a plecat în străinătate, a participat la crearea „Iskrei” (vezi și vol. 4, p. 516). — 16, 147, 192.

Pozner, V. M. (1877—1957) — membru de partid din 1917. Doctor în filozofie, profesor universitar. A intrat în mișcarea revoluționară în 1897. Din noiembrie 1917 până în noiembrie 1919 a fost membru al colegiului Comisariatului poporului pentru învățământul public din R.S.F.S.R. În perioada 1920—1922 a îndeplinit diverse munci pe linie de partid și de stat în Turkestan. În perioada 1931—1939 a lucrat la Institutul de filozofie al Academiei de Științe a U.R.S.S., iar din 1939 a lucrat la Institutul Marx-Engels-Lenin de pe lângă C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. — 385, 386.

Preobrajenski, A. A. (1863—1938) — narodnic, a făcut parte din colonia agricolă din hutorul Șarnel, gubernia Samara, situat la câțiva kilometri de Alakaevka, unde Ulianovii veneau să-și petreacă vara în anii 1889—1893. Ulterior a aderat la social-democrație ; în 1905 a lucrat la Samara (vezi și vol. 47, p. 407). — 228, 318.

Prieteni din Siberia — vezi Krjijanovski, G. M., Silvin, M. A., Starkov, V. V.

Prokopovici, S. N. (1871—1955) — economist și publicist burghez, reprezentant de seamă al „economismului“, unul dintre primii propagatori ai bernsteinismului în Rusia (vezi și vol. 4, p. 516—517). — 189.

Prominski, I. L. (1859—1923) — a participat la mișcarea social-democrată poloneză începînd din penultimul deceniu al secolului trecut. În 1894 a fost arestat, iar în 1897 a fost deportat pe timp de 3 ani în Siberia răsăriteană. Și-a executat pedeapsa în satul Șușenskoe, districtul Minusinsk (vezi și vol. 51, p. 542). — 52, 56, 76, 78, 80, 84, 120.

Protopopov. — 211.

Purișkevici, V. M. (1870—1920) — mare moșier, ultrareacționar și monarhist înveterat (vezi și vol. 18, p. 491). — 278, 290.

Pușkin, A. S. (1799—1837) — mare poet rus. — 208, 355.

R

Radcenko, S. I. (Directorul) (1868—1911) — social-democrat ; și-a început activitatea revoluționară în 1890. În 1895 a fost unul dintre organizatorii „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg, fapt pentru care a fost arestat în 1896 (vezi și vol. 7, p. 567). — 28, 44.

Ragozin, E. I. — autorul cărții „Fierul și cărbunele în sudul Rusiei“. — 78.

Raicin, S. G. (n. 1864) — social-democrat ; în anii '80 a aderat la grupul „Eliberarea muncii“. Pe la sfîrșitul anului 1891, din însărcinarea acestui grup, a plecat în Rusia pentru a stabili legătura cu organizațiile social-democrate. În aprilie 1892 a fost arestat și deportat pe timp de 10 ani în Siberia răsăriteană ; și-a executat pedeapsa la Minusinsk, de unde a evadat în 1898. Ulterior s-a retras din mișcarea social-democrată. — 57, 95.

Redactorul — vezi Struve, P. B.

Reiff, F. — autorul volumului „Noi dicționare paralele ale limbilor rusă, franceză, germană și engleză, în patru părți“. — 145, 152.

Rey, Abel (1873—1940) — filozof pozitivist francez (vezi și vol. 18, p. 493). — 292.

Ribot, T. — filozof și psiholog francez. — 146, 148.

Ricardo, David (1772—1823) — economist englez de seamă (vezi și vol. 2, p. 638—639). — 20.

Ribkina — vezi Krupskaia, N. K.

Robin. — 348.

Rojkov, N. A. (1868—1927) — istoric și publicist. În ultimul deceniu al secolului trecut s-a situat pe poziții apropiate de cele ale „marxiștilor legali“. La începutul anului 1905 a intrat în P.M.S.D.R., un timp a aderat la bolșevici. După înfrângerea revoluției din 1905—1907 a devenit unul dintre liderii ideologici ai lichidatorismului (vezi și vol. 12, p. 531—532). — 253.

Rossmässler, Emil Adolf (1806—1867) — om de știință german. — 180.

Rostkovski, E. P. (n. 1870) — și-a început activitatea revoluționară în anii '90, pe când era student la Universitatea din Petersburg. Cărând a fost implicat în procesul unui grup acuzat de tipărirea și răspândirea de proclamații revoluționare narodovoliste adresate muncitorilor, precum și pentru păstrarea și răspândirea de publicații ilegale; a fost deportat la Tomsk, unde a fost din nou acuzat de activitate revoluționară și deportat în Siberia răsăriteană; în 1901 s-a întors din deportare. Ulterior a aderat la partidul socialiștilor-revoluționari. — 99, 101, 143.

Rozenberg, A. M. (Schwester) (1875—1941) — sora lui G. M. Krjijanovski, l-a urmat în deportare pe logodnicul ei — V. V. Starkov. — 27, 30, 41, 45, 48, 55, 105—106, 149, 176.

Rozenberg, E. E. — mama lui G. M. Krjijanovski; l-a urmat pe fiul ei în deportare. — 27, 32, 40, 55, 58, 105—106, 107, 176.

Rozenfeldt (Rozenfeld), A. — vezi adnotările 333 și 338. — 365, 372.

Rozmirovici, E. F. (Troianovskaia, Galina) (1886—1953) — membră de partid din 1904.

După Consfătuirea de la Poronino a C.C. al P.M.S.D.R. cu unii activiști de partid, care a avut loc în zilele de 6—14 octombrie (st. n.) 1913, a fost trimisă în Rusia ca secretară a fracțiunii bolșevice din Dumă și a Biroului C.C. al P.M.S.D.R. (vezi și vol. 48, p. 474). — 359.

S

S. I., Serghei Ivanovici — vezi Mișkevici, S. I.

S. M. — vezi Fridman, S. M.

Sabașnikov, M. V. și S. V. (1871—1943 și 1873—1909) — editori ruși. „Editura M. și S. Sabașnikov“, fondată de ei la Moscova în 1890, s-a bucurat de multă popularitate. — 338.

Saint-Simon, Henri-Claude (1760—1825) — mare socialist-utopist francez. — 65.

Samareanul — vezi Maslov, P. P.

Sarbatova, V. G. (1820—1890) — doică în familia Ulianovilor începând din 1870. — 77.

Savcenko, A. N. — autorul cărții „Studiu comparativ al rentabilității în moșiile din Ținutul de sud-vest, în condițiile unor asolamente mai tipice și ale trecerii la gospodăria cu multe sole“. — 63.

Schippel, Max (1859—1928) — social-democrat german (vezi și vol. 48, p. 475). — 19.

Schlüter, G. — autorul cărții „Mișcarea cartistă. Studiu de istorie social-politică a Angliei“. — 380.

Schönbruner, I. — proprietarul unui magazin de arme la Moscova. — 137, 138.

„*Scriitorul*“ — vezi Skvorțov-Stepanov, I. I.

Scriitorul — vezi Struve, P. B.

Secenov, I. M. (1829—1905) — cercetător al naturii, materialist, întemeietorul școlii ruse de fiziologie. Profesor la Academia medico-chirurgicală din Petersburg, ulterior profesor la universitățile din Petersburg și Moscova. — 244.

Seignobos, Charles (1854—1942) — istoric burghez francez de orientare liberală, profesor la Sorbona. — 63.

Semenov, A. V. — autorul lucrării „Studiu asupra datelor istorice privind industria și comerțul exterior al Rusiei de la mijlocul secolului al XVII-lea până la 1858“. — 64, 72, 78.

Sieber, N. I. (1844—1888) — economist și publicist rus; a colaborat la o serie de reviste radicale și liberale din anii 1880—1890. A fost unul dintre primii popularizatori și propagatori ai scrierilor economice ale lui K. Marx în Rusia (vezi și vol. 1, p. 609). — 63.

Silvin, M. A. (1874—1955) — în mișcarea revoluționară a început să activeze în 1891. În 1895 a făcut parte din centrul conducător al „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. În 1896 a fost arestat, iar în 1898 a fost deportat pe termen de 3 ani în Siberia răsăriteană. În august 1899, împreună cu alți 16 social-democrați, a semnat „Protestul social-democraților din Rusia“, scris de Lenin, împotriva „Credo“-ului „economistilor“. Curând după aceasta a fost încorporat și și-a făcut stagiul militar mai întâi în Siberia, iar apoi la Riga (vezi și vol. 10, p. 542—543). — 147, 154, 166, 172, 186, 188.

Sinclair, Upton (n. 1878) — scriitor american (vezi și vol. 26, p. 546). — 262.

Sismondi, Jean-Charles-Leonard Simonde de (1773—1842) — economist și istoric elvețian (vezi și vol. 2, p. 641). — 73—74, 81, 82.

Skitaleț (Petrov, S. G.) (1868—1941) — scriitor rus (vezi și vol. 12, p. 532). — 234.

Sklearenko, A. P. (A. V., „Doctorul”) (1870—1916) — pe la sfârșitul anilor '80 a început să activeze în cercurile de orientare narodnicistă din Samara; a fost în repetate rânduri arestat și deportat. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. În timpul revoluției din 1905—1907 a fost unul dintre conducătorii organizației din Saratov a P.M.S.D.R. Din 1910 a activat la Petersburg, colaborând la ziarele bolșevice „Zvezda” și „Pravda”. — 59, 109, 116, 130, 203, 231, 241, 319.

Skvorțov, P. N. — statistician, „marxist-legal” (vezi și vol. 3, p. 739). — 177, 189, 192.

Skvorțov-Stepanov, I. I. (Istoricul, „Scriitorul”, Stepanov) (1870—1928) — membru de partid din 1896; publicist marxist (vezi și vol. 2, p. 641—642). — 282, 284, 287, 295, 303, 304, 317.

Smidovici, S. N. (1872—1934) — membră de partid din 1898. A activat ca agitatoare și propagandistă la Moscova, Tula, Kiev și Kaluga; a fost în repetate rânduri arestată și deportată. Din 1914 a luat parte la activitatea Biroului regional Moscova al C.C. al P.M.S.D.R. În 1919—1922 a condus secția pentru femei a Comitetului din Moscova al P.C. (b) din Rusia; în 1922—1924 a condus secția pentru muncitoare și țărance a C.C. al P.C. (b) din Rusia. La congresele al XIV-lea și al XV-lea a fost aleasă membră a C.C.C. a P.C. (b) al U.R.S.S. — 325.

Smirnov, E. — vezi Gurevici, E. L.

Smith, Adam (1723—1790) — economist englez, reprezentant de seamă al economiei politice burgheze clasice (vezi și vol. 2, p. 642). — 84.

Sobanskaia (Kohanskaia), N. S. (1823—1884) — scriitoare rusă. O autobiografie scrisă de ea în 1847—1848 a apărut în 1896. — 107.

Sokolnikov (Brilliant), G. I. (1888—1939) — membru de partid din 1905.

După Revoluția din Octombrie a lucrat în diplomație și în armată. La Congresul al VII-lea al P.C. (b) din Rusia a fost ales membru al C.C. Membru al delegației sovietice la încheierea tratatului de pace de la Brest. Ulterior a participat la tratativele cu Germania în probleme economice. A fost membru al comisiei pentru revizuirea programului partidului (vezi și vol. 34, p. 578). — 382.

Soția lui Vaneev — vezi Truhovskaia, D. V.

Soții Webb — vezi Webb Beatrice și Webb Sidney.

Stammler, Rudolf (1856—1939) — profesor universitar, jurist și filozof neokantian german (vezi și vol. 3, p. 740). — 177.

Starkov, V. V. (Bazil) (1869—1925) — și-a început activitatea revoluționară în ultimul deceniu al secolului trecut; a participat la activitatea unui cerc marxist de studenți tehnologi la Petersburg. În 1895 a intrat în centrul conducător al „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. Arestat în 1895, a fost deportat în 1897 pe termen de 3 ani în Siberia răsăriteană (vezi și vol. 16, p. 666). — 29, 30, 31, 41, 49, 54, 55, 57, 58, 70, 72, 104, 118, 132, 148, 156, 176, 188, 221.

Stepanov — vezi Skvorțov-Stepanov, I. I.

Stoianov — ispravnic al districtului Ieniseisk. — 80.

Stoianovski, M. V. (1867—1908) — în 1889 a fost implicat în procesul Sofiei Ghinzburg, acuzată de apartenență la partidul „Narodnaia volem”; a fost condamnat la moarte, pedeapsă care i-a fost apoi comuțată în 4 ani de muncă silnică, cu pierderea tuturor drepturilor patrimoniale și cu deportare pe viață în Siberia. A trăit la Minusinsk. — 57.

Struve, N. A. (1874—1943) — soția lui P. B. Struve și fiică a pedagogului A. I. Gherd. După Revoluția din Octombrie a emigrat împreună cu soțul ei. — 112, 143.

Struve, P. B. (Scriitorul, Redactorul, Țărcăș) (1870—1944) — economist și publicist burghez, reprezentant de seamă al „marxismului legal”, colaborator și redactor la revistele „Novoe Slovo” (1897), „Nacealo” (1899) și „Jizn” (1900); ulterior a fost unul dintre liderii cadeților (vezi și vol. 1, p. 611). — 112, 143.

Surorile lui Iuli — vezi Țederbaum, L. O. și Țederbaum, N. O.

Sweet, Henry — autorul unui manual de limbă engleză vorbită. — 238.

§

Șahov, A. A. (1850—1877) — autor de lucrări de istorie a literaturii vest-europene. A predat la Universitatea din Moscova și la Școala superioară de fete din același oraș. — 104, 105.

Șcerbina, F. A. (1849—1936) — statistician de zemstvă, narodnic (vezi și vol. 3, p. 742). — 78.

Șelgunov, N. V. (1824—1891) — militant pe tărîm social, publicist și filozof materialist rus, adept al lui V. G. Belinski, A. I. Herzen și N. G. Cernîșevski (vezi și vol. 9, p. 560). — 6, 21.

Șevcenko, T. G. (1814—1861) — mare poet ucrainean, pictor și gînditor, democrat-revoluționar (vezi și vol. 25, p. 652—653). — 362.

Șklovski, G. L. (1875—1937) — membru de partid din 1898. În 1909 a emigrat din țară, a locuit în Elveția, unde a făcut parte din secția bolșevică de la Berna (vezi și vol. 48, p. 481). — 350, 351.

Ștanghe, A. G. — autorul cărții „Cum să venim în ajutorul meșteșugarilor lăcătuși din regiunea Pavlovo”. — 67.

Șuht, A. A. (1860—1933) — la începutul anilor '80 a fost narodovolist, a desfășurat o muncă revoluționară în rîndurile armatei țariste. Pe V. I. Lenin l-a cunoscut la Samara, la începutul anilor '90. Ulterior a stat în emigrație. În 1917 a intrat în partidul bolșevic. — 8.

Șuht, A. A. (n. 1893) — fiică a lui A. A. Șuht. — 8.

T

T.-B. — vezi Tugan-Baranovski, M. I.

Talalaev, V. T. (n. 1871) — a început să acționeze în mișcarea revoluționară în ultimul deceniu al secolului trecut. În august 1897 a fost arestat, iar în 1898 a fost deportat pe termen de 5 ani în Siberia răsăriteană (vezi și vol. 2, p. 643). — 121.

Tesinienii — vezi Krjijanovski, G. M., Rozenberg, E. E., Starikov, V. V.

Tillo, A. E. — inginer la calea ferată; a aderat la social-democrație în deceniul al 9-lea al secolului trecut. — 1.

Timireazev, D. A. (1837—1903) — statistician, redactor al publicațiilor „Anuarul Ministerului de Finanțe” și „Buletinul Finanțelor, Industriei și Comerțului” (vezi și vol. 4, p. 521—522). — 29.

Tistrova, O. V. (m. 1913) — sora Elizavetei V. Krupskaja; profesoară. A trăit la Novocerkassk. — 349.

Tintcev, N. S. (1856—1924) — narodnic, ulterior socialist-revoluționar. În 1878 a fost arestat și deportat în Siberia răsăriteană. În 1890 s-a întors din deportare, iar mai tîrziu a luat parte activă la organizarea partidului narodnic-liberal „Narodnoe pravo”. În 1894, în legătură cu descoperirea acestei organizații, a fost din nou arestat, iar în 1895 deportat la Minusinsk, în Siberia răsăriteană, pe timp de 8 ani; în 1904 a intrat în partidul socialist-revoluționar. Începînd

din 1918 a lucrat la Petrograd, la Arhiva de istorie a revoluției. — 57.

Tiutriumova-Abramovici, R. A. (1865—1920) — în 1886 a fost arestată la Petersburg și expulzată la Kazan, unde urma să stea sub supravegherea poliției; în 1887 a emigrat; în 1892 a aderat la social-democrați. La întoarcerea din străinătate, în 1897, a fost arestată și condamnată la 5 ani deportare în Siberia răsăriteană pentru participarea ei la activitatea cercurilor revoluționare din străinătate; după 1905, reîntorcându-se în Rusia europeană, a luat parte la munca de partid, aderând la bolșevici. — 121.

Tirkov, A. V. (1859—1924) — membru al organizației „Narodnaia volemă” cu începere din 1879; în 1881 a fost arestat pentru participare la un atentat împotriva lui Alexandru al II-lea; a stat închis în fortăreața Petropavlovskiaia. În 1883 a fost deportat în Siberia răsăriteană. În 1904 deportarea pe viață i-a fost comutată în 20 de ani de deportare. — 57.

Tolstoi, L. N. (1828—1910) — mare scriitor rus (vezi și vol. 5, p. 515—516). — 325, 355.

Torbek, E. E. — proprietarul unei fabrici de revolve și cartușe din Moscova. — 137.

Toussaint. — 238.

Treves, Claudio (1868—1933) — unul dintre liderii reformiști ai Partidului socialist italian (vezi și vol. 31, p. 629). — 390.

Troțki (Bronștein), L. D. (1879—1940) — membru al P.M.S.D.R. din 1897, menșevic. La Congresul al VI-lea al P.M.S.D.R. (b) a fost primit în partidul bolșevic împreună cu grupul interraioniștilor; a fost ales membru al C.C.

După Revoluția din Octombrie a fost comisar al poporului pentru afacerile externe, comisar al poporului pentru problemele militare și maritime, președinte al Consiliului militar-revoluționar al republicii, membru al Biroului Politic al C.C. și membru al Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste (vezi și vol. 39, p. 590). — 386.

Truhovskaia, D. V. (1874—1920) — soția lui A. A. Vaneev; a participat la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg; a fost arestată în 1896 sub acuzația de răspândire de manifeste și proclamații și condamnată la închisoare. Urmându-l în deportare pe A. A. Vaneev, Truhovskaia și-a executat pedeapsa la închisoarea din Ieniseisk, de la 18 noiembrie 1897 pînă la 18 ianuarie 1898. — 65, 88, 186.

Tugan-Baranovski, M. I. (1865—1919) — economist burhez rus; în ultimul deceniu al secolului trecut a fost unul dintre reprezentanții de seamă ai „marxismului legal” (vezi și vol. 2, p. 644). — 21, 70, 126, 134, 153, 173.

Turati, Filippo (1857—1932) — militant al mișcării muncitorești din Italia, unul dintre organizatorii Partidului socialist italian, lider al aripii lui de dreapta, reformiste (vezi și vol. 44, p. 663). — 390.

Turgheniev, I. S. (1818—1883) — mare scriitor rus (vezi și vol. 16, p. 674). — 84, 127, 128, 145, 152, 154.

Ț

Țederbaum (Kanțel), L. O. — social-democrată; soră a lui L. Martov. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici. În 1898 a făcut parte din grupul social-democrat „Rabocce znamea”, Petersburg. — 65.

Țederbaum, N. O. — soră a lui L. Martov. — 65.

Țederbaum, O. A. — tatăl lui L. Martov. — 97.

Țion, I. F. (1842—1912) — fiziolog rus. Profesor la Universitatea și la Academia medico-chirurgicală din Petersburg. În 1875 a fost nevoit să se retragă de la Academie, deoarece concepțiile lui ultrareacționare duceau la conflicte cu profesorii și stârneau proteste vehemente din partea studenților. Dintre cercetările lui științifice, cele mai cunoscute sînt lucrările lui din domeniul fiziologiei circulației sîngelui și a sistemului nervos. — 161.

U

Ulianov, D. I. (1874—1943) — fratele mai mic al lui V. I. Lenin — vezi volumul de față, adnotarea 6.

Ulianov, V. — Lenin, V. I.

Ulianova, Ulianova-Lenina — vezi Krupskaia, N. K.

Ulianova, A. I. (n. 1882) — soția lui D. I. Ulianov; a activat în mișcarea revoluționară cu începere din primii ani ai acestui secol. — 237, 239, 242, 245, 250.

Ulianova, M. A. (1835—1916) — mama lui V. I. Lenin — vezi volumul de față, adnotarea 1.

Ulianova, M. I. (1878—1939) — sora mai mică a lui V. I. Lenin — vezi volumul de față, adnotarea 4.

Ulianova-Elizarova, A. I. (1864—1935) — sora mai mare a lui V. I. Lenin — vezi volumul de față, adnotarea 10.

Ure, Andrew (1778—1857) — chimist, scriitor și economist englez, profesor la un colegiu din Glasgow (vezi și vol. 3, p. 744). — 136.

Ureșki. — 387.

Uspenski, G. I. (1843—1902) — eminent scriitor și publicist rus, democrat-revoluționar (vezi și vol. 4, p. 522). — 355.

V

V. A., V. A.-ci — vezi Ionov, V. A.

V., V. I., V. I. U., V. U., V. Ulianov, Vlad. Ulianov, Volodea — Lenin, V. I.

V. V. — vezi Starkov, V. V.

V. V. — vezi Voronțov, V. P.

Vajinski, F. I. (1847—1910) — cunoscut stomatolog din Petersburg. Membru de onoare al primei Asociații a medicilor stomatologi. Întemeietorul primei școli de dentiști din Rusia în 1881, școală care a purtat numele lui și care a pus bazele organizării științifice a stomatologiei în țară. — 19.

Valentinov, N. (Volski, N. V.) (1879—1964) — menșevic, ziarist, redactor al unei serii de reviste menșevice. În domeniul filozofiei a încercat să revizuiască marxismul, a propagat concepțiile subiectiv-idealiste ale lui Mach și Avenarius (vezi și vol. 19, p. 623). — 274, 277.

Van Cauwelaert, Jan Frans (n. 1880) — jurist și om de stat belgian. În 1905—1907 a publicat în „Revue Néo-Scholastique” câteva articole filozofice cu caracter idealist; începând din 1907 a fost profesor la Universitatea din Freiburg (vezi și vol. 18, p. 499—500). — 277.

Vandervelde, Emile (1866—1938) — lider al Partidului muncitoresc din Belgia, președinte al Biroului socialist internațional al Internaționalei a II-a (vezi și vol. 16, p. 675). — 184.

Vaneev, A. A. (1872—1899) — social-democrat; în 1895 a participat activ la crearea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg, a fost propagandist în cercuri social-democrate muncitorești, a condus pregătirea tehnică a editării ziarului „Rabocce Delo”. Împreună cu V. I. Lenin a fost arestat în procesul „Uniunii de luptă”, iar în 1897 a fost deportat în Siberia răsăriteană. În august 1899, împreună cu alți 16 social-democrați, a semnat „Protestul social-democraților din Rusia”, scris de V. I. Lenin, împotriva „Credo”-ului „economistilor”. — 30, 32, 38, 60, 88, 135, 143, 155, 172, 176, 185.

Vasilenko, V. I. — autorul cărții „Meșteșugurile populației rurale din gubernia Poltava”. — 78.

Vațetis, I. I. (1873—1938) — colonel din vechea armată; după Revoluția din Octombrie a trecut de partea Puterii sovietice. În septembrie

1918 — iulie 1919 a fost comandant suprem al forțelor armate ale R.S.F.S.R. (vezi și vol. 37, p. 701—702). — 386.

Vărul — vezi Krasin, G. B.

Veretennikov, A. I. (n. 1857) — văr al lui V. I. Lenin ; profesor de limbi antice ; a trăit la Kazan și la Simbirsk. — 90.

Veretennikov, N. I. (1871—1955) — văr al lui V. I. Lenin ; În 1896 a absolvit cursurile Universității din Kazan, a fost profesor de fizică și matematică în diferite instituții de învățământ. După Revoluția din Octombrie a fost șef de secție la Comisariatul poporului pentru finanțe. Din 1924 până în 1928 a lucrat la secția de statistică a C.C. al P.C.U.S. ; ulterior a lucrat în învățământ. — 90.

Veretennikova, M. I. (1862—1931) — vară a lui V. I. Lenin ; profesoară. A locuit la Kazan, la Iaransk, iar în ultimii ani de viață a stat la Moscova. — 265, 266.

Vernadski, V. I. (1863—1945) — cercetător al naturii, mineralog și cristalograf, întemeietor al geochimiei și biogeochimiei. Din 1912 — academician. — 292.

Vladimirskaja, L. S. (n. 1883) — membră de partid din 1917 ; soția lui M. F. Vladimirski. A desfășurat activitate revoluționară la Nijni Novgorod și Moscova. În 1909 a emigrat în Franța ; a făcut parte din grupul bolșevic de la Paris. În iunie 1917 s-a întors în Rusia. În zilele din octombrie și în perioada următoare a lucrat la Moscova. În 1919—1920 a activat în aparatul C.C. al partidului, iar apoi a lucrat la diferite edituri, redacții ale unor reviste și la ziarul „Pravda”. Din 1931 până în februarie 1937 a lucrat la Comintern, iar apoi la Institutul Marx-Engels-Lenin de pe lângă C.C. al P. C. (b) al U.R.S.S. — 326.

Vladimirski, M. F. (1874—1951) — membru de partid din 1895. A desfășurat muncă de partid la Moscova, Arzamas și Nijni Novgorod. În 1906 a emigrat în Franța, unde a activat în cadrul unor organizații bolșevice (vezi și vol. 39, p. 592). — 319, 326.

Vodovozov, N. V. (1870—1896) — publicist, unul dintre reprezentanții „marxismului legal”. A scris o serie de articole de istorie a gândirii sociale și mișcării muncitorești. Împreună cu M. I. Vodovozova a întemeiat o editură, în care a apărut în 1899 cartea lui V. I. Lenin „Dezvoltarea capitalismului în Rusia”. — 73, 74, 123.

Vodovozova, M. I. (Editoarea) (n. 1869) — editoare din Petersburg. Prin activitatea ei editorială a contribuit la răspândirea literaturii marxiste în Rusia anilor 1890—1900. — 110, 116, 117, 121, 122, 123, 191, 226.

Voronțov, V. P. (V. V.) (1847—1918) — economist și publicist, unul dintre ideologii narodnicismului liberal în penultimele două decenii ale secolului trecut (vezi și vol. 1, p. 613). — 72.

Vorovski, V. V. (1871—1923) — membru de partid din 1894. În anii 1907—1912 a condus organizația bolșevică din Odesa. În 1912 a fost deportat pe timp de 2 ani la Vologda (vezi și vol. 9, p. 564—565). — 347.

W

Webb, Beatrice (1858—1943) — cunoscută militantă engleză pe tărîm social. — 88, 90, 99, 103, 105, 106, 126, 147, 157, 166, 175, 183, 184, 185, 186, 189, 257.

Webb, Sidney (1859—1947) — cunoscut militant englez pe tărîm social. Împreună cu soția sa, Beatrice Webb, a scris o serie de lucrări de istorie și teorie a mișcării muncitorești din Anglia (vezi și vol. 27, p. 612). — 88, 90, 99, 103, 105, 106, 126, 147, 157, 166, 175, 183, 184, 185, 186, 189, 257.

Wolf, M. O. (1825—1883) — editor; în 1853 a deschis la Petersburg o „bibliotecă universală”, iar în 1856 a întemeiat o tipografie proprie. — 60, 105, 115, 119, 128.

Z

Zakrjevski, I. F. (1852—1915) — cîntăreț de operă rus. În 1907 a părăsit scena; a dat lecții de canto la Kazan. — 212.

Zalejski, A. A. — văr al lui V. I. Lenin; de profesie medic. — 5.

Zaporojeț, P. K. (1873—1905) — social-democrat; a participat activ la desfășurarea muncii revoluționare. Împreună cu V. I. Lenin, G. M. Krjijanovski și alții a fost arestat în decembrie 1895, ca implicat în procesul „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg, și condamnat la 5 ani de deportare în Siberia răsăriteană. În închisoare s-a îmbolnăvit, suferind de tulburări psihice; a fost internat la un spital de psihiatrie, unde a murit de tuberculoză. — 49, 65.

Zina, Zinaida Pavlovda — vezi Nevzorova-Krjijanovskaia, Z. P.

Zmeev, V. E. (n. 1873) — muncitor la fosta uzină „Goldberg” din Petersburg; a participat la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În 1896 a luat parte activă la organizarea tipografiei din Novgorod a „Uniunii de luptă”; arestat în 1897, a fost deportat în 1898 pe termen de 5 ani în Siberia răsăriteană. — 121.

Zvorikina, M. V. — colegă de liceu a Mariei I. Ulianova. Un timp a locuit împreună cu M. A. Ulianova al Podolsk. — 225.

CUPRINS

Prefață	VII
<i>M. I. Ulianova</i> . Prefață la culegerea „Scrisori către familie”, editată în 1930	XI
<i>A. I. Ulianova-Elizarova</i> . Pe marginea scrisorilor lui Vladimir Ilici către familie	XXV

1893

1. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 5 octombrie	1-2
2. CĂTRE M. I. ULIANOVA. Octombrie	2-3

1894

3. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 13 decembrie	4-5
4. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 24 decembrie	5-6

1895

5. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 14 mai	7
6. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 20 mai	8
7. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 8 iunie	8-9
8. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 18 iulie	9-10
9. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 10 august	11

10. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 29 august	12—13
11. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 7 septembrie	13
12. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 5 decembrie	14

1896

13. CĂTRE A. K. CEBOTAREVA. 2 ianuarie	15—17
14. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 12 ianuarie	17—18
15. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 14 ianuarie	18—19
16. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 16 ianuarie	20—21

1897

17. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 2 martie	22—24
18. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 10 martie	24—25
19. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 15 și 16 martie	25—27
20. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 26 martie	27—29
21. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 5 aprilie	29—30
22. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 17 aprilie	31—34
23. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 7 mai	34—35
24. CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA. 18 mai	35—40
25. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 25 mai	40—44
26. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 8 iunie	44—46
27. CĂTRE M. T. ELIZAROV. 15 iunie	46—48
28. CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA. 19 iunie	48—50
29. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 17 august	51—52
30. CĂTRE M. T. ELIZAROV ȘI M. I. ULIANOVA. 7 septembrie	53—54
31. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 30 septembrie	54—56
32. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 12 octombrie	56—59
33. CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA. 19 octombrie	59—61

34. CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 10 decembrie . . . . . 61—63
35. CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 21 decembrie . . . . . 63—66
36. CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA. 27 decembrie . . . . . 66—68

1898

37. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI M. T. ELIZAROV. 4 ianuarie . . . . . 69—71
38. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 24 ianuarie . . . . . 72—75
39. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 7 februarie . . . . . 75—79
40. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI M. T. ELIZAROV. 14 februarie . . . . . 79—81
41. CĂTRE M. T. ELIZAROV. 18 februarie . . . . . 82—83
42. CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA. 24 februarie . . . . . 84—86
43. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI M. T. ELIZAROV. 1 martie . . . . . 86—87
44. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 8 martie . . . . . 87—89
45. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 14 martie . . . . . 89—91
46. CĂTRE M. T. ELIZAROV. 28 martie . . . . . 91—92
47. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 10 mai . . . . . 92—94
48. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 17 mai 94
49. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 7 iunie . . . . . 95—96
50. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 14 iunie . . . . . 96—97
51. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 15 iulie . . . . . 97—99
52. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 2 august . . . . . 100—102
53. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 16 august . . . . . 102—104
54. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 26 august . . . . . 104—105
55. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 16 septembrie . . . . . 105—107
56. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 11 octombrie . . . . . 107—109
57. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 1 noiembrie . . . . . 109—110
58. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. Între 7 și 11 noiembrie. 110—112
59. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 11 noiembrie . . . . . 113—114

60. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. <i>15 noiembrie</i>	114—116
61. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. <i>22 noiembrie</i>	116—118
62. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI D. I. ULIANOV. <i>28 noiembrie</i>	119—120
63. CĂTRE M. A. ULIANOVA, A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA ȘI M. T. ELIZAROV. <i>6 decembrie</i>	120—124
64. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. <i>12 decembrie</i>	124—126
65. N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN CĂTRE M. A. ULIA- NOVA. <i>20 decembrie</i>	126—128
66. CĂTRE M. I. ULIANOVA. <i>22 și 28 decembrie</i>	128—129
67. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. <i>28 decembrie</i>	129—131

1899

68. CĂTRE M. A. ULIANOVA. <i>3 ianuarie</i>	132—133
69. CĂTRE M. A. ULIANOVA. <i>10 ianuarie</i>	133—134
70. CĂTRE M. A. ULIANOVA. <i>17 ianuarie</i>	134—135
71. CĂTRE M. I. ULIANOVA. <i>24 ianuarie</i>	135—136
72. CĂTRE D. I. ULIANOV. <i>26 ianuarie</i>	136—140
73. CĂTRE M. A. ULIANOVA. <i>30 ianuarie</i>	140—143
74. CĂTRE M. A. ULIANOVA. <i>3 februarie</i>	143—144
75. CĂTRE M. A. ULIANOVA. <i>7 februarie</i>	144—145
76. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. <i>13 februarie</i>	145—147
77. CĂTRE M. A. ULIANOVA. <i>21 februarie</i>	148
78. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. <i>28 februarie</i>	148—150
79. CĂTRE M. T. ELIZAROV. <i>28 februarie</i>	150—152
80. CĂTRE M. A. ULIANOVA. <i>7 martie</i>	152—153
81. N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN CĂTRE M. I. ULIANOVA. <i>7 martie</i>	153—155
82. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. <i>17 martie</i>	155—158
83. N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN CĂTRE M. I. ULIANOVA. <i>17 martie</i>	158—159

84. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 21 martie	160
85. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 4 aprilie	160—163
86. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 11 aprilie	163—165
87. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 1 mai	165—168
88. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 9 mai	168—170
89. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA ȘI M. A. ULIANOVA. 29 și 30 mai	170—172
90. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI D. I. ULIANOV. 20 iunie.	172—174
91. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 11 iulie	174—175
92. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 1 august	175
93. CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA. 7 august	176—177
94. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 15 august	178
95. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 22 august	178—179
96. N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN CĂTRE M. I. ULIANOVA. 22 august	179—182
97. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 25 august	182—183
98. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 1 septembrie	184—185
99. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 11 septembrie	185—186
100. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 17 octombrie	186—187

1900

101. N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN CĂTRE M. A. ULIANOVA. 19 ianuarie	188—189
102. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 15 martie	190
103. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 6 aprilie	191—192
104. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 26 aprilie	193
105. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 30 aprilie	193—194
106. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 5 mai	194—196
107. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 10 mai	196
108. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 18 mai	197

109.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 2 iulie	197—198
110.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 31 august	198—199
111.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 7 septembrie	199—200
112.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 19 septembrie	200—201
113.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 3 octombrie	201—202
114.	CĂTRE M. I. ULIANOVA. 6 și 7 noiembrie	202—203
115.	CĂTRE M. I. ULIANOVA. 29 noiembrie	204
116.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 6 decembrie	204—205
117.	CĂTRE M. I. ULIANOVA. 14 decembrie	206—207
118.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 26 decembrie	207—208

1901

119.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 1 ianuarie	209
120.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 16 ianuarie	210
121.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 27 ianuarie	211—212
122.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 9 februarie	212—213
123.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 20 februarie	213—214
124.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 27 februarie	214—215
125.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 2 martie	215—216
126.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 4 martie	216—217
127.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 19 mai	217—218
128.	CĂTRE M. I. ULIANOVA. 19 mai	218—219
129.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 7 iunie	220—221
130.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 1 iulie	221—222
131.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 17 iulie	222—223
132.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 3 august	223—224
133.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 1 septembrie	224—225
134.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 21 septembrie	226—227

1902

135.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 26 februarie	228—229
136.	CĂTRE M. A. ULIANOVA. 24 martie	229—230

137. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 2 aprilie	230—231
138. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 10 aprilie	231—232
139. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 8 mai	232—233
140. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 7 iunie	233—234
141. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 14 septembrie	234—235
142. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 27 septembrie	235—236
143. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 9 noiembrie	236—237
144. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 17 decembrie	237—238
145. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 26 decembrie	239

1903

146. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 4 februarie	240—241
147. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 22 februarie	241—242
148. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 29 martie	242—243

1904

149. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 8 ianuarie	244
150. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 20 ianuarie	245
151. N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN CĂTRE M. A. ULIANOVA. 2 iulie	245—247
152. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 7 sau 8 iulie	247
153. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI M. I. ULIANOVA. 16 iulie	247—248
*154. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 20 iulie	248
155. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 28 august	248—249

1907

156. V. I. LENIN ȘI N. K. KRUPSKAIA CĂTRE M. A. ULIANOVA. 27 iunie	250—251
---	---------

---

* Cu asterisc sînt notate documentele publicate pentru prima oară.

157. V. I. LENIN ȘI N. K. KRUPSKAIA CĂTRE M. I. ULIANOVA.
Sfârșitul lunii iunie . . . . . 251—252
158. CĂTRE M. A. ULIANOVA. *15 octombrie* . . . . . 252—253

1908

159. CĂTRE M. I. ULIANOVA. *14 ianuarie* . . . . . 254—255
160. V. I. LENIN ȘI N. K. KRUPSKAIA CĂTRE M. A. ULIANOVA.
22 ianuarie . . . . . 255—256
161. CĂTRE M. I. ULIANOVA. *7 februarie* . . . . . 256—258
162. CĂTRE M. I. ULIANOVA. *14 februarie* . . . . . 258—259
163. CĂTRE M. I. ULIANOVA. *17 februarie* . . . . . 260—261
164. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. *10 martie* . . . . . 261—262
165. CĂTRE M. I. ULIANOVA. *Intre 19 și 23 aprilie* 262
166. CĂTRE M. A. ULIANOVA. *20 iunie* . . . . . 263—264
167. CĂTRE M. I. ULIANOVA. *13 iulie* . . . . . 264—265
168. CĂTRE M. I. ULIANOVA. *9 august* . . . . . 265—266
169. CĂTRE M. A. ULIANOVA. *Vara* . . . . . 266—267
170. CĂTRE M. A. ULIANOVA. *30 septembrie* . . . . . 267—268
171. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. *27 octombrie* . . . . . 268—271
172. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. *8 noiembrie* 271
173. CĂTRE M. A. ULIANOVA. *17 noiembrie* . . . . . 272—273
174. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. *26 noiembrie* . . . . . 273—275
175. CĂTRE M. A. ULIANOVA. *10 decembrie* . . . . . 275—276
176. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. *19 decembrie* . . . . . 277—278
177. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. *24 decembrie* . . . . . 278—280

1909

178. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. *6 februarie* 281
179. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. *16 sau 17 februarie* 282
180. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. *17 sau 18 februarie* . . . . . 282—284
181. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. *23 februarie* . . . . . 284—285

182. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 2 martie	285—286
183. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 9 martie	286—287
184. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 12 martie	288—289
185. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 21 martie	289—290
186. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 23 sau 24 martie	290—291
187. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 26 martie	291—292
188. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 5 aprilie	292—293
189. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 6 aprilie	293—294
190. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 18 aprilie	294—295
191. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 21 mai	295—296
192. V. I. LENIN ȘI N. K. KRUPSKAIA CĂTRE A. I. ULIANOVA- ELIZAROVA. 26 mai	296—298
193. CĂTRE D. I. ULIANOV. Sfirșitul lunii iunie-începutul lunii iulie	298—299
194. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 19 iulie	299—300
195. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 24 august	300—301
196. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 25 octombrie	302
197. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 4 noiembrie	302—303
198. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 3 sau 4 decembrie	303—304
199. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 7 sau 8 decembrie	304—305
200. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 10 sau 11 decembrie	305—306

1910

201. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 2 ianuarie	307—308
202. CĂTRE M. I. ULIANOVA. Începutul lunii ianuarie	308—309
203. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 12 ianuarie	309—310
204. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 30 sau 31 ianuarie	310—311
205. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 1 februarie	311—312
206. CĂTRE D. I. ULIANOVA. 13 februarie	312—313
207. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 13 februarie	313—314
208. CĂTRE D. I. ULIANOV. 17 februarie	314

209. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 10 aprilie	317—318
210. V. I. LENIN ȘI N. K. KRUPSKAIA CĂTRE A. I. ULIANOVA- ELIZAROVA. 2 mai	318—319
211. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 18 iunie	320
212. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 18 iunie	320
213. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 1 iulie	321
214. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 28 iulie	321—322
215. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 4 septembrie	322

1911

216. CĂTRE M. T. ELIZAROV. 3 ianuarie	323—324
217. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 19 ianuarie	324—325
218. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 8 aprilie	326
219. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 20 august	327
220. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 20 august	327
221. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 28 septembrie	323

1912

222. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 8 sau 9 martie	329
223. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 24 martie	330
224. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 7 aprilie	330—331
225. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 27 mai	331—332
226. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 2 iunie	332—335
227. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 1 iulie	335—336
228. CĂTRE M. I. ULIANOVA. Sfârșitul lunii noiembrie	336—337
229. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. Toamna	337
230. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 21 sau 22 decembrie	338
231. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 24 sau 25 decembrie	339
232. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 28 decembrie	340

1913

233. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 3 ianuarie 341
234. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA.
24 februarie . . . . . 342—343
235. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 18 aprilie . . . 343—344
236. CĂTRE M. I. ULIANOVA. Prima jumătate a lunii aprilie . . . 344
237. N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN CĂTRE M. A. ULIA-
NOVA. 3 mai . . . . . 344—346
238. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 12 sau 13 mai . . . . . 346—347
239. N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN CĂTRE M. A. ULIA-
NOVA. 25 mai . . . . . 348—349
240. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 18 iunie . . . . . 349—350
241. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 24 iunie 350
242. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 28 sau 29 iunie 351
243. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 26 iulie . . . . . 351—352
244. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 12 sau 13 noiembrie . . . . . 352—353
245. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 21 decembrie . . . . . 353—354
246. N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN CĂTRE M. A. ULIA-
NOVA. 26 decembrie . . . . . 354—356

1914

247. N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN CĂTRE M. A. ULIA-
NOVA. 7 ianuarie . . . . . 357—358
248. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 11 februarie . . . 358—359
249. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 16 februarie . . . . . 359—360
250. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 21 februarie 360
251. N. K. KRUPSKAIA ȘI V. I. LENIN CĂTRE M. A. ULIA-
NOVA. 16 martie . . . . . 360—362
252. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 10 aprilie 362
253. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 22 aprilie . . . . . 363—364
254. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. 14 noiembrie . . . 364—365
255. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 22 decembrie . . . . . 365—366

1915

256. CATRE M. I. ULIANOVA. 9 februarie . . . . . 369—370
 257. CATRE M. A. ULIANOVA. 7 octombrie . . . . . 370—371

1916

258. CATRE M. I. ULIANOVA. 20 februarie 372
 259. CATRE M. A. ULIANOVA. 12 martie 373
 260. CATRE M. T. ELIZAROV. 20 septembrie . . . . . 373—374
 261. CATRE M. I. ULIANOVA. 22 octombrie . . . . . 374—375
 262. CATRE M. I. ULIANOVA. 26 noiembrie 376

1917

263. CATRE M. I. ULIANOVA. 15 februarie . . . . . 377—378
 264. CATRE M. T. ELIZAROV. 18 sau 19 februarie . . . . . 378—379
 265. CATRE M. I. ULIANOVA. August . . . . . 379—380
 266. CATRE M. I. ULIANOVA. Sfârșitul lunii august—septembrie . 380—381

1918

267. CATRE M. I. ULIANOVA. Sfârșitul lunii februarie — nu mai
 târziu de 8 martie 382

1919

268. TELEGRAMĂ CATRE N. K. KRUPSKAIA. 2 iulie 385
 269. CATRE N. K. KRUPSKAIA. 9 iulie . . . . . 385—386
 270. TELEGRAMĂ CATRE N. K. KRUPSKAIA. 10 iulie . . . . . 386—387
 271. CATRE N. K. KRUPSKAIA. 15 iulie . . . . . 387—388
 272. CATRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. După octombrie 1919
 — înainte de 7 septembrie 1920 388
 273. CATRE M. I. ULIANOVA ȘI N. K. KRUPSKAIA. 1919 sau
 1920 . . . . . 388—389

1921

*274. TELEGRAMĂ CĂTRE D. I. ULIANOV. <i>Aprilie</i>	390
275. CĂTRE M. I. ULIANOVA.	390
*276. CĂTRE M. I. ULIANOVA.	391

1922

*277. CĂTRE M. I. ULIANOVA. <i>Vara</i>	392
278. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. <i>Sfirşitul anului</i>	392—393
279. CĂTRE M. I. ULIANOVA	393

ANEXE

I. EXTRASE DIN SCRISORI ALE LUI V. I. LENIN CĂTRE FAMILIE (<i>Dintr-un dosar al direcţiei jandarmeriei din Moscova</i>)	397—398
II. SCRISORILE NADEJDEI KONSTANTINOVNA KRUPSKAIA	399—463

1898

1. CĂTRE M. A. ŞI M. I. ULIANOVA. <i>15 februarie</i>	399—400
2. CĂTRE M. I. ULIANOVA. <i>6 martie</i>	401
3. CĂTRE M. A. ULIANOVA. <i>10 mai</i>	402
4. CĂTRE M. A. ULIANOVA. <i>14 iunie</i>	402—404
5. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. <i>9 august</i>	404—405
6. CĂTRE M. A. ULIANOVA. <i>26 august</i>	405—406
7. CĂTRE M. I. ULIANOVA. <i>11 septembrie</i>	406—409
8. CĂTRE M. A. ULIANOVA. <i>27 septembrie</i>	409—411
9. CĂTRE M. A. ULIANOVA. <i>14 octombrie</i>	411—413
10. CĂTRE M. I. ULIANOVA. <i>11 noiembrie</i>	413
11. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. <i>22 noiembrie</i>	414—415

1899

12. CĂTRE M. A. ULIANOVA. <i>10 ianuarie</i>	415—417
13. CĂTRE M. A. ULIANOVA. <i>17 ianuarie</i>	417

14. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 24 ianuarie	417—418
15. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 4 aprilie	419—420
16. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 20 iunie	420—421
17. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 3 iulie	421—422
18. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 17 octombrie	422—423.

1900

19. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 28 martie	423—425
20. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 30 martie	425—426
21. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 26 iulie	426—427
22. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 26 iulie	427—428
23. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 26 august	428—429
24. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 11 septembrie	430
25. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 1 octombrie	431—432
26. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 8 noiembrie	432—433
27. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 2 decembrie	433—434
28. CĂTRE M. A. ȘI M. I. ULIANOVA. 22 decembrie	435—436.

1901

29. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 2 februarie	436—437
30. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 12 februarie	438
31. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 11 iunie	438—440
32. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 16 iulie	440—441
33. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 2 august	441—442.

1902

34. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 27 septembrie	442
---	-----

1903

35. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 4 martie	443—444
--	---------

1904

36. CĂTRE M. A. ULIANOVA. *15 ianuarie* . . . . . 444—445.
 *37. CĂTRE M. A. ULIANOVA. *19 august* 445

1909

38. CĂTRE M. A. ULIANOVA. *Între 20 și 30 decembrie* . . . 445—446

1910

39. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. *24 august* . . . . 446—447

1911

40. CĂTRE M. A. ULIANOVA. *26 august* . . . . . 447—448.
 41. CĂTRE M. I. ULIANOVA. *21 septembrie* . . . . . 448—449.

1912

42. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. *9 martie* . . . . 449—450.
 43. CĂTRE M. A. ULIANOVA. *27 mai* . . . . . 450—451.

1913

44. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA.
4 ianuarie 451
 45. CĂTRE M. A. ULIANOVA ȘI A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA.
24 februarie 452
 46. CĂTRE M. A. ULIANOVA. *18 martie* . . . . . 452—453
 47. CĂTRE M. I. ULIANOVA. *10 aprilie* . . . . . 453—454

1914

48. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. *31 ianuarie* . . . 454—455
 49. CĂTRE A. I. ULIANOVA-ELIZAROVA. *11 februarie* . . . 455—456

50. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 15 aprilie	457
51. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 8 iunie	457

1915

*52. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 17 aprilie	458—459
53. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 24 septembrie	459—460
54. CĂTRE M. A. ULIANOVA. 11 octombrie	460
55. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 14 decembrie	461—462

1916

56. CĂTRE M. I. ULIANOVA. 8 februarie	462—463
---	---------

Scrisori și telegrame ale lui V. I. Lenin incluse în volumele apărute ale ediției de față (1893—1922)	467
---	-----

Scrisori și telegrame ale lui V. I. Lenin care n-au fost găsite pînă în prezent (1893—1922)	468—475
---	---------

Adnotări	476—523
--------------------	---------

Indice de nume	524—558
--------------------------	---------

ILUSTRĂȚII

Portretul lui V. I. Lenin. — 1897	LIV—1
---	-------

Portretul Mariei A. Ulianova. — 1898	46—47
--	-------

Portretul Nadejdei K. Krupskaia. — 1895	96—97
---	-------

Prima pagină a scrisorii lui V. I. Lenin către M. A. Ulianova. — 3 februarie 1899	141
--	-----

Portretul Annei I. Ulianova-Elizarova. — 1900—1902	180—181
--	---------

D. I. Ulianov, M. I. Ulianova și M. T. Elizarov. — 1900—1901	216—217
--	---------

Cartea poștală a lui V. I. Lenin către M. A. Ulianova. — 20 iulie 1904	248—249
--	---------

Prima pagină a scrisorii lui V. I. Lenin către A. I. Ulianova-Elizarova. — 27 octombrie 1908	269
Prima pagină a scrisorii lui V. I. Lenin către D. I. Ulianov. — 17 fe- bruarie 1910	315
Cartea poștală a lui V. I. Lenin către M. A. Ulianova. — 28 sep- tembrie 1911	328—329
Prima pagină a scrisorii lui V. I. Lenin către M. A. Ulianova. — 2 iunie 1912	333
Cartea poștală a lui V. I. Lenin către M. I. Ulianova. — 9 fe- bruarie 1915	367—368
Prima pagină a scrisorii lui V. I. Lenin către N. K. Krupskaia. — 9 iulie 1919	383
V. I. Lenin pe alea parcului din Leninskie Gorki. — August-sep- tembrie 1922	392—393

COLECTIVUL DE TRADUCERE ȘI REDACTARE
A EDIȚIEI ÎN LIMBA ROMÂNĂ
A OPERELOR COMPLETE ALE LUI V. I. LENIN

Șef de redacție

și responsabilă a ediției : dr. SARA SUHAIA

Redactori de carte : MARIA ALEXE — 2 volume ;
ALEXANDRA ANTONESCU — 1 volum ; VASILE
CIOBANU — 1 volum ; ARIADNA LEVIȚCHI — 1
volum ; ALEXANDRU LOZNER — 3 volume ; ION
POPA — 17 volume ; ILIE STUTMAN — 13 volume ;
ALICE TOADER — 8 volume ; NICOLAE VRUBLEV-
SCHI — 3 volume ; ERMONA ZAHARIAN — 6 volu-
me. Traducători și redactori : ALEXANDRA ANTONE-
SCU ; VASILE CIOBANU ; NICOLAE GURNIȚCHI ;
ARIADNA LEVIȚCHI ; EUGEN SÎRBU ; NICOLAE
VRUBLEVSCHI.

Șef de secție proiectare-producție : ION T. POPA

Tehnoredactori : CARANFIL ENE — 1 volum ; CON-
STANTIN IONESCU — 1 volum ; M. KASTNER —
2 volume ; FLORICA PÎSLARU — 16 volume ; OLIM-
PIU POPA — 1 volum ; FRANCISC RAD — 6 volume ;
MARIANA RĂDULESCU — 25 volume ; FLORIAN
SĂPUNĂRESCU — 1 volum ; GHEORGHE TIȚĂ —
2 volume.

Coperta : CRISTEA MÜLLER

**Apărut — aprilie 1970. Coli de editură 30,30.
Coli de tipar 39,5. Format 16 54×84. Plănșe
offset 8.**

Tiparul executat sub comanda
nr. 7 158/102 la Combinatul Poligra-
fic „Casa Scintei”, Piața Scintei
nr. 1, București — Republica Socia-
listă România

